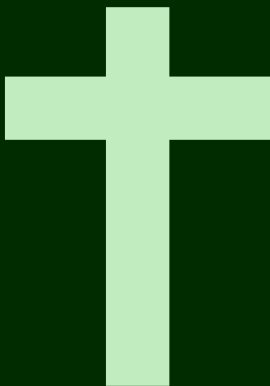


Nkomine Fal
Ritelé



Sola New Testament

Nkomine Fal Ritɛlé

Sola New Testament

copyright © 2010 UEEB/SIM au Benin

Language: Sola (Miyobe)

Translation by: SIM International

Sola, Nkomine Fal Ritɛlé

This translation, published by the UEEB/SIM au Benin, was published in 2010.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM, BP 15, Parakou, Benin.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-10-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

1bac8ff9-a7c9-52ef-bb5e-7155dd6ba1a1

Contents

Matiyee	1
Mariki	62
Luki	98
Yohani	158
Uléécaá Pitumε Mεwai	201
Rəm	256
1 Korεnti	283
2 Korεnti	308
Kalaati	324
Efεεsi	333
Filipu	342
Kolōōsi	349
1 Tεsaloniki	355
2 Tεsaloniki	361
1 Timotee	365
2 Timotee	372
Tiiti	377
Filemōō	381
Epireeyε	383
Yakupu	403
1 Piyεε	410
2 Piyεε	418
1 Yohani	423
2 Yohani	430
3 Yohani	432
Yuuti	434
Yohani Mεyενε	437

Nsimé Kεcirε ritelé ke Matiyee uu n wói

Lελεε ritelé ntí kέmεε rí we

Matiyee yεε ritelé ntí wói. Uricuruu ye Usuifi le. Pisuifi kuu kó ri wói. U pεε ulampooyóó le un kó Yeesu pipiretiki kefi ne pité pē kecōpe use. U ritelé ntí wóile un nfasimé má re uké Pisuifi cereise re Yeesu yεε yé anóo nyē ke Nkómaine Kpure ritelé ari n yikikee wapisi. U nyísele re Uléécaá iyóopi yεε Nsimé Kεcirε riyíki. Sinyárū kuú ne pi símisi.

Ifaaci iyē mekériine ye mmé:

1. Icélaa kuu rikúú kecáá m pa. I nyísele lē kai m pise re Yeesu pipiretiki piké n sónε (5-7).
2. Isé kuu upipiretiki m pa uú ne pi tum te piké ha nsimé kεcirε riyóó (10).
3. Sinyárū seε Uléécaá iyóopi mεwee ró rí céreise (13).
4. Kirisi pikó mεfine Uléécaá icápine kέmεε (18).
5. Ituηε tōrōo kecáá icélaa Yeesu uké kelenε m pεεmε (24-25).

Piké kelenε Yeesu m mári, pi pεε u sélei re Emanuyεeli. Liasei re Uléécaá ye keróméé wele (1:23). Tinóo ntí ke Nsimé Kεcirε ke Matiyee uu n wói nné ne tenεse re: Ani n nyu re siyáa nnéi kam nókenékúrí we ketē keké ha ne tenε (28:20). Lελεε nyíse re Yeesu ke Uléécaá u ye ne ritiki uú ne sisoipipi kecōpe n we.

*Yeesu Kirisi pikpure anyiri
(Luki 3:23-38)*

¹ Yeesu Kirisi ye Tafiti keyase le, Tafiti póon kó Apiraham keyase. Upikpure anyiri ye nnyé: ² Apiraham yεε Isaaki mari, Isaaki póo Yakupu maru, Yakupu póo Yuta ne upimarεcō márei, ³ Yuta póo Peresi ne Sera maru. Piuni yεε Tamaa. Peresi póo Hesirōo maru, Hesirōo póo Aram maru, ⁴ Aram póo Aminatapi maru, Aminatapi póo Nasōo maru, Nasōo póo Salimani maru, ⁵ Salimani póo Poosi maru. Pi ye Poosi uni séε re Rahapi. Poosi póo Opeti maru. Uyē uni yεε Ruuti. Opeti póo Yeseε maru, ⁶ Yeseε póo uyóopi Tafiti maru,

Tafiti póo Salomōo maru. Salomōo uni ye mekεε-mε Urii sóonlenle. ⁷ Salomōo póo Ropowam maru, Ropowam póo Apiya maru, Apiya póo Asaa maru, ⁸ Asaa póo Yosafati maru. Yosafati póo Yoram maru. Yoram póo Osiyasi maru, ⁹ Osiyasi póo Yotam maru, Yotam póo Akaasi maru, Akaasi póo Esekiyasi maru, ¹⁰ Esekiyasi póo Manasee máru, Manasee póo Amōo maru, Amōo póo Yosiyasi maru, ¹¹ Yosiyasi póo Yekoniya ne upimarεcō márei. Likumúnjé kpe-i kapi Isirayεeli pikó cópii apí ne Papilōoni kuyu sí.

¹² Kapi Isirayēli pikó n cópii apí ne Papilōni kuyu sí mēmáá ke Yekoniya pōo pēe Sealitiyeli mari, Sealitiyeli pōo Soropapēli maru, ¹³ Soropapēli pōo Apihuuti maru, Apihuuti pōo Eliyakim maru, Eliyakim pōo Asōo maru, ¹⁴ Asōo pōo Satōki maru, Satōki pōo Akim maru, Akim pōo Eliwuuti maru, ¹⁵ Eliwuuti pōo Eleyasaa maru, Eleyasaa pōo Matani maru, Matani pōo Yakupu maru, ¹⁶ Yakupu pōo Maari ula Yosefi maru. Maari kēmēé ke Yeesu kapi ye kō n sée re Kirisi uu léeme.

¹⁷ Lē nnya, kái ne Apiraham-i n kpísi aí ne Tafiti-i pá, li wale ncōpuri anai kefi ne ana. Kai Tafiti-i n kpísi aí ne kumúnjé kpe-i kapi Isirayēli pikó n cópii apí ne Papilōni kuyu sí pá, li wale ncōpuri anai kefi ne ana. Kai kō kei n kpísi aí ne Kirisi imaretunje pá, li wale ncōpuri anai kefi ne ana aō.

*Lē kapi Yeesu Kirisi m mári
(Luki 2:1-7)*

¹⁸ Lē kapi Yeesu Kirisi m mári ye nní: Uuni Maari kapí pēe Yosefi feleilē, amá Nfáasōne nn tíyese uu fapisi u ne Yosefi apí kō kahane kulee rimpéne. ¹⁹ Uula Yosefi ye aseí ute le, úu pēé la uké unósi isei lukéise kuyu kuké kō, uu pēé n la uké riséé ne u lakase. ²⁰ Kuu ní we un likecáá músu, Upíima uleecaatumē unyine uu keláré-i u kráfúme uu u maa re: Tafiti kepirē Yosefi, Maari pikpíké apí kape pō n cōnjē. Nfáasōne mee tíyese kuu fapisi. ²¹ U kewántisi marune aa ke séi re Yeesu. Kēkēe sōnti kēké kempuri pikó akópe kēmēe lese.

²² Lē nnéi ai wai, Upíima rinōo kuu mekēe antepu Esayi m máase riké ne n li nnya. Lelee re: ²³ Ukpére yeé úu utisi n nyu yé kefa wa, uu kewántisi maru api ke séi re Emanuyēli, liasei re Uléécaá ye keróméé we.

²⁴ Ke Yosefi uu n yisi, uu lē ke Upíima uleecaatumē uu u n símisi wai, uu Maari kunósi kpísi. ²⁵ Amá u ne uyē apí kulee ripéne uú ha ne kewántisi maru. Kuu ke m mári, Yosefi uu ke séi re Yeesu.

2

Pinyuwe píima pinyine ye Yeesu piyéne ha

¹ Yutee ketē kēmēe kapi Petelehem-pō Yeesu mari. Erooti yeé pēe kei kumúnjé kpe-i uyōopi píima. Pinyuwe píima pinyine api ketunjeleeme-mempō yisi apí Yerusalem tulu. ² Apí ha pise re: Yei ye kewá kē kapi m mári pin tee re kēkēe sōnti kēké Pisuifi iyōopi tone? Háí ketunjeleeme-pō kari riwárepi tee n nyíselē te pi kewá kē mari yē. Lē nnya karí ka re tóké ke yáasi ari wúla. ³ Ke uyōopi píima Erooti uu lē n kō, ai u ne Yerusalem pikó nnéi mpōcaai tani. ⁴ Uu pēpēe ye Uléécaá inyōonse n wa piwéése nnéi ne isé picélaa cápine uu pi pise re kelō kéye-i kapí uyē ke Uléécaá

uu n wée marune. ⁵ Api u पेसे रे: Yutee keteni-i, Petelehem-pò le. Antepu Misee ye मेकेमे-मे woi रे:

⁶ Pó Petelehem kuyu!

Ai pò Yutee ketē केचाा ayu केचरे riyu paalē.

Li we रे केचमे के उचोपि पीमा uu léerine,
uyee yé pinésoi Isirayeli pikó n séni.

⁷ Kei के Erooti uu पे पinyuwe पीमा प् मेयाा see uu pi pise रे piké u símisi र्शने uké céri kumúnjé क्पे-i के riwárepi tē ari n léeme. ⁸ Uu पे limemáá Petelehem-pò pi tum uu pi maa रे: ani n ηme ani ha केवा के केचाा र्शने पीसे ani kóm. Nōn के n yē, ani पेeri ani né símisi néeké ha क के याási ké riwula.

⁹ के Erooti uu lē písímé pi m masí, api yisi api ncée पò. Kei kapi पे रिपा, api yénu riwárepi tē kapi पे केतुजेलेमे-pò n yé tin pikéyu sōne pin ti tikilē. Ari kelō के-i के केवा के अके ní we tulu, ari nyere. ¹⁰ Kapi kei ri n yé, ai meykíyiki pi larisi. ¹¹ Api kényò loni api केवा ने केuni Maari yenu, api के याási apí ne wula. Api पे पिमेमा fénne api wura ने तुलाali ηmaa-ηmaa ने मेकपो कapi ye n see रे miiri lese api के हेकेsi. ¹² Uléécaā uu पेé masí keláré kémeé pi símisi रे अपि कपे Erooti kémeé पे. Kei kapi पे ncée féé kpísi apí ne pikuyu पे.

Pi Yeesu ne Esipiti ketē ha

¹³ के पinyuwe प् अपि n tómpò, Upiima uleecaatumē unyine uu keláré-i Yosefi kpáfúme uu रे: A yisi, a केवा ने केuni kpísi aa wuru aa Esipiti ketē loni. Erooti ye lalē uké के kpu. Lē nnya, ani ha kei-pò n tū liké ha ने तु कumúnjé क्पे-i kam yé nó n símisi रे ani पेमे. ¹⁴ Yosefi uu yisi uu केवा ने केuni kpísi uú ने केसिनचò wuru uú ha Esipiti-pò पेsu. ¹⁵ Uu kei n we Erooti uú ha ने kpi. Lē के Upiima uú पे uantepu m máase liké ने n wa nnya kai lē wa. U पे रे:

Ne unéjmanē see रे uké Esipiti keteni-i le.

Pi Petelehem ketē-pò siwá sírsapi kō

¹⁶ के Erooti uu ní ka uu céru रे पinyuwe पे u kiraasele, kuwóí पीमा kunyine aku u wai. Uu पे कumúnjé क्पे के पinyuwe प् अपि u n símisi ने पामे uu tīyese api siwántisi nnéi see aηmē atē n tu ने sē sisínsá Petelehem ने ayu nyee ने kei n kólē kémeé kóni. ¹⁷ Lē के antepu Yeremii uú पे मेकेमे-मे ní ma kai lē wa. U पे रे:

¹⁸ Rama-pò kari nní nné kómēiri.

Sicááila ने ikpòtu के unyine uu wórii

Raseeli ये lē usiwā केचाा tēni.

Uu nkpáni la piké u kpurei.

Ne kee, ái nkpáni u tise.

Pi ne Yeesu Isirayeli keteni-i पेमे

19 Upíima uleecaatumε unyine uu Esipiti-pō Erooti mēkpō-māá keláré-i Yosefi kpáfúme, 20 uu re: A yisi, a kewá ne keuni kpísi aá ne Isirayeli ketē pele. Pēpē pēē n̄ la piké kewá kē kpu ye kpínle. 21 Kei ke Yosefi uu yisi uu kewá ne keuni kpísi uu ne Isirayeli pele. 22 Amá ke Yosefi uu n kō te Aricelayuusi yeε usáa Erooti iyōpi Yutee ketē kecáá tōne, iwame ii u wai uu pēé n yulu re úu kei tonene. Uléécaá uu kō keláré-i u símisi uu yisi uu Kalilee ketē-mē tómpō, 23 uú ha kuyu kpē kapi ye n sée re Nasareti-i tone. Lē ke antepuye apí pēē n̄ ma kai lē tikilē. Pi pēē re: Pi yé kam api kewá kē séi re Nasareti ukó.

3

Yohani Uniwole ye Uléécaá Nstmé yóólē
(Mariki 1:1-8; Luki 3:1-18; Yohani 1:19-28)

1 Aí weri kumúnjé kunyine-i, Yohani Uniwole uu léeri un Yutee kucesi kóima-i yóólē te: 2 Ani mēfine conse, Uléécaá iyōpi ye nyahaimēle! 3 Yohani nsímé ke antepu Esayi uú pēē ma re:

Usoi rinō ye ri tee kucesi kóima-i n yóólē te:

Ani Upíima ncee nyónse,
ani usiceepi tēiise.

4 Kuyooyo nkpíi ketukanka ke Yohani uú pēē tanaalē un kekónepampi kehale-i télē. Apááni ne meté kuú pēē le. 5 Yerusalem pikó ne Yutee ketē nnéi pikó ne Yuritee nkoi ketē pikó nnéi ye pēē ukemēe sónaapōle, 6 api ye piakópe yámne api tīyese uu Yuritee nkoi kémēe míni pi wole.

7 Yohani uu yénu re Pifarisi ne Pisatusee pēē ukemēe n sónaapō re uké míni pi wole api kusa kulúí we. Uu pēē pi ma re: Nó akpurii nnyé! Wóo nó céesi re ani Uléécaá kuwōi kpee n nyahaimē kaase? 8 Ani nómenéwai ne nyíse re nō mesei mēfine consele. 9 Ani kape n nyu re kani nní m̄ máikēe re Apiraham yeε n̄ounésáayaha nnya, lee ne nó piye. Amá ne kale ké nó símisi re Uléécaá yé fe uu aparē nnyé pansese Apiraham siyase. 10 Iso ye pinan̄aa máálenle piké ne aléé inínjí sémni. Lē nnya, kuléé kúye kunsá apipi sone m maru, pi yé ku riké api nna-i sápo. 11 Míni n̄mane ke née nó wole liké nyíse re nō mēfine consele. Amá uyeε né memáá n sónti ye né fele. Am tu ricuruu ké uanéeri u mahā. Uyεε sónti uké Nfáasone ne nna nó wole. 12 U nkpáni yare usoi nkó yeε kulú kapi ne n cácai m múlilē. U yé kukpépi pééi uu melukepipi risíme-i súúni, uu kō acólé ilúké té uké wa uké nna teneciré kémēe a risé.

Yohani ye Yeesu míni wole
(Mariki 1:9-11; Luki 3:21-22)

¹³ Kumúnjé kpé-i ke Yohani uu kei ní we un pisoí míni wolé ke Yeesu uu Kalilee-pò yisi uu Yuritée nkoi mme-i u léepò re uké kò uyē míni wolé. ¹⁴ Amá Yohani uu yúlu uu re: Nē kaí ne sá re ké kepóméé hapò pòké né wolé, áí pòó yé meníje kenéméé kam. ¹⁵ Yeesu uu pée u pese re: A riyá líké pée lē n we kelene. Lē kari yé fe arí ne lē nnéí ke Uléécaá uu ní la rísoné wai. Kuu lē ní ma, Yohani uu pée kóm uu míni u wolé. ¹⁶ Ke Yohani uu lē Yeesu piwóle ní masí, Yeesu uu míni-i léepò. Keyóme áke kei nní wúkule uu Uléécaá Nfaasone yenu nn keyómecaa-pò súiri yaré rilólá, nn ukecáá tone. ¹⁷ Tinóó rinyine ari pée keyómecaa-pò leeri re: Nkó yee Kenépipi lala kecire, ám ye ukecáá kò.

4

Setani ye Yeesu peikee

(Mariki 1:12-13; Luki 4:1-13)

¹ Lē memáá, Uléécaá Nfaasone nn pée Yeesu kpísi ní ne kucesi kóima loni re Setani uké ha u peikee. ² Ke Yeesu uu sitúnjé aféena ne sisine aféena anóó m paasi, nkū nn u wai. ³ Setani yee m peikee uú ne u kò uu u maá re: Pòn mesei Uléécaá Kepipi, a apare nnyé rinóó maá aké pansé akpónó, aa le. ⁴ Yeesu uu u pese re: Li Nléécaasimé kémee wólaalē te: Ái iluke ñmané yee ye usoi nfáa he, amá mpa nsímé ní-ye mee Uléécaá nnò-i n léeme yee kò usoi nfáa hele.

⁵ Setani uu kò Yeesu kpísi uú ne Uléécaá kuyu Yerusalem sí, uú ha kei Uléécaá keyò kehóré-pò u tósi ⁶ uu re: Pòn mesei Uléécaá Kepipi, a mepócire keteni-i risápò. Li we re li Nléécaasimé kémee wólaalē te: Uléécaá yé pò nnya upileecaatumé rinóó he api pò yéu

kupóna áku kape ne ripare rinyine rinkpóu nnya.

⁷ Yeesu uu kò u pese re: Li kò keméee wólaalē te:

Kape Upíima Upóléécaá peikee pòké uketo yē.

⁸ Setani uu kò pikpíké u kpá uú ha riyópe maamaa píima rinyine kehóré-pò tósi uu ketē nké kecáá ayópiyu ne ammule nnéí u nyísente ⁹ uu pée kò u maá re: Pòn n ñmurei aa wúla aa né yáási, am nní nnéí pò he. ¹⁰ Yeesu uu u maá re: A kenékúrí yisi, Setani. Li Nléécaasimé ritelé-i wólaalē te: Upíima Upóléécaá mecire kóló kaí pise re usoi uké riwula uké yáási.

¹¹ Kei ke Setani uu pée Yeesu riyá, piléécaatumé api ukékúrí hapò api pée ukecáá m paílē.

Yeesu ye upikei Kalilee keteni-i kóraane

(Mariki 1:14-15; Luki 4:14-15)

¹² Ke Yeesu uu n kò te Yohani ye kukpaniilee-i we, uu yisi uu Kalilee ketē-mē pele. ¹³ Kuu n hápò, úu Nasareti-i tóne,

amá Kaperinawum-mē kuu tómpo. Kei ye kupiyē ritimē wele, Sapiloo ne Nefitalii ketē-pō. ¹⁴ Lē ke antepu Esayi uú pēe ní ma liké ne n wa nnya kai lē wa. U pēe re:

¹⁵ Nō Sapiloo ne Nefitalii sitē pikó,

nōo mínimaa ritimē ní we

ne nōo Yuritee nkoi metéj ní we,

nō mpuri sanē pikó, nōo Kalilee keteni-i ní we,

¹⁶ nōo pēe kuḡmaha-i ní we, ani kō te

nō nkpéni metéi píima yenle.

Nkpō kuhore-i kaní pēé we,

metéi ye nkpéni nó lēepole.

¹⁷ Kaí ne kei n kpísi ke Yeesu uu pēe piyóó lō te: Ani mēfine conse, Uléécaa iyōopi ye nyahaimēle.

Yeesu ye pikpíntomécópii pina sée

(Mariki 1:16-20; Luki 5:1-11)

¹⁸ Yeesu ye pēe Kalilee kupiyē ritimē sónēle uu Simoo kapi rinyíri n he re Piyēe ne uuwā Antiree yenu. Piketé ye pikpíntomécópii le. Anyej kapi pēe fóm pin ne ikpíntomé cópii.

¹⁹ Uu pēe pi maa re: Ani né ritiki ké tíyēse ani ye písoi pēe yé né rintiki wéési. ²⁰ Api mēse ne mēse anyej sá api u tiki. ²¹ Kuu kei n yisi, uu kēyu-mē sí uu kō Sepetee piḡmáne pité Yakupu ne uuwā Yohani yenu pi ne piusaa Sepetee pin pikuninōi-i we pin pianyēj nyóonsente. Uu pi séi ²² api mēse ne mēse kúninōi ne piusaa yá api u tiki.

Yeesu ye céésile un kō itói pōise

²³ Yeesu ye pēe Kalilee ketē nnéi kónúlenle un Pisuifi ayomeyáhaalee kémēe céési un kō Uléécaa iyōopi Nsímé Kεcire yóólē un kō itói ncōpuri ne ncōj ncōpuri mēe písoi m pēkesi pōisente. ²⁴ Kei ke urinyiri ari pēe Sirii ketē nnéi kecáá rikóónú. Api pēé ne pitóikó nnéi ncōpuri ne pē nnéi pēe piipijē-i ncōj nnyine n kómēi u n sónaapō un pi pōisente. Leleē nní yare pinírihélaa ne rikpínkpí pikó ne síkankáláká. ²⁵ Asoiwuú píima nyēe Kalilee-pō ne Ayu Kefi ketē-pō ne Yerusalem-pō ne Yutee-pō ne Yuritee nkoi metéj-pō n léeme aa pēe u n tikilē.

5

Istmé ke Yeesu uu upipiretiki riyópe kecáá n stmisi

(Luki 6:20-23)

¹ Kε Yeesu uu lē tisoiwuú n yé, uu yisi uu riyópe yopoi uú ha tone. Upipiretiki api pēe kei u lēepō, ² uu pēe picélaa pi loni. Icélaa iyēe nnyí:

Nkḡnjine ylktyiki

³ Pēpēe n nyu re ápi Uléécaa inipēe-i líka tulaalē pēe pínarekome. Pēpēe Uléécaa iyōopi te.

⁴ Περρε n téni πεε pínarekome.
Uléécaá ye sántile uké pi kpurei.

⁵ Περρε ní purú πεε pínarekome.

Uléécaá yé ketē kuú ne upisoí m mé pi pa.

⁶ Περρε n náási piké mewai wa meké aseí n tikilē πεε pínarekome.

Uléécaá yé kam uu pimela pi wai.

⁷ Περρε ye picō íwe n tē πεε pínarekome.

Uléécaá yé kam uu kō pē íwe téni.

⁸ Περρε kefa n kpáiiilē πεε pínarekome.

Pi yé kam api Uléécaá yénu.

⁹ Περρε n wéési re pin yei n we,

liké kei n niñú πεε pínarekome.

Uléécaá yé kam uu pi séi re usipipi.

¹⁰ Περρε aseí n tikilē, pisoí pin lē nnya pi wéékuselē

πεε pínarekome.

Περρε Uléécaá iyōopi pikó.

¹¹ Nó mpí kapi n lámisi pin nó wéékuselē pin né nnya nókenécáá nnōome símaankee, nóo pínarekome. ¹² Liké nó n láárú nñn ne mpōnare cuunkee. Nóinéhee ye keyόμεcaá-pō piyele ái kumúnjé má. Limecō kapi πεε antepuye πεε péé ní we ani kelene weri wéékuselē.

Nnyási ne metél kecáá icélaa

(Mariki 9:50; Luki 14:34-35)

¹³ Nóo ketē kecáá nnyási. Nnyási melō men nkpeni n kpu, yo kapi yé péé ne melō n pese? Li tise piké ketahai-mē n fōmpō pisoí piké téleise.

¹⁴ Nóo kō ketē metéi. Kuyu kpee riyópe kecáá m mómaalē áku yé fe kuké m pékaalē. ¹⁵ Uka úu ye kéfiráa risé uu kucári ke kipi. Kecáá kuu ye ke ritōsi ake nípa úye kényo-i n kpáiiilē. ¹⁶ Limecō kai pise re nómenétéi meké n kpáiiilē pisoí nnéi pin me nyáni. Pisoí piké nómenéwai sōne n nyáni pin ne Nōunésáa Uléécaá ye keyόμεcaá-pō ní we ríyu waise.

Isé kecáá icélaa

¹⁷ Yeesu uu kō pimáa pi kpá re: Ani kape m músu re Moisi isé ne antepuye icélaa kam pikópe ka. Am ka re ké i kpu, amá ne kale re liké lē li. ¹⁸ Asei kam nní nó símisi, ketē ne keyóme ye kpére we, kewóipi cíú-cíú kéka née kesímépi kéka áke isé kémee mélele má, liké ha ne nípa yo ketō tu. ¹⁹ Lē nnya, úye un isé rinōo rinyine n kesi uu kō picō céesi re piké ri kesi, nípa rinōo tē tinsá pitíki m páápú, uyee yé masí Uléécaá iyōopi kémee usínsá. Amá úye un tí m pakare un kō picō n céesi re piké limecō wa, uyee yé masí Uléécaá iyōopi kémee úyukōó. ²⁰ Asei ye nyee re nñnsá Uléécaá mela n tikilē liké isé picélaa ne Pifarisi n fe, áni yé Uléécaá iyōopi kémee lō.

Kuwóí kecáá icélaa

²¹ Yeesu uu kə pimáa pi kpá re: Nə kō te Uléécaá ye pirókpure maa re: Kapε usoi kpu. Uye un usoi n kpu, piké liute ne túhaane. ²² Amá né ne nó maa re: Uye un ne uucə n wóasi, piké ne liute túhaane. Uye un uucə m maa re: Pó uníri nkó, piké liute ne pepεε ye ketúhaane píima-i n túhaane kémεε ha. Uye un uucə m maa re: Pó uníri nkó, li tu re piké liute nna teneciré iwe kémεε risápə. ²³ Lē nnya, pən Uléécaá keyə-i kenyóonse-i linyine ne Uléécaá pihεε n ha, pən n léise re upócə ye ne pó wólaalē, ²⁴ li pise re pəké kei ipóhεε iyē tiyá pəké liute lεεpə nəké nsímé nyóonse kelene, aa pεε inyóonse piwai pεle.

²⁵ Pitele pin nó ne unyine kecəpe n we, nən ketahai pitúhaane n sí, a týεse nó ne uyē ani nócée kómεine. Insá lē, u yé ne utúhaane-i pó ha, uyē uu pó kpísi uu písóca pa, pē api kukpaniilee pó tani. ²⁶ Asei kam nní pó símisi, pənsá ripówóme nnéi n héεle tiké tene cáká-cáká ne ketanká tərəə-pə, áa kei mélele má.

Iwásá kecáá icélaa

²⁷ Yeesu uu kə pimáa pi kpá re: Nə kō te Uléécaá ye maa re: Kapε iwásá wa. ²⁸ Amá né ne nó maa re: Utisi úye un ucə unəsi n yē uu káipi, u ukemúnjé kémεε iwásá ne unəsi uyē piwai masile lē. ²⁹ In te mepónípeε luke-luke mεε akópe pó waise, a me lese aa ketaa-pə fómpə. Li kutəsi we usoi uké uipiηε likó linyine paa uú ne nfáa yenu ne kuu yé uipiηε nnéi m má apí ne nna teneciré kémεε u sápo. ³⁰ In te kupónípe luke-luke kpeε ye akópe pó waise, a ku riké aa ketaa-pə ku fómpə. Li kutəsi we pəké kupónípe luke-luke paa áa ne nfáa yenu ne kaa yé ipópiηε nnéi m má apí ne nna teneciré kémεε pó sápo.

Utisi ne unəsi pitúunne kecáá icélaa

(Matiyee 19:1-12; Mariki 10:1-12; Luki 16:18)

³¹ Yeesu uu kə pimáa pi kpá re: Nə kō te pi pεε pirókpure maa re: Uye un unəsi n lakase, uké rítelé wa uké unəsi rimúise re u u yele. ³² Amá né ne nó maa re: Uye un unəsi n lakase linsá iwásá nnya, iwásá kuu lē u tani. Uye un kə unəsi ke ucə uu n lákase n kpísi, iwásá ke liute uu lē wa.

Tinóə piyekei kecáá icélaa

³³ Yeesu uu kə pimáa pi kpá re: Nə kō te pi pεε pirókpure maa re: Pən tinóə n yekei, a ti ritiki. Pən tinóə n yekei re pó Upíima linyine wa, kapε piwai li riyá. ³⁴ Amá né ne nó maa re: Ani kapε ye rinóə yekei re nó Uléécaá linyine wa. Ani kapε ye wéeri aní ne keyómεcaá séi. Kai nní kei ye Uléécaá riyəəpitú nnya. ³⁵ Ani kapε ye kə wéeri aní ne ketē séi, kai nní kei ye Uléécaá ritú nnya. Ani kapε ye kə wéeri aní ne Yerusalem séi, kai nní kei ye uyóəpi wéése kuyu nnya. ³⁶ Ani kapε ye kə wéeri aní ne nórínéyu séi,

káni yé nní n fe nǎké nǎpá nnyúpi cirenínje riwárarase née nǎké risǎmaase nnya. ³⁷ Nǎn ye m maa re "εεε", liké "εεε"! Nǎn ye m maa re "eehei", liké "eehei"! Nǎn lǎ memáá nnyine ncǎ rinkpáse, Setani nkó ye mmǎ.

Mewai picēei kecáá icélaa
(Luki 6:29-30)

³⁸ Yeesu uu kǎ pimáa pi kpá re: Nǎ kǎ te pi maa re: Uye un ucǎ menípee n fori, piké liute menípee pifore cēei. Uye un ucǎ kunǎ n wehe, piké liute kunǎ piwéhe cēei. ³⁹ Amá nǎ́ ne nǎ́ maa re: Ani kape ye usoi mewai kǎpe cēei. Usoi un kuluke-luke-mǎ kēpese pǎ n tǎ, a kumii-mǎ panse uké kǎ kei kēpese pǎ tǎ. ⁴⁰ Usoi un n la uké ketahai pǎ sée uké kepótúkanka tene yǎsí, aa mese kupókpélenku mahani aa u múise. ⁴¹ Usoi un pǎ n tǎ un ilǎ pǎ n cǎnse re a ne rinǎ tise u sarumpǎ, aa mese i cǎni áá ne tinǎ tǎ meté u sarumpǎ. ⁴² Uye un linyine pǎ n we, a u he, úye un kǎ re u yé linyine pǎ lǎ, a u lonse.

Ani nǎ́pinélaarǎ n la
(Luki 6:27-28, 32-36)

⁴³ Yeesu uu kǎ pimáa pi kpá re: Nǎ kǎ te pi maa re: A upǎsáne n la aa upǎlaarǎ ipuri n yulu. ⁴⁴ Amá nǎ́ ne nǎ́ maa re: Ani nǎ́pinélaarǎ n la, ani ye pēpee nǎ́ n wéékuselē kecáá keyóme yáási. ⁴⁵ Nǎn lǎ n wai, nǎ́ pēe mesei Nǎ́unésáa Ulééca yee keyómecaa-pǎ ní we sipipi le. U ye tǎyesele itunje ii pisi sǎne ne pikǎpe leeri, uu kǎ tǎyese ikǎne ii cuuni ai pēpee u m pakarelē ne pēpee ápi u m pakarelē yoriye. ⁴⁶ Asei kecáá, in te pēpee nǎ́ ní la ηmane kaní la, ihéé íye kani pēe mǎ́ te Ulééca uké nǎ́ pa? Pilampooyǎ́ ηmaa ricuruu pǎ́ ne ye kǎ limεcǎ wale. ⁴⁷ In te nǎ́pinémáreεcǎ ηmane kaní ye yási, yo kani pēe wa lisǎnǎ? Pēpee ápi Ulééca m pakarelē ticuruu yee kǎ limεcǎ wale. ⁴⁸ Ani n nyaní ne kǎtǎ-pǎ yare ke Nǎ́unésáa yee kelééca-pǎ ní we uu ní nyaní ne kǎtǎ-pǎ meεcǎ.

6

Lǎ kapi ye píwekǎ́ linyine n he kecáá icélaa

¹ Yeesu uu kǎ pimáa pi kpá re: Ani nǎ́menécǎre tǎ, áni kape ye lǎ kái ne n sá re nǎké Ulééca nnya wa pisi inipee-i wa re piké nǎ́ yǎ́ piké pakare nnya. Insá lǎ, Nǎ́unésáa yee keyómecaa-pǎ ní we úu ihéé íka nǎ́ pane. ² Lǎ nnya pǎn úwekǎ́ linyine n he, kape kuloo pi pǎké riyǎ́ yare ke kecáá kecáá mewai pikǎ́ api ye ayómeyáhaalee-i ne icée kecáá n wai re pisi piké pi pakare meεcǎ. Asei kecáá, pi piihéé piyǎ́ masile lǎ! ³ Amá pǎ́n ye linyine úwekǎ́ n he, kupónipe mii áku kape lǎ ke kuluke-luke aku n wa ceri. ⁴ A ye riséé ne he. Upǎsáa Ulééca yee mēpǎwai káá ne riséé n wai n nyáni yé pēe pǎ́ hééle.

Piyómeyáhaa kecáá icélaa
(Luki 11:2-4)

⁵ Yeesu uu kə pimáa pi kpá re: Nən ye keyóme n yáasi, áni kapre ye kecáá kecáá mewai pikó mecə n wai. Pi ye n lalē piké ayómeyáhaalee-i ne sicéperene-i n nyenu pin ne keyóme yáasi re pisoī piké pi yē nnya. Asei ye nye kam nní nó símisi re pi piihéé piyóó masile. ⁶ Amá pōon ye n la pəké keyóme yáasi, a ye kupólee lō aa hánesi aa pree Upósáa Uléécaā ke úka úu n nyáni yáasi. Upósáa Uléécaā yee n nyáni lē kaá ne riséé n wai yé ipóhéé pō pa.

⁷ Nən ye keyóme n yáasi, áni kapre ye méwoo kusíménaapi n wai yare pēpēe ápi Uléécaā n nyu mecə. Pi ye m músu re pin lē meyá n símaankeē, Uléécaā yé ne pi kō. ⁸ Ani kapre pimēcə n wai. Nónesáa Uléécaā ye lē kai nó m pise nyule ani ye kelene li u welu. ⁹ Lē kai m pise re nəké ye keyóme n yáasi ye nní:

Urósáa, pōo keyómecaa-pō ní we,

¹⁰ Pisoī piké céri re tipónyiri ye kóólēlenle,

Ipóyōpi iké kam,

Mepóla meké ketē kecáá wa yare keyómecaa-pō.

¹¹ A ye nḗpá keweesi kéye iluke ró he,

¹² A arókōpe ró sárei yare ke tōo ye kə picə n sárei pin akōpe ró n wa mecə.

¹³ Kapre tíyese təké pipeikeē kémee loó.

Amá a kuníri anipe-i ró lese.

Li we re pōo iyōpi ne nnaŋe ne nímule te nḗpá píyēi-pō.

Amí.

¹⁴ Nən ye picə akōpe kapi nó n wa pi n sárei, Nónesáa yee keyómecaa-pō ní we yé kə nōanéko nó sárei. ¹⁵ Amá nōnsá ye picə akōpe pi n sárei, Nónesáa páa yé kə nōanéko nó sárei.

Anōpahaā kecáá icélaa

¹⁶ Yeesu uu kə pimáa pi kpá re: Nən ye anōo m pahaalē, áni kapre ye kecáá kecáá mewai pikó mecə kéyu n caailē. Pi ye kéyu n cōhanelenle re pisoī piké céri re anōo kapi pahaalē. Asei kam nní nó símisi re pi piihéé lē piyóó masile. ¹⁷ Amá pōon ye anōo m pahaalē, a ye lihí aa ríyu tulaali fóm. ¹⁸ Pisoī ápi kapre ne n céri re anōo kaa pahaalē nnya. Upósáa Uléécaā ke úka úu n nyáni nmanē yee nyáni lē kaá ne riséé n wai. Uyee yé pree ipóhéé pō pa.

Keyómecaa memá
(Luki 12:33-34)

¹⁹ Yeesu uu kə pimáa pi kpá re: Ani kapre n wéési nəké ketē nté memá yé nəké curii. Apapi ne ncámé yèè nté me caaile, piyaa pōo ihánaa foru api me yáái. ²⁰ Amá keyómecaa-pō kaí ne sá re nəké memá yé nəké curii. Apapi ne ncámé nn ye kei fe nké me caai,

piyaa ápi yé kə fe piké ihánaa fori piké me yáái. ²¹ Li we re kei ke mepómá ame ní we ke kepómúnjé aké wepə.

Metéi keryárū

(Luki 11:33-36)

²² Yeesu uu kə pimáa pi kpá re: Inípee yee ipiñe kefiráa. Ipónípee in n nyamí, i ye ipiñe nnéi n kpáailenle. ²³ Amá ipónípee in m pólú, ipópiñe nnéi yee ye kuñmaha-i n we. Lē nnya, in te metéi mē kaa m má ye pansela kuñmaha, a yē te kuñmaha píima-i kaá we.

Uléécaa ne siwóó kecáá icélaa

(Luki 16:13)

²⁴ Yeesu uu kə pimáa pi kpá re: Uka úu yé fe uké kumúnjé kuse kémee píyosaa pité n tikilē. Mpá liké íye wa, u yé use ipuri yé uu ucə ikó n la, née u yé use ne kutu n cəlē úu ye pee ucə n waiselē. Ani yé fe nəké kumúnjé kuse kémee Uléécaa ne siwóó n tikilē.

Ani ne Uléécaa n tálē

(Luki 12:22-31)

²⁵ Yeesu uu kə pimáa pi kpá re: Lē nnya kam nó maa re áni kape lē kani yé n li ne lē kani yé ní ntí nəké ne nfáa m má ne ilū kani yé nónépiñe n yárii nfasimé wa. Nfáa nn iluke fee, née ipiñe yee ilū fe? ²⁶ Ani sinúipi ripaí nké. Asi ye lukesi, ási ye kpasi, ási ye líka risíme súū. Amá Nónésáa yee keyómecaa-pə ní we ye si kpíniile! Yare nō ñmaa áni pee ríyu má lin sinúipi sē fee? ²⁷ Nó úye yee yé fe uu nfasimé wai uú ha ne unfaa añmē mpá nkáripí kpáse?

²⁸ Yo nnya kani pee nkpáni ilū kani yé nónépiñe n yárii nfasimé wai? Ani meyúí mee ye sicare-i n felesí ripaí nké! Ame pikei píka wai, áme kə ilū íka nyelaankee. ²⁹ Amá ké nó símisi re mpá ne lē, Uyóopi píima Saloməw ricuruu ne ummule mmú nnéi, úu pee ilū inyine má yee ní nyamí ai mefele menyine tulu. ³⁰ Nó písoi mpí nfatene ín piye. In te Uléécaa ye meyúí mee neni kecare-i ní we pin kə kóso nna me ñmaasine lē sənukuse, nō kecáá kúu yé pee meníñe ripaíí? ³¹ Lē nnya, áni kape ye nfasimé wa nəké maa re: Yo kari yé li née yo kari yé ní ntí née yo kari yé tā. ³² Pəpee ápi Uléécaa n nyu pee lē líkó meséere wéési. Amá Nónésáa yee keyómecaa-pə ní we ye nyule lē kai nó m píse. ³³ Uléécaa iyəopi kani yé mefoí wéési, ani kə lē kuu m píse n wai, u yé kə litórwə nní nnéi mpuri piheé nó rikpá. ³⁴ Lē nnya, áni kape ye nfasimé wa re íye kai yé kóso n we. Li we re mpá keyáa kéye ne kenkó ye mu.

7

Ai we re təké ye picə akópe m palē

(Luki 6:37-38, 41-42)

¹ Yeesu uu kɔ pimáa pi kpá re: Ani kapɛ ye picɔ ne túhaane, Uléecaa úu kapɛ ne nɔ́ n túhaane nnya. ² Lẽ kani ye picɔ akópe ní pa meɔ ke Uléecaa uu akópe nó pane. Kemúnjé kɛ kani ye ne picɔ ní musí kapi kɔ ne nɔ́ músune. ³ Yo nnya kaa keyúipi kee upɔcɔ menipɛɛ-i ní we nyáni, áa pɛɛ kenawelépi kee mepókó-i ní we nyáni? ⁴ Iye kaa yé fe aa ucɔ maa re: A nyɛɛ ké keyúipi mepónipɛɛ-i lese, kenawelépi ken kɔ pɛé ne mepókó kémeé we? ⁵ A tíye pɔ kecáá kecáá mewai má kpa! Kenawelépi kee mepónipɛɛ-i ní we kaa yé mefoí lese aa pɛɛ n̄sɔne n nyáni áa ne keyúipi kee ucɔ menipɛɛ-i ní we lese.

⁶ Ani kapɛ ye Uléecaa likó sipɔpi pa re siké li. Insá lɛ, si yé ne nó pansɛ asi nó kéheni. Ani kapɛ ye kɔ n̄nínékólé kecire áfɔn keyu-i risá. Insá lɛ, a yé i teleise ii caai.

Piwei ne piyóó
(Luki 11:9-13)

⁷ Yeesu uu kɔ pimáa pi kpá re: Ani ye Uléecaa we, u yé nó he. Ani ye ukemɛɛ piwéláa ha, u yé tíyɛɛɛ ani yénu. Ani ye ihánaa u rikómkóm, u yé nó hánne. ⁸ Úye un u n we, u ye u helɛ. Úye un ukemɛɛ linyine n wéési, u ye li yenle. Úye un kɔ ihánaa u rinkómkóm, u ye u hánnele. ⁹ Nó úye kepipi kee yé iluke u we, uu pɛɛ ripare kpísi uu ke he? ¹⁰ Née nó úye kepipi kee yé nkpíntomé u we, uu pɛɛ iwáa kpísi uu ke he? ¹¹ Mpá nó pikpááree mpí nní, nɔ ye fele ani n̄sínépipi lisɔne he. N̄súnésáa yeɛ keyómecaa-pɔ ní we yeɛ yé pɛɛ meníje pɛpɛɛ lisɔne u m pise piheɛ riyáá?

¹² Lẽ nnéi kani ní la re písoi piké ye nó wa, ani ye limɛcɔ pi wa. Lẽ ke isé ne antepuyɛ apí pise re nɔké ye wa.

Tinɔnɔ tɛɛ m mókú-mókúlɛ
(Luki 13:24)

¹³ Yeesu uu kɔ pimáa pi kpá re: Ani ne rinɔnɔ tɛɛ m mókú-mókúlɛ lompɔ. Tinɔnɔ péré-péré ne ncée mɛɛ n laanu pelele ye nkpɔ-mɛ simpɔle. Písoi kulúi pɛɛ ye ne kei lompɔ. ¹⁴ Amá rinɔnɔ tɛɛ ye ne nfáa-mɛ ní ha ye mókú-mókúlenle. Lincee pɔ ne kɔ nkpáni mɛɛ wéké-wéké. Písoi pɛɛ ye n n yé ápi kulúi we.

Antepuyɛ nɔɔmɛ kecáá icélaa
(Luki 6:43-44)

¹⁵ Yeesu uu kɔ pimáa pi kpá re: Ani n̄mɛnécíre tí ne antepuyɛ nɔɔmɛ. Pi ye rikpárále apí n nyíselɛ te pi asánpipi le, némpákane pi pisifa-i ákpe kpááree le. ¹⁶ Pimɛwai kani yéé ne pi ceri yare kapi ye alépipi ne akuléé ní céri meɔ. Apí ye areɛɛɛɛ sínipeleépi kecáá tɔ. Apí ye kɔ afiiki ahíhíi kecáá tɔ. ¹⁷ Kuléé sɔne kpɛɛ ye apipi sɔne mari, kuléé kópe pɔɔ apipi kópe maru. ¹⁸ Limɛcɔ ke kuléé sɔne áku ye fe kuké apipi kópe mari, kukópe páa ye kɔ fe kuké apipi sɔne mari. ¹⁹ Pi ye kuléé kpɛɛ áku

apipi sone m máru rikéle api nna-i ku sápw. ²⁰ Limewo kani yéé antepuyee nōome mewai ne pi ceri.

Pipiretiki yiktyiki kecáá icélaa

(Luki 13:25-27)

²¹ Yeesu uu kō pimáa pi kpá re: Ai pē nnéi pēe né n sélei re Upíima, Upíima pēe Uléécaá iyōopi kēmee lonine, amá pēpēe Unésáa yēe keyómecaa-pō rí we mēla n wai ηmane pēe Uléécaá iyōopi kēmee lonine. ²² Meyá né ha keyáa kē ke Uléécaá uu písoi n túhaanene né maa re: Upíima, Upíima, ái tōo ripónyíri ne Uléécaá nsímé písoi símisi ari aníri lakasente ari kō tipónyíri ne mewaisaηa kulúu wapisii? ²³ Kei kam yé pēe pi símisi rísone re: Am píkaí nó nyu! Nó pikópekáō mpí. Ani kenékúrí nté rinyósó!

Styo sité sinyine kecáá nsímé

(Luki 6:47-49)

²⁴ Yeesu uu pēe ntórōō pi maa re: Uye un nsímé mmú nnéi kutu rincō un kō n tintiki, u we yare usōhōō yēe kepare kecáá ukēyō m mō. ²⁵ Ikónē ii cuuni, ikóí ii yipu, kuyō píima kunyine aku kēyō ke-i pépu, ái nkpráni líka ke wa, kake kepare kecáá m mómáalē nnya. ²⁶ Nkó yēe nsímé mmú nnéi kutu rincō, úu ye pēe n titiki ye we yare uníri yēe nnyene kecáá ukēyō méwoo m mō. ²⁷ Ikónē ii cuuni ikóí ii yipu, kuyō píima kunyine aku kēyō ke-i pépu, ake lólu ake foru téké-téké.

Yeesu nnaηe kuú ne n céési

²⁸ Ke Yeesu uu anōō nyē nnéi pimáa mí masí, umecélaa amē pēe písoi riwúú meyá nnōō n yipaalē. ²⁹ Uyē úu céési yare isé picélaa mewo. Amá Uléécaá nnaηe ke uyē uú pēé ne céési.

8

Yeesu ye uyō unyine pōise

(Mariki 1:40-45; Luki 5:12-16)

¹ Ke Yeesu uu riyópe rincépime memáá, asoiwuí píima anyine aa pēe u n tikilē. ² Kei ke uyō unyine uu ukekúrí hápw uu wúla uu re: Upíima, pōn n la, pó né wole am funi. ³ Yeesu uu kunípe saapō uu u ca uu re: Ne lalē a péi. Mēse ne mēse, keyō ake ukecáá lelu uu funi. ⁴ Yeesu uu pēe rinōō u he re: Kapē wa unyine uké kō. Amá a uyēe Uléécaá inyōonse n wai leepō uké pó musí uké yé te pō péi, aa pēe limemáá inyōonse ke Moisi uú ne nó n tíye wai líké nípá úye nyíse re pō peile.

Yeesu ye Rōm usóōca kpēē unyine ukeikó pōise

(Luki 7:1-10; Yohani 4:43-54)

⁵ Yeesu uu pēe limemáá ncée kpísi uu Kaperinawum kuyu lompw. Rōm usóōca kpēē unyine uu ukekúrí nyōsōpō uú ne u

téni re uké u come. ⁶ U Yeesu maa re: Upíima, unékeikó ye kényo-pə ne kufón finupəle lin ana u pahaalē, úu nkéhē ne kényu mápə. ⁷ Yeesu uu u pəse re: Ne kō, né ha u pəise. ⁸ Kei ke usóca kpéé uyē uu pəe kə re: Am tu re pəké kenéyo-i lompo, Upíima. Amá pə kpere rinóo he, unékeikó ye lē peile. ⁹ Li we re né ticuruu ye pinéwéese mále nen pi pakarelē. Nen kə pisóca má pəe né m pakarelē. Nen piunyine m maa re uké méye ha, u ye hale. Nen kə ucə m maa re uké kam, u ye kale. Nen kə unékeikó m maa re uké linyine wa, u ye li wale. ¹⁰ Ke Yeesu uu anóo nyē n kō, ai nnóo u yipu, uu pəpəe u n tikielē maa re: Asei kam nni nó símisi, ám Isirayeli keteni-i ricuruu úka kémee nfatene píima mmú ncə yenaalē. ¹¹ Ne la ké nó símisi re pisoí meya yé ketunjeleeme ne ketunjelolé-mē leeme, pi ne pirósáayaha Apiraham ne Isaaki ne Yakupu api Uléecaa iyəopi-i tone api kesé iluke le. ¹² Amá pi yé pē kaí pēe ne n sá re piké Uléecaa iyəopi kémee lō ketahai kuymaha-mē fómpə api pəe kei m pupukəe pin iní takai.

¹³ Kei ke Yeesu uu pəe usóca kpéé uyē maa re: A n ηme a kui. Mpófatenə nnya, lē kaa m pise yé wa. Ukeikó uu mēsei itunje ise iye-i pélu.

Yeesu ye pitóikó kulúí pəise
(Mariki 1:29-34; Luki 4:38-41)

¹⁴ Yeesu uu pəe limemáa yisi uu Piyee keyo sí, uu kei uyē ulóhóni leepə un finu uipiñe in tolú. ¹⁵ Yeesu uu kunípe u ca, kupiñetoi aku tene, unósi uu yisi uu ukecáa paí.

¹⁶ Kai nnyóo n wa, apí ne pinirihélaa kulúí Yeesu leepə, uu rinóo aníri male, aa wuru aa pikemé lelu, uu kə pitóikó nné pəisente. ¹⁷ Lē ke antepu Esayi uú pəe ní ma ke mēwai mē ame ritiki re: Tirónárei kuú yəsi uu irótói kpísi uu cəni.

Yeesu pitiki kecáa icélaa
(Luki 9:57-62)

¹⁸ Keyáa kenyine ke Yeesu uu Kalilee kupiye ritime we, risoiwuí ari u kálaapə. Kei kuu pəe upipiretiki maa re u ne pē piké ritime ricə-mē ha. ¹⁹ Kei ke isé ucélaa use uú ne u rikə uu u maa re: Ucélaa, nípa yei kaa sí né pó ritiki. ²⁰ Yeesu uu u pəse re: Sisáná ye sialéeri mále, sinúipi sin siayámé má. Amá né Usói Kepipi, ám tíka má kam yé ríyu n tampə ké wénte. ²¹ Kei ke uupiretiki use póo pəe kə u maa re: Upíima, a ncée né he ké ha unésáa kulesi ké pəe kelenə pó ritiki. ²² Yeesu uu u pəse re: A né ritiki aa pikpəkpə yá piké pipikpəkpə kulaankee.

Yeesu ye meyo píima menyine riséese
(Mariki 4:35-41; Luki 8:22-25)

²³ Yeesu uu kúninói kémee lompo, upipiretiki api yisi api u leepə. ²⁴ Kapi n tósu, meyo píima menyine ame pipépe kápáa, míni ame kúninói yarii. Amá Yeesu pón pəe lóni. ²⁵ Upipiretiki

api ukékúrí nyósópɔ api u yónse api rɛ: Upíima a ró come, tɔ kpínine. ²⁶ Yeesu uu pɛɛ pi maa rɛ: Yo nnya kani iwame wai? Nó písoi mpí, nónnéfatene rín piye. Kei kuu pɛɛ yisi uú ne kuyɔ ne míni cési, ai pɛɛ séé léké-léké keu. ²⁷ Ai mpá úye nnó yipu api pɛɛ pimɛɔpɛcɛrɛ n tee rɛ: Usoi úye kecɛrɛ ye nkó kaí ne kuyɔ ne míni ripéne lin u pakarelé?

Yeesu ye pintrihélaa pité pinyine pɔise
(Mariki 5:1-20; Luki 8:26-39)

²⁸ Kɛ Yeesu uu kupiye ritime tɛ-i n yisi uu Kataraa ketē-pɔ ritime ricɔ tulu, pinírihélaa pité pinyine api akpíi kecɔpɛ leeri api u lɛɛpɔ. Písoi pē tikpákárá kapi n wai nnya, úka úu ye pɛɛ kaha uké ncée mmē titiki. ²⁹ Kapí ne Yeesu rinsáne, api pɛé n cáái rɛ: Uléécaá Kɛpipi, tó ne mpó ne rí-ye? Pɔ ka rɛ pɔké íwe ró wa Uléécaá ituɛ ye iye-i kuú ne ró n túhaanene iké kelene tuu?

³⁰ Afɔɔ anyine ye pɛɛ kei kulúí wele an túkuri, ái meýá ne ketaa pi we. ³¹ Anírí aa Yeesu suúluse rɛ: Pɔn n la pɔké písoi mpí-i ró lákase, a tíye tóké ha afɔɔ nnyé nyɛɛ nté-pɔ nní kulúí rí we kémeɛ lompɔ. ³² Yeesu uu a maa rɛ: Ani n tósu! Aa pɛɛ písoi pité pɛ-i yisi áa ha afɔɔ nyɛ-i loni. Mɛse ne mɛse, afɔɔ nyɛ aa wuru áa ne rikúú cépi áa ha ne kupiye-i kpúupɔ aa kpíni. ³³ Pɛpɛɛ pɛɛ afɔɔ nyɛ m mé api itóó karií api kuyu sí apí ha lɛ nnéí lɛɛ n wa ne lɛlɛ pinírihélaa pē n wa keeni. ³⁴ Kei kɛ kuyu písoi nnéí api ripehépɔ api Yeesu lɛɛpɔ. Kapí u n yé, api u suúluse rɛ uké piketeni-i le uké tómpɔ.

9

Yeesu ye kékankáláká kenyine pɔise
(Mariki 2:1-12; Luki 5:17-26)

¹ Yeesu uu pɛɛ kúninɔi loni uu kupiye pitérj kpá, uu ukuyu pɛlɛ. ² Api pɛɛ kékankáláká kenyine risánjáápɔré wai apí ne u lɛɛpɔ. Kuu pinfatene n yé, uu kékankáláká kē maa rɛ: A n kahari unépipi, ne apókɔpɛ pó sárɛilɛ. ³ Kei kɛ isé picélaa pinyine api pɛɛ pimɛɔpɛcɛrɛ tee rɛ: Utisi nkó ye Uléécaá riyu kopule! ⁴ Yeesu uu pikemúnjé céru uu rɛ: Yo nnya kani lɛ nósínéfa-i simúnjé kópɛ wai? ⁵ Anóó nnyé keté kecɔpɛ, riye tɛɛ fákú ne rico: Kɛ usoi uu yé kékankáláká m maa rɛ: Ne apókɔpɛ pó sárɛi néɛ kuu yé kɛ m maa rɛ: A yisi a sónɛ? ⁶ Ne la nóké céri rɛ né, Usoi Kɛpipi ye keté kecáá rínanɛ mále ké ne písoi akópɛ pi sárɛi. Kei kuu pɛɛ kékankáláká kē maa rɛ: A yisi a nyere, a ripósánjáápɔré pílesi áa kulu. ⁷ Utisi uu yisi uú kulu. ⁸ Kɛ písoi kulúí pɛɛ kei rí we api lɛ n yé, ai píri pi wai api pɛɛ Uléécaá m pakarente rɛ u sisoipipi rínanɛ píima mmē he nnya.

*Yeesu ye Matiyee sée re uké u ritiki
(Mariki 2:13-17; Luki 5:27-32)*

⁹ Yeesu uu kéyu-mē n tósu uu utisi unyine kapi ye n sée re Matiyee yenu un pilampooyóó kekéi-i tū. Uu u maa re: A yisi a né ritiki. Matiyee uu yisi uu u tiki. ¹⁰ Yeesu uu pēe lē memáá sī uú ha Matiyee keyó-i n tū un iluke le. Pilampooyóó ne pikópekóó picó apí hapó api kei u ne upipiretiki kekúrí tone. ¹¹ Ke Pifarisi api lē n yé, api Yeesu pipiretiki maa re: Yo nnya ke nóunécélaa ne pilampooyóó ne pikópekóó picó api keló kesé tū pin le? ¹² Yeesu uu kóm pin lē símisi uu re: Ai písoi pēe isare n láarú nnya ke upóise uú we, amá pitóikó nnya kuú we. ¹³ Ani ha Uléécaa nsímé mmú kuu m ma aseí wéési ani kóm. U maa re: Né, Uléécaa ye nó písei re ani íwe n ténaane, am nó písei re ani ye isee ne né nyóonse. Yeesu uu kó pimáa pi kpá re: Ai pepēe pimécire n nyáni re pi písoi le pēe aseí n tikilē kam písei ka, amá pikópekóó nnya kam ka.

*Yeesu ye anóopahaa nsímé wai
(Mariki 2:18-22; Luki 5:33-39)*

¹⁴ Kei ke Yohani Uniwole pipiretiki api Yeesu kekúrí hápó api u píse re: Yo nnya ke tó ne Pifarisi ari anóo pahaankee mesére, amá p' pipiretiki ápi ye pēe paasi? ¹⁵ Yeesu uu pēe pi pēse re: Nó músu re usoi yé písoonne anyá n wai uu upisane séi api pēé hapó apí ne mpóocaaí n tū? Aai, mmē rín we. Li yé kam api kumúnjé kunyine-i unósikó uyē pikécópe lese apí ne tómpó. Pēé uye-i kapi yé pēe anóo paasi.

¹⁶ Yeesu uu kó pimáa pi kpá re: Api ye kusánjáá fale kepampi kpísi apí ne risípíi kpure tanene. Insá lē, kusánjáá fale kepampi yé kusánjáá kpure nkú m pasalē aí cééri, kupóle aku pēe kufóí feriyē. ¹⁷ Uu kó kpá re: Úka úu ye píta pelē akónenuj kpure-i súú. Insá lē, píta yé kam api pelu, anúj aa kpáfú api keteni-i lúlu, anúj p'ó kó méwoo wai. Amá akónenuj fale kémee kapi ye píta fale súú, ai lē n we apí ha ne pelu.

*Yeesu ye Yairusi ukpéere yukuse uu kó unósi unyine páise
(Mariki 5:21-43; Luki 8:40-56)*

¹⁸ Yeesu un lē we un ne Yohani Uniwole pipiretiki símisi, Pisuífi uyukóó unyine uú hapó uu ukeyu-i wúla uu re: Unékpéere yee nfáani nní kpupó áí kahanē n nánjai. Amá a kam a ha anípe ukecáá rilaa. U yé nfáa wa. ¹⁹ Yeesu uu yisi u ne upipiretiki api u tiki.

²⁰ Unósi unyine yee ménye n foho háí inmē kefi ne ité, uú ne Yeesu kó, uu uilú titime kepíre-mē ca. ²¹ Ai méwoo kuu lē tica. U ukefa-i maa re: Nen pēé nmaa uilú kerí n fe amí ca, ne yee pēé péí. ²² Yeesu uu pēe kepíre-mē panseró uu u yenu uu u maa re:

A n kahari unékpére, mpófatenε ye pó péisele. Unósi uyē uu kei nní pélu.

²³ Ke Yeesu uu ha úyukó uyē keyo n tuipə, pisunsímaa pεe pimεcire n cápine piké nkpə wa ne risoiwuí ne iwóó líkí-líkí kuu léepə kényə meyipe. ²⁴ Uu pi maa re: Ani nté léepə. Kεkpérepí nké áke kpu, ke lənilε. Kuu lē mí ma, api u sennyi. ²⁵ Kapi písoi ketahai-mē n léepə, Yeesu uu pεe kulee lompə. Uu kεkpérepí kunípe tini, áke yisi áke nyere. ²⁶ Nsímé nn kei ketē kē nnéí kóónú nn tánεne.

Yeesu ye pinyíye pité pəise

²⁷ Ke Yeesu uu kei n yisi un tósu, pinyíye pité pinyine api u n tikilē pin cáái re: A irówe yē, Tafiti Kεpipi.

²⁸ Kuu kényə n tu, pinyíye pē api ukekúri harə. Kei kuu pεe pi pise re: Nə ne kefa tene re né fe am lē kani ní la waii? Api u pεse re: Eεε Upíima, pó fe. ²⁹ Kei ke Yeesu uu pεe piinipeε rica uu re: Uléεcaa uké lē kaní ne nní kefa n tene nó wa. ³⁰ Kuu lē mí ma, piinipeε ii wúkule apí n nyáni. Uu pεe pi kúrúruε re: Ani nómenécire tí nsonε, áni kape tíye unyine uké lē kō. ³¹ Amá kapi yé kei nní n léepə, api piketē kē nnéí ne Yeesu nsímé kóónú api ríyu u waise.

Yeesu ye usoi yeε uu ye n símisi pəise

³² Pinyíye pē pónn nní fáaupəlē, pinyine apí ne unírihélaa unyine yeε uu ye nsímé n fe Yeesu léepə. ³³ Ke Yeesu uu yé kuníri kpē n lákasepə, utisi uyē uu nsímé kápáá. Ai riwúí te-i m pá úye nnóó yipu, api pεe re: Ari píkaí Isirayeli keteni-i mēwai mmé mεco yenaalé! ³⁴ Amá Pifarisi póo re: Kunírilá wéεε kpeε rínanε u he un ne aníri lakase!

Yeesu ye písoi pεe n cápinelē twe tē

³⁵ Yeesu ye pεe ayu ne siyupi nnéí kóónúlenle un kei Pisuifi ayomeyáhaalee kémεε céési un kə Uléεcaa iyəpi Nsímé Kεcire písoi yóólē un kə itói ncəpuri ne ncóη ncəpuri mεε písoi m pekεsi pəisente. ³⁶ Uu asoiwuí yénu an pəənelē lin a feriyelē, an méwoo tóórinkεε yarε isáη yeε lí usē m má, ai íwe u wai. ³⁷ Uu pεe upipiretiki maa re: Kεcarε keε kúkpaa n tu ye laanule pelele, amá pεpεε yé ke ní kpasi apí pεe kulúí we. ³⁸ Lē nnya, ani Upíima pise re uké pikeikó pεe yé ní kpasi pame.

10

Pitume kefi ne pité ke Yeesu uu n wéε
(Mariki 3:13-19; Luki 6:12-16)

¹ Yeesu uu pεe upiretiki kefi ne pité séi uu rínanε pi he piké ye ne aníri lakase apí ye kə ne itói ncəpuri ne ncóη ncəpuri mεε písoi m pekεsi pəisente. ² Pitume kefi ne pité pē anyiri ye nnyé: Ufoí yeε Simóo kapi rinyíri n he re Piyεε ne uuwā Antiree, ne

Yakupu ne uuwā Yohani. Pē keté ye Sepetee pinmáne le, ³ ne Filipu ne Patelemii ne Tomaa ne ulampooyóó Matiyee ne Alifee unmáne Yakupu ne Tatee, ⁴ ne Simóó yee pree ukuyu pimúlé kecáá n tōpu ne Yutasi Isikariyóóti yee Yeesu n tī uu piláaro anipe-i wai.

*Pikei ke Yeesu uu ne pisei pē n tum
(Mariki 6:7-13; Luki 9:1-6)*

⁵ Pisei kefi ne pité pē ke Yeesu uu ne pikei tū uu pi céesi re: Ani siló se-i ke mpuri sané pikó api ní we n kaase. Ani kape Samarii pikó ayu kémee ha. ⁶ Amá Isirayeli pikó pree ní we yare isán yee m pō kémee kani yé ha. ⁷ Ani icée kémee pi n símisi re: Uléécaá iyóopi ye nyahaimele. ⁸ Ani pitóikó m pōisente, ani pikpōkpō yukusente, ani tíyese piyó piké pansé pisei pree ápi mékperinkpe m má, ani aníri lakase. Faalaa kani yé, faalaa ke nóó yé kō picō he. ⁹ Ani kape nkpáni wura née nwóóweni née mewóópipi kpísi nōké awóóló-i wa nōké ne ripéne. ¹⁰ Ani kape kulóó kpísi nōké ne ncée ritiki, áni kape kō ketúkanka ke se kpísi. Ani kape kō anéeri née kuséle rimúlú. Li we re ukeikó yee ye upikei piluke li.

¹¹ Mpá kuyu maa-i née keyupi-i kani lompo, ani ye uyee yé ní ηmurei uu nó yósu wéési. Un n ηmurei un nó n yósi, ani ukemeé tone aí ha ne nókenétóneyaa tulu. ¹² Nōn ye kényo kénye-i n lompo, ani ye kepikó yáasi re: Liké nó n niñú! ¹³ Kényo kē pikó pin nó n yósi, nkínñine kaní ne pi ní la nké pikecáá n we. Amá pinsá nó n yósi, nkínñine kaní ne pi ní la nké nókenémee ppepo. ¹⁴ Pin kényo kenyine-i née kuyu kunyine-i n ye re ápi nó yósuné née ápi kō nónnésimé kutu cōne, ani kényo ke-i née kuyu kpe-i léepo ani nóanéna nkoño péi ani pikuwéé-mē yaapo. ¹⁵ Asei kam nní nó símisi re keyáa kē ke Uléécaá uu n sónti uké ne pisei n túhaane, Sotom ne Komóori pikó ke Uléécaá uu nna n ηmaasi iwe yé ne kuyu kpē ikó kutási wa.

*Lē kapí masí kepire pisei n wéékusene
(Mariki 13:9-13; Luki 21:12-17)*

¹⁶ Yeesu uu kō pimáa pi kpá re: Ani rísoné kō te, kam nní nó n tum, ani isán yee ákpe kecōpe ní we mecō n sōne. Lē nnya, ani mesóhō m má yare iwáa, ani alóólā mecō kényu m purú. ¹⁷ Ani nómenécíre ne pisei tī. Li yé kam api ye nó tini apí ne sitúhaane-i sí, api ye kō piayomeyáhaalee-i iséi nó súúkee. ¹⁸ Pi yé kam api ye né nnya piyukóó ne piyóopi kémee nó séi re nōké kō pē keyu-i ne mpuri sané pikó keyu-i inétansei li nnya. ¹⁹ Pin ye ketahai nó n sée, iwame íi kape ye nó wa re ní-ye kani yé ha símisi née íye kani yé ha n símisi. Liitunje in n tu, Uléécaá yé nímaa-maa nó he aní male. ²⁰ Ai nókenémee knn léerine. Amá Nónésáa Uléécaá Nfaasone yee nókenémee símisine. ²¹ Usoi yé umáreco kpísi uu pa re piké kpu. Usoi uu kō ukepipi kpísi uu

ne limεcɔ wai. Siwǎ asi pisáa ne píni kecáá nyere asi pi kpísi así pa re piké kpu. ²² Písoi nnéi yé kam api né nnya nóinépurí yulu. Amá nkó yee rínkáhá-káhá ne kέtɔ-pɔ, Uléécáa yé uriyu lɔ. ²³ In kuyu kúye-i nó n wéékuselé, ani wuri ani kucɔ téj. Asei kam nó símisi re áni Isirayeli ayu kóónúne nǎké tánene Usoi Kepipi keké kelene kam.

²⁴ Upeikεε úka úu uucélaa fe. Limεcɔ, ukeikó úka úu ukeisaa fe. ²⁵ Li nyam te upeikεε uké ucélaa ketule tu. Li nyam te ukeikó uké ukeisaa ketule tu. Néε nóunéyɔsaa, né kápi piséi tíye re Pelisepule, wóo pεε nó pinéyǎkó?

*Uyē kai m pise re usoi uké n wuru
(Luki 12:2-7)*

²⁶ Yeesu uu kɔ pimáa pi kpá re: Ani kape písoi n wuru. Lē nnéi lee m pékaalē ne lē nnéi ke úka úu n nyu yé kam ai metéi kέmεε léeri nípá úye uu li yenu uu kɔ li ceru. ²⁷ Mmē kam nní kuɲmaha-i nó n símisi, ani ha metéi kέmεε n tiyóó. Ani ha kɔ mmē kam nní kutu-i nó rinwéi-wéi, kecáá-i nyere ani yóó nípá úye uké kó. ²⁸ Ani kape pεpεe ye usoi n kpu ápi ye pεe fe piké ukumíri kpu n wuru. Amá Uléécáa kani yé meníne n wuru re u ye fele uu usoi kopu uu kɔ u ne ukumíri kpísi uu nna teneciré kέmεε waipɔ nnya. ²⁹ Nté pi ye sinúipi yuke-yuke sité yáa aí ne kétanká kumúnjé sá, née yo? Mpá ne lē, kέka áke ye méwoo kpu kái Nóunésáa Uléécáa mela. ³⁰ Ticuruu Uléécáa ye nórínéyu kecáá nnyúpi keenle un n-nnéi nyu. ³¹ Lē nnya, iwame lí kape ye nó wa. Nɔ Uléécáa inipεε-i ríyu mále lin sinúipi yuke-yuke kulúi fe.

*Yeesu meýóó ne umeyule kecáá nsmé
(Luki 12:8-9)*

³² Yeesu uu kɔ kpá re: Uye un písoi kecɔpe n ηmurei re u unékó le, né né kɔ Unésáa yee keyómεcaa-pɔ n we keyu-i ηmurei re née u te. ³³ Amá úye un kɔ písoi kecɔpe n kesí re úu unékó, né né kɔ Unésáa yee keyómεcaa-pɔ n we keyu-i kési re ám u nyu.

*Yeesu úu ne nktiηnje písoi ka, amá atɔpi kuu ne písoi ka
(Luki 12:51-53; 14:26-27)*

³⁴ Yeesu uu kɔ kpá re: Ani kape m músu re rínine kamí ne keté kecáá ka. Ai nkpáni rínine, amá atɔpi kamí ne ka. ³⁵ Ne kale ké ηmáne ne usáa cénse, am kɔ ukpére ne úni ne ufɔsi ne unyáani cénse. ³⁶ Usoi keyɔ cire pikó ηmaa pεe iláarɔ u waine.

³⁷ Usoi nkó yee usáa née úni n la ai tósu lē kuu né n la úu ne sá re uké unépiretiki. Nkó yee kɔ uuηmáne née uu kpére n la ai tósu lē kuu né n la úu ne sá re uké unépiretiki. ³⁸ Nkó yee úu n ηmurei re uké menécɔ ukunapéékó ríya * uké pεε né ritiki, úu

* **10:38** Kunapéékó piya: aseí re íwe piluke Yeesu mεcɔ

ne sá re uké unépiretiki. ³⁹ Nkó yee ní la uké unfaa m múlĭ, yé kam uú ne n fómni. Amá nkó yee nĕ nnya unfaa n fóm, yé kam uu n yenu.

Ihée kecáa icélaa
(*Mariki 9:41*)

⁴⁰ Yeesu uu kə pimáa pi kpá re: Nkó yee nó n yosí, ye kə nĕ yosile. Nkó yee né n yosí, ye kə uyee né n tumme yosile. ⁴¹ Uye un antepu unyine n yosí re antepu lo nnya kuu u yosí, Uléecaa yé ihée kuu yé antepu ní pa icə u hééle. Nkó yee kə uyee aseí ne Uléecaa pikéi n wai n yosí re aseí ute lo nnya kuu u yosí, Uléecaa yé ihée kuu yé aseí ute ní pa u hééle. ⁴² Asei kam nó símisi re nkó yee písoi mpí ke úka úu nní n waiselĕ kecəpe unyine míni riñwuhúse re pi pinépiretiki le nnya, Uléecaa yé liihée u pa.

11

Yohani Uniwole pitume
(*Luki 7:18-35*)

¹ Ke Yeesu uu upipiretiki kefi ne pité pĕ uicélaa pípa ní masí, uu kei yisi uú ha ketĕ kĕ ayu kémee n céesi un kə Nléecaasimé yóólĕ. ² Yohani Uniwole ye pee likumúhĕ kpe-i kukpaniilee-i wepəle. Uu Kirisi pikéi kuu n wai nkó kóm, uu pee upipiretiki yukuse uu ukemee tum ³ te piké ha u pise re uyee usoi uyĕ kapi meke-mĕ n tee re u sónti néee unyine ucə ye kepire wemele? ⁴ Kei ke Yeesu uu pee pi pesere re: Ani ha lĕ kani n kómĕi nən kə nyáni Yohani símisi, ⁵ lelee re pinyíye ye nyánile, síkankáláká sin sone, piyó pin wole pin funi, pitusuí pin kómĕi, pikpəkpə pin yisikee, píwekəó pin kə Nsímé Kεcire ke písoi api pi n yóólĕ kómĕi. ⁶ Uye unsá né nnya n loó, liute ye únarekome le.

⁷ Ke Yeesu uu lĕ pisímé pi ní masí api tómpə, uu pee Yohani kecáa nsímé písoi pee n cápinelĕ n símisi, uu re: Yo kani kucesi kóima-i piyéne ha? Kekpápi ke kuyə aku n fikiisee? ⁸ Usoi yee melape kecire n lapaalĕ yee kei we, néee yo? Amá piyóopi akpárhá-i ke pepee melape kecire m má apí we. ⁹ Yare yo kecire ŋmaa kani mpí piyéne ha? Antepu unyine néee yo? Amá aseí kecáa uyĕ kani nní ní yé ne antepu fele. ¹⁰ Ukecáa kai wólaalĕ te: Unétume ye nkó kam n tumme uké ne kekpeé pə wa uké mpócée nyóonse. ¹¹ Asei kam nní nó símisi re kaí ne n weme, ápi unyine maraalĕ yee Yohani Uniwole n fe. Mpá ne lĕ, pepee Uléecaa iyəopi kémee ní we kecəpe, uyee n fílĕ ye u fele. ¹² Kaí ne kumúhĕ kpe-i ke Yohani uu Uléecaa Nsímé n yóólĕ n kpíime aí ne kumúhĕ nkú-i tuiiri, písoi ye Uléecaa iyəopi nnya təpule pin náási piké i yĕ, pináŋe-nanĕ pee ye i yĕ. ¹³ Antepuyee nnéi ne isé ye Uléecaa iyəopi nsímé símaarile aí weri aí ne Yohani ikametunĕ tulu. ¹⁴ In

te nɔ mɛsei la nɔkɛ nnɛsɪmɛ kɔ, Yohani ye Elii uyɛ kapɪ pɛɛ n tee re u wemɛ. ¹⁵ Uye un ukɔmɛ uu kɔm!

¹⁶ Uu kɔ pimáa pi kpá re: Yo kam yé fe ké ne nfáani písoi múñeisene? Pi nkpáni yarɛ siwá sɛɛ kɛyáála-i n tɪ si ne sisico sin ne ipupɛi séleine, asi ye re: ¹⁷ Tɔ asɪ nɔ sɪmisile re ani yesi, ani yúlu, ari sɪkpɔyome yom, áni tɛ. ¹⁸ Mɛsei ke Yohani uú ka, úu ye iluke li, úu ye píta n ntí, ani re aníri kuu héesi. ¹⁹ Usoi Kɛpipi pɔɔ weri ken le ken níru, ani kɔ re: Piluke ne píta níré ñmanɛ nkɔ mɛɛ uyɛ we. U kɔ pilampooyɔɔ ne pikópekɔɔ usane le. Amá li pɛɛ umɛwai kɛmɛɛ nyíselenle re Uléécaá mɛwéésɛsɔhɔ ye mɛ.

Ayu nyɛɛ áa Yeesu nstímé ní ñmurei
(Luki 10:13-15)

²⁰ Lɛ mɛmáa, Yeesu uu pɛɛ ayu nyɛ-i kuu mɛwaisaɲa mɛyá n wapisi pikó picé kápáa kápi ne mɛfine n conse nnya. U ne pi cési re: ²¹ Nɔ́ Korasin pikó, íwe kani topori. Nɔ́ Petisayita pikó, íwe kani topori! Likumúnɛ re mɛwaisaɲa kapi nɔ́kenémɛɛ n wapisi mɛn pɛɛ Tiiri ne Sitɔɔ kɛmɛɛ n wa, ai nní ní we pin piakópe kɛpire ritɔ api áfɔrɔnti tani api pimɛcire nfúrɔ kɔikɛɛ liké nyíse re pi conse. ²² Lɛ nnya kam nɔ́ sɪmisi re Tiiri ne Sitɔɔ pikó íwe yé ha ketúhaaneyaa kɛ ne nɔ́inékɔ kutɔsi wa. ²³ Ntɛ nɔ́ Kaperinawum pikó, nɔ́ músu re keléécaá-mɛ kaní taálɛ? Ai nkpáni lɛ. Amá kukúlāyu-i ke Uléécaá uu ketɛ-mɛ nɔ́ láupɔle. Ai líka nnya, pin pɛɛ mɛwaisaɲa mmé kapi nní nɔ́kenémɛɛ n wapisi mɛcɔ Sotɔm kɛmɛɛ n wapisi, li yé pɛɛ nní ní we kuyu kpɛ kun ne we. ²⁴ Lɛ nnya kam nɔ́ sɪmisi re kɛyáa kɛ ke Uléécaá uú ne písoi n túhaanɛɛ, Sotɔm pikó íwe íi nɔ́inékɔ ne kutɔsi wa.

Yeesu ye re písoi piké ukemɛɛ piwɛntɛ hapɔ
(Luki 10:21-22)

²⁵ Yeesu uu pɛɛ likumúnɛ kpɛ-i maa re: Sáa, ketɛ ne keyóme Upiima, ne pɔ́ pakare re pɔ́ tíyɛɛ siwá sínsápi asi nsímé mmɛ kaa pisɔhɔɔ ne pinyuwe ní pesí aseí kom. ²⁶ Pɔɔ la re liké lɛ wa kai kɔ mɛsei lɛ wa, Sáa.

²⁷ Yeesu uu kɔ limɛmáa pi maa re: Unésáa ye nípa yo nnéi né pale. Uka ucɔ úu nɛ́, Ukɛpipi nyu Unésáa mɛmáa. Uka ucɔ úu kɔ Unésáa nyu insá nɛ́ Ukɛpipi ne pɛ́ kam n tíyɛɛ api u ceru. ²⁸ Nɔ́ mpí nnéi nɔ́o nní ncɔni mule-mule ne n nákaankɛɛ lin nɔ́ pelaalɛ, ani kenémɛé kam ké nɔ́ topile ani wɛntɛ. ²⁹ Am la ké nɔ́ n nyikilɛ lin nɔ́ pelaalɛ. Ani ncɔni kamí ne nɔ́ ní la ñmurei ani cɔni, ani tíyɛ ké nɔ́ n céési. Nɔ́ pɛɛ yé kani yé ní wɛntɛ. Ne kefa láárúle. Mɛnɛkɔ áme kɔ pɔ́ólú. ³⁰ Ncɔni mmɛ kam nní ne nɔ́ ní la re ani cɔ ye fákúle, ín nkpáni mulú.

12

Yeesu yee kewénteγaa ute
(*Mariki 2:23-28; Luki 6:1-5*)

¹ Lē memáá, Yeesu uu pee kewénteγaa ketúné imúí inyine kecare kémee n tikilē un tósu. Nkú nn upipiretiki wai, api pee iwéhe kpéeni api mepipi takai. ² Ke Pifarisi api lē n yé, api Yeesu maa re: A ripai ke pipópiretiki api n wai lē ke isé ii m maa re pisoí api kape ye kewénteγaa ketúné wa. ³ Kei ke Yeesu uu pee pi pese re: Lē nnya, áni lē ke Tafiti uu kumúné kpe-i ke nkú nn u ne upikó n wa keenlē, née yo? ⁴ Uléécaá keyo-i kuu lompo uu akpónó kapi Uléécaá n yekei kpísi u ne upikó api le, ái kó pee re piunyine ye ncée má uké a li. Pēpee ye Uléécaá inyóonse n wa nmane pee ncée má piké a li. ⁵ Néé áni isé atelé kémee kéé te pēpee ye Uléécaá inyóonse n wa ye Uléécaá keyo-i pikei waille ái ne kewénteγaa pēne? Lē nnya akópe kapi lē waa? ⁶ Amá ké nó símisi re uyee nté nní ní we ye Uléécaá keyo fele. ⁷ Nón pee Uléécaá ritelé kémee iwóí nnyí asei meýikíyiki n kó te Uléécaá ye maa re: Né, Uléécaá ye nó písei re ani íwe n ténaane, ám nó písei re ani ye isee ne né nyóonse, áni yéé pee nkó yee úu líka n caai akópe pa. ⁸ Lē nnya ke né, Usoi Kepipi am kewénteγaa ute.

Utisi uyee kunípe kópe m má
(*Mariki 3:1-6; Luki 6:6-11*)

⁹ Yeesu uu kei yisi uu tómpo uu ha pikuyomeyáhaalee loni. ¹⁰ Utisi unyine ye pee kei wele un kunípe kópe má. Pēpee kei ní we api pee kewáaná n wéési piké ne Yeesu tí. Api Yeesu píse re: Ncée ye we re piké kewénteγaa ketúné usoi pōisee? ¹¹ Uu pi pese re: Nó úye un nkpéni isáñ ise m má ii kewénteγaa ketúné kuhóre címé-címé kunyine-i lóipó, úu yé ha kei i leseé? ¹² Kesoipipi ye kó pee isáñ fele ái nkáripí. Lē nnya, irósé ye ncée hele re piké ye kewénteγaa ketúné usoi lisone wa. ¹³ Yeesu uu pee utisi uyé maa re: A kupónípe ritunáme. Uu ku tunápo aku pélu aku kucó mecó sonesi. ¹⁴ Kai lē n wa, Pifarisi api pee léepo api ha símaane piké yé te íye kapi yé wa piké ne Yeesu kpu.

Ukeikó ke Uléécaá uu n wée

¹⁵ Ke Yeesu uu n kó te pi la piké u kpu, uu kei yisi uu nyósó. Písoi kulúí api yisi api u tiki, uu pitóikó nnéí pōisente. ¹⁶ Amá uu pee pi símisi nsonne uu kúrúrusé re ápi kape tíye unyine uké kó te lē kuu wa. ¹⁷ Lē ke antepu Esayi uu uritelé kémee m ma líké ne n wa nnya. U pee re:

¹⁸ Unékeikó lala ye nkó. Uyé kam wée.

Am kusa u la.

Né Nnéfáasone ukemee wa uké ne sitē nnéí isoipuri asei kamí ne i n weme riyóó.

¹⁹ U ne úka ápi líka kecáá kēne, úu yé kó senkee.

Api yé unné icée-i n kómèi.

²⁰ Uu yé kekpápi kee pikónóó m máálē sei.

Uu yé kó kéfírāa kee pinyúm-nyúm ní masí kpu.

Lē kuu yé n wai aí weri aí ne tulu

kumúnjé kpe-i ke aseí aa yé ní pá yo n feriyē.

²¹ Sitē nnéí isoipuri ii péé ne u n tálē.

Yeesu ye pēpēe ukēcáá nkópe n símisi rinóó pēse

(Mariki 3:22-30; Luki 11:14-23)

²² Kei ke pinyine api péé ne unírhélaa unyine ke aníri aa n nyíinse úu kó símisi Yeesu lēpō re uké u pōise. Yeesu uu u pōise uu pēe fe uu ye símisi uu ye kó yenu. ²³ Ai písoi pēe n cápínelē nnóó yipu, pinnéí api ye pēe re: Néntē utisi nkó ye Tafiti Kēpípi lē? ²⁴ Kē Pifarisi api lē n kó, api re: Aníri uyōōpi Pēlísēpule yēe utisi nkó rínanjē hē kuú ne aníri lakasente. ²⁵ Amá Yeesu ye pēe pikemúnjé nyule. Uu pēe pi maa re: Kuyōōpiyu kunyine písoi pin pimēcōpēcire n tōpu, ku ye kpule. Limēcō, kuyu kunyine nēe kēyō kēnyine pikó pin pimēcōpēcire n tōpu, pi ye kpule. ²⁶ Setani un nkpéni aníri n lakasente, umēcire kuu lē ne tōpu, íye ke ukuyōōpiyu aku yé pēe fe akú ne n we? ²⁷ In te Pēlísēpule yēe rínanjē né hē kamí ne aníri lakasente, wóo pēe nópínékó pó rínanjē hē kápí ne a lakasente? Ani n nyu re nópínékó cire pēe nó nyísene re áni alari má. ²⁸ Asei kecáá, Uléécāa Nfaasōne nnanjē kamí ne aníri lakasente. Lelēe nyíselē te Uléécāa iyōōpi ye nókēnémēe pituime masile.

²⁹ Uka úu yé fe uké unánjē-nanjē kēyō-i lompō uu ulikó yáái, kumúnjé kpe-i kúu kahanē u n tí uké paasi. Amá un n fe un u n tí uu paasi, u yé pēe fe uu kēyō likó nnéí yáái. ³⁰ Nkó yēe úu kēnécáá n kpálē ye iláarō né wailē. Nkó yēe úu kó picápíne né n lēni ye haresilē. ³¹ Lē nnya kam nó símisi re Uléécāa yé akópe ne alé nnéí mpuri kesoi pipi sárei, amá úye un Uléécāa Nfaasōne n lámaankēe, Uléécāa úu yé liute sárei. ³² Uléécāa yé nkó yēe né Usoi Kēpípi kecáá nkópe n símisi, akópe u sárei, amá Uléécāa úu yé nkó yēe Nfaasōne kecáá nkópe n símisi, akópe u sárei ne keweesi-pō.

Kuléé ne kuapipi kecáá icélaa

(Luki 6:43-45)

³³ Yeesu uu kó pimáa pi kpá re: Kuléé kun isare n láárú, kuapipi yèè n nyamle. Kunsá isare n láárú, kuapipi yèè n caailenle. Mpá kuléé kúye apipi kapi ye ne ku ceri. ³⁴ Nó akpurii nnyé! Iye ke nó písoi kpááree mpí ani yé fe ani nsímé sōne male? Li we re nsímé mēe usoi kefa-i ní we mēe ye nnóó-i léeme. ³⁵ Usoi sōne yēe ye nsímé sōne mēe ukēfa sōne-i ní we símisi, usoi kópe pōó nsímé kópe mēe ukēfa kópe-i ní we símisi. ³⁶ Ké nó símisi re kēyáa kē ke Uléécāa úu ne písoi n túhaanene, isímé kópe ke

pisoi api n símaankεε cire nnya kapí ne pi túhaanene. ³⁷ Li we re mpónóosimé mee tíyesene póké alari née akópe yé.

Pi Yeesu pise re uké mewaisaŋa wa uu yulu
(Mariki 8:11-12; Luki 11:29-32)

³⁸ Lē memáá, isé picélaa kecōpe pinyine ne Pifarisi pinyine api Yeesu maa re: Tō péé la re a mewaisaŋa menyine wa tóké yé. ³⁹ Yeesu uu pi pesē re: Nfáani ketē nké pisoi ye caailenle hái. Api la piké Uléécaa ŋmane ritiki, amá mewaisaŋa kapi wéési piké yé. Mewaisaŋa mē ke antepu Yonaasi uu n yé menyinecō kapi yé kō yé. ⁴⁰ Asei kecáá, lē ke Yonaasi uu mekpíntomé maamaa kefa-i sitúnjé sitaani ne sisine sitaani n wa mecō ke Usoi Kepipi pōō kō sōnti keké ketē kémee wa sitúnjé sitaani ne sisine sitaani. ⁴¹ Keyáa kē ke Uléécaa uú ne pisoi n túhaanene, Niniifi pikó yé ha yisi api nfáani ketē nké pisoi akópe pa. Li we re kumúnjé kpe-i ke Yonaasi uú pee Nléécaasimé rin-yóó api kóm, pi pee mefine consele. Uyee nté nní ní we ye kō pee Yonaasi fele. ⁴² Keyáa kē ke Uléécaa uú ne pisoi n túhaanene, unósiyōopi yee Saapa ketē kecáá n tú yé ha yisi uu nfáani ketē nké pisoi akópe pa. Li we re uyee pee hái ketē ketō-pō leemēle uú weri re uké Salomōo mewéésēsōhō kō. Uyee nté nní ní we ye kō pee Salomōo fele.

Kuniri ye kuripōhō kpure-i pele
(Luki 11:24-26)

⁴³ Yeesu uu kō kpá re: Kuníri kun usoi kémee n yisi, ku ye hale akú ha kelō kóima kenyine-i n keraai kun kewénte wéési. Káku nní ke n yé nnya, ⁴⁴ aku pee re: Né kenéyo kē kam n yisime kémee pele. Kun m peepō, aku kényō ŋmane leepō kapi m péeinkee api nyóonsente cáká-cáká. ⁴⁵ Kei kaku ye péé ha kuacō aseei nyee kuricuruu rikpákárá ní fe kpíipō aá ne kényō ke-i tone. Lelēe ye tíyese ke liute uyē mewee fale amē ye n caailē amē mekpure me-i kuú pee mekee ní we tōsu. Lē ke nfáani pisoi kópe mpí api sōnti piké ne kētō tene.

Yeesu uni ne upiwā
(Mariki 3:31-35; Luki 8:19-21)

⁴⁶ Yeesu un kei lē we un ne pisoi símisi, uuni ne upiwā pin tuipō, api ketahai-pō nyere, pin la piké rinóō u maa. ⁴⁷ [Unyine uu Yeesu maa re: A ripái, upóni ne pipówá ye ketahai-pō nyenule pin la piké rinóō pō maa.] ⁴⁸ Yeesu uu liute uyē pesē re: Wóo unéni, píye pee pinéwá? ⁴⁹ Uu pee upipiretiki-mē kunípe tunápo uu re: Unéni ne pinéwá ye mpí nté! ⁵⁰ Asei kecáá, úye un Unésáa yee keyómecaa-pō ní we mela n wai, uyee unéwá née unéyíi née unéni.

13

Ulukaa kenyárū

(Mariki 4:1-9; Luki 8:4-8)

¹ Yeesu uu keyáa kē kēyo-i léeri uu sí uú ha kupiyē ritime tone. ² PISOI kulúí apí ukekúrí cápínepo uu pee lē nnya kúninōi loni uú tone. PISOI pē pōo kupiyē ritime tone. ³ Uu sinyárū kpísi uú ne isímé isímé pi símaankēe. Uu re: Utisi unyine yee we, uu keyáa ukēcare-i ipuri pifóme leepo. ⁴ Kuu lē n fóm, ipuri inyine ii ricéetime lólesi, sinúipi así hapo asi i kpóuli. ⁵ Ico ii keparetē kecáa ke ntaai rín m piye lólesi. Ke ketē áke n címú nnya, ipuri iyē ii mese ne mese lēlu. ⁶ Amá ke ntunje nn n ta, melei fale mē ame iníní kuweeciré nnya torē. ⁷ Ipuri ico ii sinípeleépi kepáápáa lólesi, sinípeleépi asi pelu asi i hila. ⁸ Amá ipuri ico ii ha ketē sone kecáa lólesi ii lēlu ii pelu ii fólu. Mpuri nse nn fólu ipipi píle, nco ipipi kuwóo ne kefi, nco ipipi afeetaani. ⁹ Ke Yeesu uu lē pimáa pi m masí, uu ko pi kpá re: Uye un ukóme uu kóm.

Yo nnya ke Yeesu uú ne sinyárū céési?

(Mariki 4:10-12; Luki 8:9-10)

¹⁰ Kei ke upipiretiki apí pēé ne u rikō apí u pise re: Yo nnya kaa sinyárū kpísi pōn ne pISOI símisi? ¹¹ Yeesu uu pi pese re: Nó ke Uléécaá uu uiyōpi nsímé mee m pékaalē cereise, úu pē cereise. Lē nnya kam ne lē pi símisi. ¹² Li we yare kapi ye mí maa re: Nkó yee linyine m má kapi ye licō rikpá ai meyá wai. Amá nkó yee úu líka m má kapi ye likáripikōó lē kuu m má yōsí. ¹³ Lē nnya kam sinyárū kpísi nen ne pi símisi. Li we re pi ye n wiilenle, amá apí pee nyáni, apí ye kutu n cōlē, amá apí pee kō kómēi. Apí kō aseí ceri. ¹⁴ Lē ke antepu Esayi uú pee mekeē-me mí ma yee lē wai re: Nó kam ani ye n kómēi, áni yéé pee liasei ceri.

Nó kam ani ye n nyáni, áni yéé pee yé.

¹⁵ Li we re mpuri mmú pISOI aking ye takasile.

Pi pimēcire atu tápisile.

Apí inípee wúkesi,

apí yúlu re piatu áa kape ye kō,

piinípee lí kape ye yē

pimesōhō áme kape ye kō líka ceri.

Lē kémēe, apí yé pee fe piké pimēfine conse.

Né Uléécaá, ké ne pi m paise.

¹⁶ Amá in nōo, nō pínarekome le re nōinénípee ye nyáni, nōanétu an kómēi. ¹⁷ Asei kam nní nó símisi re antepuye ne aseí pite Uléécaá inípee-i ye kulúí wele pee pēé ní la piké lē kani nní ní nyáni yē, amá apí li yē. Pi pee kō lalē piké lē kani nní ne nōanétu n kómēi kō, amá apí li kō.

*Yeesu ye ulukaa kenyárū aseɪ lese uu sɪmisi
(Mariki 4:13-20; Luki 8:11-15)*

¹⁸ Kei ke Yeesu uu pee pi maa re: Ani nkpeni ulukaa kenyárū kē aseɪ kō: ¹⁹ PISOI pee ye Uléecaa iyɔɔpi nsímé kutu riñcɔ ápi ye nkeméé kō ye we yare ricéetime te-i ke ipuri ii n lólesi. Kuníri yèè kale aku nsímé mmē pikeméé lese. ²⁰ Picɔ ye kɔ we yare keparetē ke-i ke ipuri ii n lólesi. Lipite yèè nsímé kutu ricɔle ápi mese ne mese piakiñ kémee n yósu ne mpóonare. ²¹ Amá ápi ye tíye nké pikemee iníní wa, rín ye pikemee tóne liké náñai. Ncón n n nsímé mmē nnya pi n leeme née méwee kópe menyine men pi m pekési, api kei ne kewááná yénu apí ne Uléecaa kepire tɔ. ²² Picɔ ye kɔ we yare ipuri yee sinípeleépi kepáápáá n loó. Lipite yèè nsímé kutu ricɔle, amá ketē kecáá pikéi ke pISOI apí ne n kparálē ne memá nnáápí mee ye n kÍraase yèè nsímé mmē tihilale rín ye pee líka pi yoriye. ²³ Picɔ ye kɔ wele yare ipuri yee kefénētē kecáá n loó. Lipite yèè nsímé mmē kutu ricɔle apí nkeméé kóm nn pi léni apí péé n we yare aléé nyee ye apipi m mári, kunyine píle, kucɔ kuwóó ne kefi, kucɔ afeetaani.

Meyúipuri kópe kenyárū

²⁴ Yeesu uu kɔ kenyárū kecɔ pi kpá re: Uléecaa iyɔɔpi ye we yare usoi nkó nsímé mmú: Utisi unyine yee ukecare-i melukepipi lukesi. ²⁵ Uláarɔ uu kesine kenyine harɔ, pISOI pin lóni uu iluke kepáápáá meyúipuri kópe uu yaa, uu tómpɔ. ²⁶ Ke iluke ii n le ii mepéi leeri ii fólu, meyúipuri pɔɔ kɔ leeri. ²⁷ Pikeikó apí weri apí ucarete uyē maa re: Ai ilukepuri kaa kepócare-i lukesii, Upíima? Kai pee íye wa ke meyúipuri kópe amé ne n le? ²⁸ Uu pi pese re: Unélaarɔ unyine yee lē wa. Pikeikó apí re: Pɔ la tóké ha me weheé? ²⁹ Uu re: Eehei. Ne wuru re nó meyúipuri kópe pilése n la aní ne iluke péne aní wehe. ³⁰ Lē nnya, aní liketé riyá liké kesé m pelu aí ne kúkpaa tulu. Lin kúkpaa n tu, né pepere n kpasi maa re: Ani meyúipuri kópe mefoí lese ani apehe me pahaanke tóké me risé, ani pee kɔ iluke cápine ani rinésime-i súuni.

Mpuri yuke-yuke nnyine kenyárū
(Mariki 4:30-32; Luki 13:18-19)

³¹ Yeesu uu kɔ kenyárū pi kpá re: Uléecaa iyɔɔpi ye kɔ we yare mpuri yuke-yuke nnyine ke usoi uu n kpísi uu ukecare-i lukesi. ³² Ipuri kecɔpe mmē mee n-yuke icɔ fe. Amá nn n le, nkuléé kpee ye kecare-i ayéheléé kecɔpe kumáa. Ai pee wai kuléé maa kpē ilese kecáá ke sinúipi asi ye ayámé wa.

Nkpónótɔ pite kenyárū
(Luki 13:20-21)

³³ Yeesu uu kə kenýárū pi wai rɛ: Uléécaā iyōōpi ye kə we yarɛ nkpónótə pite ke unósi uu ntə píima kémee n cōhənepə uu pulu pikpée api yisi.

*Lē ke Yeesu uu ye pɛɛ sinyárū n kptsi uú ne písoi céési
(Mariki 4:33-34)*

³⁴ Sinyárū ke Yeesu uu ye pɛɛ kpísi uú ne písoi pɛɛ n cápínelē n céési. Sinyárū ηmanɛ kuu ye pɛɛ kpísi uú ne pi céési. ³⁵ Lē ke antepu uú pɛɛ n wói liké ne n wa nnya. U pɛɛ rɛ: Sinyárū kam kpísine ké ne n símisi. Né sinyárū kpísi amí ne lē nnéi lɛɛ mǐpá yo kekoraane-me m pékaalē yóó.

Yeesu ye meýúipuri kópe kenýárū kē asei stmisi

³⁶ Kei ke Yeesu uu pɛɛ yisi uu písoi pɛɛ n cápínelē yá uu kέyo sí. Upipiretiki api u lɛepə api u píse rɛ: A meýúipuri kópe mɛɛ kecare-i n lɛ kenýárū kē asei ró símisi. ³⁷ Uu pi pɛse rɛ: Uyɛɛ ilukepuri n lukesi yeɛ nní Usoi Kepipi. ³⁸ Ke care keɛ nní ketē, nlukepuri sone mɛɛ nní Uléécaā iyōōpi pikó, pɛpɛɛ Setani n tíkílē pɛɛ nní meýúipuri kópe. ³⁹ Uláarə uyɛɛ meýúipuri kópe n lukesi yeɛ nní Setani. Ketē nké metene yeɛ nní kúkpaā. Pɛpɛɛ ní kpasine pɛɛ nní piléécaatume. ⁴⁰ Yare kapi ye nní meýúipuri kópe n wéhe api nna sé mɛcə kai sónti liké ketē metene ketúné wa. ⁴¹ Né, Usoi Kepipi yé pinéléécaatume tū api pē nnéi pɛɛ inéyōōpi kémee picə akópe n waise ne pē nnéi pɛɛ mewai kópe n wai lese. ⁴² Api nna píima kémee pi sápw. Kei ke písoi api yé meýá ténesi pin iní takai. ⁴³ Pɛé uyɛ-i ke pɛpɛɛ asei n tíkílē pów yé pɛɛ piusaa Uléécaā iyōōpi kémee n we pin tɛlu yarɛ itunɛ. Uye un ukóme uu kóm!

Memá kenýárū

⁴⁴ Yeesu uu kə upipiretiki kenýárū kecə kpá rɛ: Uléécaā iyōōpi ye kə we yarɛ nsímé mmú: Memá píima menyine mɛɛ kecare kenýine-i kúlaalē. Utisi unyine uu keyáa memá píima mē yenu, uu pikúlaa me pɛse, uu kə mpóonare ne ulikó nnéi kpísi uu yái uú ne kecare kē ləlu. ⁴⁵ Yeesu uu kə kpá rɛ: Uléécaā iyōōpi ye kə we yarɛ ukpéense unyine yeɛ keyáa ikólé kecire wéési. ⁴⁶ Kuú ha nkólé mɛɛ meýíkíyiki ní nyamí n yé, uu sí uú ha ulikó nnéi yái uú ne n ləlu.

Kunyerɛ kenýárū

⁴⁷ Uu kə kpá rɛ: Uléécaā iyōōpi ye kə we yarɛ kunyerɛ kunýine ke usoi uu mínimaa-i n fō aku ikpíntomé nnyí ncəpuri paála. ⁴⁸ Kaku n yi, pikpíntomécpíi api ku pasai api ritime lesɛri api pɛé n tū pin ikpíntomé tési, pin isone anére-i wai pin ikópe fónɛɛ. ⁴⁹ Lē kai sónti liké ketē metene kumúné-i wa. Piléécaatume ye ha sóntile piké pɛpɛɛ Uléécaā mela n wa ne pɛpɛɛ ápi Umela n wa kóólɛ, ⁵⁰ api pɛpɛɛ ápi Umela n wa nna píima kémee sápw. Kei ke písoi api yé meýá ténesi pin iní takai.

Isé ucélaa fale ne ukpure kecáa nsímé

⁵¹ Yeesu uu upipiretiki pise re: Nɔ pɛɛ lɛ nnéi kam nní n símisi aseí konle nní? Api re: Eɛɛ, tɔ konle. ⁵² Kei kuu pɛɛ pi maa re: Lɛ nnya, isé ucélaa úye un Uléécaá iyɔɔpi nkó n ñmurei, u we yarɛ úyɔsaa unyine yeɛ ulikó kémɛɛ lifále ne likpure í lese.

Nasareti pikó ápi Yeesu ne kefa tene

(Mariki 6:1-6; Luki 4:16-30)

⁵³ Kɛ Yeesu uu lɛ ne sinyárū sɛ picélaa pi m masí, uu kei yisi uu tómpɔ, ⁵⁴ uu kuyu kpɛ-i kuu iwá n li kémɛɛ sɪ uú ha kei Pisuifi kuyomɛyáhaalee-i n céési. Ai pɛpɛɛ kei í we nnéi nnóɔ yipu, api ye pɛɛ re: Yeí kecire ke nkó uu mpíi mɛwéésɛsɔhɔ mmé tu? Iye kuu ye ne mɛwaisaŋa mmé wapisi? ⁵⁵ Néntɛ uyɛɛ uséré uyɛ unmánɛ? Ai úni yeɛ Maari? Ai upiwá pɛɛ nní Yakupu ne Yosefi ne Simɔɔ ne Yuutii? ⁵⁶ Ai tó ne upiyɛi nnéi tóɔ nté kesé wee? Yeí kecire kuu pɛɛ mpíi rínanɛ mmú yé? ⁵⁷ Nní nnéi ai pi tapisi ápi ne Yeesu kefa tɛnɛ. Yeesu uu pɛɛ pi maa re: Api ye antepu kuyu-i ne ukeyɔ-i u n waiselɛ. ⁵⁸ Pinfatɛnɛ kucírɛ nnya, Yeesu úu kei mɛwaisaŋa meyá wapisi.

14

Yohani Uniwole nkpo

(Mariki 6:14-29; Luki 9:7-9)

¹ Uyóɔpi Erooti yeɛ pɛɛ likumúnjé kpɛ-i Kalilee ketɛ kecáa paílɛ. Uu pɛɛ kóm pin Yeesu nsímé símisi. ² Uu upikɛikó maa re: Yohani Uniwole yeɛ n kpu nsímé kapi símisi. U pikpɔkpɔ kémɛɛ yisile. Lɛ nnya kuu nní rínanɛ yɛ un ne mɛwaisaŋa wapisi.

³ Asei kecáa, Erooti ye pɛɛ tíyɛsɛle api Yohani Uniwole tini api paasi api kukpaniilee tani. Umáa Filipu unɔsi kapi ye n sée re Erootiyati nnya kuú pɛé lɛ wa. ⁴ Yohani ye pɛɛ Erooti maa re: Aa ncée má póké upómáa unɔsi kpísi. ⁵ Lɛ nnya ke Erooti uú pɛé la uké Yohani kpu, amá un pɛɛ písoi pɛɛ n cápínɛlɛ wuru. Pɛ ne pɛɛ nyánile re Yohani ye antepu lɛ. ⁶ Api pɛɛ keyáa kɛnyine Erooti kemareyaa anyá n wai, Erootiyati ukpére uu léɛpɔ uu písánɛ pɛɛ n cápínɛlɛ kecɔpɛ yesu ai Erooti yúkúlú ⁷ uu písoi inipɛɛ iye-i símisi uu wéeri re ukpére uyɛ un yo mpuri n la, un li u m pise, u yé li u pa. ⁸ Kei ke Erootiyati uu ukpére tálaankɛɛ, uyɛ uu pɛɛ Erooti maa re: A nté nní Yohani Uniwole riyu kecáripí tál-tál kémɛɛ wa aa né pa. ⁹ Kɛ Erooti uu lɛ n kɔ, uripɔɔ ari caai. Amá uawéeri ne pisanɛ isei nnya, uu rinóɔ hɛ re piké lɛ kuu m pise u pa. ¹⁰ Uu unyine tum tɛ piké ha kukpaniilee-i Yohani riyu tɔ. ¹¹ Apí ha riyu tɔlu apí ne weri api ukpére uyɛ pa, uyɛ uu ri kpísi uu úni pa. ¹² Kei ke Yohani pipiretiki api pɛé ha api u kpísi api kúlesi, api limemáa pɛɛ sɪ apí ha lɛlɛ n wa nnéi Yeesu kɛɛni.

Yeesu ye písoi ákotokú anupū (5.000) kpínii
(Mariki 6:30-44; Luki 9:10-17; Yohani 6:1-14)

¹³ Ke Yeesu uu nsímé mmē n kō, uu yisi uu kúninōi loni re uké tómpo uké ha umecire kei ke úka úu ní we n tū. Písoi api kóm api ayu nyee ne kei n kólē kémee ne ána yisi api lē kupiye n kanēi apí ha ne u leepo. ¹⁴ Kuu kúninōi-i ní suí, uu risoiwú yénu, tiicō ii íwe u wai uu pitóikó pee n hápo pipóisente loni. ¹⁵ Kai nnyóó n wa, upipiretiki api ukekúrí hapo api re: Ituje ye nkpéni pitene masile, ári kō nté ne kuyu kúka kólē. A písoi kulúí mpí riyá piké siyupi-i pilukelale ha piké li. ¹⁶ Yeesu uu pi pese re: Ai tílasi re piké tómpo. Ani nórínécúruu iluke pi he piké li. ¹⁷ Api pee u maa re: Akpónó anupū ne ikpíntomé ité ηmane kari nté má. ¹⁸ Yeesu uu pi pese re: Ani ne nté né kam. ¹⁹ Kapí ne n hápo, uu pee písoi riwúí tē maa re piké meyúí kecáá tone. Uu akpónó anupū nyē ne ikpíntomé ité iyē kpísi uu keléécaá werí uu Uléécaá pōnēse, uu akpónó kpókarine uu upipiretiki pa api písoi riwúí hóóne. ²⁰ Pinnéi api le api lepu. Upipiretiki api akéri nyee m pōne cápine ai anéere kefi ne até yipu. ²¹ Pēpee iluke iyē n li ye tu pitisi ηmane ákotokú anupū (5.000). Api pinósi ne siwáa kéē.

Yeesu ye míni kecáá sōne
(Mariki 6:45-52; Yohani 6:15-21)

²² Kapí piluke ní masí, Yeesu uu upipiretiki rinóo he re piké kúninōi lō piké ha kupiye ritime ricō-pō u fōsí, uyē uké pee kei písoi riwúí tē n kpiiselē kelenē. ²³ Ke písoi api pikúú ní masí, uu yisi uu riyópe taá re uké kei umecire n we un keyóme yáási. Uu pee kei lē umecire n we aí ne nnyóó wai. ²⁴ Kúninōi ye pee likumúnjé kpe-i míni ritime ne ketaa piwai masile. Ke kuyō aku nní kukeyu-mē m pépuri nnya, ániwalé aa pee ku n táhaise. ²⁵ Yeesu uu riweeki kumúnjé míni kecáá n sōne un ne upipiretiki kémee sí. ²⁶ Kapi lē u n yé un míni kecáá sōne, piipiye ii kpi ne iwame mepehē, api pee pimēcōpecire n tee re: Kunírilā ye ku. Api pee iwame ne m pupukee. ²⁷ Yeesu uu pee mese ne mese pi maa re: Ani kapē pírí tónē. Néē lo, iwame íi kapē nó wa! ²⁸ Piyee uu u maa re: In te mesei pōo lo, a tīyese ké míni kecáá sōne ké ne pō leepo, Upiima! ²⁹ Uu re: A kam!

Piyee uu kúninōi-i léepo uu míni kecáá sōne re uké Yeesu leepo. ³⁰ Amá kuu n yé te kuyō ye páápúle, iwame ii u loni, míni ame pee u m muuni. Uu cáái re: Upiima, a né yóriye! ³¹ Yeesu uu mese ne mese kunípe saapo uu u tini uu u pise re: Mpófatenē rín piye. Yo nnya kaá tirí? ³² Kei ke piketé api pee kúninōi kémee lompo, kuyō aku séé. ³³ Yeesu pipiretiki picō pee kúninōi kémee ní we api péé ha Yeesu metene wula api re: Pō mesei Uléécaá Kēpiti le.

*Yeesu ye Kenesareti ketē kēmee pitóikó pōise
(Mariki 6:53-56)*

³⁴ Kapi kupiye pitḗj ní masí api Kenesareti ketē tulu, ³⁵ kei pikó api Yeesu ceru, api pitumē nípá yei yékááse re piké písoi símisi re u ka. Písoi api pēe pitóikó nnéi ne u sónaapó. ³⁶ Api u welu re uké ηmurei pitóikó pē piké nípá ukutukanka ritime ηmane rica. Pē nnéi pēe rińca api pélu cáká-cáká.

15

*Pifarisi ne pikpure inyekii kecáá nstímé
(Mariki 7:1-13)*

¹ Kei ke Pifarisi ne isé picélaa pinyine api Yerusalem-pó leeme api Yeesu leeri api u pise re: ² Yo nnya ke pipópiretiki api ye inyéki ke pirókpure api n yekei rilóó? Lelee re ápi ye nale piké kelene li yare kai mekee-me n weme? ³ Yeesu uu pi pese re: Nó ni, yo nnya ke nóó Ulééca isé rilóó ani nópinékpure inyekii n tikilē? ⁴ Ulééca ye maa re: A upósáa ne upóni ríyu waise. Uu kó re úye un usáa née úni anóó n wa, li pise re piké liute kpu. ⁵ Amá nó ne ye re: Uye un usáa née úni m maa re u lē kuú péé ní la uké ne u n lē Ulééca hele, ⁶ u yé fe uu lē nnya usáa née úni nkpéni pilé yá. Ulééca nsímé kani lē fómpó ani pēe nópinékpure inyekii n tikilē. ⁷ Nó kecáá kecáá mewai pikó mpí! Antepu Esayi ye alari mále uké nókenécáá maa re:

⁸ Nnóó-i ηmane ke písoi mpí api ríyu né waiselē, amá ápi pēe pisifa-i ne né kólē.

⁹ Piiyáhaa ye likpárakóó le.

Pi rinyale pin sisoipipi inyekii

kpísi pin céesi yare inékó ye nyi.

*Lelee ye usoi mékperinkpe n waise
(Mariki 7:14-23)*

¹⁰ Yeesu uu pēe risoiwuí cápine uu pi maa re: Ani kutu né ricó ani kóm n̄sone: ¹¹ Ai lelee ye usoi nnóó-i n lompó lee ye mékperinkpe u waise, amá lelee ye unnóó-i n léeme lee ye mékperinkpe u waise. ¹² Kei ke upipiretiki api ukékúrí rinyósópó api u maa re: Pó nyu re lē kaa nní n símisi ye Pifarisi meýá ticón? ¹³ Uu pi pese re: Kuléé kúye kun n we, kái Unésáa yee keyómecaa-pó ní we yee ku tamesi, pi ku wehene. ¹⁴ Ani pi riyá kei. Pi nkpáni yare pinyíye pēe pinyíyecó n tórikēe? Unyíye un unyíyecó n tóro, pi sóntile piké ha ne piketé kúcor̄hore kunyine-i lóipó. ¹⁵ Piyee uu pēe rinóó yósu uu Yeesu maa re: A kenyárū nké aseí ró símisi. ¹⁶ Yeesu uu u pese re: Aí ne nó péne áni kahane nkpáni líka n kóo? ¹⁷ Ani kó te lē nnéi lee ye usoi nnóó-i n lompó yèè kefa-i hale uu wai uu iyaa leepó uu li leserii? ¹⁸ Kefa kēmee ke nsímé nn ye n we, nn pēe nnóó-i tíkime

nń ne leeri. Mmε mεε ye usoi mékperinkpe waise. ¹⁹ Lě nnya, kefa-i ke simúné kópe asi léeri. Sεεε ye tíyεε ke usoi uu ye usoi kpu, uu ucɔ unɔsi née ucɔ ula kuwáncɔ wai, uu iwásá wai, uu yáái, uu kɔ ucɔ ne nsímé kpárá, née uu ucɔ lámaankεε. ²⁰ Lεεε ye usoi mékperinkpe n waise ye lě. Amá usoi unsá n nale yare ke irónyékii ii ní ma uké kelene li, ái yé mékperinkpe u waise.

Kanaa kuyu unɔsi unyine nfatene
(Mariki 7:24-30)

²¹ Yeesu uu limemáá kei yisi uu Tiiri ne Sitɔ sitē-mě tómpɔ. ²² Kanaa ketē unɔsi unyine yee kei n hápɔ uu yisi uu Yeesu lεpɔ, uu pupɛi rε: Upiima, Tafiti Kepipi, a inéwe yē. Kuníri ye unékpére lémaapɔlenle ái nyamí! ²³ Yeesu uu kɔ lě n sélélě lékéléké. Kei ke upipiretiki api ukekúri rinyɔsɔpɔ api rε: A unɔsi nkó ne kutu ricɔ uké tómpɔ. U wele un pupukεε un ne ró tíkilé! ²⁴ Yeesu uu pi pεε rε Isirayeli pikó pεε ní we yare isán yee m pɔ íi ne usé ηmane kémεε ke Uléecaa uu né tumme.

²⁵ Kei ke unɔsi uyē uu pεε yisipɔ uú ha ukenyale-i wúla uu u maa rε: A risuúlu a né lě, Upiima. ²⁶ Yeesu uu u pεε rε: Ai nyamí te piké siwá iluke kpísi piké sipɔpipi risá. ²⁷ Unɔsi uyē uu kɔ kpá rε: Mesei ye mε, Upiima. Amá nńpá ne lě, sipɔpipi pite pin n le, si ye lelee keteni-i m pɔroi n hínile sin le. ²⁸ Yeesu uu pεε u pεε rε: A tíye mpófatenε ye piye kpa! Uléecaa yé tíyεε lě kaa ní la ai wai. Kei nní uukpére uyē uu mεε ne mεε pélu.

Yeesu ye pitóikó kulú paise

²⁹ Yeesu uu kei yisi uu Kalilee kupiye ritime sí. Uu pεε rikúú rinyine taá uú tone. ³⁰ Kei ke písoi kulú apí ne pipáikɔɔ ne pinyíye ne síkankáláká ne pisíméciré ne pitóikó picɔ picɔ u kálaapɔ api uana-i pi laikεε, uu pi pɔisente. ³¹ Ke písoi api pisíméciré n yé pin símisi, síkankáláká sin pélaalē, pipáikɔɔ pin sónε, pinyíye pin nyáni, ai nnɔɔ pi yipu api pεε Isirayeli pikó Uleecaa ríyu n waise.

Yeesu ye písoi ákotokú ana (4.000) kpínii
(Mariki 8:1-10)

³² Yeesu uu pεε upipiretiki séi uu pi maa rε: Písoi mpí icɔ ye íwe né wele. Siyáa sitaani ye nsí kapi kenékúri we ápi kɔ nkpeni líka má piké li. Am kɔ la ké ne nkú pi kuise. Insá lě, li yé ha ncée pi feriyε. ³³ Upipiretiki api pεε u pise rε: Yei kari yé kuyúí nkú-i iluke meyá tu písoi piima mpí piké ne n le? ³⁴ Yeesu uu pεε pi pise rε: Akpónó alé kani má? Api rε: Aseei ne sikipíntomépi nkáripí. ³⁵ Kei kuu pεε písoi pεε n cápínelē tinɔɔ he rε piké keteni-i tone. ³⁶ Kapi n tónε, uu akpónó aseei nyē ne ikpíntomé iyē kpísi uu Uléecaa pɔnεεε uu pεε a kpókɔrine uu upipiretiki pa, api písoi nnéí hónε. ³⁷ Mpá úye uu le uu lεpu. Pipiretiki

api akpónó keri nyee m pòone kóóí ai anéere aseei yipu. ³⁸ Pèpèe pèe n li ye lele pitisi ñmane ákotokú ana (4.000), ápi pinósi ne siwá kemée keé. ³⁹ Yeesu uu pèe lè memáá pi kuisse, uyè uu pèe kúninói loni uu ne Makatani ketè-mè tómpò.

16

Pifarisi ne Pisatusee ye Yeesu pise re uké mewaisaŋa wa (Mariki 8:11-13; Luki 12:54-56)

¹ Ke Yeesu uu kei n tuiṗò, Pifarisi ne Pisatusee api ukékúrí hapò, pin wéési piké ripine u wa. Api u pise re uké mewaisaŋa menyine wa mee yé n nyíse re Ulééca-a-i kuu léeri. ² [Kei kuu pi pèse re: Ituŋe in n lóipò keyóme ken n wòŋne, nò ye maa re keyáa ye neni nyamle. ³ Keyóme ken mmare n sannye lin n hiihiilè, nò ye kò maa re keyáa ye neni caaine. Nò ye fele ani keyóme mewee yenu ani measei kom, amá áni ye lè ke Ulééca-a uu ituŋe nnyí-i nókencòpe n wai aseí kò!] ⁴ Nfáani ketè nké písoi ye caailenle háí, ápi la piké Ulééca-a ñmane ritiki. Amá mewaisaŋa kapi wéési piké yé. Mewaisaŋa mè ke Yonaasi uu n yé menyinecò kapi yé kò yé. Yeesu uu pèe pi yá uu tómpò.

Pifarisi ne Pisatusee nkpónótò pite (Mariki 8:14-21)

⁵ Ke Yeesu ne upipiretiki api ritime ricò-mè n sí, upipiretiki api palei piké akpónó kpísi piké ne ripéne. ⁶ Yeesu uu pèe pi maa re: Ani nómenécíre tí ñsòne ne Pifarisi ne Pisatusee nkpónótò pite. ⁷ Api pèe pimécòpecire pipíseine kápáa re: Kári akpónó ne rimpéneme nnya kuu lè cési. ⁸ Yeesu uu lè ceru uu pi pise re: Nó písoi mpí nfatene ñn piye. Yo nnya kani lè símaane re áni akpónó kpísi? ⁹ Iye nnya káni kómèi háí ne nkpéni-me? Ani akpónó anupú nyè kapi písoi ákotokú anupú n hóone ne anéere tɔɔ nyee m pòone ani kóóí léisee? ¹⁰ Ani akpónó nyè kapi písoi ákotokú ana n hóone ne anéere tɔɔ nyee m pòone ani kóóí pò kò léisee? ¹¹ Iye kai pèe wa ne nkpéni-me áni kahane n kò te áí akpónó kam tee kam péé ne maa re: Ani nómenécíre tí ne Pifarisi ne Pisatusee nkpónótò pite?

¹² Kei ke upipiretiki api pèe kò te áí nkpónótò pite kapi ye ne akpónó ní wa kuú pèe tee re piké ne pimécire tí. Amá lè ke Pifarisi ne Pisatusee api n cési kuu re piké ne pimécire tí.

Piyee ye yámne re Yeesu ke Ulééca-a uu wée (Mariki 8:27-30; Luki 9:18-21)

¹³ Ke Yeesu uu Filipu ketè-mè Sesaree kuyu-i n lomṗò, uu upipiretiki pise re: Písoi ye re ne, Usói Kepipi nées úye? ¹⁴ Api u pèse re: Pinyine ye símisi re pòó Yohani Uniwole, picò re pòó Elii, picò pòó kò re Yeremii nées antepuyee kecòpe use unyine. ¹⁵ Kei kuu pèe pi pise re: Nó ní, nó ne mpíí re nées úye? ¹⁶ Simò

Piyee uu rinóo u yósu re: Póo Kirisi ke Uléécaá uu n wée. Póo Uléécaá, nfáa ute Kepipi. ¹⁷ Kei ke Yeesu uu pee rinóo rikpá uu re: Pó únarekome le, pód Yonaasi unmánε Simóo! Li we re ái kesoi pipi kee mmú pód símisi, amá Unésáa yee keyómecaa-pó ní we lo. ¹⁸ Lē nnya, ké mmú pód símisi re pód Piyee, liasei re ripare. Tipare tē kecáá kam pinékó cápínενε, nkpó ηmaa ricurruu hn yé hnane nka pikεcáá m má. ¹⁹ Né Uléécaá iyóopi rinónóo kehánne pód rimúise. Pón ye linyine ketē nké kecáá n yè, Uléécaá yé kó keyómecaa-pó li yè. Pón ye kó ketē nké kecáá yo n ηmurei, Uléécaá pód né kó keyómecaa-pó li ηmurei. ²⁰ Kei ke Yeesu uu pee upipiretiki rinóo he re ápi kape úka símisi re uyē ke Uléécaá uu wée.

Yeesu ye unkpó ne umeyise nsímé riyóó

(Mariki 8:31-9:1; Luki 9:22-27)

²¹ Kaí ne kei n kpísi ke Yeesu uu pee upipiretiki pisímé kóraane re li pise re uké Yerusalem ha, uké ha meýá Pisuifi piwéése ne pepee ye Uléécaá inyóonse n wa piwéése ne isé picélaa anipe-i íwe li, piké u kpu uké pee keyáa táánū tunjé nkpó kémee yisi. ²² Piyee uu pee u kpísi uú ne iyaa leepó uú ne u cési re: Uléécaá úu yé ηmurei, Upíima! Líka ái pód wainε! ²³ Kei ke Yeesu uu pansεpó uu Piyee maa re: Póké mē pele, Setani! Kape ne né rikó! Pó lalε póké né púnεisente ké loó! Kepómúnjé ye sisoipipi kemúnjé le, ái Uléécaá kekó.

²⁴ Yeesu uu pee upipiretiki maa re: Úye un n la uké né ritiki, uké umεcire pípaí riyá, uu ukunapéékóó ya * uu pee né tiki. ²⁵ Ái líka nnya, úye un n la uké unfaa lo, u n fómnilε. Amá úye un né nnya unfaa n fóm, u ye kale uu n yenu. ²⁶ Usoi un nkpeni ketē nté likó nnéi n yē uu pee nfáa paa, kuláa kúye kuu pee yé? Néε yo kecire ke usoi uu yé fe uu hééle uú ne unfaa yenu? ²⁷ Usoi Kepipi ye ha Keusaa meýóopi kémee sóntile ne piléecaatume, ake pee nípá úye lē kuu n wa hééle. ²⁸ Asei kam nní nó símisi re: Písoi pee nté nní ní we kémee, pinyine yé né Usoi Kepipi yē kumúnjé kpe-i kam inéýóopi n lenε api kelene kpini.

17

Yeesu ipinjε ye conse

(Mariki 9:2-13; Luki 9:28-36)

¹ Siyáa sikpuulū memáá, Yeesu uu Piyee ne Yakupu ne uyē uwā Yohani kpísi apí ne riyópe caca rinyine taá apí ha kei pimεcire n we. ² Kei ke uipinjε ii piinipee iye-i conse. Ukeyu aké n tēlu yare itunjε. Uilū ii wárara yare metéi. ³ Moisi ne Elii api pee kpáfúme, pi ne Yeesu pin yói. ⁴ Kei ke Piyee uu pee Yeesu maa re: Upíima, li nyamle re tóké nté n we. Pón n la, né sicánjipi sitaani

* 16:24 10:38

nté karii, pṓo kесе kpisi, Moisi kесе, Elii kесе. ⁵ Un kei lē sīmisi, kuhope pei-peii kunyine akú weri aku pi hila. Tinṓo rinyine ari kuhope kpe-i léeri re: Nkó yee Kenépipi lala kee nnéprṓnare nnéi ní te. Ani kutu ke ricṓ! ⁶ Ke Yeesu pipiretiki api rinṓo tē n kṓ, iwame píima ii pi loni api lolu api ketē kéyu tuhu. ⁷ Yeesu uu pṓé nyṓsṓpṓ uú ne pi kṓ uu re: Ani yisi, iwame íi kape nó wa. ⁸ Kapi inípeε rinsíka, Yeesu mecire kapi yé. ⁹ Kapi riyṓpe n cépilē, Yeesu uu rinṓo ntí pi he: Ani n séélē, áni kape úka lē kani n yé sīmisi liké ha ne keyáa kē ke Usoi Kepipi ake yé nkṓpṓ kémeε n yisi tu.

¹⁰ Upipiretiki api pṓε u pise re: Yo nnya ke isé picélaa api re Elii yee mefoi sṓnti liké kelene ketē ketṓ tu? ¹¹ Uu pi pṓε re: Li pise aseii kecáa re Elii uké mefoi pṓεmeε uké nṓpá yo ripṓhṓ-i li yekei. ¹² Né ne la ké nó sīmisi re Elii ye pipεεme masile pisei ápi nkṓáni u ceri, amá apí ne u wai yare kapi ní la. Limṓε ke Usoi Kepipi ake kṓ pianipe-i íwe lenε. ¹³ Kei ke upipiretiki api pṓε kṓ te Yohani Uniwole nsímé kuu pi sīmisi.

*Yeesu ye kewá kē ke kuntri aku m pεkesi pṓise
(Mariki 9:14-29; Luki 9:37-43a)*

¹⁴ Ke Yeesu ne upipiretiki api risoiwuí ne riríko, utisi unyine uu ukekúrí nyṓsṓpṓ uu uana-i wúla. ¹⁵ Uu re: Upíima, a kenéwá nké íwe té! Ke rikpínkpí pṓólúle ake ye mesére lóirente aké ne míni-i née nna-i lóipṓ. ¹⁶ Ne ne pipṓpiretiki ke leepṓle ápi fe piké ke pṓise. ¹⁷ Yeesu uu pṓε re: Nṓ nfatene ciré ne pikpááree mpuri mmú! Itunε ilé kam nṓkenémeε pitṓne kpáne? Itunε ilé kam yé lē ne nó n kahari? Ani ne kewá kē nté né kam. ¹⁸ Yeesu uu kuníri senkeε aku kehmánepi ke-i lelu ake meyéne mese kei nní pélu. ¹⁹ Kei ke upipiretiki api pṓε ukekúrí hápṓ api iyaa u pise re: Yo nnya kári fe tṓké kehmánepi kē aníri pṓε? ²⁰ Yeesu uu pi pṓε re: Ke nṓnnéfatenε nn n fíllē nnya ye ni. Asei kam nó sīmisi re nṓnnéfatenε nn pṓε mpuri yuke-yuke sei nnyine n tulaalē, nó ye pṓε fe ani riyṓpe ntí maa re: A nté yisi a ha nté-pṓ nyere, ari mesei lē wai. Líka ái yé pṓε n we kani yé piwai m pṓone. ²¹ [Piyómeyáhaa ne pinṓpahaa ke usoi uu yé ne aníri nnyé mpuri pṓε.]

*Yeesu ye unkpṓ ne umeyise nsímé kpálē
(Mariki 9:30-32; Luki 9:22-27)*

²² Kumúnjé kpe-i kapi Kalilee ketē n kṓónúlē, Yeesu uu pṓε pi maa re: Pi yé Usoi Kepipi tí api pisei anipe-i wai ²³ api ke kopu, ake pṓε keyáa táánū tuné nkṓpṓ kémeε yisi. Kuu lē ní ma, upipiretiki apṓṓ aa caai hái.

Uléεcaá keyṓ ulampoo pihéle kecáa nsímé

²⁴ Κε Yeosu ne upipiretiki api Kaperinawum n tuiπo, pepeε Uléεcaa keyo kέmee lampoo n yosu api Piyee kekúrí sí api ha u pise re: Nounéwéεse úu ye Uléεcaa keyo ulampoo héele née? ²⁵ Piyee uu pi peεe re: U ye héelele. Kuu kέyo-i m peepo, Yeosu uu u pise re: Iye kaa músu Simo? Piyupipi née písane kai pise re piké ketē nté piyoopi lampoo ne ítaho m pasii? ²⁶ Piyee uu u peεe re: Písane ye pi. Kei ke Yeosu uu peεe re: In lee ni, ai pise re piyupipi piké héele. ²⁷ Amá ári la merowai menyine meké pi ricón. Lē nnya, a ha kupiye kέmee kehímpi ripolo aa nkpíntomé foi kaa ní tinine leseri aa nnóo n haase. Pó kέmee siwóo sē kai ró m pise leepo, aa si kpisi áa ne tó ne mpó ulampoo héele.

18

Woo Uléεcaa iyooopi kέmee uwéεse?

(Mariki 9:33-37; Luki 9:46-48)

¹ Likumúné kpe-i, Yeosu pipiretiki api ukekúrí hapo api u pise re: Wóo *Uléεcaa iyooopi kέmee uwéεse? ² Kei ke Yeosu uu peεe kewá sínsápi kenyine see uu pikecope ke nyereεe ³ uu re: Asei kam nní nó símisi re nansá mefine n conse noké siwá sínsápi meco n we, áni yé Uléεcaa iyooopi kέmee lompo. ⁴ Lē nnya, uyee umecire rincépiεe uu n we yare kewá sínsápi nké meco yee Uléεcaa iyooopi kέmee uwéεse. ⁵ Uye un né nnya kewá nké keco kusáne n yosi, tinécúruu ηmaa kuu lē kusáne yosi.

Akópe pikaase kecáa nsimé

(Mariki 9:42-48; Luki 17:1-2)

⁶ Yeosu uu ko upipiretiki pimáa kpá re: Amá úye un n týese un siwá nsí kenyine kee ne kefa né n tenelē akópe n waise, li kutosi we in te pi rináipare mule-mule risáa-i u lesi api ne mínimaa kέmee u nyikipo. ⁷ Ke ketē nké pikó api pipikó akópe n waise nnya, íwe kapi topori. Likéi lē ai piwée yáne. Amá úye un lē n wa, íwe ke liute u topori. ⁸ In te kupónipe née kupóna kpeεe ye akópe pó waise, a ku riké aa ketaa-po fómní. Li kutosi we poké unípe née únakerikó áa ne nfáa yenu ne kaa yé ána née anípe até m má áa ne nna teneciré kέmee loni. ⁹ In te meponípeεe mee ye akópe pó waise, a me lese aa ketaa-po fómní. Li kutosi we poké menípeεe mese m má áa ne nfáa yenu ne kaa yé inípeεe ité m má áa ne íwe píima kέmee loni nna teneciré kelo-po.

Isán iyee m po api i heei kenyárū

(Luki 15:3-7)

¹⁰ Yeosu uu ko pimáa pi kpá re: Ani nómenécíre tí ne siwá nsí kecope kenyine pilómiise. Asei ye nye re *pipileecaatumεe ye mesére Unésáa yee keyómεcaa-po ní we lekeεepole. [¹¹ Li we re písoi peεe m polaalē piwélaa ke Usoi Kepipi aké ka keké piayu lo.]

12 Iye kani yé? Usoi un isán píle m má, ikemεε ise in m pə, úu ye ise íi we píle nnyí riyópe kecáá tíye uú ha ise nnyí yeε nní m pə wéesii? 13 Un n fe un i n heei, asei kam nó símisi re ise iyē piheei yeε urikin ninjukusele ai tósu ise íi we píle nnyí yeε íi nní m pə. 14 Lē nnya, Nónésáa yeε keyómεcaa-pə ní we úu la re pεpεε nní ne kefa u n tenelē, úka úu kə pεε pi waiselē kecəpe unyine uké pə.

Ucə akópe písarei

15 Yeesu uu kə pimáa pi kpá re: Upócə un ne pó m púnne, a mepócire u leepə aa u nyíse lē kuú ne pó m púnne. Un n ηmurei, upócə kaa lē ncée səne-i pεseme. 16 Amá unsá ne kutu pó rincə, aa usoi use née pité kpísi aá ne u leepə liké wa re písoi pité née pitaani ye itansei nó li aní ne nónnésímé nyóonse. 17 Amá un pē kutu píçə n yè, aa Uléécaa icápine pikó símisi. Un kə Uléécaa icápine pikó kutu píçə n yè, a u kpísi re usoi yeε úu Uléécaa n nyu née *ulampooyó lo.

18 Asei kam nní nó símisi re nən ye linyine ketē nké kecáá n yè, Uléécaa yé kə keyómεcaa-pə li yè. Nən ye kə ketē nké kecáá yo n ηmurei, Uléécaa pđ né kə keyómεcaa-pə li ηmurei. 19 Asei kam kə nní nó símisi re písoi pité pin nókenécəpe n kómεine ketē nté apí ne mpá yo kapi ní la pise, Unésáa yeε keyómεcaa-pə ní we yé likei lē pi pa. 20 Li we re písoi pité née pitaani pin tinényiri yei n sée pin ne n tú, ne pikecəpe wele.

Ukeikó yeε ucə akópe písarei ní yè kenyáru

21 Kei ke Piyεε uu Yeesu keyúri rinyósópə uu re: Upíima! Unécə un ne né m púnne, melé kam yé fe am u sárei? Mεseei kesē, née íye? Yeesu uu u pεse re: 22 Am pó maa re mεseei ηmane, amá mεseei mεseei mεpehē kuwóó ne afεéré. 23 Lē nnya ke *Uléécaa iyəopi íi we yare nsímé mmú: Uyóopi unyine yeε keyáa upikeikó pise re piké awómε kapi ne u m má héélente. 24 Kuu yé pikéē n kóraane, apí ne uukeikó unyine hapə yeε riwómε píima ne u m má. 25 Ke ukeikó uyē úu nní pihéele n fene, uukeisaa uu rinóo he re piké u ne unósi ne siwá ne ulikó nnéi yáa piké ne riwómε hééle. 26 Ukeikó uyē uu keteni-i anui kecáá wúla uu ukeisaa keyu-i kpará uu re: A ísuúlu li kelene Upíima, né linnéi pó hééle. 27 Ukeisaa uu íwe u téni uu u yá uu tómpə, uu kə riwómε tē u he. 28 Ke ukeikó uyē uu kei n léepə, uú ne uukeicə unyine sáne yeε riwómε u n lukaalē yare siwóó nkáripí kumúnjé. Uu uwómeluke uyē kemuū yéu uu re: A lē kaa né n li né hééle. 29 Ukeicə uyē uu anui u fine uu u kpurukεε re: A ísuúlu li kelene, né pó hééle. 30 Amá uu yúlu, ticuruu uu tíye api kukpaniilee u tani re uké kei n we uú ne uriwome hééle. 31 Ke pikeikó picə api n yé lelee n wai, mpóçcaai nn pi loni api yisi apí ha lē nnéi lee n wa piukeisaa keeni. 32 Ukeisaa uu pεε tum api ukeikó uyē u séipə uu u maa re: Pó ukeikó kpáaree nkó!

Tipówóme nnéi kam ppe pó he re pə rikεcáá ísuúlu né we nnya.
³³ Páa ye ppe upókεicə nkó íwe té yarε ke née íwe pó n té macəə?
³⁴ Uukeisaa uu kuwói ne tíye api kukpaniilee u tani re uké íwe
 rilélé uú ne uriwome nnéi hééle.

³⁵ Yeesu uu kə kpá re: Nókεnécəpe úye unsá ye uucə ne kefa
 keεe n sárei, limεcə ke Unésáa yeε keyómεcaə-pə ní we uu u
 waine.

19

Utisi ne unósi pitúunne kecáá icélaa
(Mariki 10:1-12)

¹ Ke Yeesu uu lē pisímé ní masí, uu Kalilee keteni-i yisi uu
 Yutee keté keε Yuritεε nkoi kuwéé-mē ní we sí. ² PISOI kulúí api
 kei u tikipə uu pitóikó pəisente. ³ Pifarisi pinyine apí ne u kə re
 piké ripine u wa nnya. Api u pise re: Ncée ye we re utisi yé fe
 uu mpá yo mpuri nnya unósi yuluu? ⁴ Yeesu uu pi pεse re: Ani
 Uléεcaā Nsímé ritelé kémεε nsímé mmú kapi n wói keεnléí? Pi
 wói re: Kékoraane, utisi ne unósi ke Uléεcaā uu wa ⁵ uu re: Lē
 nnya ke utisi uu usáa ne úni yisine u ne unósi apí ha péne api
 pansε ipiηε ise. ⁶ Lē nnya, apí nkpéni pité, amá piipiηε ye ise le.
 Lē nnya usoi úu kape lē ke Uléεcaā uu rimpéne kóólεne. ⁷ Kei ke
 Pifarisi api ppe u pise re: Yo nnya ke Moisi uu péε maa re utisi
 yé fe uu pitúunne ritelé unósi wəlu uu ppe u yulu. ⁸ Yeesu uu pi
 pεse re: Nónékíη ntake nnya ke Moisi uu ncée nó he re ani ye
 fe ani nópínénósi lakase. Ai ppe kékoraane-me lē we. ⁹ Asei kam
 nní nó símisi: Uye un unósi n lakase, linsá iwásánkaí nnya, kuu
 péε ha unósi féé kpísi, iwásánkaí kuu lē wa. ¹⁰ Kei ke upipiretiki
 api ppe u maa re: In lē kai pise re utisi uké ne unósi n we, li
 kutəsi we re usoi úu kape unósi kpísi. ¹¹ Yeesu uu pi pεse re: Ai
 pISOI nnéi ppe yé nsímé mmú ηmurei. Pē ke Uléεcaā uu n tíyεse
 re piké ηmurei mεcire ppe yé ηmurei. ¹² Li we re pISOI ye wele
 ppe apí ye pinósi n kpísi re apí yé fe nnya. Lē kapi ne picə mari.
 PISOIcə mεwai mεε lē picə pansεse. Picə pów Uléεcaā iyəəpi nnya
 pinósikpiké yá. Uye un n la uké icélaa nnyí kə uu kóm.

Yeesu ye siwá tinəə səne ritikise
(Mariki 10:13-16; Luki 18:15-17)

¹³ Lē memáá pISOI pinyine apí ne siwá sínsápi sinyine Yeesu
 hapə re uké anípe sikecáá rilaa uké kə sikecáá keyómε yáási.
 Amá upipiretiki apí ne pi cesi. ¹⁴ Kei kuu ppe pi maa re: Ani
 siwá tiyá siké kenémεε kam. Ani kape ncée si tápisi. Likumúηé
 re mpí ppe simεcə ní we ppe yé Uléεcaā iyəəpi kémεε lə. ¹⁵ Kei
 kuu anípe sikecáá rilaa uu ppe limemáá kei yisi uu tómpə.

Uηmáne mamá unyine kecáá nsímé
(Mariki 10:17-31; Luki 18:18-30)

¹⁶ Keyáa ke unmánē unyine uu ne Yeesu rikō uu u pise re: Sáa, lisōne liye kai pise re ké wa ké ne nfáa teneciré n yé? ¹⁷ Uu u pese re: Yo nnya kaa lisōne kecáa nkó né pisei? Use kóló yee Usōne. Uyee Uléécaā. Pōn n la pāké nfáa teneciré yé, isé kuu m pásii kaa yé n tikilē. ¹⁸ Uu re: Iyee iye? Yeesu uu re: Iyee re: Kape usoi kpu, kape iwásá wa, kape nnōme itansei nyere, kape yáai. ¹⁹ A ye upósáa ne upóni ríyu waise, aa kō upóco n la yare kaa ripócúruu ní la. ²⁰ Unmánē uyē uu u pese re: Ne lē nnéi wale. Yo icō kai pise re ké wa? ²¹ Yeesu uu pee u maa re: Pōn n la pāké wa liké n nyamí ne kētō-pō, a n ηme a lē kaa m má yáá, aa siwóó sē píwekōó hōone, pō pee memá yé keyómecaa-pō. Pōn lē piwai m masí, aa pēé weri aa né tiki. ²² Ke unmánē uyē uu lē n kō, uu ne mpóocaaí tómpō, ke ukunipe aku nní m mulú nnya.

²³ Kei ke Yeesu uu pee upipiretiki maa re: Asei kam nní nó símisi re Uléécaā iyōpi kémee pilone ye ne umámá páápúle. ²⁴ Ké kō nó rikpá re: Kuyooyoo kun n la kuké kehímpi kupole-i lompō, li yé kutōsi m purú ne ke umámá uu yé ní la uké Uléécaā iyōpi kémee n lompō. ²⁵ Ke upipiretiki pē api lē n kō, ai pi muuni símí api pee re: In lē, wóo yé pee fe uu píyulale yenu? ²⁶ Yeesu uu pi nyáni nōone uu pee re: Lelēe ái sisoipipi kémee kuwai ní we ye Uléécaā kémee kuwai wele. ²⁷ Kei ke Piyee uu pee rinóo yōsí uu re: A ripái kari lirókó nnéi n tíye tōn pō tiki. Yo kari likemee yénune? ²⁸ Yeesu uu pi pese re: Asei kam nní nó símisi re kumúnē kpe-i ke né Usoi Kepipi am n sōnti ké méyukōó ketē fale ke Uléécaā uu n conse kémee rinéyōpitū kecáa ní tone, nó kefi ne pitē mpí nóo nní né rintíki, nó ne kō atū kefi ne atē kecáa túntine aní ne Isirayēli ipuri kefi ne ité iyē písoi ketahai túhaane. ²⁹ Pēpee né nnya síyō nēe pimáa ne piwá nēe piyéi nēe písáa nēe píni nēe pinósi ne sipipi nēe sicare n tíye, yé lē kapi n tíyente yē mēpēhé píle, api kō nfáa teneciré yēnu ai likecáa kpá. ³⁰ Pifoí meyā yé pitōrōo panse, pitōrōo meyā api pifoí.

20

Pikeikó pee ituje ikó ikó kekēi kémee n hápō kenyárū

¹ Yeesu uu kō kpá re: Lē nnya, Uléécaā iyōpi ye kō we yare nsímé mmú: Ukeisaa unyine yee kemaresine leepō re uké pikeikó wéési piké ualéé kapi ye n sée re fiinyi kecare kémee u keisi. ² U ne pē api kómēine re uké pi héele nnéi mmē kapi ye keyáa kese ukeikó n héele. Kei kuu pee kecare-i pi tōnsepo. ³ Kai ní pi yare ituje mese áme we kefi kumúnē, uu kō leepō uu pikeikó picō yenu, pē pin kéyaála-i méwoo nyenu. ⁴ Uu pi maa re: Nóké ha kō kenécare-i keisi ké nnéi mmē kai m pise nó héele. ⁵ Api yisi api sí. Uu kō ituje kecíre kumúnē ne nnyóó metaani kumúnē piléepō kpá, uu kō pikeikó picō kpísi. ⁶ Kai

nnyóó menupū ní pi, uu kò piléepò kpá uu pinyine yenu pin kei nyenu, uu pi maa re: Yo nnya kani nté méwoo nyenu ituje ne imelólé? ⁷ Api u pese re: Lelé re úka úu pikéi ró kpísi. Uu pi maa re: Nóké kò n ñme ani ha kenécare-i keisi.

⁸ Kai nnyóó n wa, ucarete uyē uu uyee ulikó kecáá m paílē maa re: A pikeikó pē sée aa pepeee metóroó ní ka ne pihééle koraane áá ne pifoí kété páálá. ⁹ Pepeee nnyóó menupū kumújé pikéi n kóraane apí weri, ní pá úye uu nnéi mmē kapi ye keyáa kese ukéikó n héele yósu. ¹⁰ Ke pikeikó foí pē api ní ka, apí m músu re piihéé yé picò ikó rifaau. Amá ní pá úye uu nnéi nse mmē kapi ye keyáa kese ukéikó n héele yósu. ¹¹ Api kewóóyóó ke-i inmúlaa ne ukeisaa uyē iwóhó loni. ¹² Api re: Mpi pee nní pikéi metóroó mmé ní ka ye wale ituje mekóónú mese. Aa pee tó ne pē nnéi nse héele, in kò ne tóo meyá ntuje ne mpòone kò. ¹³ Ukeisaa uyē uu piuse rinóó yósu re: Am inípee pò li, unésáne! Ai ró kóméinele re nnéi mmē kapi ye keyáa kese ukéikó n héele kaa yé yósi? ¹⁴ A lipókó kpísi aa tómpò! Ne lalé ké nó ne uyee pikéi metóroó mmé ní ka nnéi nse hééle. ¹⁵ Yare ám ncée má ké linékó ne menéla wa, née íye? Née pò inípee wòñe re ne kefa láárú nnya? ¹⁶ Kei ke Yeesu uu rikpá re liméco ke pitóroó api yé panse pifoí, pifoí api pitóroó.

*Yeesu ye metáánū unkpò ne umeyise nstmé símisi
(Mariki 10:32-34; Luki 18:31-34)*

¹⁷ Yeesu ne upipiretiki api keyáa kenyine Yerusalem n tósu, uu upipiretiki kefi ne pité pē iyaa séi uu pi maa re: ¹⁸ Nò nyánií, Yerusalem kari nní símpò piké ha kei Usoi Kepipi tí piké pepeee ye Uléécaá inyóonse n wa piwéése ne isé picélaa anipe-i wa, pē piké ne u túhaane api yekei re piké u kpu. ¹⁹ Pi yé pepeee apí Uléécaá m pakarelē anipe-i u wa, api méwoo u nyániéi api iséi u fopii api kunapéékóó kecáá u karií, uu pee keyáa táánū tunjé nkpò kémeé yisi.

*Lē ke Yakupu ne Yohani uni uu Yeesu m pise
(Mariki 10:35-45)*

²⁰ Kei ke unòsi uu upiñmáne keté, Yakupu ne Yohani kpísi uú ne Yeesu lèpò, uu ukeyu-i wúla uú ne u téní. ²¹ Yeesu uu pee u pise re: Yo kaá la ké pò wa? Uu rinóó u yósu re: Ne la re a ñmurei re pò tíyese pinéñmáne mpí keté apí masí ipóyóópi kémeé tone, uco kupóluké-luké, uco kupómíi-mē. ²² Yeesu uu pee pi pese re: Ani nyu lē kani kei nní n welu. Nó fe ani ntóósi keporipi kam n níruné níruu? Api re: Eee, tó fe. ²³ Yeesu uu pi maa re: Nó mesei ntóósi keporipi menéco n ntí. Amá in kunéluké-luké née kunémíi metone nkó mmú, ái née yé tíyese liké ne lē. Pē nnya ke Unésáa uu sitóne sē n nyóonselē kuu si pane.

²⁴ Ke upipireetiki kefi tərəə mpí póo lē n kō, piripəə arí ne pimárɛcə pité mpí caai. ²⁵ Yeesu uu pinnéi séi uu pi maa re: Nə nyule re pē kapi n kpíilē te ayu piwéése ye pinnanə ne a wéékuselenle, písoi kecire pin pinnanə a nyiselē. ²⁶ Amá ái limɛcə kai nō kémee we. Uye un n la uké nókenécəpe uwéése, uké pansə núnékéikó. ²⁷ Uye un kə nókenécəpe ikpéé n la, liute uké núnélási. ²⁸ Limɛcə ke Usoi Kepipi áke ka re piké ke n keisi. Amá ke kale re keké picə keisi keké kə kenfaa kpísi keké piakópe nnya he liké ne písoi meyā ayu lo.

Yeesu ye pinyíye pité pəise

(Mariki 10:46-52; Luki 18:35-43)

²⁹ Lē memáá, Yeesu ne upipireetiki api Yeriko kuyu tulu. Kapi kei n yisi pin tósu, tisoiwú píima rinyine ari un n tikilē. ³⁰ Kei ke pinyíye pité pinyine pee ricéetime n tú api kō te Yeesu yee tósu. Api pee sicááila kápáá re: Upíima, Tafiti Kepipi, a irówe ripaí! ³¹ Písoi pee n cápinelē api pi cési re piké riséé, amá api pee meyá n cáai ŋmaa ne rínanə re: Upíima, Tafiti Kepipi, a irówe ripaí! ³² Yeesu uu pee nyere, uu pi séi uu pi pise re: Yo kaní la ké nó wa? ³³ Api u pese re: Upíima, tə la re a wa irónípee iké wúkule. ³⁴ Yeesu uu piíwe paí uu piinípee ca, mese ne mese, inípee ii wúkule, piketé api pee u tiki.

21

Yeesu ye Yerusalem kuyu loni

(Mariki 11:1-11; Luki 19:28-40; Yohani 12:12-19)

¹ Ke Yeesu ne upisencə api Yerusalem n nyahaiə, api Olifiyee rikúú metene Petifasee kuyu-i lompə. Yeesu uu upipireetiki pité tum ² uu pi maa re: Ani kuyu nkú kpee nní nókenéyu-pə í we kémee hapə. Nó mese ne mese keminaayaha kenyine leepə, ke ne kekepipi sin toraalē. Ani si fénne aní ne né si weri. ³ Uye un rí-ye nó m pise, ani u pese re: Upíima ye si lalə. Liute yé kei nní nó riyá ani tómpə.

⁴ Lē ke antepu uú pee mí ma liké ne n wa nnya kai lē wa. U pee maa re:

⁵ Ani Siyəə kuyu pikó maa re:

Ani ripaí, núnéyópi yee nní nókenémee weme.

Usoi niŋe-niŋe lo,

keminaa kepipi kecáá kuu túnti.

⁶ Upipireetiki api yisi api tómpə, apí ha wai yare kuu pi n forii.

⁷ Apí ne keminaa ne kekepipi weri api pimelape sikecáá láai api mekecáá u tonse. ⁸ Písoi kulúu api pisitukanka lese api ncée-i táŋente, picə api apéi hépiri api táŋente re piké ne ríyu u waise.

⁹ Písoi pee ukeyu n sónə ne pepəe ukepire n tíkíilē api péé n cáai re: Tafiti Kepipi, ani uyee n sónti ne Upíima rinyiri ritaáse! Osanna, ani urinyiri keyómecaa-pə ritaáse! ¹⁰ Ke Yeesu uu Yerusalem

kuyu-i n lompɔ, ai písoi nnéí lémesi api péé m píseine re: Usoi úye kécire ye nkó? ¹¹ Písoi péé u n tíkilē api re: Uyee antepu Yeesu, Kalilee ketē-pɔ Nasareti ukó lo.

Yeesu ye Uléecaa keyɔ-i pikpéense lakase

(Mariki 11:15-19; Luki 19:45-48; Yohani 2:13-22)

¹² Yeesu uu Uléecaa keyɔ kémee lompɔ uu pepere kei n yálisi ne pepere n léeri nnéí lákase. Uu pepere siwóó n còhane ataapili ne pilólāyái situmpi láuli. ¹³ Uu péé pi maa re: Li wòlaalē te: Pi yé Kenéyɔ sée re keyómeyáhaayɔ. Amá nǎ ne ke ripólósele piyaaluke kuhore. ¹⁴ Ke Yeesu uu kei lē ní we, pinyíye ne síkankáláká así hapɔ así ne Uléecaa keyɔ kémee u kɔ uu si pɔisente. ¹⁵ Amá ke pepere ye Uléecaa inyóonse n wa ne isé picélaa api mewai píima ke Yeesu uu n wapisi n yé ne siwá see Uléecaa keyɔ kémee n cáai re: Osanna, Tafiti Kepipi, ai pi tóosi. ¹⁶ Kei kapi péé u pise re: Pɔ kómeyi lē kapi nní n cáaii? Yeesu uu re: Eee. Uu péé pi pise re: Lē nnya, áni kahane Uléecaa ritelé kémee nsimé mmú n keē te: Pɔ tíyese aí ne siwá sínsápi ne siwá fenféi péne asi pɔ m pakarentee? ¹⁷ Yeesu uu péé limemáa kei pi yá uu kuyu lelu uú ha Petanii-pɔ fine.

Yeesu ye kúfikiyee anɔ wa

(Mariki 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Kai n weesi, Yeesu uu yisi un Yerusalem tósu, nkú nn u wai. ¹⁹ Uu kúfikiyee ricéetime yenupɔ, uu sónepɔ uú ne ku kɔ, amá mepéi ñmane kuu leepɔ. Uu péé kuléé kpē maa re: Páa nkpéni kɔ píkaí márune! Kei nní, kúfikiyee kpē aku kóosi. ²⁰ Ke upipiretiki api lē n yé, ai nnóo pi yipu api péé re: Iye ke kúfikiyee nkú aku nní mese ne mese kólaapɔ? ²¹ Yeesu uu péé pi maa re: Ké aseí kecáá nó símisi re nɔn Uléecaa ne kefa n tenelē nɔnsá kɔ n tíru, nó fe ani lē kam nní kuléé nkú n wa meɔo wai. Ai kɔ lē ñmane, ticuruu, nó fe ani riyópe ntí maa re: A kei yisi a ha mínimaa-i ripólɔ, ai kɔ mesei lē wai. ²² Nɔn Uléecaa ne kefa n tenelē, nó ye lē nnéí kani ye keyómeyáhaa-i m pise yē.

Yei ke Yeesu nnañe nn léeri?

(Mariki 11:27-33; Luki 20:1-8)

²³ Lē memáa, Yeesu uu péé Uléecaa keyɔ-i lompɔ un we un písoi céési, pepere ye Uléecaa inyóonse n wa piwéese ne kuyu piwéese apí hapɔ apí ne u kɔ api u pise re: Nnañe ní-ye kaá ne nní wai? Uye yeé ñnañe pɔ he póké ne nní n wai? ²⁴ Yeesu uu péé pi pese re: Ne la ké nse nó pise. Nɔn tinóo né m pese, né péé nó símisi ñnañe mmē kam ne lē n wai. ²⁵ Ne la ké nó pise re wóo Yohani tumme re uké písoi míni wole? Uléecaa née písoi péé u tumme? Api péé símaane re: Tɔn nkpéni m maa re Uléecaa yeé u tumme, u yé ró pise re: Kai péé íye wa káni ne Yohani nsimé ñmurei? ²⁶ Tɔn kɔ m maa re písoi péé u tumme, aí ye wa. Tɔ

πεε risoiwuí wurule. Li we re písoi nnéi ye Yohani nyánile re antepu lo. ²⁷ Api πεε μεσε Yeosu rinóo πεσε re: Ari nyu. Uyē uu kó pi πεσε re: Né ám kó nó símisine rínaŋe mmē kam ne lē n wai.

Utisi unyine piŋmáne pité kenyárū

²⁸ Yeosu uu kó pipise pi kpá re: N-ye kani kenyárū nké-i yé? Pi re utisi unyine yee πεε piŋmáne pité má, uu keyáa uŋmáne wéése maa re: Unéŋmáne, a neni waasi a ha anéléé nyē kapi ye n sée re fiinyi kecare kέμεε keisi. ²⁹ Uŋmáne uu u πεσε re: Am sí! Kai rinkpáse, uu kemúnjé conse, uu yisi uu waasi. ³⁰ Utisi uyē uu kó uŋmáne tɔɔ limεcɔ male. Uyē uu re: Eεε, ne kō, Sáa. Amá úu πεε nkpáni waasi. ³¹ Yeosu uu πεε pi pise re: Nó músu re wóo piketé kecɔpe usáa mela wa? Api re ufoí lo. Yeosu uu πεε pi maa re: Asei kam nní nó símisi re pilampooyó ne piwásánkaí yé ne kekpeé nó wa api Uléεcaa iyɔɔpi kέμεε lompɔ. ³² Li we re Yohani ūniwole ye nókenέμεε kale uu aseí ncee nó nyíse, áni ne kutu u rico. Amá pilampooyó ne piwásánkaí api unsímé ŋmurei. Ani kó lē nnéi yénu, amá áni mefine conse nóké unsímé ŋmurei.

Pikeikó πεε rikpákára m má kenyárū
(Mariki 12:1-12; Luki 20:9-19)

³³ Yeosu uu pimáa pi kpá re: Ani kó kenyárū kecɔ kutu rico: Ucarete unyine yee we, uu aléé nyē kapi ye n sée re fiinyi kecare tamesi, uu mmele wai uú ne ke kóónú. Uu kó kecare ke-i kuhóre túni uu kétacerii mɔm kei kapi yé píta n cérii. Uu kó limemáa keméré cáca kenyine mɔm uu πεε pikeikó wéési re piké kecare kē kecáa u m paílē uké ncée ha uké kam. ³⁴ Kai aléepipi nyē kutúú n tu, uu upilasi yukuse re piké ha upikeikó pe-i ualéepipi u yóame. ³⁵ Pikeikó pē api pilási mpí cɔpii. Api use kaii api ucɔ kopu, api utáánū apare tapisi uu kpi. ³⁶ Ucarete uu kó pilási picɔ piyukuse kpá, pē pin kulúí we ne pifoí. Pikeikó pē api kó pē wai yare lē kapi pilási foí n wa mecɔ. ³⁷ Uu picérei pɔɔne uu uunmáne yukuse uu pikemεε tum, un músu re: Mpá liké íye wa, pi yé unéŋmáne wuri. ³⁸ Amá ke pikeikó api uunmáne uyē n yé, api pimεcɔpecire n tee re: Nkó yee masí usáa memá nnéi te. Ani kam tóké u kpu tóké πεε umemá n te. ³⁹ Kuu n tuipe, api u tini api kecare ilúké u sá api u kopu. ⁴⁰ Ke Yeosu uu pinyárū ní masí, uu pi pise re: Ucarete uyē un ha n ka, yo kuu yé pikeikó pē wa? ⁴¹ Api rinóo u yósu re: U pikeikó kpákára pē mekópe kónine. Pilicɔ áí yé nkpáni íwe u wa. Uu peé ha pikeikó féé forii re piké kecare kecáa u m paílē, apipi an m pi, api ye u túúni. ⁴² Kei ke Yeosu uu pi pise re: Ani nsímé mmú pikai Uléεcaa Nsímé ritelé kέμεε kéénlē te: Tipare ke pimómε api n fóm tee panse ricíre-cire tee kenui-i ní wee?

Upíima yee lē wa. Mewaisaᅇa kuu ró n yéneise ye mē!

⁴³ Yeesu uu kō pimáa pi kpá re: Lē nnya, nó mpí, nó nní Uléécaá iyōopi kémee ní we, pi yé ikemee nó lese api mpuri féé mee Uléécaá mela n wai tonse. ⁴⁴ [Lin úye n fóm un tipare tē tinkpōu, u yé selesi. Lin úye n fóm tin ukecáá n loó, ti yé u nā]. ⁴⁵ Ke pepe ye Uléécaá inyōonse n wa piwéese ne Pifarisi api Yeesu sinyárū sē n kō, api céru re pē kuu ne máne. ⁴⁶ Api pee icée n wéési piké ne u tī, pin kō pee risoiwuí wuru re pisei ye u nyáni re u antepu le nnya.

22

Pinósikpiké anyá iluke kenyárū
(Luki 14:15-24)

¹ Yeesu uu kō kenyárū kecō pi kpá re: ² Uléécaá iyōopi ye kō we yare nsímé mmú: Uyōopi unyine yee keyáa uuᅇmáne yee unósi n kpísi anyá píima wai. ³ Uu upikeikó tum te piké ha pisei séleime piké anyá iluke li. Amá pisei api isáneséi iyē yulu api anyá wénte. ⁴ Uu kō pikeikó picō pitume kpá uu pi maa re: Ani písáne sée ani pi símisi re: Anyá iluke ye pipele masile. Anéńaala ne inésee kpōkōó kam kō. Mpá yo ye kéyu wale. Ani kam ani pinósikpiké anyá iluke li. ⁵ Api nkpáni isáneséi iyē kutu ricō. Mpá úye uu ulikó-mē tōmpō. Picō api sicare waikēe, picō api ayáa tōᅇaapō ⁶ pitōrō pōo pikeikó pē cōpii api isei pi waise api pee pi kóni. ⁷ Ai uyōopi kuwōi wai, uu upisóca tum apí ha pisei pē kóni api pikuyu nna ᅇmaasi. ⁸ Uu pee upikeikó picō maa re: Anyá iluke ye pipele masile, amá písáne ápi pee ikuluke tulaalē. ⁹ Lē nnya, ani sicépepe-i léepō, nōn píye n yē, ani kusáne pi séiri. ¹⁰ Upikeikó pē api yisi api icée tóoi api pisei nnéi kapi n yé sélei, písone ne pikópe, písáne api pee kenyáyo yipu. ¹¹ Kei ke uyōopi uu pee lompo re uké písáne pē yáási, uu usoi unyine yenu yee úu inyánlū n tanaalē. ¹² Uu u pise re: Unésáne, íye kaa wa aá ne nté lonti áa kō inyánlū tanaalē? Ai utisi muuni uú n séélē. ¹³ Uyōopi uu pee pikeikó maa re: Ani ána ne anípe u paasi ani ketahai kuᅇmaha-i u sápo. Kei kuu yé n tēni un iní takai. ¹⁴ Yeesu uu pee re: Li we re pisei kulúí kapi sée, amá pē kapi pikecōpe n wéé ápi pee kulúí we.

Lampoo kapi ye Rōm uyōopi píima n héele
(Mariki 12:13-17; Luki 20:20-26)

¹⁵ Kei ke Pifarisi api pee símaane re íye kapi yé ne Yeesu ripine wa piké ne unnōsimé cire u n tī. ¹⁶ Api pipiretiki pinyine ne Erooti pipiretiki pinyine lese api tum te piké ha Yeesu maa re: Upíima, tō nyule re aseí ᅇmane kaa ye símisi. Pō ye kō Uléécaá ncee pisei céesile ne aseí. Mpá usoi uké íye nsá ᅇnaᅇe m má,

άα γε uinipee n wuru p̄on ne símisi. ¹⁷ Το la re a κερόμυηέ ró símisi τῶκέ γέ τε ncee γε we re τῶκέ γε R̄om uȳōpi lampoo héele née ári kapε γε héele? ¹⁸ Amá Yeesu p̄́ ne pimesoh̄o kópe kapi n wai pinyuwe máalenle. Uu pee pi maa re: Nó kecáa kecáa mewai pikó mpí, yo nnya kani né peikee? ¹⁹ Ani ne siwóó sē kani γε ne lampoo n héele kam nké! Api mewóopipi mese ne u hap̄o. ²⁰ Uu pee pi pise re: Uye riyu ne úye rinyiri tee nní mekecáa we? ²¹ Api u pese re: Sesaa lo. Kei ke Yeesu uu k̄o pi maa re: In lē, ani Sesaa likó Sesaa pa, ani Uléecaa likó Uléecaa pa. ²² Kuu lē tinóó tē pi m pese, ai nnóo pi yipu api pee u yá api tómpo.

*Pisatusee ne nkp̄o kémee meyise nsimé
(Mariki 12:18-27; Luki 20:27-40)*

²³ Keyáa kē cire ke Pisatusee api Yeesu kémee ha. Pisatusee pee tee re pikp̄okp̄o ápi γε nkp̄o-i yisi. Api sí apí ha Yeesu leep̄o, api u pise re: Sáa, Moisi γε maa re: ²⁴ Unósikó úye un n kpu unsá kewá m má, li pise re uuwá yee yé unósi uyē kukúmannōsi kp̄isi uu umáa mpuri wai. ²⁵ Too! Amá pinmánε pinyine pee pee keróc̄ape nté we. Pi pimárec̄o piseei le. Umáa uu unósi kp̄isi, uu kpi úu kewá yē. Uwá uu pee umáa ukúmannōsi kp̄isi. ²⁶ Uyē uu k̄o lim̄ec̄o kpi, uu ukúmannōsi uyē ne utáánū yá. Ai lē n wai hái ne usééi-sééi kémee-p̄o. ²⁷ Pē memáa, unósi uyē p̄óo k̄o kpi. ²⁸ Το la τῶκέ nkp̄eni p̄́o pise re ke pimárec̄o piseei pē api nní pinnéi unósi uyē n kp̄isi, pi uye unósi γε ha lo, keyáa kē ke pikp̄okp̄o apí ha nkp̄o kémee n yisine? ²⁹ Kei ke Yeesu uu pee pi pese re: Lē nnya kani nómenéc̄ire kiraasente. Ani Nléecaasimé aseí kóm̄ei, áni k̄o Uléecaa nnaηε nyu. ³⁰ Kumún̄é kpe-i ke pikp̄okp̄o apí ha n yisine, pitisi apí pinósi kp̄ikesine, pinósi páa k̄o pila s̄ónkεene. Amá pimefine yé ha n we yare piléecaatume keyómecaa-p̄o. ³¹ Ani lē ke Uléecaa uu pikp̄okp̄o meyise kecáa nó m̄ ma api Unsímé Ritelé kémee w̄olu k̄éē, née yo? U maa re: ³² Néε Apiraham Uleecaa ne Isaaki Uleecaa ne Yakupu Uleecaa. Uléecaa úu pikp̄okp̄o Uleecaa amá u pinyánn̄yá Uleecaa le. ³³ Ke pisoí pē nnéi pee n cáp̄inelē pin kutu u c̄olē api lē n k̄o, uicélaa iyē ii pi loni n̄s̄one.

*Isé iyee Uléecaa isé kec̄ape ic̄o n fe
(Mariki 12:28-34; Luki 10:25-28)*

³⁴ Ke Pifarisi api n k̄o te Yeesu γε Pisatusee feriyε uu séése, api cáp̄ine. ³⁵ Pikec̄ape isé ucélaa unyine uu pee ripine Yeesu wai uu u pise re: ³⁶ Ucélaa, Uléecaa isee nnéi kémee íye γε imáa?

³⁷ Yeesu uu re: A Up̄íima, Up̄óléecaa n la ne kep̄ófa nnéi, ne ip̄ósoi nnéi, ne kep̄óm̄yηé nnéi. ³⁸ Iyee isé foí, iyee k̄o innéi kec̄ape imáa. ³⁹ Ilírū γε ifoí iyē mec̄o n sá γε nnyí: A up̄óc̄o n

la yare kaa ripócuruu ní la. ⁴⁰ Isé nnyí keté yee isé ne antepuyé icélaa riyíkí.

*Uyē ke Uléécaā uu n wée ne Tafiti kecáá nsimé
(Mariki 12:35-37; Luki 20:41-44)*

⁴¹ Ke Pifarisi api lē n cápine, Yeesu uu pee pi pise re: ⁴² Iye kani uyē ke Uléécaā uu n wée kecáá músu? Uye kepipi ye ke? Api u pese re Tafiti Kepipi ye ke. ⁴³ Yeesu uu pee pi maa re: In lē, iye kai wa ke Nfáasone nn Tafiti metéi he uu ne u séi re Upiima? Tafiti ye péé maa re: ⁴⁴ Upiima ye Unépiima maa re:

A kunéluke-luke-mē kényukótone-i tone
háí ne kumúnjé kpe-i kam yé
pipóláarə kəpónyále-i n cə.

⁴⁵ In te Tafiti ye mesei u sée re Upiima, iye ke uyē cire uu yé kə pee Tafiti Kepipi?

⁴⁶ Pifarisi pē ápi fe piké ríka Yeesu pese. Kai ne kei n kpísi, úka uu ye pee kaha uké nnyine u pise.

23

*Yeesu ye re písoi piké pimécire ne isé picélaa ne Pifarisi tí
(Mariki 12:38-39; Luki 11:43,46; 20:45-47)*

¹ Lē memáá, Yeesu uu pee písoi pee n cápinelē ne upipiretiki-mē panserə uu pi maa re: ² Isé picélaa ne Pifarisi kai péé we re piké isé ke Moisi uu nó m pa aseí nó símisi. ³ Li ne sá re nəké piicélaa rimúlú ani kə i tiki. Amá áni kape ye pimewai ne yíraane. Li we re pē ne ye picə céesi re piké piicélaa ritiki, amá piricuruu ápi ye pee i ritiki. ⁴ Pi ye limúle-mule paasile api picə yase, piricuruu ápi ye pee líka rica. ⁵ Pi mpá yo wai re písoi piké ye pi yē nnya. Lē nnya kapi ye Nléécaasimé siləpi kapi ritii kecáá rimímeełú mepéré rikpáse api kə pisitukanka atime nwépi mepéré kpáse ai picə síkó feriyé. ⁶ Sitóne foí kapi ye keluke kémee ne Pisui fi ayomeyáhaalee-i n la. ⁷ Pi la re písoi piké ipakare ne pi n yáhaanke sicápine kémee, piké ye kə pi sée re picélaa. ⁸ Amá nō áni kape ye tíye piké ye nó sée re picélaa. Nə nónnéńéi pimárecə le. Usói use kóló yee kə núnécélaa. ⁹ Ani kape ye keté kecáá úka sée re núnésáa. Núnésáa cireníne kani m má yee keyómecaa-pə we. ¹⁰ Ani kape ye tíye piké ye nó sée re úyukó. Núnéyukó ye use le. Uyee nní uyē ke Uléécaā uu n wée. ¹¹ Nókenécəpe uwéése uké pansé núnékeikó. ¹² Uye un umécire rintaáse, lí ye u ricepisele. Uye un umécire rincepise, lí ye u ritaásele.

*Yeesu ye isé picélaa ne Pifarisi kecáá kecáá mewai kesi
(Mariki 12:40; Luki 11:39-52; 20:45-47)*

¹³ Iwe kani topori, nó isé picélaa ne nó Pifarisi mpí. Nə kecáá kecáá mewai pikó le! Nə ye písoi ncée tápisile re ápi kape

Uléécāa iyōōpi kēmēē lō. Nōrinécūruu āni ye lompō, āni kō pēē pēpēē nī la yāne pikē lompō.

¹⁴ [Iwē kani topori, nō isē picélaa ne nō Pifarisi mpí. Nō kecāá kecāá mēwai pikó le! Nōō pikúmannōsi anipe-i lē kapi m má yōoi, ani ye kō pēē keyóme yáasi ai nānai pīsoi pikē ne nō n yē nnya. Lē nnya ke Uléécāa uu íwe iyēē íi icō m má nō wainē.]

¹⁵ Iwē kani topori, nō isē picélaa ne nō Pifarisi mpí. Nō kecāá kecāá mēwai pikó le! Ketē nkē nnēi ne mínimāa kani kálē te nōké use unyine yē nōké u pansese nōunépiretiki. Nōn liute piyéne m masí, ani tíyēē uu pansē usoi nkó kaí ne n sá re pikē íwē teneciré kelō kēmēē íwē lukēise ikē nōinékó n fe meté.

¹⁶ Iwē kani topori, nō pinyíye mpí, nōō nní pīsoicō n séni! Nō ye maa re: Uye un Uléécāa keyō n sēē uú ne wéeri re u yé linyine wa, u yé fe uu lipiwai yá. Amá úye un wura yēē Uléécāa keyō-i nī we n sēē uú ne wéeri re u yé linyine wa, ncēē rín we re uké lipiwai riyá.

¹⁷ Nō piníri ne pinyíye mpí! Wura ne Uléécāa keyō keē wura uyē m pansese Uléécāa likó, yō yēē liketé kecōpe ríyu má ne licō?

¹⁸ Nō ye kō maa re: Uye un Uléécāa keyō kēmēē kenyōōnsehúūpi n sēē uú ne wéeri re u yé linyine wa, u yé fe uu lipiwai yá. Amá úye un inyōōnseēē yēē kehúūpi kecāá nī lálē n sēē uú ne wéeri re u yé linyine wa, úu ncēē má uké lipiwai riyá.

¹⁹ Nō pinyíye mpí! Isee kapí ne n nyōōnse api kehúūpi kecāá lāa ne kehúūpi keē i m pansese Uléécāa likó, yō yēē liketé kecōpe ríyu má ne licō?

²⁰ Lē nnya, úye un kenyōōnsehúūpi n sēē uú ne wéeri, kelō kē ne lē nnēi lēē kei nī we kuu sēē uú ne wéeri.

²¹ Uye un Uléécāa keyō n sēē uú ne wéeri, Uléécāa keyō ne Uléécāa yēē kekēmēē nī we kuu sēē uú ne wéeri.

²² Uye un keyómeēē n sēē uú ne wéeri, Uléécāa riyōōpitū ne Uléécāa yēē rikēcāá nī tū kuu sēē uú ne wéeri.

²³ Iwē kani topori, nō isē picélaa ne nō Pifarisi mpí. Nō kecāá kecāá mēwai pikó le. Nō ye nīpá yō hōōne, aní ne manti ne ayéhepei ncōpuri péne ani hōōne awélé kefi, ani Uléécāa kuwélé kuse pa. Amá āni ye pēē isē nnēi kecōpe ipíima yare nní aseí piwélaa ne usoi cō piwetu ne aseí pitiki nkó ne pikēi wa. Lē kaí pēē pise re nōké n tikilē nōn pēē kō ne litōōō licō nní wai.

²⁴ Nō pinyíye mpí, nōō nní pīsoicō n séni. Nō ye kúcerii ne nīō lesele, ani pēē ísu ne péne ani muuni.

²⁵ Iwē kani topori, nō isē picélaa ne nō Pifarisi mpí! Nō kecāá kecāá mēwai pikó le. Nō we yare mpí pēē ye kehee ne kecáripī kepire ηmane n heere api kemēē yá me cō. Lē kapi ye sikēmēē n li ne kapi ye nī ntí ye pēē liyaa-yaa le kapi n káipinkēē.

²⁶ Nō Pifarisi, pinyíye mpí! Ani ye kehee ne kecáripī kēmēē mefoí heere, kepire yé pēē limē cō sōnesi.

²⁷ Iwē kani topori, nō isē picélaa ne nō Pifarisi mpí! Nō kecāá kecāá mēwai pikó le. Nō we yare rikpíí mmēle kapi míni tomé n

túkei ari peé n wariye pói-pói n̄sone meco, n̄m̄pákane asoik̄oho ne líkperinkpek̄oó lee rik̄eme yipaalē. ²⁸ Lim̄eco kaní we. N̄o pisoí keyu-i nyíselē te n̄o isé tikil̄enle, n̄m̄pákane kecáá kecáá mewai ne mewai kópe mee n̄osin̄éfa-i yipaalē. ²⁹ Iwe kani topori, n̄o isé picélaa ne n̄o Pifarisi mpí! N̄o kecáá kecáá mewai pikó le. N̄o ye antepuyē akp̄íí m̄onle ani pep̄ee aseí n̄o tikil̄ē ak̄o s̄onukuse ³⁰ ani pep̄ee re: T̄on pep̄ee pirók̄pure isoi kumún̄é kpe-i n̄o we, ári yé pep̄ee ηmurei toké pi rikp̄á toké ne antepuyē k̄o. ³¹ N̄o pep̄ee lē nyísele ani n̄orin̄écúruu yámm̄e re n̄o pep̄ee antepuyē n̄o k̄o sipir̄ē le. ³² Lē n̄nya, ani mese n̄opin̄ékp̄ure mewai kópe ne k̄éyu mahā ne k̄ét̄o-po! ³³ N̄o iwáa kp̄ákárá n̄nyí! Iye kani yé wa áni yé ne n̄na ten̄ecir̄é k̄ém̄e n̄o lom̄p̄o. ³⁴ Ani k̄o te né antepuyē ne pisoí pep̄ee mew̄éses̄oho m̄o má ne isé picélaa kec̄ire n̄o páme. N̄o pic̄o k̄o, ani pic̄o kunap̄éék̄oó kecáá karií, ani k̄o n̄oanáȳóm̄eyáhaalee-i pic̄o is̄éí súúke, ani k̄o pic̄o n̄p̄á kuyu k̄úye-i n̄o tikil̄ē n̄on wéék̄uselē. ³⁵ Lē n̄nya ke p̄ē nn̄éí kani n̄o k̄o ápi k̄o líka wa nk̄p̄o n̄n̄ ne n̄o ten̄ene, kai n̄o kp̄iime us̄one Ap̄eeli k̄ém̄e aí ne s̄í Perekiya ηm̄áne Sakarií kani Ul̄éécaá keȳo k̄ém̄e kel̄o s̄one ne ken̄ȳó̄n̄sehú̄upi kep̄ááp̄á n̄o k̄pu k̄ém̄e-po. ³⁶ K̄é aseí n̄o s̄ím̄isi re nf̄aani pisoí mpí pep̄ee mewai kópe m̄ē akpanií yenne.

*Yeesu rip̄o ye caai Yerusalem n̄nya
(Luki 13:34-35)*

³⁷ Lē mem̄áá, Yeesu uu pep̄ee Yerusalem pikó maa re: N̄o Yerusalem pikó, n̄o ye antepuyē kónle ani k̄o p̄ē ke Ul̄éécaá uu n̄o k̄en̄ém̄e n̄o tum̄me ap̄are tapisi ani kóni. Melé kes̄ē kamí peé la k̄é n̄o cáp̄ine yare ke kucáyaha aku ye kuam̄éη metene kusipipi n̄o tā líka aí ye si wa meco ani yúlu? ³⁸ Lē n̄nya, Ul̄éécaá keȳo yé m̄eηmane n̄o we úka úu yé n̄o we. ³⁹ Ani k̄o te áni n̄eni piȳéne né kp̄áne liké ha ne tu kumún̄é kpe-i kani yé ha n̄o m̄o maa re: Ul̄éécaá uké uyee Up̄iima rinyiri ne n̄o weme rikp̄á!

24

*Yeesu re Ul̄éécaá keȳo yé fori
(Mariki 13:1-2; Luki 21:5-6)*

¹ Yeesu uu pep̄ee Ul̄éécaá keȳo-i léeri un t̄osu. Kei ke upipiretiki api peé ne u rik̄o re piké kem̄em̄ome u nyíse. ² Amá Yeesu p̄oó pep̄ee pi pes̄e re: Lē nn̄éí kani nn̄i n̄o nyáni, aseí kecáá, li s̄ónti liké wa rip̄are rika ári yé ric̄o kecáá n̄o t̄osilē. Linn̄éí mm̄ú ye s̄óntile liké fori téké-téké.

*Lelee n̄o nyíse re ket̄ē ye ket̄ene tu
(Mariki 13:3-13; Luki 21:7-19)*

³ Yeesu uu pep̄ee s̄í uú ha Olifiyee rikúú kecáá tone. Upipiretiki api kei u k̄álaapo api u pise re: A ró s̄ím̄isi piȳei kai lē waine, ne yo kari yé k̄o ne ceri re m̄ep̄op̄eeme mee lē tu re ket̄ē ket̄o ye

kē. ⁴ Yeesu uu pi pεse re: Ani nómēnécīre tī rśone, áni kape tíye unyine uké kuyúí nó tā. ⁵ PISOI kulúí yé sónaame use use, api ye rinényíri ne pISOI meYā kiraasente api ye pi maa re: Néε uyē ke Uléécaá uu n wée. Lē kémee kapi yé pISOI kulúí kuyúí tā. ⁶ NÓ kō te atōpi ye nōkenékúrí néε ketaa-pō wai, amá áni kape nfasimé tónε. Lē kai m piεe re liké wa kai lē wai. Amá kétō áke kahane n tu. ⁷ Nsoipuri nnyine yé yisi nn nsoipuri ncō ne tōpu, keyōōpitē ake keyōōpitē kecō ne tōpu, nkū nn silō sinyine leeri, ketē ake silō sinyine yenesi. ⁸ Lē nnéi ye we yare ke memárenlō ame ye unósi pikéhē n kóraane. ⁹ PEE uye-i ke pISOI api yé nó kpísi api nōpinélaarō anipe-i wai, api íwe nó wai api nó kóni. Isoipuri nnéi ii kō né nnya nónépuri yulu. ¹⁰ Kei kai yé pεe pISOI meYā ne kelólé-mē ha, api pεé n yámmēntene, api pεe ipuri n yúinne. ¹¹ Antepuyε nōōme kulúí yé léeme api pISOI meYā kiraasente. ¹² Mēwai kōpe yé kéyu mahā, pISOI meYā nla nn pεe hásu. ¹³ Amá úye un tinkáhá-káhá ne kétō-pō Uléécaá yé uriyu lō. ¹⁴ Uléécaá iyōōpi Nsímé Kεcīre mee ketē nnéi kecáá kóónúne isoipuri nnéi iké kō. Lē memáá, nṛpá yo kétō ake pεe tulu.

Iwe píima mekame

(Mariki 13:14-23; Luki 21:20-24)

¹⁵ Yeesu uu kō pimáa pi kpá re: Antepu Taniyeli ye pεé maa re kumúnjé kunyine yé kam ani ncaai píima mee ye n cókoi yenu nn kelō sōne riyíkí-i tū. Uye un nsímé mmē n keē, uké musí uké liasei kō. ¹⁶ Lin lē n wa, pεpεe Yutee ketē kémee ní we piké wuri api ayōpe taá. ¹⁷ Uyee yé ha kulee ipiraa kecáá ní we, uké wuri úu kape re uké nkpáni kukemee lompō uké linyine kpísi uké ne ripéne. ¹⁸ Uyee kecare-i ní we, úu kape nkpáni re uké wurime uké kéyo-i uketukanka kpísi. ¹⁹ Iwe ke pifani ne pimáreni apí ha siyáa se-i topori. ²⁰ Ani ne Uléécaá tē te úu kape tíye itóó iyē iké nnyiyε kumúnjé néε kewénteyaa ketúnjé ró leeme. ²¹ Iwe píima iyē ke sISOIPIPI asi kumúnjé kpe-i n lenε icō íi píkai léémelē hái ketē kekoraane-me ne neni-me, iicō íi kō píkai léeri. ²² Uléécaá unsá pεe síweyaa sē n hasi, úka úu yé pεe nfáa yē. Amá pē kuu n wée nnya, u yé siyáa sē hasi. ²³ Lē nnya, úye un nó m maa re: Ani ripái, nté ke Kirisi uú we néε uyee nkó nté-pō áni kape ḡmurei. ²⁴ Píkirisí nōōme ne antepuyε nōōme ye leerine piké mémare píima lese piké nyíse, piké kō mēwaisaṅa wapisi hái lin pεe kufee n we, pin yé fe ricurruu api pē ke Uléécaá uu n wée kiraase. ²⁵ Ani léise re ne písímé nó li masile.

²⁶ Lē nnya, pin nó m maa re: Ani ripái, uyee nkó kucesi kóima-i, áni kape ha. Néε pin nó m maa re: Ani ripái, uyee nkó kulee-i pékaalē, áni kape ḡmurei. ²⁷ Yare ke kekónetéhe ake ye nní keléécaá-pō n léeme ake meyéne mese yeéri ketunjeleeme-pō aké ne sí ketunjelólé-pō, limecō ke Usoi Kεpipi ake sónti. ²⁸ Li we yare

kapi ye ní maa re: Kei ke isare kópe ii ní we, ke áyemeekú aa ye cápine.

Usoi Kepipi mekame

(Mariki 13:24-27; Luki 21:25-28)

²⁹ Yeesu uu kɔ pimáa pi kpá re: Síweyaa sɛ metómpo ke itunje ii sɔmaane, iwáre ii metéi paa, awárepi aa keyómecaa-pɔ poroiri, linaŋe-naŋe lee keyómecaa-pɔ ní we ai meýá yeŋesi. ³⁰ Linyine ai pɛe keyómecaa-pɔ nyíse re Usoi Kepipi ye nyahaimele. Kei ke ketě nnéi kecáa isoipuri ii yé pɛe itu lɔ. Api pɛe Usoi Kepipi yenu, ken ahope kecáa weme ne kennanɛ ne kemeyɔɔpi. ³¹ Api pɛe rináatón maa ténse, uu pɛe upitume ketě awélé nnéi kémee túmei. Api pɛ kuu n wéekɛe ketě nké ne keketo-pɔ cápine.

Kúfikiyee kecáa icélaa

(Mariki 13:28-31; Luki 21:29-33)

³² Yeesu uu kɔ pimáa pi kpá re: Ani kúfikiyee kenyárū icélaa kutu ricɔ. Ku ye kun ilése ŋmú n wairi, mɛpéi mɛn n leeri, nɔ ye mɛse ne mɛse ceri re kupii ye nyahaimele. ³³ Limɛɔ kaí we. Nɔn píyei lɛ nnéi mmɛ n yɛ lin n wai, ani ceri re Usoi Kepipi ye nyahaimele, un tinɔnɔɔ ne kɔlɛ. ³⁴ Asei kam símisi: Písoi kunai nkú áku tósune kelenɛ, nní nnéi liké ne ní kam. ³⁵ Ketě ne keyóme yé tɔsí, amá anénɔɔ áa metónjé má.

Uléecaa ŋmane yee nípá yo ketɔ nyu

(Mariki 13:32-37; Luki 17:26-30; 34-36)

³⁶ Yeesu uu kɔ pimáa pi kpá re: Amá in ketě metene nkó, úka úu likeyaa kɛ nɛe liitunje iyɛ nyu, nípá piléecaatume pɛe keyómecaa ní we nɛe Uléecaa Kepipi ricuruu. Amá Usáa mɛcírɛ yee nyu. ³⁷ Kumúnjé kpe-i ke Usoi Kepipi aké ha m pɛeri, li ha waine yare kai Nowee nfaa kémee n wa mɛɔ. ³⁸ Nní kaí pɛe Nowee nfaa kémee wa: Keyáa kɛ ke míni amé pɛe ketě nnéi rińfe keké kelenɛ n tu, písoi ye pɛé wele pin le pin níru, pin sóɔnne, pin pisipipi pila ne pinósi pasii hái ne keyáa kɛ ke Nowee uu kutákai kémee n lomɔ. ³⁹ Api nkpáni nka musí, míni amé ha ne weri ame pinnéi muuni. Limɛɔ kaí ha waine pɛé uyɛ-i ke Usoi Kepipi aké ha m pɛeri. ⁴⁰ Pitisi pité yé likumúnjé kpe-i kecare-i n we, ai use kpíípɔ ai ucɔ yá. ⁴¹ Pinósi pité yé n we pin nam, ai use kpíípɔ ai ucɔ yá. ⁴² Lɛ nnya, áni kape lɔpile, li we re áni nyu keyáa kɛ ke Nónépiima uu m pɛerine. ⁴³ Ani nɔnɔnɔ kɔ te úyɔsaa un ye pɛé n nyu itunje iyɛ-i ke uyaa uu kesine n sóneɔ, u yéé pɛe n nyánile úu yé tíye uyaa uké kɛyɔ-i lomɔ. ⁴⁴ Lɛ nnya, nóóké nómenécírɛ mɛsére n cápinelɛ nɔn ne mé. Kumúnjé kpe-i káni ne m músu ke Usoi Kepipi ake pɛeri.

Ukeikó sɔne ne ukeikó kópe

(Luki 12:41-48)

⁴⁵ Yeesu uu pɛɛ upipireetiki pise re: Wóo ukeikó yee aseí n tíkile un kó mesohó má? Uyee ukeikó uyē ke úyosaa uu ye ne kégɔ rin-yá re uké ke m paílē, uu ye upikeikó iluke rísone wai yare kai m pise. ⁴⁶ In te úyosaa ye ukeikó uyē leeme un mesei upikei kecáá we, u únarekome le! ⁴⁷ Ké aseí nó símisi ani kóm te úyosaa uyee ne ulikó nnéi ukeikó yáne re uké likecáá m paílē. ⁴⁸ Amá in te ukeikó kópe lo, u yé ukefa-i maa re: Unéyosaa úu mekee sónti. ⁴⁹ Uu pɛɛ upikeikó ipépi loni, u ne pítapome api péé n le pin níru. ⁵⁰ Keyáa kē ne itunje iyē ke ukeikó uyē úu ne m músu kέmee ke uuyosaa uú ha sónti. ⁵¹ Kei kuu yé pɛɛ ukeikó uyē lakase uu íwe u wai yare kapi ye kecáá kecáá mewai pikó n wa mecɔ. Kei kuu yé n téni un iní takai.

25

Pikpére kefi pinyine kenyárū

¹ Yeesu uu kó upipireetiki pimáa kpá re: Lē nnya, Uléecaa iyɔɔpi yé ha n we yare nsímé mmú: Pikpére kefi pinyine pɛɛ keyáa yisi re piké unmánε unyine yee pinósikpiké ní la merí. Api sífiráa kpíkési apí ne péne. ² Pikecɔpe pinupū pɛɛ piníri, pinupū picɔ pisohɔ. ³ Ke piníri mpí api pisifiráa n kpísine, ápi simekpɔ méka mecɔ iyaa wa piké ne ripéne, ⁴ amá pisohɔ pɔɔ pisifiráa me súúkee api kó mecɔ sinúmpí-i wai apí ne péne. ⁵ Ke unmánε uyē uú ne pikáme n nánaise, nnɔ nn pi yáái api lɔpilentε. ⁶ Ke kesine ake m pi, kecááila aké lelu re: Unmánε uyee nní weme! Ani leepɔ ani u tépei! ⁷ Pikpére pē nnéi api yisi api pisifiráa pinyóonsente loni. ⁸ Piníri mpí api pɛɛ pisohɔ pē maa re: Ani nómenékpɔ mē tó he, sírfiráa ye lalε siké kpí. ⁹ Pisohɔ pē pɔɔ re: Eehei! Me ne tó risále, áme tise toké nó he. Li kutəsi we nókε piyái kέmee ha ani kei nómenékó lɔlu. ¹⁰ Kumúnjé kpe-i kapi pilale n tósu, unmánε uyē un tuiiri, u ne pinupū pepɛɛ pimεcire n cápinelē pin ne u mé api kesē kulee kpe-i kapi pinósikpiké anyá n wai loni, ihánaa ii hánaapɔ. ¹¹ Likepire, pikpére niri mpí pɔɔ tuiiri api cáái re: Upíima, a ró hánne! Upíima, a ró hánne! ¹² Kei ke unmánε uyē uu pi maa re: Ne la ké aseí nó símisi re ám nó nyu! ¹³ Yeesu uu pɛɛ kpá re: Lē nnya, nnɔ rín we. Li we re áni nyu keyáa kέye néε itunje íye-i kam sónti.

Pikeikó pitaani pinyine kenyárū (Luki 19:11-27)

¹⁴ Yeesu uu kó upipireetiki pimáa kpá re: Uléecaa iyɔɔpi yé ha n we yare nsímé mmú: Útisi unyine yee pɛɛ ncée pihápe la, uu upikeikó sélei uu umemá pianipe-i wai. ¹⁵ Uu use wura mewóɔpípi sipehepi sinupū pa, uu ucɔ wura mewóɔpípi sipehepi sité pa, uu utáánū wura mewóɔpípi kepehepi kesε pa. U mǔpá úye nnañε ne musile uú ne lē kai m pise u pa, uu

πεε γά uu τόμπω. ¹⁶ Ukeikó uyee wura mewóópipi sipehepi sinupū ní yosí uu mese ne mese siwóó sē kpísi uu ne kpéense, uu wura mewóópipi sipehepi sinupū sicō kuláa yenu. ¹⁷ Uyee wura mewóópipi sipehepi sité ní yosí pōw kō limēcō wai, uu wura mewóópipi sipehepi sité sicō kuláa yenu. ¹⁸ Amá uyee wura mewóópipi kepehepi kesē ní yosí pōw ha kuhóre túni uu ukeisaa siwóó sē pésu.

¹⁹ Kai siyáa sité n wa, piukeisaa uu kúiri uu re piké ulikó kēē uké yé. ²⁰ Ukeikó uyee wura mewóópipi sipehepi sinupū ní yosí uu ukeisaa keyúrí nyósópō ne wura mewóópipi sipehepi sinupū féé sicō, uu re: Wura mewóópipi sipehepi sinupū kaá peē né pa. Aa yēe, Upíima? Wura mewóópipi sipehepi sinupū sicō ye nsí kam kuláa n yé. ²¹ Uukeisaa uu u maa re: Ne pakare! Pō ukeikó sōne ne aseí ute le. Likáripikós-i kaa nní wa lē kai m pise. Lē nnya, né limáa-maa pō rimúise. A lomme tóké anyá li. ²² Ukeikó uyee wura mewóópipi sipehepi sité ní yosí pōw kō nyósópō uu re: Wura mewóópipi sipehepi sité kaá peē né pa, Upíima! Aa yēe? Wura mewóópipi sipehepi sité sicō ye nsí kam kuláa n yé. ²³ Uukeisaa uu u maa re: Ne pakare! Pō ukeikó sōne ne aseí ute le. Likáripikós-i kaa nní wa lē kai m pise. Lē nnya né limáa-maa pō rimúise. A lomme tóké anyá li. ²⁴ Ai nkpení yá uyee wura mewóópipi kepehepi kesē ní yosí. Uyē pōw kō nyósópō uu re: Ne nyule Upíima re mepókó áme kusa pólú. Kεcαρε ke-i káa n lukesi kaa ye kpasi. Kei káa n fō kaa ye kpéē. ²⁵ Lē nnya ke iwame ii né wa am ketē kémee sipówóó kúlesi. Aa yēe! Sipówóó see nsí, a yosí! ²⁶ Kei ke ukeisaa uu rinów u peē re: Pō ukeikó kópe ne ukánsoi le! Kaa lē n nyu re kecαρε ke-i kám n lukesi kam ye kpasi. Née kei kám n fō kam ye kpéē. ²⁷ Pō yee peē sinéwóó ne kewóófore piyekei hale, amí peé ha peeri am sinéwóó sē yósu ne sikulaa. ²⁸ Ukeisaa uyē uu peē pikeikó picō maa re: Ani mekee wura mewóópipi kepehepi kē uanipe-i yosí ani nkó yee nní wura mewóópipi sipehepi kefi m má kpá. ²⁹ Li we re nkó yee meyá m má kapi ye pípa rikpá aí ne u fuu, amá nkó yee úu líka m má, pi ye lē kuu m músu re u má ricuruu u yósile. ³⁰ Amá ukeikó nkó yee úu nní líka n yóriye likó lee re ani u tí ani ketahai-mē kuḡmaha-i u sápw. Kei kuu yé n téni un iní takai.

Usoi Kepipi ye sántile keké ne pisoi tuhaane

³¹ Yeesu uu kō pimáa pi kpá re: Keyáa kē ke Usoi Kepipi aké ha kemmule kémee n sánti ne pilécaatumē nnéi, keriyukóótū kecáa kaké ha tonene. ³² Ketē nké kecáa isoipuri nnéi yé ha kekeyu-i n cápínelenle, ake peē pisoi ne pipicō kóólene yare ke useesé uu ye isáj ne ipoi n kóólene. ³³ Uu peē isáj ukuluke-luke-mē wai uu ipoi ukumii-mē wai. ³⁴ Kei ke uyóopi uu yé peē

πεπεε ukulukε-luke-mē ní we maa re: Nό mpί κε Unésáa Uléécaa uu nní rinkpá, ani kam ani iyóopi kuu hái ketē kekoraane-mē n yekeilē un ne nό mé yósi. ³⁵ Li we re nkū ye né wale, ani né he am le, nníré nn né wai, ani né he am níru. Ne πεε usáne le, ani nósinyo-i kusáne né yósu, ³⁶ ne πεε meηmane wele, ani ilū né tani, ne πεε pólúle, ani kenécáa paí. Ne πεε kukpaniilee-i wele, aní hapo ani né lóólú. ³⁷ Kei κε πεπεε nní aseí n tíkile api yé πεε rinóo yósi re: Upíima, keyáa kéye kari pó yé nkū nn pó we, ari pó he aa le, née nníré nn pó we, ari pó he aa níru? ³⁸ Keyáa kéye kaa usáne, ari siróyo-i kusáne pó yósu? Keyáa kéye kari pó yé pōn meηmane we, ari ilū pó tani? ³⁹ Keyáa kéye kari pó yé pōn pólú née pōn kukpaniilee-i we, ari pó lóólú? ⁴⁰ Uyóopi yé πεε rinóo pi πεε re: Asei kecáa, ké nό símisi re lē kani pinémáreco kecōpe usínsá unyine n wa, né kani lē li wa.

⁴¹ Kei κε uyóopi uu yé πεε πεπεε ukumii-mē ní we maa re: Ani kenékúri yisi ani ketaa-pō rinyósó. Uléécaa ye anóo nό wale! Ani ha nna teneciré kémee lompō. Kei κε Uléécaa uu n nyóonse un ne Setani ne upitume mé. ⁴² Nkū ye né wale, áni né he ké li, nníré nn né wai, áni né he ké n ntí. ⁴³ Ne πεε usáne le, áni nósinyo-i kusáne né yósi. Ne πεε meηmane wele, áni ilū né tā. Ne πεε pólúle née ne πεε kukpaniilee-i wele, áni hapo nóké né rilóólú. ⁴⁴ Kei κε pē póo kō rinóo yósi re: Upíima, keyáa kéye kari pó yé nkū nn pó we née nníré nn pó we née pōn usáne née pōn meηmane we née pōn pólú née pōn kukpaniilee-i we, ári peé ne kutu pó ricō? ⁴⁵ Kei κε uyē uu yé kō pi πεε re: Asei kecáa, ké nό símisi re lē káni pisínsá pē kecōpe unyine n wa, né káni lē li wa. ⁴⁶ Api peé ne íwe teneciré kémee pi tómpō, amá πεπεε nní aseí n tíkile póo πεε nfáa teneciré kémee lompō.

26

Pisuifi piwéése ye kómēine re piké Yeesu tí
(Mariki 14:1-2; Luki 22:1-2; Yohani 11:45-53)

¹ Ke Yeesu uu lē picélaa ní masí, uu πεε upipiretiki maa re: ² Nō yē te li tise siyáa sité piké ne nkpō melóo anyá li. Kei kapi Usoi Kepipi piláaro anipe-i waine, pē piké kunapéékóo kecáa ke karií.

³ Kei κε πεπεε ye Uléécaa inyóonse n wa piwéése ne Pisuifi piwéése api Uléécaa usina kapi ye n sée re Kayifu keyōcōpe cápine, ⁴ api rinóo rise wai re piké meyaa Yeesu tí piké kpu. ⁵ Api πεε re: Amá ái kape πεε anyá kémee. Insá lē, písoi πεε n cápinelē yé yisi api nyere.

Unósi unyine ye Yeesu riyu kecáa tulaali kōonu
(Mariki 14:3-9; Yohani 12:1-8)

⁶ Yeesu uu Petanii ketē-mē sī uú ha uyḗ Simḗo keyḗ-i topile. ⁷ Kapi n tū pin iluke le, unósi unyine uu kenúmpī sone kenyine kémee tulaali néikḗo píima unyine múipḗ uú ne sḗnepḗ uú ne Yeesu kḗ. Uu Yeesu riyu kecáa tulaali uyē kḗoni. ⁸ Ke upipiretiki api lē n yē, ái ne pi risá, api pēe unósi uyē maa re: Yo picainkee ye nkpéni mpí? ⁹ Pi yē pēe fe api tulaali nkó yái nnéi píima api lisiwóo sē píwekḗo hḗone.

¹⁰ Yeesu uu céru re lē kapi símisi, uu pēe pi maa re: Yo nnya kani lē unósi uyē cḗnlē? Mēwai sone kuu né wa. ¹¹ Likumúnjé re mpá píyei ke nó ne píwekḗo aní we, ái mpá píyei ke tó ne nnḗ arí we. ¹² Inépiḗe kuu mēncire tulaali fḗ piké kelene nhóre né tā. ¹³ Asei kecáa, ké nó símisi re mpá yei kapi ketē nnéi kecáa Nsímé Kēcire yóólē, pi yēé unósi nkó mēwai mmé símisi apí ne u n léiselē.

*Yutasi ye lalē uké Yeesu ti
(Mariki 14:10-11; Luki 22:3-6)*

¹⁴ Kei ke Yeesu pipiretiki kefi ne pitē pē use kapi ye n sée re Yutasi Isikariyḗoti uu pēe yisi uu pēpēe ye Uléécaā inyḗonse n wa píwéése lēpḗ ¹⁵ uu pi pise re: Nen Yeesu nḗanénipe-i n wa, yo kani yé né pa? Pē api mēse ne mēse kei nní nwóḡweni mēpipi afētaani kēeni api u múise. ¹⁶ Kai ne kei n kpísi, Yutasi uu pēe icéé n wéési uké ne Yeesu pianipe-i n wa.

*Yeesu ne upipiretiki ye nkpḗ melḗo anyá iluke le
(Mariki 14:12-21; Luki 22:7-14, 21-23; Yohani 13:21-30)*

¹⁷ Anyá nye-i kapi ye akpónḗ nyee áa pite m má n li keyaa foí ke Yeesu pipiretiki api ukekúrí hápḗ, api u pise re: Yeí kaá la tḗké anyá nyē iluke pḗ wa? ¹⁸ Uu pi pēse re: Ani kuyu-i kḗo keyḗ-i hapḗ ani u maa re: Ucélaa ye re unkpḗ ituḗe ye tule. Kepḗyo-i ke u ne upipiretiki api sónti piké nkpḗ melḗo anyá li! ¹⁹ Upipiretiki api mēsei lē kuu pi m ma wai, api nkpḗ melḗo anyá iluke wai. ²⁰ Kai nnyḗo ní wa, u ne upipiretiki kefi ne pitē pē apí tone api iluke n le. ²¹ Keluke ke-i kuu pi maa re: Asei kecáa, ké nó símisi re nókenécḗpe unyine yé né tī uu pinélaarḗ anipe-i wai. ²² Kuu lē m ma, upipiretiki apḗo aa meyíkíyiki caai api use use u m písei re: Upíima, yare né nēe? Ucḗ uu kḗ re: Upíima, yare né nēe? ²³ Kei kuu pēe pi pēse re: Tó ne uyē tḗo nní ricáripī rise-i n le yee sónti uké pinélaarḗ anipe-i né wa. ²⁴ Usoi Kepipi ye ketē nké kecáa tḗsule yare lē kai Nléécaasimé kémee kekecáa ní wḗlaalē mēcḗ. Amá uyee piláarḗ anipe-i ke n waine ye íwe toporile. Li kutḗsi we ápi kape pēe liute m mari. ²⁵ Yutasi yee piláarḗ anipe-i u n waine pḗo pēe u pise re: Yare nēe pēe lo nēe, Upíima? Yeesu uu re: Yare kaa nní m ma.

Yeesu nkpɔ ne umeyise piléise inyekii

(Mariki 14:22-26; Luki 22:14-20; Kɔrenti Foi, 11:23-25)

²⁶ Kε Yeesu ne upipiretiki api lē n tū pin iluke le, uu kukpónó kpísi uu kukecáá Uléécaá pɔnɔnɛɛ uu ku kpókɔrine uu pi pa uu re: Inépinɛ ye nnyí, ani yɔsí ani li. ²⁷ Uu lē memáá keporipi kpísi uu kekecáá Uléécaá pɔnɔnɛɛ uu pi pa uu re: Ani yɔsí ani nónnénéí n ntí. ²⁸ Menénye ye mmé mee n kɔɔnu písoi meyā nnya re Uléécaá uké piakópe pi sárei. Ménye mē kaí ne ritiki Uléécaá uú ne písoi séi re u ne pē piké kómɛine. ²⁹ Ké nó símisi re kaí ne neni rimpá, ám aléepipi pita mpí piníré kpáne liké ha ne tu keyáa kē ke tó ne nnó ari yé ha kɔ píta fale Unésáa iyɔɔpi kémee ní ntí. ³⁰ Kuu lē pisímé pi m masí api pee ipakare siyome n yom pin pakarente, api wai api yisi api Olifiyee rikúú taá.

Yeesu ye símisi re Piyee yé kési re uu u nyu

(Mariki 14:27-31; Luki 22:31-34; Yohani 13:36-38)

³¹ Kei ke Yeesu uu pee upipiretiki maa re: Nó nónnénéí kesine nké né ηmeriye ani wúrunkεε. Li Uléécaá ritelé-i wólaalē te: Né useesé kpu, kuseelee isee nnéi ii kpíi. ³² Yeesu uu kɔ kpá re: Amá nen piyei nkpɔ kémee piyise m masí, né ha Kalilee ketē-pɔ nó m mē. ³³ Piyee uu rinóó yósu uu re: Mpá písoi nnéi pin pó nnya kelólé n yē, né ám yé pí kai loó. ³⁴ Yeesu uu u pese re: Asei kecáá, ké pó símisi re pó kesine nké cire kesi metaani re áa né nyu, icá ii kelenε kooi. ³⁵ Kei ke Piyee uu pee u maa re: Mpá lin nkpɔ ye mu, tó ne mpó tóké kesé kpu, ám kuηmeriye pó we. Pipiretiki nnéi api limecɔ male.

Yeesu ye Ketisemanee-pɔ keyóme yáási

(Mariki 14:32-42; Luki 22:39-46)

³⁶ Lē memáá, Yeesu ne upipiretiki api kelɔ kenyine kapi ye n sée re Ketisemanee kémee tuiɔ. Uu upipiretiki maa re: Ani nté n tū néeké rinyɔsó ké ha keyóme yáási. ³⁷ Uu Piyee ne Sepetee pinmáne keté kpísi uú ne péne. Nfasimé píima ne mpócaai nnyine nn pee u tini. ³⁸ Kei kuu pee pi maa re: Tinéɔpó ye caailenle hái lin ne nkpɔ menyíne we. Ani nté n tū, áni kape lɔpile, tóké kesé n nyáni. ³⁹ Kei kuu nkáripipi ne ketaa pi wa, uu wúla uu kéyu ketē kipi uu Uléécaá yáási re: Unésáa, pó fe aa nípá yo wai, a ne ntóosi keporipi nké ketaa né wa. Mpá ne lē, kape menéɔpóla wa, amá meɔkó wa. ⁴⁰ Kuu piyómeyáhaa ní masí, uu upipiretiki pē kémee peeɔ, uu pi leeɔ pin lɔni. Uu pee Piyee pise re: Lē nnya, áni nkpáni fe tó ne nnó tóké kenampipi kesε kesé n nyánii? ⁴¹ Ani n tū non nyáni non keyóme yáási áni kape ne pipeikee kémee ní loó nnya. Li kesoiɔpipi ripoó we re keké ye lisone wa, amá ke pee rinárei mále.

⁴² Uu kɔ melírū nkáripipi ne ketaa pi wai, uu kɔ Uléécaá yáási re: Unésáa, in te áa yé ηmurei ntóosi keporipi nké keké ne ketaa

né wa re ne meníré ke mále, mepóla meké wa. ⁴³ Uu p̄eri uu k̄o pi læri pin l̄oni, likumúŋé re piinipee ye mulésile. ⁴⁴ Uu k̄o metáánū piyise kpá uú ne ketaa pi wai, uú ha k̄o mese m̄e ne Uléécaa t̄eni ⁴⁵ uu p̄ee k̄o upipiretiki kémee p̄ep̄o uu pi maa re: Nénte n̄o nkp̄eni l̄onile n̄on wéntel̄é? Itun̄e ye nkp̄eni tulle re piké Usoi Kepipi t̄i piké pikópek̄óó anipe-i wa. ⁴⁶ Ani yisi t̄oké u t̄ep̄ei. Uyee né n kp̄isine uké pikópek̄óó anipe-i wa ye nyahaimel̄e.

Yeesu metine

(*Mariki 14:43-50; Luki 22:47-53; Yohani 18:3-12*)

⁴⁷ Ke Yeesu uu l̄e n̄ we un s̄imisi, upipiretiki kefi ne pit̄e p̄e kec̄ope use kapi ye n̄ s̄ee re Yutasi un tuiṗo ne risoiwuí, at̄ehe ne ap̄únipi an̄ mul̄eil̄e. P̄ep̄ee ye Uléécaa inyóonse n̄ wa piwéése ne Pisuiŋi piwéése p̄ee l̄e pi tump̄o. ⁴⁸ Yutasi uyee p̄ee pianipe-i Yeesu n̄ waine ye p̄ee risoiwuí céesile l̄e kapi yé ne Yeesu n̄ c̄eri piké t̄i. Uu p̄ee pi maa re: Nen̄ ha úye rimpira am̄ u yáasi, uyee lo. Ani u t̄i. ⁴⁹ Kuu n̄ tuiṗo, uú ne Yeesu kémee n̄ sairil̄e uú ha u maa re: Ne p̄o yáasi, S̄aa! Uu p̄ee u pira uu u yáasi. ⁵⁰ Yeesu uu p̄ee u maa re: Unésáne, a pik̄ei p̄e kaa piwai n̄ ka mekee wa! Kei ke p̄e api p̄ee cáp̄ineṗo, api Yeesu tini api múlú. ⁵¹ Kei ke Yeesu upiretiki use uu risaap̄o uu rit̄ehe kpeúu uu Uléécaa usina ukeik̄ó kutu sem̄. ⁵² Yeesu uu u maa re: A ripót̄ehe t̄e tikukai-i pesep̄o. Li we re p̄e nn̄í p̄ee ne rit̄ehe n̄ kóni, tit̄ehe kapi ye k̄o ne p̄e kpu. ⁵³ Aa nyu re nen̄ p̄ee nt̄e Unésáa m̄ pise re uké né lémm̄e, u yé p̄ee nt̄e nn̄í pilécaatum̄e né pame ai in̄oŋ kefi ne it̄e fáauu? ⁵⁴ Nen̄ nkp̄eni l̄e n̄ wa, li yé p̄ee mm̄e kapi nn̄í Uléécaa ritel̄é-i n̄ w̄oi re nn̄í kai nn̄í n̄ wai kai pise re liké wa kecáá ritikii?

⁵⁵ Yeesu uu p̄ee p̄isoi p̄ee n̄ cáp̄inel̄e maa re: N̄o at̄ehe ne ap̄únipi ne pit̄ine né ka yare usoi kp̄ááree unyine kani pit̄ine ka. Mpá keyáa kéye ke t̄o ne nn̄ó ar̄i p̄ee Uléécaa keyo-i we nen̄ céési, áni né t̄i. ⁵⁶ Amá l̄e ke antepuȳe api Nléécaasimé kémee n̄ w̄oi liké ne n̄ wa nnya kai l̄e wa. Kei ke upipiretiki nn̄í api p̄ee u ŋmeriye api wuru.

Pi ne Yeesu ketúhaane p̄ima-i ha

(*Mariki 14:53-65; Luki 22:54-55, 63-71; Yohani 18:13-14, 19-24*)

⁵⁷ P̄ep̄ee Yeesu n̄ t̄i ye p̄ee u kp̄isile ap̄i ne Uléécaa usina Kayifu keyo s̄i. Kei ke isé picélaa ne Pisuiŋi piwéése ap̄i p̄ee cáp̄inel̄e. ⁵⁸ Piyee uu ketaa-p̄o Yeesu n̄ tikil̄e uú ne Uléécaa usina keyoc̄ope tulu, uu lomp̄o uu pim̄éré kekúrí tone un ne mé uké yé l̄e kai yé ne k̄ét̄o n̄ kpu.

⁵⁹ P̄ep̄ee ye Uléécaa inyóonse n̄ wa piwéése ne pit̄úhaane p̄ima nn̄í api p̄isoi wéési p̄ee yé Yeesu ne ns̄imé rinkp̄ará piké ne u n̄ kpu nnya. ⁶⁰ Piseérak̄óó n̄oŋme ap̄i cáp̄ineṗo. Mpá ne l̄e, ap̄i n̄ka yé piké ne u rinkp̄áse, pitisi pit̄e p̄inyine

apí hapo⁶¹ api re: Usoi nkó ye maa re u yé fe uu Uléécaá keyo foru uu siyáa sitaani ne pimómme ke pese.⁶² Kei ke Uléécaá usina uu pee yisi uu u maa re: Nsimé mmú nnéi ke písoi mpí api nní kepócaá n símisi kémee, ní-ye kaa yé póké pese?⁶³ Yeesu uú n séélē léké-léké. Uléécaá usina uu pee u maa re: Ne la re a Uléécaá yee n nyáni rinyiri sée aá ne wéeri, in te pó ke Uléécaá uu wée. Néee póo Uléécaá Kepipii?⁶⁴ Yeesu uu u pese re: Lē kaa nní ma. Limemáá, né kó nó rikpáse re kaí ne neni n kpísi, nó Usói Kepipi yē ken Uléécaá, rínanje nnéi ute kuluke-luke-mē kényukáostonē-i tū. Nó kó u yē un keyómecaa-pó ahope kecáá tū un ne weme.⁶⁵ Kei ke Uléécaá usina uu pee uricuruu ilū kuu n tanaalē céerii ai nyíse re li u tóosile hái. Uu pee re: Uléécaá ηmaa kuu nní lámaankēe. Ai nkpáni nkpéni píse re tóké píseérakós pinyine wéési. Nórínécúruu ye alé kuu Uléécaá n lámaankēe konle.⁶⁶ Lē nnya, íye kani músu? Api u pese re: Li ne sá re piké u kpu.⁶⁷ Api pee meta kényu-i pitúkente u loni. Api akpini u tini, picó api sipese u kápáá⁶⁸ api ye pee re: Pó ke Uléécaá uu n wée, a ηmoinu aa ró símisi nké te wóo pó pi?

Piyee ye kesi re uu Yeesu nyu

(Mariki 14:66-72; Luki 22:56-62; Yohani 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Ke Piyee uu kei lē tipoo-i n tū, unósi keikó unyine uu léepo uu kei u léepo uu u maa re: Ne póo lo! Pó ne kó pee Kalilee ukó Yeesu uyē tikilenle.⁷⁰ Uu pinnéi inipēe iyē-i késu uu re: Né ám nyu ní-ye kaa símisi.⁷¹ Uu limemáá yisi uu rinonoo-mē sí. Unósi keikó uco póo kó kei piyéne u kpá uu pepee kei n cápinelē maa re: Nkó pó ne kó pee Nasareti ukó Yeesu uyē tikilenle.⁷² Piyee uu kó pikéne kpá uu wéeri re: Am usoi nkó nyu.

⁷³ Liké ne rinsáse, pepee kei ní we apí nyósopo apí ne u kó api u maa re: Asei kecáá, pó písoi pē use le. Mepósímé kémee kai lē nyíselē.⁷⁴ Kei ke Piyee uu kési ηmaa uú ne ketē kpeeni uu wéeri re: Ne Uléécaá, ám usoi nkó nyu. Mese ne mese, icá ii kooi.⁷⁵ Piyee uu rinóo tē ke Yeesu uú pee u mí ma léise re: Icá iké kelene n kooi, pó kesi metaani re áa né nyu. Kei ke Piyee uu léepo uú ne mpóocai tēni.

27

Pi ne Yeesu Pilati kémee ha

(Mariki 15:1; Luki 23:1-2; Yohani 18:28-32)

¹ Kai kóso n weesi mmarē marē, pepee ye Uléécaá inyóonse n wa piwéése nnéi ne Pisuiifi piwéése api rinóo rise wai re piké Yeesu kpu.² Kei kapi pee u paasi apí ne Róm uyóopi Pilati léepo.

Yutasi nkpó kecáá nstmé

(UPM 1:18-19)

³ Yutasi yee Yeesu n kpísi uu piláarɔ anipe-i wai uu yénu re pi la piké Yeesu kpu. Ai u cón, uu ukefa-i téni uu nwóóweni mepipi afeetaani mē kpísi uu ne pele uu ha peppe ye Uléécaá inyóonse n wa piwéése ne Pisuifi piwéése pē pa. ⁴ Uu pi maa re: Ne akópe wale. Ne usoi yee úu líka n caai yáá amí pa api kópu. Pē api u pese re: Mpókó ye mmē! Ai ne tó yē! ⁵ Uu pee siwóó sē kpísi uu Uléécaá keyɔ-i sá, uu sī uu ha umecire níhme wai. ⁶ Peppe ye Uléécaá inyóonse n wa piwéése api siwóó sē hīni api re: Kai nní ménye kewóó nnya, ncée rín irósé kémee we re piké Uléécaá keyɔ kuwóotakai kémee ke waipɔ. ⁷ Api kómειne api pee ke kpísi apí ne utúhuməme kémee ketē ləlu re piké ye kei písane kulesi. ⁸ Lē nnya kaí ne kei n kpíime ne neni-mē, pi ketē kē sélei re: ménye kecare. ⁹ Lē ke antepu Yeremii uu pee Yeesu kecáá ní ma uu Uléécaá nsímé ritelé kémee wólu kai wa re: Pi nwóóweni mepipi afeetaani mē kpísile. Mē ke Isirayeli pikó apí musí re pi yé ukecáá héele.

¹⁰ Apí ne utúhuməme kémee ketē ləlu. Lē ke Upíima uu re ké pi símisi.

Pilati ye Yeesu nsímé píseise

(Mariki 15:2-5; Luki 23:3-5, Yohani 18:33-38)

¹¹ Kapi uyɔpi Pilati kémee ne Yeesu pitúhaane ní ha, uyɔpi uyē uu u píse re: Póó Pisuifi uyɔpii? Yeesu uu rinóó u yósu re: Mmē kaa nní ma. ¹² Amá ke peppe ye Uléécaá inyóonse n wa piwéése ne Pisuifi piwéése apí ne nsímé u rinkpárá, úu ríka pi pese. ¹³ Kei ke Pilati uu pee u píse re: Aa mmē kapi nní ne pó n kparai kómει, née? ¹⁴ Uu kɔ lē n séélē uu ríka pese. Ai pee Pilati píri wai.

Pi túhaane ai tone re piké Yeesu kpu

(Mariki 15:6-15; Luki 23:13-25; Yohani 18:39-19:16)

¹⁵ Mpá nkpɔ melóó anyá áye, Pilati yèè ukpaniikó uyē ke risoiwuí ari ní la uké lese akpanii kémee lésele. ¹⁶ Utisi unyine kapi nípa yei n nyu ye pee anyá kumúnjé kpe-i akpanii kémee wéle. Pi ye u sée re Yeesu Parapasi. ¹⁷ Pilati uu pee písoi pee n cápínélē píse re: Yeesu Parapasi ne Yeesu kapi n sélei re Kirisi kecəpe, úye kaní la ké akpanii kémee lese? ¹⁸ U pee nyule ηmaa rísonne re nfaɔle nnya kapi Yeesu uanipe-i wa. ¹⁹ Pilati un kei lē ketúhaane ke-i we, líké ne rinsáse, uunɔsi uu písoi tumpɔ re piké u maa re: Usoi nkó úu ncaai ríka wa. A unsímé kémee apónípe mahā. Ne kesine nké uyē nnya keláre kópe kenyine kémee íwe líle hái.

²⁰ Peppe ye Uléécaá inyóonse n wa piwéése ne Pisuifi piwéése pin likumúnjé kpe-i písoi pitálaanke masí re piké Pilati símisi re uké Parapasi akpanii kémee lese uu Yeesu pó kopu. ²¹ Uyɔpi uu pípise pi kpá re: Píketé kecəpe, úye kaní la ké lese? Api u

πεσε ρε Parapasi lo. ²² Κέ ίye Yeesu kapi n sélei ρε Kirisi pṓ wa? Api pinnéi u πεσε ρε: A kunapéékṓó kecáá u kariii! ²³ Kei kuu kṓ pipise pi rikpá ρε: Ncaai ní-ye kuu mpíí wa? Api πε sicááila nákíise ηmaa ρε: A kunapéékṓó kecáá u kariii! ²⁴ Ke Pilati uu n yé te mṓpá un ne n símisi, ái nkpáni líka yoriyene, iwṓṓ in meníηe meyá cālē, uu míni kpísi uu pisoι nnéi inipee-i anípe nale uu ρε: Ai néε ncée ηε ρε piké usoι nkó γεε úu ncaai níka n wa kpu. Nónnékó ye mmē! ²⁵ Pisoι πεε n cápinelē nnéi api u πεσε ρε: Ξεε! Tó ne sirṓwá tṓké unkpṓ ncṓni n te! ²⁶ Kei ke Pilati uu πεε akpanii kémeε Parapasi pi lese, uu tíγεσε api Yeesu iséí súúkkeε, uu pi u pa ρε piké ha kunapéékṓó kecáá kariii.

Pisṓṓca ye Yeesu kecáá nyáni
(Mariki 15:16-20; Yohani 19:2-3)

²⁷ Uyṓṓpi pisṓṓca api Yeesu kpísi apí ne kei kapi ye n túhaane lomṓ, pisṓṓca nnéi api kei u kálaapṓ. ²⁸ Api ilū u mahani api kukpélenku wéé u tani. ²⁹ Api πεε sinípeleépi rikṓη pariι api u kípise, api kṓ kenaapi kunípe luke-luke-mē u múise. Api πεε ukayu-i wúla api sénnyι api ρε: Tṓ pṓ yáasi, Pisuifi uyṓṓpi! ³⁰ Api πεε meta u n túkentε. Api ye kṓ kenaapi kē kpísi apí ne ríyu kecáá u pepu. ³¹ Kapi nnyei u m masí, api kukpélenku u mahani api uilū pitane u πεσε apí ne kunapéékṓó kecáá pikariι u tṓmpṓ.

Pi Yeesu kunapéékṓó kecáá kariι
(Mariki 15:21-32; Luki 23:26-43; Yohani 19:17-27)

³² Kapi kuyu-i n léeri pin ne Yeesu pikariι tṓsu, apí ne Sireeni ketē utisi unyine sáne. Pi ye u sée ρε Símdṓ. Api nínaηε ne Yeesu kunapéékṓó u cṓnse. ³³ Api peé ha ne kelṓ kenyine tulu. Pi ye kei sée ρε Kṓlikṓta. Liasei ρε: Kúyu Kṓηṓṓ kelṓ. ³⁴ Api píta ne pite tule-tule pinyine cṓhṓne api u pa ρε uké n ntí. Uu lélé uu yúlu ρε úu nírunε. ³⁵ Api u kpísi apí ha kunapéékṓó kecáá kariι, api paηai apí ne pimεcṓpeεcιρε uilū hṓṓnente. [...] ³⁶ Api πεε kei n tú pin u mē. ³⁷ Api kekpenkpélépi kenyine kecáá wólú lē nnya kapi u ní kpu api kunapéékṓó-i uriyu kecáá kariι. Pi wṓi ρε: Nkó γεε Yeesu, Pisuifi uyṓṓpi. ³⁸ Api πεε kṓ limemáá pisoι kpááree pité pinyine kesé kariι, ucṓ ukulukε-luke-mē ucṓ ukumii-mē apí ne u kṓ.

³⁹ Picéetṓηé api u lámaankεε api ríyu m pṓuli. ⁴⁰ Api ye u maa ρε: Pṓṓ ye Uléécaα keyṓ n forii aa siyáa sitaani ne pimṓme ke πεσε, pṓn masei Uléécaα Kepipi, a nkpéni ripṓyu lṓ aa kunapéékṓó kecáá súiri! ⁴¹ Πεπεε ye Uléécaα inyṓṓnse n wa piwéése ne isé picélaa ne Pisuifi piwéése pṓṓ kṓ limecṓ kecáá u nyáni api ye ne maa ρε: ⁴² U picṓ yoriyentele amá úu πεε fe uké uricuruu yoriye! Néntε Isirayeeli Uyṓṓpi lo! Uké kṓ kunapéékṓó kecáá súime tṓké peé ne kεfa u tene. ⁴³ Uléécaα kuú ne ritá uu ye ne maa ρε: Ne Uléécaα Kepipi le. Lē nnya, in te Uléécaα ye ukεcáá kpálē, uké

nkpéni u yoriye tóké yé nké! ⁴⁴ Háí aí ne písoi kpááree pē keté kapi kesé n karií péne api kò lē u lámisi.

Yeesu nkpò

(*Mariki 15:33-41; Luki 23:44-49; Yohani 19:28-30*)

⁴⁵ Itunje kecíre kumúnjé háí ne ketúnjé metaani kumúnjé ke kuɲmaha aku keté nnéí kecáá cō. ⁴⁶ Kai ketúnjé metaani kumúnjé ní tu, Yeesu uu kecááíla píima kenyine súuni re Elii, Elii lama sapatani? Lelée re: Unélééca, Unélééca, yo nnya kaa né ηmeriyé? ⁴⁷ Písoi pée kei n cápinelē kecōpe, pinyine api lē kom api re: Elii kuu nní sélei. ⁴⁸ Mese ne mese, pikēcōpe unyine uu wuru uú ha sinéē kpísi uu píta nyepē-nyepē pinyine fe uú ne kenaapi kenyine kecáá tuhu uu u pa re uké n ntí. ⁴⁹ Picō api pée re: Ani riyá tóké yé te Elii yé kam uu u yoriye née.

⁵⁰ Yeesu uu meýā pipupeí kpá uu pée kpi. ⁵¹ Likumúnjé kpe-i ke kusánjáá kapi ne Ulééca keyō kémee n kénélē aku ricéérine meté háí kecáá ne metene-pō. Ketē ake yénesi, aparecaɲaa aa foresi, ⁵² akpíí meýā aa wúkulentē, Ulééca písoi kulúí pée n kpí api yisikée. ⁵³ Api akpíí kémee léenti. Ke Yeesu uu ní ka uu nkpò kémee yisi, api Ulééca kuyu lompō, písoi meýā api pi yenu. ⁵⁴ Ke Róm usóca kpéé ne pisóca picō pée kei ní we pin kesé Yeesu mé api n yé lē ke ketē ake n yénesi ne licō licō lee n wapisi, iwame ii meýíkíyiki ηmaa pi loni api re: Usoi nkó ye pée mesei Ulééca Kepipi le. ⁵⁵ Pinósi ye pée kulúí wele, pin ketaapō nyenu pin nyáneí. Pimeýā pée háí Kalilee-pō u ritikime pin u léni. ⁵⁶ Pikecōpe pinyine pée nní Makitala kuyu ukó Maari ne Yakupu ne Yosefi uni Maari ne Sepetee pinmáne uni.

Yeesu mekulaa

(*Mariki 15:42-47; Luki 23:50-56; Yohani 19:38-42*)

⁵⁷ Kai nnyóó n wa, utisi māmá uyē kapi ye n sée re Yosefi un Arimatee kuyu ukó, uú hapō. Uyē ne kō pée Yeesu upiretiki le. ⁵⁸ Uu Pilati kémee sí uú ha u pise re uké Yeesu u pa. Kei ke Pilati uu ηmurei uu ncée he re piké ha Yeesu u pa. ⁵⁹ Yosefi uu Yeesu kpísi uu kesánjáápi tomé kecire-i wai ⁶⁰ uú ha ne nhóre fale kuu kuparepoo-i n wa kémee u finse, uu pée mepare píima menyine pímiise uu rinōnō fi, uu pée yá uu tómpō. ⁶¹ Likumúnjé kpe-i, Makitala kuyu ukó Maari ne Maari ucō uyē pōon kei rikpíí keyúrí tú.

Tikpíí piméré

⁶² Ke keyáa kee ye ne kewénteyaa n tise ake n tu, pepée ye Ulééca inyóonse n wa piwéése ne Pifarisi api yisi api Pilati keyō sí, ⁶³ api u maa re: Urósáa, tō léise re ke unóome nkó uú pée nfáa m má, u péé maa re u yé unkpō memáá keyáa táánū tunjé yisi. ⁶⁴ Lē nnya, a ncée he re písoi piké ha siyáa sitaani urikpíí nsone

m mē, upipiretiki ápí kapε ne u n yáai piké lese, piké peé ne pisoí n kiraase re: u nkpɔ kémee yisile nnya. Lin lē n wa, nnóome mmē né pεe caai ai nfoí feriyε. ⁶⁵ Pilati uu pi pεse re: Piméré ye mpí! Ani ne pi ha piké ha rikpíí m mē yarε kani ní la. ⁶⁶ Kei kapi yisi apí ha músu, api yénu lē kapi yé pimérékei pē n wa. Api mεpare mee rinonɔ n filē nsone karií api pεe piméré tónsente re piké m mē.

28

Yeesu ye nkpɔ kémee yisi

(Mariki 16:1-10; Luki 24:1-12; Yohani 20:1-10)

¹ Keyáa kee ne kewénteyaa rintíki ketúnjé, Maari Makitala ukó ne Maari ucɔ api yisi re piké ha rikpíí rilóólú. ² Kei nní, keté ake yénesi, Upiima uleecaatumε unyine uu keyómεcaa-pɔ súiri uu mεpare mee rikpíí rinonɔ n filē pímiise uu rikecáá tone. ³ U pεe télule yarε kekónetéhe, uilú in wariyε pói-pói. ⁴ Liiwame píima inyine ii piméré tini, api peé n terii nfáa ní ne pári yarε pi kpule. ⁵ Uléecaatumε uyē uu pεe pinósi pē maa re: Iwame íi kapε nó n we. Ne yē te Yeesu uyē kapi kunapéékɔ́ kecáá n karií kani wéési. ⁶ Uu nté we. U nkpɔ kémee yisile yarε kuu m ma. Ani kam ani kei kapi pεe u n finse yē, ⁷ ani mekee sí aní ha upipiretiki símisi re u nkpɔ kémee yisile. U yé Kalilee-pɔ pi m mē. Kei kani yé ha u yē. Mmē kam m má ké nó n símisi ye mmē. ⁸ Api pεe rikpíí kekúrí yisi, iwame ne mpóonare píima nn pi we apí ha mekee nsímé mmē upipiretiki símisi. ⁹ Liké ne rinsáse, Yeesu uú ne pinósi pē sáne uu pi maa re: Ne nó yáasi. Api ukekúrí hapɔ, api wúla api uana tini apí ne ríyu u waise. ¹⁰ Yeesu uu pεe pi maa re. Iwame íi kapε nó n we. Ani ha pinémáreɔ maa re piké Kalilee ha. Kei kapi yé ha né yē.

Piméré ye lē kapi n yé símisi

¹¹ Kumúnjé kpε-i ke pinósi pē api ncée ní we pin tósu, rikpíí piméré pinyine api yisi api kuyu pele, apí ha pεpεe ye Uléecaa inyónse n wa piwéése lē nnéi lεe n wa keenkee. ¹² Pē ne piwéése apí tone api kómεine, api siwóó píima sinyine piméré pē he ¹³ api kɔ pi tálaankeε re piké maa re: Tɔ kesine lɔpilele, upipiretiki apí weri api u yáái apí ne tómpɔ. ¹⁴ Piwéése pē api kɔ pi kpá re: Uyóopi píima un lē n kɔ, tó u símisi uu kóm aní yé ncón níka yē. ¹⁵ Piméré pē api mesei siwóó sē yósu api lē kapi pi n céesi wai. Lē nnya ke nsímé mmē ní we ne neni-me nn ne Pisuií kémee kóónúlē.

Yeesu ye umεcirε upipiretiki nyise

(Mariki 16:14-18; Luki 24:36-49; Yohani 20:19-23; UPM 1:6-

16 Yeesu pipiretiki kefi ne use api yisi api Kalilee-pɔ riyópe te-i ke Yeesu uú pɛɛ mí maa re piké ha sí. 17 Kapi u n yé, api u yáási api ukeyu-i wúla. Amá picɔ pin ne we pin céreisɛ. 18 Yeesu uú ne pi kɔ uu pi maa re: Uléécɔa ye keyómecɔa-pɔ ne ketě nté nípá yo kecáá rínanɛ né hele. 19 Lě nnya, ani isoipuri nnéí kémee ha, ani tíyese písoi piké kenépire ritiki. Ani Sáa Uléécɔa ne Kepipi ne Nfáasɔne rinyiri ne míni pi wole. 20 Ani kɔ pi céési re piké isé iyě nnéí kam nó n kari ritiki. Ani n nyu re siyáa nnéí kam nókenékúrí we ketě keké ha ne tenɛ.

Nsímé Kεcιrε ritelé κε Mariki uu n wói

Lelee ritelé nti kémee ní we

Pisoι meyā ye músu rε Mariki yee ritelé nti wói. U kō pεε Pōoli ne Piyee ukeicō le (UPM 12:25). Pē kuu r̄sane písei uu ne Nsímé mmú wólu. Tō kō yē te u Yeesu ró nyísele yare Uléécaα Kεpipi (1:1). Méwale keto-pō, Rōm usóóca wéése pōó háα rε "Usoi nkó ye mesei Uléécaα Kεpipi le" (15:39). Ai rε ríyu kuú la uké yé nnya kuu píri pikεi pē wapisi, amá u kalε uké keisi uké kō unfaa kpísi uké he uké pisoι ayu lō (10:45). Lē nnya κε Mariki uu Yeesu ísoi ne unsē tó nyíse yare unkpō isōólú. Uayu metεηni, kai n kpísi Kalilee ketē hái ne Yutee-pō ye nyíselē te Yerusalem-pō kuú ha n kpine kaí ne u sí.

Ifaaci iyē mekériine ye mmé:

1. Yohani Uniwolε ye Yeesu nsímé riyóó uu kō míni u wolε (1:1-11).
2. Kunírílā ye kucesi kóima-i Yeesu peikeε (1:12-13).
3. Yeesu ye sinyárū ne símisi un kō Kalilee-pō mεwaisaηa wapisi (1:14-8:26).
4. Yeesu ye unkpō ne umeyise nsímé símisi, un kō upipiretiki símisi lē kuu íwe n lenε. Uu kō pi maa rε piricuruu piké pinfaα kpísi piké Yeesu mecō he (8:27-10:52).
5. Yeesu ye Yerusalem kuyu-i lompō Pisuifi piwéése api pitele u wai (11-13).
6. Yeesu ye íwe meyā lele. Pisuifi piwéése ye u tinle rε piké u kpu. Pi kunapéékōó kecáá u kariile api kō nhóre nnyine kémee u wai (14-15). Yeesu uu nkpō kémee yisi uu umεcire upipiretiki nyíse (16).

Yohani Uniwolε ye Uléécaα Nsímé yóólē

(Matiyee 3:1-12; Luki 3:1-18; Yohani 1:19-28)

¹ Nté kai wólaalē lē κε Yeesu Kirisi, Uléécaα Kεpipi Nsímé Kεcιrε nn n kóri. ² Li antepu Esayi ritelé-i wólaalē te:

Né unétumε kepókpéé waise
uké ncée pō nyóonse.

³ Usoi rinō ye ri tεε kucesi kóima-i n yóólē te:
Ani Upíima ncee nyóonse,
ani usicepi tēiise.

⁴ Lē kai wa Yohani uu kucesi kóima-i pisoι míni wolε, un pi símisi rε: Ani mεfine conse, ani tíyese ké míni nó wolε, Uléécaα uu nóanékópe nó sárei. ⁵ Yutee ketē pikó nnéi ne Yerusalem pikó nnéi api ukeméé n sónaapō pin piakópe yámmεnte, Yohani uu Yuriteε nkoi kémee míni pi wolε.

⁶ Kuyooyoo nkpíi ketukanka ke Yohani uu pɛɛ tanaalɛ un kekónɛpampi kehale-i tɛlɛ. Apáani ne metɛ́ kuú pɛɛ le ⁷ un yóólɛ tɛ: Uyɛɛ né memáá n sɔnti ye rínanɛ né fele. Inésoi íi tu re ké ripe ké ukunéeri nɛme fénnɛ. ⁸ Míni ke néɛ ne nó wóle, amá Nfáasɔne ke uyɛ uu yé ne nó wole.

Yohani ye Yeesu mini wole
(Matiyee 3:13-17; Luki 3:21-22)

⁹ Yeesu uu pɛɛ Kalilee kuyu kunyine kapi ye n sée re Nasarɛti leeri, Yohani uu Yuriteɛ nkoi kémeɛ míni u wole. ¹⁰ Ke Yeesu uu mɛsɛ ne mɛsɛ míni-i n léeme, uu keyóme yenu ken wúkulelé, Nfáasɔne nn ukɛcáá súiri yare tilóólá. ¹¹ Uu rinóó keyómecaa-pɔ komti re: Póó Kenépipi lala kecire. Ne pó wéle.

Setani ye Yeesu peikeɛ

¹² Mɛsɛ ne mɛsɛ Nfáasɔne nrí ne kucɛsi kóima-pɔ Yeesu sí. ¹³ Uu kei n we hái ne siyáa afɛɛna. Kei ke Setani uu u peikeɛ. Icarɛsɛ kepáapáá kuu ye n we, piléécacatumɛ pin ukɛcáá paílɛ.

Yeesu ye pikpíntomécópii pina sée
(Matiyee 4:18-22; Luki 5:1-11)

¹⁴ Kapi Yohani kukpaniilee n tá memáá, Yeesu uu Kalilee sí uu Uléécáa Nsímé Kɛcire n yóólɛ ¹⁵ un símisi re itunɛ ye tɛle, Uléécáa iyɔɔpi ye nyahaimɛle, ani mɛfine conse ani Nsímé Kɛcire nɛmurei.

¹⁶ Ke Yeesu uu Kalilee kupiye mɛcáa n tíkílɛ, uu Simɔɔ ne uuwá Antiree yenu pin anyɛ́ fóm pin ne ikpíntomé cópii. Pi pɛɛ pikpíntomécópii le. ¹⁷ Yeesu uu pɛɛ pi maa re: Ani né ritiki, né tíyɛsɛ ani písoi pɛɛ yé né rintíki wéési. ¹⁸ Api mɛsɛ ne mɛsɛ pianyɛ́ sá api u tiki. ¹⁹ Ke Yeesu uu nsé rí nɔ́hlɛ, uú ha Sepetee sipipi Yakupu ne uuwá Yohani yenu pin pianyɛ́ nyóɔnse. ²⁰ Yeesu uu mɛsɛ ne mɛsɛ pi séi, api piusaa Sepetee ne pikeikó kúninɔi-i tíyɛ api u tiki.

Untrihélaa unyine nsímé
(Luki 4:31-37)

²¹ Yeesu ne upipiretiki api Kapɛrinawum sí. Yeesu uu mɛsɛ ne mɛsɛ kɛwɛntɛyaa ketúnjé Pisuifi kuyomɛyáhaalee loni uu písoi picélaa kápáá. ²² Pírí ke umɛcélaa amɛ keyáa kɛ písoi pɛ́ nnéi pɛɛ kutu u n cólɛ we, likumúnjé re umɛcélaa ne isé picélaa mɛcélaa áme sá. Amá uyɛ ne pɛɛ písoi céésile ne n-yóɔpinanɛ. ²³ Kumúnjé kpɛ-i, usoi unyine ke anírí aa m pekɛsi uu Pisuifi kuyomɛyáhaalee-i lompɔ, uu pupɛi re: ²⁴ N-ye kaá ne ró wéési, Nasarɛti ukó Yeesu? Pɔ kale re póké ró náa? Ne pó nyule re Uléécáa ye pó wéle uu iyaa yekei. ²⁵ Yeesu uu kunírí kpɛ semni uu rinóó ku he re: A kei riséé, aa usoi uyɛ-i lelu. ²⁶ Kunírí kpɛ aku usoi uyɛ lémesi aku ukeméé lelu kun pupukɛɛ. ²⁷ Ai pinnéi

nnóo yipu apí m píseine re: Yoo nní? Icélaa fale inyine ye nyi ne innanɛ! Mpá aníri kuu rinóo he, áa ye ti rilóó. ²⁸ Mese ne mese Yeosu nsímé nn Kalilee keté nnéi kóónú.

Yeosu ye pitóikó kulúí paise
(Matiyee 8:14-17; Luki 4:38-41)

²⁹ Api Pisui fi kuyomeyáhaalee-i léeri apí ne Simóo ne Antiree keyo n tósu, Yakupu ne Yohani pin tikilɛ. ³⁰ Api Simóo ulóhóni leepo un finu ne kupijetoi. Ke Yeosu uu n tuiɔ, api unósi uyɛ nsímé u wai. ³¹ Yeosu uu nyósɔpɔ, uu ukunipe tini uu u yukuse. Kupijetoi aku mese ne mese tene, uu yisi uu pikεcáa paí.

³² Metunelolé-máa, pisei apí ne pitóikó ncɔpuri ne pinírihélaa Yeosu leepo. ³³ Kuyu pikó nnéi api keyo kɛ tipoo yipu. ³⁴ Yeosu uu pisei meya itóí ncɔpuri paise nte, uu ko aníri meya lakase. Uu tiyese aníri aké rinóo male, ke aricuruu aa u nyu nnya.

Yeosu ye Kalilee kuyu kóónulé

³⁵ Kai n weesi, Yeosu uu ne kesine tɔrɔo keyo lelu. Uu iyaa sí uu ha kei umεcire keyóme n yáasi. ³⁶ Simóo ne upicɔ api pɛe piwélaa u loni. ³⁷ Kapi u n yé api u ma re: Pisei nnéi pɛe pó wéési. ³⁸ Amá Yeosu uu pi ma re: Tóké kelɔ féé ha, ayu aco-i, li pise re ké ko kei Nléécaasimé símisi, likumúnjé re lelee ne né ka. ³⁹ Lɛ kai wa Yeosu uu Kalilee keté nnéi kóónú un Pisui fi ayomeyáhaalee-i Nléécaasimé símisi un aníri lakase.

Yeosu ye uyó unyine paise
(Matiyee 8:1-4; Luki 5:12-16)

⁴⁰ Uyó unyine uu Yeosu leepo uu ukɛyu-i wúla uu ne u téní re: Pɔn n la, pó né wole am funi. ⁴¹ Uicɔ ii Yeosu íwe wai hái, Yeosu uu pɛe kunípe saapo uu u ca, uu lɛ memáa u ma re: Ne la re a peí. ⁴² Mese ne mese, utisi uyɛ keyó ake tene uu funi. ⁴³ Yeosu uu lɛ memáa u cési uu u lakase ⁴⁴ un u kúrúruselɛ te: A nísone kutu ricɔ, kape wa unyine uké mewai mɛ kɔ. Amá a ha uyee ye Ulééca inyóonse n wa mepócíre nyíse uké yé lɛ kaa ní we. Lɛ memáa, aa inyóonse ke Moisi isé ii m pise wai póké ne nípá uye nyíse re pɔ peí. ⁴⁵ Amá utisi uyɛ uu sí uu lɛ nnéi kai n wa nípá yei kéenkeε. Lɛ nnya, Yeosu uu ye fe uké umεcire riwúí-i pinyíse rikpá, amá iyaa kuú le, kei ke úka uu ní we. Pisei pin nípá méye léenti pin ukemεε sónaapo.

2

Yeosu ye kékankáláká kenyine paise
(Matiyee 9:1-8; Luki 5:17-26)

¹ Kai siyáa rinkóónú, Yeosu uu Kaperinawum-i pɛeri. Pisei apí kóm te keyo-i kuú we. ² Api cápíneɔo mání, kénacɔpe áke nkpani ripoɔ ricuruu-i we. Yeosu un Nsímé Kεcire pi céési.

³ Pinyine apí ne kékankáláká u weri ke pisoí pina apí n topori.
⁴ Amá apí pōne piké Yeesu ke nyíse, ke pisoí apí kulúí n tāsí nnya. Apí kulee kpε-i ke Yeesu uu n we piriye, apí kupóle kpε kumúnjé ke Yeesu uu n nyenu kékankáláká kē cepisepō ne kerisánjáápōré. ⁵ Ke Yeesu uu pinfatene n yé, uu kékankáláká maa re: Kenépipi, ne apókópe pō sárei. ⁶ Isé picélaa pinyine pee kei n tū apí pisifa-i túhaane re: ⁷ Yo nnya nmaa ke usoi nkó uu nní lē símisi? Ulééca kuu lámisi. Wóo yé mpíí fe uké akópe sárei, Ulééca memáá? ⁸ Yeesu uu pinfasimé cérupō uu pi maa re: Yo nnya kani nfasimé mmú mpuri má? ⁹ Ké kékankáláká m maa re: Ne apókópe pō sárei yee pólú nēe ké ke ní maa re: A yisi aa ripósánjáápōré pílesi, aa sōne yee yé m pólú? ¹⁰ Ne la ké nó céreise re Usói Kepipi ye ketē kecáá nnahe mále keké ne pisoí akópe pi sárei. ¹¹ Uu pee kékankáláká rinóo pimáa kpá re: Née pō ma, a yisi aa ripósánjáápōré pílesi aá kulu. ¹² Utisi uyē uu mpá úye inipee-i yisi uu mese ne mese urisánjáápōré sákaa uú kulu. Ai pisoí maamáaci wai apí Ulééca ríyu waise pin máikee re: Ari píkaí mēwai mmé mecō yenaalē.

*Yeesu ye Lefi sée re uké u ritiki
 (Matiyee 9:9-13; Luki 5:27-32)*

¹³ Ke Yeesu uu Kalilee kupiye ritime-mē m pele, pisoí kulúí apí ukeméé n sónaapō un pi céési. ¹⁴ Kuu n tósu, uu Alifee unmánē Lefi yenu un lampoo keyóó-i tū. Yeesu uu u maa re: A né ritiki. Lefi uu yisi uu u tiki. ¹⁵ Ke Yeesu uu Lefi keyō-i iluke n le, u ne pilampooyó meyā ne pikópekóó ne upipiretiki pee kesé li. Pisoí meyā pee ye u n tikilē. ¹⁶ Ke isé picélaa pee Pifarisi kulamaasinēlee-i n we apí Yeesu n yé un ne pisoí pē mpuri iluke le, apí upipiretiki maa re: Yo nnya ke Yeesu ne pilampooyó ne pikópekóó apí kesé le? ¹⁷ Yeesu uu pinsimé kóm uu rinóo pi yósu re: Ai pisoí pee isare n láárú nnya ke upóise uú we, amá pitóikó nnya kuú we. Ai pisoí pee aseí n tikilē piséi kaní ka, amá pikópekóó nnya kaní ka.

*Yeesu ye anóópahaa nsimé wai
 (Matiyee 9:14-17; Luki 5:33-39)*

¹⁸ Keyáa kenyine ke Yohani Uniwole pipiretiki ne Pifarisi apí anóo pahaalē, pisoí apí péé ha Yeesu pise re: Yo nnya ke Yohani Uniwole pipiretiki ne Pifarisi apí ye anóo paasi, pō pikó apí ye pee a paasi? ¹⁹ Yeesu uu rinóo pi yósu re: Nō músu re usoi yé pisónne anyá n wai upisane apí pee anóo m pahaalē? Aadí, mmē n n we. Kumúnjé kpε nnéí ke unósikó uu anyá n wai, apí anóo paasine. ²⁰ Amá keyáa ye weme kapi yé unósikó pikecōpe n lese. Keyáa kē ken n tu, pi yé anóo paasi.

²¹ Uka úu ye kusánáá fale kɛpampi ne kusánáá kpure tápisi. Li ye kukpure ñme túúnle ai kupóle pérése. ²² Uka úu ye kɔ píta pelé kukónenuɗ kpure-i súú, lin lē n wa, píta pē ne ye anúɗ tikpáfúsele, ai wai píta ne lianúɗ ye méwoo wa. Amá kunúɗ fale-i kapi ye píta pelé súú.

Yeesu yee kɛwénteyaa ute
(Matiyee 12:1-8; Luki 6:1-5)

²³ Kɛwénteyaa ketúnjé kɛnyine ke Yeesu ne upipiretiki api imúú inyine kɛcare-i sɔne. Upipiretiki api pɛe ricéetime mɛpipi n kpéeni pin ne tósu. ²⁴ Pifarisi api pɛe Yeesu maa re: A ripá mme-i ke pipópiretiki api ní we. Yo nnya ke pipópiretiki api lē ke irósé ii kɛwénteyaa ketúnjé n yúlu wai? ²⁵ Yeesu uu rinóo pi yósu re: Ani lē ke Tafiti uu n wa keyáa kē ke nkū nn u ne upikó m pɛkesi píkai kéenlɛ? ²⁶ U Uléécaa keyo lonle, uu akpónó kapi Uléécaa n yekei takai. Apiyataa yee ye kumúnjé kpe-i Uléécaa usina. Irósé kɛmɛɛ, pɛpɛɛ ye Uléécaa inyóonse n wa ñmane pɛe ncée má re piké akpónó nyɛ takai. Mpá ne lē, Tafiti ne upikó ye a takailɛ. ²⁷ Yeesu uu kɔ pimáa pi kpá re: Ai kɛwénteyaa nnya kapi usoi wa, amá usoi nsone nnya kapi kɛwénteyaa wa. ²⁸ Lē nnya ke né Usoi Kɛpipi am kɛwénteyaa ute.

3

Utisi uyee kunípe kópe m má
(Matiyee 12:9-14; Luki 6:6-11)

¹ Lē memáá, Yeesu uu kuyómeyáhaalee-i pɛeri. Utisi unyine ye pɛe kei welɛ un kunípe kópe má. ² Pɛpɛɛ keyáa kē kei ní we, api kutu n cɔlɛ te Yeesu yé kɛwénteyaa ketúnjé utisi uyɛ pɔiseɛ? Likumúnjé re kɛwááná kapi ye n wéési piké ne Yeesu n tí. ³ Yeesu uu unípekópɛkɔs uyɛ maa re: A yisi, a nyere nípa úye uké pɔ yé. ⁴ Yeesu uu pɛe pɛpɛɛ nní n nyánei pise re: Iye kai irósé kɛmɛɛ pise? Li pise re tóké lisone wa kɛwénteyaa née likópe kai pise re tóké wa má? Li pise re tóké usoi nfaa lɔ née li pise re tóké u kpu? Amá ápi ñmurei piké Yeesu rinóo yósi. ⁵ Yeesu uu pinnéi nyánei, piicɔ ii kuwói u wai hái. Uripɔo ari caai, atu kapi m má nnya. Yeesu uu lē memáá u utisi uyɛ maa re: A kupónípe né ritunámɛ. Kuu yé kunípe riñtunápo, kunípe aku pélu. ⁶ Pifarisi api kuyómeyáhaalee-i léeri, pi ne pɛpɛɛ Erooti kɛmúnjé ní tikilɛ api mɛse ne mɛse cápine piké yé te íye kapi yé wa piké ne Yeesu kpu.

Pisoi kulúí ye Yeesu-i sónaapo

⁷ Lē memáá, Yeesu uu kei pi yá, u ne upipiretiki api Kalilee kupiyɛ ritime sí. Kalilee pikó meyā pɛe pɛe u tikilɛ. ⁸ Yutee ne Yerusalem ne Itumee ne Yuritee metéɗ ne Tiiri ne Sitɔo sitɛ pikó meyā pɛe pɛe kɔ ukemɛɛ sónaapo. Uliwawai kapi n kɔ yee ne pi

sónaapɔ. ⁹ Yeesu uu pɛɛ upipiretiki maa rɛ piké kúninɔi kunyine u nyóɔnse, písoi ápi kape u nyikii nnya. ¹⁰ Ai líka, kuu písoi m pɔisente meýǎ nnya ke pitóikó tɔrɔɔ api yóɔnepɔ, mǐpá úye un náási uké u rica. ¹¹ Mǐpá kumúnjé kúye-i ke aníri aa u yɛ, a ye u riwulale, an pupukɛɛ rɛ: Pɔ Uléécɔa Kɛpipi lɛ. ¹² Yeesu uu rinóɔ a he ne rínanjɛ rɛ: Ani kape tíyɛse unyine uké céri rɛ néɛ úye.

Yeesu ye pitumɛ kefi ne pité wée
(Matiyee 10:1-4; Luki 6:12-16)

¹³ Yeesu uu lɛ memáá riyópe taá uu písoi pɛ kuu n la séi api u tiki. ¹⁴ Uu písoi kefi ne pité wée. U pi wéele rɛ u ne pɛ piké n we uké ye kɔ pi tǔ piké ne Nléécɔasimé rikóónú. ¹⁵ Uu kɔ rínanjɛ pi he piké ye ne aníri lakase. ¹⁶ Písoi kefi ne pité pɛ kuu n lése pɛɛ Simɔɔ ke Yeesu uu rinyíri n he rɛ Piyɛɛ, ¹⁷ ne Sepetee sipípi Yakupu ne uuwǎ Yohani ke Yeesu uu rinyíri n he rɛ Pɔwanɛrɛkɛse. Tinyíri tɛ aseɪ rɛ ikónɛ pisenkɛɛ. ¹⁸ Ne Antiree ne Filipu ne Patelemii ne Matiyee ne Tomaa, ne Alifee kɛpipi Yakupu, ne Tatee ne Simɔɔ yeɛ pɛɛ ukuyu pimúlɛ kecáá n tɔpu, ¹⁹ ne Yutasi Isikariyɔti yeɛ Yeesu n tǐ uu piláarɔ anipe-i wai.

Yeesu pikó ye piwélaa u ha

²⁰ Lɛ memáá, Yeesu uu kényɔ-i pɛɛri. Písoi api kɔ pikálaa u kpá, u ne upipiretiki ápi pɛɛ kényu yɛ piké iluke lí. ²¹ Ke Yeesu pikó api lɛ n kɔ, api piwélaa u sí piké ne u kui pin músu rɛ li yé u m pansɛle.

Yeesu ye pɛpɛɛ ukɛcáá nkópe n símisi rinóɔ pɛse
(Matiyee 12:22-32; Luki 11:14-23; 12:10)

²² Uléécɔa isé picélaa pɛɛ Yerusalem n léeri apí m máíkɛɛ rɛ Pɛlisepule kuu héesi. Api kɔ rɛ aníri uyɔɔpi nnanjɛ kuu ye ne aníri lakase. ²³ Yeesu uu pɛɛ pi séi uu kenýárú pi maa rɛ: Iye ke Setani uu ye Setani lakase má? ²⁴ Kuyóɔpiyu kuse písoi pin n tɔpu, kuyóɔpiyu kpɛɛ kpine. ²⁵ Lɛ cire kényɔ kɛse písoi pin n tɔpu, kényɔ kɛɛ kpine. ²⁶ In lɛɛ ni, Setani un ne uricuruu n tɔpu, pihóɔnɛne pin ukuyóɔpiyu-i n we, unnanjɛ rín nɔ́jɛne. Amá méwoo knn waine.

²⁷ Uye un n la uké unáɛne-nanɛ kényɔ-i lɔ uké ulikó yɔsí, u ye unáɛne-nanɛ uyɛ íɛme paasile. Umɛpahaa maá kuu yé fe uu lɛlɛɛ ukényɔ-i n we nnéi yósu. ²⁸ Asei kam nó símisi, akópe nnéi ne alé ye kusárei wele. ²⁹ Amá úye un Nfáasɔne n lámaankɛɛ, akópe nyɛ áa kusárei we, atɛnɛciré ye nye. Mesére kaa yé u m póriilɛ.

³⁰ Kapi Yeesu m maa rɛ u aníri héesile nnya kuu mmú pi rihaa.

Yeesu uni ne upiwǎ
(Matiyee 12:46-50; Luki 8:19-21)

³¹ Yeesu uni ne upiwā api pēé hapō, api ketahai nyere, api usoi tumpō re piké u séeme. ³² Aí ne sá písoi kulúi pin Yeesu kálaalē. Api pēe u maa re: A nyere nkē, upóni ne pipōwā ye pō wēési. ³³ Yeesu uu rinōō pi yósu re: Wóo unéni? Píye pēe pinéwā? ³⁴ Uu pēe lē memáá písoi pēe nní u n kálaalē wérii uu re: Unéni ne pinéwā ye mpí. ³⁵ Uye un Ulééca mela n wai, uye unéwā nēe unéyí nēe unéni.

4

Ulukaa kenyárū

(Matiyee 13:1-9; Luki 8:4-8)

¹ Ke Yeesu uu icélaa Kalilee kupiye ritime-i n kpálē, písoi kulúi api u kálisi ai tósu uu mese ha kúninōi kecáá tone. Míni kecáá ke kúninōi kpē aku tósilē, písoi pin meritime nyenu. ² Sinyárū kuú ne icélaa meyā pi céesi. Uu icélaa iyē kémee pi maa re: ³ Ani kutu ricō aní kóm! Utisi unyine ye ilukepuri pifóme leeme. ⁴ Kuu n fóm, ilukepuri icō ii ricéetime-i lólu, sinúipi asi i le. ⁵ Icō ii kepare kecáá kei ke ntaai nín m piye lólu. Ke ketē áke n címú nnya, ipuri iyē ii mese ne mese lelu. ⁶ Ntunē nn tapu. Ke iníhí ii m papisi nnya, melei ame kóosi. ⁷ Icō ii sinípelepi kepáápáá lóipō. Sinípelepi sē asi melei hila, áme pēe apipi toresi. ⁸ Amá ipuri icō ii ketē sone ne sá, ii lelu ii papisi ii kō apipi toresi, iwéhe icō afetaani, icō kuwóo ne kefi, icō píle. ⁹ Yeesu uu pi maa re: Uye un ukóme uké kó.

Yo nnya ke Yeesu uu ne sinyárū céesi?

(Matiyee 13:10-17; Luki 8:9-10)

¹⁰ Ke Yeesu uu lē memáá iyaa n léepō, pepēe ne u n kólē ne upipiretiki kefi ne pité api u pise re uké sinyárū sē asei pi símisi. ¹¹ Yeesu uu rinōō pi pēse re: Nó ne Ulééca iyōopi nsímé mee m pékaalē picere masile, amá picō ye nípá yo kómeile yare sinyárū.

¹² Pi ye n wiilenle, amá ápi kō pēe nyáni. Pi ye kutu n cōlenle, amá ápi kō pēe kómēi. Lelé re ápi ye n̄murei piké piisoi conse, Ulééca uké piakópe pi sári.

Yeesu ye ulukaa kenyárū asei lese uu símisi

(Matiyee 13:18-23; Luki 8:11-15)

¹³ Yeesu uu pēe pi maa re: Ani kenyárū kē kōo? Nōnsá ke n kō, íye kani yé pēé ne sitórōō nsí nnéí kō má? ¹⁴ Kei ke Yeesu uu pēe kenyárū kē asei pi lese re: Li nkpáni yare nléecaasimé ke utisi uyē uu fóm. ¹⁵ Písoi picō isoi ye ricéetime tē mecō wele. Pin nléecaasimé n kō, Setani uu mese ne mese nléecaasimé kapi pikemee n fō kpóupō. ¹⁶ Keparetē kee we yare pepēe nléecaasimé

n kō api mēse ne mēse piakin kēmee n yōsu ne mpōnare. ¹⁷ Amá ápi ye tūyese nké pikemee iníní wa. Nn ye pikemee nánai. Ncōh ní-ye nées íwe íye in n ka nléécaasimé nnya, nfatene nné ne pi kpi mēse ne mēse. ¹⁸ PISOI PICŌ YE WE YARE KETĒ KEE SINÍPELEÉPI m má. Pi ye nléécaasimé kónle, ¹⁹ amá ketĕ kecáá likó nfasimé ne lálala lee ró n kírassente ne memá ai nléécaasimé híla, ín ye ppe kerómee líka yoriye. ²⁰ PISOI PICŌ PIN WE YARE KETĒ SŌNE. Pi ye nléécaasimé kónle api n yōsu nn pikemee pelu nn linyine yoriye. Nléécaasimé nn picŏ kēmee nkáripí wai, nn picŏ kēmee ne kumúné wai, nn picŏ kēmee meýá wai.

Kéfiráa kenyárū
(Luki 8:16-18)

²¹ Yeesu uu lē memáa pi pise re: Unyine yee kéfiráa riséle uu kucári ke kipi nées uu ukefine metene ke pésu má? Nénte kelō caca kapi ye ke ritōsi ake ppe nípa úye n kpáailē? ²² Lē nnéi lee ppe m pékaalē ai kúyene wai, lē ke nípa úye úu ppe kúyene ní we ai metéi kēmee léeri. ²³ Úye un ukóme uké kō. ²⁴ Yeesu uu pimáa pi kpá re: Ani nómenécíre tí ne lē nnéi kani n kómái. Kulū kpē kani ye ne mí musí ke Uléécaá uú ne nó músune. Ticuruu u yé kusá nó rikpá. ²⁵ Likumúné re uyee m má kapi ye pípa rikpá amá úye unsá m má, nípa nkáripí ní-ye kuu má, pi n yōsune.

Ilukepuri yee ne iricuruu n le kenyárū

²⁶ Yeesu uu pimáa kpá re: Uléécaá iyōopi ye kō we yare usoi unyine yee ilukepuri ukecare-i n fō. ²⁷ Lē memáa, nípa un kesine nées ketúné n lōní nées un n nyáni, ilukepuri ye lelule in pelu úu nyu lelee i m peise. ²⁸ Ketĕ ticuruu kee iluke peise. Kuhére kpee ye mefoi pi, lē memáa ripipi ari tóresi, ari metórō pelu. ²⁹ Tin m pi, usoi uu ritéhe múlú. Kúkpaa kpee lē tu.

Mpuri yuke-yuke nnyine kenyárū
(Matiyee 13:31-32, 34; Luki 13:18-19)

³⁰ Yo kari yé kō ne Uléécaá iyōopi múnheisene? Kenyárū kéye kari yé ne linsímé wa má? ³¹ Uléécaá iyōopi ye we yare mpuri yuke-yuke nnyine. Kelukaa-i, mme mee ye ketĕ nnéi kecáá ipuri kecōpe nsínsá. ³² Amá melukaa-maá, n ye lele nn papisi nn wai kuléé kpee kecare-i acō mpiye n fe. Nkuléé yee ilése kecire wale, sinúipi asi ikecáá ayámé wapisi.

³³ Sinyárū nsí sicŏ ke Yeesu uu ye ne nípa úye céesi. Pppee kutu u n cólē mekome kuu ye ripái uú ne céesi. ³⁴ Úu ye píkaí símisi kúu kenyárū n wa, amá lín u ne upipiretiki nmane rin-yá, nípa yo aseí kuu ye pi lese.

Yeesu ye meýō píma menyine riséése
(Matiyee 8:23-27; Luki 8:22-25)

³⁵ Keyáa kē cire nnyóó, Yeesu uu upipiretiki maa re: Tóké míni kuwélé kucō-mē ha. ³⁶ Api risoiwuí yá, upipiretiki api kúninai kpe-i kuú pēe n tū ne n tējīlē. Aninai aco an ko pikeyúrí we. ³⁷ Kei ke meyo píima menyine ame pipépe kori ániwalé aa kúninai-i n léeripō míni ame pēe ku n yipu. ³⁸ Kumúnjé kpe-i, Yeesu un kúninai kēmeē kēpire-pō we, un loni, tíyu tin tíyulaa kecáá láalē. Upipiretiki api pēe u yónse api u maa re: Sáa, pō séélenle tóké kpíi? ³⁹ Yeesu uu yáka-yaka uu kuyō cési uu míni maa re: Séé, a nñesi. Kuyō aku kéu ai nñesi. ⁴⁰ Yeesu uu lē memáá upipiretiki pise re: Yo nnya ke iwame ii nó wa? Nōn ne nfatene máa? ⁴¹ Amá ai iwame píima pi wai apí m máikēene re: Usoi úye kecire ye nkó kaí ne kuyō ne míni ripéne lin u pakarelē?

5

Yeesu ye untrihélaa pōise

(Matiyee 8:28-34; Luki 8:26-39)

¹ Lē memáá, api Kalilee kupiyē tējī api Kerasaa ketē loni. ² Ke Yeesu uu kúninai-i rincúlame, uu ne usoi unyine yee akpíi-mē n léeri sáne. Kunírílā kunyine kpeē ye utisi uyē m pekési. ³ Akpíi-i kuu ye n sói. Usoi uyē úu kupahaa we. Mpá akpanii, apí ye fe piké u paasi. ⁴ Mēpehē kulúí kapi ye uana ne nweni hōpi apí uanipe ne akpanii paasi, amá u ye ipehe iyē nnéi túúnle. Úka nnañe rín pēe tulaalē nké ne utisi uyē tí. ⁵ Ketúnjé ne kesine kuu ye akpíi-i ne akúú kecáá n kōonii un pupukēe, un umecire itói wai ne apare. ⁶ Uu Yeesu ketaa-pō yenu uu pēe wurupō uu ha ukeyu-i wúla ⁷ uu pupēi re: Uléécaā yee mpá yo kecáá n tū Kēpipi Yeesu, tó ne mpó ne ní-ye? Ne ne pó ténile, ne Uléécaā rinyiri, kape íwe né wa. ⁸ Yeesu ye kunírílā kpe tinóo he re kuké utisi uyē kēmeē le. Lē nnya kaku lē máikēe. ⁹ Yeesu uu ko ku pise re: Iye kapi ye pó sée? Aku rinóo u yósu re: Pi ye né sée re kulúí, likumúnjé re to kulúí wele. ¹⁰ Akú ne Yeesu téni re uu kape a lakase aké kuyu ketō rilóo.

¹¹ Kúfōñlee píima kunyine ye pēe kei rikúúésaa-i túkurile. ¹² Aníri aa péé ne Yeesu téni re: A ncée ró he tóké áfōñ nnyé lō. ¹³ Yeesu uu ncée he. Aníri aa utisi uye-i léeri aa áfōñ loni. Kúfōñlee kpeē tu yare áfōñ ákotokú até (2.000). Afōñ nyē nnéi aa wuru aá ne rikúú cēpi aá ha ne mínimaa-i kpúupō. ¹⁴ PISOI pēe pēe a n séni apí wuru apí ha ne nsímé kuyu ne siyupi kóónú. PISOI apí sí piké lēlēe n wa yē. ¹⁵ Api Yeesu-i sí apí utisi uyeē pēe aníri kulúí n héesi yenu un tū ne ukeyu cáká-cáká un ko lapaalē rísone, ai iwame pi wai. ¹⁶ Pē nnéi inipēe-i kai lē n wapisi apí lē ke aníri aá ne utisi uye-i ní le kēenkeē ne lē kai áfōñ n wa. ¹⁷ Api pēe Yeesu suúluse re uké piketeni-i le. ¹⁸ Ke Yeesu uu kúninai-i n loni, utisi uyē uu u suúluse re u yé u ritiki. ¹⁹ Yeesu uu ncée u he, amá u rinóo u he re: A kui aa pipókó lēepō. Aa lē ke Upíima

uu íwe pó n té uu pó wai pi keenkee. ²⁰ Utisi uu mesei pele uu ha ne nsímé mmē kóónú kuwélé kpe-mē kapi ye n sée re Ayu Kefi ketē. Pē nnéí pēe ye n kō, nnóo kai ye pi yi.

Yeesu ye Yairusi ukpére yukuse uu kó unósi unyine paise (Matiyee 9:18-26; Luki 8:40-56)

²¹ Lē memáá, Yeesu uu ne kúninói míni ritime ricó téj. PISOI kulúí api kó kei lē u n káaalē. ²² Kei ke Pisui fi kuyomeyáhaalee uwéése unyine kapi ye n sée re Yairusi uu Yeesu yē uu uana metene wula. ²³ Úú ne Yeesu meyansei téni, uu re: Kenékpérepí ye kekpo tule, a kam, aa anípe kekēcáá láa líké ke yoriye áke kape kpu. ²⁴ Yeesu uu ne nsē u péné. PISOI kulúí pin u nyikii pin ne u tikilē.

²⁵ Kumúnjé kpe-i, unósi unyine ke ménye ame n foho hái inmē kefi ne ité-me un kei we. ²⁶ Pipóise meyā kuu rika ai u pelu, usiwóo nnéí asi kó itói iye-i tene, úu kó pēe péí. Amá itói in nákiíselē. ²⁷ Kuu nní Yeesu nsímé n kómaalē, uu pēe riwúí te-i lompó uu kepire-mē Yeesu ilū ca. ²⁸ Likumúnjé re u ukēfa-i pisímé masí re: Mpá Yeesu ilū ηmane kam fe amí ca, né péí. ²⁹ Kuu lē tírca, ménye mee pēe n foho ame mese ne mese nyere, uu pélu. ³⁰ Yeesu uu cérupó re unnaηe ye pikei yisile. Uu riwúí tē kecōpe pansē uu pise re: Wóo inélú tica? ³¹ Upipiretiki api rinóo u yósu re: Pó nyánile re pISOI ye pó nyíkiilē, aa kó péé m písei re wóo pó ricaa? ³² Yeesu uu uilúké páí uké uyēe u rińca yē. ³³ Unósi uyē uu pitērii kápáá ne iwame mepehē. U lelee n wa nyule. Uu lē nnya Yeesu ana metene wula uu aseí nnéí u símisi. ³⁴ Amá Yeesu póo u maa re: Unékpére, mpófatenē ye pó yóriyēle. A n ηme ne nkíηniηe ipótói iké tene.

³⁵ Uu kahanē nkpáni nsímé n tene ke pISOI pēe Pisui fi kuyomeyáhaalee uwéése uyē keyo-i n léeri apí maa re: Kεpówá ye nkpó masile. Yo nnya kaa nkpáni Ucélaa méwoo cónlē? ³⁶ Amá Yeesu úu nkpáni pianoo nyē kutu ricó, uu kuyómeyáhaalee uwéése maa re: Kεpówuu áke kape tó, mpókó yee re a ne kefa tene. ³⁷ Lē memáá, úu úka ncée he re uké u sarū, insá Piyēe ne Yakupu ne Yakupu uwā Yohani. ³⁸ Kapi kuyómeyáhaalee uwéése uyē keyo n tuipó, iwóo ke Yeesu uu kó. PISOI ye pēe ikpótu wóriile pin pupukee. ³⁹ Uu lompó uu pi maa re: Yo nnya kani iwóo likirelē non kó téni? Kekpérepí kē áke kpu amá ke lónile. ⁴⁰ Api pēe Yeesu n sényi. Yeesu uu pēe lē memáá pi leseri. U ne kewá kē usaa ne keuni ne upipiretiki pitaani pē kuú pēe n tési api kei ke kewá kē aké ní we lompó. ⁴¹ Uu kewá kunipe tini uu ke maa re: Talita kum, li aseí re kekpérepí, a yisi, née rinóo pó he.

⁴² Kekpérepí ake mese ne mese yisi ake nsē kápáá. Anmē kefi ne até kake ye m má. Kapi mewai mē lē n yé, ai nípa úye

nnóo yipu. ⁴³ Yeesu uu lã memáá pi kúrúrúse re ápi kape týese unyine uké céri. Uu kə pimáa pi kpá re piké kekpeperi kē iluke he.

6

Nasareti pikó ápi Yeesu ne kefa tene
(Matiyee 13:53-58; Luki 4:16-30)

¹ Ke Yeesu uu kelō ke-i n yisi uu kuyu kpe-i kuu iwá n li kémee sí, upipiretiki api u tiki. ² Ke kewentyaa ketúné ake n tu, uu Pisui fi kuyomeyáhaalee-i lompə uu piso i n céési. Nsimé nn nnóo piso i píima pē nnéi pēe kutu u n cólē yipu. Apí m píseine re: Yei ke nní ye nnéi ai mpíi u léenti má? Mewéesesohə méye mpuri kai nkó nní he má? Iye kuú ne mewaisanə mmé mpuri wapisi má? ³ In ne Maari kepipi uséréé? Nénte upiwā pēe Yakupu ne Yosee ne Yuuti ne Simə? Ai upiyei pēe nní kerócəpe wee? Nní nnéi ai pi tapisi ápi ne Yeesu kefa tene. ⁴ Yeesu uu pēe rinóo pi pēse re: Antepu kuyu cire-i kapi ye u lómiise. Umpuri pikó ne upiyók pēe ápi ye u waise. ⁵ Yeesu úu lã memáá fe uké mewaisanə piwai rikpá, insá pitóikó pinyine kecáa kuu anípe rinláa uu pi pəise. ⁶ Ai Yeesu píri wai kápi ne kefa u n tene.

Yeesu ye pitume kefi ne pité túmēi
(Matiyee 10:5-15; Luki 9:1-6)

Lã memáá, Yeesu uu ayu aco nyee ne kei n kólē kémee sí uu apisoi nléecaasimé céési. ⁷ Uu pēe upipiretiki kefi ne pité séi uu pi tum pité pité, uu rnanə pi he re piké aníri n lakase. ⁸ Uu rinóo pi he re: Ani kape kunaapi memáá líka rimúlú yare iluke née kulóo née kewóo re ncée kani ne sí. ⁹ Amá uu re: Ani anéeri metane mese mese tánti, amá ani kape sitúkanka sité sité tánti.

¹⁰ Uu pimáa pi kpá re: Nən kəyə kəye-i n topile, ani kei n tū hái ne kumúné kpe-i kani kuyu kpē n yisine. ¹¹ Piso i pin yei kusáne piyóo nó n yè née kutu kápi nó ricə, nən n tósu, ani nánána nkoŋə péi. Liké pi nyíse re pi Uléecaa nsimé pipakare yè. ¹² Pipiretiki pē api ncée pəlo api piso i nléecaasimé n símisi pin tee re piké piməfine conse. ¹³ Aníri meyə kapi ləkase, api pitóikó meyə kecáa mékpə kəoni itó i tenente.

Yohani Uniwole nkpo
(Matiyee 14:1-12; Luki 9:7-9)

¹⁴ Lã kai wa Yeesu rinyiri ari mpá yei kóónú, uyóopi Erooti uú ne Yeesu nné kóm. Piso i api pēé n símaankēe re: Yohani Uniwole ye pikpəkpə kémee yisile, lã nnya kuu nní rnanə má un mewaisanə wapisi. ¹⁵ Picə pin máikēe re Elii lo. Picə pó te mekēe antepuye kecəpe use unyine lo. ¹⁶ Amá ke Erooti uu lã n kó, uu re: Yohani uyē tiyu kam n týese api tólu ye yisi.

¹⁷ Likumúnjé rε Erooti ricuruu yεε rinóó hε api Yohani paasi api kukpaniilee-i sápw. Ai líka nnya ke Erooti uu lē wa. Erooti yε pεε uumaa Filipu unási Erootiyati yásile. ¹⁸ Kai lē n wa, Yohani uu pεε u maa rε ái nε risá rε uké uumaa unási yási. ¹⁹ Erootiyati uu lē nnya Yohani ukefa-i wai uu ncée wéesi uké nε u kpu. Amá úu fe. ²⁰ Ke Erooti uú pεε Yohani m pakarelē un kó nyu rε u aseí tikilenle, uisoi in kó kecire we nnya, Erooti úu yε pεε Yohani kecáá kó, un unsímé kutu n cólē n yε u ricónjle, nípá nε lē u kó pεε mpikome lalε. ²¹ Amá keyáa sone akε Erootiyati leeri. Ke Erooti uu ukemareyaa anyá n wai, uu lē nnya sóóni uu ukuyu pinanje-nanje nε pisóóca piwéesε nε Kalilee ketē písoi kecire sélei. ²² Kei ke Erootiyati ukpére uu kenyánkale-i lompó uu yésu ai Erooti nε upisane nnéi larisi. Uyóopi Erooti uu ukpére uyē maa rε: A lεlεe ripóó pó ní we né we, ké pó li hε. ²³ Ai wai uú ha nε wéeri rε: Pón yo né n we, né pó li hε, nípá in kenéyóopitē kuwélé, né pó hε. ²⁴ Ke ukpére uyē uu kekále-i n léepó, uú ha úni pise rε: Yo kam yé pise? Uyē uu u pese rε: A Yohani Uniwole riyu pise. ²⁵ Uu mkekεε uyóopi-mē pεle uu u maa rε: Nε la rε a nfáani Yohani Uniwole riyu kecáripí-i né ritási. ²⁶ Uyóopi ripóó ari caai, amá uawéeri nε pisáne isei nnya, ái kúyule we. ²⁷ Uu mese nε mese uuméré use yukuse rε uké nε Yohani riyu u kam. Uméré uú ha uriyu tólu kukpaniilee-i. ²⁸ Uu riyu képelente kecáá tósi uú ha ukpére uyē ti múise, ukpére póó úni ri pa. ²⁹ Ke Yohani pipiretiki api lē n kó, apí weri api u kpísi apí ha kulési.

*Yeesu yε písoi ákotokú anupū (5.000) kpínii
(Matiyee 14:13-21; Luki 9:10-17; Yohani 6:1-14)*

³⁰ Yeesu pitume api Yeesu keyúrí cápine, api lē nε lē kapi n wapisi nε lē kapi písoi n céesi u keenkεε. ³¹ Písoi pεε Yeesu-i n sónaapó nε pεpεε ukemεε n léeri yε kulúí tásile. U nε upipiretiki ápi yε pεε nkpáni kéyu yē piké iluke li. Lē nnya ke Yeesu uu pipiretiki maa rε: Tóké iyaa le, kei ke písoi ápi ní we aní ha nkáripí wéntε. ³² Api kúninói loni piké kei ke úka úu ní we ha. ³³ Písoi meyā api pimétónjé yénu api kó pi ceru. Ayu nyεε nε pi n kólē nnéi písoi api ntóó wai api kei kapi n sí pi fósu.

³⁴ Ke Yeesu uu kúninói-i n léeme, uu písoi kulúí yenu ai íwe u wai rε pi pεε we yarε isεε yεε íi usé m má nnya. Uu mese picélaa pi loni ai nánai hái. ³⁵ Ke itunje ii n tene, upipiretiki apí nε u kó api uu maa rε: Líka ái keló nké-i we. Lē memáá, itunje yε kó tenele. ³⁶ A pi maa rε piké ha siyupi nε ayu nyεε nε ró n kólē kémεε liluke-luke lééri. ³⁷ Yeesu uu rinóó pi yósu rε: Aní nórinécúruu liluke-luke pi hε. Api u pise rε: Tó nkpéni sínle tóké nwóóweni mepipi píle píle meté nε akpónó ló ari pi pa piké li néε? ³⁸ Yeesu uu pi pise rε: Akpónó alé kani má? Ani

ha ripái. Api písine api limemáa Yeesu rinóo yósu re: Akpónó anupū ne ikpíntomé ité. ³⁹ Uu pee rinóo pi he re piké meyúí péni kecáa awúí awúí pi tonse ⁴⁰ api anái anái túnti, acó pisoí píle píle, acó kuwóó kuwóó. ⁴¹ Uu akpónó anupū ne ikpíntomé ité iyē kpísi, uu keyóme weríí, uu iluke iyē kecáa Ulééca pōnese. Uu lē memáa akpónó kpókōrine uu upipiretiki pa re piké pisoí hōne. Uu kō ikpíntomé ité iyē pinnéí hōne. ⁴² Api pinnéí le api lepu. ⁴³ Upipiretiki api akpónó ne ikpíntomé kerí cápinente ai anére kefi ne até yipu. ⁴⁴ Pēpee iluke iyē n li kémee pitisi ye lele ákotokú anupū (5.000).

Yeesu ye míni kecáa sōne

(Matiyee 14:22-33; Yohani 6:15-21)

⁴⁵ Yeesu uu lē memáa mese ne mese upipiretiki rinóo he re piké kúninōi lō piké ha rikóitime ricō-pō u m mē, Petisayita kuyu kuwéé-mē, uyē uké pee kumúnjé kpe-i pisoí n kúnunse. ⁴⁶ Kuu pisoí rin-yá, uu riyópe taá uké keyóme yáasi. ⁴⁷ Kai nnyóó ní wa, kúninōi kun mínimaa kecōpe we. Yeesu pōon umecire ketē mmé we. ⁴⁸ Uu yénu re kúninōi pitikíí ye íwe pi waille, likumúnjé re mē kapi n sí ke kuyō píima kunyine aku pépuri. Tiweeki kumúnjé, uu pikuwélé-mē n sōnepō míni kecáa, un la uké pi rifaau. ⁴⁹ Kapi u n yé un míni kecáa sōne, api músu re képirii-pirii kenyine ye ke, api pipupukee loni. ⁵⁰ Pinnéí pee meyíkíyiki u yē ai pí tútúúise. Yeesu uu pee rinóo pi maa re: Iwame íi kape nó wa, né ŋmaa lo. ⁵¹ Uu limemáa kúninōi-i pi leepō, kuyō aku kéu. Ai píri pí wai hái ⁵² likumúnjé re piakin ntake nnya, ápi pee akpónó mewaisaŋa mē kō.

Yeesu ye Kenesareti ketē kémee pitóikó pōise

(Matiyee 14:34-36)

⁵³ Metéŋ-maá api Kenesareti ketē tulu, api rikóitime pikuninōi karií. ⁵⁴ Kapi kúninōi-i n léeme, pisoí api mese ne mese Yeesu ceru. ⁵⁵ Api ketē kē nnéí kóónú, ápi ye pin n kō te u yei we, api kei nnéí ne asáŋáápōré kémee pitóikó u n sōnaapō. ⁵⁶ Pi ye kēyaála-i pitóikó nánaisele siyupi ne ayu ne awosoo nyē-i kuu n sōne ápi ne u n tēni re uké tíyese pitóikó piké nṗá uketukanka nnōo rica. U ye pē nnéí pee u riŋca pōisentele.

7

Pifarisi ne pikpure inyekii kecáa nsmé

(Matiyee 15:1-9)

¹ *Pifarisi ne *isé picélaa pinyine pee *Yerusalem n léeri api Yeesu kewúipi wai. ² Api upipiretiki pinyine yenu pin iluke le ne anípe kperinkpekóó, ápi pianipe nale yare kai piinyekii kémee m píse. ³ Ke Pifarisi ne *Pisuiŋi picō nnéí api meyansei pikpure inyekii m múlī nnya, pinsá nṣone n nale, ápi ye li. ⁴ Pin kō

kuyáa n leeme, pi ye piinyekii menale mẽ nalele api kelene le. Pi ne pimεkpurewai meýā yare nní piheehere ne sicáripí ne apóri piheere múlilenle. ⁵ Pifarisi ne isé picélaa api pεe u pise re: Yo nnya ke pipópiretiki ápi pirókpure inyekii tikilē pin ne anípe kperinkpekó iluke le? ⁶ Yeesu uu rinóo pi pεse re: Asei ke *antepu *Esayi uu mekke-me nónnésímé yémmε. Nó kecáá kecáá mewai pikó le yare ke Esayi uu n wóí re Uléécaá ye maa re: Nnóo-i ηmanε ke pisoí mpí api ríyu né waiselē, amá ápi pεe pisifa-i ne né kólē.

⁷ Piiyáhaa ye likpárakó le.

Pi rinyale pin sisoipipi inyekii kpísi pin céési yare inéko ye nyi.

⁸ Uléécaá isé kani kepíre ritó ani sisoipipi inyekii m múlilē.

⁹ Uú nój te: Ani rinódópú ani Uléécaá isé kepíre tó aní ne nónínnyékii picélaa kéyu mahani. ¹⁰ Ticuruu *Moisi ye mekke-me maa re: A upósáa ne upóni ríyu waise. Uu kó re úye un usáa née úni anóo n wa, li pise re piké liute kpu. ¹¹ Amá nń ne ye re: Usóí un usáa née úni m maa re: Lē kuú péé ní la uké ne u lē Uléécaá hele, ¹² áni ye liute riyá uké linyine licó piwai usáa née úni rikpá. ¹³ Mēwee mẽ yeé tíyesele ani Uléécaá Nsímé cókóí ne nónínnyékii isé kani n yekeilē. Mewai mẽ meco kani n wapisi ye kó piyεle.

*Lelee ye usoi mékperinkpe n waise
(Matiyee 15:10-20)*

¹⁴ Yeesu uu limemáa pisoí picápine kpá uu re: Ani nónnénéí kutu né ricó ani kóm. ¹⁵ Litahaikó líka áí we lee yé lin usoi kémεε n ló, aí Uléécaá inipεε-i mékperinkpe u waise, amá lelee usoi kémεε n léenti lee ye Uléécaá inipεε-i mékperinkpe u waise. [¹⁶ Uye un ukóme uké kó.]

¹⁷ Ke Yeesu uu pisoí pē kecōpe n yisi, u ne upiretiki api kéyo loni api kenyárū kē aseí u pise. ¹⁸ Uu rinóo pi pεse re: Nń ticuruu áni kó mesóhó máa? Lē nnya, áni nyu re lē nnéí lee usoi kémεε n léeripó áí yé fe liké Uléécaá inipεε-i mékperinkpe u waiseε? ¹⁹ Likumúnjé re áí urikinj kémεε kai léeripó, amá kuloi-i le, uu kó péé cukú. Yeesu memaa mee nyíselē te iluke nnéí ye kuluke wele. ²⁰ Uu pimáa pi kpá re lelee usoi kémεε n léenti lee ye mékperinkpe u waise. ²¹ Liriyíkí re usoi kefa-i ke simúnjé kópe nfasímé ne iwásá ne piyaa ne pisoikó ²² ne ucó unósi née ucó ula kuwáncó piwai ne memá nnáápí ne rikpákárá ne piyaaluke ne nturi ne inípeε caa-caa ne picó alē ne rikókōri ne píyuwélaa aí léenti. ²³ Nní nnéí, usoi kefa-i ke nní nnéí aí léenti, lelee ye kó mékperinkpe u waise.

*Kanaa kuyu unósi unyine nfatene
(Matiyee 15:21-28)*

²⁴ Kε Yeesu uu kei n yisi, uu Tiiri kuyu kuwélé-mě sí. Uu kέyo kenyinε-i tone. Uu la unyinε uké u yě. Amá mίpá ne lě, úu fe uké umecirε pesí. ²⁵ Unósi unyinε kεwā kεε kuníri n héesi uu kóm pin Yeesu nsímé wai. Uu pεé ha Yeesu keyu-i wúla. ²⁶ Unósi uyεε usáne le, úu *Usuifi. Sirii keteni-i kapi u mari. U Fenisii ukó le. Uú ne Yeesu téni re uké uukpére kuníri lakase. ²⁷ Yeesu uu pεε u maa re: Ai nyamí te piké siwá iluke kpísi piké sipəpipi risá. ²⁸ Unósi uu rinóo u pese re: Mesei ye me Sáa, amá siwá sin piluke m masí, sipəpipi yeε lě ke siwá asi keteni-i m póroise híneile asi le. ²⁹ Yeesu uu pεε u maa re: Tipónóo ntí nnya, a n ηme, kuníri ye upókperε kέmεε léepəle. ³⁰ Kuu kέyo n kúí, uu kεwá léepə ken ne keripəo finu, kuníri kun tómpə.

Yeesu ye utusuí yeε úu rísonε n símisi pəise

³¹ Yeesu uu limemáa Tiiri ketě yisi uu Sitəo kuyu cəpu, uu kuwélé kpě kapi ye n sée re Ayu Kεfi ketě-mě walá uu Kalilee kupiyε-mě pele. ³² Api pεé ne utusuí yeε úu nsímé n fe rísonε Yeesu weri. Apí ne u téni re uké anίpe ukecáa rilaa. ³³ Yeesu uú ne iyaa u lelu, uú ne pisoι ketaa wai uu usinipepi atu-i u tampə uu rilémpi kecáa meta u teř. ³⁴ Uu lě memáa nfáa tóori uu re: Efaata, liasei re: A tápile. ³⁵ Mese ne mese uatu aa tápile, tilémpi ari fénne, uu nsímé loni rísonε. ³⁶ Yeesu uu lě memáa rinóo pi he re ápi kape tíyεε unyinε uké kó. Amá mίpá Yeesu memale méye ke pě api nsímé piyóo ηmósópúlě. ³⁷ Pírí piíma kai meyansei pi wa apí m máikεε re: Lě nnéi kuu n wa, asaa lo, mίpá pitusuí, u ye pi komεisele, uu pě alempi nyεε m pahaalě símaase.

8

*Yeesu ye pisoι ákotokú ana (4.000) kpínii
(Matiyee 15:32-39)*

¹ PISOI kulúí api kə kumúnjé kpε-i picápine kpá rísonε ápi kə líka má piké li. Yeesu uu upipiretiki séi uu pi maa re: ² PISOI mpí icə ye íwe né wele. Siyáa sitaani ye nsí kapi né tíkilě ápi kə líka má piké li. ³ Pimeyā ye ketaa leerile. Lě nnya, nen nkpeni ne nkú mmú pi m maa re piké kúí, pi yé ha nsé pəone. ⁴ Kei ke upipiretiki api rinóo u yósi re: Yei kari yé pisoι piíma mpí nnéi iluke yě keló kóima nké-i? ⁵ Yeesu uu pi pise re: Akpónó alé kani má? Api rinóo yósu re: Aseei. ⁶ Uu limemáa pisoι pě tinóo he re piké keteni-i tone, uu akpónó aseei nyě yósu, uu akεcáa Ulééca pəoneεe uu pεε a kpókərine uu upipiretiki a pa piké hónente, api pisoι a həone. ⁷ Pi kə pεε ikpíntomé inyinε mále. Yeesu uu kə iyě kecáa Ulééca pəoneεe uu re piké kə iyě həone. ⁸ Api le api lepu, api iluke pəone-pəone kódi anére aseei. ⁹ PISOI pεε tu yarε ákotokú ana (4.000). Kapi ní masí, Yeesu uu pεε re piké kúí.

¹⁰ U ne upipiretiki api mese ne mese kúninɔi loni api Talimanuta ketē sí.

*Pifarisi ye Yeesu pise re uké mewaisaŋa wa
(Matiyee 16:1-4)*

¹¹ Pifarisi api Yeesu leɛpɔ́ apí ne íkeŋene u kápáá api pɛe ripine u wai re uké nyíse re Uléécaá kémee ke unnaŋe nn léeri. ¹² Yeesu uu meýá nfáa tóori, uu ukefa-i maa re yo nnya ke nfáani písoi mpí api mewaisaŋa piyéne la? Asei kam nó símisi, nfáani písoi mpí apí mewaisaŋa méka yɛnune. ¹³ Uu lɛ memáá kei pi yá uu kúninɔi loni uu rikóitime ricɔ́ sí.

*Pifarisi ne Erooti nkpónótɔ́ pite
(Matiyee 16:5-12)*

¹⁴ Upipiretiki ye pɛe akpónó kecáá paleile. Kuse ŋmane kapi múlɛ kúninɔi-i. ¹⁵ Yeesu uu rinóɔ pi he re: Ani nómenécíre tɛ́ nɔne ne Pifarisi ne Erooti nkpónótɔ́ pite. ¹⁶ Pipiretiki ye pimɛɔpɛcire símisi re apí akpónó má. ¹⁷ Ke Yeesu uu lɛ n céri, uu pi pise re: Yo nnya kani máikɛe re áni akpónó má? Ai kahane nó rikpáii née áni kahane n ceri? Nónétu ye takasileɛ? ¹⁸ Nɔ inípeɛ mále, áni kɔ pɛe nyáni, nɔ atu mále áni kɔ pɛe kómɛi. Ani léiseɛ? ¹⁹ Kumúŋé kpe-i kam akpónó n kpókɔrine am písoi ákotokú anupū (5.000) hɔne, anére alé kani iluke tɔrɔɔ yípū aní ne tómpɔ? Api u maa re anére kefi ne até. ²⁰ Yeesu uu kɔ pi pise re: Kam akpónó aseɛi písoi ákotokú ana (4.000) n kpókɔrine ní, anére alé kani iluke tɔrɔɔ yi? Api re: Aseɛi. ²¹ Uu pɛe pi maa re: Ai kahane nó n hemneɛ?

Yeesu ye Petisayita-pɔ́ unyíye pɔise

²² Ke Yeesu ne upipiretiki api Petisayita n tu, písoi apí ne unyíye unyine u leɛpɔ́ apí ne u téni re uké u rica. ²³ Yeesu uu unyíye kunípe tini uu u tɔrɔi uú ne kuyu ilúkɛ sí uu pɛe meta inípeɛ-i u wai, uu anípe ukecáá láa uu u pise re: Pɔ linyine nyánii? ²⁴ Unyíye uú werí uu re: Ne písoi nyánile, amá pi pɛé wele yare aléé, pin sɔne. ²⁵ Yeesu uu uinípeɛ píca kpá, ke unyíye uu n nyáni tíkí-tíkí, uu pélu uu nípá yo n nyáni cáí-cái. ²⁶ Yeesu uu pɛe u maa re uké kúí, amá úu kape kuyu lɔ.

*Piyee ye yámmɛ re Yeesu ke Uléécaá uu wée
(Matiyee 16:13-20; Luki 9:18-21)*

²⁷ Yeesu ne upipiretiki api Sesaree Filipu siyupi kémee sí. Uu ncée kémee pi pise re: Písoi ye máikɛe re née úye? ²⁸ Pi máikɛe re pɔ́ Yohani yeɛ míni písoi ní wole, picɔ́ re pɔ́ Elii, picɔ́ re pɔ́ antepuye keɔpɛ unyine le. ²⁹ Yeesu uu pi pise re: Nó ní? Nɔ mpí máikɛe re née wóo? Piyee uu rinóɔ u yósu re pɔ́ ke Uléécaá uu mekeɛ-me wée. ³⁰ Yeesu uu pi nyi re apí kape linka úka símisi.

Yeesu ye unkpɔ ne umeyise nsímé riyóó
(*Matiyee 16:21-28; Luki 9:22-27*)

³¹ Uu mɛncire picélaa pi kuru re li pise re Usoi Kepipi kéké meyánsei íwe li. Pisufi piwéése ne pɛpɛe ye Uléécaa inyóonse n wa piwéése ne isé picélaa piké ke ηmeriyɛ. Li kɔ pise re piké ke kpu ake kɔ keyáa táánū tunjɛ yisi. ³² U símisile n̄sɔne kpáii. Kei ke Piyee uu iyaa u sée uu re ái l̄e kuu yé pɛe wa. ³³ Yeesu uú ηmɛelú uu upipiretiki paí uú ne Piyee cési re: Setani, a ne ketaa né wa, likumúnjɛ re sipómúnjɛ ási Uléécaa sikó, amá sisoipipi sikó ye si.

³⁴ Yeesu uu pɛe l̄e memáá písoi ne upipiretiki séi uu pi maa re: Uaye un n la uké né ritiki, uké umɛcire pípaí riyá, uu ukunapéékóó ya * uu pɛe n̄é tiki. ³⁵ Ai líka nnya, úye un n la uké unfaa lɔ, u n fómnilɛ, amá úye un unfaa n fóm n̄é ne Nsímé Kɛcire nnya, liute yee yé unfaa lɔ. ³⁶ Usoi kulaa ye kúye in te u ketɛ nté memá nnéi yé uu pɛe kpi. ³⁷ Linyine ye we ke usoi uu yé n héele uké ne unfaa n lɔ? ³⁸ Uye un neni inései ne nnésímé isei n wa, piwásánkaí ne pikópekóó mpí kɛɔpɛ, Usoi Kepipi yé kɔ uisei wa, ken píyɛi m pɛeri ne keusaa meyoopi ne piléécaatumɛ.

9

¹ Uu pimáa pi kpá re: Asei kam nó símisi, pinyine ye nté wele pɛe yé Uléécaa iyóopi n yé in ne innanɛ wemɛ api kelenɛ kpíni.

Yeesu ipinjɛ ye conse
(*Matiyee 17:1-13; Luki 9:28-36*)

² Siyáa sikpuulū memáá, Yeesu uu Piyee ne Yakupu ne Yohani kpísi apí ne riyópe cáca rinyine taá apí ha kei pimɛcire n we. Uipinjɛ ii conse piinipɛɛ-i. ³ Uilū ii n tɛlu, ii wárara pói-pói, ntómé mm̄ɛ n̄n nɔɔ má ketɛ nké ne kenkinii. ⁴ Kei ke Elii ne Moisi apí pɛe rikpáfumɛ, pi ne Yeesu pin yói. ⁵ Piyee uu pɛe Yeesu maa re: Sáa, li nyamle re tóké pɛe nté n we. Tɔ la re tóké sicánj̄ipi sitaani karii, p̄́ kɛse, Moisi kɛse, Elii kɛse. ⁶ Piyee úu nkpáni nyu mm̄ɛ kuu yé pɛe ní male, likumúnjɛ re iwamɛ ye u ne Yeesu pipiretiki tɔrɔɔ wale hái. ⁷ Kuhope kunyine akú weri aku pi hila. Tinóó rinyine ari kuhope kpɛ-i léeri re: Nkó yee Kenépipi lala, ani kutu ke ricɔ. ⁸ Mese ne mese api piilúkɛ nnéi páii, amá ápi úka yé, Yeesu yee pikekúrí ní we memáá. ⁹ Kapi riyópe n cɛpilɛ, Yeesu uu rinóó pi he re ápi kape tíyese unyine uké l̄e kapi n yé kɔ hái ne keyáa k̄e ke Usoi Kepipi ake yé pikpɔkpɔ-i n yisi. ¹⁰ Api nsímé mm̄ɛ nyi, amá api pimɛɔpɛcire m píseine re yoo pikpɔkpɔ kémɛ meyise?

¹¹ L̄e memáá, upipiretiki api u pise re: Yo nnya ke isé picélaa api máikɛe re Elii yee pɛerine líké kelenɛ ketɛ ketɔ tu? ¹² Uu

* 8:34 Mat. 10:38

pi pɛsɛ rɛ: Mɛsɛi yɛ mɛ rɛ Elii yɛ pɛɛrɪnɛ kɛlɛnɛ ukɛ nɪpá yo nyóɔnɛ. Yo nnya kai mpíí wólaalɛ tɛ Usoi Kɛpipi yɛ íwɛ lɛnɛ mɛyá api kɛipuri yulu? ¹³ Amá nɛ la kɛ nó sɪmɪsɪ rɛ Elii yɛ pɪpɛɛmɛ masɪlɛ pɪsoi apɪ nɛ u wai lɛ kapi rɪ la yarɛ kai ukɛcáá n wólaamɛlɛ.

*Yeesu yɛ kɛwá kɛ kɛ kuniri aku m pɛkɛsɪ pɔɪsɛ
(Matiyee 17:14-21; Luki 9:37-43a)*

¹⁴ Kapi pipiretiki tɔrɔɔ n nyahaipɔ, api pɪsoi kulúí yɛnu pin kɛwúípi pi wailɛ, isé picélaa pin nɛ pi kɛɲɛnɛ. ¹⁵ Kɛ pɪsoi apɪ mɛsɛ nɛ mɛsɛ Yeesu n yɛ́, ai pi kaikai, apɪ pɛɛ n wúrunkɛɛpɔ piké u yáasi. ¹⁶ Yeesu uu upipiretiki pɪsɛ rɛ: Yoo mpíí nó nɛ pɛ kɛɲɛnɛsɛ? ¹⁷ Utisi unyɪnɛ uu pɛɛ riwúí tɛ-i rinóɔ yóɔri rɛ: Sáa, kɛpómɛé karí nɛ kɛnɛpipi ka. Kuníri kɛɛ kɛ n ló yɛ nsímé kɛ pɔɔnɛsɛlɛnɛ. ¹⁸ Mpá yɛi kai kɛ yisi, ku yɛ ketɛ kɛ talɛ akɛ atalalaa léeri, kɛn anɪ takai, ipɪɲɛ ii nánu. Anɪ nɛ pipópiretiki tɛni rɛ piké kuníri kɛpɛ lakasɛ, amá apɪ fɛ. ¹⁹ Yeesu uu rinóɔ pi yósu rɛ: Nó nfatɛnɛciré pikó mpuri mmú, itunɲɛ ilé kam nókɛnɛmɛɛ pitónɛ kpáne? Itunɲɛ ilé kam yé lɛ nɛ nó n kahari? Anɪ nɛ kɛwá né kam. ²⁰ Apɪ nɛ kɛ u hapɔ. Kɛ kɛwá akɛ Yeesu n yɛ́, kuníri aku kei nní kɛ lémesɪ, akɛ keteni-i lolu aké m pímiisɛ kɛn atalalaa léeri. ²¹ Yeesu uu keusaa pɪsɛ rɛ: Píyɛi-mɛ kai yɛ nní kɛ wa? Uu rinóɔ yósu rɛ: Háí uiwá-mɛ lɛ. ²² Mɛpɛhɛ kulúí kɛ kuníri kɛpɛ aku yɛ nna nɛ míni-i kɛ risápɔ kɛkɛ nɛ n kpu nnya. Amá in tɛ pó fɛ aa lɪnyɪnɛ wai, a kam aa ró comɛ. A irówɛ ripaí. ²³ Yeesu uu rinóɔ u pɛsɛ rɛ: In tɛ pó fɛ néɛ? Úyɛ un nɛ ukɛfa Uléécáa n tɛnɛ, úu líka pɔɔnɛnɛ. ²⁴ Mɛsɛ nɛ mɛsɛ, kɛwá kɛ usaa u pupɛi rɛ: Né nɛ kɛfa tɛnɛlɛ! Amá a kam a né comɛ, nnéfatenɛ nɪn piyɛ.

²⁵ Kɛ Yeesu uu risoiwúí n yɛ́ tin u kálaari, uu kuníri semni rɛ: Pó kuníri kɛpɛ, póɔ yɛ atusuí usoi n waisɛ aa nsímé u pɔɔnɛsɛ, a kɛwá kɛ-i lɛ, kapɛ píkaɪ kɛkɛmɛɛ pɛɛpɔ, néɛ rinóɔ pó hɛ. ²⁶ Akú lelu kun pupukɛɛ, kun kɔ kɛwá nanɛisɛlɛ. Kɛwá aké n wɛ yarɛ kɛ kpulɛ, pɪsoi mɛyá apɪ waisɛ rɛ kɛ kpulɛ. ²⁷ Amá Yeesu uu kɛkunipɛ múlú uu kɛ yukusɛ, akɛ yisi akɛ nyɛrɛ. ²⁸ Kɛ Yeesu uu lɛ mɛmáá kɛyɔ n ló, upipiretiki apɪ pimɛhɛncirɛ u pɪsɛ rɛ: Yo nnya kári fɛ tóké kuníri nkú lákasɛ? ²⁹ Uu pi maa rɛ: Kɛyóme mɛcirɛ kɛ usoi uu yé yáasi uú nɛ kuníri nkú mpuri lakasɛ.

*Yeesu yɛ unkpɔ nɛ umɛyɪsɛ nsímé kpálɛ
(Matiyee 17:22-23; Luki 9:43b-45)*

³⁰ Apɪ kei yisi apɪ Kalilee ketɛ tɛrɲ. Yeesu úu pɛé la piké kei kuu nɪ wɛ ceri. ³¹ Likumúnɲɛ rɛ u yɛ pɛɛ upipiretiki céésɪlɛ uu yɛ pi maa rɛ: Pi Usoi Kɛpipi tinɪnɛ apɪ pɪsoi anipɛ-i kɛ wai piké kɛ kpu. Kɛmɛkpɔ-maá, kɛ yé kɛyáa táánú tunɲɛ nkɔ kɛmɛɛ yisi.

32 Amá Yeesu pipiretiki ápi meyu mē kō. Iwame íi kō ηmurei piké pise.

Wōo pipiretiki kecōpe uwéése?

(Matiyee 18:1-5; Luki 9:46-48)

33 Api Kaperinawum tulu. Kapi kέyō n tu, Yeesu uu pi pise re: Yoo pee ncée kέmee nō kέηeneεε? 34 Amá api sée keu. Ai líka nnya, pi pee ncée kέmee kέηene re úye yee pikεcōpe uwéése? 35 Yeesu uu péε tonε, uu upipiretiki kefi ne pité séi uu pi maa re: Uye un n la uké ufoí, li pise re uké nónnénéí utōrōo uu nónnénéí ukeikó. 36 Uu kewá kenyine kpísi uu pikεcōpe nyereεε, uu ke kpísi uu pékérí uu pee pi maa re: 37 Uye un siwá nsí kecōpe kέye kusáne n yōsí nē nnya, tinécúruu kuu kusáne yōsí, úye un kō kusáne né n yōsí, ái rinécúruu kuú yōsí, amá uyee né n tumme kuú yōsí.

Uye un kerócáá n kpálē, uyē úu uróláarō

(Luki 9:49-50)

38 Johani uu u maa re: Sáa, tō unyine yenle un aníri lakase ne ripónyíri nnaηε úu kō pee ró tíkilē. Kúu ró n tíkilē nnya, arí ne u yulu. 39 Amá Yeesu uu rinōo yōsu re: Ani kape ne u yē, likumúnjé re úka úu we yee ye rinényíri ne mewaisaηa n wa uu kei nní cire nnékópe símisi. 40 Uye un kerópire n we uyē úu uróláarō. 41 Kani nē Kiriεi pikó nnya, úye un kō rinényíri nnya míni níré-niré nó n he, aseí kam nó símisi, liute úu uihée paane.

Akópe pikaase kecáá nstmé

(Matiyee 18:6-9; Luki 17:1-2)

42 Amá úye un siwá see ne nní kefa né n tene kenyine akópe n waise, li kutōsi we piké rináipare mule-mule rηme wa api ripōo u lesi api mínimaa-i u sápo. 43 In te kupónipe kpee akópe pó waise, a ku riké. Li kutōsi we a nfáa yē ne kunípe kerí ne kaa yé anípe keté m má aá ne nna kpōciré kelō loni, kei ke nna rín ye píkai n kpu. 44 [Kei ke apapi nyee ye ipiηε n li áa ye n kpí, kei ke nna rín ye kō n kpu.] 45 In te kupóna kpee akópe pó waise, a ku riké, li kutōsi we a kúna kuse m má aá ne nfáa yenu ne kaa yé ána keté m má apí ne nna kpōciré kelō kέmee pó sápo, kei ke nna rín ye píkai n kpu. 46 [Kei ke apapi nyee ye ipiηε n li áa ye n kpí, kei ke nna rín ye kō n kpu.] 47 In te mepónipeε mee akópe pó waise, a me lese aa ketaa-pō fómni. Li kutōsi we pōké Uléécaá iyōopi kέmee lō ne menípee mese ne kaa yé inípee ité m má api pee nna kpōciré kelō kέmee pó sápo, kei ke nna rín ye píkai n kpu. 48 Kei ke apapi nyee ye ipiηε n li áa ye n kpí, kei ke nna rín ye kō n kpu. 49 Likumúnjé re: PISOI nnéí kecáá kapi nna kōonune yare kapi ye nní iluke kecáá nnyási n fulei.

⁵⁰ Nnyási yε linyine kecire le, amá mmelō men n kpu, yo kapi yε ne n larukuse? Aní nnyási mecō n láárú, nkínɲine nké kō nókenécōpe n we.

10

Utisi ne unósi pitúunne kecáá icélaa
(Matiyee 19:1-12; Luki 16:18)

¹ Yeesu uu ncée pólō uu Yutee ketē loni uu kō Yuritee rikoitime ricō kuwélé-mē sí. PISOI kulúí apí kō pikálaa u kpá uu kō pē picélaa loni yarε kuu yε n céesi. ² Pifarisi pinyine apí ne u kō piké ne ripine u n wa nnya, apí u pise re in te ncée yε we re utisi uké uunási yε. ³ Uu rinóo pi pese re: Iye ke Moisi uu nó pise re ani wa? ⁴ Apí rinóo yósu re: Moisi yε utisi ncée hele re u yé fe uu pitúunne ritelé unósi walu uu pεε u yulu. ⁵ Yeesu uu pεε pi maa re: Nóanékín ntake nnya ke Moisi uu isé nnyí nó wóí. ⁶ Amá mpá yo mewai kekoraane, Ulééca yε utisi ne unósi wale. ⁷ Lē nnya ke utisi uu usáa ne úni yisine uu unósi kpísi apí péne, ⁸ u ne uyē apí pansε ipiɲε ise. Kai nní lē n wa, ápi nkpéni pité, amá piipiɲε yε ise le. ⁹ Lē nnya usoi úu kape lē ke Ulééca uu rimpéne kóólene. ¹⁰ Kapi kényō n ha, Yeesu pipiretiki apí kō nsímé mmē kecáá pipise u kpá. ¹¹ Uu pεε pi maa re: Uye un uunási n yè un uféé n kpísi, u ne unósi foí púnnele, iwásánkaí kuu lē wa. ¹² Unósi un uula n yè un uféé n sōó, iwásánkaí kuu lē wa.

Yeesu yε siwá tinóo sone ritikise
(Matiyee 19:13-15; Luki 18:15-17)

¹³ PISOI apí ne Yeesu siwá lεεpō re uké si rica. Amá upipiretiki apí ne pi cési. ¹⁴ Ke Yeesu uu lē n yé, ái ne u risá, uu pi maa re: Aní riyá siwá síké kenéméé kam, áni kape si tápisi, likumúnjé re mpí pεε simεcō n we pεε yé Ulééca iyōopi kémεε lō. ¹⁵ Asei kam nó símisi, úye unsá Ulééca iyōopi n ηmurei yarε ke kewá ake yε n ηmurei, úu uiyōopi kémεε lonine. ¹⁶ Uu pεε lē memáá si sakaa uu anípe si laa uú ne rinóo sone si tikise.

Uηmánε māmá unyine kecáá nsímé
(Matiyee 19:16-30; Luki 18:18-30)

¹⁷ Ke Yeesu uu ncée m pólólē, utisi unyine uu u tulu ne ntóó, uú ha ukeyu-i wúla uu pεε u pise re: Sáa sone, íye kam waine ké ne nfáa teneciré yé? ¹⁸ Yeesu uu u maa re: Yo nnya kaa né sée re Usone? Úka úu usone, insá Ulééca mecirε. ¹⁹ Mpá liké íye wa, pō Ulééca isé nyule re: Kape usoi kpu, kape iwásá wa, kape yáai, kape nnóome itansei nyere, kape unyine ncaai ríka wa, a upósáa ne upóni ríyu waise. ²⁰ Uu rinóo u yósu re: Sáa, hái inéwá-me kam lē múlilē. ²¹ Yeesu uu u nyáni ne ríla, uu pεε

u maa re: Likēi lise lee pó párlē, a n ηme a lē nnēi kaa m má yáá, aa siwóó sē píwekóó hóone, pó peε memá yē keyómecaa-pó. Pón lē piwai m masí, aa peé weri aa né tíki. ²² Ke utisi uyē uu anóó nyē n kó, ke ukunipe aku nní mí mulú nnya, ukeyu ake cóhane uú ne mpóocai tómpo.

²³ Yeesu uu upipiretiki peε u n kálaalē nyánei, uu pi maa re: Uléecaa iyóopi kémee pilone ye ne pimámá páápú kpa! ²⁴ Anóó nnyé aa Yeesu pipiretiki píri wai. Amá Yeesu uu pimáa pi kpá re: Sinépipi, a tíye Uléecaa iyóopi kémee pilone ye pólú kpa! ²⁵ Kuyoooyo kun n la kuké kehímpi kupole-i lompo, li yé kutósi m purú ne ke umámá uu yé í la uké Uléecaa iyóopi kémee n lompo. ²⁶ Ai kó meyansei píri Yeesu pipiretiki kpá, api peé m píseine re: In lee ni, wóo ye peε píyulale yē? ²⁷ Yeesu uu pi nyánei uu re: Usói kémee, lē ái kuwai we, amá ái Uléecaa kémee. Likumúnē re mpa yo ye kuwai wele Uléecaa kémee. ²⁸ Piyee uu peε u maa re: A ripá kari lirókó nnēi n tíye tón pó tikilē. ²⁹ Yeesu uu rinóó yósu re: Asei kam nó símisi, úka úu we yee yé né ne Nsímé kecire nnya, kéyo ne pimáa ne piwá, ne piyéi ne píni ne písáa ne siwá ne sicare n tíye ³⁰ úu yé peε neni mewee mmé-i síyo ne pimáa ne piwá ne piyéi ne píni ne siwá ne sicare mepēhē píle n yē. Uu yé kó Yeesu pitiki iwe paa. U yé kó aηmē nyee n wéme kémee nfáa teneciré yē. ³¹ Pifoí meya yé pitóróo panse, pitóróo meya api pifoí.

*Yeesu ye metáánū unkpó ne umeyise nsimé símisi
(Matiyee 20:17-19; Luki 18:31-34)*

³² Ncēé kémee kapí peé we pin Yerusalem-mē sí. Yeesu un pikekpeē sóne, upipiretiki pin kewuu píralē, iwame in pepeε pi n tikilē we. Yeesu uu kó upipiretiki kefi ne pité kpísi uu lelee u n leerine pi símisi ³³ uu re: Nó nyánii, Yerusalem kari nní símpo piké ha kei Usói Kepipi tí piké pepeε ye Uléecaa inyóonse n wa piwéése ne isé picélaa anipe-i wa, pē piké ne u túhaane api yekei re piké u kpu. Pi yé pepeε ápi Uléecaa m pakarelē anipe-i u wa. ³⁴ Pi yé méwoo u nyánei api ukecáa meta tuke, api iséi u fopii api peε u kopu. Amá siyáa sitaani memáa, u yé nkpó kémee yísi.

*Lē ke Yakupu ne Yohani api Yeesu m píse
(Matiyee 20:20-28)*

³⁵ Sepetee sipipi keté, Yakupu ne Yohani apí ne Yeesu kó api u maa re: Sáa, tó la re a lē kari pó n welune ró wa. ³⁶ Uu pi maa re: Yo kani mpíi la re ké nó wa? ³⁷ Api u maa re: Pón píyei ipóyóopi kémee n tone, tó la re a tíyese use uké kupólukē-lukē-mē n tú, ucó kupómii-mē. ³⁸ Yeesu uu pi maa re: Aní nyu lē kani nní n welu. Nó fe aní ntóosi keporipi kam n nírunē níruu? Néε nó fe aní íwe takai yare kam í n takaine? ³⁹ Api rinóó yósu re: Tó li

fe. Yeesu uu rinóo pi pɛsɛ rɛ: Mɛsɛi yɛ mɛ rɛ nó ntóosi kɛporipi kam n nírunɛ n ntí, tɛ íwɛ kam n takainɛ kani takainɛ. ⁴⁰ Amá in kunélukɛ-lukɛ nɛɛ kunémii-mɛ mɛtonɛ nkó mmú ái nɛɛ yé t́yɛsɛ líkɛ nɛ lɛ. Pɛ nnya kɛ sitónɛ sɛ asi n nyóònsɛlɛ kuu si panɛ.

⁴¹ Kɛ Yeesu pipirɛtiki kɛfi tɔrɔɔ api lɛ n kɔ, piapɔɔ aá nɛ Yakupu nɛ Yohani caai. ⁴² Yeesu uu pɛɛ pi séi uu pi maa rɛ: Nɔ nyulɛ rɛ pɛ kapi n kpilɛ tɛ ayu piwéɛsɛ yɛ pinnanɛ nɛ a wéékusɛlɛnɛ, písoi kɛcírɛ pin pinnanɛ a nyísɛlɛ. ⁴³ Amá ái li mɛɔ kai nó kɛmɛɛ wɛ. Uayɛ un n la uké nókɛnɛcɔpɛ uwéɛsɛ, uké panɛ núnɛkɛikó. ⁴⁴ Uyɛ un kɔ nókɛnɛcɔpɛ ikpéɛ n la, uké nónnɛnɛí ulasi. ⁴⁵ Limɛɔ kɛ Usoi Kɛpipi ákɛ ka rɛ pikɛ kɛ keisi, amá kɛ kalɛ rɛ kɛkɛ picɔ keisi, akɛ kɔ kɛnfaa nɛ riwómɛ héélɛ mɛyá mɛkɛ nɛ píyulalɛ ní yɛ nnya.

*Yeesu yɛ unyíyɛ kapi yɛ n sɛɛ rɛ Patimɛɛ pɔisɛ
(Matiyɛ 20:29-34; Luki 18:35-43)*

⁴⁶ Api Yeriko tuiɔɔ. Kumúnɛ kɛɛ-i kɛ Yeesu nɛ upipirɛtiki nɛ risoiwuí api kuyu ní lelu, unyíyɛ unyínɛ yɛɛ n wéleí kapi yɛ n sɛɛ rɛ Patimɛɛ, Timɛɛ unmánɛ un ticéetímɛ t́. ⁴⁷ Uu kóm tɛ Nasarɛti ukó Yeesu yɛɛ tósu, uu sicááila kápáá rɛ: Tafiti kɛpipi, Yeesu, a inéwɛ ripaí! ⁴⁸ Mɛyá amɛ nɛ u cési rɛ uké riséɛ, amá uu mɛyá cáse rɛ: Tafiti kɛpipi, a inéwɛ ripaí! ⁴⁹ Yeesu uu nyɛrɛ uu rɛ: Ani u séemɛ. Api unyíyɛ séipɔ, pin u máikɛɛ rɛ: A n kahari, a yisi, u pó séilɛ. ⁵⁰ Unyíyɛ uu ukɛtukanka sá uu wákasi uu Yeesu-mɛ sí, ⁵¹ Yeesu uu u pise rɛ: Yo kaá la kɛ pó wa? Unyíyɛ uu rɛ: Unésáa, nɛ la rɛ inénípɛɛ iké yɛ yɛ. ⁵² Yeesu uu u maa rɛ: A n nɛmɛ, mpófatenɛ yɛ pó yóriyɛ. Mɛsɛ nɛ mɛsɛ inípɛɛ ii wúkule uu Yeesu tiki.

11

*Yeesu yɛ Yerusalem kuyu loni
(Matiyɛ 21:1-11; Luki 19:28-40; Yohani 12:12-19)*

¹ Kumúnɛ kɛɛ-i kapi Yerusalem n nyahaipɔ pin Petifaseɛ nɛ Petanii ayu keyúrí wɛ, aléɛ nyɛ kapi yɛ n sɛɛ rɛ Olifiyɛɛ rikúú kuwélé-mɛ, Yeesu uu upipirɛtiki pitɛ tum ² un pi tee rɛ: Ani kuyu kɛɛ nní nókɛnɛyɛ ní wɛpɔ kɛmɛɛ ha. Nɔn píyɛi n tuiɔɔ, nó kɛmínaapipi kɛnyínɛ lɛɛpɔ kɛn toraalɛ. Usoi úka úu kɛ tonɛlɛ. Ani kɛ fɛnnɛ aní nɛ né kɛ wɛri. ³ Uyɛ un nó m maa rɛ: Yo nnya kani lɛ wai? Ani rinóo u yósu rɛ: Upiima yɛɛ kɛ la. U yé mɛsɛ nɛ mɛsɛ nó riyá aní nɛ nté kɛ wɛri.

⁴ Api sí api kɛmínaapipi lɛɛpɔ ncée-i kɛn kɛtahaí toraalɛ tinɔnɔɔ rinyínɛ keyúrí, api kɛ toriyɛ. ⁵ Pɛpɛɛ kei ní wɛ pinyínɛ api pi maa rɛ: Yo kani kei wai? Yo nnya kani kɛmínaapipi kɛ toriyɛ? ⁶ Api rinóo yósu yarɛ kɛ Yeesu uú pɛɛ ní ma. Api pi t́yɛ api tósu. ⁷ Apí nɛ kɛmínaapipi kɛ Yeesu sí api kɛkɛcáá piilú laai,

Yeesu uu κε tone. ⁸ PISOI MEYĀ API PIILŪ TĀŅENTE NCÉE KEČĀĀ, PICŌ API APĒI KAPI SICARE-I N KPĀSI TĀŅENTE. ⁹ PISOI PE E Yeesu KEYU N SŌNE NE PEPEE UKEPĪRE N TĪKILĒ PIN PUPUKEE RE:

Osanna! Ani Uléécaā uyee n sŏnti ne Upiima rinyiri ritaāse.
¹⁰ Uléécaā uké rinŏ sŏne uyee n sŏnti uké urŏsĀĀ Tafiti mečŏ

iyŏopi ņ tone ritikise, Osanna! Ani urinyiri keyŏmečcaā-pŏ ritaāse.

¹¹ Yeesu uu YerusaleM kuyu tulu, uu Uléécaā keyŏ sĭ. Ke itunje ii n tene nnya, uu mĭpĀ yo pinyānei mĀsu, u ne upipiretiki kefi ne pité api Petanii tŏmpŏ.

*Yeesu ye kufikiyee anŏ wa
 (Matiyee 21:18-19)*

¹² Kai n weesi, Yeesu ne upipiretiki api Petanii kuyu n leeri nkŭ nn Yeesu wai. ¹³ Uu kečcaā-pŏ kufikiyee yenu ne mepĒi. Uu re u yé ha apipi wéési. Amá kuu n tuipŏ, mepĒi ņmane kuu leepŏ, likumŭnjé re itunje iyē-i ke aléé nyē aa ye m pi ņi kahanē n tu. ¹⁴ Yeesu uu peē ku maa re: Uka ūu kape pĭkai ripŏpipi piluke rĭkpĀ. Upipiretiki api anŏ nyē kom.

*Yeesu ye Uléécaā keyŏ-i pikpéense lakase
 (Matiyee 21:12-17; Luki 19:45-48; Yohani 2:13-22)*

¹⁵ Api lē memĀĀ YerusaleM tulu, Yeesu uu Uléécaā keyŏ loni. Uu pepeē Uléécaā keyŏ-i n yĀlisi ne pepeē n léeri pilákase kĀpĀĀ, uu pepeē siwŏŏ n cŏhŏne ataapili ne pilŏlĀyĀi situmpi lĀuli. ¹⁶ Uu tĭyese unyine uké ne ilŭ inyine Uléécaā keyŏ-mē titiki. ¹⁷ Uu pi céesi re: Li wŏlaalē te: Pi yé kenéyŏ sée re sitē nnéi pISOI KEYOMEYĀHAAYŌ. Amá nŏ ne ke ripŏlŏsele piyaaluke kuhore. ¹⁸ Pepeē ye Uléécaā inyŏnse n wa piwéése ne isé picĒlaa api uanŏ nyē kom, api ncée wéési piké ne u kpu. Amá pin u wuru re uicĒlaa ye peē pISOI NNÉI PĪRĪ WA NNYA. ¹⁹ Kai nnyŏŏ n wa, Yeesu ne upipiretiki api kuyu lelu.

*Yeesu ne kufikiyee kŏima
 (Matiyee 21:20-22)*

²⁰ Kai n weesi pin tŏsu, Yeesu pipiretiki api kufikiyee kpē yenu kaku n kŏosi ne inĭņĭ-pŏ. ²¹ Piyee uu lelee n wa léise, uu Yeesu maa re: SĀĀ, a ripĀi, kuléé kaa anŏ n wa ye kŏosile. ²² Yeesu uu upipiretiki rinŏ yŏsu re: Ani ne Uléécaā kefa tene. ²³ Asei kam nŏ sĭmisi: Uye un tikŭú ntĭ m maa re: A kei yisi a ha mínimaa-i ripŏlŏ, unsĀ ukēfa-i n tĭru, amá un n waise re lē kuu nnĭ m ma ye waine, li yé mesei wa. ²⁴ Lē nnya kam nŏ tee re: Ani ye waise re nŏ lē nnéi kani keyŏmeyĀhaa-i n welu piyéne masile, Uléécaā yé kŏ nŏ li yeneise. ²⁵ Nŏn kŏ piyei n nyenu nŏn keyŏme n yĀsi, nŏn ne unyine nnyine m má, ani u sĀrei, NŏunésĀĀ yeē keyŏmečcaā-pŏ ņ we uké kŏ ne nŏrinécŭruu

akópe nó n sárei nnya. ²⁶ [Amá nansá ye akópe n sárei, Nónunesáa yee keyómecaa-pò ní we úu kò nórínécúruu akópe nó sáreine.]

Yei ke Yeesu nnaŋe nn léeri?

(Matiyee 21:23-27; Luki 20:1-8)

²⁷ Api kò Yerusalem pihápe kprá, kumúnjé kpe-i ke Yeesu uu Uléécaa keyò-i n kònnii, peree ye Uléécaa inyóonse n wa piwéése ne isé picélaa ne Pisuifi piwéése api u leepò. ²⁸ Api u maa re: Nnaŋe ní-ye kaá ne nní wai? Uye yee rínaŋe pò he pòké ne nní n wai? ²⁹ Yeesu uu rinóò pi yósu re: Ké nse nó pise. Nòn tinóò né m pese, né pee nó símisi rínaŋe mmē kamí ne lē n wai. ³⁰ Uléécaa née písoi pee Yohani tumme re uké písoi míni wole? Ani rinóò né pese. ³¹ Api pee pimécòpécire n keŋene re: Tòn m maa re: Uléécaa, u yé maa re: Kai pee íye wa káni ne Yohani nsímé ŋmurei? ³² Tòn m maa re: Písoi, ái yé wa. Pi pee kuyu pikó wurule, likumúnjé re pinnéi ye pee Yohani kpíilenle yare antepu kecire. ³³ Api Yeesu rinóò yósu re: Ari nyu, Yeesu pòò pi maa re: Nē ám kò nó símisine rínaŋe mmē kamí ne lē n wai.

12

Pikeikó pee rikpákárá m má kenyárū

(Matiyee 21:33-46; Luki 20:9-19)

¹ Yeesu uu pee lē memáá sinyárū pi loni, uu re: Utisi unyine yee we, uu aléé nyē kapi ye n sée re fiinyi kecare tamesi. Uu mmele wai uú ne ke kónú. Uu kò kecare ke-i kuhóre túni uu kétacerii mòm kei kapi yé píta n cérii. Uu kò limemáá rikúsi cáca rinyine mòm uu pee pikeikó wéési re piké kecare kē kecáa u m paílē uké ncée ha uké kam. ² Kai aléépipi nyē kutúú n tu, uu ulási unyine upikeikó pē kémee tumpò re piké aléépipi anyine u yóome. ³ Api u tini api káii, api menípe ŋmane u lakase. ⁴ Uu kò ulási uco pikemee tumpò, api uyē tíyu kecáa káii api u lámisi. ⁵ Uu utume táánū tum, api uyē kopu. Uu lē memáá pitume meyā túmeipò, api picò kaiinkee api kò picò kóni. ⁶ Ucarete uyē unmánē lala mecire kaí pee u pòone. Uu pee metóroo uyē tumpò un tee re: Pi yé unéŋmánē wuri. ⁷ Amá pikeikó pē api símaane re: Nkó yee masí usáa ikulanlū nnéi te. Ani kam tóké u kpu ari pee uikulanlū iyē n te. ⁸ Kuu n tuipe api u tini, api kópu api kecare ilúké u sá.

⁹ Iye ke ucarete uu waine? U werine uké pikeikó pē kò uu aléé nyē picò pa. ¹⁰ Ani Uléécaa Nsímé ritelé kémee kéénlē te: Típare ke pimóme api n fóm tee panse ticíre-cire tee kenui-í ní wee?

¹¹ Upíima yee lē wa. Mewaisaŋa kuu ró n yéneise ye mē.

¹² Pisuifi piwéése api céru re pē ke Yeesu kenyárū aké ne máne. Api pee lē kapi yé ne u n tí wéési, amá risoiwuí ari iwame pi wai. Api u tíye api tósu.

Lampoo kapi ye Ròm uyōōpi pīima n hēele
(Matiyee 22:15-22; Luki 20:20-26)

¹³ Apī Yeesu kémee Pifarisi pinyine ne pēpee Erooti kēpire ŋ we tumpō re piké ripine u wa apī ne uanōlempi cire u tini. ¹⁴ Apī weri apī Yeesu pise re: Sáa, tō yē te pōō aseī ute áa kō úka kēwu u túúni. Likumúnjé re ái pīsoi mēwee kaá ne músu pōn ne símisi. Pō ye kō Uléécaā ncee pīsoi céesile ne aseī. Ncēe ye we re tóké ye Sesaa lampoo hēélee? Li pise re tóké ye hēélee néē ári kapē ye hēélee? ¹⁵ Yeesu yee pikēcáá kēcáá mēwai n nyu uu rinōō pi yōsu re: Yo nnya kani ripine né wai? Ani ne mēwóōpipi menyine né kam ké me yē. ¹⁶ Apī ne menyine u hapō. Yeesu uu pēe pi pise re: Uye riyu ne úye rinyiri yee kēwóō nké kēcáá we? Apī rinōō yōsu re Sesaa lo. ¹⁷ Uu pēe pi maa re: Ani Sesaa likó Sesaa pa, ani Uléécaā likó Uléécaā pa. Urinōō mēyóō amē mēyá nnōō pi yipu.

Pisatusee ne nkpō kémee mēyise nsmíé
(Matiyee 22:23-33; Luki 20:27-40)

¹⁸ Pisatusee pēe n tee re pikpōkpō ápi ye nkpō-i yisi, apī Yeesu kémee sí apī u pise re: ¹⁹ Sáa, lē kē Moisi uu isé ŋ wóī ye nní: Uye umaa un n kpu uu unósi tíye úu ne kēwá, uuwā yee yé unósi uyē kukúmannōsi kpísi uu umáa mpuri wai. ²⁰ Pimáreco piseei pinyine pēe pēé we. Ufoi uu unósi kpísi uu kpi úu ne kēwá. ²¹ Ulírū uu ukúmannōsi kpísi, uu kpi úu ne kēwá. Lē meco kai kō utáánū titiki. ²² Pikeseei kē, úka úu kēwá ne u mari. Pē memáá unósi uyē pōō kō kpi. ²³ Pikpōkpō keyiseyaa ketúnjé, pikēcōpe úye yee yé unósi n te, likumúnjé re pikēseei kapi kunósi u kpíkesi. ²⁴ Yeesu uu pi maa re: Lē nnya kani nómenécíre kíraasente: Ani Nléécaasimé aseī kómēi, áni kō Uléécaā nnaŋe nyu. ²⁵ Meseisei kē ke pīsoi apī pikpōkpō kémee n yisine, pītisi apī pinósi kpíkesine, pinósi pō ápi kō pila sōnkeene, amá pimēfine yé n we yarē piléécaatumē keyómēcaā-pō. ²⁶ Yo nnya kani tee re pikpōkpō ápi yé yisi? Ani kelō ke-i kai Moisi ritelē-i n wólaalē te Uléécaā ye kuhíhíi kpēe ŋ torē kémee we un ne Moisi símisi keenlēe? Li kei wólaalē te, Uléécaā ye Moisi maa re: Néē Apiraham Uleecaa ne Isaaki Uleecaa ne Yakupu Uleecaa. ²⁷ Uléécaā úu pikpōkpō Uleecaa, amá u pinyánnýá Uleecaa le. Nónnépúnne ye piyēle.

Isé iyee Uléécaā isé kēcōpe icō n fe
(Matiyee 22:34-40; Luki 10:25-28)

²⁸ Uléécaā isé ucélaa unyine yee pēe Pisatusee ne Yeesu ikeŋene n kō, uu yénu re Yeesu ye rinōō pi yōsile n̄sōne, uú ne u kō, uu u pise re: Isé nnéi kémee iye yee imáa? ²⁹ Yeesu uu rinōō yōsu re: Isé maa ye nnyí: Isirayēli, a kutu ricō, Upiima,

Uróléecaa, Upíima ye ucíreníne le. ³⁰ A Upíima, Upóléecaa n la ne kepófa nnéi, ne ipósoi nnéi ne kepómúné nnéi ne mpónane nnéi kō. ³¹ Ilírū ye nnyí: A upócō n la yare kaa ripócúruu ní la mecō. Isé íka íi we yee nnyí n fe. ³² Isé ucélaa uyē uu u maa re: Li nyamle, sáa. Asei ye nye kaá maa re Uléecaa ye ucíreníne le úu kō ucō má. ³³ Mpá úye uké u n la ne kefa nnéi, ne mesōhō nnéi ne rínanē nnéi kō. Mpá úye uké kō uucō n la yare kuu uricuruu ní la. Lē ne isee kapi ye ne Uléecaa n nyóonse api tóroise múkú-múkú ne inyóonse icō nnéi tōsile. ³⁴ Ke Yeesu uu n yé te mesōhō kuú ne rinóo yósi, uu u maa re: Pō mepócíre rísone cápínele. Aa ne Uléecaa kuyōpiyu ketaa we. Uka úu ppe ikari piwai rikpá uké nnyine u pise.

*Uyē ke Uléecaa uu n wée ne Tafiti kecáá nsimé
(Matiyee 22:41-46; Luki 20:41-44)*

³⁵ Yeesu ye Uléecaa keyō-i céésile uu pi pise re: Iye ke isé picélaa api yé fe apí maa re uyē ke Uléecaa uu n wée ye Tafiti kepipi le. ³⁶ Nfáasone ye Tafiti ricuruu maase re:

Upíima ye Unépiima maa re:

A kunéluke-luke-mē kényukótone-i tone,

háí ne kumúné kpe-i kam yé pipóláarō kepónyále-i n cō. ³⁷ Tafiti ricuruu yee u sée re "Upíima". Iye kuu yé pée ne Tafiti kepipi?

*Yeesu ye re písoi piké pimécire ne isé picélaa tí
(Matiyee 23:1-36; Luki 20:45-47)*

Písoi kulúí ye ppe kutu u cōlenle lin pi láarú. ³⁸ Uicélaa kémee kuu pi símisi re: Aní ne isé picélaa ne nómenécíre tí. Píké ne atúkanka caa-caa n kōonii ne písoi piké pi n yáhaanke ayáa kémee yee ripóo pi we. ³⁹ Ayómeyáhaalee sitone foí ne keluke kémee sitone foí yee pilikáipi-káipi. ⁴⁰ Pi ye lē ke pikúmannōsi api m má nnéi yóile api ye ppe keyóme yáasi mecáa yare pi písoi sone le. Uléecaa yé ne pi túhaane uu íwe pi wai ái kumúné má.

*Ukúmannōsi ihēe
(Luki 21:1-4)*

⁴¹ Yeesu uu lē memáá Uléecaa keyō-i, kei kapi ye ihēe n sariipō keyúrí tone. Uu lē ke písoi api siwóo n sariipō m paílē. Pimámá meyā api meyá hekesi. ⁴² Ukúmannōsi unyine pōo kō weri uu sitanká sité sápo. ⁴³ Yeesu uu ppe upipiretiki séi uu pi maa re: Asei kam nó símisi, ukúmannōsi wekóo nkó ye hele ai mpá úye tōsu. ⁴⁴ Likumúné re mpí nnéi, lē kápi ne líka n wai kapi he, amá uyē pō, ulikó kecire, lē kuu m má nnéi uké ne iluke n lō kuu he.

13

*Yeesu re Uléecaa keyō yé fori
(Matiyee 24:1-2; Luki 21:5-6)*

¹ Kε Yeesu uu Uléécaa keyo-i n léeri, upiretiki use uu u maa re: Sáa, a ripái, kέyo kecire ne apare sone-sone, née yo? ² Yeesu uu rinoo u yosu re: Po keyo piima nke nyanii? Li sonti like wa ripare rika ari ye rico kecáa n tasilē. Linnéi mmú ye sontile like fori téké-téké.

Lelee n nyise re ketē ye ketene tu
(Matiyee 24:3-14; Luki 21:7-19)

³ Uu Olifiyee rikúú kecáa tone Uléécaa keyo keyu-mē. Piyee ne Yakupu ne Yohani ne Antiree mecire ne uyē pin we, api u pise re: ⁴ A ró símisi kumúnjé kpe-i ke lē ai ní werine. Yo yee ró nyisene re lē nnéi yé tene?

⁵ Yeesu uu pee pi maa re: Ani nómenécíre tí nsonē, áni kape tíye unyine uké kuyúí nó tā. ⁶ PISOI MEYÁ YÉ SÓNAAME USE USE NE RINÉNYÍRI, NÍPÁ ÚYE UU YE MAÁ RE NÉ KE ULÉÉCAA UU WÉE. Lē kémee kapi yé pISOI KULÚI KUYÚI TÁ. ⁷ Nōn píyeyi n kō te atōpi ye nnyáā ne ketaa-po weme, áni kape nfasimé tōne, likumúnjé re lelee sónti. Amá kétō áke kahanē n tu. ⁸ Nsoipuri nnyine yé yisi nn nsoipuri ncō ne tōpu, keyópitē ake keyópitē kecō ne tōpu, ketē yé silō silō yenesi, nkú yé kō wa. Limpole yé n we yare ke memárenlō ame ye unósi pikéhē n kóraane. ⁹ Ani nómenécíre tí. Pi yé ne sitúhaane nó ha, apí ne sipópi nó káii ayómeyáhaalee-i. Pi yé né nnya kuyu piwéése kémee ne pitúhaane kémee nó sōne. Nó kō pikeyu-i inétansei li. ¹⁰ Li pise re piké Nsímé Kecire isoipuri nnéi riyóó kelene. ¹¹ Pin nó n tí apí ne ketúhaane nó sí, áni kape píri tōne kelene ne mmē kani yé m maa, amá ani mme mee kumúnjé kpe-i nó n ka maa, likumúnjé re ái nōó símisi, amá Nfáasone ye mu. ¹² UsOI YÉ UMÁÁ NÉE UWÁ TÍ UU TÍYESE API U KOPU. Pisáa yé kō limēcō pisipipi wa. Siwá yé pisáa ne píni kecáa nyere asi tíyese api pi kóni. ¹³ Tinényiri nnya, nípá úye ye nóinépuri yulune, amá úye un tinkáhá-káhá hái ne kétō-po, Uléécaa yé u yoriye.

Iwe piima mekame
(Matiyee 24:15-28; Luki 21:20-24)

¹⁴ Kumúnjé kunyine yé kam ani ncaai piima mee ye n cókoi yenu, kei kái ne n sá re nké n we. Uye un nsímé mmē n keē, uké musí uké liasei kō. Lin lē n wa, pepepe Yutee ketē kémee ní we piké wuri api ayópe taá. ¹⁵ Uye un keyo ipiraa kecáa n we, úu kape keyo-i ricēpime re uké linyine kpisi. ¹⁶ Uye un kō kecare-i n we, úu kape kepire pele re uké ha uketukanka kpisi. ¹⁷ Iwe ke pifani ne pimáreni apí ha siyáa se-i topori. ¹⁸ Ani keyóme yáási, áni kape nnyiye kumúnjé ka. ¹⁹ Likumúnjé re siyáa see íwe píima síkó le. Ke Uléécaa uu ne ketē n wa, apí íwe iyē icō yenaalē, iicō íi kō píkaí léeri. ²⁰ Uléécaa unsá pee siyáa sē n hasi, úka uu yé pee nfáa yē. Pē kuu n tési uu n te nnya kuu si hasi. ²¹ Uye un pee nó

m maa re: Ukirisi ke Uléecaa uu n wéε ye nté née nté-pə wele, áni kapε waise. ²² Likumúnjé re pikirisi nəəme ne antepuyε nəəme ye leerine. Pi yéé mēwaisaŋa ne mēwai píima wapisi piké ne mpa pē ke Uléecaa uu n te pəise. ²³ Ani kapε ləpile, mpa yo kam nní mēncire nó símisi.

Usoi Kepipi mēkame

(Matiyee 24:29-31; Luki 21:25-28)

²⁴ Amá siyáa sē kémeε, íwe píima iyē memáa ke itunje ii səmaane, iwáre ii metéi paa.

²⁵ Awárepi aa keyómecaa-pə poroiri, lináŋe-naŋe leε keyómecaa-pə ní we ai meyá yeŋesi.

²⁶ Pi yé pεε Usoi Kepipi yē

ken ahope kecáa weme ne kennanje ne kemeyəopi. ²⁷ U yé pεε upitume pεε ketē ne keyómecaa-pə ní we awélé nnéi túmei api pē kuu n wéεkeε ketē nké ne keketo-pə cápine.

Kufikiyee kecáa icélaa

(Matiyee 24:32-35; Luki 21:29-33)

²⁸ Ani kúfikiyee kenyarū icélaa kutu rícə. Ku ye kun ilése ŋmú n wairi, mepéi men n leeri, nə ye mεse ne mεse ceri re kupii ye nyahaimεle. ²⁹ Limεcə kaí we, nən píyeyi likei nní mēwai n yē, ani ceri re Usoi Kepipi ye nyahaimεle un tinənəə ne kələ. ³⁰ Asei kam nó símisi: PISOI kunai nkú áku tósune kelenε nní nnéi líké ne ní kam. ³¹ Ketē ne keyómecaa yé təsi, amá anénəə áa metónjé má.

Uléecaa mēcire yeε ketē ketene itunje nyu

(Matiyee 24:36-44)

³² Amá in ketē metene nkó, úka úu likeyaa kē née liitunje iyē nyu, mpa piléecaatumε pεε keyómecaa-pə ní we née Uléecaa Kepipi ricuruu. Amá Usáa mēcire yeε nyu. ³³ Ani nómenécire tí, áni kapε ripóə fóm, (ani ye keyómecaa yáasi), likumúnjé re áni nyu píyeyi ke liitunje ii yé kam. ³⁴ Li yé n we yarε usoi yeε ncée ní ha uu ukeyə tíyε, uu upikeikó nínanje he, uu mpa úyε pikéi u múise, uu rinənəə uméré rinəə he re úu kapε ripóə fóm. ³⁵ Lē nnya, áni kapε ripóə fóm, likumúnjé re áni nyu píyeyi ke úyəsaa uu pεeri, nnyóə née kesine pele née mēcánkooi née mmarε. ³⁶ Ai kapε wa re u mēkaíkai ka uu nó leeri nnə kémeε. ³⁷ Lē kam nní nó n símisi, mpa úyε kamí ne mánε, áni kapε ripóə fóm.

14

Pisuiŋi piwéεε ye kómεine re piké Yeesu tí

(Matiyee 26:1-5; Luki 22:1-2; Yohani 11:45-53)

¹ Li riyále siyáa sité Isirayeli pikó piké ne nkpə melóə ne akpónó nyεε áa pite m má anyá li. Pεpεε ye Uléecaa inyóənsε n wa piwéεε ne isé picélaa api ncée n wéési kapi yé ne Yeesu n tí

ne mesohō piké u kpu. ² Api símaane re: Ai kape anyá kumúnjé-i re písoi yé yisi api pitele wai nnya.

*Unósi unyine ye Yeesu riyu kecáá tulaali kōonu
(Matiyee 26:6-13; Yohani 12:1-8)*

³ Ke Yeesu uu Petanii kuyu-i uyō Simōo keyō kémee ní we un iluke le, unósi unyine uu lompo. Unósi uyē un kenúmpí sone kee tulaali pape-pape yee nnéi píima m má múílē. Uu kenúmpí kē foru uu tulaali Yeesu riyu kecáá kōoni. ⁴ Mewai mē áme ne picō risá, api pēe pimēcōpēcire m máikēe re: Linsone ye ní-ye kuu nní tulaali nkó n caai? ⁵ Tō pēe fe ari u yái ne nnéi píima ari siwóó sē píwekóó he. Apí ne unósi uyē wóósi. ⁶ Amá Yeesu uu pi maa re: Ani u riyá. Yo nnya kani u cōhlē? Mewai sone kuu né wa. ⁷ Likumúnjé re mǎpá píyei ke nó ne píwekóó aní we, nó fe ani lisone pi wai pēe uyē-i kani ní la, amá né, ái mǎpá píyei kam yé ne nó n we. ⁸ Lē ke unósi nkó uu n fene kuu wa. Inépiñe kuu mencire tulaali fō piké kelenē nhóre i tā. ⁹ Asei kecáá, ké nó símisi re mǎpá yei kapi ketē nnéi kecáá Nsímé Kēcire yóólē, pi yéé unósi nkó mewai mmé símisi apí ne u n léiselē.

*Yutasi ye wéésile piké Yeesu tí
(Matiyee 26:14-16; Luki 22:3-6)*

¹⁰ Yeesu pipiretiki kefi ne pité kecōpe use kapi ye n sée re Yutasi Isikariyōti uú ha pēpēe ye Uléécaā inyōonse n wa píwéése leepō re uké Yeesu tí uké pi rimúise. ¹¹ Nkíññiñe kapí ne kutu u ricō api rinōó yekei re pi yé siwóó u he. Yutasi uu icée sone wéési uké ne Yeesu pianipe-i n wa.

*Yeesu ne upipiretiki ye nkpō melóó anyá iluke le
(Matiyee 26:17-25; Luki 22:7-14; 21-33; Yohani 13:21-30)*

¹² Kenyáyaā foí kē kapi ye akpónó nyee áa pite m má n li, keyáa kē kapi ye kō nkpō melóó anyá isañ n kō, Yeesu pipiretiki api u pise re: Yei kaá la tóké ha anyá iluke pō wa? ¹³ Uu upipiretiki pité tum uu pi maa re: Ani kuyu-i ha, utisi unyine yee kecórípi ne míni n topori yé ne nó risáne, ani u ritiki. ¹⁴ Un yei n lō ani úyote maa re: Urósáa ye pise re yei ye kulee kpe-i ke u ne upipiretiki api nkpō melóó anyá iluke n lenē? ¹⁵ U yé keyō kecáá kulee maa kunyine kapi nsōne n nyōonse nó nyise. Ilū kapi ye ne anyá n li nnéi ye kukeméé wele. Kei kani yé anyá iluke wa. ¹⁶ Yeesu pipiretiki api tōsu api kuyu tulu, api mǎpá yo leepō yare ke Yeesu uú pēe pi ní ma, api nkpō melóó anyá iluke wai. ¹⁷ Kai nnyóó n wa, Yeesu ne upipiretiki kefi ne pité apí weri. ¹⁸ Kumúnjé kpe-i kapi iluke n le, Yeesu uú maa re: Asei kam nó símisi, nókenécōpe unyine yee ne iluke né n le yé né yáá. ¹⁹ Piapōo aa caai api pēe use use u m písei re: Yare né nēe? ²⁰ Uu rinōó pi yósu re: Nó kefi ne

pité pē use lo, tó ne uyē tōō ricáripí rise-i n le. ²¹ Usoi Kεpipi ye tósule yarē lē kai kekεcáá n wólaamelē. Amá usoi nkó yeē yé Usoi Kεpipi n yáá, íwe ke liute uu topori. Li kutōsi we ápi kapε pεe liute m mari.

Yeesu nkpō ne umeyise piléise inyekii

(Matiyee 26:26-30; Luki 22:14-20; Kōrenti Foi, 11:23-25)

²² Kapi n le, Yeesu uu kukpónó kpísi, uu kukεcáá Uléεcaa pōnεse uu limemáá ku kpókóri uu pi ku pa uu re: Ani yōsí, inépiηe ye nnyí. ²³ Uu lē memáá kepóripi kpísi uu kekεcáá Uléεcaa pōnεse. Uu pi ke pa api pinnéi níru. ²⁴ Uu pi maa re: Menénye ye mmé, ménye memεe písoi meγā nnya kōnu, Uléεcaa uú ne pi séi re u ne pē piké kómεine. ²⁵ Asei kam nó símisi, ám píkaí aléepipi pita mpí pinírē kpáne hái ne keyáa kē kam yé pifále ní ntí Uléεcaa iyōopi kémεε. ²⁶ Kuu lē písímé pi ní masí, api pεe ipakare siyomε n yom pin pakarente api wai api Olifiyee rikúú sí.

Yeesu ye símisi re Piyee yé kési re uu u nyu

(Matiyee 26:31-35; Luki 22:31-34; Yohani 13:36-38)

²⁷ Yeesu uu pi maa re: Nó nónnénéi kepire né ritō, likumúnjé re li Nléεcaasimé ritelé-i wólaalē te: Né useesē kpu,

isáη pōō kpíi. ²⁸ Amá nen píyeyi nkpō kémεε piyise m masí, né ha Kalilee ketē-pō nó m mé. ²⁹ Piyee uu u maa re: Mpá pinnéi pin kepire pō rinto, ái ne né. ³⁰ Yeesu uu u maa re: Asei kam pō símisi, neni kesine nké cirε icá iké kelene meté n kooi, pō kési nnōō metaani re áa né nyu. ³¹ Amá Piyee uú n kenjaalē te: Mpá lin nkpō ye mu, tó ne mpó tóké kesē kpu, ám kuηmeriyε pō we. Pinnéi api kō nse mmē m máikεε.

Yeesu ye Ketisemanee-pō keyómε yáási

(Matiyee 26:36-46; Luki 22:39-46)

³² Yeesu ne upipiretiki api lē memáá kelō kenyine kapi ye n sée re Ketisemanee sí. Uu upipiretiki maa re: Ani nté n tū, nééké ha keyómε n yáhaapo. ³³ Uú ne Piyee ne Yakupu ne Yohani péne. Kei ke iwame ne mpōōcaai yíkíyiki nn u tí. ³⁴ Uu pi maa re: Tinépōō ye caailenle hái lin ne nkpō menyíne we. Ani nté tone áni kapε lōpile. ³⁵ Uu lē memáá keyu-mē nyōsōpō nkáripí, uu wúla uu Uléεcaa yáási re lin íye n we, a tíyεse nípōle ituηe iyē íi kapε ka. ³⁶ Uu keyómε yáási re: Unésáa, pō fe aa nípá yo wai, a ne ntóosi keporipi nké ketaa né wa. Mpá ne lē, kapε menépōōla wa, amá a mepókó wa. ³⁷ Uu lē memáá upipiretiki-mē pεle, uu pi lεepō pin lōní. Uu Piyee maa re: Simōō, pō lōnilεe? Aa nkpáni fe póké n nyáni kenampí kesεe? ³⁸ Ani n tū nōn nyáni nōn keyómε

yáasi, áni kape ne pipeikεε kέmεε ní loó nnya. Li kesoi pipi ripóo we re keké ye lisone wa, amá ke pεε rinári mále.

³⁹ Uú ne ketaa piwai pi kpá, uú ha keyóme yáasi, uu umewelee foí mē meco welu. ⁴⁰ Uu pεeri uu kó pi lεeri pin lóni, likumúnjé re piinipεe ye mulesile. Api ceri mmē kapi yé rinóo u n yosí. ⁴¹ Uu metáánū pεeri uu pi maa re: Néntε nō nkpréni lónile nōn wéntelē? Li lē tule, itunje ye tule, lee nní, pi Usoi Kepipi pikópekóo anipe-i wale. ⁴² Ani yisi tóké tósí, uyεε né n yáine ye nyahaimεle.

Yeesu metine

(Matiyee 26:47-56; Luki 22:47-53; Yohani 18:3-12)

⁴³ Yeesu úu kahane nsímé n tene ke upipiretiki kefi ne pité pē use kapi ye n sée re Yutasi ne risoiwuí api mese ne mese rikpáfúme, pin atéhe ne apúnipi muleilē. Pεpεe ye Uléécaa inyóonse n wa piwéése ne isé picélaa ne Pisui fi piwéése ye pi tumpo. ⁴⁴ Yutasi ye pεe pianipe-i Yeesu n waine, ye pεe risoiwuí mesohō mē kuú ne u ní tinine céesile. U pεe pi céesi re: Nen ha úye rimpira am u yáasi, uyεε lo, ani u tí, ani u múlú rísone aní ne tósu. ⁴⁵ Kuu n tuipō uú ne mese ne mese Yeesu kō, uu re: Sáa! Uu pεe u pira uu u yáasi. ⁴⁶ PISOI pē api Yeesu kecáá kunipe wai api u tini. ⁴⁷ Kei ke Yeesu upiretiki use uu risaapō uu uritéhe kpeúu, uu Uléécaa usina ukeikó kutu semí. ⁴⁸ Yeesu uu rinóo yósu uu pi maa re: Yo nnya kani pitíne né ka ne atéhe ne apúnipi yare usoi kpááree? ⁴⁹ Mpá keyáa kéye kam ye nókenécōpe n we, nen Uléécaa keyō-i céesi, áni né tí. Amá lē kai Nléécaasimé ritelé-i n wólaamelē liké ne n wa nnya kai lē wai. ⁵⁰ Yeesu pipiretiki nnéi api u ηmeriyε api wuru. ⁵¹ Uηmánε unyine yèè pεe Yeesu n tikilenle un kusánjáá ηmane yariilē. Api re piké u tí, ⁵² uu kusánjáá tōpíri uu menmanε wuru.

Pi ne Yeesu ketúhaane píima-i ha

(Matiyee 26:57-68; Luki 22:54-55, 63-71; Yohani 18:13-14, 19-24)

⁵³ Api ne Yeesu Uléécaa usina kέmεε sí. Kei ke pεpεe ye Uléécaa inyóonse n wa piwéése ne Pisui fi piwéése ne isé picélaa api pinnéi cápinelē. ⁵⁴ Piyεε uu ketaa-pō Yeesu n tikilē hái ne Uléécaa usina keyōcōpe-pō. U ne piméré api kei kesé n tū un nna wéni.

⁵⁵ Pεpεe ye Uléécaa inyóonse n wa piwéése ne pitúhaane píima nnéi api pISOI wéesi pεe yé Yeesu ne nsímé rinkpárá. Pitúhaane pē api nkópe níka yē kapi yé ne u n kpu. ⁵⁶ Likumúnjé re meyá mee ne nsímé u kparai, amá mmē kapi n símisi rín ncée nse ritiki. ⁵⁷ Picō api ye yisi apí ne u wááná re: ⁵⁸ Tō kō un tee re: Né né Uléécaa keyō nké ke usoi kunipe aku n wa fori, am siyáa sitaani kecōpe kefée mōm ke usoi kunipe áku yé n wa. ⁵⁹ Mpá

ne kei ricuruu, pinsímé ñn ncée nse ritiki. ⁶⁰ Uléécaá usina uu icápine iyē kecəpe yisi uu Yeesu pise re: Aa rinóó ríka yósunee? Mpókəpe ñ-ye ke písoi mpí api nní símisi? ⁶¹ Yeesu uu sée, úu rinóó ríka yósi. Uléécaá usina uu pipise u kpá re: Póó uyē ke Uléécaá uu n wée? Uléécaá yee ipakare n te Kepipii? ⁶² Yeesu uu rinóó yósu re: Née lo. Nó Usoi Kepipi yē ken Uléécaá, ñnaŋe nnéi ute kuluke-luke-mē kényukótoné-i tū. Nó kə keyómecaa-pə ahope kémee u yē un ne weme. ⁶³ Kei ke Uléécaá usina uu pee uricuruu ilū kuu n tanaalē céerii ai nyíse re li u tóosile hái uu re: Píseérakóó píye picə kari nkpeni wéési? ⁶⁴ Nə konle kuu Uléécaá kecáá anóó kópe n símisi. Iye kani músu? Pinnéi apí maa re li ne sá re piké u kpu. ⁶⁵ Picə api ukecáá meta pitúkente loni, api ukeyu paasi apí akpini pinéi u kápáá pin u tee re: A uyee lē pó n wai ñmoinu! Piméré apí u tini apí ne sipese u tépei.

Piyee ye kesi re uu Yeesu nyu

(Matiyee 26:69-75; Luki 22:56-62; Yohani 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Kumúŋé kpe-i ke Piyee uu metene ripoo-i ñ we, unósi unyine yee Uléécaá usina n keisi uú weri. ⁶⁷ Uu Piyee yenu un nna wéni, uu ukeyu-i nyáni uu u maa re: Pó ne kə pee Nasareti ukó Yeesu uyē tikilenle. ⁶⁸ Uu késu re: Am nyu, am mmē kaa ñ la pəké símisi kóméi. Uu pee kei yisi uu kupookpaŋá-i sí. ⁶⁹ Unósi uyē uu piyéne u kpá uu pəpəe kei ñ we maa re: U písoi pē use le. ⁷⁰ Piyee uu kə pikéŋe kpá. Kai nkáripí rinkpáse, pəpəe kei ñ we apí pimáa u kpá re: Mesei ye me, pə písoi pē use le. Likumúŋé re pə Kalilee ukó le. ⁷¹ Uu késu ñmaa uú ne keté kpəeni uu wéeri re: Ne Uléécaá, am usoi nkó nyu. ⁷² Ică ii mese ne mese melírū kooi, Piyee uu léise re Yeesu ye u maa re: Ică iké kelene meté n kooi, pó kési metaani re áa né nyu. Kei kuu pee mese ne mese itu ripe.

15

Pi ne Yeesu Pilati kémee ha

(Matiyee 27:1-2, 11-14; Luki 23:1-5; Yohani 18:28-38)

¹ Piwéése nnéi apí mmare mare cápine: pəpəe ye Uléécaá inyóonse n wa piwéése ne Pisuifi piwéése ne isé picélaa ne pitúhaane píima nnéi. Kei kapi pee Yeesu paasi apí ne u tósu apí Pilati anipe-i u wai. ² Pilati uu u pise re: Póó Pisuifi uyəəpii? Yeesu uu rinóó u yósu re: Mmē kaa nní ma. ³ Pəpəe ye Uléécaá inyóonse n wa piwéése apí ne nsímé meyā u kparai. ⁴ Pilati uu kə pipise u kpá re: Aa rinóó yósunee? A ripai mmē ne mmē kapi kepócaá n símisi. ⁵ Yeesu uu rinóó ríka piyóó rikpá. Ai Pilati píri wai.

Pi túhaane ai tone re piké Yeesu kpu

(Matiyee 27:1-2, 11-14; Luki 23:1-5; Yohani 18:28-38)

⁶ Μπά nkɔ meló anyá áye, Pilati yee pee ukpaniikó uyē ke písoi api n wée akpanii tǎle. ⁷ Utisi unyine kapi ye n sée re Parapasi ye kukpaniilee-i wele ne pinyine pee ápi pee uyóopi kecáá n kpálē. Pitele pinyine-i kapi pee usoi kpu. ⁸ Tisoiwuí ari Pilati-mē tómpo, api lē kuu ye mǎpá anyá áye pi n wa pise. ⁹ Pilati uu pi pise re: Nó la ké Pisuífi uyóopi akpanii nó tǎo? ¹⁰ Likumúnjé re Pilati ye ceri re nfaɔle nnya ke pepe ye Uléécaá inyóonse n wa piwéése api uanipe-i Yeesu wa. ¹¹ Amá pepe ye Uléécaá inyóonse n wa piwéése api písoi Pilati-i teriipó piké u ricóŋ uké ne Parapasi akpanii tǎ. ¹² Pilati uu pipise pi kpá re: Iye kani mpíí la ŋmaa ké uyē kani nní n sélei re Pisuífi uyóopi wa? ¹³ Api pipupeí kpá re: A kunapéékóó kecáá u karií. ¹⁴ Pilati uu pi maa re: Ncaai ní-ye kuu mpíí wa? Api meýá pipupeí kpá re: A kunapéékóó kecáá u karií. ¹⁵ Pilati uu risoiwuí meɔla tiki uu Parapasi akpanii tǎlu. Kapi Yeesu ne iséí pikáii ní masí, api písoi anipe-i u wai re piké ha kunapéékóó kecáá u karií.

Pisóóca ye Yeesu kecáá nyáni

(Matiyee 27:27-31; Yohani 19:2-3)

¹⁶ Pisóóca apí ne kényoɔre, kei kapi ye n túhaane u sí api pisóóca tǎrǎo nnéí séi. ¹⁷ Api kuyóopikpelenku wée u tani api sinípeleépi ne riyóopikŋ parii api u kipise. ¹⁸ Api pee lē memáá u yáhaankee re: Tǎ pǎ yáasi, Pisuífi uyóopi. ¹⁹ Api ríyu kecáá ne kenaapi u pepu api meta ukecáá tuke, api ukeyu-i n̄sone wula api u yáasi. ²⁰ Kapi kecáá pinyáni u ní masí, api kuyóopikpelenku wée kpē u lapile api uilū pitane u pese apí ne kunapéékóó kecáá pikarií u tómpo.

Pi Yeesu kunapéékóó kecáá karií

(Matiyee 27:32-44; Luki 23:26-43; Yohani 19:17-27)

²¹ Api ucéetŋé unyine yee sicare-mē n lééri n̄naŋe Yeesu kunapéékóó cǎnse. Pi ye utisi uyē sée re Simǎo, Sirɛeni kuyu ukó lo. Uyee Alekisantiri ne Rufuusi usaa. ²² Apí ne kelǎ kē kapi ye n sée re Kǎlikǎta Yeesu sí. Kǎlikǎta aseí re Kúyu Koŋoo kelǎ. ²³ Api píta kapi ne pite kapi ye n sée re miiri n cǎhŋne u pa re uké n ntí, amá úu n ntí. ²⁴ Api kunapéékóó kecáá u karií api uilū hǎne. Pi paŋaile mǎpá úye úu ne uikpíkékpiké céru. ²⁵ Ituŋe in mese áme we kefi kumúnjé pepu kapi u karií kunapéékóó kecáá. ²⁶ Api lē nnya kapi Yeesu ní kpu wǎlu re: Pisuífi uyóopi. ²⁷ U ne písoi kpááree pité pinyine kapi kesé karií, ucǎ ukulukɛ-luke-mē, ucǎ ukumii-mē. ²⁸ [Lē kai Nléécaasimé kémee rintiki ye lē: Piwaikópekoó kunai-i kapi u wa.]

²⁹ Picéetŋé api u lámaankee pin tíyu pǎuli pin máikee re: Yéee! Pǎo ye Uléécaá keyǎ n fori aa siyáa sitaani ne pimóme ke pese, ³⁰ a ripóóúruu yoriye aa kunapéékóó kecáá súiri. ³¹ Pepe ye Uléécaá inyóonse n wa piwéése ricuruu ne isé picélaa api kecáá

u nyánei pin pimεcɔpεcɪre tee re: U picɔ yóriyentele amá úu pεe fe uké uricuruu yoriye. ³² Ukirisi, Isirayeli uyɔɔpi uké nkpéni kunapéékɔ́ kecáá súime táké yé arí ne kefa tene. U ne pē kapi kesé n karii pɔ́ kɔ u lámaankeε.

Yeesu nkpɔ

(Matiyee 27:45-56; Luki 23:44-49; Yohani 19:28-30)

³³ Itunje kecíre kumúnjé, kuɲmaha aku ketē nnéi cɔni hái ne itunje metaani kumúnjé-pɔ. ³⁴ Ketúnjé metaani kumúnjé kpe-i, Yeesu uu kecááila píima kenynine súúni re: Eloi, Eloi, lama sapatani? Lεεε re Uléécaá, Uléécaá, yo nnya kaa né ηmeriyε? ³⁵ PISOI pεe kei n cápinelē kecɔpe pinyine api lē kom api re: Ani ripá, Elii kuu nní sélei. ³⁶ Kei ke pikεcɔpe unyine uu wuri uú ha píta nyεpe-nyεpe pinyine-i sinéē fe uu kenapi tuhu uu u pa re uké n ntí un tee re: Tóké yé nké, in te Elii yé kam uu u súiseri. ³⁷ Amá Yeesu uu meýá kepupεila semí uu pεe kpi.

³⁸ Kusánjáá kapi ne Uléécaá keyɔ kémee n kénelē akú ceérine meté, kecáá ne metene-pɔ. ³⁹ Ke Rɔm usóɔca kpéē yeε pεe Yeesu keyu-i n nyenu uu unkpɔ mmē n yé uu re: Usói nkó ye pεe mesei Uléécaá Kepipi lε. ⁴⁰ Pinósi pinyine ye kɔ pεe wele pin ketaa nyánei. Pinósi pē kecɔpe ke Makitala kuyu ukó Maari ne Maari Yakupu Sínsá ne Yosee uni ne Salomee apí pεe we. ⁴¹ Ke Yeesu uú pεe Kalilee-pɔ rí we, pinósi pē pεe ye pεe u n tikilē pin u keisi. Pinósi picɔ ye kɔ pεe u tikilenle apí ne Yerusalem sí.

Yeesu mekulaa

(Matiyee 27:57-61; Luki 23:50-56; Yohani 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Nnyóó nn pitule masí ke Yosefi, Arimatee kuyu ukó uú ka. Yosefi ye pεe pitúhaane pē kémee usói kecire lε. Uyē ticuruu ye kɔ pεe Uléécaá iyɔɔpi mekame ménle. Keyáa kē aí ne sá anyá isɔólú keyaa ye ke, liké ne kóso weesi kewénteyaa. Lē nnya ke Yosefi uu ikari wa uu Pilati kémee sí uú ha u pise re uké Yeesu u pa. ⁴⁴ Ai Pilati píri wai kuú ne n kɔ te Yeesu ye nkpɔ masí. Uu Rɔm usóɔca kpéē séi uu u pise re in te li nánai ke Yeesu uú ne n kpu. ⁴⁵ Ke Rɔm usóɔca kpéē uu písímaa u mí masí lē kai rí we, Pilati uu ncée he re piké Yeesu kpísi piké Yosefi pa. ⁴⁶ Uyē uu kusánjáá lɔlu uu kunapéékɔ́ kecáá Yeesu súiseri uu kusánjáá u pílesi uú ha rikpíi kapi kuparecaɲaa-i n wa kémee u yekei, uu pεe lē memáá mεpare píima menyine pímiise uu rinɔnɔ́ fi. ⁴⁷ Makitala kuyu ukó Maari ne Maari Yosee uni api kei kapi u n waiɔpɔ n nyánei.

16

Yeesu ye nkpɔ kémee yisi

(Matiyee 28:1-8; Luki 24:1-12; Yohani 20:1-10)

¹ Kε κewénteyaa ketúné ake ní tōsí, Makitala kuyu ukó Maari ne Maari Yakupu uni ne Salomee api tulaali lolu piké ha Yeesu yakasi. ² Kewénteyaa ukóso, api mæκεκεε μετunεleeme rikpíí sí. ³ Api pimεcεpεcire píseine re: Wóo yé ha ripare tεε rikpíí rinonoo n filē tó pímiise? ⁴ Kapi yé inípeε rinsíka, api yénu re li mεparecaηaa mē pímiisele. ⁵ Api rikpíí-i lompo api kenmánepi kenyine yenu ken kuluke-luke-mē tū ken ketúkanka tomé tanaalē, iwame ii pi wai. ⁶ Ake pi maa re: Iwame ii kape nó wa, nté Yeesu Nasareti kuyu ukó uyē kapi kunapéékóó kecáá n karií kani wéési? U nkpó kémee yisile, úu nté we. Ani nyánii, keló nké-i kapi u finse. ⁷ Amá ani ha Piyee ne upipiretiki tōrōo maa re u yé ha Kalilee-pó pi m mē, kei kapi yé ha u yē yare kuu pi n símaalē. ⁸ Api rikpíí-i léeri api ntóó sé pin terii ne iwame, amá ápi úka ríka ma ne iwame mεpēhē.

*Yeesu ye umεcire Makitala kuyu ukó Maari nyise
(Matiyee 28:9-10; Yohani 20:11-18)*

⁹ [Kε Yeesu uu κewénteyaa ukóso mmare nkpó kémee n yisi, u tíyesele Maari Makitala uu mεfoí u yenu. Maari Makitala uyē kémee kuú peε aníri aseεi lakase. ¹⁰ Maari Makitala uú ha nsímé mmē pepeε peε Yeesu rintíki símisi. Pē pin kumúné kpe-i nkpó tū pin kó ténesi. ¹¹ Kapi n kó te Yeesu ye nfáa mále, te Maari Makitala ye u yē, ápi ne kefa tene.

*Yeesu ye umεcire upipiretiki pité nyise
(Luki 24:13-35)*

¹² Lē memáá, Yeesu uu méwee féé mεcō kpísi uu tíyese upipiretiki pité pinyine peε kecare-mē n sí api u yenu. ¹³ Pē ticurruu apí weri api picō nsímé mmē símisi, picō pē api kó ne kefa tene.

Yeesu ye umεcire upipiretiki kefi ne use nyise

(Matiyee 28:16-20; Luki 24:36-49; Yohani 20:19-23; UPM 1:6-8)

¹⁴ Yeesu uu metórōo umεcire upipiretiki kefi ne use nyise kumúné kpe-i kapi iluke n le. Uú ne pinfatene kuciré ne pinkintake pi cési, kápi pepeε peε nkpó kémee meyise-maá u n yē ne kefa u tene nnya. ¹⁵ Uu peε lē memáá pi maa re: Ani ketē nnéi rikóónú ani pisoí nnéi Nsímé Kεcire símisi. ¹⁶ Uléecaa yé nkó yee ne kefa u n tene uu kó míni wole yoriye. Amá u yé ne nkó yee úu ne kefa u n tene túhaane aí ne u kpi. ¹⁷ Mewaisaηa ke pepeε ne kefa Uléecaa n tene api yé ní wapisi ye mmé: Pi yé rinényíri ne aníri lakase, api meyu féé símisi. ¹⁸ Pin iwáa n cópii, íi yé líka pi wa. Mpá pin kó liníré-niré lee yé n kpu n ntí, aí yé nkpáni líka pi wai. Pi yé pitóikó kecáá anípe rilaa, pitóikó pē api pélu.

¹⁹ Kε Upíima uu písímé pi ní masí, aí keyómεcaa-mē u kpiípo uú ha Uléecaa kuluke-luke-mē káyukótonε-i tone.

²⁰ Upipiretiki api s¹ apí ha n¹pá yei Nléécaasimé símisi. Upíima uu pik¹ei pi n l¹eni, uu tíye mewaisaŋa kapi n wapisi ame pinsímé ase¹ n nyíse.]

Nsímé Kεcirε ritelé ke Luki uu n wói

Lelee ritelé nti kémee ní we

Nsímé Kεcirε ritelé ne Ulééca Pitume Mewai ritelé ke Luki uu wói. Pē inipεε-i ke Yeesu uu umεwai n wapisi ke Luki uu písei n̄s̄one uu kelene ritelé n̄ti uusanε Teofili wolu re uké Yeesu icélaa aseí kō n̄s̄one (Luki 1:1-4). Luki ye pεε Ukireki le. U kō pεε up̄aise píima unyine le yeε pεε Pōli n sáríkεε. Luki ye Yeesu nyísεle yarε Usoi Kεpipi. Yeesu ye pansεle kesoipipi uú ne sisoipipi íwe tēni. U pεε p̄isoi ip̄iñε ne p̄iam̄íri p̄oisentele. Týu 24 kémee ke isimé t̄ar̄o yeε m̄ mulú ii w̄ólaalē, iyē ke pεpεε Yeesu mεwai n yé api Luki rintér̄se. Iyεε nní Yeesu meyise nkp̄o kémee ne umεkp̄áfume up̄ip̄iretiki ne pinósi ne pip̄iretiki pic̄o pεε pεε unkp̄o n tēni keyu-i. Uu lē ne lē ke átélé aa ukεcáá ní s̄imisi pi p̄ér̄εε uu pεε pi tum te piké ha m̄pá úye s̄imisi re uyεε Uyulale.

Ifaaci iyē mekériine ye mmé:

1. Luki ye s̄imisile lē ke Yeesu uu sisoipipi kémee n lomp̄o (1:1-4:13). Umεmare ne ukeleeme nk̄o mee kei we.
2. Up̄íima ye ketē kecáá unfaa nnéi kémee sisoipipi wéésile. Luki ye s̄imisile lē kuu ne pinári ne píwek̄o ne pitóik̄o kutu rin̄c̄o (4:14-19:27). Sinyárū kulú kuu kp̄isi uú ne sisoipipi li céési: Uñmáne yeε m̄ p̄o kenyárū (15), Samarii ketē usoi unyine yeε kusoi n nyu kecáá nsímé (10:25-37).
3. Unkp̄o kunap̄éék̄o kecáá ne umeyise nkp̄o kémee ke Up̄íima uú ne sisoipipi yoriye (19:28-24).

Luki ye Teofili ritelé wói

¹ Umárec̄o Teofili, p̄isoi meýā ye mεwai mee ker̄óc̄ape n wapisi nk̄o piw̄ole peenle. ² Pi mεwai mē nsímé t̄o rit̄ósele yarε lē ke pεpεε kékoraane-me n yé pin neni ne Ulééca nsímé kónn̄ulē api ró n n kéenkeε. ³ Lē nnya ke rinécúruu am n̄s̄one písei ké lē nnéi lee kékoraane-me n wa ceri, ai né s̄onesi re ké link̄o p̄o umárec̄o Teofili w̄o kélé-kélé. ⁴ Ne w̄olule n̄oké ne n céri re icélaa kaa n kō ye nsímései le.

Uléécaatumε ye s̄imisi re pi yé Yohani Uniwole mari

⁵ Kumún̄é kp̄ε-i ke Erooti uú pεε Yutee ketē uȳōpi ke Ulééca unȳon̄se unyine kapi ye n sée re Sakarii uú p̄é we. U pεε Apiya piléék̄o kunai uk̄o use le. Uun̄osi ye pεε pεpεε ye Ulééca inȳon̄se n wa uwéése Ar̄o kεpire uk̄o le. Pi ye u sée re Elisapeti. ⁶ Piketé ye pεε Ulééca inipεε-i kecírε sónele pin kō Up̄íima isé ne uicélaa nnéi m̄úilē n̄s̄one. ⁷ Amá api pεε kewá má, Elisapeti ye pεε unyapi le. Lē memáá, u ne ula keté ye pεε kp̄urunule.

⁸ Keyáa kenyine kai Sakarii kunai menyóonse tu, uu pee keyáa kē Uléécaá keyu-i upinyóonsekei n wai. ⁹ Lē kai pepe ye Uléécaá inyóonse n wa inyekii-i m pise kapi ritiki apí ne Sakarii wée re uké Uléécaá kunyóonselee lō uké tulaali ηmaasi. ¹⁰ Kumúnjé kpe-i kapi tulaali n ηmaalē, pisoι riwúí ye pee cápínelenle pin ketahai mmé keyóme yáasi. ¹¹ Upíima uleecaatumē unyine uu mese ne mese Sakarii keyu-i kpáfúme, uu kehúú ke-i kapi tulaali n ηmaalē kuwélé luke-luke-mē nyere. ¹² Ke Sakarii uu u n yé, uú túí-túí, iwame ii u tini. ¹³ Amá Upíima uléecaatumē uu u maa re: Sakarii, iwame íi kape pó wa. Uléécaá ye ipówele konle. Upónósi Elisapeti yé kewántisi pó mári aa rinyíri ke he re Yohani. ¹⁴ Meyíkiyiki kake ripópó larukusene. Pisoι meýā apóo yé kó larisi ne kepimare. ¹⁵ Likumúnjé re u yé kam uu Upíima inipee-i wai usoi píima unyine. Feé ne píta pome-pome píka apí unnó-i lonine. Nfáasone yé meýá u n yipaalenle kumúnjé kpe-i kapi u n cuunsene. ¹⁶ U yé Isirayeli pikó meýā pi-Uleecaa, Upíima-mē peseme. ¹⁷ U yé masí Uléécaá keyu-i n sónle ne mewéesesóho ne rínanje ke Elii uú pee m má, uu písáa ne pisiwā nfasimé péne, uu tíyese pepe aseí pite mewéesesóho n háikuse api pepe me n tíkilē kemúnjé ηmurei. U lē nnéi waine uké ne nsoipuri mee Upíima mekame m mé n yé nnya. ¹⁸ Amá Sakarii uu uléecaatumē maa re: Iye kam yé ne ceri re aseí ye nye? Likumúnjé re ne kpurunule, unénósi ricuruu ye kó kpurunule. ¹⁹ Uléecaatumē uu rinóo u pese re: Néε Kapiriyeli, Uléécaá keyu-i kamí we nen upikei wai. U né tummele re ké ifaaci kecire nnyí pó símisi. ²⁰ Amá áa ne nsímé kapi n yekei re nké kumúnjé kunyine-i wa ne kefa tene. Lē nnya kai yé ripólémpi paasi áa yé fe póké rinóo male hái ne kē ke mewai mē nnéi ame n waine.

²¹ Kumúnjé kpē nnéi kémeε, pisoι pee n cápínelē pin ketahai Sakarii mé ye pee píri túnle re pi kunyóonselee-i meýá nánai nnya. ²² Amá kuu n léeme, úu fe uké rinóo pi male. Pisoι api céru re Uléécaá ye linyine u yenisele kunyóonselee-i. Anípe kuú ne pi símisi, tilémpi tin pahaalē.

²³ Ke Sakarii uu kumúnjé kpē kai m pise re uké Uléécaá pikei wa ketó n tu, uu ukeyó pele. ²⁴ Kai rinkpáse, uunósi Elisapeti uu fapisi, uu umecire kényó-i pésu hái ne iwáre inupū kumúnjé, un tee re: ²⁵ Lē ke Upíima uu né n wa ye nní: Li nképéni ripóo u wa re uké leleε pee pisoι kecópe inései n tese né lese.

Uléecaatumē ye símisi re pi yé Yeesu mari

²⁶ Iwáre kpúúlū kémeε, Uléécaá uu uléecaatumē Kapiriyeli Kalilee ketē kuyu kunyine kapi ye n sée re Nasareti kémeε tum. ²⁷ Ukpére unyine yeε úu utisi n nyu kapi pee Yosefi yeleilē. Pi ye u sée re Maari. Ukémeé ke Uléécaá uu u tú. Yosefi ye pee

uyóopi Tafiti kepire ukó le. ²⁸ Uléécaatumε uyē uu Maari keyo-i lompō, uu u maa re: Ne pō yáasi, Ulééca yē ípēelée pō nyísele un kepópire we. ²⁹ Anóo nyē aa Maari túí-túíse, un umecire písei re: Iyáhaa íye mpuri ye nnyí? ³⁰ Uléécaatumε uu pēe u maa re: Maari, iwamε íi kapε pō wa, Ulééca yē uipēelée pō nyísele. ³¹ Pō kómēi, pō fapisine aa kewántisi maru, aa ke séi re Yeesu. ³² Ke yé isoi wa api ye ke séi re Ulééca yēe mǐpá yo kecáá ní tú Kepipi. Upíima Ulééca yé tíyese akε usáayaha Tafiti iyóopi tone. ³³ Ke yé Yakupu kepire pikó kémεε iyóopi teneciré li. Keiyóopi íi kétó máne. ³⁴ Maari uu uléécaatumε maa re: Iye kai yé lē wa, ám utisi nyu? ³⁵ Uléécaatumε uu rinóo u pεse re: Ulééca Nfaasone ye kepócaá súirine, Ulééca yēe mǐpá yo kecáá ní tú uu unnyéré pō yárii. Lē nnya kewá kē ne Ulééca kekó le. Pi yé ke sée re Ulééca Kepipi. ³⁶ Upómárecō Elisapeti kapí pēe n sélei re unyapi ricuruu ye ne riwéése kewántisi kefa mále. Uware kpúúlú kémεε kuu nní we. ³⁷ Likumúnjé re Ulééca úu líka kupōone we. ³⁸ Kei ke Maari uu pēe u pεse re: Ne Upíima ukeikó le. Liké wa yarε kaa nní ní ma. Uléécaatumε uu pēe u yá uu tómpō.

Maari ye Elisapeti pilóólú ha

³⁹ Lisiyaa se-i, Maari uu mēkεεkεε Yuta ketē keε akúú ní má kuyu kunyine ncee pōlō. ⁴⁰ Uu Sakarii keyo-i lompō uu Elisapeti yáasi. ⁴¹ Kumúnjé kpe-i ke Elisapeti uu Maari iyáhaa n kō, kewá akε ukefa-i lémesi, Nfáasone nn Elisapeti yipu ⁴² uu pupēi re: Ulééca yē lisone pō wale ai tósu pinósi tōrōo nnéi. Ulééca rinōo sone ye kewá kē kaa m mārune kecáá wele. ⁴³ Néε úye Unépiíma uni uké ne pilóólú né ní kam? ⁴⁴ Kumúnjé kpe-i kam ipóyáhaa n kō, kewá ye kenéfa-i lémesile ne mpōonare. ⁴⁵ Pō únarekome le, kaá ne kefa n tene re Upíima ye lē kuu ní ma api pō símisi waine nnya.

Maari keyome

⁴⁶ Maari uu pēe re:
Ne la ké Upíima rinyiri ritaáse,
⁴⁷ tinépōo arí ne Ulééca, Unéyulale larisi.
⁴⁸ Likumúnjé re u né uukεikó neε ám líka n tulaalē íwe ténle. Kaí ne neni rimpá, nsoipuri nnéi yé né maa re únarekome.
⁴⁹ Ulééca rínanje nnéi ute ye likei sone kecire né wale.
Urinyiri nsone ye ne mmpehé le.
⁵⁰ Uyēe ye hái kaí ne n wémε pepēe u n wuru anai íwe té.
⁵¹ Uu mēwai nanje-nanje wapisi ne unnanje, uu unnanje nyíse pepēe
akókōri m má api kpíi.
⁵² Uu piyóopi iyóopi-i lese,
uu pepēe ápi líka n tulaalē taáse.

53 Uu pɛpɛɛ nkú n tú nɛ lisəne lɛpɛise,
uu pimámá lákase menípe nmanɛ.

54 Uu upikeikó Isirayɛli pikó picomɛ weri.

55 Uu palei rɛ uké Apiraham nɛ ukɛpire pikó íwɛ tɛ
háí nɛ nǐpá píyɛi-pɔ yarɛ kuú pɛɛ pirókpure nǐ ma.

56 Maari nɛ Elisapɛti apí tonɛ háí nɛ iware itaani kumúnjɛ, uu
lɛ mɛmáá ukeyɔ pɛɛ.

Yohani Uniwolɛ kemarɛ nsímɛ

57 Kɛ Elisapɛti kemarɛ akɛ n tu, uu kɛwántisi maru.
58 Elisapɛti pipɛrɛɔ nɛ upimarɛɔ apí kóm tɛ Upíima yɛ íwɛ u
tɛ, ai Elisapɛti mɛɔ pi larisi. 59 Keyáa páha-paha tunjɛ, apí nɛ
kɛwá weri piké kɛ riké, apí músu rɛ piké usáa rinyiri kɛ hɛ rɛ
Sakaríi. 60 Amá úni uu rɛ: Aai, pi yɛ kɛ sɛɛ rɛ Yohani. 61 Apí u
maa rɛ: Iyɛ lɛ má, úka úu kɛpɔyɔ-i rinyiri tɛ ticɔ má. 62 Apí pɛɛ
nɛ anípe usáa pise rɛ íyɛ kuú la piké yɛ kɛwá kɛ sɛɛ. 63 Sakaríi
uu pise rɛ piké kukpáncúkú u pa. Kapi ku u nǐ pa, uu kukɛcáa
wólú rɛ: Kɛrinyiri tɛɛ Yohani. Ai pinnéi nnóɔ yipu. 64 Mɛsɛ nɛ
mɛsɛ, Sakaríi rilempi ari fɛnnɛ, uu símisi uu Uléecaa rinyiri
taásɛ lin cáɛ. 65 Ai pɛɛ upipɛrɛɔ nnéi iwamɛ wai. Yuteɛ ketɛ
kɛɛ akúú m má nnéi kɛmɛɛ, pisoí apí mɛwai mɛ nsímɛ nɛ n
túntilɛ. 66 Pɛ nnéi pɛɛ ifaaci iyɛ n kó apí ikɛcáa m músu pin
pimɛɔpɛcɛrɛ píseine rɛ: Iyɛ kɛ kɛwá kɛ aké masí nɛ tɛnɛnɛ?
Aseí kɛcáa, Upíima yɛ pɛɛ kɛkɛpire wɛɛ.

Sakaríi yɛ Uléecaa pakarɛ

67 Nfáasɛnɛ nn kɛwá usaa Sakaríi yipu, uu Uléecaa rinyiri nɛ
pisímɛ loni rɛ:

68 Upíima, Isirayɛli pikó Uleecaa rinyiri tiké n taálɛ
kuú nɛ upikó kutu rinɔɔ uu piriya lolu.

69 U uyóriyɛ yɛɛ nnaɛ n má ró hɛɛ
uukɛikó Tafiti keyɔ kɛmɛɛ.

70 U pɛɛ háí mɛkɛɛ-mɛ nsímɛ mmɛ antepuyɛ kuu n wɛɛ
símaasɛɛ.

71 U rinóɔ yekei rɛ u yɛ piróláarɔ
nɛ pɛpɛɛ irópuri n yúlu anipɛ-i ró nméhɛrɛɛɛɛ.

72 Uléecaa yɛ nfanarɛ pirósáayaha nyísɛɛ,
úu uricuruu rinóɔ kuu
u nɛ pɛ kɛɔpɛ n yekei palei.

73 Likumúnjɛ rɛ Uléecaa yɛ urósáayaha Apiraham wéeri rɛ

74 u yɛ piróláarɔ anipɛ-i ró lesɛ,
uu tíyɛɛ ári yɛ nɛ iwamɛ u n yáási.

75 Ai tíyɛɛ arí n kpáiiɛ tɔn kɛcɛrɛ sónɛ uinipɛɛ-i háí nɛ
ntófáa siyaa ketɔ-pɔ.

76 Pó kɛnɛwá, pi yɛ pó sɛɛ rɛ Uléecaa yɛɛ
nǐpá yo kɛcáa n tú antepu.

Likumúnġe re p̄o yé Upiima kekpeē wa aa ncée u nyónse,
 77 aa upikó céreise re u yé piriyu lo uu piakópe pi sári.

78 Uléecaa nfanare toi-toi nnya,
 u ne umetéi sóntile ame ró kpáii yare ntunje

79 uké p̄epeē kuḡmaha-i ne p̄epeē nk̄o kuhore-i ní we rikpáiiise,
 uu aróna nk̄iḡniḡe ncee tikise.

80 Kewá ken papisi, kemeseho men ko papisi. Uu acesi kóima-
 i n finu hái ne keyáa kē kuu upikēi Isirayeli pikó kec̄ope n
 kóraane.

2

*Lē kapi Yeesu Kirisi m mári
 (Matiyee 1:18-25)*

1 Ketē nnéi uyóopi Okusiti uu kumúnġe kpe-i rinóo he re piké
 ketē nnéi p̄isoi kēē. 2 Pikéē p̄epeē p̄ifoí. Pi wale kumúnġe kpe-i ke
 Kiriniisi uú p̄ee Sirii ketē kecáá iyóopi n le. 3 Mpá úye uu ukuyu
 pikéē sí. 4 Yosefi uu Kalilee ketē kémee Nasareti kuyu-i yisi uu
 Yutee keteni-i Tafiti kuyu kapi ye n sée re Petelehem sí. Kuyu
 kpe-i kapi uyóopi Tafiti mari. Yosefi ricuruu ye Tafiti keyo ne
 uk̄epire ukó le. 5 Uu kei pikéē sí, u ne uunósi felei-felei Maari
 yee k̄efa m má. 6 Pin Petelehem-i we, ukemareyaa ake tulu 7 uu
 ukewá foí máru ketisi, uu asánjáa ke yarii uu kuh̄opi kecáa ke
 finse, kapi picéet̄ġe kulee-i ketónne m paa nnya.

Uléecaatume unyine ye Petelehem-p̄o rikpáfume

8 Kelō k̄ese ke-i ke pis̄eesē pinyine apí p̄ee kesine we pin sicare-
 i piisee kecáa p̄aíle. 9 Upiima uleecaatume uu pik̄eyu-i kpáfume,
 Upiima meyoopi amé n t̄elu men kekáale pi wailē. Iwame ii pi
 wai meyansei. 10 Uléecaatume uu p̄ee pi maa re: Iwame íi kape
 nó wa. Nsímé s̄one mee yé Isirayeli pikó nnéi rip̄o meyá n
 níḡukuse kamí ne nó ka. 11 Neni keyaa nké kapi Tafiti kuyu-i
 Nounéyulale mari, uyē ke Uléecaa uu n wée, Upiima. 12 Lē kani
 yé ne u n c̄eri ye nní: Nó kewá fenf̄éi leep̄o kapi kusánjáa ní p̄ilesi
 api kuh̄opi kecáa finse. 13 Mese ne mese, piléecaatume pic̄o api
 ufoi nkó kecáa kpápo api kulúí wai, api p̄ee Uléecaa meyoopi n
 yom te 14 Uléecaa yee keyómecaa-p̄o ipakare te. Nk̄iḡniḡe nké p̄ē
 kuu ketē kecáa ní la kec̄ope n we.

Pis̄eesē ye Petelehem sí

15 Ke piléecaatume api pi rin-yá api keyómecaa-mē p̄ele,
 pis̄eesē api p̄ee símaane re: Tóké Petelehem ha. Li pise re tóké
 lelee n wa ke Upiima uu ró n céreise yē. 16 Api kei mekekeke
 sí apí ha Maari ne Yosefi leep̄o, kewá ken kuh̄opi kémee finu.
 17 Kapi ke n yé, api lē ke uléecaatume uu kewá kē nsímé n símisi
 k̄eenk̄ee. 18 Lē ke pis̄eesē api n símisi ai p̄ē nnéi p̄ee kutu pi n

cólē pírí wai. ¹⁹ Maari uu mmē nnéi ukefa-i múlú un nkεcáá mūsu rísone. ²⁰ Pisεεsē api lē memáá nkúlecee póló. Api Uléécaá rinyiri taáse api umeyōpi n yom te u t́yεse api kóm api kó yenu nnya. Linnéi ye wa yare lē ke uléécaatumε uu pi n símisi.

Pi Yeesu rinyiri he

²¹ Siyáa sisεei memáá, kewá kekéyaa ake tulu, api rinyiri ke he re Yeesu. Tinyiri tē ke uléécaatumε uu pi céesi Maari uu kelene fapisi.

Pi Yeesu Uléécaá keyo-i nyise

²² Lē memáá, itunε ii tulu re piké inyékii wa piké ne pimεcire heere yare kai Moisi isé kémeε m pise, Maari ne Yosefi api peé ne kewá Yerusalem kuyu śi te piké Upiima ke nyise. ²³ Likumúnjé re li Upiima isé kémeε wólaalē te: Upiima yeε kewántisi foí te. ²⁴ Api kó inyóonse ke isé ise iyē ii m pise wai: Sikpéekpeepi sité néε alólá sínsá até kapi yé ne wa.

²⁵ Utisi unyine kapi ye n sée re Simeyō ye pεε Yerusalem-i wele. Utisi uyē ye pεε usoi sone le un Uléécaá riwure má un uyē kái pεε m pise re uké Isirayeli yoriye mé. Nfáasone ye pεε ukeméé wele. ²⁶ Uléécaá uú ne Nfáasone tiki uú ne u símisi re u yé uyē ke Upiima uu n wée uu tumti ne uinipεε yé uu kelene kpi. ²⁷ Nfáasone nn t́yεse Simeyō uu Uléécaá keyo sí. Ke Yeesu pikó apí ne u n hápō piké inyékii iyē ke isé ii m pise wa, ²⁸ Simeyō uu u kpi, uu Uléécaá pakare uu re:

²⁹ Upiima, tipónó kaa n yekei ye nkpréni lile.

Pó fe aa nkpréni né upókeikó t́ye am nkíninje-i kpi.

³⁰ Likumúnjé re ne ne inénipεε pipóyulale yenle.

³¹ Pó Uyóriye kpiimele aa isoipuri nnéi keyu-i wai.

³² Uyεε metéi mee yé n t́yεse ketē nnéi ayu aa pó céru.

Uyεε yé t́yεse mpópuri Isirayeli rinyiri arí taá.

Lē ke Simeyō uu Yeesu kecáá n símisi

³³ Yeesu usaa ne uuni api pírí wai ne lē ke Simeyō uu Yeesu kecáá n símisi. ³⁴ Simeyō uu anó sone pi tikise, uu Yeesu uni Maari maa re: Uléécaá ye kewá nké wée re keké t́yεse pisoι meyā piké loó, pimεyā piké kó Isirayeli-i yisi. Kekeε Uléécaá linyise-nyise leε yé pisoι ne Uléécaá kecōpe m pásaisene. ³⁵ U yé lē ke pisoι meyā api riséé ne pisifa-i m mūsu yámnε. Amá pó keuni, pó ntóosi kó yare ketéhe kapi pó tuhu.

Antepu Aani kecáá nkó

³⁶ Unósi unyine kapi ye n sée re Aani ye kó peé wele. U antepu le. Fanuwεeli ukpére lo Asee kumare-i. U pεε kpurunule rísone. Anmē aseεi ke u ne uula pεε n sónne unnanje kémeε api wa. ³⁷ Lē memáá, uu ikúmannōsi tone uú ha ne anmē kuwóó ne afεetaani ne ana tulu. Uu ye pikai Uléécaá keyo riyá, amá ketúnjé

ne kesine kuu ye Uléécaá pikei n wai un anóo paasi un welu.
 38 Uu kumúnjé kpe-i Uléécaá keyo-i hapo uu Uléécaá pipakare
 loni. Uu pē nnéi pēe pēe m mé te Uléécaá uké Yerusalem riyu lo
 kewá kē nsímé símisi.

Nasarēti kémee mēpēeme

39 Kē Yeesu pikó api lē ke Upíima isé ii m pise re piké wa piwai
 mí masí, apí ne Kalilee u pele, pikuyu Nasarēti kémee. 40 Kewá
 aké m papisi ken kó rínanje kpálē. Mewéésēsōhō píima kuú pēe
 má, Uléécaá ipēelée in kó ukecáá we.

Yeesu ye aḡmē kefi ne até má uú ne Uléécaá keyo kémee lompo

41 Mpá kuḡmē kúye-i, Yeesu usaa ne uuni yèè pēe nkpō melóó
 anyá hale Yerusalem-pō. 42 Kumúnjé kpe-i, Yeesu ye pēe aḡmē
 kefi ne até mále. Usáa ne úni apí ne u pēne api anyá sí yare
 kapi ye ní ha. 43 Kē anyá aa n tēne, usáa ne úni api pele, amá
 Yeesu uu Yerusalem-i mēsuni, upikó apí kó nkpání céri. 44 Api
 músu re Yeesu yé pipisencō pinyine rintikile, api sōne yare
 keyáa kesē kumúnjé, apí pēe lē memáá pipimarecō ne pipisane
 kémee piwélaa u sí. 45 Amá apí u yé, apí Yerusalem-mē pele pin
 piwélaa u nōrlē. 46 Api keyáa táánū tunjé Uléécaá keyo-i u yenu
 un isé picélaa kecōpe tū un kutu pi cōlē un kó nsímé pi písei.
 47 Pírí ke Yeesu mesōhō ne uanōo meyoóó ai pē nnéi pēe kutu u
 n cōlē wa. 48 Kē usáa ne úni api u n yé, ai pírlí pi wai, úni uu
 u maa re: Kenéwá, yo nnya kaa lē wa? Tó ne upósáa ye pēe pó
 wéésile kerówu ken túúni. 49 Uu rinóó pi yósu re: Yo nnya kani
 né wéési? Ani nyu re li pise re ké unésáa pikei waa? 50 Amá apí
 lē kuu pi mí ma aseí kō.

51 Yeesu uu pi tiki api Nasarēti pele. U pēe usáa ne úni
 pakarelenle. Uni uu kó mewai mē nnéi ukefa-i n wailē. 52 Yeesu
 uú m pelu, umesōhō men kpálē un kó isoi sōne le, Uléécaá ne
 sisoipipi inipēe-i, Uléécaá ipēelée in kó ukecáá we.

3

Yohani Uniwole ye Uléécaá Nsimé yóólē

(Matiyee 3:1-12; Mariki 1:1-8; Yohani 1:19-28)

1-2 Kumúnjé kunyine-i, Uléécaá uu Sakarii uḡmáne Yohani
 kucesi kóima-i rinóó maa. Rōm uyōopi píima kapi ye n sée re
 Típee ye pēe likumúnjé kpe-i iyóopi kémee aḡmē kefi ne anupū
 piwai masile. Pōnsi Pilati yee pēe Yutee ketē kecáá paílē, Erooti
 pōn Kalilee kekó kecáá paílē. Uumaa Filipu yee pēe Itumee ne
 Tarakoni sitē kecáá paílē, Lisaniya un Apíteeni ketē kecáá paílē.
 Likumúnjé kpe-i ke Aani ne Kayifu apí pēe pēpēe ye Uléécaá
 inyóonse n wa piwéése. 3 Yohani uu Yuritee ayu pikóónú loni un

yóólě tē: Ani mēfine conse, ani t́yēse piké míni nó wolē Uléécaá uké nóanékópe nó sárēi.

⁴ Ai wai yare lē ke antepu Esayi uú pēe uritelé kēmēe n wóí re: Usói rinóo ye ri tēe kucesi kóima-i n yóólě tē:

Ani Upíima ncee nyóonse,
ani uicee t́iise iké kecire wa.

⁵ Ahóre-hore nnéi ye sírunē,
akúú nē sikúúpi nnéi asi foru,

icéē sikóónú nnéi asi t́ii,
icéē ahore-hore nnéi aa síru.

⁶ Mpá úye uu pēe yénu re Uléécaá ye usói riyu lóle.

⁷ Asoiwuí aa Yohani kēmēe n sónaapó uké míni pi wolē. Uu pi maa re: Nó akpurii nnyé! Wóo nó céesi re nó fe ani Uléécaá ketahai kēe n tu kaase má? ⁸ Ani ye mēwai mēe n nyíselē te nō mēfine conse wa. Ani kapē nómēncíre m máíkēe re: Apiraham yēe urósáayahá. Uléécaá yé fe uu waise apare nnyé nní aa panse Apiraham sipirē. ⁹ Iso isóolu ye pile iké aléé sémni hái iníní-pó. Pí kuléé nkú kpēe áku apipi sōne m márei kēne api nna-i sápo.

¹⁰ Asoiwuí aa pēe u pise re: In lēe ni, íye kai nkpéni pise re táké wa? ¹¹ Uu rinóo pí yósu re: Úye un sitúkanka sité m má, li pise re uké uyēe úu m má kesē hē, úye un kó iluke m má, li pise re uké uucó yēe úu m má hē.

¹² Pilampooyóó ricurruu api símpó piké míni pi wolē, api Yohani pise re: Urócélaa, íye kai pise re tóóké wa? ¹³ Uu rinóo pí yósu re: Ani kapē ye lē ke isé ìi rínké re písoi piké ye hééle kecáá rilaase.

¹⁴ Pisóóca ṕó ticurruu api u pise re: T́ó ní, íye kai pise re táké wa? Uu pi maa re: Ani kapē ye úka siwóó yósi nē rínanje nēe aní nē nsímé liute wááná, amá ani nē nóinéhéé rípá.

¹⁵ Kuyu nnéi yēe pēe tálē tē lipíima linyine ye wainē. Mpá úye uu péé m músu re nēe Yohani yēe uyē ke Uléécaá uu n wēe.

¹⁶ Yohani uu pēe pi maa re: Míni ke nēe nē nó wóle, amá unyine yēe rínanje né n fe ye sánti. Inésoi lí tu re ké uanééri nñme fénne. Nfáasōne nē nna kuu yé nē nó wolē. ¹⁷ U ukunipē-i kuhóólo kapi ye nē n cácai múílenle uké nē mēpipi nē acólé kóólēne. U mēpipi risíme-i súúnine uu ayúí ṕó nna mēe rín ye píkai n kpu kēmēe toroíse.

¹⁸ Yohani ye pēe písoi itisi kpáriisele un nē Nsímé Kecire pi símisi. ¹⁹ Erooti ye pēe umárecó cire unási Erootiyati kpísile uu kó mēwai kópe mēcó mēyā wapisi. Lē nnéi nnya ke Yohani uú péé nē u cési. ²⁰ Erooti uu kó mēwai kópe mēcó kpá uu Yohani kukpániilee wai.

*Yohani ye Yeesu míni wolē
(Matiyee 3:13-17; Mariki 1:9-11)*

²¹ Kapí písoi nnéi míni piwóle ní masí, api kə Yeesu ricuruu wolé. Kumúnjé kpe-i kuu keyóme n yáási, ai keyóme hánne. ²² Nfáasone nn ukεcáá súiri yare rilólā, pin ti nyáni ne inípee. Tinóó ari keyómecaa-pə maari re: Póó Kenépipi lala kecire. Am ye kεpócáá kó.

*Yeesu Kirisi pikpure anyiri
(Matiyee 1:1-17)*

²³ Anmē afetaani kumúnjé ke Yeesu uu má uú ne upikei koru. Yare kapí pee m músu, u pee Yosefi kepipi le. Yosefi un Elii kepipi, ²⁴ Elii un Matati kepipi, Matati un Lefi kepipi, Lefi un Melisi kepipi, Melisi un Yanayi kepipi, Yanayi un Yosefi kepipi, ²⁵ Yosefi un Matatiyasi kepipi, Matatiyasi un Amosi kepipi, Amosi un Nahum kepipi, Nahum un Esili kepipi, Esili un Nakai kepipi, ²⁶ Nakai un Maati kepipi, Maati un Matatiyasi kepipi, Matatiyasi un Simeyi kepipi, Simeyi un Yosee kepipi, Yosee un Yota kepipi, ²⁷ Yota un Yowanaa kepipi, Yowanaa un Resa kepipi, Resa un Soropapeeli kepipi, Soropapeeli un Salatiyēli kepipi, Salatiyēli un Neri kepipi, ²⁸ Neri un Melisi kepipi, Melisi un Ati kepipi, Ati un Kosam kepipi, Kosam un Elimatam kepipi, Elimatam un Eri kepipi, ²⁹ Eri un Yosuwee kepipi, Yosuwee un Eliyeseε kepipi, Eliyeseε un Sorim kepipi, Sorim un Matata kepipi, Matata un Lefi kepipi, ³⁰ Lefi un Simeyóó kepipi, Simeyóó un Yuta kepipi, Yuta un Yosefi kepipi Yosefi un Yonam kepipi, Yonam un Eliyakim kepipi, ³¹ Eliyakim un Meleya kepipi, Meleya un Mena kepipi, Mena un Matata kepipi, Matata un Nataa kepipi, Nataa un Tafiti kepipi, ³² Tafiti un Sese kepipi, Sese un Opeti kepipi, Opeti un Poosi kepipi, Poosi un Sala kepipi, Sala un Nasóó kepipi, ³³ Nasóó un Aminatapi kepipi, Aminatapi un Atimeε kepipi, Atimeε un Esiróm kepipi, Esiróm un Faresi kepipi, Faresi un Yuta kepipi ³⁴ Yuta un Yakupu kepipi, Yakupu un Isaaki kepipi, Isaaki un Apiraham kepipi, Apiraham un Tera kepipi, Tera un Nahóó kepipi ³⁵ Nahóó un Seruki kepipi, Seruki un Rakau kepipi, Rakau un Falēki kepipi, Falēki un Epee kepipi, Epee un Sala kepipi, ³⁶ Sala un Kenam kepipi, Kenam un Aripakisaati kepipi, Aripakisaati un Sem kepipi, Sem un Nowee kepipi, Nowee un Lemēki kepipi, ³⁷ Lemēki un Matusalem kepipi, Matusalem un Enōki kepipi, Enōki un Yereti kepipi, Yereti un Malaleyēli kepipi, Malaleyēli un Kenaa kepipi, ³⁸ Kenaa un Enóosi kepipi, Enóosi un Sēti kepipi, Sēti un Atam kepipi, Atam un Uléécaa kepipi.

4

*Setani ye Yeesu peikeε
(Matiyee 4:1-11; Mariki 1:12-13)*

¹ Yeesu uu Yuritee nkoi-mē n leeri Nfáasone nn u yipaalē. Nfáasone nn u kpísi ní ne kucesi kóima-mē sí. ² Setani uú ha kei u peikee siyáa afeena. Uu siyáa sē kēmee líka li. Lē memáá nkú nn u wai. ³ Setani uu pēe u maa re: Pōn Uléecaa Kepipi, a rinóo ripare ntí he riké ripóló kukpónó. ⁴ Yeesu uu rinóo ku yósu re: Li rítelē-i wólaalē te: Ai iluke ηmane yee ye usoi nfáa he.

⁵ Setani uú ne kelō caca u sí, uu meyéne mese ketē nnéi ayóopiyyu u nyísente ⁶ uu u maa re: Né ayóopiyyu nnyé nnanje ne ammu le pó he. Anénipe-i kapi lē nnéi wa, né fe am uyē kam ní la he. ⁷ Pōn né rinwula aa né yáasi, lē nnéi yé lipókó wa. ⁸ Yeesu uu rinóo ku yósu re: Li rítelē-i wólaalē te: Upíima mecire kóló kaí ne sá re usoi uké riwula uké yáasi.

⁹ Kuníri aku lē memáá u kpáú ne Yerusalem-pō, akú ha Uléecaa keyō kecáa u tasi, aku u maa re: Pōn Uléecaa Kepipi, a kecáa nké-i mepócire risápō. ¹⁰ Likumúnje re li rítelē-i wólaalē te: Uléecaa yé upitume rinóo he

¹¹ Api pó yéu

kupóna áku kape ne ripare rinyine rinkpóu nnya.

¹² Yeesu uu rinóo ku yósu re: Li rítelē-i wólaalē te:

Kape Upíima Upóléecaa peikee póké uketo yē. ¹³ Ke Setani uu méwee mpehē mpehē ne Yeesu m peikee, uu lē memáá ne ketaa u wai un ne kepole kecō mé.

Yeesu ye upikei Kalilee keteni-i kóraane

(Matiyee 4:12-17; Mariki 1:14-15)

¹⁴ Yeesu uu Kalilee ketē pele. Nfáasone nnanje nn ukecáa we. Urinyiri ari ketē kē nnéi kónú. ¹⁵ Uu ayómeyáhaalee-i n céési, mpá úye un ríyyu u waise.

Nasareti pikó ye Yeesu yē

(Matiyee 13:53-68; Mariki 6:1-6)

¹⁶ Yeesu uu Nasareti-i kapi pēe u rimmúlú uú ha ne papisi pele. Uu kewénteyaa tuné kuyómeyáhaalee-i loni yare kuu ye n lō mecō. Uu yisi re uké Nléecaasimé kéē. ¹⁷ Api antepu Esayi ritelē u múise. Uu ripínne uu yénu kei kai n wólaalē te:

¹⁸ Upíima Nfaasone ye kenémee wele.

U né wéele re [ké pepēe ne

mpóocaaí n tū ncōj pi lese] ké kō píwekōó Nsímé Kεcire riyóó, ké pikpaniikó símisi re pi yé akpanii kēmee pi lese, am kō pinyíye símisi re pi yé kam api ye yenu.

Am pē kapi íwe n wai ηméherese

¹⁹ te kē kuηmē kpē ke Upíima uu uipeelée n nyísene nkó símisi.

²⁰ Yeesu uu lē memáá rítelē pílesi uu ukeikó ri múise uú tone. Písoi pē nnéi pēe kuyómeyáhaalee-i ní we api inípee u wii. ²¹ Uu pēe pi maa re: Nléecaasimé mmú kani nní n kō, neni ke rinóo tē

ari li. ²² Anóo nyē ke Yeesu uu m máikεε aa nípá úye loni, ai píri pi wai kuú ne nsímé sone mmú n símisi, apí ye pee maa re: In ne Yosefi Kepipii? ²³ Yeesu uu pi maa re: Ne nyu re nó kenyárú kee n tee re “Úpōise, a mepócíre pōise” né male. Nó kō né maa re: Tō konle lē ne lē kaa Kaperinawum-pō n wapisi. A kō limεcō kupóyu-i wapisi. ²⁴ Uu lē memáá kpá re: Asei kam nó símisine: Apí ye antepu úka kusáne yōsí ukuyu cire-i. ²⁵ Asei kam nó símisi, pikúmannōsi ye pee Elii kumúnjé piyεle Isirayeli-i, ke nkpei nn n wa aηmē ataani ne kuwélé kumúnjé, nkú píima nn kuyu nnéi loni. ²⁶ Uléécaa úu pikúmannōsi pē unyine kémee Elii tú, insá uyee Sitōo ketē kémee Sarepita-pō ní we. ²⁷ Piyó ye kō pee kulúí wele Isirayeli-i antepu Elisee kumúnjé, nípá ne lē, piuka úu wole uké fū, insá Sirii ukó Naama mecire.

²⁸ Ke pē nnéi pee kuyómeyáhaalee-i ní we apí lē n kō, kuwóí aku pi wai. ²⁹ Apí yisi apí u tōrōi apí ne kuyu lelu, apí ne rikúú tē kecáa ke pikuyu aku m mómaalē taá re piké ha kei-pō u riláume. ³⁰ Amá uu nnánári wai uu pikepáápáá tiki uu tómpō.

Untrihélaa unyine nsímé

(Mariki 1:21-28)

³¹ Yeesu uu pee Kalilee ketē kémee Kaperinawum-pō sí. Uu kewénteyaa ketúnjé písoi Nléécaasimé céési. ³² Umecélaa ye pee píri pi wele, liriýíkí re u céésile ne nnaηe. ³³ Kuyómeyáhaalee kémee, unirihélaa unyine un we. Uu pipupukεε kápáá. ³⁴ Ah! N-ye kaá ne ró wéési, Nasareti ukó Yeesu? Pō kale re pōké ró náa? Ne pó nyule re Uléécaa ye pó wéele uu iyaa yekei. ³⁵ Yeesu uú ne ku cési uu ku maa re: A riséé aa usoi uyē kéméé lelu. Kuníri aku písoi kecōpe ketē u tapu aku pee ukeméé lelu áku líka u wa. ³⁶ Ai pinnéi nnōo yipu apí pimεcōpecire m máikεene re: kpí! Nsímé ní-ye mpuri ye mmú? Usoi nkó ye aníri rinóo hele ne nnaηe áá lelu. ³⁷ Apí Yeesu rinyiri ne ketē kē nnéi kóónú.

Yeesu ye pitóikó kulúí pōise

(Matiyee 8:14-17; Mariki 1:29-34)

³⁸ Yeesu uu Pisuífi kuyómeyáhaalee-i léeri uu Simōo keyō sí, Simōo ulóhóni ipiηe in meýá tolú lin u pekεsi. Apí ne Yeesu téni re uké u pōise. ³⁹ Uu ukecáa pe, uu kupiηetoi rinóo he ne kuwóí, kupiηetoi aku u kpáii, uu mese ne mese yisi uu pikecáa paí.

⁴⁰ Ituηe melólé-maá, pē nnéi pee itóí ncōpuri pitoikó m má apí ne Yeesu pi lεepō. Uu nípá úye kecáa anípe laa uu pi péise. ⁴¹ Aníri aa kō písoi meýā kéméé lelu an pupukεε re: Póo Uléécaa Kepipi. Amá Yeesu uú ne a cési uu nsímé ne a yulu, aníri ricuruu ye nyu re Yeesu ke Uléécaa uu wéε.

Yeesu ye Pisuífi ayómeyáhaalee-i Nléécaasimé yóólé

(Mariki 1:35-39)

⁴² Kai n weesi, Yeesu uu kuyu lelu uu kei ke úka úu ní we sí. Tisoiwuí ari piwélaa u loni. Kapi u n læpə, apí n la yarə uké pikekúrí n we, úu kapə pi riyá. ⁴³ Amá Yeesu uu pi maa rə: Li pise rə ké Ulééca a iyəpí Nsímé Kεcire ayu acə símisi. Lē nnya ké Ulééca a uu né tumme. ⁴⁴ Uu Kalilee Pisui fi ayomeyáhaalee-i Nléécaasimé n símisi.

5

Yeesu ye pipiretiki foi séi

(Matiyee 4:18-22; Mariki 1:16-20)

¹ Keyáa kenyine ke Yeesu uu Kenesareti kupiyə ritime nyenu, pisoi pin u kálaapə rə piké Nléécaasimé kutu ricə. ² Uu áninói até kuritimə yenu, pikpíntomécópii pin akemee léeme api pianyerí n heere. ³ Yeesu uu kúninói kuse-i loni aí ne sá Simə kukó. Uu u maa rə uké ne nkáripí ritime ketaa wa. Yeesu uu kúninói kémee tone uu risoiwuí icélaa koru.

⁴ Kuu nsímé m masí, uu Simə maa rə: A ne kúninói kecímé-cimé-mē ha, nó ne pipósencə ani pəe nóanényerí fóm ani ikpíntomé cópii. ⁵ Simə uu rinó u yósu rə: Sáa, kesine nké nnéi kari keisi ári kə pəe líka yē. Amá kai nní pó rə ké anyerí fō, né fō. ⁶ Api anyerí fóm api ikpíntomé paála lí kumúnjé má, anyerí ticuruu aá n céérii. ⁷ Api pipisencə pəe kúninói kucə-i ní we séiri rə piké pi lé. Pē apí hapə api áninói keté ikpíntomé yipu, áninói ricuruu an la aké mirii. ⁸ Ke Simə Piyee uu lē n yé, uu Yeesu keyu-i wúla uu rə: Upíima, a ne ketaa né wa, ne ukópekóó le! ⁹ Iwame ye Simə ne pē ticuruu pəe ukekúrí ní we wale, ikpíntomé píima iyē kapi keyáa kē n cópii nnya. ¹⁰ Lē cire kai kə Simə pisencə Yakupu ne Yohani ne Sepetee sipipi wa. Amá Yeesu uu Simə maa rə: Iwame lí kapə pó wa. Kai ne neni rimpá, né tíyese aa pisoi pəe yé né rintíki wéési. ¹¹ Api pəe pianinói ne ketē-mē sí, api mpá yo yá api Yeesu tiki.

Yeesu ye uyó unyine paise

(Matiyee 8:1-4; Mariki 1:40-45)

¹² Ke Yeesu uu kuyu kunyine-i ní we, utisi unyine yee keyó m pólú uú hapə. Kuu Yeesu n yé, uu keteni-i pa uu keyu keté tuhu uú ne u téní rə: Upíima, pən n la, pó né wole am funi. ¹³ Yeesu uu kunípe saapə uu u ca uu rə: Ne lalə, a péi! Keyó ake mese ne mese tene. ¹⁴ Yeesu uu rinó u he rə: Kapə úka nsímé mmú símisi. Amá a ha mepócire uyee ye Ulééca a inyóonse n wa nyíse uké yé lē kaa ní we, aa limemáa ihēe he aá ne mepócire nyóonse yarə kai Moisi isé kémee m pise, mpá úye uké yé te pə péi. ¹⁵ Yeesu rinyiri ari pəe kumúnjé kpe-i kuyu n kóónúlē hái, asoiwuí aa ye u kálisi aké unsímé kutu ricə uké kə ne aitoi a

poise. ¹⁶ Amá Yeesu uu ye kei ke pisei ápi ní we sí uú ha keyóme yáási.

*Yeesu ye kékankáláká kenyiné poise
(Matiyee 9:1-8; Mariki 2:1-12)*

¹⁷ Keyáa kenyiné ke Yeesu uú we un pisei céési. Pifarisi ne pepee isé n nyu pin ukékúrí tǔ. Kalilee ne Yutee sitē ayu-i ne Yerusalem kapi léenti. Upiima nnañe ye pee Yeesu kecáá wele, un ne pisei pōisente. ¹⁸ Pisei pinyine apí hapo pin kékankáláká risánjáápōré wailē. Api wéési lē kapi yé ne keyo ke-i n lompō piké Yeesu keyu-i ke yekei. ¹⁹ Amá ápi ceri mē kapi yé ne ke n lompō, ke pisei api kulúí n tōsí nnya. Apí ne itúhaa kecáá ke taá, api itúhaa péré, apí ne risánjáápōré tē pisei pee n cápínelē kecōpe Yeesu keyu-i cépisepō. ²⁰ Ke Yeesu uu pinfatene n yé, uu utóikó maa re: Ne apókōpe pō sárei. ²¹ Isé picélaa ne Pifarisi api kemúnjé loni, pin tee re: Usoi úye kecire ye nkó un Ulééca lāmisi? Wóo yé fe uké akōpe sárei? Ulééca mecire yee yé fe. ²² Yeesu uu pinfasimé cérupō uu pi maa re: Yo nnya kani nfasimé mmú mpuri má? ²³ Anóo nnyé keté kecōpe, riye tee fákú ne ricō. Ke usoi uu yé kékankáláká m maa re: Ne apókōpe pō sárei nēe kuu yé ke m maa re: A yisi a sōne? ²⁴ Ne la pōké céri re Usoi Kepipi ye ketē kecáá nnañe mále keké ne pisei akōpe pi sárei. Uu pee kékankáláká rinóo he re: A yisi a ripósánjáápōré pílesi aá kulu. ²⁵ Mese ne mese, usoi uu nípá úye keyu-i yisi uu risánjáápōré tē kémee kapí pee u n finselē sakaa, uu nkúlecece pōlo un Ulééca rinyiri taáselē. ²⁶ Ai nípá úye nnóo yipu. Api Ulééca rinyiri taáse, iwame ii pi súúni pin tee re: Tō neni mēwai kecire yē!

*Yeesu ye Lefi sée re uké u ritiki
(Matiyee 9:9-13; Mariki 2:13-17)*

²⁷ Lē memáá, Yeesu uu léeri, uu ulampooyóo unyiné kapi ye n sée re Lefi yenu un lampoo keyóo-i tǔ. Yeesu uu u maa re: A né ritiki. ²⁸ Lefi uu yisi uu linnéi yá uu u tiki. ²⁹ Lefi uu limemáá iluke kecire ukeyo-i u wai. Pilampooyóo meýā ne pisei picō pin kesé keluke ke-i we. ³⁰ Ai ne Pifarisi ne isé picélaa risá, api Yeesu pipiretiki maa re: Yo nnya ke nó ne pilampooyóo ne pikópekóo ani kesé le? ³¹ Yeesu uu rinóo pi yósu re: Pisei pee isare n láarú ápi upōise pise, amá pitóikó pee upōise pise. ³² Am ka re ké pisei pee aseí n tíkílē sée, amá pikópekóo nnya kamí ka re piké piméfine conse.

*Yeesu ye anóopahaa nstímé wai
(Matiyee 9:14-17; Mariki 2:18-22)*

³³ Pisei pinyine api Yeesu maa re: Yo nnya ke Yohani pipiretiki ne Pifarisi api ye anóo paasi api ye kō keyóme yáási

μήπά πίγει. Amá pṣ pipiretiki pin le pin kṵ níru? ³⁴ Yeesu uu rinṵo pi yṵsu re: Nṵ mṵsu re usoi yé unṵsi kpṵsi un we, upisane api ppe anṵo paasi? Aai, mmē rṵn we. ³⁵ Li yé kam api kumṵnjé kunyine-i unṵsíkṵ uyē pikεcṵpe lese apṵ ne tṵmpṵ. Pēé uyε-i kapi yé ppe anṵo paasi.

³⁶ Yeesu uu kenyárū pimáa pi kpá re: Uka úu ye kusánjáa fale kepampi ne kusánjáa kpure tápisi. Lin lē n wa, kusánjáa fale kuu lē ticéeri, kepámpi kē kuu n lése áke kṵ kukpure kémee waine. ³⁷ Uka úu ye píta pelē kukónenuj kpure-i súū. Lin lē n wa, píta pē ne ye anṵj tikpáfúsele, ai wai píta ne lianṵj ye méwoo wa. ³⁸ Amá anṵj fale-i kapi ye píta pelē súū. ³⁹ Uka úu ye kṵ píta fale káipi un pipelē pinírē m masí. Pi ye re pipelē ppe pikεcṵre.

6

Yeesu yee kewénteγaa ute
(Matiyee 12:1-8; Mariki 2:23-28)

¹ Kewénteγaa tunjé kenyine ke Yeesu uu kecare kémee sṵne un tṵsu. Upipiretiki api mepipi n kpéeni pin pianipe-i tekεise pin takai. ² Pifarisi pinyine api pi maa re: Yo nnya kani lē ke isé ii m maa re pisoι apṵ kape ye kewénteγaa ketúnjé wa wai? ³ Kei ke Yeesu uu ppe pi pese re: Lē nnya áni lē ke Tafiti uu kumṵnjé kpe-i ke nkṵ nn u ne upikṵ n wa keenlē, née yo? ⁴ U Uléecaa keyṵ-i lonle uu akpónṵ kapi Uléecaa n yekei kpṵsi uu le, uu kṵ upikṵ pa, lin kṵ ne irósé-i wṵlaalē te pεpεe ye Uléecaa inyṵnse n wa piwéése ηmane ppe yé fe apṵ a le. ⁵ Yeesu uu kṵ pimáa pi kpá re: Nē, Usoi Kepipi, née kewénteγaa ute.

Utisi uyee kunίpe kṵpe m má
(Matiyee 12:9-14; Mariki 3:1-6)

⁶ Kewénteγaa ketúnjé kecṵ kenyine, Yeesu uu kuyómeyáhaalee kunyine-i loni un pisoι céesi. Uu kei utisi unyine leepṵ ne kunίpe luke-luke kṵpe. ⁷ Isé picélaa ne Pifarisi apṵ Yeesu kutu n cṵlē piké yé in te u yé kewénteγaa ketúnjé usoi pṵise, likumṵnjé re pi ppe kewááná wéésile piké ne akṵpe u n lapaase. ⁸ Amá Yeesu ye ppe pinfasimé cérile. Uu unίpekṵpekṵṵ maa re: A yisi a nyere mṵpá úye uké pṵ yé. Utisi uu yisi uu nyere. ⁹ Yeesu uu ppe pi maa re: Ne nó pise re íye kai irósé kémee pise? Li pise re tṵké kewénteγaa ketúnjé lisṵne née likṵpe wa? Te tṵké usoi nfaa lṵ née tṵké u kpu? ¹⁰ Uu pinnéi nyáni uu ppe limemáa usoi uyē maa re: A kupónίpe ritunjáme. Uu kunίpe tunjápṵ, kunίpe aku pélu. ¹¹ Amá ai mpṵ pṵ tṵosi apṵ pimεcṵpεcṵre n keηene pin lē kapi yé ne Yeesu n wa taikεe.

Yeesu ye pitumε kefi ne pité wée
(Matiyee 10:1-4; Mariki 3:13-19)

¹² Yeesu uu likumúnjé kpe-i kekúúpi taá re uké keyóme yáasi. Kesine nnéi kuu kei tone un Uléécaá yáasi. ¹³ Kai n weesi, uu upipiretiki séi, uu pikecɔpe kefi ne pité wée uu pi séi re pitume. ¹⁴ Pɛpɛɛ Simɔɔ kuu rinyíri n he re Piyee ne uyɛ uwā Antiree ne Yakupu ne Yohani ne Filipu ne Patelemii ¹⁵ ne Mاتيye ne Tomaa, ne Alifee kepipi Yakupu ne Simɔɔ ye ukuyu ní la ¹⁶ ne Yakupu kepipi Yutasi Isikariyɔɔti ye ní ka uu kepire Yeesu yái.

*Yeesu ye céésile un kɔ itóí pɔise
(Matiye 4:23-25; 5:1-12)*

¹⁷ Yeesu ne upipiretiki api kekúúpi cɛpime api kuté mmé weri, kei ke upipiretiki meyā api ní we. Yutee keté nnéi písoi meyā pin kɔ kei we, ne Yerusalem pikó ne Tiiri ne Sitɔɔ menimaa ritime ayu pikó. ¹⁸ Pi cápinemele piké Yeesu icélaa kutu rica, api kɔ piitói pi pɔise. Pɛ ke aníri aa m pekési api pélu. ¹⁹ Mpá úye uu náási uké u rica, liri yíki re u pɛe rínanɛ nnyine mále un ne pinnéi pɔisente.

Nnare ne píweluke

²⁰ Yeesu uu upipiretiki inípeɛ wii uu re:
Nó mpí nóó nní íwe m má, nɔ pínarekome le.
Nóó Uléécaá iyɔɔpi te.

²¹ Nó mpí nóó nní nkú n tú,
nɔ pínarekome le, nɔ keyáa lepune.
Nó mpí nóó nní n téní, nɔ keyáa sényine.

²² In te písoi ye nóinépurí yulu,
api nó lákase, pin lámisi pin
kɔ nónnékópe símisi re nɔ Usoi Kepipi ne kefa tene nnya,
nɔ pínarekome le.

²³ Tikpákára tē ticɔ ke pipisaa apí pɛe antepuye wa. In te lelee nó leeme, nórinéɔɔ ríké n láarú, ani ne mpóɔnare cɔ, nóinéheɛ ye keyómecaa-pɔ piyele ái kumúnjé má.

²⁴ Amá nó mpí nóó nní ní má, íwe kani topori,
nɔ nónnénare piluke masile.

²⁵ Nó mpí nóó neni nní n lepaalɛ, íwe kani topori,
nkú ye sóntile nké nó wa.

Nó mpí nóó neni nní n sényi, íwe kani topori,
nɔ mpóɔcaai-i lonine ani ténisi.

²⁶ In te mpá úye ye nónnésɔne símisi, íwe kani topori,
likumúnjé re lɛ ke pipisaa apí pɛe antepuye nɔome wai.

*Ani nópinélaarɔ n la
(Matiye 5:38-48; 7:12a)*

²⁷ Nóó nní kutu né n cólɛ, ne nó símisile re ani nópinélaarɔ n la, ani pɛpɛɛ nó n yúlu lisɔne n wai, ²⁸ ani pɛpɛɛ awéeri nó n wai anɔɔ sɔne ritikise, ani pɛpɛɛ íwe nó n wai kecáá n welu. ²⁹ In te usoi ye kumóri kuse-i kepese pó tɔ, a kutóɔɔ u ritunjá,

usoi un kupókpe lenku pò n yosíe, a tíyese uké kò kepótúkanka tene kpísi. ³⁰ Mpá úye yee linyine pò we a li u he, úye un kò lipókò linyine pò n yosí, kape li u korí. ³¹ Lẽ kani ní la picò piké nó wa, ani ye limeco pi wa. ³² In te pɛpɛe nó ní la ñmane kaní la, ihéé íye icò kani pɛe m̃. Pikópekòó ricuruu ye pɛpɛe pi ní la lalɛ. ³³ In te pɛpɛe lisone nó n wai ñmane kani ye lisone wa, ihéé íye icò kani pɛe m̃? Pikópekòó yèè kò l̃ wale. ³⁴ In te nò tálɛ te p̃ kani n lonse yé nó héele, ihéé íye icò kani pɛe m̃? Pikópekòó ricuruu yèè pikópekòó lonsele pin tálɛ te pi yé l̃ kapi n lonse ritísí linyine pi héele. ³⁵ Amá nóóké nòpinélaara n la, ani lisone pi n wai. Ani kape ye n tálɛ te pi yé nó héele ani kelene pi lonse. Nó ihéé kɛcire yè ani póló Ulééca yee nípa yo kɛcáá n t̃ sipipi, likumúnjé rɛ u pɛpɛe ápi rícere m má ne pisoí kpákárá lalɛ. ³⁶ Ani ye nómenécɔpɛcire íwe ténaa ne yare ke Nónunésáa uu ye íwe nó n t̃ m̃eco.

*Ai we rɛ tóké ye picò akópe m pal̃
(Matiyee 7:1-5)*

³⁷ Ani kape ye picò akópe m pal̃, Uléécaá úu kape kò ne nó akópe m pal̃ nnya. Ani kape ye picò ne túhaane, Uléécaá úu kape ne nó n túhaane nnya. Ani ye picò akópe pi sárei, Uléécaá uu nóanékò nó sárei. ³⁸ Ani ye picò he, Uléécaá uu nó he. Pi nó músune ai yipu áí wure api t̃ɲa-t̃ɲa api nó kópò. Kemúnjé k̃ kani ye ne picò m̃ musí kapi kò ne nó músune. Ai líka nnya, Uléécaá ye músune ai yipu uu t̃ɲa-t̃ɲa uu tírii uu nó kópò. Kulū kp̃ kani ye ne picò m̃ musí kucò ke Uléécaá uu kò ne nó músune.

³⁹ Yeesu uu kò kenyárū kpá rɛ: Unyíyɛ úu yé fe uké unyíyɛcò t̃ɔɔi. Lin l̃ n wa, pinnéi ye ha kuhóre-i lóipone. ⁴⁰ Uyee pikei m peikee úu ye uyee pi u m peikeese n fe. Amá uyee pi m peikee un pikei n ceri ñsone, u ne uyee pi u m peikeese yé n sá. ⁴¹ Yo nnya kaa keyúipi kee upómárecò menipɛɛ-i ní we nyáni áa pɛe kenawélépi kee mepókò-i ní we nyáni? ⁴² Iye kaa yé fe aa upómárecò maa rɛ: Unémárecò, a riyá k̃ keyúipi kee mepónípeɛ-i ní we lese, páa pɛe kenawélépi kee mepónípeɛ-i ní we lese kelene. A tíye pò kɛcáá kɛcáá m̃wai má kpa! Kenawélépi kee mepónípeɛ-i ní we kaa yé m̃foí lese aa pɛe ñsone n nyáni áa ne keyúipi kee ucò menipɛɛ-i ní we lese.

*Kuléé ne kuapipi kɛcáá icélaa
(Matiyee 7:16-20; 12:33-35)*

⁴³ Kuléé kpɛɛ isare n láárú áku ye apipi kópe mari, kuléé toikò áku ye kò apipi sone mari. ⁴⁴ Pi ye nípa kuléé kúye ne kuapipi cerile. Api ye sínipeleépi kɛcáá afiiki t̃, ápi ye kò ahíhí kɛcáá aɛɛɛɛ t̃. ⁴⁵ Lisone ke usoi sone uu ye ukɛfa-i lésemɛ, usoi kópe

πόσo likόpe ukefa-i léseri, likumúnġe re lelee usoi kefa-i n yipaalġe ke nnóo nn ye símisi.

*Styā sité sinyine kecáá nsmé
(Matiyee 7:24-27)*

⁴⁶ Yo nnya kani né sélei re Upíima, Upíima áni pēē lġ kam nó n céesi wai? ⁴⁷ Ani tíye ké nó nyíse lġ ke uyēē nnésímé kutu n cólġ un ne n keisi uú ne menyíne ní we. ⁴⁸ Liute ye we yare usoi yeē kġyā m móm uu túni ai cimisi uu kepare tulu, uu kekecáá rikúí tōsi. Ke ikóí ii n yi ii waa, míni amē ke fe, amá amē kō fe meké ke ritiŋa-tiŋa, likumúnġe re ke mōmaalenle nśone. ⁴⁹ Amá uyēē nnésímé kutu n cólġ úu pēé ne n keisi ye we yare usoi yeē kġyā m móm uu ntaai pure-pure kecáá ke tōsi, rikúí ári we. Ke ikóí meni amē ke rińfe, mese ne mese kake tōhō ake foru téké-téke.

7

*Yeesu ye Rām usóca kpéē unyine ukeikó poise
(Matiyee 8:5-13)*

¹ Ke Yeesu uu písoi pēē u n kálaalġ ifaaci piwai ní masí, uu yisi uu Kaperinawum tómpo. ² Rām usóca kpéē unyine ye pēē ukeikó unyine mále, úu ye uukeikó uyġ kecáá kō. Ukeikó uyġ un pólú, ticuruu un kekpo nyahai. ³ Ke usóca kpéē uyġ uu n kō pin Yeesu nsímé símisi, uu Pisuífi piwéése tum te piké ha u séeme uké uukeikó poise. ⁴ Api Yeesu kémēē tuiṗo apí ne meyá u tēni re: Usoi uyēē ne sá re pōké u lġ. ⁵ U ntópurí lalē nśone. Uyēē kō kuróyómeyáhaalee mō. ⁶ Yeesu uu pēē pi tikipō. Kuu kġyā n nyahaipō, usóca kpéē uu upisane tumpo re piké u maa re: Upíima, kape mepócíre ricōŋ. Am ne sá re pōké kenéyo lō. ⁷ Ne rinécúruu yenle re ám tu re ké kepómēē hapō. Amá a rinóo he unékeikó uké peí. ⁸ Né ticuruu ye piwéése mále nen pi pakarelġ, nen kō písóca má pēē né m pakarelġ, nen piunyine m maa re uké méye ha, u ye hale. Nen kō ucō m maa re uké kam, u ye kale. Nen kō unékeikó m maa re uké linyine wa, u ye li wale. ⁹ Ke Yeesu uu anóo nyġ n kō, usóca kpéē uyġ isoi ii u sonesi. Uu pansē uu písoi kulúí pēē u n tġkilġ maa re: Ne nó maa re nípa Ísirayēeli kémēē, ám pikai nfatene mmú ncō yenaalġ. ¹⁰ Pē kuu n tū api kġyā-i pēepō api ukeikó uyġ lēepō un isare láárú.

Yeesu ye ukúmannōsi unyine kewā nfaa pēsēme

¹¹ Kai kóso n weesi, Yeesu uu kuyu kunyine kapi ye n sēē re Naini sí. Upipiretiki ne risoiwuí tin u tġkilġ. ¹² Kumúnġe kpe-i kuu kuyu kepoō n nyahaipō, uu yēnu pin ne kesóikópe pikúlaa tōsu. Ukúmannōsi unyine kewā cireníŋe kapi lġ ne tōsu. Kuyu pikó kulúí pin ne unósi uyġ tū. ¹³ Ke Yeesu uu u n yġ, íwe ii u wai uu u maa re: Kape té! ¹⁴ Yeesu uú nyósōpō uu asóikópe mule ca,

pepee n topori api nyere, Yeesu uu re: Keηmánepi, ne rinóo pó he, a yisi! ¹⁵ Kesoikópe ake cǎnǎráá ake nsímé kápáá. Yeesu uu keuni ke pa. ¹⁶ Iwame ii pinnéí loni api Ulééca rinyiri taáse pin tee re: Antepu píima ye kerócope rikpáfúmēle. Ulééca ye kale uké umpuri come! ¹⁷ Nsímé mmē nn Yutee ketē nnéi ne kemeko sitē kēmeē kóónú re lē ke Yeesu uu wa.

*Yohani Uniwole pitume
(Matiyee 11:2-19)*

¹⁸ Yohani pipiretiki api lē nnéi u símisi. Yohani uu pikécópe pité séi, ¹⁹ uu Upíima kēmeē pi tum te piké ha u pise re: Póo usoi uyē kapi mekēe-me n tee re u sónti née unyine ucó ye kepire wemēle? ²⁰ Kapi Yeesu kēmeē n tuiṗo, api u maa re: Yohani Uniwole yee ró tumme re tóké pó pise re: Póo usoi uyē kapi mekēe-me n tee re u sónti née unyine ucó ye kepire wemēle? ²¹ Kumúnjé kpē kēmeē, Yeesu un pisoí meyā itóí pǎisente, un aníri pi pései un pinyíye meyā inipee wúkulentē. ²² Uu pēe Yohani pitume maa re: Ani mpó ani ha lē kani n yé ani kó kom Yohani keenkēe: Lelēe re pinyíye ye nyánile, síkankáláká sin sónē, piyó pin wole pin funi, pitusuí pin kómēi, pikpǎkpǎ pin yisikēe, piwékóó pin kó Nsímé Kécire ke pisoí api pi n yóólē kómēi. ²³ Uye unsá né nnya n loó, liute ye únarekome le.

²⁴ Ke Yohani pitume api pitóhé ní masí, Yeesu uu Yohani nsímé pisoí pēe n cǎpinelē n símisi re: Yo kani kucesi kóima-i piyéne ha? Kēkpápi ke kuyó aku n fikiisee, née yo? ²⁵ Yare yo kani pēe piyéne ha? Usoi yee melape kecire n lapaalē yee kei we, née yo? Amá siyóópiyó-i ke pepee ilū néíkóó n tánti pin isoi le apí we. ²⁶ Yare yo kecire ηmaa kani pēe piyéne ha? Antepu unyine, née yo? Amá asei kecáá uyē kani nní ní yé ne antepu fele. ²⁷ Likumúnjé re Yohani nsímé kai Nléécaasimé ritelē-i wólaalē te: Unétume ye nkó kam n tumme uké ne kēkpéé pó wa uké mpócée nyóonse.

²⁸ Yeesu uu pimáa kpá re: Ne nó símisile re ápi unyine maraalē yee Yohani n fe, nǎpá ne lē, pepee Ulééca iyóopi kēmeē ní we kecópe uyee n fílē ye u fele. ²⁹ Kuyu nnéi ne pilampooyóó pēe Yohani nsímé kutu riñcǎo api tíyese uu míni pi wole. Pi cerile re Ulééca yee aseí ute. ³⁰ Ke Pifarisi ne pepee Ulééca isé n nyu api ní yé re Yohani úu kapē míni pi wole, lí nyísele re lē ke Ulééca uú ne pi ní la kapi kepire ritó.

³¹ Yeesu uu pimáa pi kpá re: Uye kam yé ne nfáani pisoí múnjeisene? Uye kapí ne menyíne we? ³² Pi nkpáni yare siwá see kéyaála-i n tú, si ne sisicó sin séleine asi ye re: Tó asú símisile, ani yúlu áni yesi, ari sikpoyome yom, áni té.

³³ Likumúnġe re Yohani Uniwole ye kale úu ye iluke li, úu ye kə píta n ntí, ani re u unírihélaa le. ³⁴ Usoi Kepipi pód weri ken le ken níru, ani kə re: Ani usoi nkó nyánii, piluke ne píta nkó ġmane mee uyē we. Ticuruu u kə pilampooyód ne piwaikópəkód picə usane le. ³⁵ Amá pepere u n ġmurei ye nyíselenle re Uléecaa mewéésesəhə ye me.

Yeesu ye Ufarisi Siməo keyə-i we

³⁶ Ufarisi unyine uu Yeesu séi re piké kesé iluke li. Yeesu uu usoi uyē keyə sī uú tone uu le. ³⁷ Kuyu kpē unəsi unyine yee mefine kópe m má un we. Kuu n kó te Yeesu ye Ufarisi uyē keyə-i we un iluke le, uú ne kenúmpi ne tulaali meyipē sī ³⁸ uu Yeesu kəpire nyere, uana-mē. Uú n tēni uu Yeesu ana ménini fəlu, uu limemáa ne unnyúpi a tinnente, uu a pira uu tulaali akecáa kəoni. ³⁹ Ke Ufarisi uyee Yeesu kusáne n wai uu lē n yē, uu ukəfa-i n tee re: Usoi nkó un pee mesei antepu, u yé pee unəsi nkó yee nní u n cárii ceri re wóo lo, u yé kə pee céri isoi íye mpuri kuu le. Unəsi lo yee mefine kópe m má. ⁴⁰ Yeesu uu pee Ufarisi rinód yósu re: Siməo, ne nnyine mále ké pó male. Siməo uu rinód pēse re: Sáa, a male. ⁴¹ Yeesu uu re: PISOI pité pee ne uwóolonse riwóme má. Use un ne riwóme u má nwoóweni siwóo píle píle menupú, ucə pəon ne riwóme u má nwoóweni mepipi kuwóo. ⁴² Piketé kē úka úu kə pee fene uké uriwome hééle. Uwóolonse uu piketé sárei. Piketé kē kecəpe úye yee yé meyansei uwóolonse uyē n la? ⁴³ Siməo uu rinód u yósu re: Ne músu re uyē tiwome tee m piye yee yé meyá u n la. Yeesu uu re: Pə alari mále.

⁴⁴ Uú lē memáa unəsi uyē-mē pansəpə, uu Siməo maa re: Pə unəsi nkó yēe? Ne kepóyə-i lommele áa míni né he re ké anéna riké, amá uyē ne anéna umenini fəile uú ne unnyúpi a tinnente. ⁴⁵ Aa né ripira re kusáne kaa né yósu, amá kamí ne n lomme kuu nní né yáhaanke uú ne anéna tini. ⁴⁶ Aa mékpə rinéyu kecáa kəonu *, amá uyē ne tulaali anéna kecáa kəonule. ⁴⁷ Lē nnya kam pó tee re: Nla píima kuu né ní nyíse ye nyísele re pi uakópe nnéi u sárei. Amá uyē kapi nkáripí n sáreile, nkáripí kuu ye unla nyíse. ⁴⁸ Yeesu uu pee unəsi uyē maa re: Ne apókópe pó sárei. ⁴⁹ U ne pepere kesé n le api pisifa-i n símisi re: Usoi úye mpuri lo yee akópe n sárikee? ⁵⁰ Yeesu uu pee unəsi uyē maa re: Mpófatenə ye pó yóriyēle, a n ġme ne nkíġniġe.

8

Pinəsi pee pee Yeesu n tikilē

¹ Lē memáa ke Yeesu uu ayu maa ne ayu sínsá rikóónú un Uléecaa iyəopi Nsímé Kəcire yóólē. Upiretiki kefi ne pité ² ne

* **7:46** Mékpə pikəonu ríyu kecáa: Kusáne piyód ye pi Pisuifi kémee. Tíyu piwaise ye pi.

pinósi pē kuu aníri m pései ne pē kuu m pōisente pin u tikilē. Maari kapi n sélei re Makitala ukó kapi aníri aseei m pese ne
³ Cusa yee Erooti keyo kecáa ní paílē unósi Yohana ne Susaani ne pinósi meya pēe pēe pilikó ne Yeesu ne upipiretiki n léni.

Ulukaa kenyárū

(Matiyee 13:1-9; Mariki 4:1-9)

⁴ Ayu kulúí kémee ke písoi api ye pēe léepo api Yeesu léepo. Ke písoi api n cápine, uu kenyárū maa re: ⁵ Utisi unyine yee ilukepuri pifóme leepo, icó ii ricéetime lólu api ikecáa cōpisi sinúipi asi i le. ⁶ Ilukepuri icó ii kepare kecáa lólu. Kii n le, ii kóosi, ke rñiñe rñ n we nnya. ⁷ Ico ii sinípeleépi kémee lóipo ii lelu, sinípeleépi asi mese ne mese i hila. ⁸ Amá ilukepuri icó íf ne ketē sone sá, ii lelu ii papisi ii máru rñsone. Yeesu uu pimáa kpá re: Ani kutu ríco rñsone, úye un ukóme uu kóm.

Yo nnya ke Yeesu uu ne sinyárū céési?

(Matiyee 13:10-17; Mariki 4:10-12)

⁹ Yeesu pipiretiki api kenyárū kē aseí u pise. ¹⁰ Uu rinóo pi yósu re: Nó ke Uléecaa uu uiyōopi nsímé mee m pékaalē cereise, uu pē cereise. Amá picō ye nípá yo kómēile yare sinyárū liké wa re pi rñsone paílē amá ápi kō pēe rñsone nyáni, pin rñsone kutu cōlē ápi kō pēe rñsone kómēi.

Yeesu ye ulukaa kenyárū aseí lese uu simisi

(Matiyee 13:18-23; Mariki 4:13-20)

¹¹ Kenyárū kē aseí ye nnyé: Ilukepuri yee Nléecaasimé. ¹² Písoi pinyine isoi ye ricéetime tē meco wele. Pi ye konle, amá kuníri akú weri aku nsímé mmē pisifa-i lese ápi kape ne kefa n tene liké pi n yóriye nnya. ¹³ Picō ye keparecaa kē meco wele: Pi ye Nléecaasimé kónle api n yósu ne mpōnare, amá ápi ye n tíye nké pikemee iníñí wa, ápi ye kefa tene liké nāñai. Ncōñ nn n ka, api nfatene yálapo. ¹⁴ Ilukepuri iyee sinípeleépi-i ní loó ye we yare pepēe ye n kō, amá api tíyese nfasimé ne memá ne ketē kecáa lilala ai n hila ápi ye pēe rikáhákáhá ne kētō-pō. ¹⁵ Ilukepuri iyee ketē sone-i ní loó ye we yare pepēe Nléecaasimé kutu riñco api pisifa-i n múlú, api n n tikilē ne kefa kese api ηmóópú nn kulaa pi wai.

Kéfiraa kenyárū

(Mariki 4:21-25)

¹⁶ Yeesu uu re: Úka úu ye kéfiraa risé uu kucári ke kipi née uu kefine metene ke pésu. Amá kelō cáca kapi ye ke ritōsi liké ne n wa re pē nnéí pēe keyo-i n lompo ye metéí yé. ¹⁷ Lē nnéí lee pēe m pékaalē ai kúyene wai, lē ke nípá úye uu pēe kúyene ní we ai metéí kémee léeri. ¹⁸ Ani nómenécíre tí ne lē kani ye nsímé n

kō. Likumúnjé re uyee m má kapi ye pípa rikpá, amá úye unsá m má, nkáripí mmē kuu m má kapi u yósune.

Yeesu uni ne upiwā

(Matiyee 12:46-50; Mariki 3:31-35)

¹⁹ Yeesu uni ne upiwā apí weri api u leeri, amá ápi fe piké ukemee tuiṗo, ke písoi api kulúí n tósí nnya. ²⁰ Api pimékame Yeesu símisi re: Upóni ne pipówá ye ketahai nyenu pin la piké pó yé. ²¹ Amá Yeesu uu pinnéí maa re: Unéni ne pinéwá pee nní pεπεε Uléécaa Nsimé kutu n cólě pin lě knn pi m pise tikilě.

Yeesu ye meyo píima menyine riséese

(Matiyee 8:23-27; Mariki 4:35-41)

²² Keyáa kenyine ke Yeesu ne upipiretiki api kúninai lō uu pi maa re: Tóké kupiyee kuwélé kucō-mē ha. Api mē téj. ²³ Kumúnjé kpe-i kapi n ténlě, Yeesu uu lōpile. Kuyō píima kunyine aku pipépe kápáá. Míni ame kúninai yipu lin ne nkṗo pi wéési. ²⁴ Pipiretiki api Yeesu leepo api u yónse api u maa re: Sáa, Sáa, tō kpínine! Yeesu uu yisi, uu kuyō ne ániwalé cési ne kuwóí, ai níhesi, ai sée léké-léké. ²⁵ Yeesu uu upipiretiki maa re: Yei ye nónnéfatené? Amá iwame ii pi wai, aseké uu kō nnóo pi yipu api pimεcōpεcire m máíkεene re: Usoi úye mpuri ye nkó, aí ne kuyō ne míni péne lin u pakarelě un tinóo n he.

Yeesu ye untrihélaa paise

(Matiyee 8:28-34; Mariki 5:1-20)

²⁶ Api Kerasaa pikó ketē kee kupiyee metéj meco n we ken Kalilee ketē lorólě loni. ²⁷ Ke Yeesu uu kúninai-i rincúlame, kuyu kpē utisi unyine uu u tēpei. Háí mekεε-me kúu ye ilū tā, aníri an u pekesi. Úu pee kέyō má, amá akpíí kέmεε kuú pee sói. ²⁸ Kuu Yeesu n yé, uu pupéi, uu uanui kecáá wúla uu meyá maa re: Tó ne mpó ne ní-ye, Uléécaa yee nípá yo kecáá n tū Kepipi Yeesu? Ne ne pó ténile re kape íwe né wa. ²⁹ Ai líka nnya kuu lě male, Yeesu ye rinóo he re aníri aké ukeméé le. Li ye lin ne u n yisi, pi ye ána ne anípe akpanii u paasile, amá uu a túúni, aníri aa kucési kóima-mē u kpáú. ³⁰ Yeesu uu u pise re: Iye kapi ye pó sée? Uu rinóo yósu re: Pi ye né sée re “kulúí”, likumúnjé re aníri ye ukemee kulúí wele. ³¹ Aníri nyē áá ne Yeesu téní re úu kape nkṗo kuhore-mē a riláupō.

³² Kúfōnlee píima kunyine kun tikúú kecáá we kun túkuri. Aníri áá ne Yeesu téní re uké tíyese aké áfōj nyē-i lō. Yeesu uu ncée a he. ³³ Aníri aa pee usoi uye-i lelu aa áfōj loni. Afōj aa kekúúcaa-pō ntóó sé áá ha míni-i sée. ³⁴ Ke písoi pee áfōj n kpáúlě api lě n yé, api wuru apí ha ne nsímé mmē kuyu maa-i ne siyupi nnéi-i kóónú. ³⁵ Písoi api léeri piké lelee n wa yē. Api Yeesu kέmεε tuiṗo api leepo utisi uyē un péí, un Yeesu ana

keyúrí tŭ un lapaalē, ne ukeyu cáká-cáká. Iwame ii pi wai. ³⁶ Pē nnéi inipee-i kai lē n wapisi api lē ke aníri aá ne utisi uyē-i ní le keenkēe. ³⁷ Kerasaa ketē pikó nnéíe api Yeesu maa re uké pikuyu-i le, ke iwame ii pi n wa nnya. Yeesu uu kúninai yopoi uké tómpo. ³⁸ Utisi uyē ke aníri aa n tíye uú ne Yeesu téni re uké ncée u he uké u ritiki, amá Yeesu uu u lakase uu u maa re: ³⁹ A kupóyu pele aa lē ke Uléécaaa uu pó ní wa keenkēe. Utisi uyē uu sí uú ha kuyu nnéi kémee lē ke Yeesu uu u n wa símaankee.

*Yeesu ye Yairusi ukpére yukuse uu kə unósi unyine paise
(Matiyee 9:18-26; Mariki 5:21-43)*

⁴⁰ Kumúnjé kpe-i ke Yeesu uu kupiye ritime rico-mē n léeme un pēeri, písoi pēe pēe n cápinelē api u tépei. Pi nnéi ye pēe u ménle. ⁴¹ Utisi unyine kapi ye n sée re Yairusi uu pēé weri. U pēe ukuyu Pisuifi kuyomeyáhaalee uwéése le. Uu Yeesu ana metene wula uú ne u téni re uké ukéyo-i ha re ⁴² ukewá kpérepí cirenínje kee m má yare aŋmē kefi ne até ye lalē keké kpu.

Kumúnjé kpe-i ke Yeesu uu kei n sí, písoi pin awélé nnéi u nyikii pin ne u tikilē. ⁴³ Kumúnjé kpe-i, unósi unyine ke ménye ame n léenti hái injē kefi ne ité-me un kei we. [Pípaise píima nnéi kuu rika uu umemá nnéi caai], amá úka úu fe uké u paise. ⁴⁴ Uu Yeesu kēpire-mē nyósópó uu uketukanka ritime ca. Kuu lē tińca, ménye mee n foho ame mese ne mese nyere. ⁴⁵ Yeesu uu pise re: Wóo né rica? Api pinnéi kējesi re ápi u rica. Piyee uu re: Saa, písoi ye pó kálaalenle awélé nnéi. ⁴⁶ Yeesu uu maa re: Usói ye né ricalē. Liriyíkí re ne ceri re ínnaŋe nnyine ye kenéméé lele. ⁴⁷ Unósi uu yénu re li u yámnle. Uu Yeesu-i sí un terii uu uana metene wula. Uu nípa úye keyu-i lē nnya kuu Yeesu rińca ne lē kuu mese ne mese ní péi símisi. ⁴⁸ Yeesu uu u maa re: Unékpére, mpófatenē mee pó yóriye. A n ŋme ne nkínŋine.

⁴⁹ Kumúnjé kpe-i ke Yeesu uu lē n símisi, utume un Yairusi keyo leeri uu Yairusi maa re: Upókpére ye kpule, kape nkpáni urósáa pēkesi. ⁵⁰ Yeesu uu kóm, uu kuyóme yáhaalee uwéése Yairusi maa re: Képówuú áke kape tó, mpókó ye re a ne kefa tene. Upókpére ye pélune. ⁵¹ Kapi kéyo n tuiyo, úu úka ncée he re u ne uyē piké lompó, insá Piyee ne Yohani ne Yakupu ne kewá kē usaa ne keuni. ⁵² Mpá úye un téni kewá kē nnya. Yeesu uu pēé maa re: Ani kape tē, áke kpu, ke lonile. ⁵³ Api u n sényi, likumúnjé re pi nyu re kekpérepí ye kpule. ⁵⁴ Yeesu uu kekunipe tini, uu me yá pupēi re: Kewá, a yisi! ⁵⁵ Kewá nfaa nn pēeri, áke mese ne mese yisi. Yeesu uu rinóo he re piké iluke ke he. ⁵⁶ Ai kewá pikó nnóo yipu, amá Yeesu uu rinóo pi he re ápi kape lelee n wa úka símisi.

9

*Yeesu ye pitumε kefi ne pitε wée
(Matiyee 10:5-15; Mariki 6:7-13)*

¹ Yeesu uu upitumε kefi ne pitε cápine uu rínanε pi he re piké aníri n fe api kō itói m pōisente. ² Uu pεe pi tum te piké ha Uléécaā iyōopi nsímé símisi api pitóikó pōisente. ³ Uu pi maa re: Ani kapε linyine rimúlú yarε kunaapi née kulóó née iluke née kewóó naké ne ncée ha. Ani kapε sitúkanka sité sité rimúlú. ⁴ Nōn kέyō kέye-i n topile, ani kei n tū hái ne nókenétōhε tuné. ⁵ Pin yei kusáne piyóó nó n yé, ani pikuyu le, ani nóanένα nkonο péi liké nyíse re pi Uléécaā pipakarε yeε. ⁶ Upitumε api tósu, api ayu nnéi kέmεε sόne api Nsímé Kεcire símisi pin núpá yei pitóikó pōisente.

*Erooti ye piri tū
(Matiyee 14:1-12; Mariki 6:14-29)*

⁷ Uyóopi Erooti uu lē nnéi lεe n wai nsímé kóm. Uu ceri lē kuu yé m musí, likumúnjé re pinyine ye pεe tee re: Yohani Uniwole yeε pikpōkpō-i yisi. ⁸ Picō pin tee re: Elii yeε leemε. Picō pin kō tee re: Pεe mεkεε antepu unyine yeε nkpō-i yisi. ⁹ Amá Erooti uu re: Ne tíyesele api Yohani ríyu tōlu. Usoi úye mpuri nsímé kam pεe nní kóméi má? Uú n wéési uké Yeesu yé.

*Yeesu ye písoi ákotokú anupū (5.000) kpínii
(Matiyee 14:13-21; Mariki 6:30-44; Yohani 6:1-14)*

¹⁰ Pitumε api pεeri api lē ne lē kapi n wapisi Yeesu kεenkeε. Uú ne pimεcire iyaa lelu kuyu kpē kapi ye n sée re Petisayita kekúrí. ¹¹ Amá písoi pεe n cápinelē api kóm api u tiki. Yeesu uu Uléécaā iyōopi nsímé pi símisi uu kō pεpεe m póólú pōisente. ¹² Ke itunε ii n tene, upitumε kefi ne pitε apí ne u kō api u maa re: A písoi maa re piké ha ayu ne siyupi sεe ne nní ró rí kólē kέmεε iluke ne sifine wéési, likumúnjé re kucesi kecōpe kari nté we. ¹³ Amá Yeesu uu pi maa re: Ani nórinécúruu liluke-luke pi he. Api rinóó yósu re: Akpónó anupū ne ikpíntomé ité ηmane kari nté má. Née pō la re táké ha písoi mpí nnéi iluke lō? ¹⁴ Písoi ákotokú anupū (5.000) pεe pεe kei we. Yeesu uu upitumε maa re: Ani pi tonsente písoi kuwóó kuwóó anai. ¹⁵ Pitumε api lē kuu pi n forii wai, api písoi tonsente. ¹⁶ Yeesu uu akpónó anupū ne ikpíntomé ité kpísi, uu keyómε werí, uu iluke iyē kecáá Uléécaā pōoneε. Uu kpókōrine uu upitumε pa re piké písoi pεe n cápinelē hōone. ¹⁷ Pinnéi api le api lεpu. Upitumε api akéri nyεe m pōone cápine ai anére kefi ne até yipu.

*Piyεe ye yámnε re Yeesu ke Uléécaā uu wée
(Matiyee 16:13-19; Mariki 8:27-29)*

18 Keyáa kenyine ke Yeesu uu umecire keyóme yáasi, upipiretiki api u leepo, uu pi pise re: PISOI YE MAÍKEE RE NÉE ÚYE? 19 Api rinóo yósu re: Pinyine ye tee re po Yohani Uniwole le, picó re po Elii le, picó pin kó tee re po pee mekee antepu unyine le yee nkpó kémee n yisi. 20 Yeesu uu pi pise re: Nó ní, nò mpíi re née úye? Piyee uu rinóo yósu re: Póo uyē ke Uléecaa uu n wée.

*Yeesu ye unkpó ne umeyise nsímé riyóó
(Matiyee 16:20-28; Mariki 8:30-9:1)*

21 Yeesu uu pi nyi re ápi kape úka nsímé mmē símisi. 22 Uu pimáa kpá re: Li pise re né Usói Kepipi ké meyansei íwe li. Pisuifi piwéese ne pepee ye Uléecaa inyóonse n wa piwéese ne isé picélaa yé ke kesi. Li kó pise re piké ke kpu ake keyáa táanú tuné yisi.

23 Uu pee pinnéi maa re: Uye un n la uké né ritiki, uké umecire pípaí riyá uu nípá keyáa kéye ukunapélékóó n yalē, uu pee né tíki. 24 Ai líka nnya, úye un n la uké unfaa lo, u n fómnile. Amá úye un né nnya unfaa n fóm, liute yee yé unfaa lo. 25 Usói kulaa ye kúye in te u ketē nté likó nnéi yé, uu pee kpi née uu umecire ásáláú tani. 26 Uye un neni inései ne nnésímé isei n wai, Usói Kepipi yé kó uisei wa ken píyei kemeyoópi ne keusaa ne pilécaatumé ke Uléecaa uu n wée meyoópi-i m peeri. 27 Asei kam nó símisi, pinyine ye nté wele pee yé Uléecaa meyoópi n yé api kelené kpíni.

*Yeesu ipiye ye conse
(Matiyee 17:1-8; Mariki 9:2-8)*

28 Ke Yeesu uu lē pisímé mí masí, ai wai yare siyáa sipaha kumúnjé, uu Yohani ne Yakupu kpísi uú ne rikúú taá piké keyóme yáasi. 29 Kuu keyóme n yáasi, ukeyu ake méwee conse, uilú ii wárara pói-pói. 30-31 Mese ne mese, pISOI PITÉ pinyine api Uléecaa meyoópi-i léeri, pi ne Yeesu pin yói. Pikei kai m pise re uké wa ne unkpó Yerusalem-po ifaaci kapi lē wai. Pepee Moisi ne Elii. 32 Piyee ne upicó pin ne nnó ketaa tu, amá api yáka-yaka api Yeesu meyoópi ne pISOI PITÉ pee ukekúrí ní nyenu yenu. 33 Ke pISOI PĒ API Yeesu rin-yá, Piyee uu u maa re: Sáa, li nyamle re toké nté n we. Tó la re toké sicánjipi sitaani kari, pó kee, Moisi kee, Elii kee. Uu nkpáni nyu mmē kuu n símisi. 34 Kumúnjé kpe-i kuu lē n símisi, kuhope kunyine akú weri aku pi hila. Ke pipiretiki api ní yé kuhope kun lē pi hilalē, iwame ii pi loni. 35 Tinóo rinyine ari kuhope kpe-i léeri re: Nkó yee Kenépipi kam n wée, ani kutu ke ricó! 36 Kapi rinóo tē lē n kómeyi Yeesu nmané kapi pee nyáni. Pipiretiki api séé, ápi kumúnjé kpe-i úka lē kapi n yé símisi.

Yeesu ye kewá kē ke kuntri aku m pekese paise
(Matiyee 17:14-18; Mariki 9:14-27)

³⁷ Kai koso n weesi, api rikúú cépime, risoiwuú píima rinyine ari Yeesu tépeipɔ. ³⁸ Utisi unyine uu riwúú tē kecɔpe sicáálla kápáá re: Sáa, ne ne pó tēni re a kenéwá kecáá ripáí, kenécíreníne ye ke. ³⁹ Kuníri kunyine kpee ye ke yisi, ake mese ne mese pipupukee loni, aku ke kpapamnise meyá, aku atalalaá ke wóise. Aku ye mese ne mese ke riyá, ku ye íwe ke wale kelene. ⁴⁰ Aní ne pipópiretiki tēni re piké kuníri kpē lakase, amá ápi fe. ⁴¹ Yeesu uu pee re: Nó nfatenciré ne pikpááree mpuri mmú! Ituɲe ilé kam nókenémee pitóne kpáne? Ituɲe ilé kam yé lē ne nó n kahari? Ani ne kewá kē nté né kam. ⁴² Ke kewá ake n nyahaipɔ, kuníri aku ke pepire aku ke lémesi meyá. Amá Yeesu uú ne kuníri cési hái, uu kewá paise uu keusaa múise. ⁴³ Uléecaa nnaɲe píima nn nípá úye pírí wai.

Yeesu ye unkpɔ nsímé kpálē
(Matiyee 17:22-23; Mariki 9:30-32)

Yeesu mewai mē men kɔ lē nípá úye pírí we, uu upipiretiki maa re: ⁴⁴ Ani nkpéni aseí nyē kam ní la ké nó símisi rimúlú nsɔne. Pi yé Usoi Kepipi pisoí anipe-i wa piké ke kpu. ⁴⁵ Amá ápi nsímé mmē kō. Pi pi m pesile re ápi kape n kō, iwame íi kɔ ɲmurei piké ne Yeesu m pise.

Wóo pipiretiki kecɔpe uwéese?
(Matiyee 18:1-5; Mariki 9:33-37)

⁴⁶ Pipiretiki api pimecɔpecire keyáa kenyine n kenene piké céri re úye yee pikɔpe uwéese. ⁴⁷ Yeesu uu pinfasimé céru. Uu pee kewá kenyine kpísi uu ukekúri nyereɛe. ⁴⁸ Uu pi maa re: Uye un né nnya kewá nké kusáne n yɔsí, tinécúruu kuu kusáne yɔsí. Uye un kɔ kusáne né n yɔsí, uyee né n tumme kuu kɔ kusáne yɔsí. Likumúɲe re úye un nókenécɔpe usínsá, uyee uwéese.

Uye un kerócáa n kpálē, uyē úu uróláarɔ
(Mariki 9:38-40)

⁴⁹ Yohani uu rinóo yósu re: Sáa, tɔ unyine yenle yee aníri n lákase ne ripónyíri nnaɲe arí n la tóké ne u yē, kúu kerócɔpe ní we tɔn ne pó tíkílē nnya. ⁵⁰ Amá Yeesu uu rinóo u pese re: Ani kape ne u yē, liriýíkí re úye un nókenécáa n kpálē, uyē úu nóunéláarɔ.

Samarii kuyu kunyine ye Yeesu piyóo yē

⁵¹ Ke kumúɲé kpē ke Yeesu uu keyóme-mē ní taáne aku n tu, Yeesu uu hó re uké Yerusalem ha. ⁵² Uu pisoí pinyine kekpéé tónse, api Samarii kuyu kunyine sí te piké lē ne lē kai u m pise u wéési uké kelene tuiɔ. ⁵³ Amá kuyu kpē pikó ápi ɲmurei piké kusáne u yɔsí, kuu Yerusalem-mē n símpɔ nnya. ⁵⁴ Ke

upipiretiki Yakupu ne Yohani api lē n yē api u maa re: Upiima, pə lalē re təkē nna rinōō he nkē pikecāā cuunu nkē pi torēē? ⁵⁵ Yeesu uu pikuwélé-mē pansēpə uú ne pi cési [uu pēē pi maa re: Ani nyu kemúnjé kekēē nōkenémēē ní we. Usoi Kepipi áke ka re keké pisoni fóm, amá ke kalē re keké piayu lə]. ⁵⁶ Api pēē yisi api kuyu féé-mē sí.

*Yeesu pitiki kecāā icélaa
(Matiyee 8:19-22)*

⁵⁷ Pin ncée-i we ke utisi unyine uu Yeesu maa re: Ne pó tiki ne kei kaa n simpəne nnéi. ⁵⁸ Yeesu uu u maa re: Sisáná ye sialéeri mále, sinúipi sin siayámé má, amá nē, Usoi Kepipi ám tíka má kam yé ríyu n tampə ké wéntē. ⁵⁹ Uu usoi ucə maa re: A né ritiki. Amá usoi uu re: Sáa, a ncée né he ké ha unésáa kulesi ké pēē kelene pó ritiki. ⁶⁰ Yeesu uu rinōō u pēse re: A tíye pikpəkpə piké pikpəkpə kulesi, póké ha Uléécāa iyəopi nsímé símisi.

⁶¹ Usoi ucə uu u maa re: Ne pó tiki ne Upiima, amá a ncée né he ké ha menétónjé pinékó símisi. ⁶² Yeesu uu pēē u pēse re: Uyēē ne ináa n kóləi un pēē kepire ηméesni úu ne sá re uké Uléécāa iyəopi kémēē ukéikó.

10

Yeesu ye pipiretiki kuwóō ne afēéré ne pité tum

¹ Lē memáá, Upiima uu pisoni kuwóō ne afēéré wēē uu pité pité pi tum ayu ne silō nnéi kémēē kai m pise re uricuruu uké kə sónē. ² Uu pi maa re: Iluke kapi ní kpasine ye piyēle, amá pikeikó pēē yé i n kpasí ápi piyē. Ani ne ucarete té uké pēpēē yé i n kpasí rikpá. ³ Ani ncée kpísi! Ne nó tumle re ani isánj ye ákpe kecəpe ní we mēcə n sónē. ⁴ Ani kapē siwóō nēē kulōō nēē anéeri rimúlú, áni kapē ncée-i nyere re nóké unyine yáási. ⁵ Nóké kelene kényə kenyine-i n lompə, ani ye maa re: Nkíηniηe nké kényə nké-i n we. ⁶ In te nkíηniηe ukó unyine ye kényə ke-i we, nónnékíηniηe yé u ritiki. Insá lē, nōkenémēē ke nónnékíηniηe nn pelene. ⁷ Ani kényə ke-i tone, ani lē kapi kei nó n he le ani níru, likumúnjé re ukeikó ye uihéé mále. Ani kapē síyə n təríi. ⁸ Nən kuyu kúye-i n lompə pin kusáne nó n yósu, pin yo nó m pa, ani li. ⁹ Ani pitóikó m pəisente, ani kuyu pikó maa re: Uléécāa iyəopi ye nó nyahaimēle. ¹⁰ Amá nən kuyu kúye-i n lompə pin piyóó nó n yē, ani icée-i léepə aní maa re: ¹¹ Tə nókunéyu nkoηo mēē aróna rimímēelú nōkenécāā ripéi. Mpá ne lē, ani ceri re Uléécāa iyəopi ye ne nó rikələ. ¹² Asei kam nní nó símisi re keyáa kē ke Uléécāa uu n sánti uké ne pisoni n túhaane, Sotəm pikó ke Uléécāa uu nna n ηmaasi iwe yé ne kuyu kpē ikó kutəsi wa.

*Ayu nyēē áa ye Yeesu nsímé ní ηmurei
(Matiyee 11:20-24)*

13 Nǒ Korasin pikó, íwe kani topori. Nǒ Petisayita pikó, íwe kani topori! Likumúnjé re mewaisan̄a kapi nókenémee n wapisi men p̄ee Tiiri ne Sitǒo kémee n wa, ai nní ní we pin piakópe k̄epire ritǒ api áf̄ar̄anti tani api pim̄ecire nfúr̄ō k̄aik̄ee liké nyíse re pi conse. 14 L̄e nnya ke Tiiri ne Sitǒo pikó iwe ii yé ha ketúhaane kéméé ne n̄oinékó kut̄osi wa. 15 Nté nǒ Kap̄erinawum pikó, n̄o músu re keléécaa-m̄ē kaní taál̄ē? Ai nkp̄áni l̄ē. Amá kukúl̄ayu-i ke Uléécaa uu ket̄ē-m̄ē nó láup̄ale. 16 Uu upipiretiki pimáa kp̄a re: Uye un kutu nó n c̄al̄ē, né kuu kutu c̄al̄ē, úye un nó n yulu né kuu yúlu. Uye un k̄o né n yulu, uyee né n tumme kuu yúlu.

Pisoí kuwóó ne af̄eré ne pité m̄ep̄eeme

17 Pisoí kuwóó ne af̄eré p̄ē kapi n tū api p̄eri ne mp̄ónare, api re: Sáa, an̄iri ricuruu yee r̄ó pakarele, t̄on tin̄óo a n he ne rip̄onyíri. 18 Yeesu uu rin̄óo pi yósu re: Ne p̄ee Setani yenle un keyóm̄ecaa-p̄o lóiri yare kekóneseípi. 19 Aní kutu rico! Néē r̄innaŋe nó he re n̄aké iwáa ne in̄ā kecáá s̄ón̄e ani uláar̄o nnaŋe nn̄éí t̄ékéé líka ái yé k̄o nó wa. 20 Amá ái kape nó n láárú re an̄iri ye nó wuru nnya. Lelee yé nó n láárú lee re Uléécaa ye n̄oanényíri uritelé kémee w̄ói.

Yeesu rip̄oó ye larisi

(Matiyee 11:25-27; 13:16-17)

21 Kumúnjé kp̄e-i, Nf̄áas̄one nn̄ Yeesu rikin̄ niŋukuse uú maa re: Sáa, ket̄ē ne keyóm̄e Upiima, ne p̄o pakare re p̄o t̄iyese siwá sínsápi asi nsímé mm̄ē kaa pis̄oh̄o ne p̄inyuwe m̄ pesí aseí kom. P̄oó mp̄ofanare kémee la re liké l̄ē wa nnya kai k̄o mesei l̄ē wa, Sáa. 22 Unésáa ye m̄p̄á yo nn̄éí né pale. Uka uc̄o úu né nyu Unésáa memáá. Uka uc̄o úu k̄o Unésáa nyu insá né Ukep̄ipi ne p̄ē kam n t̄iyese api u ceru. 23 Yeesu uu l̄ē memáá upipiretiki-m̄ē pans̄ep̄o uu pi maa re: P̄ep̄ee l̄ē kani nn̄í n nyáni n nyáni ye p̄inarekome l̄ē. 24 Asei kecáá, antepuyee ne piȳópi meȳā ye k̄aip̄ile piké l̄ē kani n ȳé ȳē, amá ápi li ȳē, api k̄aip̄i re piké l̄ē kani nn̄í n k̄o k̄o, amá ápi li k̄o.

Samarii ket̄ē usoi unyine yee kusoi n nyu kecáá n̄stmé

25 Isé ucélaa unyine uu rin̄óo maa un la uké Yeesu rip̄ine wa, uu u pise re: Sáa, íye kai pise re ké wa ké ne nf̄áa ten̄eciré n ȳé? 26 Yeesu uu rin̄óo u yósu re: Iye kai ir̄ósé kémee wól̄aal̄ē? Kaa ye isé ritelé n k̄éē, íye kaa ye mp̄í i k̄o. 27 Usoi uyē uu rin̄óo yósu re: A Up̄iima Upóléecaa n la ne kep̄ófa nn̄éí, ne ip̄ósoi nn̄éí, ne mp̄ónaŋe nn̄éí ne kep̄ómúnjé nn̄éí, aa k̄o up̄óc̄o n la yare kaa rip̄ócúruu ní la. 28 Yeesu uu p̄ee u maa re: P̄o r̄s̄one rin̄óo né p̄esele. A l̄ē titiki, p̄o nf̄áa ȳē. 29 Amá isé ucélaa uu alari n w̄éési uu l̄ē nnya Yeesu pise re: Wóo unés̄oico? 30 Yeesu uu rin̄óo

u pɛsɛ rɛ: Utisi unyine yɛɛ keyáa Yerusalem leeri un Yerikomê ɛɛpɪlɛ, piyaa api u tini api uilũ yósu api u kpafui api itói u wai, api keteni-i u lalei hɛihɛi api tómpɔ. ³¹ Aí nɛ sá uyɛɛ yɛ Uléɛcaa inyóɔnɛ n wa unyine un ncée mmɛ tikilɛ. Kuu utisi uyɛ n yé, uu kénéé uu fáau. ³² Lefi ukó unyine uu kɔ limɛɔ kelɔ kɛ-i tuiɔ, uu utisi uyɛ yenu, uyɛ uu kɔ kénéé uu fáau. ³³ Amá Samarii ukó unyine yɛɛ ncée mmɛ n tíkimeɛ uu utóikó uyɛ kelɔ tuiɔ. Kuu u n yé, ai meýíkíyiki íwe u wai. ³⁴ Uú nyóɔpɔ uu mékpɔ nɛ féé uitoi kecáa kóikɛɛ, uu i pahaaankɛɛ. Uu lɛ memáá ukeminaa kecáa u tonɛ uú nɛ picéetɔhé keyɔ kɛnyine-i u sí uú ha kei ukɛcáa paí. ³⁵ Kai n weesi, uu mɛwóɔpɪpi meté lesɛ uu uyɛɛ picéetɔhé keyɔ kecáa ní paílɛ pa uu u maa rɛ: A usoi nkó kecáa ripaí, nɛn ha píyɛi nté m pɛɛmɛ, né riwóme tɛɛ n tise pó héele. ³⁶ Yeesu uu pimáa kpá rɛ: Písoi pitaani mpí kɛɔpɛ úyɛ yɛɛ uyɛ kɛ piyaa api nní itói n wa usoiɔ? ³⁷ Isé ucélaa uu rinóɔ yósu rɛ: Uyɛɛ kusoi u n wa yɛɛ uusoicɔ. Yeesu uu pɛɛ u maa rɛ: A n ŋme, aa yɛ limɛɔ wai.

Yeesu yɛ Marita nɛ Maari keyɔ ha

³⁸⁻³⁹ Kɛ Yeesu nɛ upipiretiki api pinsɛ ní nɔɔhlɛ, api kuyu kunyine tulu, unósi unyine kapi yɛ n sée rɛ Marita un kei we, uu ukɛyɔ-i kusáne pi yósu. Marita yɛ pɛɛ uwá unyine mále api yɛ u séi rɛ Maari. U pɛɛ kei wele. Uu Upíima ana metene tone un uicélaa kutu ɔlɛ. ⁴⁰ Marita póɔn nɛ písóɔ kéyu mahani. Uu yisi uu rɛ: Upíima, aí pó ɔɔhlɛ kɛ unéwá uú nɛ menécíre pihúúkei n nyáneii? A u maa rɛ uké né lé. ⁴¹ Upíima uu u maa rɛ: Marita, Marita, pɔ mɛpóɔcíre nípa yo kɛmɛɛ picóɔ tɔsile nɛ pinákaankɛɛ. ⁴² Amá likei lise kai usoi pise. Likei kɛcɛre kɛ Maari uu wée, úka úu yé fe uké li u yósi.

11

Yeesu yɛ piyómeyáhaa upipiretiki céési

(Matiyɛ 6:9-13; 7:7-11)

¹ Keyáa kɛnyine kɛ Yeesu uu kelɔ kɛnyine keyóme yáási. Kuu ní masí, uupiretiki unyine uu u pise rɛ: Upíima, a piyómeyáhaa ró céési yarɛ kɛ Yohani uu upipiretiki n céesi mɛɔ. ² Yeesu uu pi maa rɛ: Nɔn yɛ keyóme n yáásine, ani yɛ maa rɛ:

Sáa, tipónyíri tiké n kóólɛlɛ.

Ipóyóɔpi iké lomɛɛ.

³ A nípa keyáa kéyɛ ilukɛ ró hɛ.

⁴ A arókópe ró sárei,

Yarɛ kɛ tóɔ yɛ kɔ picɔ n sárei pin akópe ró n wa mɛɔ.

Karɛ tíyɛsɛ tóké pipeikɛɛ kɛmɛɛ loó.

⁵ Yeesu uu kɔ pimáa pi kpá rɛ: Nó unyine un nkɔpɛni usáne m má uu kɛsine u lɛɔpɔ uu u maa rɛ: Unésáne, a akpónó ataani né

lonse. ⁶ Unésáne unyine yee ncée leeri uu kenéyo-i weri, ám kò ppe líka má ké u pa. ⁷ In n la uusané uyē yé hái kéyo kemee-pò rinóo u yóome re: Kapere né ricóh! Ne rinonoo hánésile am ká, tó ne sinéwá ye lonle, ám fene ké yisi ké akpónó pò pa. ⁸ Asei kam nó símisine re in n la úu yé yisi uké a u pa re u uusané nnya, amá u yé yisi uu lē nnéi kai u m pise u pa re uusané ye picóh u nòhjlē nnya. ⁹ Né ne nó tee re: Ani ye we, pi yé nó he, ani ye wéési, nó yé, ani ye rikómkóm, pi yé rinonoo nó hánne. ¹⁰ Likumúnjé re usoi uyee n we kapi ye he, uyee n wéési yee ye yē, uyee rinkómkóm kapi ye hánne. ¹¹ Néee usáa úye kewá kee yé nkpíntomé u we, uu ppe iwáa ke pa? ¹² Néee úye yee yé ukewá inā he, ken tipele u n we? ¹³ Mpa nó pikpáaree mpí, nò ye fele ani nòsinépipi lisone he. Nó ppe re urósáa yee keyómecaa-pò ní we yee yé ppe meníhje ppepe Nfáasone u m pise pihe riyáá?

*Yeesu ye ppepe ukecáa nkópe n símisi rinóo pese
(Matiyee 12:22-30; Mariki 3:22-27)*

¹⁴ Keyáa kenyine ke Yeesu úu we un kuníri kunyine kpee utisi unyine nsímé ní pòoneselē lakase. Kaku ní le, utisi uyē uu nsímé loni ai písoi ppe n cápínelē meyíkíyiki nnóo yipu. ¹⁵ Amá pikécòpe pinyine apí maa re: Aníri uyòopi Pelisepule nnahe kuu ye ne aníri lakase! ¹⁶ Amá picò pòon la piké ripine u wa, api ppe u pise re uké mewaisaŋa menyine wa uké ne nyíse re Uléécaa kémee kuu léeri. ¹⁷ Amá Yeesu pò ne ppe pikemúnjé nyule. Uu ppe pi maa re: Kuyòopyu kunyine písoi pin pimécòpecire n tòpu, ku ye kpule, kusiyo asi kese kese lólesi. ¹⁸ Lē nnya in te Setani ye ne umécire tòpu, íye ke ukuyòopyu aku yé ppe fe akú ne n we? Nò maa re Pelisepule nnahe kam ne aníri lakase nnya kam lē ma. ¹⁹ In te Pelisepule yee rínahe né he kam ne aníri lakasente, wóo ppe nópinékó pò rínahe he kapí ne a lakasente? Ani n nyu re nópinékó cire ppe nó nyísenere re aní alari má. ²⁰ Asei kecáa, Uléécaa nnahe kam ne aníri lakasente. Lelēe nyíselē te Uléécaa iyòopi ye nókenémee pituime masile.

²¹ Usoi nahe-nahje un itòpilū m má un ne ukeyò m mé, úka úu yé fe uké ulikó linyine yáái. ²² Amá unyine un rínahe u n feríye, liute yèè uitòpilū iyē kuú ppe ne n tálē yòsile uu umemá mē kpísi uu hóónente.

²³ Nkó yee úu kenécáa n kpálē ye iláarò né waile, nkó yee úu picápine né n lēni ye haresile.

*Kuntri ye kuripòhò kpure-i ppele
(Matiyee 12:43-45)*

²⁴ Kuníri kun usoi kéméé n le, kelò kóima kenyine-i kaku ye ha n keraai kun kewénte wéési. Kunsá kewénte n yē, ku ye kukefa-i maa re: Ne kenéyo kpure kam n tíyeme-i pelene. ²⁵ Kun m ppepò, aku kéyo leepò ken péilē ken kò nyóonselē cáká-cáká.

²⁶ Kei kaku ye pɛ́é ha kuacɔ asɛɛi nyɛɛ kuricuruu rikpákárá ní fe kpíipɔ áá ne kɛ́yɔ ke-i tone. Lɛɛɛ ye tíyɛɛ ke liute uyɛ mɛwɛɛ fale amɛ ye n caailɛ́ amɛ mɛkpure mɛ-i kuú pɛɛ ní we tósu.

Mpɔ́ɔnarɛ kɛcírɛ

²⁷ Kɛ Yeesu uu lɛ pisímé mí masí, unósi unyine uu riwúí kɛcɔpɛ maari rɛ: Unósi uyɛ kɛfa-i kaa n tónɛ uu kɔ pɔ nyɛnsɛ ye únarɛkomɛ lɛ. ²⁸ Yeesu uu rinóó u yósu rɛ: Pɛpɛɛ ye Nléécaasimé kutu rińcɔ api lɛ knn m pise tiki pɛɛ menínɛ pínarɛkomɛ.

Pi Yeesu pise rɛ uké mɛwaisaŋa wa uu yúlu
(Matiyee 12:38-42)

²⁹ Kumúnjé kpe-i kɛ asoiwuí aa Yeesu n kálaalɛ́, Yeesu uú maa rɛ: Nfáani keté nké písoi ye caailɛnɛ hái. Pi mɛwaisaŋa kórulɛ. Mɛwaisaŋa mɛ́ kɛ antepu Yonaasi uu n yé menyinɛcɔ kapi yé kɔ yɛ. ³⁰ Yare kɛ Yonaasi uu Niniifi pikó mɛwaisaŋa n nyíɛ, limɛcɔ kɛ Usoi Kɛpipi ákɛ yé nfáani keté nké písoi mɛ nyíɛ. ³¹ Keyáa kɛ́ kɛ Uléécaa uú ne písoi n túhaanɛnɛ, unósiyɔɔpi yɛɛ Saapa keté kɛcáa n tú yé ha yisi, uu nfáani keté nké písoi akópe pa. Li we rɛ uyɛɛ pɛɛ hái keté ketɔ-pɔ leemeɛ uú weri rɛ uké Salomɔ́ mɛwéésɛsɔhɔ́ kɔ. Uyɛɛ kɔ nté nní ní we ye kɔ pɛɛ Salomɔ́ fele! ³² Niniifi pikó yé ha keyáa kɛ́ yisi, api nfáani keté nké písoi akópe pa. Li we rɛ kumúnjé kpe-i kɛ Yonaasi uú pɛɛ Nléécaasimé rin-yóó api kóm, pi pɛɛ mɛfine consele. Uyɛɛ nté nní ní we ye kɔ pɛɛ Yonaasi fele.

Metéí kenyárú
(Matiyee 5:15; 6:22-23)

³³ Yeesu uu kɔ rɛ: Uka úu ye kɛfiráa risé uu kɛ pésu néɛ uu kucári kɛ kipi, amá kelɔ́ caca kuu ye kɛ ritási rɛ pɛpɛɛ n lomɔ́ piké metéí yé nnya. ³⁴ Ipónípeɛ ye ipópiɛ kɛfiráa lɛ. Ipónípeɛ in n nyáni nɛnɛ, ipópiɛ nnéi kai ye n kpáilɛ́, amá ipónípeɛ insá nɛnɛ n nyáni, kuɛmaha-i kɛ ipópiɛ ii yé n we. ³⁵ Lɛ́ nnya a mɛpócírɛ tí, metéí mɛɛ kɛpómɛɛ ní we ámɛ kape nɛ rinmaha rimpóló nnya. ³⁶ Ipópiɛ nnéi in metéí m má kɛ ikelɔ́ kéka ákɛ kuɛmaha-i we, innéi yé metéí-i m pɔlɔlɛnɛ yare lɛ́ kɛ kɛfiráa ákɛ ye nɛ kɛmetéí nnéi pɔ́ n kpáilɛ́.

Yeesu ye nɛ Pifarisi nɛ isé picélaa cési
(Matiyee 23:1-36; Mariki 12:38-40)

³⁷ Kɛ Yeesu uu ní we un símisi, Ufarisi unyine uu ukɛyɔ-i u séi rɛ piké kesé ilukɛ li. Yeesu uu lomɔ́ uu pilukɛ kápáa. ³⁸ Ai Ufarisi uyɛ́ píri wai kɛ Yeesu uú nɛ n le úu kɔ pɛɛ anípe nale kelɛnɛ yare kɛ piinyekii ii m pise. ³⁹ Upíima uu pɛɛ u maa rɛ: Lɛ́ kɛ nɔ́ Pifarisi ani ní we ye lɛ́. Kɛpóripi nɛ ricáripi kɛpire kani ye hɛɛɛ, amá nɔ́sinéfa kɛmɛɛ, piyaa nɛ mɛwai kópe nfasimé mɛɛ yipaalɛ́. ⁴⁰ Nɔ́ piniri lɛ. In nɛ Uléécaa yɛɛ kɛpire n wa cirɛ yɛɛ kɔ

kemée waa? ⁴¹ Lē nnya, ani lelee nōsinéporipi ne nōanécaripi-i ní we píwekōó hekesi, li yé pēe nípa yo nō sōnukuse.

⁴² Nō Pifarisi, íwe kani topori! Nō ye iyéhe yare manti ne ruu ne ayéhepei ncōpuri ripénele ani hóone awélé kefi, ani kuwélé kuse Ulééca pa. Amá áni pēe Ulééca asei ne unla waiselē. Lē kai kō pēe m píse re ani n wai nōn kō péé ne litórōo kecáá léiselē.

⁴³ Nō Pifarisi, íwe kani topori. Síyukōótone kani ye ayómeyáhaalee-i n la. Nō kō la piké ye kényáala-i nō n yáhaanke. ⁴⁴ Íwe kani topori! Nō we yare ihóre iyē kecáá kapi n sōne ápi kō pēe ikecáá nyu.

⁴⁵ Isé ucélaa use uu u maa re: Sáa, pōn lē n símisi, t́ kaa kō lē lámisi. ⁴⁶ Yeesu uu rinōo yósu re: Nō isé picélaa, íwe ke nōo kō topori! Ncōni mule-mule kani ye picō cōnse, áni ye kō pēe nípa fíí ne nōkenénípepi rica. ⁴⁷ Íwe kani topori! Akpíí sōne kani ye antepuye ke nōpinésáayaha api n kō móm̄ti. ⁴⁸ Nóm̄enéwai mee nyíselenle re lē ke nōpinésáayaha api n wa ye ne nō risále, likumúnjé re pi antepuye kónle, nōo piakpíí móm̄ti. ⁴⁹ Lē nnya ke Ulééca uú péé ne umewéesesōhō maa re: Né Ulééca, né antepuye ne pitume pi pa, api pikecōpe picō kóni api picō íwe wai. ⁵⁰ Kai nní lē, nfáani ketē nké písoi pēe yé antepuye pēe hái ketē kekoraane-me n kpi nkpō nnya akpanii yē. ⁵¹ Kai n kpíime Apeeli nkpō-me hái ne Sakarii kapi kenyóonsehúúpi ne Ulééca keyō kepáápáá ní kpu nkpō-pō. Asei kam nō símisi, nfáani ketē nké písoi mpí kapi antepuye pē nkpō riwome kórune.

⁵² Íwe kani topori, nō isé picélaa! Nō rinōnōo tē kapi ye ne rintiki ápi ne Ulééca céru kehánne lesele, nō áni kō pēe fene nōké lompō, ani kō pēe pepēe pilompō ní la ncée tápisi.

⁵³ Ke Yeesu uu kelō ke-i n yisi, isé picélaa ne Pifarisi ápi ne u wóosi, api isímé mpehē mpehē kecáá u m píseise. ⁵⁴ Ápi apine u n wapisi re uké nkópe nnyine male.

12

*Yeesu ye kecáá kecáá mewai kesi
(Matiyee 10:26-27)*

¹ Kumúnjé kpe-i, písoi api cápine kulúí, ai tulu ricuruu pin ána cōpaane. Yeesu uu pēe mefoí upipiretiki maa re: Ani nóm̄enécíre tí ne Pifarisi nkpónótō pite. Lelee re pi kecáá kecáá mewai ye me. ² Lē nnéí lee m pékaalē ne lē nnéí ke úka úu n nyu yé kam ai metéí kémee léeri, nípa úye uu li yenu uu kō li ceru. ³ Lē nnya, lē kani yé meyaá ní male, metéí-i kapi yé li kō. Lē nnéí kani yé alee kémee picō atu-i rinwéíwéí, alee ne itúhaa kecáá kapi yé keyáa li riyóó.

*Uyē kai m pise re usoi uké n wuru
(Matiyee 10:28-31)*

⁴ Ne nǒ pinésáne símisi re: Ani kape pepe ye usoi ní kpu, amá ápi ye pee fe piké linyine licɔ wa n wuru. ⁵ Ké nǒ céési uyē kai m pise re nǒké n wuru. Uléécaá yee ye n fe uu usoi kopu, uu limemáá nna teneciré kémee u sáɔ kai pise re nǒké n wuru. Eee, ne nǒ maa re uyē kai pise re nǒké n wuru.

⁶ In ne sítanká sité kapi ye ne sinúipi yuke-yuke sinupū lǔɔ? Mpá ne lē, Uléécaá úu ye kéka kecáá palei. ⁷ Pi nǒnnényúpi nnéi ricurruu keenle. Iwame li kape ye nǒ wa. Nǒ Uléécaá inipee-i ríyu mále lin sinúipi yuke-yuke kulúí fe.

*Yeesu meýóó ne umeyule kecáá nsmé
(Matiyee 10:32-33; 12:32; 10:19-20)*

⁸ Ne nǒ maa re: Uye un pisei keɔpe n ηmurei re u unékó le, né Usoi Kepipi ricurruu yé Uléécaá pileecaatumε-i ηmurei re née u te. ⁹ Amá úye un pisei keyu-i n kesi re úu né nyu, né Usoi Kepipi ricurruu yé Uléécaá pileecaatumε-i kési re ám liute nyu. ¹⁰ Uye un Usoi Kepipi ricurruu kecáá nkópe n símisi, pi yé akópe nyē liute sárei, amá úye un Nfáasone n lámisi, liute akópe áa kusarei we.

¹¹ Pin píyei nǒ n tǔɔi re pi ne ayómeyáhaalee-i née piyóopi-i née kuyu piwéese-i pitúhaane nǒ sǐ, áni kape píri tóne ne mmē kani yé ha ní male nǒké ne ketahai ní le. ¹² Nfáasone mee yé kumúnjé kpe-i mmē kai m pise re nǒké male nǒ céési.

Umámá niri kenyárū

¹³ Unyine uu riwúí keɔpe Yeesu maari re: Sáa, a unémáreɔ maa re tǔ ne uyē tǔké ikúlanlū ke urósáa uu ne ró n tíye hǔone. ¹⁴ Yeesu uu rinǔɔ u yǔsu re: Unésáne, wóo né tí te ké nǒnnésímé n túhaane née ké ye ikúlanlū nǒ hǔone? ¹⁵ Uu pee lē memáá pinnéí maa re: Ani nǒmenécire tí ne memá nnáápí. Mpá usoi un íye nsá m má, ái umemá mee unfaa tese.

¹⁶ Uu pee kenyárū pi wai re: Umámá unyine yee pee sitē má sin iluke u wai. ¹⁷ Uu músu uu nfasimé wai re: Iye kam waine? Kewai áke ne né we kei kam yé inéluke nnéí n súúkee. ¹⁸ Uu lē memáá umecire maa re: Ne anésime foresine am amáa mómti, am kei menélukepipi ne linékó tǔɔɔ nnéí súúkee. ¹⁹ Am pee limemáá menécire maa re: Ne meýíkíyiki nkpéni iluke yee yé aηmē kulúí né n wa mále. Lē nnya né n wéntelē nen le nen níru nen mpǔɔnare-i we. ²⁰ Amá Uléécaá uu u maa re: Pó uníri nkó! Kesine nké cire ke mpǔfáa nn kétɔ waine. Lin lē n wa, wóo yé pee lē kaa nní mepǔcire n yikikεε n te? ²¹ Yeesu uu kpá re: Limεɔ kai we ne uyee nní memá umecire n cápine, amá úu pee Uléécaá kémee líka má.

Ani ne Uléecaa n tálē
(Matiyee 6:24-34)

²² Yeesu uu pɛɛ upipiretiki maa re: Lē nnya kam nó maa re áni kapɛ ye lē kani yé n li nəké ne nfáa m má ne ilū kani yé nóinɛpiɛ kecáá ní yárii nfasimé wa. ²³ Likumúnjé re nfáa ye iluke fele, ipiɛ in ilū fe. ²⁴ Ani ákpaáj-kpaáj tipáí, áa ye lukesi áa ye kə kpasi, áa kelukeyekei má áa kə risime má, amá Uléecaa ye a kpíniile. Nə ne meýánsei sinúipi riyu mále. ²⁵ Nó úye yee yé fe uu nfasimé wai uú ha ne unfaa aɲmē nípá nkáripí kpáse? ²⁶ In te áni líka kuwai we likéi sínsá lē kémee, yo nnya kani pɛɛ litórɔɔ nní kémee nfasimé wai? ²⁷ Ani sicare seɛ ye n felesi ripáí nké. Mefeɛ mē áme ye pikei pika wa áme ye kə líka yóð, amá ké nó símisi re nípá ne lē, uyóopi Salomɔɔ ricuruu ne umemá nnéi úu pɛɛ ilū inyine má yee ní nyamí ai mefeɛ menyine tulu. ²⁸ Nó písoi mpí nfatene rín piye. In te Uléecaa ye meýúí mee neni kecare-i ní we pin kə kóso nna me ɲmaasine lē sənukuse, ń kecáá kúu ye meníɲe ripáí? ²⁹ Ani kapɛ nómenécíre nfasimé tā te yo kani yé li née yo kani yé n ntí. Lē áí kapɛ nfasimé nó n we. ³⁰ Pɛpɛɛ ápi Uléecaa m pakarelē pɛɛ lē likó mesére wéési. Amá Nóunésáa yee keyómecaa-pə ní we ye nyule lelee nó m párilē. ³¹ Uléecaa iyóopi kani yé meníɲe wéési, uu pɛɛ litórɔɔ nní nnéi mpuri nó he.

Keyómecaa memá
(Matiyee 6:19-21)

³² Yeesu uu kə upipiretiki pimáa kpá re: Ani kulúí we, amá iwame íi kapɛ nó wa. Li we re Nóunésáa ye la re ani uiyóopi kémee lomɔɔ. ³³ Ani nólinékó yálisi ani lisiwóó píwekəó hóɲnente. Ani awóólɔɔ kpəcírɛ mulei, ani nómenécíre memá cápíne keyómecaa-pə, kei káme píkai m pəlune. Piyaa ápi píkai me cane, apapi áa kə me caaine. ³⁴ Likumúnjé re kei ke nómenémá ame ní we, kei ke nónnéfasimé nn ye n we.

Pikeikó pɛɛ ápi ye n ləpile

³⁵ Ani nómenécíre n cápínelē nən ne we, ani nóanétampála sihale n télē, ani nósinéfiráa n sélē. ³⁶ Ani pikeikó pɛɛ piuyɔsaa m mé meɔ n we. Pinósikpiké anyá kuu léérine uké rinɔɔ rikómkóm nəké mese ne mese u hánne uké lomɔɔ. ³⁷ Pínarekome ye pi, pikeikó pē ke ukeisaa uu yé n leeme pin ne nyáni. Asei kam nó símisi, u umecíre nyóɔnsene uu pi tonse, uu iluke pi wai re piké li. ³⁸ Un kesineɔ ne likepire n ka uu pi leeri pin nyáni, pínarekome ye pi.

³⁹ Ani n̄səne ceri re in te kényɔ usaa ye pɛɛ nyu ituɲe iye-i ke uyaa uu n sánti, u yé pɛé n nyánile úu yé tíye uyaa uké kulee fori uké lomɔɔ. ⁴⁰ Nóóké nómenécíre mesére n cápínelē nən ne mé. Kumúnjé kpe-i káni ne m músu ke Usoi Kepipi ake pɛeri.

*Ukeikó sone ne ukeikó kópe
(Matiyee 24:45-51)*

⁴¹ Piyee uu pee u maa re: Upiima, yare tó ñmane nnya kaa kenýarū nké wa née ne písoi tórōō nnéí? ⁴² Upiima uu rinóó yósu re: Wóo we yare ukeikó yee asei n tíkilē un kō mewéésēsōhō má? Uyee ukeikó uyē ke úyōsaa uu yé ne kégō rin-yá re uké ke m paílē, uu ye upikeicō iluke pa kumúnjé kpe-i kai m pise. ⁴³ In te úyōsaa ye ukeikó uyē leeme un mesei upikei kecáá we, u únarekome le. ⁴⁴ Asei kam nó símisi: Úyōsaa ye ulikó nnéí u múisene re uké likecáá m paílē. ⁴⁵ Amá ukeikó uyē un umecire m maa re: Unéyōsaa mekame ye nánaiile. Un upikeicō pikpáfii rinkápáá, un le un pom, ⁴⁶ keyáa kē ne itunje iyē kúu ne m músu kémee ke úyōsaa uú ha sónti. Kei kuu yé pee ukeikó uyē lakase uu íwe u wai yare kapi ye pepere ápi asei n tíkilē n wa mecō. ⁴⁷ Ukeikó nkó yee uuyōsaa mepōla n nyu, amá úu kō pee píkai umecire cápínene uké ne n we, úu kō pee uuyōsaa mela waine, pi yé liute meýá fapii. ⁴⁸ Ukeikó nkó yee úu úyōsaa lilala n nyu uu pee ncaai mee ne ipépi n sá wai, pi yé liute fíí fapii. Pin úye meýá m pa, meýá kapi liute pisenene, pin úye meýá timmúise, meýá kapi liute kórunē.

*Yeesu nnya písoi ye kériinene
(Matiyee 10:34-36)*

⁴⁹ Yeesu uu pimáa kpá re: Ne kale ké ketē kecáá nna risé. Li nkpáni yare nké pee pisé máálē. ⁵⁰ Li kō pise re ké míni wole. Lelee íwe iyē kam n lenē. Meyíkíyiki kamí la re liitunje iyē iké pee pitule m máálē. ⁵¹ Nō músu re nkíñniñe kamí ne keteni-i kaa? Ne nó maa re “aai”, amá pikériine kamí ne nó ka. ⁵² Kai ne neni rimpá, kégō kee písoi pinupū m má yé rikéne, kuwélé kuse pitaani, kuwélé kucō pité, pin ne tōpu. ⁵³ Usáa yé ne ukepipi tō, kepipi pōó kō ne usáa tōpu, úni uú ne ukpére tōpu, ukpére pōó ne úni tōpu, unyáani uú ne ufōsi tōpu, ufōsi pōó ne unyáani tōpu.

*Ani ye meconsente asei kō
(Matiyee 16:2-3)*

⁵⁴ Yeesu uu kō písoi pee n cápínelē pimáa kpá re: Kani ye ahopē n yé an ketunjelolé-mē leeri, nō ye mese ne mese maa re: “Ikónē ye cuunine”. Lē kai ye kō mesei wa. ⁵⁵ Nōn kō n yē te kuyō ye itunje kumii-mē pepuri, nō ye maa re: “Kutói ye waine”. Lē kai ye kō mesei wa. ⁵⁶ Nō kecáá kecáá mewai pikó mpí! Nō ye fele ani ketē ne keyóme meconsente ceru. Yo nnya káni pee kumúnjé nkú-i kari nní ní we asei kóméi má?

*Usoi ne uucécō pikóméine
(Matiyee 5:25-26)*

⁵⁷ Yo nnya káni ye pɛɛ nórínécúruu lɛlɛɛ aseɪ m má céri. ⁵⁸ Usoi un tiyóǎpipoo pó n sée, nǎn nsé timpéne re ketúhaane kani sí, li pise re pǎké riŋmóǎpú ani kómɛine ncée kecɔpe, upócéɔ úu kape ne utúhaane-i pó n ha, utúhaane uké pisóɔca pó rimúise, pisóɔca pǎóké kukpaniilee-i pó rinsápɔ nnya. ⁵⁹ Asei kam pó símisi, pǎn kukpaniilee n lǎ, áa leerine káa riwóme nnéi n héle hái ne kétanká tǎɔɔ-pǎ.

13

Li pise re nǎké mɛfine conse

¹ PISOI pinyine api kumúnjé kpe-i Yeesu lɛɛpǎ, api u símisi lɛ ke uyóǎpi Pilati uu rinóɔ n he re piké Kalilee pikó pɛɛ ní we pin Uléécaá inyóɔnse wai kǎ. ² Yeesu uu pi maa re: Nǎ músu re ke pISOI pɛɛ api pikópekǎó píima api Kalilee pikó tǎɔɔ tósu nnya kapi lɛ pi kǎo? ³ Ne nó maa re “aáí”, amá nǎnsá mɛfine n conse, nǎ nónnénéí kpínine pimɛɔ. ⁴ PISOI pité ápi we afɛéré pɛ kecáá ke Silowee kulee cǎcǎ aku ní loó aku kóni ní? Nǎ músu re piakópe nyɛɛ Yerusalem kuyu pikó tǎɔɔ akó tǎsii? ⁵ Ne nó maa re “aáí”, amá nǎnsá mɛfine n conse, nǎ nónnénéí kpínine pimɛɔ.

Kufikiyee kpeɛ áku ye apipi m mári nstmé

⁶ Yeesu uu lɛ memáá kenyárú nké pi maa re: Utisi unyine yeɛ pɛɛ kúfikiyee kunyine tamaalɛ uafikiyee kecɔre kɛmɛɛ. Uu keyáa sí uké kukɛcáá apipi túunu, amá úu líka yɛ. ⁷ Uu pɛɛ uléétamaa maa re: A ripáí, aŋmɛ ataani ye nnyé kam sǎnaari re ké ye kúfikiyee nkú kecáá apipi túunu ám ye kǎ líka yɛ. A ku riké. Yo nnya kaku yé méwoo keté né n caai? ⁸ Uléétamaa uu u maa re: Sáa, a nǎŋɔni kuŋmɛ nkú pikaŋne ku rikpá, né tú am ku kóónúse, am pɛɛ ntaai mɛɛ mɛféne m má súúni. ⁹ Lin lɛ n wa, in n la ku yé kelaane mari, insá lɛ n wa, aa ku ké.

Yeesu ye kewénteyaa unósi toikó unyine paise

¹⁰ Kewénteyaa ketúnjé kenyine ke Yeesu uu Pisuifi kuyomɛyáhaalee kunyine-i céési. ¹¹ Unósi toikó unyine un kei we. Li wale aŋmɛ até áa we afɛéré ke kuníri kunyine akú ne u n lǎ kun u kparáselɛ un kecíre pinyere pǎnɛlɛ. ¹² Ke Yeesu uu unósi uyɛ n yé, uu u séi uu u maa re: Uléécaá ye pǎ pǎisele. ¹³ Uu anípe ukɛcáá láa, unósi uu mɛse ne mɛse kecíre nyere uu Uléécaá pítaáse kápáá. ¹⁴ Amá ái ne kuyómɛyáhaalee uwéése risá, kai n wa re Yeesu ye kewénteyaa ketúnjé usoi paise nnya. Uu pɛɛ rinóɔ yósu, uu risoiwuí maa re: Siyáa sikpuulú kari má, se-i kai pise re tǎké keisi. Lɛ nnya, ani ye siyáa se-i kam piké nó paise, ái kape pɛɛ kewénteyaa ketúnjé. ¹⁵ Upíima uu pɛɛ rinóɔ u yósu re: Nǎ kecáá kecáá mɛwai pikó le. Mpá nó úye yéè kewénteyaa ketúnjé kuseɛlee-i uinaa néɛ ukeminaa toriyele úu ne kéniniré sí, néɛ ái lɛ? ¹⁶ Unósi nkó yeɛ nní Apiraham kɛpire

ukó ke Setani uu n tóraalē hái aḡmē até áa we afereé-me, ai pise re piké kewénteyaa ketúnjé u toriyee? ¹⁷ Yeesu rinóo meýóó mē ame upilaaró isei wai hái, amá risoiwuí nnéi ripóo arí ne umewai píima kuu n wapisi nnéi larisi.

Mpuri yuke-yuke nnyine kenyárū
(*Matiyee 13:31-32; Mariki 4:31-32*)

¹⁸ Yeesu uú maa re: Yo ke Uléécaa iyóopi íi ne menyíne we? Yo kam yé fe ké ne i múñeisene? ¹⁹ I we yare mpuri yuke-yuke nnyine ke usoi uu ukecare-i n lukesi nn lèlu, nn kuléé wai, sinúipi asi kuilese kecáá ayámé wapisi.

Nkprónótó pite kenyárū
(*Matiyee 13:33*)

²⁰ Yeesu uu píimáa kpá re: Yo kam yé fe ké ne Uléécaa iyóopi múñeisene? ²¹ Uléécaa iyóopi ye kó we yare nkprónótó pite ke unósi uu ntó píima * kémee n còhànepo uu pulu pikpée api yisi.

Tinonóo tee m mókú-mókulé
(*Matiyee 7:13-14; 21-23*)

²² Yeesu uu ayu maa ne asírsá n tɛɲni un céési un ne Yerusalem-mē sí. ²³ Unyine uu u pise re: Sáa, mesei ye me re pisoí nkáripí ke Uléécaa uu yé yóriyee? Yeesu uu rinóo pí yósu re: ²⁴ Ani riñmóópú aní ne rinonóo tee m mókú-mókulé loni, aseí kam nó símisi. Meýá yé náasi re meké lompó, amá áme kó fene.

²⁵ Uyóte un píyeyi n yisi uu rinonóo ká, nó ketahai nyere, ani rinonóo n komnente nòn máikēe re: Sáa, a ró hánne! Uu rinóo nó yósu re: Am nyu re nò yeyi pikó le. ²⁶ Ani pēe u maa re: Kesé kari lí ari níru, aróyu icee kémee kaa tóói pòn céési. ²⁷ Uu píimáa nó kpá re: Am nyu re nò yeyi pikó le. Ani ne ketaa né wa, nó pē nnéi nóo nní líkópe n wai. ²⁸ Kei kani yé ténesi, ani aní takai kumúnjé kpe-i kani yé Apiraham ne Isaaki ne Yakupu ne antepuyee nnéi n yé Uléécaa iyóopi-i, ai pēe n we re ketahai kapi nó fómpone. ²⁹ PISOI YÉ ketunjeleeme-mē ne ketunjelolé-mē ne itunje kumii-mē ne itunje kuluke-luke-mē leeme api weri api Uléécaa iyóopi kémee tone api iluke le. ³⁰ Ai pēe wai re pēpēe neni nní pitóroo pinyine yé ha pífoí, pēpēe neni nní pífoí apí ha pitóroo.

Yeesu ripóo ye caai Yerusalem nnya
(*Matiyee 23:37-39*)

³¹ Kumúnjé kpe-i, Pifarisi pinyine apí ne Yeesu kó api u maa re: A nté yisi aa keló féé sí. Erooti ye lalé uké tíyese piké pó kpu. ³² Yeesu uu rinóo pí yósu re: Ani n ñme ani ha kesáná mpuri mmē maa re ne neni ne kóso aníri lakasentele nen pisoí pòisente ké pēe keyáa táánū tunjé pikéi mpí tenese. ³³ Lí pise re ké neni

* **13:21** Ntò píima: Sikiloo afereé ne sinupú kumúnjé ntó ye mu.

keyaa ne koso ne likeweeki nnécée rinə́, likumúnjé re ái ne sá re antepu uké kelō féé kpu kái Yerusalem-i.

³⁴ Nó Yerusalem pikó, nò antepuye kónle ani kò pē ke Uléécaa uu nókenémee n tumme apare tapisi ani kóni. Melé kesē kaní pēé la ké nó cápine ké rimúlú líka ái kape nó wa, nóké n we yare ke kucáyaha aku ye kuaméj metene kusipipi n tā líka ái yé si wa mecò, ani yúlu. ³⁵ Lē nnya kai yé nókenéyo riyá keké menmane n nyenu. Ani kò te áni neni piyéne né kpáne liké ha ne tu kumúnjé kpe-i kani yé ha ní maa re: Uléécaa uké uyee Upiima rinyiri ne n weme rikpá!

14

Yeesu ye utóikó unyine paise

¹ Kewénteyaa ketúnjé kenyine, Yeesu uu Pifarisi uwéése unyine keyò sí te uké iluke li. Pēpē keyáa kē kei ní we api nsone u m paílē. ² Utisi unyine yee mepilé itoi m pólú un ukeyu-i nyenu. ³ Yeesu uu nsímé kpisi uu isé pinyuwe ne Pifarisi pise re: Irósé ye ncée he née íi he re piké usoi kewénteyaa ketúnjé paise? ⁴ Amá ápi ηmurei piké rinóo yosí. Yeesu uu pēe utóikó kpisi uu u paise uu u yápo. ⁵ Uu pēe pi maa re: In te nókenécōpe unyine kewā née uinaa yee kelúkanka-i lóipo, liute úu yé mese ne mese ke pōneme mpá lin kewénteyaa ketúnjé? ⁶ Api rinóo piyóo u pōne.

Kusáne piséi ne usáne ketone piwée

⁷ Yeesu uu yénu lē ke pisáne kapi n sée api sitóne n wéekēe. Uu pēe pinnéi kenyárū nké maa re: ⁸ Usoi un pisōonne piluke pó n sée, kape ha ketóne kecire kémee tóne. In n la, pi yé úyukóo unyine yee pó n fe n sée. ⁹ Ai wai re uyee nní nókenété n sée uú weri uu re: A ketóne kē ne uyē tiyá. Isei kaa yé ha pēé ne ketóne tōrō-i tone. ¹⁰ Amá li nyamlē re usoi un kusáne pó n sée, a ha ketóne tōrō-i tone, liké wa re kumúnjé kpe-i ke uyee nní pó n sée uu ní ka, uké pó maa re: Unésáne, a kēyu-mē kam ketóne kecire kémee. Lin lē n wa, pó pēe pipósánecò keyu-i ríyu yē. ¹¹ Lē nnya úye un umecire rintaáse, li ye u ricepisele. Úye un umecire rincepise, li ye u ritaásele.

¹² Yeesu uu pēe uyee kusáne u n sée maa re: Pōn pisoiluke n séine, kape ye pipósáne ne kupómáre pikó ne pipóperēcò pēe m má sée. Pē né fe api kò pō kusáne séi. Lin lē n wa, pi lē kaa pi ní pa pó pesele. ¹³ Amá pōn anyá iluke n wai, a ye píwekóo ne pinárei ne síkankáláká ne pinyíye sélei. ¹⁴ Pó pēe mpōnare yē, likumúnjé re pē ápi fene piké pó li pese. Uléécaa yee yé pó li pese kumúnjé kpe-i ke pē nnéi pēe umela n wapisi api nkpò kémee n yisine.

Pinósikpiké anyá iluke kenyárū
(Matiyee 22:1-10)

¹⁵ Anóo nyē mekome-maá, pē ne pē pee pee kesé iluke n le use uu Yeesu maa re: Uyee yé ha Uléécáa iyóopi-i iluke n li ye únarekome le. ¹⁶ Yeesu uu pee kenyárū nké u wai re: Utisi unyine yee keyáa iluke kecire sónkee uu pisoí kuluí séi. ¹⁷ Kai piluke kumúnjé n tu, uu uukeikó tum te uké ha pē kuu n sélei maa re: Ani kam, mǎpá yo ye nkpéni pipele masile. ¹⁸ Amá pinnéi mmē, mǎpá úye uu uncónjé pinyíse koru. Ufoí uu ukeikó maa re: Ne kecare lǎle, li kǎ pee pise re ké ha ke yē. Lē nnya, a u maa re úu kape wóosi. ¹⁹ Uco uu u maa re: Ne ináa lame-lame kefi lǎle, ne la ké ne pikei i peenu. Lē nnya, a u maa re úu kape wóosi. ²⁰ Uco uu kǎ u maa re: Nfáani kam unósi kpísi, lē nnya kám fene ké ha. ²¹ Ukeikó uu uuyósa kémee pele uú ha anóo nyē u símisi. Ai úyósa kuwóí wai uu uukeikó maa re: A mekee ayáa-i ne icéé kémee ha, aa píwekóó ne pinárei ne pinyíye ne síkankáláká séleiri. ²² Kai rinkpáse, ukeikó uu peeri uu úyósa maa re: Ne lē kaa m pise piwai masile, amá sitóne ye kǎ pǎonele. ²³ Úyósa uu pee ukeikó maa re: A sicareyupi siceepi ritiki aa pē kaa ncée-i n yéntine ne kényu mahani piké kam, kenéyo keké ne n yi nnya. ²⁴ Ne nó símisile re pē nnéi kamí pee nní n sélei, úka úu inéluke lené.

Lē kai m pise re usoi uké n wa uké ne Yeesu upiretiki
(Matiyee 10:37-38)

²⁵ Asoiwuí píima an Yeesu tikilē pin nsé pénélē, Yeesu uu pansepǎ uu pí maa re: ²⁶ Uye un kenémee n ka, li pise re uké né n lǎ ai tósu uusaa ne uuni ne uunósi ne usiwǎ ne upiwǎ ne upimaa ne upiyei ne uricuruu isoi. Insá lē úu fene uké unépiretiki. ²⁷ Nkó yee úu n ηmurei uké menécǎ ukunapéékóó cǎ uké ne né ritiki, úu ne sá re uké unépiretiki. ²⁸ In te nókenécǎpe unyine ye la uké kulee cáca mǎ, liute yèè tonele uu músu, uu yénu re alé ke pikei pē api wa, ai tíyese uu céru, in te usiwóó ye piye un yé fe uu pikei pē ketǎ tulu. ²⁹ Insá lē, un tikúí n yekei kúu pee kulee cáca pimóme tenese, pē nnéi pee yé lē n yé yé u sényi. ³⁰ Pí yé maa re: Usoi nkó ye pimóme koraane amá úu fe uké tenese. ³¹ Lē cire ye ni, uyóopi úye un n la uké ha ne uco tǎ, u ye tonele uu músu kelené, in te u yé ne upisoí ákotokú kefi (10.000) fe uú ha ne uulaarǎ yee pisoí ákotokú afééré (20.000) m má tǎpu. ³² Unsá n fene, u ye uuyópicǎ-i pitume tunle úu kahaane u n nyahaime, uu u pise re piké kóméine piké atǎpi riyá. ³³ Yeesu uu pimáa kpá re: Kai nní lē, nó úka úu fene uké unépiretiki, liute unsá lē kuu m má nnéi n ηmeriyé.

Nnyási mmē melō mee n kpu
(Matiyee 5:13; Mariki 9:50)

³⁴ Nnyási ye likēi kecire le. Amá mmelō mēn n kpu, yo kapi ye nē n larukuse? ³⁵ Nn pēe ketē nēe mēfēne kēmēe linyine yoriyene. Pi ye ketahai n fóm̄p̄ole. Uye un ukómē, uu kóm.

15

*Isáj iyee m p̄o api i heei kenyárū
(Matiyee 18:12-14)*

¹ Pilampooyóó nnéi nē pikópekáó apí nē Yeesu kō rē piké kutu u ricō. ² Ai Pifarisi nē isé picélaa cōñ pin máikēe rē: Usoi nkó ye kusáne pikópekáó séele pin kesé le! ³ Yeesu uu pēe kenyárū nké pi maa rē: ⁴ In tē nōkenécōpe unyine ye isáj p̄ile má, ise ii pēé nē u p̄olu, liute úu ye ise íi we p̄ile nnyí tíye uú ha ise nnyí yee nní m̄ p̄o piwélāa s̄í hái uú ha nē i yenuu? ⁵ Un kō i n yē, li ye u larisile uu i kp̄isi uú ya ⁶ uú nē kulu, uu pēe upisane nē upiperecō sélei uu pi maa rē: Ani anyá né lé, nē inésáj iyee pēe m p̄o heeile. ⁷ Lē cire ye ni, nē nó maa rē ukópekáó use mēfine mēconse ye anyá píima le keyómēcaa-p̄o ai tōsu pisōne use úu we p̄ile kái m pise rē piké mēfine conse.

Kewóó kee m p̄o api ke heei kenyárū

⁸ Nēe in tē unósi unyine ye nwóóweni mēpipi kefi má, mēse amē pēé nē u p̄olu, unósi uyē úu ye kēfiráa risé uu kēyō pééi, uu r̄sōne ke perei uú ha nē mēpipi mēse mē yenuu? ⁹ Un píyēi mē n yē, u ye upisane nē upiperecō séleile uu pi maa rē: Ani anyá né lé. Nē kewóó kee nē né m̄ p̄o heeile. ¹⁰ Lē cire ye ni, nē nó maa rē ukópekáó use mēfine mēconse ye anyá píima le pilécaatumē kēmēe.

Kewá kee m p̄o api ke heei kenyárū

¹¹ Yeesu uu pimáa kp̄a rē: Utisi unyine yee pēe pinmáne pité má. ¹² Usírísá uu u maa rē: Unésáa, a lē kam̄ masí mēpók̄p̄o-máa mēpómá kēmēe n yénune né pa. Usáa uu pēe umemá piketé h́ónē. ¹³ Kai siyáa rinkóónú, uñmáne sínsá uu ulikó nnéi cāpinente uú nē kuyu taa-taa kunyine s̄í, uú ha kei mēfine kópe-i loni ai wai rē u umemá caainkēe. ¹⁴ Kuu usiwóó nnéi piluke m̄ masí, nkū píima nnyine nn̄ kuyu kp̄ē loni, n̄p̄á yo aí pipárí u koru. ¹⁵ Uu pēé ha kuyu kp̄ē utisi unyine kēmēe pikēi loni. Uyē uu usicare-mē u yekei rē uké uafōñ kecáá m p̄aillē. ¹⁶ Li ye pēe ripóó u wa rē n̄p̄á áfōñpomé kuu yé uké li, amá úka úu ye kō a u pa. ¹⁷ Uu pēe nfasimé loni, uu umecire maa rē: Unésáa pikeikó nnéi yèè lile api p̄ōnente, néen nē nté nkū kp̄ine. ¹⁸ Nē unésáa-i pelene, am̄ ha u maa rē: Unésáa, nē nē Ulécaā púnnele am̄ kō nē p̄ó púnne. ¹⁹ Am̄ tu rē p̄oké né kp̄isi yare kepópipi. A né rimúlú yare upók̄eikó. ²⁰ Uu yisi uké usáa-i pele.

Uu kahane nkpáni kényo ne rinko, usáa uu ketaa-po u yenu, ai íwe u wai, uu wurupo uú ha u pira. ²¹ Kewá ake pee u maa re: Unésáa, ne ne Uléécaa púnnele am ko ne p' púnne. Am tu re p'oké né kpisi yare kepópipi. ²² Amá usáa uu upikeikó maa re: Ani mekekeke ne kukpélenku kecire kam ani ku u tani, ani ukenipepi kepale tani, ani anéeri u tani. ²³ Ani ne rináala kp'okó kam, ani ri kopu toké ne iluke kecire wa toké li ne mpónare. ²⁴ Ai líka nnya, unéjmane nkó ye pee kpule, uu neni nfáa yenu, u pee pole, am nkpeni u heei. Api anyá kóru ne mpónare.

²⁵ Kumújé kpe-i, utisi uyé ujmáne foí un sicare-mē wepo. Kuu kényo n nyahaipe, uu inyánlū ne nnyáa nné kóm ²⁶ uu ukeikó use séi uu u pise re yo nnya kai lē wai. ²⁷ Ukeikó uu rinóo u yósu re: Upówá yee peeme. Ke upósáa uu ukepipi n yé ne nsarenare nnya, uu pee rináala kp'okó kopu. ²⁸ Ujmáne foí uu pee wóosi uu kényo pilone yulu. Usáa uu léepo uké kényo u tampo. ²⁹ Amá ujmáne uu usáa rinóo yósu re: A kutu rico, ajmē ye kulúli wale kam p' n keisi, am ko píkaí p' háikuse. Mpá ne lē, áa píkaí m'pá ripoila né he re tó ne pinésáne toké ne anyá li. ³⁰ Amá ke upójmáne nkó uu m peeme, upójmáne yee mepómá nnéi ní caai ne piwásankáí pitóoi, uyé kaa rináala kp'okó kpu. ³¹ Usáa uu u maa re: Kenéwá, tó ne mp' tóo m'pá piyei we, p'óo lē kam m má nnéi te. ³² Amá li pise re toké anyá kecire wa ne mpónare re upówá nkó ye pee kpule, uu nkpeni nfáa yenu, u pee pole, am nkpeni u heei.

16

Ukeikó kópe yee ukeisaa memá kecáá m' pailē

¹ Yeesu uu ko upipiretiki maa re: Umámá unyine yee pee ukeikó má, uu uanipe-i umemá wai. PISOI API U SÍMISI RE UKEIKÓ UYEE UMEMÁ CAAINKEELE. ² Ukeisaa uu u séi uu u maa re: N-ye kam nní kóméi pin kepócaá símisi? A né símisi lē kaa pipókéi n keisi. Aa nkpeni linékó kecáá pípaí kpáne. ³ Ukeikó uu ukefa-i kopu re: Unékeisaa ye pinékei-i né lesene. Iye kam waine? Am tikohó má re né fe am lum. Isei yé ko né n we re ké wélei. ⁴ Too, né céri lē kam yé ní wa, m'pá nensá keyáa n keisi, pISOI PIKÉ NE PISIYO-I KENÉCAÁ M PAILÉ. ⁵ Uu pē ne pē pee uukeisaa ne riwóme m má sélei use use. Uu ufoí maa re: Alé kaá ne unéyosaa riwóme má?

⁶ Uyé uu u pese re: Mékpo sone ap'ori píle. Ukeikó uyé uu u maa re: Tipówómetelé ye ntí, a mekekeke tone aa wólu re kuwóo ye ku. ⁷ Uu lē memáá ucó pise re: P'ó ní, alé ke ripówóme arí le? Uyé uu rinóo yósu re: Melukepipi áf'aronti píle. Ukeikó uu u maa re: Tipówómetelé ye ntí, a woi re áf'aronti kuwóo ne afetaani. ⁸ Ukeikó kópe uyé uyosaa uu u pakare umesohó píima mē nnya.

Likumúnjé rε ketē nté písoi ye piwóówélaa ncee kέmεε mesóho ne pipicó sónεle ai tósu pεpεε metéi kέmεε ní we.

⁹ Yeesu uu kpá rε: Nέ ne nó maa rε: Ani kεwóó kópe kpísi aní ne písáne wéési. Ken n ka ken ne nó n ηméhεrεε, Uléécaá uké síyó sεε ási píkai n forune kέmεε nó yósí. ¹⁰ Uyεε likei sínsá kέmεε aseí m má ye kó limáa kέmεε a mále uyεε úu likei sínsá kέmεε aseí m má úu kó limáa kέmεε a má. ¹¹ Nónsá memá kópe pimúlé kέmεε aseí m má, wóo yé pεε meyíkíyiki nó rimúise? ¹² Pónsá kó ucó líkó pimúlé kέmεε aseí m má, wóo yé pεε pó líkó pó rimúise?

¹³ Ukeikó úu fenε uké pikεisaa pité m má. U unyine yulunε uu ucó n la. U yé unyine n tikilē ne kεfa kεse un ucó ipuri yulu. Ani yé fe nóké Uléécaá ne siwóó n tikilē kumúnjé kuse.

*Isímé icó ke Yeesu uu Pifarisi n símaankεε
(Matiyee 11:12-13)*

¹⁴ Pifarisi api isímé iyē nnéi kóm. Kapi siwóó ní la nnya, api Yeesu sénnyi. ¹⁵ Yeesu uu pi maa rε: Nó písói le pεε ye sisoipipi inipεε-i n wai yarε písói sone, amá Uléécaá ye nósinéfa nyule. Lē ke sisoipipi asi ye n waise yarε limáa-maa ye Uléécaá inipεε-i líkóε le.

¹⁶ Moisi isé ne antepuye atelé kapí pεε n céesi ye kétó wale Yohani Uniwolé kumúnjé-i. Háí kumúnjé kpe-i-me ke Uléécaá iyóopi Nsímé Kεcire nn pikóónú kóri, mpa úye un náási uké Uléécaá iyóopi-i ló. ¹⁷ Ketē ne keyóme metene yé wεlesi ai tósu ke Uléécaá isé kεwóipi ake yé n tósi.

¹⁸ Uye un uunósi n lakase uu ufée kpísi, liute ye iwásá wale, uyεε kó unósi ke ula uu n lákase n kpísi ye kó iwásá wale.

Umámá ne Lasaa nsímé

¹⁹ Lē memáá, Yeesu uu kenyárū nké pi wai rε: Utisi mámá unyine ye péé we. Ilū kεcire yεε nnéi m má kuu ye tā. Nnare kέmεε kuú pεε félē un kó iluke sone le. ²⁰ Utisi wεkóó unyine kapi ye n sée rε Lasaa ke sitóipi asi ipiηε nnéi ní mómaalē un umámá keyó rinónnó keyúrí finu. ²¹ Ai ye ripóó u wai rε uké umámá iluke poroi-poroi hī uké li. Lē memáá, sipópi sin sónaapó sin uitoi lání. ²² Úwεkóó uu keyáa kpi, piléécaatumε api u sakaa apí ne keló sone kē kέmεε ke Apiraham uu ní we sí. Umámá ricuruu uu kó keyáa kpi, api u kulési. ²³ Umámá uu meyá íwe n le pikúlā kuyu-i, uu inípeε síka uu kεtaa-pó Apiraham yenupó, Lasaa un ukékúrí we. ²⁴ Uu pεε pupéi rε: Sáa Apiraham, a íwe né té aa Lasaa tumti rε uké ne ukenipepi míni rita uké rinélempi ninjukuse. Ne meyánsei íwe lele nna mmú kέmεε. ²⁵ Amá Apiraham uú maa rε: Kenéwá, a léise rε pó pεε meyánsei rínarε kómεile péé uye-i kaá pεε keteni-i ní we. Kumúnjé kpe-i ke Lasaa póo pεε íwe píima takai. Nkpéni kai urikinη ninjukuse, póon íwe takai. ²⁶ Lē memáá, kuhóre-hore píima ye tó ne nnó

kénelenle. Kai nní lē, pepeē n̄ lane re piké tó mmé yisi piké nó-mē ha ápi fenē. Úka úu kō fenē uké kei kaa nní n̄ we yisime uké tó mmé kam. ²⁷ Umámá uú maa re: In lē, ne ne pó ténile re a Lasaa unésáa keyō-i tumpō. ²⁸ Ne kei piwá pinupū mále. Uké ha n̄sone pi símisi ái kape wa re pē ticuruu ye íwe kelō nké-i ka. ²⁹ Apiraham uu rinóó yósu re: Pipówá ye Moisi ne antepuye atelé mále. Piké a keē piké kō. ³⁰ Umámá uu re: Lē n̄mane ái tu, Sáa Apiraham. Amá in te unyine ye pikúlā kuyu-i yisi uú ha pi leepō, pi yé pee mēfine conse. ³¹ Pinsá n la piké Moisi ne antepuye atelé kēē piké kō, n̄pá ukpōkpō unyine uké pikpōkpō kēmee yisi, ápi pakarene.

17

Akópe piwai ne písárei

(Matiyee 18:6-7, 21-22; Mariki 9:42)

¹ Yeesu uu upipiretiki maa re: Mēwai mee yé n t̄yese p̄isoī piké ne akópe n wa yé meséere n wele. Amá úye un n t̄yese unyine uú ne akópe kēmee loni, íwe kuu topori. ² Li kutasi we piké rináipare mule-mule n̄n̄me wa api ripóó u lesi api mínimaa-i u sápo ne kuu yé siwá sē kenyine akópe n waise. ³ Ani n̄sone nómenécíre t̄i!

Upómáreco un ne pó m púnne, a n̄sone ne u símisi. Un n ceri re u caaile, a uakópe u sárei. ⁴ Mpá un ne pó m pún̄nente mepéhē mesēei keyáa kesē kēmee, uu ye n̄pá mepúnne méye ne pó tēni re u caaile, a uakópe u sárei.

Nfatene

⁵ Pitume api Upíima maa re: A n̄fatene tó rikpáse. ⁶ Upíima uu rinóó yósu re: N̄n̄n pee n̄fatene m má nké m piye yare riléepipi sínsápi rinyine, nó pee fe ani kuléé nkú maa re: “A wehe aá ha mínimaa-i nyere” aku n̄rinénóó tiki.

Lē kai m pise re ukeikó uké wa

⁷ Tóké waise re nó unyine ye ukeikó má un u cákaripō n̄ee un uisee sémpō. Un piyei u n yemme un kecare n leeri, liute yé ukeikó uyē maa re a mekekeke kam a iluke lii? ⁸ Aadí, ái yé lē wa. Amá u meníñe u maane re: A iluke né wa aa ilū conse aa né i yekei ké li, pó pee lē memáa fe aa ipókó le. ⁹ U yé fe uu uukeikó yáasi re ne upikei kuú ne pikei pē kaí pee m pise re uké wa n waa? ¹⁰ Lē cire ye ni ne n̄ó ticuruu. N̄n̄n piyei lē kai m pise re nóké wa n wa, ani ye maa re: T̄ó ne pikeikó le, ái pise re piké ró p̄ōnese. Lē kai m pise re tóké wa kari wa.

Yeesu ye piyó kefi p̄oise

¹¹ Ke Yeesu uu Yerusalem-mē n s̄l, uu Samarii ne Kalilee ayu kepáapáa n tikilē. ¹² Uu kuyu kunyine-i lompō, piyó kefi pinyine

api u tépeipō api ketaa-pō nyere ¹³ apí m pupukεε re: Yeesu, Sáa, a íwe ró té! ¹⁴ Yeesu uu pi yenu uu re: Ani ha nómenécíre pεpεe ye Uléécāa inyóōnse n wa nyíse. Kapi kei-pō n sí, api pelu. ¹⁵ Kε piuse uu n céri re u peile, uu uana kepíre pele un Uléécāa meyoōpi yom lin cālē. ¹⁶ Uu Yeesu ana metene wulapō uu kényu ketē kam, uu u yáasi re ne upikei. Utisi uyee pεe Samarii ukó le. ¹⁷ Yeesu uu pi maa re: Néntε pikefi kam pōise? Yei ye pεe use úu we kefi tōrōō mpí? ¹⁸ Piuka úu nfasimé wa re uké pεeme uké Uléécāa ríyu waise re ne upikei, insá usáne nkó mecíre. ¹⁹ Yeesu uu lē memáá u maa re a yisi, a n ηme, mpófatenε ye pó yóriyεle.

*Uléécāa iyōōpi mekame nsímé
(Matiyee 24:23-28, 37-41)*

²⁰ Pifarisi api Yeesu píse re: Píyεi ke Uléécāa iyōōpi ii sónti? Uu rinóō pi yósu re: Uléécāa iyōōpi ii we re nó fe aní imekame yenu. ²¹ Ai re pi yé nó maa re: Ani ripái, nté kii we née nté-pō le. Ani ceri re Uléécāa iyōōpi ye nókenécōpe wele. ²² Uu pεe pipiretiki maa re: Keyáa ye sóntile kani yé ní la re noké mpá keyáa kεse Usoi Kepipi yē, amá áni yé kō ke yē. ²³ Pi yé nó maa re: Nté nní kuú we née nté-pō kuú we, amá áni kapε kei ha, áni kapε kō mē wurupō. ²⁴ Yare ke kekóneseípi ake ye nní meyéne mese riñ-yeéri keyóme ketō ne kétō, ai kpáii mecō ke Usoi Kepipi ake sónti. ²⁵ Amá li píse re keké meýá íwe li, nfáani písoi mpí piké ke ηmeriyε. ²⁶ Lελεε pεe Nowee kumúnjé n wa licō leε Usoi Kepipi kumúnjé waine. ²⁷ Písoi ye pεe lele pin níru pin sóōnne pin pila ne pinósi pasiine hái ne keyáa kē ke Nowee uu kutákai kémee n lompō, ikónε maa íi ne weri, míni amε písoi kpísi. ²⁸ Li yé ha n we yare Lōti kumúnjé: Písoi ye pεe lele pin níru, pin léeri pin kō yálisi, pin aléé támaankεε pin kō mómti. ²⁹ Amá keyáa kē ke Lōti uu Sotām-i ní le ke nna ne linyine yare nfúrō toi ai keyómecaa-pō leeme ai písoi kóni. ³⁰ Mese mē kaí ha keyáa kē ke Usoi Kepipi aké ha n léerine piké ke yē waine.

³¹ Uye un keyáa kē ukulee ipiraa kecáá n we, úu kapε re uké metene ricεpi uké uilū iyee kei ní we kpísi née, úye un sicare-mē n we, úu kapε re uké kényō pele. ³² Ani Lōti unōsi nkó kecáá léise. ³³ Uye un n la uké nfáa mesére m má, u yé n fóm. Amá úye un unfaa n fóm, u yé n yē. ³⁴ Ne nó símisi re kesine kē, písoi pité yé kuhá kuse kecáá n finu, aí use kpíipō ai ucō yá. ³⁵ Pinósi pité yé n we pin nam aí use kpíipō aí ucō yá. ³⁶ [Pitisi pité yé likumúnjé kpe-i kecare-i n we, aí use kpíipō aí ucō yá.] ³⁷ Pipiretiki api u píse re: Upíima, yei kaí ha lē waine má? Uu rinóō yósu re: Kei ke isare kópe ii ní we ke áyemeekú aa ye cápine.

18

Ukúmannōsi ne utúhaane kenyárū

¹ Yeesu uu lē memáá kenyárū nké pi wai uké ne pi céési re piké ye mpá píyei Uléécaá yáasi, ái kape ye píkai siká pi wa. ² Uu re: Kuyu kunyine-i ke utúhaane unyine uú pee we. Uu Uléécaá wuru úu kō úka pakarelē. ³ Ukúmannōsi unyine un kō kuyu kpe-i we. Uu mesére u n leekerepō re uké u ne uucéco ketahai rikéne. Mpá píyei kuu ye u leepō uu u maa re: A tó ne unécéco ketahai rikéne. ⁴ Ai nánjai hái, amá utúhaane úu ne kutu u colē, uu pee keyáa umecire maa re mesei ye me re ám Uléécaá wuru ám kō úka pakarelē. ⁵ Amá ke ukúmannōsi uu nní picōj né n tōjse nnya, li pise re ké lē alari u pa, insá lē, u yé písónaame n nōjlenle uú ha ne kunōnkū né finse. ⁶ Upíima uu lē memáá kpá re: Ani lē ke utúhaane kópe uyē uu ní ma kutu ricō! ⁷ Uléécaá yee úu yé pee upikó alari pa pin ne u n téni ketúnjé ne kesinee? U yé nánjaise uké ne pi n lēe? ⁸ Ne nó maa re u yé mekekeke alari pi pa. Amá Usoi Kepipi ken píyei m peeme, ke yé pee ketē kecáá pisoí leeme pee nfatene m máa?

Ufarisi ne ulampooyó kenyárū

⁹ Yeesu uu kenyárū pepee nní pimecire n waiselē yare pisoí sone pin picō kóselē maa re: ¹⁰ Pisoí pité pinyine pee Uléécaá keyō-i lompō re piké keyóme yáasi, use ye Ufarisi le, ucō ulampooyó. ¹¹ Ufarisi uu nyere uu ukefa-i re: Uléécaá, ne pō yáasi kám ne pisoí tōrōo menyine ní we nnya, pee piyaa ne piwaikópekōó ne piwásánkaí le. Ne pō yáasi kám ne ní we yare ulampooyó nkó. ¹² Siyáa siseei kéme, sité kam ye anōo paasi, lē nnéi kam ye n yé kam ye hōone awélé kefi am kuse pō pa. ¹³ Ulampooyó uyē pōo ketaa-pō nyere, úu nkpáni keyómeme inípee písika peenu, amá kewuu kuu ripira uu re: A né ukópekōó íwe tē. ¹⁴ Yeesu uu kpá re: Ne nó maa re usoi nkó uké kelene n kúí, Uléécaá ye uakópe u sárile, amá áí lē Ufarisi wa. Likumúnjé re úye un umecire rintaáse, li ye u ricepisele, úye un umecire rincepise, li ye u ritaásele.

Yeesu ye siwá sínsápi rinóo sone ritikise (Matiyee 19:13-15; Mariki 10:13-16)

¹⁵ Pisoí apí ne siwá fenfēi ricurru Yeesu hapō re uké si rica. Pipiretiki apí pi yenu, apí ne pi cési. ¹⁶ Amá Yeesu uu týese apí ne siwá u hapō, uu re: Ani riyá siwá síké kenéme kam, áni kape si tápisi. Likumúnjé re mpí pee simeco ní we pee yé Uléécaá iyōopi kémee lō. ¹⁷ Asei kam nó símisi, úye unsá Uléécaá iyōopi n ηmurei yare ke kewá ake ye n ηmurei, úu ikeme lonine.

Ujmane māmá unyine kecáá nsímé (Matiyee 19:16-30; Mariki 10:17-31)

18 Pisuiŋi uwéése unyine uu Yeosu pise re: Sáa sone, iye kam waine ké ne nfáa teneciré yé? 19 Yeosu uu u maa re: Yo nnya kaa né sée re Usone? Uka uu usone insá Uléécaá mecire. 20 Mpa líké iye wa, pə Uléécaá isé nyule re: Kape iwásá wa, kape usoi kpu, kape yáai, kape nnóome itansei nyere, a upósáa ne upóni ríyu waise? 21 Utisi uu rinóo yósu re: Háí inéwá-me kam lē múflē. 22 Ke Yeosu uu lē pikóme ní masí, uu u maa re: Likei lise lee pó párlē. A lē nnéi kaa m má yáa, aa siwóó sē píwekóó hóone, pó pree keyómecaa-pə memá yé. Pən lē piwai m masí, aa pée weri aa né tíki. 23 Amá ke utisi uu anóo nyē n kō, uripəo ari meyansei caai, áí líka nnya, u pree umámá píima le. 24 Ke Yeosu uu n yé te uripəo ye caai, uu re: A tíye Uléécaá iyəopi kémee pilone ye ne pimámá páápú kpa! 25 Kuyoooyo kun n la kuké kehímpi kupole-i lompə, lí yé kutəsi m purú ne ke umámá uu yé ní la uké Uléécaá iyəopi kémee n lompə. 26 Pəpəe pəe kutu u n cólē api re: In lee ni, wóo ye pree píyulale yé? 27 Yeosu uu rinóo pi yósu re: Lelēe áí sisoipipi kémee kuwai ní we ye Uléécaá kémee kuwai wēle. 28 Piyee uu pree re: Lee nní, lē karí pree m má kari tíye ari pó tíki. 29 Yeosu uu pi maa re: Asei kam nó símisi. Uye un Uléécaá iyəopi nnya ukeyə, née uunəsi ne upiwā ne upimaa ne upimarecə, ne usiwā tin-yá, 30 liute yé neni mewee mmé-i lē mepehē kulúí yé uu kə aŋmē nyee n weme kémee nfáa teneciré yénu.

*Yeosu ye metáánū unkpə ne umeyise nstmé símisi
(Matiyee 20:17-19; Mariki 10:32-34)*

31 Yeosu uu upipiretiki kefi ne pité séi uu pi maa re: Tə Yerusalem sinle. Kei ke lē nnéi ke antepuye api Usoi Kepipi kecáá ní wói áí ha waine. 32 Pi yé pəpəe ápi Uléécaá n wuru anipe-i ke wa api kecáá ke nyáni, api ke lámisi, api kekecáá meta tuke 33 api nséi ke fapii api pree ke kopu, amá keyáa táánū tuné ake nkpə kémee yisi. 34 Amá Yeosu pipiretiki ápi nsímé mmē aseí kō. Lí anóo nyē aseí pi pesile ápi nkpáni céri lē nsímé ke Yeosu uu n símisi.

*Yeosu ye unyíye unyine pəise
(Matiyee 20:29-34; Mariki 10:46-52)*

35 Ke Yeosu uu Yeriko n nyahaipə, unyíye unyine un ticéetime tū un wélei. 36 Uu kóm tisoiwuí tin sónepə, uu pise re yoo ní? 37 Api u símisi re Nasareti ukó Yeosu yee kei tósu. 38 Uu pree pupei re: Tafiti Kepipi Yeosu, a inéwe ripái! 39 Pəpəe pree kekpéé n sone apí ne u cési re uké riséé, amá uu meyá cásē re: Tafiti Kepipi, a inéwe ripái! 40 Yeosu uu nyere, uu rinóo he re piké ne u u kam. Ke unyíye uu ukekúrí ní hápə, Yeosu uu u pise re: 41 Yo kaá la ké pó wa? Uu rinóo yósu re: Sáa, ne la re inénípee iké ye yé. 42 Yeosu uu u maa re: Ipónípee iké wúkule! Mpófatenē ye

πό γόριυε. ⁴³ Μεσε νε μεσε, ινίπεε ii wúkule, uu Yeosu tiki un Uléécaá μεγῶπι yom. Tisoiwuí nnéi ari lē yenu, pē ticuruu api kō Uléécaá μεγῶπι piyóme kápáá.

19

Yeesu ne Sasee kecáá nkó

¹ Yeesu uu Yeriko-i lompō uu uncee n tósu. ² Utisi unyine kapi ye n sée re Sasee un kuyu kpe-i we. U pēe pilampooḡō uwéése le un kō umámá. ³ Uu náási uké uyē kapi ye n sée re Yeosu yē, amá úu fe. PISOI ye pēe riwúí cápínelenle, uyē úu kō pēe mecáa we. ⁴ Uu pēe kényu-mē wuru uú ha kuléé kunyine kapi ye n sée re Sikomῶo yopoi uké Yeosu yee kei n tíkine yē. ⁵ Kē Yeosu uu kelō ke-i n tu, uu uinipee síka uu Sasee maa re: A mekekeee súime Sasee, li pise re ké neni kepýḡo-i tone. ⁶ Sasee uu mekekeee súiri uú ha kusáne u yósu ne mpῶonare. ⁷ Ai pē nnéi pēe lē n yé píri wai, api pēe n tee re: Ukópekῶo keyō ke usoi nkó uu nní lō. ⁸ Sasee un Upíima keyúri nyenu uu re: A kutu ricῶ, Sáa né menémá rikéne am kuwélé píwekῶo pa. Nen kō úye menípee n li am usiwóo yósu, né liute si héele mepēhē mena. ⁹ Yeesu uu u maa re: Piylale ye neni keyaa nké kényō nké-i lommele, ái líka nnya, Sasee ricuruu ye kō Apiraham kepíre ukó le. ¹⁰ Likumúnē re Usoi Kepipi ye kale keké pēpēe m pōlaalē tiyu lo.

Wura mewóōpipi kenyárū (Matiyee 25:14-30)

¹¹ PISOI pēe Yeosu kutu riñcῶ ye pēe musí re kuu nní ne Yerusalem tiñkῶ nnya, Uléécaá ye lē tuimele uké iyῶopi n le pin u nyáni. Lē nnya kuu kenyárū pi maa re: ¹² Kényō kecire usoi unyine yee kuyu taa-taa kunyine-i ha re piké iyῶopi u tí uké pēe limemáá pēeme. ¹³ Uké kelene ní tῶsí, uu upikeikó kefi pinyine séi uu nípa úye wura kewóo múise uu pi maa re: Ani siwóo nsí ne kpéense hái ne menépeeme. ¹⁴ Amá ukuyu pISOI api uipuri yulu, api pitume yukuse piké ukepíre ritikipῶ piké re: Ari la re usoi nkó uké urῶyῶopi. ¹⁵ Api iyῶopi u tini uu ukuyu pēle. Uu pēe pikeikó pē kuú pēe siwóo m muleise séi re uké yé kuláa kpē kapi n yé. ¹⁶ Ufoi uú hapῶ uú maa re: Sáa, wura kewóo kaa né rimmúise kulaa ye wale wura siwóo kefi. ¹⁷ Uyῶopi uu u maa re: Li nyamle, ukeikó sῶne. Kaa nní likei sínsá pimulé ní céri níῶne nnya, né ayu kefi pó pa aa akecáá m paílē. ¹⁸ Ukeikó lírū uú hapῶ uu re: Sáa, wura kewóo kaa né rimmúise kulaa ye wale wura siwóo sinupū. ¹⁹ Uyῶopi uú uyē maa re: Né pó ayu anupū pa aa akecáá m paílē. ²⁰ Ukeikó ucῶ uú hapῶ uu re: Sáa, upῶwura kewóo ye nké. Kenírípi-i kam ke paasi am pésu. ²¹ Ipῶwame ye né wale, kam mepῶkῶo n nyu re áa ye nká usoi wa

nnya. Lẽ káa n yekei kaa ye kpási, lẽ káa n lukesi kaa ye kpási. ²² Uyóòpi uu u maa re: Pó ukeikó kópe nkó, apónóò cire kam ne ketahai pó pepirene. Pó nyu re ám ye usoi nká wa, te ne ye lẽ kám n yekei kpásile, am lẽ kám n lukesi kpási. ²³ Yo nnya káa ppe siwóò keyekei-i yekei? Né ppe fe am menépeeme mmé-i si yósu ne kuláa. ²⁴ Uu ppe ppepe kei ní we maa re: Ani wura kewóò kē yósi ani uyee mewóòpipi kefi m má múise. ²⁵ Api u maa re: Uyē ne mewóòpipi kefi mále. ²⁶ Asei kam nó símisi, uyee m má kapi ye pípa rikpá, amá úye unsá m má, nkáripí kuu m má kapi u yósun. ²⁷ Amá pinélaaró ppe ápi ne iyóòpi né n la pś nkó ye mmú: Ani ne nté pi kam ani kenéyu-i pi kóni.

Yeesu ye Yerusalem kuyu loni

(Matiyee 21:1-11; Mariki 11:1-11; Yohani 12:12-19)

²⁸ Ke Yeesu uu lẽ pisímé ní masí, uu risoiwuí kekpeē wai un Yerusalem simpó. ²⁹ Kumúnjé kpe-i kuu Petifasee ne Petanii ayu kuwélé-mē tikúú tē kapi ye n sée re Olifiyee rikúú keyúrí ní we, uu upipiretiki pité tum ³⁰ un pi tee re: Ani kuyupi kpe nni keróyu ní wepó kémee ha. Nón kei n tuipó, nó keminaapipi kenyine leepó ken toraalē. Usoi úka úu ke tonelē. Ani ke fénne aní ne né ke weri. ³¹ Uye un nó m pise re yo nnya kani ke fénne, ani liute maa re Upíima yee ke la.

³² Pitume api sí apí ha leepó yare lẽ ke Yeesu uu pi n símisi. ³³ Kumúnjé kpe-i kapi keminaapipi n fénne, kepite api pi maa re: Yo nnya kani keminaapipi kē toriye? ³⁴ Api rinóò yósu re: Upíima yee ke la. ³⁵ Api keminaapipi kē ne sí, api kekecáa piilú laai api Yeesu kekecáa tónse. ³⁶ Kapi kéyu-mē n sí, písoi api piilú ncee kecáa n tánjente. ³⁷ Kapi Yerusalem n nyahaipó pin ncee mme Olifiyee rikúú ní cépilē tikilē pipiretiki kulúí ppe u n tikilē, api Ulééca mēyóòpi n yom lin cālē, mewaisaŋa mē nnéi kapi n yénti nnya. ³⁸ Pi ppe máikere re:

Ulééca uké Uyóòpi uyee ne Upíima rinyiri n sónti rikpá.

Nkínjine nké keyómecaa-pó n we,

Ulééca rinyiri tiké kei-pó n taálē.

³⁹ Pifarisi pinyine ppe risoiwuí te-i ní we api Yeesu maa re: A pipópiretiki rinóò he re piké riséé. ⁴⁰ Yeesu uu rinóò pi yósu re nípá pin tinséé, apare yé ricáái.

Yeesu ye Yerusalem nnya téní

⁴¹ Ke Yeesu uu Yerusalem kuyu n nyahaipó, uu ku yenu, uu kpē nnya téní ⁴² un tee re: Yerusalem, pón ppe neni keyaa nké n ceri lelee yé ne nkínjine pó n kam! Amá li nkpéni pékaalenle, áa yé fe póké li yē. ⁴³ Siyáa se-i ke pipólaaró api itópilú kecire ne kekáipi pó n waine ye sóntile, api awélé nnéi pó n cónjē. ⁴⁴ Pi yé nó ne pipókó nnéi ná kpátá-kpátá, ápi ripópare ríka pó yáne tiké

ricɔ kecáá n tɔsilē. Káa kumúnjé kpɛ-i ke Uléécáa uu picome pɔ rí ka n ceri nnya kai lē pɔ waine.

Yeesu ye Uléécáa keyɔ-i pikpéense lakase

(Matiyee 21:12-17; Mariki 11:15-19; Yohani 2:13-22)

⁴⁵ Yeesu uu Uléécáa keyɔ loni uu pikpéense pilákase kápáá
⁴⁶ un pi tee re:

Li wɔlaalē te: Pi yé kenéyɔ sée re keyómeyáhaayo.

Amá nǒ ne ke ripólósele piyaaluke kuhore!

⁴⁷ Mpá keyáa kéye ke Yeesu uu ye Uléécáa keyɔ-i n céési. Pɛpɛ ye Uléécáa inyóonse n wa piwéése ne isé picélaa ne kuyu písoi kecire apí n wéési piké Yeesu kpu. ⁴⁸ Amá apí ceri lē kapi yé n wa liké ne lē, likumúnjé re kuyu nnéi ye pɛe kutu u cɔlenle n̄sone.

20

Yei ke Yeesu nnaŋe nn léeri?

(Matiyee 21:23-27; Mariki 11:27-33)

¹ Ke Yeesu uu keyáa kenyine Uléécáa keyɔ-i n céési un Nsímé kecire símisi, pɛpɛ ye Uléécáa inyóonse n wa piwéése ne isé picélaa ne kuyu piwéése apí kpáfúpɔ ² apí u pise re: A ró símisi, rínaŋe rí-ye kaá ne nní wai? Wóo ncée pɔ he re a lē wa? ³ Yeesu uu pɛe pi pese re: Ne la ké nse nó pise. Ani né símisi: ⁴ Ne la ké nó pise re Uléécáa née písoi pɛe Yohani tumme re uké písoi míni wole? ⁵ Apí pimɛɔpɛcire n kenene re: Tɔn nkpéni m maa re Uléécáa yee u tumme, u yé ró pise re: Kai pɛe íye wa kári ne Yohani nsímé n̄murei? ⁶ Amá tɔn kɔ m maa re: Písoi pɛe u tumme, kuyu nnéi pikó ye apare ró tóókene apí ró kóni, likumúnjé re pi ne kefa tenele re Yohani ye antepu le. ⁷ Apí pɛe rinóo u yósu re: Ari nyu uyee píniwole u n tumme. ⁸ Yeesu uu rinóo pi pese re: Né ám nó símisine rínaŋe mmē kamí ne lē n wai.

Pikeikó pɛe rikpákára m má kenyárū

(Matiyee 21:33-46; Mariki 12:1-12)

⁹ Yeesu uu lē memáa kenyárū nké písoi maa re: Utisi unyine yee we, uu alée nyē kapi ye n sée re fiinyi kecare tamesi uu pikeikó wéesi re piké kekecáá m paílē, uu pɛe ncée taa-taa sí uké ha nánaiɔ. ¹⁰ Kai aléepipi nyē kutúú n tu, uu ukeikó unyine pɛpɛe alée nyē kecare kecáá m paílē kémee tum te uké ha aléepipi anyine u yóme. Amá apí u kaii apí menípe n̄mane u lakase. ¹¹ Ucaréte uu kɔ ukeikó féé tumpɔ, amá pɛpɛe alée nyē kecáá m paílē apí kɔ uyē ticurru kaii apí u lámisi apí menípe n̄mane u lakase. ¹² Uu kɔ ukeikó táánū pitume kpá, apí uyē pɔ itói wai apí lákase. ¹³ Ucaréte uu pɛe re: Iye kam nkpéni waine? Né unéŋmáne lala tū. In n la, pi yé u wuri. ¹⁴ Amá ke pɛpɛe alée nyē kecáá m paílē apí u n yé, apí símaane re: Nkó yee yé masí

usáa ikulanlū nnéi n te. Ani kam tóké u kpu ari pɛɛ ikulanlū iyē n té. ¹⁵ Api kecarɛ kē ilúké u lesɛpɔ, api u kopu.

Iye ke ucarɛte uu wainɛ? ¹⁶ U sóntilɛ uké pi kɔ, uu pisoɪ féé kecarɛ múfɛ. Ke pisoɪ api anó nyē n kɔ, api rɛ: Asei kecáá, ái lē wainɛ. ¹⁷ Amá Yeesu uu pi nyáneɪ uu rɛ: In lɛɛ ni, lē kapi nní Nléécaasimé ritelé kémɛɛ n wói aseɪ rɛ iye? Ai pi wói rɛ:

Tiparɛ ke pimóme api n fóm

tɛɛ pansɛ ricíɛ-cirɛ

tɛɛ kenui-i ní wee?

¹⁸ Lin úye n fóm un tiparɛ tē tinkpɔu, u yé selesi. Lin úye n fóm tin ukécáá n loó, ti yé u nã.

Lampoo kapi ye Rɔm uyɔɔpi p̄tima n héele

(Matiyee 22:15-22; Mariki 12:13-17)

¹⁹ Pɛpɛɛ ye Uléécaá inyóɔnse n wa piwééɛ ne isé picélaa api kumúnjé kpɛ-i n wéési piké Yeesu tí, amá pin pɛɛ kuyu pikó wuru. Pi ceri rɛ pē ke Yeesu kenyárū aké ne mánɛ. ²⁰ Api pɛɛ Yeesu pimúnjaa loni. Api lē nnya pisoɪ pinyinɛ ukemɛɛ tumpɔ, apí n wai yarɛ pisoɪ pɛɛ aseɪ n wéési. Li pɛɛ lē wailɛ piké ne n fe piké u n tí piké uyɔɔpi yeɛ r̄nnaɲɛ m má uké ne u n túhaane anipe-i u n wa nnya. ²¹ Api pɛɛ u pise rɛ: Sáa, tɔ yē te lē kaa n símisi pɔn céesi ye aseɪ lɛ, áa nkpáni usoi úka kewuú túúni. Pɔ ye Uléécaá ncee pisoɪ céesilɛ ne aseɪ. ²² Lē nnya, a ró símisi in te irósé ye ncée he rɛ piké Sesaa lampoo héele née ápi kape héele? ²³ Amá Yeesu uu pimɛsɔhɔ ceru, uu pi maa rɛ: ²⁴ Ani kewóó kenyinɛ né nyíɛ nké. Uye ríyu ne úye rinyiri tɛɛ kekecáá we? Api rinóó yósu rɛ Sesaa lo. ²⁵ Yeesu uu pɛɛ pi maa rɛ: In lē, ani Sesaa likó Sesaa pa, ani Uléécaá likó Uléécaá pa. ²⁶ Api fe piké u tí, mmē kuu nní kuyu pikó keyu-i n símisi nnya. Amá umeyóó mē ame nnóó pi yipu api séé.

Pisatusee ne nkpɔ kémɛɛ meyiɛ nsímé

(Matiyee 22:23-33; Mariki 12:18-27)

²⁷ Pisatusee pinyinɛ api Yeesu kémɛɛ hapɔ. Pɛpɛɛ múlilɛ te pikpɔkpɔ ápi nkpɔ-i yisinɛ. ²⁸ Api nní Yeesu pise rɛ: Sáa, lē ke Moisi uu isé ní wói ye nní: Uye umaa un n kpu uu unósi tíye úu ne kewá, uuwā yeɛ yé unósi uyē kukúmannɔsi kp̄si uu umáa mpuri wai. ²⁹ Amá pimáɛcɔ piseɛi pinyinɛ pɛɛ pɛé we. Ufoi uu unósi kp̄si, uu kpi úu ne kewá. ³⁰ Ulírū uu ukúmannɔsi kp̄si, ³¹ utáánū póó kɔ pikpíké u kpá, uyē uu kɔ kpi. Pikesɛɛi kē api lē kukúmannɔsi u kp̄kesi api kp̄ini úka úu kɔ pɛé ne kewá u mari. ³² Unósi póó kɔ metórɔó kpi. ³³ Keyáa kē ke pikpɔkpɔ api nkpɔ kémɛɛ n yisinɛ, pitisi pē kesɛɛi kecɔpɛ úye yeɛ yé ha uula? Liriyíkí rɛ pinnéi pɛɛ kunósi u kp̄kesi! ³⁴ Yeesu uu rinóó pi yósu rɛ: Ketē nté pitisi ye pinósi kp̄kesilɛ, pinósi póon kɔ pila sóonkeɛ. ³⁵ Amá pitisi ne pinósi pɛɛ ne n sá rɛ piké pikpɔkpɔ

kémee yisi piké ha ketē fale-i n we ápi pinósi kpíkeshire, ápi kó pila sónkeshene. ³⁶ Api píkaí kpine, piléecaatumé kapí ne menyíne we. Pi Uléecaa sipipi lé, liriýíkí re pi kpule api kó nkpo kémee yisi. ³⁷ Moisi ye pee pikpókpó meyise nkpo kémee nkó písímé masile uritelé te-i kuu kuhíhí kpee n tore nsímé ní símisi. U pee maa re: Upíima ye Apiraham Uleecaa ne Isaaki Uleecaa ne Yakupu Uleecaa lé. ³⁸ Yeesu uu kpá re: Uléecaa úu pikpókpó Uleecaa, amá u pinyánnyá Uleecaa lé. Liriýíkí re uyē nnya ke pinnéí api nyáni. ³⁹ Isé picélaa pinyine api rinóó yósu apí maa re: Sáa, pó símisile lin nyamí. ⁴⁰ Lē memáá, ápi níka nco pipise u peenu.

*Uyē ke Uléecaa uu n wée ne Tafiti kecáá nsímé
(Matiyee 22:41-46; Mariki 12:35-37)*

⁴¹ Yeesu uu pi maa re íye ke usoi uu yé fe uú maa re uyē ke Uléecaa uu n wée ye Tafiti kepipi lé. ⁴² Likumúnjé re Tafiti ye siyóme ritelé-i rihaa re:

Upíima ye Unépiima maa re:

A kunéluke-luke-mē kényukótone-i tone

⁴³ hái ne kumúnjé kpe-i kam yé pipóláaró kepónyále-i n co.

⁴⁴ Tafiti yèè u sée re Upíima. Iye ke uyē cire uu yé kó pee Tafiti Kepipi?

*Yeesu ye re písoi piké pimécire ne isé picélaa tí
(Matiyee 23:1-36; Mariki 12:38-40)*

⁴⁵ Ke risoiwuí nnéí ari kutu n cólē, Yeesu uu upipiretiki maa re: ⁴⁶ Ani isé picélaa ne nómenécíre tí. Piké ne atúkanka caa-caa n kóonii ne písoi piké ayáa kémee pi n yáhaankee yee ripóó pi we. Ayómeyáhaalee sitone foí ne keluke kémee sitone foí kapí la. ⁴⁷ Pi ye lē ke pikúmannósi api m má nnéí yóóile api ye pee keyóme yáási mecáa yare pi písoi sone lé. Uléecaa yé ne pi túhaane uu íwe pi wai ái kumúnjé má.

21

*Ukúmannósi ihēē
(Mariki 12:41-44)*

¹ Yeesu uu inípee síka, uú yénu pin kei kapi ye ihēē Uléecaa keyó-i n wa piihēē sariipó. ² Uu kó ukúmannósi wekóó unyine yenu un sítanká sité sápolē. ³ Uu pee maa re: Asei kam nó símisi, unósi nkó ye hele ai písoi picó mpí tósu. ⁴ Likumúnjé re lē kápi ne líka n wai ke mpí nnéí api kei risápó, amá ulikó kecire, lē kuu m má nnéí uké ne iluke n ló ke uyē uu waipó.

*Yeesu re Uléecaa keyó yé fori
(Matiyee 24:1-2; Mariki 13:1-2)*

⁵ Písoi pinyine api Uléecaa keyó nsímé n símisi pin tee re ke nyamle hái, ne keapare kecire ne ilú kapi Uléecaa n hekesi. Amá

Yeesu uu máa re: ⁶ Siyáa ye sóntile ke apare nyee nní n tósiinelē tika ári m mésunine. Lē kani nní n nyáni ye sóntile liké fori téké-téké.

*Lelee n nyise re ketē ye ketene tu
(Matiyee 24:3-14; Mariki 13:3-13)*

⁷ Api pee u pise re: Sáa, píyei ke lē nnéí aí ha sónti? Yo yee yé kumúnjé kpe-i ke lē nnéí aí ha n sónti ró nyíse? ⁸ Yeesu uu rinóo yósu re: Ani nómenécíre tí n̄sone, áni kape tíye unyine uké kuyúí n̄o tā. Likumúnjé re písoi meyá yé sónaame ne rinényíri pin tee re: “Néé uyē ke Uléécaá uu n wéé”. Likumúnjé ye kó nyahaimēle, amá áni kape pi ritiki. ⁹ N̄on píyei at̄opi ne pitele nné n kō, n̄osinéwuu ási kape t̄o. Li pise re lē nnéí liké kam kelene, amá ketē ket̄o áke kahane n tu. ¹⁰ Uu pee lē memáá kpá re: Nsoipuri nnyine yé yisi nn nsoipuri nc̄o ne t̄opu, keyóopitē ake keyóopitē kec̄o ne t̄opu. ¹¹ Ketē yé yégesi ái nyamí, itóí yee n t̄ehni ne nkú nn silō silō leeri, mewai mewai mee iwame n̄ we yé kó wapisi, ne linyíse-nyíse lee keyómecaa-p̄o n léeri yé kó wapisi. ¹² Amá liké kelene lē n wa, pi yé nó cópii api íwe nó wai piyómeyáhaa nnya, api ayómeyáhaalee-i ne piyóopi ne kuyu piwéése kémee ne nó túhaane api n̄é nnya kukpaniilee nó wai. ¹³ Lelee yé kepole nó he n̄oké ne anéseéra n lese. ¹⁴ Lē nnya, ani m múl̄l̄ n̄sone. Ani kape mmē kani yé m̄ male n̄oké ne nsímé kémee n̄ le kecáá m músu. ¹⁵ Né rinécúruu an̄o nyē kai m pise re n̄oké male ne mewéeses̄oh̄o nó he, ai tíyese n̄ounéláaro úka úu yé fe uké n̄onnékó rikóse. ¹⁶ N̄opinésáa ne n̄opinéni ne n̄opinéwá ne n̄opinémáa ne n̄opinémáreco ne n̄opinésáne yé n̄opinéláaro anipe-i nó wa api nómenéyá kóni. ¹⁷ Tinényíri nnya, n̄pá úye ye n̄onépuri yulune. ¹⁸ Amá n̄pá n̄onnényúpi nse n̄n p̄olune. ¹⁹ Ani n n̄móópúlē, lelee yé tíyese aní ne n̄onnéfáa lolu.

*Iwe píima mekame
(Matiyee 24:15-21; Mariki 13:14-19)*

²⁰ N̄on ha píyei n yē at̄opilee an Yerusalem kekáipi wailē, ani ceri re umefore ye nnyáá wale. ²¹ P̄éé uye-i, pepee Yutee-i n̄ we yé ha wúrump̄o, api akúú-mē taá, pepee Yerusalem kuyu kec̄ope n̄ we, api ketaa sí, pepee sicare-mē n̄ we ápi fene piké kuyu-mē kuime. ²² Likumúnjé re siyáa sē kémee ke Uléécaá uu sisoipipi mewai kópe si ceine. Sikeméé ke lē nnéí lee átelē-i n wólaalē ai waine. ²³ Iwe ke pifani ne pimáreni apí ha siyáa se-i topori. M̄p̄oocai píima ye ha kuyu kpe-i wene, Uléécaá yé kuyu kpē pikó ukuw̄oi nyíse. ²⁴ Pi yé ne atéhe caacaa pi kō, api sitē nnéí kémee ilási pi cópii, piyómeyáhaaciré api Yerusalem c̄opisi hái ne siyáa sē ket̄o-p̄o.

Usoi Kepipi mekame

(Matiyee 24:29-31; Mariki 13:24-27)

²⁵ Li yé itunje ne iwáre ne awárepi-i linyine nyíse. Mpóocai yé ketē kecáá písoi nnéi lō, mínimaa iwəə píima ii nfasimé pi tani. ²⁶ Písoi yé ne iwame kpí pin lelee ketē kecáá n sǒnti nfasimé wai, likumúnjé re li yé keyómecaa-pə linanje-nanje lémesi. ²⁷ Pi yé pɛe Usoi Kepipi yé ken kuhope kecáá weme ne kennanje ne kemeyəopi. ²⁸ Mɛwai mɛ mɛn ha piwai n koraanene, ani kecíre nyere ani áyu síka, likumúnjé re nókenéjéméhɛɛɛ ye lɛ tule.

Kúfikiyee kecáá icélaa

(Matiyee 24:32-35; Mariki 13:28-31)

²⁹ Yeesu uu lɛ memáa kenyárū nké pi wai re: Ani kúfikiyee nkú ne aléécə nnéi ripaí. ³⁰ Nǒn píyeyi n yé apéi fale an n toraalɛ, nɔ ye nórínécúruu cerile re kupii ye nyahaile. ³¹ Lɛ cire ye ni, nǒn ha píyeyi n yé mɛwai mɛ mɛn n wapisi, ani ceri re Uléécáa iyəopi ye nyahaile. ³² Asei kam símisi: Písoi kunai nkú áku tósune kelene nní nnéi liké ne ní kam. ³³ Ketē ne keyóme yé tǒsi, amá anénóə áa metónjé má.

Li píse re mpá tye uké n nyáni

³⁴ Ani nómenécíre tí, áni kape tíyese nónnéfasimé nké meyansei anyá ne pítaniré-mɛ pele. Ani kape kə meyansei ketē kecáá likó nfasimé n wai. Insá lɛ, ketúhaaneyaa yé nó rikaikai ³⁵ yare ripine. Likumúnjé re ketē nté písoi nnéi ke keyáa kɛ ake leerine. ³⁶ Ani kape lɔpile, ani ye mpá píyeyi Uléécáa we nəké ne rínanje n yé, aní ne lɛ nnéi lee n wapisine kémeɛ njéméhɛɛɛ ani kə ha ne Usoi Kepipi keyu-i nyere.

³⁷ Ketúnjé ke Yeesu uu ye pɛe Uléécáa keyə-i céesi, amá lin kesine n wa, uú ha kekúupi kapi ye n sée re Olifiyee rikúú kecáá n we. ³⁸ Kuyu pikó nnéi api ye mmare mare Uléécáa keyə-i weri piké kutu u rico.

22

Pisuiŋi piwéése ye kómɛine re piké Yeesu tí

(Matiyee 26:1-5; Mariki 14:1-2; Yohani 11:45-53)

¹ Ke anyá nyɛ-i kapi ye akpónó nyee áa pite m má n li aa n nyahaimɛ, ² pɛpɛe ye Uléécáa inyóonse n wa piwéése ne isé picélaa api ncée n wéési kapi yé ne Yeesu ní kpu, amá pin pɛe kuyu pikó wuru.

Yutasi ye wéésile piké Yeesu tí

(Matiyee 26:14-16; Mariki 14:10-11)

³ Setani uu Yutasi kapi ye n sée re Isikariyóoti loni. U pɛe pipiretiki kefi ne pité pɛ use le. ⁴ Yutasi ne pɛpɛe ye Uléécáa inyóonse n wa piwéése ne kuyómeyáhaalee piméré piwéése api

lẽ kuu yé Yeesu n tĩ uké pianipe-i n wa kecáá kómεινε. ⁵ Ai pi larisi rísone api rinóo yekei re pi yé siwóo u héele. ⁶ Yutasi uu ηmurei uu icée sone n wéési uké ne Yeesu pi rimúise risoiwuĩ ári kapε n nyu.

Yeesu ye t̄iyese api nkpo melóo anyá iluke wai

(Matiyee 26:17-25; Mariki 14:12-21; Yohani 13:21-30)

⁷ Keyáa kē kapi ye akpónó nyee áa pite m má n li, keyáa kē kapi ye kó nkpo melóo anyá isan n kó ake tulu. ⁸ Yeesu uu pεε Piyee ne Yohani tum uu re: Ani ha nkpo melóo anyá iluke ró wa tóké li. ⁹ Api u pise re: Yei kaá la tóké ha liiluke wa? ¹⁰ Uu rinóo pi yósu re: Ani kutu ricó: Nón ha píyeyi kuyu n lompone, utisi unyine yee kecóripi ne míni n topori yé ne nó risáne. Ani u ritiki hái ne kέyo ke-i kuú ha n lonine. ¹¹ Ani úyote maa re: Urósáa ye pó pise re yei ye kulee kpe-i ke u ne upipiretiki api nkpo melóo anyá iluke n lenε? ¹² U yé kέyo kecáá kulee maa kunyine kapi n nyóonse nó nyíse. Kei kani yé anyá iluke wa. ¹³ Api símpo api m̄pá yo læpoyare ke Yeesu uú pεε pi m̄ ma, api nkpo melóo anyá iluke wai.

Yeesu nkpo ne umeyise piléise inyeki

(Matiyee 26:26-30; Mariki 14:22-26; Korēnti Foĩ 11:23-25)

¹⁴ Ke itunε ii n tu, Yeesu ne upitume apĩ tone re piké li. ¹⁵ Uu pi maa re: Li pεε meyansei ripóo né wa re tóké kesé nkpo melóo anyá iluke nnyĩ li ké kelene íwe li! ¹⁶ Asei kam nó símisi re ám piluke i kpáne hái ne kumúné kpe-i ke Ulééca u yé uiyōpi kémee ró i n wa ari pεε iasei nnéi kóm. ¹⁷ Uu pεε kepóripi ne píta kpĩsi uu Ulééca pōnεse uu re ani yosĩ ani hōne. ¹⁸ Asei kam nó símisi re ám píkaĩ aléepipi píta mpĩ piníré kpáne hái ne keyáa kē kam yé Ulééca iyōpi kémee pi rĩ ntĩ. ¹⁹ Uu kukpónó kpĩsi, kuu Ulééca m pōnεse memáá, uu ku kpakóri uu pi ku pa uu re: Inépinε ye nnyĩ kam nó nnya m pālě. Ani ye lě wa anĩ ne kenécáá léise. ²⁰ Iluke meluke-maá, uu kó kétaporipi pi pa uu re: Menénye ye mmé, ménye mee nó nnya n kōnu Ulééca uú ne nó séi re nó ne uyē ani kómεινε. ²¹ Amá ani ripáĩ, uyee né n yáine ye nté wele, tó ne uyē tōn kesé le. ²² Mesei ye me re Usoi Kepipi ye tósule yare kai kekecáá n wólaamelě. Amá usoi nkó yee yé Usoi Kepipi n yáá, íwe ke liute uu topori. ²³ Api pεε pimεcōpεcire pipíseine kuru re pikεcōpe úye yee yé mewai mē wa.

Wóo Ulééca iyōpi kémee uwéese?

²⁴ Pipiretiki api íkenεne kápáá re piké yé te pikεcōpe úye yee yé uwéese. ²⁵ Yeesu uu pi maa re: Sitē piyōpi ye sikecáá túnle, pεpεe sikecáá iyōpi n le yèè t̄iyele api pi n sélei re “lisone piwai.” ²⁶ Amá áĩ kapε lě nókenéméé n we. Nókenécōpe úyukóo kai pise re uké usínsá. Li pise re úyukóo uké n we yare ukeikó. ²⁷ Ukeikó

yee iluke n wai ne uyē kuu iluke n wai kecəpe úye yee úyukóó? Ai uyē kuu i n waii? Too, né ne nókenécəpe we yare ukéikó uyee iluke n wai. ²⁸ Nò né ritikile ne aseí, nòn kahari tó ne nnó tòn ne itunje iyē-i kai né m peikee kémee we. ²⁹ Lē nnya kam Uléécəa iyəopi nó pane yare ke Unésáa uu né i m pa mecə. ³⁰ Tó ne nnó yé inéyóopi-i kesé tone ari le ari kə níru, ani sinéyóopitone-i tone ani Isirayeli amare kefi ne até nyē túhaane.

*Yeesu ye simisi re Piyee yé kési re uu u nyu
(Matiyee 26:31-35; Mariki 14:27-31; Yohani 13:36-38)*

³¹ Siməə, Siməə, a kutu ricə, Setani ye ncée we re uké pó pənai yare kapi ye asiré m pənai api acólé lése. ³² Amá ne ne Uléécəa pó tē te aí kape wa re mpófatene ye ne pó kpu. Amá pən píyee kenémee m pəeme, a pipómárecə itisi rikpáse. ³³ Piyee uu u maa re: Upíima, ne ηmurei re nípá in kukpaniilee ye ku ké pó ritiki, née nípá nkpə ye mu təké kesé kpu. ³⁴ Yeesu uu re: Piyee, ne pó maa re icá iké kelene n kooi, pó mepēhē metaani kesi re áa né nyu.

Siwóə ne kulóə ne ritəpitəhe pimulé nsimé

³⁵ Yeesu uu pəe pi maa re: Kam nó n tū, áni kewóə ne kulóə ne anéeri rimmúlú, linyine ye nó ripárílee? Api re: Líka aí tó ripárí. ³⁶ Uu pəe pi maa re: Amá úye un nkpeni kewóə m má, li pise re uké ke rimúlú, úye un kə kulóə m má, li pise re uké ku kpísi. Uye unsá kə titəpitəhe m má, li pise re uké uilū yáá uú ne rise ləlu. ³⁷ Likumúnjé re rinóə tē kai kenécáá rítelé-i n wólaalē te: Pi piwaikópəkəó kecəpe u yekei ye wale. Lelēe kenécáá n wólaamelē ye tule. ³⁸ Pipiretiki api u maa re: Upíima, atəpitəhe até ye nnyé. Uu rinóə pi yósu re: Li wale.

*Yeesu ye Olifiyee rikúú kecáá keyóme yáasi
(Matiyee 26:36-46; Mariki 14:32-42)*

³⁹ Yeesu uu yisi uu Olifiyee rikúú kecáá sí yare kuu ye pəe kei n sónne mecə. Upipiretiki api u tiki. ⁴⁰ Kapi kelō kē n tuipə, uu pi maa re: Ani ye keyóme yáasi áni kape ne pipeikee kémee ní loó nnya. ⁴¹ Uu lē memáá ne ketaa pi wai, tinā tee pikəcəpe ní we ye tu yare kunípe ripare mēfome kumúnjé, uú ha wula uu keyóme yáasi re: ⁴² Sáa, in te pə ηmurei, a tíyese ntóosi keporipi nké keké ne ketaa né wa. Mpá ne lē, aí kape menéla mee yé wa, amá líké mepókó. ⁴³ Uléécəatumē uu pəe keyómecəa-pə kpáfúme re uké itisi u he. ⁴⁴ Mpóəcaai píima nn Yeesu tini, uú ne piyómeyáhaa kéyu m mahanlē, urikaha ari póló yare ménye, tin cəbi.

⁴⁵ Kuu piyómeyáhaa ní masí, uu upipiretiki-mē pəle uu pi ləepə pin ləni ne mpóəcaai. ⁴⁶ Uu pi maa re: Yo nnya kani ləni? Ani yisi ani keyóme yáasi aí kape wa re nə pipeikee-i lóipə.

*Yeesu metine**(Matiyee 26:47-56; Mariki 14:43-50; Yohani 18:3-11)*

47 Un kei lē sīmisi risoiwuī ari tuipō, upipiretiki kefi ne pitē pē use kapi ye n sée re Yutasi un pikeyu we. Uú ne Yeesu kō uu u pira. 48 Amá Yeesu uu u maa re: Pó Usoi Kepipi ripira áá ne piláarō anipe-i ke wai, née yo? 49 Ke Yeesu pisencō api n yē lelee n waine, api u pise re: Upiima, tōké atéhe kpísii? 50 Piuse uu Uléecaa usina ukeikó kutu luke-luke semí. 51 Amá Yeesu uu re: Ani kapē lē tikpá, li wale. Uu usoi uyē kutu ca uu u pōise. 52 Yeesu uu lē memáá pēpē ye Uléecaa inyōonse n wa piwéese ne piméré uwéese ne kuyu piwéese pēe pitíne u n hápō maa re: Li pise re nōké pitíne né kam nōn atéhe ne apúnipi muleilē yare usoi kpááree? 53 Siyáa nnéi ke tó ne nnó ari ye kesé Uléecaa keyō-i n we, áni kei ncée wéesi nōké ne né tī. Amá itunje nnyí ye nó ne kunmaha uyōopi ikó le.

*Piyee ye kesi re uu Yeesu nyu**(Matiyee 26:57-58, 69-75; Mariki 14:53-54, 66-72; Yohani 18:12-18, 25-27)*

54 Api Yeesu tini apí ne Uléecaa usina keyō sí, Piyee un ketaa-pō pi tikilē. 55 Api kēyōcōpe nna wénesi apí tone, Piyee uu pēpē nna n wéni kecōpe tone. 56 Unósi keikó unyine uu u yenu un nna kekúrí tū, uu u nyáneí tínmí uu re: Usoi nkó ricuruu ye pēe Yeesu tikilenle. 57 Piyee uu késu, uu unósi uyē maa re: Am u nyu, unósi. 58 Kai rinkpáse, unyine ucō uu u yenu uu re: Pō pisoí pē use le! Amá Piyee uu rinóo yósu re: Am pikēcōpe we. 59 Liké ne mese pipépe rinkpá, unyine ucō uu kō hí-yupape ne pimáa kpá re: Asei kecáá, usoi nkó ye pēe u tikilenle, likumúnjé re u Kalilee ukó le. 60 Amá Piyee uu rinóo yósu re: Am nyu lē kaa ní la pōké male. Kumúnjé kpē-i kuu nní n sīmisi, icá ii kooi. 61 Upiima uu pēé ημεελύ uu Piyee weríí. Piyee uu léise re Upiima ye u maa re: Icó iké kelene n kooi, pō kesi metaani re áa né nyu. 62 Kei ke Piyee uu léepō uú ne mpóocaaí tēni.

*Pi Yeesu lámisi api u kaii**(Matiyee 26:67-68; Mariki 14:65)*

63 Pisoí pēe pēe Yeesu m mé api kecáá u nyáneí api u kaii. 64 Api kēyu u pi, api u maa re: Wóo pō káií, a ημoinu. 65 Api kō alé u kpá meýá.

*Pi ne Yeesu ketúhaane piima-i ha**(Matiyee 26:59-66; Mariki 14:55-64; Yohani 18:19-24)*

66 Kai n weesi, Pisuií piwéese ne pēpē ye Uléecaa inyōonse n wa piwéese ne isé picélaa api cápine. Api ne Yeesu piketúhaane piima-i sí. 67 Api u pise re: Póo uyē ke Uléecaa uu n wée? A ró sīmisi. Uu rinóo yósu re: Nen nó m maa re lee ní, áni ημureine.

68 Nɛn kɔ nnyine nɔ m pise, ʌni rinɔɔ nɛ yɔsune. 69 Amá kaí ne nkpéni rimpá, nɔ Usɔi Kɛpipi yɛ ken Ulééca, rínanɛ nnéi ute kuluke-luke-mɛ kényukɔ́tonɛ-i tɹ. 70 Pinnéi api pɛɛ rɛ: Lɛ nnya, pɔ Ulééca Kɛpipi lɛ? Uu rinɔɔ yɔsu rɛ: Lɛ kani nní ma, ne Ulééca Kɛpipi lɛ. 71 Api pɛɛ rɛ: Píseérakɔ́ píye picɔ kari nkpéni wéési? Tírɔ́cúruu ye uanɔɔlempi konle!

23

Pi ne Yeesu Pilati kɛmɛ ha

(Matiyee 27:1-2, 11-14; Mariki 15:1-5; Yohani 18:28-38)

1 Písɔi nnéi pɛɛ n cápinɛlɛ api yisi apí ne Yeesu Pilati kɛmɛ sɹ. 2 Api kei ne nsímé u wáána pin tee rɛ: Tɔ usɔi nkó lɛɛpɔle un kurɔ́yu pikó tálisi rɛ piké ncée kópe ritiki. U pi símaankee rɛ ápi kapɛ lampoo Rɔm uyɔɔpi Sesaa héɛɛ, un kɔ tee rɛ uyɛ ke Ulééca uu wéɛ, uyɔ́ɔpi. 3 Pilati uu u pise rɛ: Pɔ́ Pisuifi uyɔ́ɔpii? Yeesu uu rinɔɔ u yɔsu rɛ: Mmɛ kaa nní ma. 4 Pilati uu pɛɛ pɛpɛɛ ye Ulééca inyɔ́ɔnse n wa piwééɛ ne risoiwuí maa rɛ: Am ncaai ríka nyáni mee yé usɔi nkó akpanii n tā. 5 Amá api pimáikɛ n kpálɛ ne rínanɛ rɛ: Usɔi nkó yeɛ kuyu pikó piháikuse tálaankɛɛ, Kalilee-pɔ kuu kóri uu Yutee keté nnéi cɔpu uú ne nté tuiiri.

Pi ne Yeesu Erooti kɛmɛ ha

6 Kɛ Pilati uu anɔɔ nyɛ n kɔ́, uu pise rɛ: Usɔi nkó ye Kalilee ukó lɛɛ? 7 Kuu n céri rɛ Erooti yeɛ Kalilee keté-pɔ Yeesu uyɔ́ɔpi, uu Yeesu u pááipɔ, liriýíkí rɛ Erooti ricuruu ye siyáa sɛ kumúnjé-i Yerusalem-i welɛ. 8 Kɛ Erooti uu Yeesu n yé, ai u larisi, liriýíkí rɛ u pɛɛ mɛkɛɛ-mɛ Yeesu nné kómɛilɛ lin tipɔɔ u we rɛ uké u yɛ. U pɛɛ tálɛ te Yeesu yé uinipɛɛ-i mɛwaisaŋa menyine wa. 9 Uu u píseise ai náŋai, amá Yeesu úu rinɔɔ ríka u yɔsí. 10 Pɛpɛɛ ye Ulééca inyɔ́ɔnse n wa piwééɛ ne isé picélaa pin kei we pin ne Yeesu isímé piwaanai kényu mahani. 11 Erooti ne upisóóca api kecáa u nyáni api u n sɛnnyi yare kesoi kpárápi. Api ketúkanka kecire u tani api Pilati-mɛ u pɛɛpɔ. 12 Erooti ne Pilati ye pɛɛ piláarɔ le, amá api keyáa kɛ kusáne tone.

Pi túhaane at tonɛ rɛ piké Yeesu kpu

(Matiyee 27:15-26; Mariki 15:6-15; Yohani 18:39-19:16)

13 Pilati uu pɛpɛɛ ye Ulééca inyɔ́ɔnse n wa piwééɛ ne kuyu piyukɔ́ ne kuyu pikó cápine, 14 uu pi maa rɛ: Nɔ ne usɔi nkó nɛ kale nɔn tee rɛ u písɔi tálisi rɛ piké ncée kópe ritiki. Too, nókɛnyu-i kam u písei ʌm kɔ ncaai kani rɛ u wai ríka yɛ. 15 Erooti úu kɔ uncaai ríka yɛ, liriýíkí rɛ u rɔ́ u pɛɛmɛɛɛ. Kai nní lɛ, usɔi nkó úu ncaai ríka má mee yé rí tíyɛɛ piké u rí kpu. 16 Lɛ nnya nɛ tíyɛɛ api kuyíyaa u fapii am lɛ mɛmáa u tíyɛ. 17 [Li pɛɛ tílasi le rɛ Pilati uké ukpaniikó use pi riyá mɹpá nkpɔ melɔ́ anyá ʌye.] 18 Api pinnéi pipupukɛɛ kpá rɛ: A

usoi nkó ró kpu aa Parapasi yá! ¹⁹ Piháikuse mewai menyine ke Parapasi pów ppe kuyu-i tammē uu kō usoi kopu. Lē nnya kapí ppe uyē kukpaniilee tā. ²⁰ Ke Pilati uu nní ní la uké Yeesu ηmēherese nnya, uu risoiwuí ne pisímé kpá. ²¹ Amá api pupēi re: A kunapéékóó kecáá u karií, a kunapéékóó kecáá u karií. ²² Pilati uu metáánū pimáa pi kpá re: Ncaai ní-ye kuu mpíí wa? Am ncaai níka ukecáá yé mee yé ní tíyese piké ne u ní kpu. Lē nnya né tíyese piké ne kuyíyaa u kaií am ppe u yápw. ²³ Amá api pipupukēe nōj te piké Yeesu kunapéékóó kecáá karií. Ai Pilati feriyē. ²⁴ Pilati uu hó re uké lē kapi u m pise pi wa. ²⁵ Uu usoi uyē kapi n tee re uké riyá yá, uu Yeesu pi múise re piké ne u li lē kapi ní la. Uyē kuu nní rin-yá ye ppe piháikuse mewai menyine kuyu-i tammēle uu kō usoi kopu. Lē nnya kapí ppe uyē kukpaniilee tā.

Pi Yeesu kunapéékóó kecáá karií

(Matiyee 27:32-44; Mariki 15:21-32; Yohani 19:17-27)

²⁶ Kapí ne Yeesu n tósu, apí ne Sirēeni kuyu ukó unyine kapi ye n sée re Simōw sáne un sicare-mē leeri. Api u tini api Yeesu kunapéékóó u cōnse re uké ne u n tikilē. ²⁷ PISOI kulúí ne pinósi pin u tikilē. Pinósi pin siwuu piralē pin ne ukecáá tēni pin kō ne u tikilē. ²⁸ Yeesu uu pinósi kuwélé-mē panserō uu re: Yerusalem pinósi, áni kape né nnya n tēnisi. Amá ani nórínécúruu ne nósínéwá nnya tēnisi. ²⁹ Likumúnjé re siyáa ye sóntile, se-i kapi yé ní maa re: Pinósi nyapi ppe ápi pí kai m máraalē ápi kō pí kai n nyenselē ye pínarekome le. ³⁰ PISOI yé ppe akúú pimáikēe lō te: Aní kerócáá loó, api sikúúpi máikēe re: Aní tó yárií. ³¹ Likumúnjé re pin néē ní we yare kuna ηmú nní n wa, íye kapi yé ppe nōw nní ní we yare kuna kóima pów wa?

³² Api kō ne piwaikópekóó pité pinyine n tósu piké ha pi ne Yeesu kesé kpu. ³³ Kapi kelō kē kapi ye n sée re Kúyu Kōjoo n tu, api kei Yeesu kunapéékóó kecáá karií, api kō piwaikópekóó pité pē karikēe anapéékóó kecáá, use ukuluke-luke, ucō ukumii-mē. ³⁴ Yeesu uu ppe re: Sáa, a piakópe pi sárei, likumúnjé re ápi nyu lē kapi n wai. Api pañai apí ne pimēcōpecire uilū hōnente. ³⁵ Piyukó pin kei nyenu pin nyáni. Pisuiifi piwéése api kecáá u nyáni pin tee re: U picō yoriyentele, uké uricuruu yoriye, in te u Kirisi le, uyē ke Ulééca u n wée. ³⁶ Pisóóca ricuruu api kecáá u nyáni apí ne u kō api píta nyere-nyere pinyine u tunjá ³⁷ api re: Pōn Pisuiifi uyōpi, a ripócúruu yoriye. ³⁸ Api ppe uriyu kecáá wólú re: Nkó ye Pisuiifi uyōpi.

³⁹ Uwaikópekóó use kapi kunapéékóó kecáá ní kariilē uu u lámisi un tee re: Nénte pów uyē ke Ulééca u n wée? A ripócúruu yoriye aa kō tó yoriye! ⁴⁰ Amá ucō nkó uú ne u cési re: Pōn ne Ulééca wuruu? Pów nní uakpanii acō kémēe ní we. ⁴¹ Tó akpanii piwai ye ne risále, likumúnjé re merówai kópe kulaa kari

nní le, amá uyē úu ncaai ríka wa. ⁴² Uu limemáá kpá re: Yeesu a kenécáá léise pòn píyei ipóyóopi piluke n weme. ⁴³ Yeesu uu rinóo u yósu re: Asei kam pò símisi, neni keyaa nké, tó ne mpó ne pi Uléécaai iyóopi kémee.

Yeesu nkpa

(Matiyee 27:45-46; Mariki 15:33-41; Yohani 19:28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Itunje kecíre kumúnjé, kuɲmaha aku ketē nnéi kecáá cōni hái ne itunje metaani kumúnjé-pò. Kusánjáá kapi ne Uléécaai keyo n kénélē aku kecōpe ceérine. ⁴⁶ Yeesu uu meyá pupēi re: Sáa, ne nnéfáa apónipe-i wa. Kuu anóo nyē pimáa mí masí, uu kpi. ⁴⁷ Ròm usóoca wéése uu lē nnéi lēe n wapisi yenu, uu Uléécaai ríyu waise uu re: Asei kecáá, usoi nkó ye pēe aseí ute lē. ⁴⁸ Pē nnéi pēe pēe ní ka awúí awúí piké nyánei, api lelee n wa yenu, mpa úye uu pēe pēe un mpócaai ne kewuu piralē. ⁴⁹ Yeesu pisanē nnéi ne pinósi pēe pēe u n sárumme hái Kalilee-pò, api iyaa-pò nyere api lelee n wai n nyánei.

Yeesu mekulaa

(Matiyee 27:57-61; Mariki 15:42-47; Yohani 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Pisui fi kuyu Arimatee kémee ke utisi unyine uú péé we. Pi ye u sée re Yosefi. U pēe ketúhaane píima uwéése use lē, amá lē ke upiwééseco api rinóo api wai ái ne u risá. Utisi uyē ne pēe aseí ute lē un kō Uléécaai iyóopi mekame mé. ⁵² Uu Pilati kémee sí uú ha u pise re uké Yeesu u pa. ⁵³ Uu limemáá kunapéékóó kecáá Yeesu súiseri, uu kusánjáá u pílesi uu nhóre kapi kuparecaɲaa-i n wa kémee u finse. Api nhóre mme-i úka kulaalē. ⁵⁴ Keyáa kee ne risále kewénteyaa usé, kewénteyaa ken ne koraanene. ⁵⁵ Pinósi pēe pēe Yeesu n sárumme hái Kalilee-me ne Yosefi api rikpíi-i simpò piké yé lē kapi Yeesu n finse. ⁵⁶ Api pēe kégó pēe api ha mékpò ne tulaali ncōpuri wai piké Yeesu níñesi. Amá api kewénteyaa ketúnjé wénte yare ke isé ii m pise api kelene simpò.

24

Yeesu ye nkpa kémee yisi

(Matiyee 28:1-10; Mariki 16:1-8; Yohani 20:1-10)

¹ Kewénteyaa ukóso kemaresine, pinósi api mékpò ne tulaali kapi n wa mulú apí ne rikpíi simpò. ² Api leepò lin tipare tee pēe rikpíi n filē pímiise ai iyaa yekei. ³ Api lompo amá ápi Upíima Yeesu leepò. ⁴ Api ceri íye kapi yé wa. Kumúnjé kpe-i ke písoi pité pinyine api rikpáfúme pin ilú yee n tēlu tanaalē. ⁵ Ke iwame ii pi n wa api kparaí, písoi pēe api pi maa re: Yo nnya kani pikpòkpò kecōpe uye n nyáni wéési? ⁶ [Uu nté we, u nkpa kémee yisile un nfáa má]. Ani léise lē kuu nó mí ma péé uye-i kuú pēe Kalilee-pò ní we. ⁷ Li pise re piké pikópekoó anipe-i Usói Kepipi wa, api

kunapéékóó kecáá ke karii Uléécaá uké keyáa táánū tunjé nkpo kémee ke yukuse.

⁸ Api pɛɛ Yeesu anɔɔ léise. ⁹ Api rikpíi-i yisi api lɛ nnéi pipiretiki kefi ne use ne picɔ nnéi kéenkee. ¹⁰ Maari Makitala ukó ne Yohana ne Yakupu uni Maari ye pɛɛ pi. Pi ne pinósi picɔ pɛɛ pɛɛ kesé ní we api nsímé pitume keeni. ¹¹ Amá pitume api pinósi nsímé mmɛ yenu re nnírísímé ye mu, ápi pɛɛ pakare. ¹² Kumúnjé kpe-i, Piyee uu yisi uu rikpíi-mɛ wurupɔ, uú kparáɔ uu asánjáá nmanɛ yenu an cúlɛ. Uu pɛɛ ukeyɔ pele. Lɛ nnéi lee nní n wapisi lin nnó u yipaalɛ.

*Lelee Emayusi ncee kecáá ní wa
(Mariki 16:12-13)*

¹³ Keyáa kɛ cire, pipiretiki pité api keyupi kenyine kapi ye n sée re Emayusi n simpɔ. Itunje nwɔi mekóónú meté kapi ye kei ne Yerusalem sónɛ. ¹⁴ Lɛ nnéi lee pɛɛ n wapisi nsímé kápí pɛɛ símisi. ¹⁵ Kumúnjé kpe-i kapi lɛ n símisi pin kehenɛ, Yeesu ricuruu uú ne pi kɔ api kesé n sónɛ, ¹⁶ pin u nyáni amá linyine lin pi hilalɛ ápi pɛɛ u ceri. ¹⁷ Yeesu uu pi pise re: Yo yee nó kɛhenɛse non ne sónɛ? Api nyere ne mpóócaai. ¹⁸ Pikecɔpe unyine kapi ye n sée re Keleopasi uu u maa re: Yare pó mecire yee Yerusalem kuyu-i we áa nyu lelee siyáa tɔrɔɔ nsí kémee kuyu kpe-i n waii? ¹⁹ Yeesu uu pi pise re: Yare mewai méye mpuri ye me? Api rinó u yósu re: Lelee Nasareti ukó Yeesu n leeme má. Antepu lo yee rínanje m má. U Uléécaá ne pisoí keyu-i unnanje nyísele uliwaiwai ne uanɔlempi kémee. ²⁰ Pɛpɛɛ ye Uléécaá inyóonɛ n wa piwéese ne kuróyu piyukóó api u tini api nsímé u cɔnɛ ai wai re piké u kpu. Api kunapéékóó kecáá u karii. ²¹ Tɔ pɛɛ tálɛ te uyee yé Isirayeli riyu lɔ. Amá keyáa táánū ye nké ke mewai mɛ amé ne n wapisi. ²² Asei kecáá, keróɔɔpe, pinósi pinyine ye týele ai píri ró wai. Kemaresine kapi rikpíi-i ha. ²³ Amá ápi u leepɔ. Api pɛɛri api ró símisi re piléécaatumɛ pinyine ye pikeyu-i rikpáfumele api pi maa re u nyánile. ²⁴ Piróséncɔ pinyine api rikpíi-i simpɔ api leepɔ yare lɛ ke pinósi api ró ní kɛɛ. Amá ápi pɛɛ uricuruu yɛ. ²⁵ Yeesu uu pɛɛ pi maa re: Nó piníri mpí, a týe nó atu má áni la nóké mmɛ ke antepuye api nó n símisi ne kefa tenɛ. ²⁶ Ai pɛɛ pise re uyɛ ke Uléécaá uu n wée uké lɛ íwe li uu kelene umeyɔopi-i lonii? ²⁷ Uu pɛɛ limemáá mmɛ nnéi kai uriyu kecáá átélé-i n wólaalɛ pi kpáiiise, Moisi ritelé kuú ne kori uú ne antepuye akó tenɛse. ²⁸ Kapi kuyu kpe-i kapi n simpɔ n nyahai, Yeesu uu wai yare u lalɛ uké ketaa-taa ha. ²⁹ Amá api u nyereɛ pin tee re: A kerókúrí tone, li nnyóó wale kesine ake nyahai. Uu keyɔ pi tiki apí ha kesé tone. ³⁰ Apí tone re piké iluke li, uu kukpónó kpísi uu Uléécaá pɔonɛse uu pɛɛ ku kpókórine uu pi

ku pa. ³¹ Piinipere ii pere wúkule api u ceru, amá uu pikeyu ke-i mílu. ³² Api pimεcεpεcire m máikεene re: Pó te piyo ke nsímé kuú pere ncée-i n símisi ne Nléécaasimé asei kuú pere ró n símisi nn tó ló ηmaa.

³³ Api mese ne mese yisi api Yerusalem simpə. Api pipiretiki kefi ne use ne pipisencə leepə pin cápinelē, ³⁴ pin tee re: Mesei ye me, Upíima ye nkpə kémee yisile uu tíyese Simə uu u yenu! ³⁵ Pē ticuruu api lelee ncée-i n wa pi keenkεe ne lē kai n wa apí ne Yeesu ceru kumúnjé kpe-i kuú pere kukpónó rinḱpəkórine.

Yeesu ye umεcire upipiretiki nyise

(Matiyee 28:16-20; Mariki 16:14-18; Yohani 20:19-23; UPM 1:6-8)

³⁶ Api kahane nkpáni nsímé n tene, Yeesu ricuruu uu pikecəpe kpáfúme uu pi maa re: Nóanékínj aké n ninjú. ³⁷ Pikewuu ake tólu, iwame píima ii pi tini, likumúnjé re li pi wa yare kuníri kunyine kapi nyáni. ³⁸ Amá Yeesu uu pi maa re: Yo nnya kai nó ricónj? Yo nnya kani nósinéfa-i tíru? ³⁹ Ani anénípe ne anéna ripaí. Mesei née lo. Ani né rica ani yénu. Kuníri áku ipinjesare née akəhə má, yare kani nní lē nnéi kenécáá n nyáni. ⁴⁰ [Uu anóo nyē male uu uanipe ne uana pi nyíse.] ⁴¹ Mpónare ne píri píima yee pi n we nnya, ápi nkpáni fe piké nsímé mmē pakare. Uu pi pise re: Nə nté liluke-luke linyine málee? ⁴² Api nkpíntomé ημάá-ημάá keri u pa. ⁴³ Uu n kpísi uu takai piinipere-i. ⁴⁴ Uu pere pi maa re: Mmē kaní pere nó n símisi kumúnjé kpe-i karí pere kesé n we ye mmú. Li pise re lē nnéi kai kenécáá n wólaalē Moisi isé kémee ne antepuye atelé kémee ne siyóme atelé kémee liké wa. ⁴⁵ Uu pere mesəhə pi tápile piké ne Nléécaasimé asei n kə nnya. ⁴⁶ Uu pi maa re: Lē kai n wólaalē ye nní: Li pise re uyē ke Uléécaá uu n wée uké íwe li, uu pere keyáa táánū tunjé pikpəkpə kémee yisi. ⁴⁷ Li kə pise re piké urinyiri ne sitē nnéi kémee písoi riyóó re piké mefine conse Uléécaá uké piakópe pi sárei. Amá Yerusalem kuyu kapi yé ne koraane. ⁴⁸ Nóo lē piseérakóó. ⁴⁹ [Iyee nnyí], ihεe iyē ke Unésáá uu rin hó re u yé nó he. Née rinécúruu nó i pamene. Amá li pise re nəké kuyu-i n tū hái ne kumúnjé kpe-i ke keyómecaa nnaηe nn yé nókenécáá n súime.

Yeesu ye keyóme taálē

(Mariki 16:19-20; UPM 1:9-11)

⁵⁰ Yeesu uu limemáá ne kuyu iyaa pi simpə, Petanii kekúrí, uu anípe síka uu rinóo səne pi tikise. ⁵¹ Kumúnjé kpe-i kuu rinóo səne pi n tíkiselē, uú ne pi tólu, ai keyóme-mē u sakaapə. ⁵² Pē api Uléécaá yáasi api pere Yerusalem pele ne mpónare píima. ⁵³ Api ye pere mesére Uléécaá keyə-i n cápinelē pin Uléécaá pakarente.

Nsímé Kεcirε ritelé ke Yohani uu n wói

Lελεε ritelé nti kέmee ní we Yohani yee Nsímé mmú wói. U Yeosu upiretiki ne uusanε le. Efεesi kuyu-pá, pεe mεkee Asii keteni-i kuu Nsímé Kεcirε ritelé nti wói.

Ifaaci iyε mεkériine ye mmé:

1. Yohani ye símisile uú ne nyíσε re Yeosu Kirisi yee Uléεcaa rináo. Uléεcaa rináo tē arí weri ari kerócεpe n we (1:1-18).
2. Yohani ye nyíσε re Yeosu ye Uléεcaa Kεpipi le. Yeosu ye kó uicélaa kέmee nyíσε re uyεε iluke yee ye nfáa n he ne useεsé yee ye pisoι ne Sáa Uléεcaa kέmee ní ha, ne metéι mee ketē nnéι n kpáιilē. Lē ke Yeosu uú ne mπά úye nyíσε re uyεε úye (1:19-12).
3. Yeosu ye umεcirε cápine uké kpu uu kó upipiretiki icélaa tóρω pa (13-21).

Tinóo tee ye metéι ne nfáa n he

¹ Uléεcaa uké kelene mπά yo n wa, Tinóo ye pεe wele. Tinóo ne Uléεcaa pεe pεé we. Tinóo ye pεe Uléεcaa le. ² Ti ne Uléεcaa pεe pεé we Uléεcaa uu kelene mπά yo wai. ³ Tē ke Uléεcaa uú ne ritiki uú ne mπά yo wai. Líka ái we ke Uléεcaa uu n wa kái pεe tē kuú ne ritiki. ⁴ Tetee nfáa riyíkí mee pisoι metéι n wai. ⁵ Metéι ame kunmaha-i léeri, amá kunmaha áku fe kuké me yarii. ⁶ Uléεcaa uu keyáa utisi unyine tum. Pi ye u sée re Yohani. ⁷ U kale re uké metéι mē pisoι nyíσε, mπά úye uké ne kefa me tene. ⁸ Ai uricuruu ηmaa yee metéι, amá u kale re uké metéι mē nsímé pisoι símisi. ⁹ Metéι mē mεcirε ηmane mee metéι yíkíyiki. Me ketē kecáa kale re mεké pisoι nnéι n kpáιilē. ¹⁰ Tinóo ye ketē kecáa kale. Tē ke Uléεcaa uú ne ritiki uú ne ke wai, amá kari ní ka, ketē pikó ápi ri ceri. ¹¹ Tinóo ye tipikó kέmee kale, amá tipikó ápi ri yósi. ¹² Amá pē nnéι pεe ri ní yósi apí ne kefa ri tene kari rínanε he re piké panse Uléεcaa sipipi. ¹³ Ai mesoimare kapi pi mari nnya, ái kó lē ke pisoι api ní la piké ye pisiwā mari nnya kapi fe api lē panse. Api panse Uléεcaa sipipi yare ke sisoipipi asi ye m mári née yare ke sisoipipi asi ní la mεcó. Amá Uléεcaa yee umela kέmee nfáa fale pi he.

¹⁴ Tinóo ye pansεle kesoipipi tin kerócεpe tū. Ti ípεeléε mále tin kó nsímései má ríσone. Tó umεyóopi yenle. Meyóopi ke Kεpipi cirenínε ake Sáa Uléεcaa kέmee n yé. ¹⁵ Yohani ye ukεcáa aseéra lesεle uu cáai re: Nkó nsímé kamí maa re: Uyεε kenépirε n weme ye né fele. Uyε ne pεé wele api kelene nē maru. ¹⁶ U ípεeléε ró nyíσεle uu lē nnéι kuu m má ró he faalaa, líka ái tó ripári.

17 Asei kecáá, Moisi ke Uléécaá uú ne ritiki uú ne isé ró pa. Amá Yeesu Kirisi kuu ne ritiki uú ne ípéelée ró nyíse uu kò nsímései ró símisi. 18 Uka úu Uléécaá yénaalē. Insá Ukepipi cireníne kee ukeméé ní we, ken kò Uléécaá, kee ró u nyíse.

*Aseéra ke Yohani Uniwolé uu Yeesu kecáá ní lése
(Matiyee 3:1-12; Mariki 1:1-8; Luki 3:1-8)*

19 Yohani aseéra kuu n lése ye nnyé: Péé uye-i ke Pisuiifi piwéése pee Yerusalem-i ní we api pepe ye Uléécaá inyóonse n wa ne Lefi mpuri pikó n tū te piké ha u pise re uyeé úye? 20 Yohani úu kesi, u pinnéí keyu-i aseéra lesele re: Ai né Yohani ke Uléécaá uu wée. 21 Kei kapi kò pipise u rikpá re: Pò mpíí úye kecire le? Póó Elii née? Uu re: Eehei. Api kò pipise u kpá re: Póó antepu uyē, née yo? Uu re: Eehei. 22 Api kò pipise u kpá re: Póó pee nkpéni úye ηmaa? A ró símisi tóké ha pepe ró n tumme símisi. Pò ripóóuruu ηmaa mpíí re póó úye kecire? 23 Kei ke Yohani uu pee pi pese re: Néé nní uyē nsímé ke antepu Esayi uú pee n tee re:

Unyine ye kucesi kóima-i yóólē te ani Upíima ncee ritēiise.

24 Pē kapi pee Yohani kémee n tū ye pee Pifarisi le. 25 Pē api pee u pise re: In te ái pó ke Uléécaá uu wée, ái kò póó Elii, áa kò antepu uyē, yo nnya kaa pee pisei míni wolé? 26 Yohani uu pee pi pese re: Míni ke née pisei wolé. Amá unyine ye nókeneéope nké-i wele káni n nyu. 27 U kenépire wemele un né fe. Inésoi íi tu re ké ukunéeri ηme féenne. 28 Petanii keyupi kee Yuritee metérí ketunjeleeme kuwéé-mē ní we kémee ke lē nnéí ai lē wai. Kei ke Yohani uu ye pee Yuritee nkoi kémee pisei míni wolé.

Yeesu ye Uléécaá Risanpipi le

29 Kai kóso n weesi, Yohani uu Yeesu yenu un ukekúrí wépo, uu re: Ani ripáí, Uléécaá Risanpipi ye ye pisei nnéí akópe n lése ye ntí. 30 Uyē kamí pee tee re: Unyine ye kenépire wemele un né fe. Uyē ne péé wele api kelene né maru. 31 Ne pee lē símisile ám nyu úye kecire lo. Amá ne nkpéni kale nen Isirayeli pikó míni wolé piké ne u n céri nnya. 32 Yohani uu kò kpá re: Ne Uléécaá Nfaasone yenle nn keyómecaa-pò súiri yare tilóolá arí ne ukecáá tone. 33 Am pee kahane n ceri re uyeé úye kecire, amá Uléécaá ye né n tumme re ké pisei míni wolé ye né maa re: Pó Uléécaá Nfaasone yē nn súiri nn unyine kecáá tone. Uyeé sónti uké Uléécaá Nfaasone pisei he piké nkeméé m pólólē. 34 Yohani uu kò kpá re: Ne nkpéni li yenle. Lē nnya kam aseéra lese re uyeé Uléécaá Kepipi.

Yeesu pipiretiki foí kecáá nsímé

35 Kai kóso n weesi, Yohani ne upipiretiki pité pinyine api keló ke-i n we. 36 Yohani uu Yeesu yenu un tósu uu re: Ani

ripái, Uléécaa Risanppipi ye ntí. ³⁷ Ke Yohani pipiretiki pité pē api lē n kō, api yisi api Yeesu tiki. ³⁸ Yeesu uú ημεελú uu yénu re pi u tikilenle, uu pi pise re: Yo kani wéési? Pē api kō uyē pise re: Yei kaá we, Raapi? Raapi aseí nyee Ucélaa. ³⁹ Uu pēe pi maa re: Ani kam ani yē. Api yisi api u tiki apí ha yenu kei kuu n sói. Api keyáa kē ukékúrí kei tonε. Inyóótunε kefi ne mekpυulú kumúnjé-i kai lē wai.

⁴⁰ Pipiretiki pité pēe pēe Yohani nsímé n kō api yisi api Yeesu tiki, use yee Simōo Piyee uwā Antiree. ⁴¹ Antiree uu mefoí umáa Simōo piwélaa sí kelene. Uú ne u sáne uu u maa re: Tō Umēsii yenle. Mesii aseí nyee uyē ke Uléécaa uu n wéε. ⁴² Uu pēe umáa kpísi uú ne Yeesu lεεpō, Yeesu uú ha u nyáneí tínrí uu re: Pōo Yonaasi unmánε Simōo. Piké ye nkpéni pō sée re Sefaasi. Liasei re Ripare.

Yeesu ye Filipu ne Natanayeli sée

⁴³ Kai kóso n weesi, Yeesu uu hó re u yé Kalilee ketē-pō ha. Kuu n tósu, uú ne Filipu sáne uu u maa re: A yisi a né ritiki. ⁴⁴ Filipu ye Petisayita keyupi ukó le Antiree ne Piyee meco. ⁴⁵ Filipu pōo kō ne Natanayeli sáne uu u maa re: Tō uyē nsímé mee Moisi isé ritelé-i n wólaalē, antepuyε api kō n símisi yenle. Uyee Yosefi unmánε, Nasareti ukó Yeesu. ⁴⁶ Natanayeli uu u maa re: Lisone linyine yé fe ai Nasareti-pō leerii? Filipu uu u pese re: A kam a ne ipónípeε yē.

⁴⁷ Yeesu uu Natanayeli yenu un ukékúrí sónepō uu re: Isirayeli ukó yíkíyiki ηmaa ye nkó. Uu piyaaluke má. ⁴⁸ Kei ke Natanayeli uu pēe Yeesu pise re: Yei kaa né nyu? Yeesu uu u pese re: Háí kaá pēe kúfikiyee riyíki ní tú, ne pēe pō nyule Filipu uu kelene pō séi. ⁴⁹ Natanayeli uu pēe Yeesu maa re: Ucélaa, pō Uléécaa Kepipi le. Pōo Isirayeli uyōopi! ⁵⁰ Yeesu uu u pese re: Néntε kam pō m maa re háí kaá pēe kúfikiyee riyíki ní tú kam pō yé nnya kaá ne kefa né tene? Pō kam aa lē litónjé-tónjé yénu. ⁵¹ Asei kecáa, ké nó símisi re nó kam ani keyómεcaa yénu ken wúkulelē, piléεcaatumε pin né Usoi Kepipi kecáa tóoi pin ne keyómεcaa táai pin kō ne súlaari!

2

Pinósikpiké anyá nstmé Kanaa kuyu-pō

¹ Siyáa sitaani memáa, api pinósikpiké anyá Kalilee ketē-pō Kanaa kuyu-i n wai. Yeesu uni un anyá nyε-i we. ² Pi Yeesu ne upipiretiki pō kō kei kusáne séele. ³ Píta apí weri api kumúnjé kunyine-i tene. Uni uu pēe u maa re: Píta ye ne pi tenele. ⁴ Yeesu uu u pese re: Unósi! Ne nyule, áí pōo yé né símisi lē kam yé ní wa. Inétunε íi kahane n tu. ⁵ Kei ke úni uu pēe upikeikó pēe kei ní we maa re: Ani lē nnéi kuu nó m pisene wa. ⁶ Mepéré apōri

akpuulū anyine ye pee wele. Kei ke Pisuiŋi api ye mīni wa apī ne pimēcīre nyóonse. Mpá kupóri kúye yé fe aku ánicari até née ataani * yósu. ⁷ Yeesu uu upikeikó maa re: Ani mīni lū, ani apóri nnyé yípū. Pē api mesei lūni ai a yípuni aí wurē. ⁸ Yeesu uu pee pi maa re: Ani nkpēni kpehē aní ha uyee anyá iluke kecáá m paílē pa. Pē api kpehēni apí ha u pa. ⁹ Kapi u mí pa, uu lélé mīni men pansē píta. Uu nyu kei ke píta pē api n léeri. Amá pikeikó pee n kpehē apí ne hapó pón n nyu kei kapi n léeri. Kei ke uyee anyá iluke kecáá m paílē uu pee unósikó uyē sée, ¹⁰ uu u maa re: Píta lari-lari ke pīsoi api ye ne pinírē kóraane. Pin n le, api pee pikópe leseri. Amá píta lari-lari ke póo yekei aí ne nkpēni tulu!

¹¹ Lē ke Yeesu uu Kalilee keteni-i Kanaa-pó mewaisaŋa piwai kori. Lē kuú ne ummule nyíse upipiretiki api peé ne kefa u tene. ¹² Lē memáá, Yeesu ne úni ne upimarēcō ne upipiretiki api yisi api Kaperinawum tómpo apí ha kei siyáa sinyine wai, apí nánai.

Yeesu ye Uléecaa keyo-i pikpéense lakase

(Matiyee 21:12-13; Mariki 11:15-17; Luki 19:45-46)

¹³ Ke Pisuiŋi nkpo melóo anyá aa nnyáã n wa, Yeesu uu pee yisi uu Yerusalem tómpo. ¹⁴ Uu kei Uléecaa keyo kémee pikpéense leepo pin ináa ne isáŋ ne alóolá yái, picó pón túntilē pin ne siwóo foru. ¹⁵ Kei kuu iŋme kpísi uú ne nséi wai uú ne pi ne piisaŋ ne piinaa Uléecaa keyo kémee lákase apí lelu. Uu piwóofore ataapili láuli, siwóo asi yékáá. ¹⁶ Uu pee pilóolāyái pś maa re: Ké nté nó paa nfáani, áni kape Unésáa keyo kuyáa pansese. ¹⁷ Kei ke upipiretiki api pee nsímé mmú mee Nléecaasimé ritelé kémee n wólaalē léise re:

Hai Uléecaa! Lē kam nní kepóyo ní la ye né torele yare nna.

¹⁸ Kei ke Pisuiŋi piwéése apí pee u pise re: Mewaisaŋa méye kaa yé fe aa wai aá ne ró nyíse re pō ncée mále póké lē wa? ¹⁹ Yeesu uu pi pese re: Ani Uléecaa keyo nké fori ké siyáa sitaani ne pimóme ke pese. ²⁰ Api u pise re: Anmē afeena ne akpuulū kapí ne kēyo nké mś. Kē ke pōo músu re pō fe aa siyáa sitaani ne mōmm? ²¹ Némipákane umēcīre kuú peé ne lē máne kuú ne Uléecaa keyo nkó símisi. ²² Ke Uléecaa uu Yeesu nkpo kémee n yukuse, upipiretiki api pee léise re u pee anóo nyē male. Api pee Nléecaasimé ne anóo nyē ke uricuruu uu ní ma ne kefa tene.

Yeesu ye pīsoi kemúnjé nyule

²³ Nkpo melóo anyá kumúnjé, Yeesu un Yerusalem-i we. Pīsoi apí mewaisaŋa kuu n wapisi yénti apí peé ne kefa u tene. ²⁴ Amá ke Yeesu pōo pikemúnjé nnéi n nyu nnya, úu ne ripóo pi larisi. ²⁵ Ai we re piké pīsoi kecáá nsímé u símisi. Uricuruu ye lele sisoipipi sifa-i ní we nyule.

* 2:6 Kupóri kpē yé fe aku aliitiri píle née píle ne kefi ne ataani yósu.

3

Mmē ke Yeesu ne Nikotem api n simisi

¹ Utisi unyine yee pēē we, api ye u séi re Nikotem. U pēē Pifarisi kunai kēmee wele un kō Pisuifi uwéese use unyine. ² Uu kesine kenyine Yeesu-i sí uú ha u maa re: Ucélaa, tō nyule re Uléécaā yēē pō tumme re a rō céési. Uléécaā unsá usoi kēpire n we, úu yé fe uké mēwaisaŋa mmé kaa nní n wai mēcō n wai. ³ Yeesu uu u pēse re: Ké pō simisi aseī kecáá re pinsá úye pimáre rinkpá, úu Uléécaā iyōopi yēnune. ⁴ Kei ke Nikotem uu pēē u pise re: Iye kapi yé kō fe api usoi yēē pikpurū m masí pimáre kpá? Yare u yé fe uu kō úni kefa-i pēepō api kō pimáre u kpá née? ⁵ Yeesu uu u pēse re: Ké pō simisi aseī kecáá re pinsá míni ne Uléécaā Nfaa kecáá rintiki piké ne usoi pimáre rikpá, úu Uléécaā iyōopi yēnune. ⁶ Lē ke kesoi pipi ake m mári ye lisoikó le. Lē ke Uléécaā Nfaa nn nfáa n he ye Nfáasone likó le. ⁷ Ai kape píri pō wa re ne maa re li pise re piké pimáre nó rikpá nnya. ⁸ Kuyō kun yei n la, kei kaku ye m pepu, aa kunné n kómēi, amá áa pēē nyu méye kaku léeri, méye kaku sí. Limēcō ke uyē ke Uléécaā Nfaa nn nfáa n he pō kō we.

⁹ Kei ke Nikotem uu kō pipise u rikpá re: Iye kai yé fe ai lē wai? ¹⁰ Yeesu uu u pēse re: Pō Isirayēli ketē kēmee ucélaa wéese le. Yo nnya káa pēē liasei kómēi? ¹¹ Kei ke Yeesu uu pēē u maa re: Ké pō simisi aseī kecáá re lē kari n nyu nkó kari simisi. Lē kari n yé kecáá kari aseéra lese. Amá nó áni la nōké aróseéra nyē ηmurei. ¹² Ne ye nen lelee ketē nté n wai nsímé nó n simisi, áni ye ηmurei. Iye kani yé pēē fe ani ηmurei in te ne lelee keyómēcaā-pō n wai nsímé nó simisi? ¹³ Uka úu pikai keyómēcaā hápaalē, insá Usoi Kēpipi kee keyómēcaā-pō n léeri mēcirē. ¹⁴ Moisi ye pēē nweni ηmōhō ne iwáa wale uu kucesi kóima-i kuna kecáá kólō. Limēcō kapi sónti piké Usoi Kēpipi kuna kecáá rikōlō. ¹⁵ Uye un pēē ne kefa u n tene, liute uké ne nfáa teneciré n yé nnya. ¹⁶ Li we re Uléécaā ye pisoī meyíkíyiki lalē hái uú ne Ukepipi Cireníne pame re úye un ne kefa ke n tene, liute úu kape pō, amá uké nfáa teneciré yé. ¹⁷ Asei kecáá, Uléécaā úu Ukepipi ketē kecáá tumme re keké ne pisoī túhaane liké ne pi kpu. Amá u ke tummele re keké piriyu lō. ¹⁸ Uye un ne kefa ke n tene, Uléécaā úu yé uyē ne túhaane liké ne u kpu, amá úye unsá ne kefa ke n tene, Uléécaā ye ne uyē pitúhaane masile re úu Uléécaā Kēpipi Cireníne rinyiri ne kefa tene nnya. ¹⁹ Lelee n tíyese ke Uléécaā uú ne pisoī n túhaanene yēē re metéi ye ketē kecáá léemele, ke pisoī api mēwai kópe n wai nnya, api metéi yúlu api pēē kuηmaha meyá n la. ²⁰ Li we re nkó yēē mēwai kópe n wai ye metéi kóhōle, úu ye ne me rikō, un wuru re ái kape umēwai kópe yámne. ²¹ Amá nkó yēē

nsímései n tíkílě yèè metéí kémee léepòle líké nyíse re Uléécaá kémee ke umewai nnéí amé léeri.

Yeesu ne Yohani

²² Lě memáá, Yeesu uu yisi u ne upipiretiki api Yutee ketě-mě tómpò. U ne pē api kei siyáa sinyine wai un pisoí míni wole. ²³ Yohani pǒ ne kò pēe Enòò kuyu-i wele uu ye pisoí míni wole. Ai kei ne Salim kuyu ketaa we. Míni ye pēe kei meyá wole. Písoi pin pēe mesére ukemee sónaapò un míni pí wole. ²⁴ Api pēe kahane likumúnjé kpe-i u n tí piké kpanii. ²⁵ Yohani pipiretiki pinyine ne Usuifi unyine api pēe keyáa inyékii kapi ye ne usoi n nyóonse kecáá nsímé pásaine. ²⁶ Apí ne Yohani leepò api u maa re: Ucélaa, pò nó ne utisi uyě nòò pēe Yuritee nkoí metérj-mě ní we, aa ukecáá aseéra lese léisee? Uyee nní we un míni pisoí wole, pinnéí pin ukemee sónaapò! ²⁷ Yohani uu pí pese re: Uléécaá un rínanje pò n he re a ne linyine wa meciree kaa ye fe aa li wai. ²⁸ Nórínécúruu yé fe ani aseéra kenécáá lese re ne péré maa re: Ai nées Kírísí ke Uléécaá uu n wée. Amá Uléécaá ye né tummele re ké ne uyě kuu n wée kekpeé waimé. ²⁹ Nkó yee unósi n kpísi yee unósikó. Amá unósikó uyě usane pǒ ne ye ukekúrí n wele un unósikó metě kóméi lin u láárú. Limécò ñmaa kai nní meyíkíyiki né láárú, uyě ke Uléécaá uu n wée nnya. ³⁰ Li ne sá re uyě tinyiri tiké n taálě, tinékó tiké n cepilě.

Uyee keyómecaa-pò n léeri kecáá nkó

³¹ Nkó yee keyómecaa-pò n léeri ye nípá úye fele. Nkó yee ketě nté ní we ye ketě nté ukó le. Ketě nté líkó nsímé kuu ye n símisi. Nkó yee keyómecaa-pò n léeri ye nípá úye fele. ³² Lě kuu n yé uu kò kom aseéra kuu lése, amá úka úu kò pēe lě kuu mí ma ñmurei. ³³ Uyee lě kuu mí ma n ñmurei ye male uu wéeri re Uléécaá ye aseí le. ³⁴ Li we re Uléécaá nsímé kuu mí ma ke uutume uu ye símisi. Lě nnya ke Uléécaá uu ye uyě kuu n tū Nfáasone he áí kumúnjé má. ³⁵ Sáa Uléécaá ye Ukepípi lalé uu nípá yo keanipe-i wai. ³⁶ Nkó yee Uléécaá Kepípi ne kefa n tene ye nfáa teneciré mále. Nkó yee kenkó n késu úu yé nfáa mmě yě. Amá Uléécaá ye ne u wólaalenle.

4

Yeesu ne Samarii kuyu unòsi unyine ye we pin símisi

¹ Pifarisi api kóm te Yeesu ye pipiretiki meyá yenle un kò pisoí meyá míni wole ai tósu Yohani pikó. ² Asei kecáá, Yeesu ricuruu úu pēe úka míni wole. Upipiretiki pēe ye pēe pisoí wole. ³ Ke Yeesu uu n kò te lě ke pisoí api símaankēe, uu Yutee keteni-i yisi uu Kalilee ketě-mě pēle. ⁴ Uncee ye pēe kò Samarii ketě-mě còle nní ne kei lompò. ⁵ Uu pēe Samarii keyupi kenyine kapi ye n sée re Sisaa tulu. Ai kei ne kecare kē ke Yakupu uu pēe uuñmáne

Yosefi n he ketaa we. ⁶ Kei ke Yakupu kelukanka aké peé we. Ketúné kefi ne meté kumúné ke Yeesu uu kei tuipɔ, nsé nn u pelaalé, uu pee kelúkanka ké kekúrí tone.

⁷ Samarii keté unósi unyine uu pínílú hapɔ. Yeesu uu pee u maa re: A míni né he ké n ntí. ⁸ Upipiretiki pó ne pee likumúné kpe-i liluke-luke piwéláa hale kuyu-pɔ. ⁹ Samarii keté unósi uyé uu pee Yeesu maa re: Iye ke pó Usuifi, aa yé fe aa né Samarii ukó maa re ké míni pó he póké n ntí? Pisui fi ne Samarii pikó ápi ye pee rikone. ¹⁰ Yeesu uu u pese re: Pɔn pee lé ke Uléécaá uu ye n he n nyu, pɔn kɔ pee uyee nní pó m pise re a míni u he n nyu, pɔɔ ye pee u pise re uké míni pó he, uu pee míni mee ye nfáa n he pó he. ¹¹ Unósi uyé uu u maa re: Upíima, kelúkanka nké áke kusa címú, áa kɔ líka má póké ne lú. Iye kaa yé pee fe aá ne míni mee ye nfáa n he yenu? ¹² Urósáayaha Yakupu yee kelúkanka nké ne ró tíye. U ne usipipi ne uaseele yee pee míni mē n ntíle. Yare pɔ músu re pɔ Yakupu fele née? ¹³ Yeesu uu u pese re: Nníré yé usoi nkó yee míni mmé ní ntí piwai rikpá. ¹⁴ Amá nníré rín pikai nkó ke née míni n he uu me níru piwai kpáne. Míni mē kam u n hene ye ukemee pansene rñihai mee ye nfáa teneciré n he. ¹⁵ Kei ke unósi uyé uu pee u maa re: Upíima, a mepóni mē né he nníre rín kape ye kɔ piwai né rikpá. Peé uye-i, ái pee pise re ké ye kɔ nté pínílú peeme.

¹⁶ Yeesu uu pee u maa re: A n ηme a ha upóla séeme aá weri. ¹⁷ Unósi uyé uu u pese re: Am ula má. Yeesu uu pee u maa re: Pɔ alari mále póké re áa ula má. ¹⁸ Pila pinupū kaa pisóɔ masí. Nɔ ne utisi uyee kɔ nkpéni ní we úu kɔ upóla. Pɔ aseí mále. ¹⁹ Unósi uu pee u pese re: Upíima, ne yé te pɔ antepu le. ²⁰ Tiyópe ntí kecáa ke tó pisaayaha apí pee Uléécaá yáasi. Amá nɔ Pisui fi ani re Yerusalem-i kai pise re piké ye Uléécaá yáasi. ²¹ Yeesu uu pee u maa re: A kɔ te nú unósi, li itunje inyine-i sóntile, ái pee pise re riyópe ntí-i née Yerusalem-pɔ kani yéé Sáa Uléécaá yáasi. ²² Nɔ Samarii pikó, áni Uléécaá uyé kani n yáasi nyu. Tó Pisui fi ye Uléécaá uyé kari n yáasi nyule. Tó Pisui fi kémee ke píyulale api léeri. ²³ Amá li itunje inyine-i sóntile, ticurru li pikáme masile. Pɔpee Sáa Uléécaá n yáasi yéé ne piisoi nnéi u yáasi ne aseí. Pɔpee lé u n yáasi kuu wéési. ²⁴ Uléécaá ye Nfáasonne le. Lé nnya, li pise re pɔpee u n yáasi piké ye ne piisoi nnéi ritiki apí ne u yáasi ne aseí. ²⁵ Unósi uyé uu pee Yeesu maa re: Ne nyule re uyé ke Uléécaá uu n wée ye wemele. Uyé kapi ye sée re Kirisi. Un píyei n ka, u yé linnéi tó riyóó. ²⁶ Yeesu uu pee u maa re: Née ne nní pó n símisi, née liute uyé.

²⁷ Yeesu pipiretiki api likumúné kpe-i tuipɔ, ai nnó pi yipu re pi u yé un ne unósi unyine símisi nnya. Amá piuka úu kaha uké u pise re: Yo kaa ukemee wéési née yo nnya kaá ne u símisi?

28 Unósi uyē uu pēe ukēnintúhu kei yá uu kuyu pēle uú ha písoi símisi rē: 29 Ani kam ani usoi unyine yē yēe menéwai nnéi kam n wapisi né n kéénkēe. In n la, ái nkpéni uyē ke Uléécaá uu wéé? 30 Apí pēe kuyu-i léenti api símpō apí ha Yeesu lēepō.

31 Upipiretiki api pēe likumúnjé kpe-i u kpukēise rē: Ucélaa, a kam a li. 32 Kei kuu pēe pi pēse rē: Iluke inyine káni n nyu kam meluke má. 33 Kei ke upipiretiki api pēe pimecōpēcire pipíseine lō tē: Néē unyine ye ne iluke u kale uu le? 34 Yeesu uu pēe pi maa rē: Inéluke yēe rē ké uyēe né n tumme mela n wai, ké kō pikei pē kuu né n forii n wai ne kétō-pō. 35 Nórínécúruu nōo ye maa rē: Li tise iwáre ina liké ne kúkpaa tu. Ké nō símisi re ani n̄sōne ripáí ani yénu rē iluke ye sicare-i pipele masile rē piké i kpasi. 36 Ticurru ukpáa ye wele un uihéé yósu, un kō iluke kuu n kpási cápínente rē iké nfáa teneciré yé. Kei ke ulukaa ne ukpáa apōō aa yé pēe kesē n láárú. 37 Lē kēmēe, meyu mmé ye aseí le rē: Ucō yēe ye lukesi, ucō uú kpasi! 38 Ne nō tunle rē ani ha kecare ke-i káni pikei pika n wa kēmēe kpasi. Picō pēe kei keisi, nōo nkpéni weri ani pipikei kulaa n le.

39 Samarii pikó meyā ye ne Yeesu kefa tenēle rē unósi uyēe maa rē: Lē nnéi kam n wa kuu né símisi. 40 Lē nnya kapi Yeesu-i hápō api u pise rē uké pikekúrí ketóne rikpá. Uu ηmurei uu pikekúrí tone siyáa sité.

41 Ke Yeesu uu uricuruu ne unnōo nsímé pi n símisi nnya, písoi kulúí píima picō api kō ne kefa u tenē. 42 Apí ye pēe unósi uyē maa rē: Ai nsímé mmē kaa ró n símisi ηmane nnya karí ne kefa Yeesu tenē. Amá tō uricuruu konle un símisi, ari cēru rē u mesei písoi nnéi Uyulale le. Lē nnya karí ne kefa u tenē.

Yeesu ye uyóopi usóóca wéése unyine ηmánē paise

43 Ke Yeesu uu siyáa sité sē kei n tóne, uu yisi uu Kalilee ketē-mē tómpō. 44 Yeesu ricuruu ye pēé maa rē: Apí ye antepu úka uketē cire-i n waiselē. 45 Amá kuu Kalilee keteni-i n tuiṗō, kei pikó ye kusáne u yósile n̄sōne, ke pē ηmaa apí pēe Yerusalem-pō nkpō melóó anyá ní ha apí lē nnéi kuu n wa yenu nnya.

46 Yeesu uu pēe Kalilee ketē-pō Kanaa kuyu-i pēle. Kei kuú pēe wa míni amē panse píta. Uyóopi usóóca wéése unyine yēe pēe Kaperinawum-pō we, uuηmánē un pólú. 47 Kuu n kō tē Yeesu ye Yutee ketē-pō yisi uu Kalilee keteni-i hapō, uu ukēmēe sí uú ha u welu rē uké Kaperinawum hapō uké uuηmánē yēe ne nkpō n náasi paise. 48 Yeesu uu pēe u pise rē: Nōnsá mewaisaṗa ne mewai píima n yē, áni yé fe nōké ne kefa né tenē, néē yo. 49 Uyóopi usóóca uyē uu Yeesu pēse rē: Upíima, a kenéyo ha unéηmánē uké kelenē kpu. 50 Kei ke Yeesu uu pēe u maa rē: A n ηme a kui, upóηmánē ye nfáa mále. Uu Yeesu nsímé mmē ηmurei, uu yisi uú kulu. 51 Kuu nkúlecee n kpási, upikeikó apí ne u sáne apí

u maa re: *Upóhmane ye nfáa mále.* ⁵² Uu pi pise re: *Itunε iye kumúnε ke uipinε ii kutəsi piwai koraane? Api re: Sé ketúnε, mese kumúnε ke kupinεtoi aku ukεcáá le.* ⁵³ *Usáa uyε uu pεe léise re itunε iye-i ηmaa ke Yeesu uu sé u maa re: Upóhmane ye nfáa mále. Lε nnya ke u ne ukeyo pikó nnéi api Yeesu ne kefa tene.* ⁵⁴ *Ke Yeesu uu Yutee ketε-po n léeme uu Kalilee keteni-i pεeri, mewaisaηa lírū meco kuu n wa ye mē.*

5

Yeesu ye kékankáláká kenyinge paise

¹ Lε memáá, Pisuiifi anyá anyine ye pεe kumúnε kpe-i Yerusalem-i wele. Yeesu uu yisi uu sí. ² *Kúnipore kunyinge ye kuyu kpe-i Isán Tinonoo kekúri wele. Pi ye kupore kpε Epiree meyu kémee sée re Petesita. Akúsi sipole sinupú kakú má.* ³ *Pitóikó kulúi, pinyíye ne síkankáláká ne [pipáikóo ye pεe imele iyε metene fintilenle pin mé te míni meké lémesi.* ⁴ *Uléecaatume unyinge ye pεe keyáa keyáa súimele uu míni pókai. Utóikó úye un mepókai-maá mefoi míni me-i n lompó, nípá itói iye kuu pólú, u ye peile].* ⁵ *Utisi unyinge ye pεe kei wele. Kuú ne m pólúme, li wale inmε ité ii we afεena.* ⁶ *Ke Yeesu uu u n yé un kei finu, uu kó kom te kuú ne m pólúme ái kusa nánai, uu u pise re: Pó la póké peii?* ⁷ *Utóikó uyε uu u pεe re: Upiima, ám úka má re míni men n lémesi uké mekemee né tampo. Ne ye náasile, ké n tuipe, unyinge un né fosi.* ⁸ *Kei ke Yeesu uu pεe u maa re: A yisi a ripósánáapóre kpisi aa sone.* ⁹ *Utisi uyε uu mese ne mese pélu, uu urisánáapóre kpisi uu nsé kápáa. Kewénteyaa tuné kaí pεe lε wai.* ¹⁰ *Pisuiifi piwéese api utisi uyεε nní mí péi maa re: Neni ye kewénteyaa le. Lε nnya irósé kémee, ncée ín we re póké ripósánáapóre cō.* ¹¹ *Uu pi pεe re: Utisi uyεε né m paise ye né maa re: A ripósánáapóre kpisi aa sone.* ¹² *Api u pise re: Wóo liute uyεε pó mí maa re: A ripósánáapóre kpisi aa sone?* ¹³ *Uu pi pεe re úu nkpani u nyu. Uu mesei fe uké u ceri. Yeesu ye pεe pisi riwúí tee kei ní we kémee lompole uu ne tampo.* ¹⁴ *Lε memáá, Yeesu uu yisi uu Uléecaa keyo sí u ne utisi uyεε mí péi apí ha sáne. Yeesu uu pεe u maa re: Kaa nní mí péi, kape kó akóre piwai rikpáse, lε lifee-fee ái kape ne pó n wa nnya.* ¹⁵ *Utisi uyε uu pεe sí uú ha Pisuiifi piwéese símisi re Yeesu ye u paise.* ¹⁶ *Lε nnya ke Pisuiifi piwéese api Yeesu pitele wa re yo nnya kuu kewénteyaa tuné lε wa.* ¹⁷ *Kei ke Yeesu uu pi pεe re: Unésáa Uléecaa ye ne pikei kecáá wele néen kó pikei kecáá we.* ¹⁸ *Anóo nyε nnya, Pisuiifi piwéese api pεe meyá piwélaa ne ηmóópú re piké Yeesu kpu. Ai re kuu kewénteyaa kecáá isé rinlós ηmane nnya, amá kuu kó mí maa re Uléecaa ye uusaa le, lin pεe nyíselé te u ne uyε ne sále nnya.*

Uléécaá Kεpipi nnaŋe

¹⁹ Yeesu uu kɔ pimáa pi kpá re: Asei kam nní nó símisi re né Uléécaá Kεpipi, ám nnénaŋe cire ne fene ké linyine wa. Lẽ ke Unésáa Uléécaá uu ye n wa am yénu ηmaŋe kam ye fe am wai. Lẽ nnéi ke Unésáa uu n wai ké née kɔ wai. ²⁰ Sáa Uléécaá ye Ukepipi lale, uu pee lẽ nnéi kuu ye n wa ke nyísente. U kɔ mewai mee mmé n fe pinyíse ke kpáne liké pee nnóó nó yi. ²¹ Yare ke Unésáa uu ye pikpɔkpɔ n yukuse uu nfáa pi he mecɔ ke Ukepipi ake ye ken píye n la, ake pẽ nfáa he. ²² Limεcɔ, Sáa Uléécaá úu ye ne úka túhaane. Amá Ukepipi kuu rinaŋe he re keké ne pisoι nnéi túhaane, ²³ pisoι nnéi piké ne Uléécaá Kεpipi ríyu n waise yare kapi Uléécaá ríyu n waise mecɔ nnya. Nkó yee úu Uléécaá Kεpipi ríyu n waise, úu kɔ Uléécaá yee ke n tumme ríyu waise.

²⁴ Asei kam nní nó símisi re nkó yee ye nnésímé kutu rincɔ úu ne uyee né n tumme kefa tene ye nfáa teneciré yénle. Api ne metúhaane u má. U nkpɔ kémee piléle masile uu nfáa teneciré yénu. ²⁵ Asei kam nní nó símisi re kumúŋé kunyine ye sóntile, ticurruu ku pikáme masile. Pee uye-i ke pikpɔkpɔ api yé Uléécaá Kεpipi metē n kɔ. Pee n kɔ api nfáa yenu. ²⁶ Uléécaá yee nfáa te. Limεcɔ kuu Ukepipi rinaŋe he re keké nfáa n te. ²⁷ Ne Usoi Kεpipi le nnya kuu ncée né he re ké ne sisoipipi túhaane. ²⁸ Ai kape nkpáni píri nó wa. Kumúŋé kunyine ye sóntile, pee n kúlaankelē piké menétē kɔ, ²⁹ api pee nkpɔ kémee yisi. Pee piisoι kémee lisone n wa api nfáa teneciré yénu. Api pee piisoι kémee akópe n wa pɔ ne túhaane aí ne pi kpi. ³⁰ Am yé fe ké nnénaŋe cire ne linyine wa. Lẽ ke Uléécaá uu né ní símisi kam ye ne ripái amí ne túhaane. Menétúhaane ye aseí mále re ám wéési ké menéla wa nnya, amá uyee né n tumme mekɔ kam wéési ké wa.

Yeesu piseérakɔ

³¹ Yeesu uu kɔ pimáa pi kpá re: In te né ηmaŋe née kenécáá aseéra lese, nnóome ye mu. ³² Amá ne úseérakɔ mále yee aseéra kenécáá n lése. Ne kɔ nyule re aseí kuu símisi. ³³ Nɔ pisoι Yohani kémee tunle re piké kenécáá nkó kɔ, uu kɔ aseí lese uu símisi. ³⁴ Né ám písei re unyine uké kenécáá aseéra lese. Amá ne la re liké nórínéyu lɔ nnya kam Yohani aseéra kuu kenécáá n lése símisi. ³⁵ Yohani pɔ ne we yare kéfíráa kapi rinsé, kemetéi ame nó kpáii. Lẽ nnya kani kemetéi mē nnya ituŋe inyine-i mpóonaŋe yē nkáripí. ³⁶ Amá aseéra ηmaa ye kenécáá wele, an Yohani akó kuu kenécáá n lése fe. Lelēe nní pikéi ke Unésáa uu né n forii nen wai. Piricurruu ηmaa pee aseéra kenécáá lese re Sáa Uléécaá yee né tumme. ³⁷ Unésáa uyee né n tumme ye uricurruu kenécáá aseéra lesele. Ani ketume umetē komaalē, ani kɔ ukeyu yenaalē. ³⁸ Ani kɔ unsímé rísone múlē. Li we re áni né ke Sáa Uléécaá

uu n tumme ne kefa tenelē. ³⁹ Nō ye Nléécaasimé kémee pereile nōn músu re nō nkemee nfáa teneciré yē. Ani kō te mmē cire mee kenécáá aseéra lese. ⁴⁰ Ani kō peé la nōké kenémee kam nōké nfáa mmē yē.

⁴¹ Ai písoi ipakare kam wéési. ⁴² Ne nō nyule. Ani nósínéfa-i Ulééca la. ⁴³ Unésáa rinyiri kamí ne ka, amá ani piyóó né yúlu. Amá unyine un nté ne urinyiri n ka, nō uyē yósi. ⁴⁴ Nō ye n lalē nōké nóménécəpəcire m pakarentene. Ani la Ulééca a ηmane uké nō m pakarente. Lē nnya káni yé fe nōké ne kefa né tene. ⁴⁵ Ani kapere m músu re née ha Unésáa Ulééca kémee tíyesene nōké akópe yē. Amá Moisi uyē kaní ne ripóó n láárú yee ha tíyesene nōké akópe yē. ⁴⁶ Kenécáá nsímé ke Moisi uu wói. Nōn pee meýíkíyiki Moisi nsímé n ηmurei, nō pee kō nnékó ηmurei. ⁴⁷ Amá in te áni mmē ke Moisi uu n wói ηmurei, íye kani yé pee nnékó ηmurei?

6

Yeesu ye písoi ákotokú anupū (5.000) kpínii
(Matiyee 14:13-21; Mariki 6:30-44; Luki 9:10-17)

¹ Lē memáá, Yeesu uu Kalilee kupiyee kapi ye kō n sée re Tiperiyaati menimaa téj uu ritíme ríco-mē sí. ² Písoi kulúí píima pinyine ye pee u tikilenle, kapi n yé te u mewaisaηa wapisi un pitóikó pəisente nnya. ³ Kei ke Yeesu uu pee riyópe ritaá u ne upípiretiki apí ha tone. ⁴ Pisuífi nkpə melóó anyá ye peé uye-i nyahaimelē.

⁵ Yeesu uú weríí uu yénu re písoi kulúí píima ye ukemee sónaapə, uu pee Filipu maa re: Yei kari yé iluke yee yé písoi mpí nnéi meluke n tu lə? ⁶ Sikóri kuú ne lē ma uké peē uké yé te íye ke Filipu uu yé u pese. Uricuruu ye pee nyule lē kuu n waine. ⁷ Filipu uu u pese re: Mpá təké nwóóweni mepipi píle píle meté ne iluke lə ái nkpáni nípá úye nkáripí nkáripí meluke tulune. ⁸ Uupíretiki ucə, Simə Piyee uwā kapi ye n sée re Antiree pəó pee u maa re: ⁹ Kewá ηmánepi kenyine ye nké nté ken akpónó anupū ne ikpíntomé ité múílē. Yarə yo ke lē ai yé nkpáni písoi kulúí píima nkú wa? ¹⁰ Kei ke Yeesu uu pee re: Ani písoi pē maa re piké tone. Meyúí áme pee kusa kelə ke-i piye. Apí pee túnti, aí lelu písoi ákotokú anupū kumúnjé (5.000). ¹¹ Kei kuu akpónó kpísi uu akecáá Ulééca pəonese uu pee pepere kei ní we a həone. Uu kə limecə ikpíntomé wai, ai pinnéi meluke tulu. ¹² Kapi pinnéi ní li apí lepu, Yeesu uu pee upípiretiki maa re: Ani akéri tərəə kóóí, líka ái kapere pə. ¹³ Apí akpónó anupū nyē kapi n li atərəə kóóí ai anére kefi ne até yipu. ¹⁴ Ke písoi pē apí mewaisaηa ke Yeesu uu n wapisi n yé, apí peé n símaankee re: Mesei, usoi nkó yee antepu kapi n tee re u ketē kecáá sónti. ¹⁵ Yeesu pəó

céru re pi sóntile piké u tí piké ínnaŋe iyóopi u tonse. Uu lē nnya riyópe pítaá pele uú ha umécire n tū.

Yeesu ye mini kecáá sône

(Matiyee 14:22-33; Mariki 6:45-52)

¹⁶ Kai nnyóó n wa, Yeesu pipiretiki api cépi apí ha kupiye ritime n we. ¹⁷ Api kúninói loni api kupiye n térlē pin Kaperinawum kuwéé-mē sí. Kesine ye pee likumúné kpe-i piwai masile, Yeesu úu kó pee kahane pikekúrí n hapó. ¹⁸ Kei ke meyo píima menyine ame pipépe ló, míni ame péé n tōnkee. ¹⁹ Kapi kúninói rintikíí yare kilomētiri pinupū kumúné, api Yeesu yenu un míni kecáá sône un ne pikekúrí wépo, iwame ii pi wai. ²⁰ Kei ke Yeesu uu pee pi maa re: Néé lo, iwame íi kape nó wa! ²¹ Api péé n la piké kúninói kémee u kpisi. Amá kúninói aku kei nní mese ne mese kei kapi n sí tulu.

Tisoiwut ye Yeesu wéési

²² Kai kóso n weesi, pisoi riwúí tee kupiye ritime te-i m mész ari yénu re kúninói kuse kpee ye kei n we, Yeesu úu kó ku ló u ne upipiretiki piké ne kesé tómpó. Upipiretiki nmane pee pee tómpó. ²³ Amá áninói aco ye pee Tiperiyaati ketē-mē leemele aa kei ke Upíima uú pee akpónó kecáá Uléécaa m pōnese api pee a le tuipe. ²⁴ Ke pisoi riwúí tē ari n yé te Yeesu ne upipiretiki ápi kei we, api pee piricuruu áninói nyē loni apí ne Kaperinawumpó Yeesu piwélaa sí.

Yeesu yee iluke yee ye nfáa n he

²⁵ Api kupiye ritime ricó-mempó Yeesu leepó api u pise re: Píyeyi kaa nté tuime, Ucélaa? ²⁶ Yeesu uu pi pese re: Asei kecáá, ké nó símisi re ái re kani mewaisaŋa kam n wapisi n yé nnya kani né wéési, amá kani akpónó ní li ani lepu nnya kani né wéési. ²⁷ Ani kape iluke yee ye n fóni nnya n náási, amá ani iluke yee íi ye píikai n fóni ii ye kó pee nfáa teneciré he nnya n náási. Usói Kepipi kee yé iluke iyē nó he, li we re Sáa Uléécaa ye unwói ukecáá wale. ²⁸ Api u pise re: Iye kari yé wa tóké ne pikei pē ke Uléécaa uu ní la piwai n fe? ²⁹ Yeesu uu pi pese re: Uléécaa pikei kuu nó m pise ye mpí re ani ne uyē kuu n tumme kefa tene. ³⁰ Api u maa re: Mewaisaŋa méye kaa yé wa tóké yé tóké péé ne kefa pó tene? Mewai méye kaa waine? ³¹ Pirósáyaha ye iléécaaluke kucesi kóima-i lile yare kai Nléécaasimé kémee n wólaalē te: Iluke yee keyómecaa-pó n léeri kuu pi he re piké li. ³² Yeesu uu pi pese re: Asei kecáá, ké nó símisi ani kóm te ái Moisi yee iléécaaluke nó he, amá Unésáa yee iluke yee meyíkíyiki keyómecaa-pó n léeri nó he. ³³ Iluke ke Uléécaa uu ye n he yee nní uyee keyómecaa-pó n léeri uu ye pisoi nfáa he. ³⁴ Api u maa re: Upíima, a mesére iluke iyē tó n he.

³⁵ Kei ke Yeesu uu pɛɛ pi símisi re: Née nní lě iluke iyee ye nfáa n he. Nkú rín píkai nkó yee kenémee rí ka waine. Nniré rín kó píkai nkó yee ne kefa né n tene waine. ³⁶ Amá ne nó símisile: Nó né yénle, nípá ne lě, áni ne kefa tene. ³⁷ Pě nnéi ke Unésáa uu né m pa ye kenémee sóntile, ám pikeɔɔɔpɛ úka mpuri méyule má. ³⁸ Li we re ám keyómɛɔɔa-pɔ súime re ké menéla wa, amá uyee né n tumme mela kam piwai ka. ³⁹ Uyee né n tumme mela ye kó pɛɛ mmé re ám kape pě kuu né m pa keɔɔɔpɛ úka fóm, amá u la re ké ha keyáa tɔɔɔ ketúnjé nkɔ kémee pi yukuse. ⁴⁰ Unésáa ye la re nkó yee Ukepipi n yé uú ne kefa ke tene uké nfáa teneciré m má. Ne kó pɛɛ liute keyáa tɔɔɔ ketúnjé nkɔ kémee yukusene.

⁴¹ Pisuiɔi api Yeesu ne ηmúlaankeɛ re u maa re: Née nní lě iluke iyee keyómɛɔɔa-pɔ n léeri nnya. ⁴² Api pɛé m píseine re: Ai Yosefi unmánɛ Yeesuu? Tó usáa ne úni nyule. Iye kuu yé pɛé maa re: Keyómɛɔɔa-pɔ kuu léeri? ⁴³ Kei ke Yeesu uu pɛɛ pi maa re: Ani lě nómenéɔɔɔpɛcire pinmúlaankeɛ tíye. ⁴⁴ Uka úu yé fe uké kenémee kam, insá Sáa yee né n tumme yee ne kenémee u ka. Né kó nípá úye yee kenémee rí ka keyáa tɔɔɔ ketúnjé nkɔ kémee yukuse. ⁴⁵ Li antepuye atelé-i wólaalě te:

Uléɛɔa yé pinnéi céési. Nkó yee Sáa kutu rińɔ uu uicélaa kom, yee yé kenémee kam. ⁴⁶ Lě ái nyise re unyine ye Sáa yenaalě. Amá uyee Uléɛɔa kémee n léeri mecire yee u yenaalě. ⁴⁷ Asei keɔáa, ké nó símisi ani kóm te nkó yee ne kefa né n tene ye nfáa teneciré mále. ⁴⁸ Née iluke iyee ye nfáa n he. ⁴⁹ Nópínésáyaha ye pɛɛ kucesi kóima-i maani lile, nípá ne lě, api kó pɛɛ kpíni. ⁵⁰ Iluke iyee keyómɛɔɔa-pɔ n léeri ye nnyí nté. Nkó yee i n li úu píkai kpine. ⁵¹ Née iluke iyee keyómɛɔɔa-pɔ n léeme ii ye pisoɔi nfáa he. Mpá úye yee iluke iyě li, nfáa teneciré kuu yé yé. Inépinje yee iluke iyě kam u n hene. Ne i hele re ketě nnéi pisoɔi piké nfáa yě nnya.

⁵² Kuu lě mí ma, Pisuiɔi api picéŋaankeɛ loni pin pimɛɔɔpɛcire píseine re: Iye nnya ke nkó uu yé maa re u yé uipinje ró he ari le? ⁵³ Kei ke Yeesu uu pɛɛ pi maa re: Asei keɔáa, ké nó símisi ani kóm te nansá Usoi Kepipi ipinje n li, nansá kó kemenye n ntí, áni nfáa má. ⁵⁴ Usoi nkó yee inépinje n li uu kó menénye níru ye nfáa teneciré yénle. Ne ha keyáa tɔɔɔ ketúnjé nkɔ kémee u yukusene. ⁵⁵ Li we re inépinje ye iluke yíkíyiki le, menénye póon kó liníréniré yíkíyiki. ⁵⁶ Usoi nkó yee inépinje n li uu kó menénye níru ye kenémee wele néen kó ukemee we. ⁵⁷ Sáa yee né n tumme yee nfáa ute. Uyě nnya kam nfáa má. Limɛɔ, úye un inépinje n li, u né nnya nfáa yenune. ⁵⁸ Iluke iyee keyómɛɔɔa-pɔ n léeri ye iyě. Ii iyě ke nópínésáyaha apí pɛɛ n li, nípá ne lě, api kó pɛɛ kpíni mɛɔ we. Amá nkó yee nnyí n li ye mesére nfáa máne.

⁵⁹ Kumúnjé kpe-i ke Yeesu uu pee Kaperinawum-pɔ Pisuiŋi kuyomeyáhaalee-i písoi n céési kuu anó nyē ma.

Tinóo tee ye usoi nfáa teneciré n yéneise

⁶⁰ Ke upipiretiki api anó nyē n kɔ, pimeyá api re: Nsímé mmú ye nɔpape tɔsile. Wóo yé mmú kutu n cɔlɛ? ⁶¹ Yeesu uu céru re upipiretiki ye nsímé mmē kecáá n̄múlaakeele. Uu pee pi maa re: Li nó ricɔn̄le meyá, née yo? ⁶² In lɛ, n̄n píye Usói Kepipi n yē ken kei kaké pee n̄ we pítaá m̄ pele ní, íye kai yé pee nó wa? ⁶³ Uléecaa Nfaasone mee ye nfáa he. Kesoipipi áke yé líka fe. Amá anó nnyé kam nní nó ní ma ye Nfaasone akó le nyee ye nfáa n he. ⁶⁴ Amá pinyine ápi nókenécɔpe ne kefa né tene. Ai líka nnya kuu lɛ male. U hái mekee-me pepee ápi n̄ n̄mureine ne uyee n s̄nti uké piláarɔ anipe-i u n wa nyule. ⁶⁵ Uu kɔ pimáa pi kpá re: Lɛ nnya kam nó maa re úka úu we yee yé n fe uu kenémee weri insá Unésáa yee ncée u he.

⁶⁶ Kai ne kei n kpísi, upipiretiki meyá api kepire u tɔ ápi ye pee pitiki u rikpá. ⁶⁷ Uu pee upipiretiki kefi ne pité pē pise re: Nó ní, nó áni la n̄kɛ tɔmpɔɔ? ⁶⁸ Simɔɔ Piyee uu u pese re: Upíima, íye ucɔ kémee kari yé nkpáni ha? Kepóméé ke nsímé mee ye nfáa teneciré n he nn̄ we. ⁶⁹ Tɔ ne kefa pɔ tenele ari yénu re p̄ ke Uléecaa uu wée uu tumti. ⁷⁰ Yeesu uu pee pi maa re: Ai née nó kefi ne pité mpí wéee? Mpá ne lɛ, use ye nókenécɔpe kuniri le! ⁷¹ Simɔɔ Isikariyɔɔti un̄máne Yutasi nsímé kuu lɛ símisi. U kefi ne pité pē use le. Mpá ne lɛ, uyee s̄nti uké piláarɔ anipe-i u wa.

7

Yeesu pimarecɔ ápi ne kefa u tene

¹ Lɛ memáá, Yeesu uu Kalilee ketē kóónú. Uu peé ha uké Yutee kekó rikóónú re Pisuiŋi piwéese ye wéési piké u kpu nnya. ² Pisuiŋi anyá nyē kémee kapi ye sicán̄jipi kémee n sói ye kɔ pee nyahaimele. ³ Upimarecɔ api pee u maa re: A nté yisi aa Yutee ketē-pɔ sí, pipópiretiki p̄óké kɔ pikéi kaa n wai yē! ⁴ Úka úu ye umɛwai m̄ pékesi un̄ kɔ pee la kuyu kuké u ceri. Lɛ nnya, a tíye ketē nnéi písoi piké mep̄ɔwai mmé yé. ⁵ Asei kecáá, upimarecɔ ricurruu páa pee kɔ ne kefa u tenelɛ. ⁶ Kei ke Yeesu uu pee pi maa re: Inétun̄e íi kahane n tu. Amá in̄ n̄ó, n̄pá itun̄e íye ye ne nó sále. ⁷ Ketē nté písoi ápi nóinépurí yulu, amá pi né ipuri yulule re ne we nen pi símisi re pimɛwai áme nyaní nnya. ⁸ Nóké n̄ n̄me ani ha anyá li. Né ám kei simpɔ kelene. Inétun̄e íi kahane n tu. ⁹ Kuu lɛ pisímé pi ní masí, uu Kalilee keteni-i m̄suni.

Yeesu ye anyá kumúnjé Yerusalem-pɔ Uléecaa keyɔ-i céési

¹⁰ Ke Yeesu pimarecɔ api anyá nyē ní ha, uricuruu p̄ó kɔ yisi uu sí, úu tíye piké u n nyáni, uu pee n we yaré u

pékesile. ¹¹ Pisuifi piwéése ye ppe anyá nyε-i u wélaankεεle api ye ppe re: Yei kuú we? ¹² Pisoι ppe n cápinelē ye ppe unsímé ηmúlaankεεnele. Pinyine api ye re: Usοi sone lo. Picο api re: Eehei, pisoι kuu kíraasente. ¹³ Amá úka úu ppe unsímé símisi líké n cálē. Pisuifi piwéése kapí ppe lē wuru.

¹⁴ Anyá siyaa sin kecəpe pitule masí ke Yeesu uu Uléécaα keyə ha uú ha n céési. ¹⁵ Ai Pisuifi píri wai api ye ppe re: Usοi nkó úu icélaα íka yəsi, íye kai ppe wa kuú ne nní rísone Nléécaasimé nyu? ¹⁶ Yeesu uu pi pεε re: Icélaα nnyí kam nní pisoι m pālē ii kenémεε léeri, amá Uléécaα yεε né n tumme kémεε kii léeri. ¹⁷ Uye un n la uké Uléécaα mela wa, u yé céri re Uléécaα kémεε ke icélaα nnyí ii léeri née nnénóosimé cire ye mu. ¹⁸ Nkó yεε unnóosimé cire n símisi ye lalε piké ríyu u waise. Amá nkó yεε ní la piké uyεε u n tumme ríyu waise ye aseí mále. Nnóome ríka rín ukeméé we. ¹⁹ Nté Moisi ye isé nó pa má? Nó úka úu kə ppe isé iyē tikilē. Yo nnya kani pεé la nəké né kpu? ²⁰ Pisoι ppe n cápinelē api u pεε re: Pə kuníri héesile. Wóo la uké pó kpu?

²¹ Yeesu uu pi pεε re: Mewai mese kam wa ai nónnénéí píri wai. ²² Moisi yεε isé nó pa re ani ye siwántisi kérii, ái kə ppe uyεε ne li kori, hái nópinékpure foí-me kai léeri. Ani kə ηmurei, hái ricuruu ani ye kewénteyaa tuné usοi ké. ²³ In te nə ye ηmurei ani kewénteyaa tuné kewántisi ké, ái kə ppe Moisi isé kani rilóo, yo nnya kani pεé ne né wólaalē te ne kesοipipi ne keriyu kewénteyaa tuné pəise? ²⁴ Ani kape ye usοi keyu ripáí aní ne u túhaane, amá ani ye aseí kemúnjé ritiki aní ne túhaane.

Pisoι ye pimécire písei re Yeesu ke Uléécaα uu wéεε?

²⁵ Yerusalem pikó pinyine api re: Ai utisi nkó kapí wéési piké kpuu? ²⁶ Uyεε nkó un ne uripəo símisi lin cálē, úka úu kə ríka u ma! Yare piróyóopi ye cerile re mesei uyē ke Uléécaα uu n wéε née? ²⁷ Tə nkó pó keleeme nyule. Amá uyē ke Uléécaα uu n wéε un píyei n ka, úka úu yé céri méye kuu léeri.

²⁸ Yeesu ye ppe Uléécaα keyə-i wele un likumúnjé kpe-i céési. Uu pupéi re: Mesei kani né nyu non kə kenéleeme nyu, née yo? Mpá ne lē, ái menéla kecáá kamí ne ka. Amá uyεε né n tumme ye aseí mále. Ani uyē nyu. ²⁹ Né ne u nyule. Ukeméé kam léeri. Uyεε né tumme. ³⁰ Ke Yeesu uu lē ní ma nnya, api pεé n la piké u tí. Amá úka úu kaha uké u rica, ke uitunje ii ppe kahane nní n tu nnya. ³¹ Pisoι meya api riwúí tē kecəpe ne kefa u tene apí maa re: Uyē ke Uléécaα uu n wéε un píyei n ka, yare u yé mewaisanja wapisi ai tósu lē ke utisi nkó uu nní n wapisii?

Pi Uléécaα keyə piméré pinyine tú te piké ha Yeesu tí

³² Pifarisi api lē ke pisoι api riwúí kémεε Yeesu kecáá ní weiresentene kom. Pεpεε ye Uléécaα inyóonse n wa piwéése ne Pifarisi api ppe Uléécaα keyə piméré pinyine tum te piké ha

Yeesu tí. ³³ Yeesu uu pɛɛ rɛ: Nkárípi kɛ tó nɛ nnǎ ari ketónɛ kpáne am pɛɛ limemáá uyɛɛ né n tummɛ kémɛɛ pɛlɛ. ³⁴ Nǎ kam ani né wéési, amá áni yé pɛɛ né yé. Li we rɛ áni yé fe nǎké kei kam yé ha ní we ha. ³⁵ Pisuiɸi apɪ pɛɛ pimɛɔpɛɔɔɔɔ m píseine rɛ: Yei kuu sí kári yé fe tǎké u yé? Néɛ Pisuiɸi pɛɛ Pikireki keté kɛcáá n yɛkaalɛ kémɛɛ kuu sí uké ha Pikireki n céési? ³⁶ Tɛ iye kuu nní maa rɛ: Nǎ kam ani né wéési, amá áni yé pɛɛ né yé. Li we rɛ áni yé fe nǎké kei kam yé ha ní we hapó?

Míni mɛɛ ámɛ yɛ píkaɪ n hǎsí

³⁷ Anyá keyaa tǎrǎǎ kɛɛ sinnéí kɛɔpɛ keyáa píima. Kɛ kɛ Yeesu uu písoi keyu-i nyɛɛ uu pupɛi rɛ: Nnírɛ nn úyɛ n we, uké kɛnɛmɛɛ kam uké míni n ntí. ³⁸ Míni mɛɛ yɛ nfáa n hɛ yé nkó yɛɛ nɛ kɛfa né n tɛnɛ kémɛɛ n leerilɛ mɛn wǎlu yarɛ rínihǎi, yarɛ kai Nléécaasimé ritelé kémɛɛ n wǎlaalɛ mɛɔ. ³⁹ Ulééca Nfaasɔnɛ kɛ pɛpɛɛ nɛ kɛfa u n tɛnɛ apɪ yé ní yǎsí nkó kɛ Yeesu uu lɛ símisi. Apɪ pɛɛ kahane likumúnǎ kɛɛ-i Nfáasɔnɛ n yǎsí, kɛ Uléécaá úu pɛɛ kahane Yeesu ríyɛ n waise nnya.

Písoi yɛ anǎǎ akó akó Yeesu kɛcáá símaankɛɛ

⁴⁰ Kɛ písoi pɛɛ n cápínɛlɛ kɛɔpɛ pinyine apɪ anǎǎ nyɛ n kǎ, apɪ rɛ: Mɛsei usoi nkó yɛɛ antepu uyɛɛ pɛɛ n sǎnti. ⁴¹ Píɔ pǎǎ rɛ: Uyɛ kɛ Uléécaá uu wéɛ. Kei kɛ píɔ pǎǎ kǎ rɛ: Uyɛ kɛ Uléécaá uu n wéɛ yé fe uu pɛɛ Kalilee-pǎ leerii? ⁴² Ntɛ li Nléécaasimé ritelé kémɛɛ wǎlaalɛ tɛ: Uyɛ kɛ Uléécaá uu n wéɛ yɛ Tafiti kɛpírɛ lɛ? Pɛtɛlɛhem kuyu-i kɛ Tafiti uú pɛɛ ní we kapi u marunɛ. ⁴³ Lɛ nnya kɛ písoi apɪ Yeesu kɛcáá anǎǎ akó akó símaankɛɛ. ⁴⁴ Pinyine yɛ pɛɛ píɛɔpɛ lalɛ píké u tí, amá úka úu pɛɛ kaha uké u rica.

Pisuiɸi piwééɛɛ yɛ Yeesu kɛsi

⁴⁵ Uléécaá keyǎ piméré apɪ yisi apɪ pɛpɛɛ yɛ Uléécaá inyǎǎnɛ n wa piwééɛ nɛ Pifarisi kémɛɛ pɛlɛ. Pɛpɛɛ yɛ Uléécaá inyǎǎnɛ n wa piwééɛ nɛ Pifarisi apɪ pí píse rɛ: Yo nnya káni u tí nǎké nɛ kam? ⁴⁶ Apɪ pí pɛsɛ rɛ: Nɛ kɛweesi, usoi úka úu símaalɛ yarɛ usoi nkó mɛɔ. ⁴⁷ Kei kɛ Pifarisi apɪ pɛɛ pí píse rɛ: Yarɛ nǎ nɛ kǎ tíyɛlɛ uu kǎ nǎ feriyɛɛ? ⁴⁸ Yarɛ píróyǎǎpɪ nɛ tǎ Pifarisi kɛɔpɛ usɛ unyine yɛ nɛ kɛfa u tɛnɛlɛ néɛ? ⁴⁹ Amá risoiwuí ntí tɛɛ nní u n tǐkilɛ ári isé nyu. Uléécaá yɛ lɛ nnya anǎǎ ri wale.

⁵⁰ Pifarisi kɛɔpɛ usɛ kapi yɛ n sée rɛ Nikotɛm yɛ pɛɛ kei wɛlɛ. U pinyine-i Yeesu kémɛɛ hápaalenlɛ. Uyɛɛ pí maa rɛ: ⁵¹ Irǎsé íi ncée hɛ rɛ píké usoi akó pɛ pa ápi kahane unkó n kǎ, néɛ ápi kahane n ceri lɛ kuu n wa. ⁵² Kei kapi pɛɛ u píse rɛ: Nɛntɛ pǎ nɛ kǎ nkɛpɛni Kalilee ukó lɛ, néɛ yo. A rǎsɔnɛ Nléécaasimé ritelé kɛɛ aa kóm tɛ antepu úka úu píkaɪ Kalilee-pǎ leemɛlɛ. ⁵³ [Lɛ mɛmáá, mǎpá úyɛ uu yisi uú kulu.

8

Lē ke Yeesu uu unósi unyine yee iwásá n wa mí ma

¹ Ke písoi api n kúū, Yeesu pód yisi uu Olifiyee rikúú taá. ² Uu kemaresine yisi uu Uléecaa keyo-i pele, písoi api u kálaapo. Uu péé tone uu pi n céési. ³ Kei ke isé picélaa ne Pifarisi apí ne unósi unyine hapo re pi u torile un iwásá wai. Api riwúí kecəpe u nyeresə, ⁴ api Yeesu maa re: Ucélaa, pi unósi nkó tórilə un iwásá wai. ⁵ Moisi ye isé ró pa re təké ye lipinəsi pē apare tapisi təké kpu. N-ye ke pód yé?

⁶ Tinód kapi lē wéési nnya kapi lē u pise piké ne nnyine n yé piké ne pitele u n wa nnya. Amá Yeesu uú pe, uu kenípepi ne ntaai kémee piwóle kápáá. ⁷ Kapi ní we pin pipísise ne keyu u mahani nnya, Yeesu uu yisi uu kecíre nyere uu pi maa re: Uyee úu nókencəpe nké-i akópe n wailē uké mefoí ripare u tóori. ⁸ Uu kə pípe kpá uu ntaai kémee piwóle nəj. ⁹ Kapi anód nyē n kō, piwéése api pinnéi kpíi use use. Piwéése kái ne kori aí ne siwá páálá, ai pēe nkpéni unósi uyē mecire kecəpe yá, u ne Yeesu pin we. ¹⁰ Yeesu uu pēe yisi uu nyere uu u pise re: Unósi, yei kápí we? Uka úu akópe pód paa? ¹¹ Uu u pēse re: Uka úu we, Upíima. Yeesu uu u maa re: Né ám kə akópe pód pane. A n ηme aa tómpo. Amá kape kə akópe piwai rikpá.]

Yeesu yee písoi nnél metéí

¹² Yeesu uu kə písoi pēe n cápínelē pimáa kpá re: Né ne písoi nnéi metéi le. Nkó yee né n tíkilē úu píkaí kunmaha kémee sónene, amá metéi mee ye nfáa n he kuu yé m má. ¹³ Kei ke Pifarisi apí pēe u maa re: Pód ripódúruu kepódáá aseéra lese. In lē, aí nsímései kaa símisi. ¹⁴ Yeesu uu pi pēse re: Mpá kam tinécúruu kenécáá nsímé n símisi, nsímései ye mu. Li we re ne nyule kei kam n léeri ne kei kam n sí. Amá nó áni nyu kei kam n léeri ne kei kam n sí. ¹⁵ Sisoipipi metúhaane meco ke nód túhaane. Né ám úka ne túhaane. ¹⁶ Amá in te ne ne unyine túhaane, aseí kam tíkilē nen ne u túhaane. Li we re aí menécíre née ne u túhaane, tó ne Unésáa yee né n tumme ye pi. ¹⁷ Li nóinésé kémee wólaalē te písoi pité pin linyine kecáá nse n símisi, nsímései ye mu. ¹⁸ Né ne rinécúruu kecáá aseéra lesele, Unésáa yee né n tumme un kə kenécáá aseéra lese. ¹⁹ Api pēe u pise re: Yeí ke Upósáa uú we? Yeesu uu pi pēse re: Ani né nyu áni kə Unésáa nyu. Nən pēe né n nyu, nó kə pēe Unésáa pód kə n nyu. ²⁰ Yeesu ye anód nnyé male un Uléecaa keyo kémee awóotakai keyúrí we un Nléecaasimé céési. Ke uituηe íi pēe kahane n tu nnya, úka úu u tí.

Ani yé fe nəké kei kam n simpə ha

21 Yeesu uu kɔ pimáa pi kpá re: Ne tósule. Nó kam ani né wéési áni yé né yé, aní ne nɔanékópe kpini. Ani yé fe nɔké kei kam n símpɔ ha. 22 Pisuífi api pee pimécire m píseine re: Kuu nní m maa re ári yé fe tɔké kei kuu n símpɔ ha, yare u lalé uké umécire kpu nées? 23 Yeesu uu pi maa re: Nɔ́ ne metene nté pikó le, néen kecáá-pɔ ukó. Nɔ́ ne ketē nté pikó le, né ám ketē nté ukó. 24 Lē nnya kam nó maa re nɔnsá n ηmurei re nées nípá píyei uwee, nɔ ne nɔanékópe kpínine. 25 Kei kapi pee u píse re: Póó mpíí úye kecire? Yeesu uu pi pese re: Te íye kam mpíí mekee-me nó símaari? 26 Ne nɔkenécáá nsímé mále meyá ké símisi ké kɔ ne nó túhaane. Amá mmē kam uyee né n tumme kémee n kɔ ηmane kam písoi símisi. Asei ke uyē uu símisi.

27 Amá ápi nkpáni céri re Usáa nsímé kuu símisi. 28 Yeesu uu pee pi maa re: Nɔn píyei Usói Kepipi rintaáse, nó pee céri re nées nípá píyei uwee. Nó kɔ ceri re ám linékó cire líka wai, amá lē ke Sáa uu né n céesi kam símisi. 29 Tó ne uyee né n tumme tóo kesé we. Lē kuu ní la ηmane kam ye wa. Lē nnya, úu né riyá ké menécire n we. 30 Ke Yeesu uu lē n símisi, písoi meyá apí ne kefa u tene.

Písoi pee pimécire n te ne pilási

31 Kei ke Yeesu uu pee Pisuífi pee ne kefa u n tene maa re: Nɔn nnésímé n tikilē, nɔ pinépiretikí yíkíyiki le. 32 Nó pee nsímései ceri, nsímései mmē nn tíyese ani nómenécire n te. 33 Api u pese re: Tɔ Apiraham siyase le, ári kɔ píkai unyine ilasi tonelē. Yo nnya kaa pee re: Nó kam ani nómenécire n te? 34 Yeesu uu pi pese re: Asei kecáá, ké nó símisi re usói nkó yee akópe n wai ye akópe ulasi le. 35 Ulási úu ye mesére kényɔ ke-i kapi u m múílē n we. Uyɔpipi yee ye mesére kényɔ-i n we. 36 Lē nnya, Kepipi ken ilási kémee nó n lese, nɔ meyíkíyiki nómenécire tele. 37 Ne nyule re nɔ Apiraham siyase le. Amá nɔ kɔ péé la nɔké né kpu re áni nnésímé ηmurei nnya. 38 Lē ke nées Unésáa kémee n yé nkó ke nées símisi. Lē ke nɔ́ kɔ núnésáa kémee n kɔ ke nɔ́ kɔ wa. 39 Api u pese re: Apiraham ye urósáa le. Yeesu uu pi maa re: In te nɔ Apiraham sipipi le, ani Apiraham mewai n wai. 40 Menéwai nnéi yee re ké nsímései kam Uléécaa kémee n kɔ nó ritéjse. Amá nípá ne lē, nɔ kɔ pee wéésile nɔké né kpu. Apiraham úu pee lē wai! 41 Amá núnésáa sei mewai meɔ ké nɔ́ wai. Kei kapi pee Yeesu pese re: Ari siwásánkaipipi. Usáa use kóló kari má. Uyee nní Uléécaa. 42 Yeesu uu pi maa re: Uléécaa un pee mesei Núnésáa, nɔ yee pee né n la re ukemee kam léeri nen kɔ uyē nnya nté we. Ai menéla kémee kam ka. Uyee né tumme. 43 Yo nnya káni lē kam nó n símisi aseí kómei? Káni yé n fe nɔké nnénósimé kutu riñɔ nnya ye ni. 44 Kuníri kpee núnésáa. Núnésáa mela kani kɔ la nɔké n wai. Háí mekee-me kuu usoi kɔ.

Uu ye asei ritiki. Li we re asei aa ukemeé we. U ye un nnóome n wai kaí ne u sá. U unóome le. Uyee ko nnóome nnéi riyikí. ⁴⁵ Kai nní lē rí we nnya káni ye nsímései ke née n símisi ηmurei. ⁴⁶ Nó úye yee yé fe uu né nyíse re ne akópe wa? In te nsímései kam símisi, yo nnya káni péé ne kefa né tene? ⁴⁷ Usoi nkó yee Uléécaa ukó, yèè Uléécaa nsímé kutu ricole. Ke nǒ áni nní upikó nnya káni Uléécaa Nsímé kutu colē.

Yeesu ne Apiraham kecáá nsímé

⁴⁸ Pisuiifi api pee Yeesu pese re: Ai to mesei alari mále toké maa re po Samarii ukó le aa ko aníri héesii? ⁴⁹ Uu pi pese re: Am aníri héesi, amá Unésáa kam tíyu waise, nónn peé tinékó kópu! ⁵⁰ Am wéési ké rinécúruu ríyu waise. Unyine yee wéési uké ríyu né waise. Uyee ko utúhaane. ⁵¹ Asei kecáá, ké nó símisi re nkó yee nnésímé rimmúlú uu píkaí kpine.

⁵² Kei ke Pisuiifi api pee u maa re: To nkpéni meyíkíyiki yénle re po aníri héesile. Apiraham ye kpule, antepuye pód ko kpíni. Pód pee nkpéni re nkó yee mpósímé rintíki uu píkaí kpine! ⁵³ Yare pód ne urósáa Apiraham yee n kpu fele née? Antepuye pód ne ko kpínle. Yare pód pee úye? ⁵⁴ Yeesu uu pee pi pese re: In te née rinécúruu ríyu waise, am yé ríyu yē. Amá Unésáa uyē kani mí maa re uyee Nónneléécaa yee ríyu né waise. ⁵⁵ Ani ko pee u nyu. Amá né ne u nyule. Nen m maa re ám u nyu, ne lē wale nómenéco unóome. Amá né ne u nyule nen ko unsímé tiki. ⁵⁶ Nónnésáa Apiraham ye péé ne mpónnare cuunkeele re u yé kam uu kenékámeyaa yenu. Uu ko mesei ke yenu, urikiη ari níηesi hái. ⁵⁷ Kei ke Pisuiifi api pee u pise re: Páa kahane nkpáni inηē kuwóo n tu, pónn pee tee re po Apiraham yenaalē, née yo? ⁵⁸ Yeesu uu pi maa re: Asei kecáá, ké nó símisi re Apiraham uké kelene rí we, né ne péé wele. ⁵⁹ Kei kapi pee apare kpísi re piké u tapisi. Amá uu ne pi polu uu Uléécaa keyo-i léepo uu tómpo.

9

Yeesu ye utisi unyine kapi m mári unyíye paise

¹ Ke Yeesu uu ncée-i rí we un tósu, uu utisi unyine kapi m mári unyíye yenu. ² Upipiretiki api u pise re: Ucélaa, wóo kecire yee akópe wa nnya kapi ne utisi nkó mári unyíye? Uricuruu akópe nnya née pepeu u m mári akópe nnya? ³ Yeesu uu pi pese re: Ai uakópe nnya, ái ko pepeu u m mári akópe nnya. Lē kai yé n wa Uléécaa nnaηe nké ne ukecáá rí we lin nyáni nnya kuu unyíye. ⁴ Ke itunηe ii nní rí we, li pise re toké uyee né n tumme pikei wa. Kesine ye waine, úka uu yé pee fe uké keisi. ⁵ Kumúnjé nkú-i kam nní ketē kecáá rí we, née ketē kecáá metéi. ⁶ Kuu anóo nyē pimáa mí masí, uu keteni-i meta tuke uu ne sipérépi wai, uu unyíye uyē inipee pórii, ⁷ uu pee u maa re: A n ηme a ha Silowee

kupṛe-pṛ lihí. Silowee aseí re Utumε. Uu mesei yisi uu sḯ uú ha líhu. Kuú ha m pεeme, uu peé n nyáni. ⁸ Uπiperecṵ ne pεpeε n nyu re u pεe wéleile, api peé m píseine re: Ai nkó yeε pεe tú un wéleii? ⁹ Picṵ api ye re: Uyεε lo. Picṵ api re aái, menyíne kapi wene. Uricuruu uu pεe re: Né ηmaa lo. ¹⁰ Api pεe u pise re: Iye kai wa ke ipónípeε íí ne nkpéni nyáni? ¹¹ Uu pi pese re: Utisi uyē kapi ye n sée re Yeesu yeε sipérépi wa, uu inípeε né pórii uu pεe né maa re: “A n ηme a ha Silowee kupṛe-pṛ lihí.” Am sḯ am ha líhu, am peé n nyáni. ¹² Api u pise re: Yeí ke utisi uyē uú we? Uu pi pese re: Am nyu.

Pifarisi ye unyíye yeε m peí nstmé pise

¹³ Api pεe utisi uyεε pεe mekeε n nyíinlε ne Pifarisi kémeε sḯ. ¹⁴ Keyáa ké ke Yeesu uu sipérépi n wa uú ne inípeε u wúkule ye pεe kewénteyaa le. ¹⁵ Pifarisi pṵṵ kṵ pipísei u kpá re íye kai wa kuú ne nkpéni nyáni? Uu pi maa re: Sipérépi kuu inípeε né pórii, am sḯ am ha líhu, am pεe nkpéni n nyáni. ¹⁶ Lē nnya ke pikεcṵpe pinyine apí maa re: Utisi uyεε mewai mmé n wa úu yé fe uké Ulééca-i n leeri. Kúu nní kewénteyaa isé rintiki nnya. Picṵ api re: Iye ke ukópekṵṵ uu yé fe uu mewaisaηa mmé mecṵ wai? Kei kapi pεe anṵṵ akṵ akṵ ne rikéne. ¹⁷ Pifarisi api kṵ unyíye uyē pipísei kpá re: Iye ke pṵṵ utisi uyεε inípeε pṵ m pṵise kecáá músu? Uu re: Antepu lo.

¹⁸ Mpá ne lē, Pisuifi piwéése api pεe la piké kṵ te u pεe unyíye le kuu kṵ nkpéni nyáni. Api pεe upikṵ séi ¹⁹ api pi pise re: Nṵunéhmane uyē kani n tee re nṵ u marile unyíye ye mesei nkṵṵ? Iye kai wa kuu kṵ ne nkpéni nyáni? ²⁰ Upikṵ api pi pese re: Tṵ u nyule re u kerṵpipi. Tṵ kṵ u marile unyíye. ²¹ Amá ári nyu lē kai n wa kuú ne nkpéni n nyáni, ári kṵ nyu wṵṵ u pṵise. Ani u pise, úu kewá, u yé fe uu uriyu kecáá nkṵ símisi. ²² Pisuifi piwéése kapi wuru nnya kapi lē ma. Li we re Pisuifi piwéése ye pεe kóméinele re úye un m maa re Yeesu ke Ulééca uu wée, piké liute kuyómeyáhaalee-i lese. ²³ Lē nnya ke upikṵ apí maa re: Uu kewá, ani uricuruu pise! ²⁴ Pifarisi api kṵ uyē kapi m mári unyíye pipísei kpá api u maa re: A aseí símisi liké Ulééca rinyiri ritaáse. In tṵṵ, tṵ nyule ηmaa re utisi uyεε ukópekṵṵ le. ²⁵ Uu pεe pi pese re: Un ukópekṵṵ, né ám nyu. Amá likei lise kam nyu re ne pεe unyíye le nen kṵ pεe nkpéni nyáni. ²⁶ Api pεe u pise re: Yo kuu pṵ wa? Iye kuú ne inípeε pṵ wúkule? ²⁷ Uu pi pese re: Ne písímé nó masile áni kutu né ricṵ. Yo nnya kaní la ké kṵ písímé rikpá nṵké kṵ? Néε nṵ ne kṵ lalε nṵké panse upipiretiki? ²⁸ Kei kapi alé u rikápáá api re: Pṵṵ uyē upiretiki. Amá tṵ ne Moisi pipiretiki le. ²⁹ Tṵ nyule re Ulééca ye ne Moisi símisile. Amá ári nyu ricuruu méye ke nkṵ pṵṵ léeri. ³⁰ Unyíye yeε m peí uu pi maa re: Lεleε píri né ní we yeε re áni nyu méye kuu léeri,

uu kò ppe tíyese inénípee íí n nyáni. ³¹ Tò nyule re Uléécaá úu ye ukópékáó ne kutu ricó, amá nkó yee ríyu u n waiselē un umela wai kuu ye kutu ricó. ³² Kaí ne n weme, ári pikai kómaalē te unyine ye tíyese usoi kapi m mári unyíye uu ye kò yenu. ³³ Utisi nkó unsá ppe Uléécaá kémee n leeri, úu yé ppe fe uké linyine wa. ³⁴ Api u pese re: Háí kapi ne pò ní mári kaa akópe kémee pólólē. Póó yé ppe nkpéni tó céési, née yo? Api ppe kuyómeyáhaalee-i u lese.

Pifarisi rinyíye

³⁵ Yeesu uu kóm te pi utisi uyē lese. Uú ne utisi uyē sáne uu u pise re: Pó Usoi Kepipi ne kefa tenelēe? ³⁶ Uu Yeesu pese re: Uyee úye, Upíima? A né símisi ké ne kefa u tene. ³⁷ Yeesu uu u pese re: Uyē kaa nní nyáni, uyee nní ne pò símisi. ³⁸ Kei kuu ppe re: Ne ne kefa pò tenele, Upíima. Uu ppe Yeesu kenyale-i wúla uu ríyu u waise. ³⁹ Yeesu uu ppe re: Ne ketē kecáá kale ké ne písoi túhaane, peppe n nyíinlē piké n nyáni, peppe n nyáni póké nyíinu. ⁴⁰ Pifarisi pinyine ye ppe ukekúrí wele. Kapi anóó nyē n kó, api u pise re: Yare tó ne kò pinyíye le, née íye? ⁴¹ Yeesu uu pi pese re: Nón ppe pinyíye, áni yé ppe akópe m má. Amá nò ye maa re nò nyánile nnya ke nóanékópe aa nókenécáá we.

10

Useesé ne isáŋ kenyárú

¹ Yeesu uu re: Asei kecáá, ké nò símisi re usoi nkó yee úu rinonoo-mē ne kusánlee-i n lompó, amá uu ppe kuwélé féé ne lompó ye uyaa ne usoi kpááree le. ² Amá nkó yee ne rinonoo n lompó yee useesé. ³ Tinonoo uméré yèè useesé tinonoo hánnele, isáŋ ii umetē kom, uyē uu ppe nípá uisáŋ íye rinyiri séi uú ne i leepó. ⁴ Un uikó nnéí pilésepo m masí, uu ppe ikekpeē wai. Kii nní umetē n nyu nnya, ii ppe u n tikilē. ⁵ Ii ye pikai usoi nkó kii n nyu ritiki. Amá ketaa-pó kii ye u kaase, kii nní pisáne metē n nyu nnya. ⁶ Yeesu uu kenyárú nké písoi ppe kutu u n cólē wai, amá ápi ceri lē kuu ní la uké male.

Yeesu yee useesé sone

⁷ Yeesu uu kò pimáa pi kpá re: Asei kecáá, ké nò símisi re née kusánlee rinonoo. ⁸ Pē nnéí ppe ní ka apí ne né tise ye piyaa ne písoi kpááree le, amá isáŋ íi ne kutu pi ricó. ⁹ Née rinonoo. Uyee né mmé rintíki uú ne lompó ríyu kai yé ló. U yéé lompole uu léeri uu kò liluke-luke m má. ¹⁰ Piyaa ne pikópe ne picainkee nmane nnya ke uyaa uu ye ka. Amá né ne kale re isáŋ iké nfáa yē nké ne i m pom. ¹¹ Née useesé sone. Useesé sone yèè fele uu uisee nkpo yósu uu kpi. ¹² Usáne kapi n kpísi un keisi úu useesé yíkíyiki, áí kò uyee useete. U ye kúkppe yenle kun weme, uu isáŋ yá uu wuru. Kúkppe póó ppe isáŋ lakasente aku yékááse. ¹³ Kai

nni siwóó ηmane nnya kuu keisi, úu isán kecáá nfasimé ríka wai. ¹⁴ Née useesé sone. Ne inésán nyule, iyē in kō né nyu ¹⁵ yare ke Unésáa uu né n nyu néen kō Unésáa uyē nyu meca. Né fe am inésán nkpo yosu am kpi. ¹⁶ Ne kō isán icō mále yee ii kusánlee nkú-i ní we. Li pise re ké kō iyē wélaame. I yé menétē kō, ai wai kusánlee kuse ne useesé use. ¹⁷ Sáa ye né lale re ne ηmurei re ké kpu ké ppe kō nfáa piyéne rikpá nnya. ¹⁸ Uka úu nfáa né yosu. Née rinécúruu ηmurei re ké kpu. Ne rínanje mále nen yé kpu am kō limemáa nfáa yenu. Lē ke Unésáa uu né n forii re ké wa ye lē.

¹⁹ Nsímé mmē nnya, Pisuiifi api kō Yeesu kecáá anóó akó akó n símaankeε. ²⁰ Pimeyā api re: U aníri héesile, u isahō torile. Yo nnya kani kutu u cōlē? ²¹ Picō api re: Un ppe aníri n héesi, úu yé ppe nni n símisi. Kuníri yé fe aku unyíye inipεε wúkuleε?

Pisuiifi ye Yeesu kesi

²² Nnyiyε kumúnjé-i kapi keyáa kenyine Yerusalem-i Ulééca keyō inyóonse anyá wai. ²³ Yeesu un we un Ulééca keyō-i Salomō imele apole metene nyérei. ²⁴ Pisuiifi api ppe kekále u wai api u pise re: Ne keyo-pō kaa yé lē tō n séélē tōn táikεε? In te pōó uyē ke Ulééca uu n wée, a ró símisi kekéripi cáká-cáká. ²⁵ Yeesu uu pi pese re: Ne lē pisímé nó masile ani yúlu. Mewai kam ne Unésáa nnanje n wapisi ye nyísele re aseí kam símisi. ²⁶ Amá ke nō áni nni inésán nnya, áni ηmurei. ²⁷ Inésán yēē menétē konle. Né ne kō i nyule, ii ye kō né tíki. ²⁸ Nfáa teneciré kam i he, ii píkaí kpine, úka úu yé kō fe uké anénípe-i i yosí. ²⁹ Unésáa yee né i mí pa ye mpá úye fele. Uka úu yé fe uké Unésáa anipe-i i yosí. ³⁰ Tō ne Sáa tō ye usoi use lē.

³¹ Kei ke Pisuiifi api kō apare pikpiké rikpá re piké u tapisi. ³² Yeesu uu ppe pi maa re: Ne mewai sone meyā mee Sáa kémee n léeri nó nyísele. Mekecōpe méye nnya kaní la noké apare né tapisi? ³³ Api u pese re: Ai mewai sone méka nnya karí la toké apare pó tapisi toké kpu, amá kaa Ulééca n lámaankeε nnya ye ni. Pó kesoipipi, aa mapócíre n nyáni re pó Ulééca lē. ³⁴ Yeesu uu pi pese re: Ai nóínésé kémee wólaalē te Ulééca ye maa re:

Nō keyómecaa sipipi lē? ³⁵ Tō nyule re ápi yé fe piké lē ke Nléécaasimé ritelé ari mí ma tinne. Isé ritelé ye pē ke Ulééca uu péé ne n símisi sée re keyómecaa sipipi. ³⁶ Sáa yee né wée uu ketē kecáá né tumti. Yo nnya kam yé maa re ne Ulééca Kepipi lē ani ppe re Ulééca kam lámaankeε? ³⁷ In te ái Unésáa mewai kam wai, áni kape ne kefa né tene. ³⁸ Amá in te mē kam wai, mpá nōnsá n la noké ne kefa né tene, ani kō mē kerí ne kefa tene, ani ppe kekéripi ceru re Unésáa ye kenémee wele, néen kō Unésáa kémee we. ³⁹ Api kō n náási piké u tí, amá uu ne pi ηméherεε. ⁴⁰ Kei ke Yeesu uu kō yisi uu Yuriteε nkoi pitéj pele, uu

ha kei ke Yohani uú pɛɛ mɛkɛɛ pɪsoi míni n wólɛ tone.
 41 Pɪsoi kulúí pin kei ukemɛɛ sónaapɔ api ye re: Yohani
 úu mɛwaisaŋa méka wa. Amá mmɛ nnéi kuu utisi nkɔ
 kekáá m ma ye aseɪ ritikilɛ. 42 Kei ke pɪsoi meyá api pɛé
 ne Yeesu kefa tɛne.

11

Lasaa nkpɔ kekáá nsímé

1 Utisi unyine yeɛ pɛé we un póólú, api ye u séi re Lasaa.
 Maari ne umáa Marita kuyu Petanii-pɔ kuú pɛé we. 2 Maari uyɛɛ
 Upíima ana tulaali kəonu uú ne unnyúpi tinne. Uuyei Lasaa yeɛ
 pɛɛ póólú. 3 Lasaa piyɛi pɛ keté api Yeesu kémɛɛ tum apí ha u
 maa re: Upíima, usoi uyɛ kaa nní n la ye póólúle. 4 Ke Yeesu uu
 nsímé mmɛ n kɔ, uu re: Ai nkpɔ itoi kuu póólú, amá Uléécaɔ uké
 ne ríyú n yé nnya kuu póólú. Kei kai yé kɔ ne Uléécaɔ Kɛpipi ríyú
 waisɛ.

5 Yeesu ye pɛɛ Marita ne uwá Maari ne Lasaa lalɛ. 6 Kuu
 pikómɛ m masí re Lasaa ye póólú memáá, uu kei kuú pɛɛ n we
 siyáa sité ketónɛ kpá. 7 Uu pɛɛ upipiretiki maa re: Tóké Yutee
 ketɛ-mɛ pelɛ. 8 Upipiretiki api u pɛsɛ re: Ucélaa, ái kahanɛ n
 náŋai ke Pisuiɪ apí pɛɛ kei-pɔ la piké apare pɔ tapisi piké kpu.
 Kei kaa kɔ la pəké pelɛ née? 9 Yeesu uu pi pɛsɛ re: Kai ye nní n
 weesi, itunɛ yeɛ leemɛle née íi ye leemɛ? Uye un ne metunɛtɛi n
 sónɛ, úu ye rikpɔu. Li we re u ye ketɛ nké kekáá metéi n nyánile.
 10 Amá úye un kesine n sónɛ, u ye rikpɔule re metéi áme ukeméé
 we nnya. 11 Ke Yeesu uu lɛ pimáa m masí, uu kɔ kpá re: Urósáne
 Lasaa ye lɔnile. Ne sinle ké ha u yónɛ. 12 Upipiretiki api u maa
 re: Upíima, in te u lɔnile, u ye peí. 13 Lasaa nkpɔ nsímé ke Yeesu
 uu lɛ tee. Upipiretiki pón mūsu re nnɔni yíkíyiki nsímé kuu
 símisi. 14 Yeesu uu pɛɛ pi luru re: Lasaa ye kpulɛ. 15 Nó nnya
 kai né láárú re ám pɛɛ likumúnɛ kpɛ-i kei we. Li lɛ wale re nəké
 ne kefa né n tɛne nnya. Tóké nkpɛni ukemɛɛ tómpɔ. 16 Kei ke
 Tomaa kapi rinyíri n he re Usika uu pɛɛ pipiretiki tɔrɔɔ maa re:
 Ani mpɔ tóóké kɔ ha, tɔ ne uyɛ tóké ha kesé kpu.

Yeesu yeɛ ye nkpɔ-i yukuse, uyɛɛ kɔ nfáa

17 Ke Yeesu uu n tuipɔ, uu kóm te Lasaa ye nhóre kémɛɛ
 siyáa sina piwai masilɛ. 18 Petanii ye ne Yerusalem kəlenle yarɛ
 kilomɛtiri pitaani kumúnɛ. 19 Pisuiɪ meyá ye pɛɛ Marita ne
 Maari piyáhaa kale piké piuyei nkpɔ pi riyákasɛ. 20 Ke Marita
 uu n kɔ te Yeesu ye nnyáá waimɛ, uu yisi uu u tɛpɛi, Maari pɔɔ
 kɛyɔ-i tone. 21 Marita uu Yeesu maa re: Upíima, pɔn pɛɛ nté
 n we, unéyɛi úu yé pɛɛ kpu. 22 Amá ne nyule re nípá nkpɛni,
 Uléécaɔ yé lɛ nnéi kaa u m pisɛnɛ pɔ pa. 23 Yeesu uu u maa
 re: Upóyɛi ye nkpɔ kémɛɛ yisine. 24 Marita uu re: Ne nyule re

u yé kam uu keyáa tǝrǝ ketúné ke pikpǝkpǝ api n yisine yisi. ²⁵ Yeesu uu u maa re: Néé ye pikpǝkpǝ yukuse, néé kǝ nfáa. Usoi nkó yee ne kefa né n tene ye nfáa waine, nǝpá un píyei n kpu. ²⁶ Nkó yee nfáa m má un peé ne kefa né tenelē úu píkai kpine. Pǝ lē ḡmureii? ²⁷ Marita uu u pese re: Eee Upiima, ne ne kefa tene re pǝ́ ke Uléécaá uu wée. Pǝ́ Uléécaá Kepipi kee ketē kecáa mékame m má.

Yeesu ye tē

²⁸ Ke Marita uu lē pimáa mí masí, uu yisi uu tǝmpǝ, uu ha uwá Maari séi uu u wéí-wéí re: Ucélaa ye kale, u pǝ séile. ²⁹ Ke Maari uu lē n kǝ, uu mese ne mese yisi uu Yeesu tǝpei. ³⁰ Yeesu úu pee kahane kuyu kpe-i n lompǝ. Kei ke Marita uu peé ne u rinsáne cire kuú peé kǝ ne lē we. ³¹ Pisuiifi pee pee Maari keyǝ-i ḡ we pin nkǝ u yáasi, api yénu re u riwakasile uu léepǝ. Api yisi api u tiki. Pi pee lē músule re rikpíi-i kuu sí uké ha tē. ³² Ke Maari uu kei ke Yeesu uu ḡ we n tuiǝ, uu uana metene lólu uu u maa re: Upiima, pǝn pee nté n we, unéyíi úu yé pee kpu. ³³ Ke Yeesu uu n yé te Maari ye ténile, Pisuiifi pee u rintúkipǝ pǝǝn kǝ téní, ai u lémesi uripǝǝ ari caai hái, ³⁴ uu pee pi pise re: Yei kani u wa? Api u pese re: A kam a yē, Upiima. ³⁵ Yeesu uu téní. ³⁶ Pisuiifi api pee re: A tíye u pee u la kpa! ³⁷ Pikǝcǝpe pinyine pǝǝ re: Uyee unýíye inipee n wúkule úu yé pee fe uu wai usoi nkó úu ye kpuu?

Yeesu ye Lasaa nfaa peseme

³⁸ Ai Yeesu pilémaa kpá, uripǝǝ ari caai hái uu yisi uu rikpíi-i tǝmpǝ. Kuparepoo kunyine ye ku kapi nnǝǝ-i mepare riñfi. ³⁹ Yeesu uu pi maa re: Ani kepare lese. Ukpǝkpǝ uyei, Marita uu Yeesu maa re: U nkǝpéni pikpáhái masí, Upiima. Kuú ne n kpu, li siyáa sina piwai masile. ⁴⁰ Yeesu uu u pese re: Am pǝ́ maa re pǝn ne kefa n tene, pǝ́ yé te Uléécaá ye ríyu málee? ⁴¹ Kei kapi pee kepare wúkule, Yeesu uu keléécaá weríi uu re: Sáa, ne pǝ́ pǝǝnese re pǝ ne kutu né ricǝ nnya. ⁴² Né ne nyule re mesére kaá ne kutu né cǝlē. Amá písoi riwúí píima ntí tee nní né n kálaalē nnya kam lē ma re piké fe piké ne kefa tene re pǝǝ né tumme nnya. ⁴³ Kuu lē pimáa mí masí, uu cáai ai cá re: Lasaa, a leeme! ⁴⁴ Usoi uu kei nní yisi uu léeri, uana ne uanipe an sisánǝápampi pílaankeelē, ukeyu ken kusánǝá yáriilē. Yeesu uu pee pi maa re: Ani u fénnente ani u yá uké tǝmpǝ.

Pisuiifi piwéése ye rinǝǝ rise wa piké Yeesu ti

⁴⁵ Pisuiifi meýǝ pee Maari keyǝ-i n hápǝ api lē ke Yeesu uu n wa yenu, apí ne kefa u tene. ⁴⁶ Amá picǝ pǝǝ sí, apí ha lē ke Yeesu uu n wa Pifarisi keenkee. ⁴⁷ Kei ke pepee ye Uléécaá inyǝǝnse n wa piwéése ne Pifarisi api pitúhaane píima cápíne api re: Iye kari waine? Usoi nkó ye mewaisaḡa wapisile hái! ⁴⁸ Tǝn n tíye un

l̄e n wai, p̄isoĩ nn̄eĩ ȳe ne kefa u tene, R̄om pikó api p̄eé weri api Uléécaā keȳo foru ap̄i ne kuróyu p̄ene. ⁴⁹ P̄isuifi piwéése p̄e use kapi ye s̄ee re Kayifu. Uyee p̄ee kuñm̄e kp̄e Uléécaā isina t̄u. Uyē uu p̄ee pi maa re: Ani n̄ka kómei! ⁵⁰ Ani ȳe te li ne kut̄osi nó we re usoi use uké n̄nn̄nen̄eĩ nkp̄o kpu, kuyu nn̄eĩ áku kap̄e ne méwoo rins̄éé nnyaa? ⁵¹ Ai re ukemún̄jé cire kuú ne l̄e ma. Kai nn̄i uyee p̄ee likumún̄jé kp̄e-i Uléécaā usina nnya kuú ne Uléécaā rinyiri símisi re Yeesu yee P̄isuifi kecáá kp̄ine. ⁵² Ai k̄o P̄isuifi kecáá ñman̄e nnya kuu kp̄ine, amá li p̄ise re uké kpu uké ne Uléécaā sipipi s̄ee ket̄e nn̄eĩ kecáá n yekaal̄e cáp̄ine siké pans̄e p̄isoĩ p̄ise.

⁵³ Kai ne keyáa k̄e n kp̄isi, P̄isuifi piwéése api rin̄ó rise wai re piké Yeesu kpu. ⁵⁴ L̄e nnya, Yeesu úu ye p̄ee P̄isuifi kec̄ape p̄inyérei rikpá piké u n nyáni. Uu p̄ee yisi uu ket̄e kenyine kee ne kucesi kóima n kól̄e-m̄e t̄eñ, u ne upip̄iretiki ap̄i ha kei-p̄o n we. Pi ye kei s̄ee re Efirayim.

⁵⁵ Isirayeli pikó nkp̄o mel̄ó anyá ye p̄ee nyahaim̄ele. L̄e nnya ke kei pikó meyá ap̄i yisi ap̄i Yerusalem s̄i te piké ha inyóonse inyekii wa anyá aké kelen̄e tu. ⁵⁶ Api Yeesu w̄elaankee, ap̄i p̄ee Uléécaā keȳo-i n we pin p̄ee p̄imec̄apec̄ire p̄iseine re: N-ye kani músu? Yar̄e u yé kam n̄ee úu yé kam? ⁵⁷ P̄epeee ye Uléécaā inyóonse n wa piwéése ne Pifarisi ye p̄ee rin̄ó p̄ih̄ee masile re: Uye un ukel̄o n nyu, uké símisi piké fe piké u t̄i.

12

*Maari ye Yeesu ana kecáá tulaali k̄oñu
(Matiyee 26:6-13; Mariki 14:3-9)*

¹ Lin t̄isel̄e siyáa sikpuul̄u piké kelen̄e nkp̄o mel̄ó anyá li, Yeesu uu yisi uu Petanii t̄ómp̄o. Kei ke Lasaa kuú p̄ee pikp̄okp̄o k̄em̄ee n yukuse uú we. ² Api kusáne u wai, Marita un iluke h̄oñente, Lasaa p̄óñ p̄epeee iluke keluke-i Yeesu kekúri ní t̄u kec̄ape we. ³ Maari uu p̄ee tulaali pape-pape yee nn̄eĩ p̄iima m má kenúmp̄i kp̄isi, uu Yeesu ana kecáá k̄oñi uu p̄ee unnyúpi ne Yeesu ana tinne. Tulaali kukpáhá aku k̄eȳo yipu. ⁴ Yeesu pip̄iretiki kec̄ape use kapi ye n s̄ee re Yutasi Isikariȳoñti yee ní ka uu Yeesu piláar̄o anip̄e-i wai, uu p̄ee re: ⁵ Yo nnya kápi tulaali pape-pape nkó yáa ne nn̄eĩ p̄iima piké siwóó p̄iwek̄óó h̄e? ⁶ Ai re p̄iwek̄óó nfasimé kuu wai nnya kuu l̄e ma. U p̄ee uyaa le. Kuu nn̄i kuwóól̄o m múl̄e nnya, u ye p̄ee l̄e kapi k̄em̄ee n wai-p̄o yáaile. ⁷ Yeesu uu u maa re: A unósi nkó riyá s̄éé! U l̄e wale un ne keyáa k̄e kapi nh̄ore-i né n tanine músu. ⁸ Mes̄ere ke p̄iwek̄óó ap̄i yé n̄ken̄ékúri n we, amá né ám̄ mes̄ere n̄ken̄ékúri wene.

Pi rin̄ó rise wa re piké Lasaa kpu

⁹ P̄isuifi kulúĩ ye p̄ee k̄o te Yeesu ye Petanii-i we. Api s̄i kulúĩ, áĩ uyē ñman̄e nnya, amá piké k̄o ne Lasaa kuu pikp̄okp̄o k̄em̄ee

n yukuse n yé nnya. ¹⁰ Pεπεε ye Uléécaá inyóonse n wa piwéése api símisi aí tone re piké kó Lasaa pḗ kó kpu ¹¹ re Pisufi meýā ye pεε pi yálenle pin uyé nnya Yeesu ne kefa tene.

Yeesu ye Yerusalem kuyu loni

(Matiyee 21:1-11; Mariki 11:1-11; Luki 19:28-40)

¹² Kai kóso n weesi, pisoi kulúí píima pεε nkpó melóó anyá pinyáni n hápá, api kóm te Yeesu ye Yerusalem-i sónepá. ¹³ Api pinnéí atenepai kpasi api síka apí ne u tépei, pin cáái re:

Osanna! Aní uyee n sánti ne Upíima rinyiri ritaáse. Uyee Isirayeli pikó uyóopi. ¹⁴ Yeesu uu keminaapipi kenyine yenu, uu kekecáá tone yare kai n wólaalé te:

¹⁵ Nó Siyá kuyu pikó,
iwame íi kape nó wa.

Ani ripaí, núnéyóopi yee nní keminaayaha kepipi kecáá tū un ne weme. ¹⁶ Upipiretiki ápi pεε lelee n wai aseí kó kelene. Amá ke Uléécaá uu Yeesu ríyu n waise kapi pεε léise re lē ke pisoi api nní u n wa kaí pεε mekee-me ukecáá wólaalé.

¹⁷ Pē nnéí pεε pεε Yeesu kekúrí ní we kumúné kpe-i kuú pεε Lasaa nhóre-i n sée uu léseri uu kó pikpókpo kémee u yukuse, api lē kapi n yé pisoi keenkee. ¹⁸ Lē nnya ke pisoi riwúí ari pítépei u ha. Pisoi ye pεε kónle re u mewaisaṅa mē wale. ¹⁹ Pifarisi api pεε símaane re: Nó nyáni re méwoo kani wai. Pisoi nnéí pεε nní u tikilē.

Pikireki pinyine ye la piké Yeesu yé

²⁰ Pikireki pinyine pḗ ne kó pεε anyá kumúné kpe-i pεpεe Yerusalem ní ha piké ha Uléécaá yáasi kecápe wele. ²¹ Api Kalilee ketē-pó Petisayita ukó Filipu kekúrí nyósópó api u maa re: Urósáa, tó pεé la re tóké Yeesu yé. ²² Filipu uu sí uú ha lē Antiree símisi, piketé apí ha ne Yeesu símisi. ²³ Yeesu uu pi pεse re: Li nkpéni itunje tule re Usoi Kepipi keké ríyu yé. ²⁴ Asei kecáá, ké nó símisi re tilukepipi tinsá n loó tiké kpu, timécire kari ye n we. Amá tin n kpu, ti ye apipi kulúí marile. ²⁵ Nkó yee unfaa ní la yé kam uu n fómni. Amá nkó yee úu ketē nté unfaa n kpísi uké waise linyine, úu n fómnine, amá nfáa tenéciré kuu yénune. ²⁶ Uye un n la uké pikéi né wa, uké né n tikilē. Kei kam ní we ke unékéikó pḗ kó sánti uké n we. Uye un pikéi né n wai, Saa yé ríyu u waise.

Yeesu ye unkpó nstmé símisi

²⁷ Lē memáá, Yeesu uu pεε re: Tinépó ye nkpéni caailenle. Né nkpéni re íye? Te Saa, kape tíye ké ntóosi itunje nnyí kémee lompó néé? Lē nnya kam kó pεé ka. ²⁸ Saa, a ripónyíri ritaáse! Kei ke metē menyine amé keyómecaa-pó leeme amé re: Ne pítaáse ri masile, né kó pítaáse rikpáne. ²⁹ Pisoi pεε

kei n cápinelē api lē kom api re: Ikónē yēē ηmurei. Picō api re: Uléécaatumē unyine yēē nē u símisi! ³⁰ Kei kē Yeesu uu pēē pi maa re: Ai nē nnya kē metē mmē amē léemē, amá nō nnya yē ni. ³¹ Nkpéni kē itunje ii tu re piké nē ketē nké pisoι túhaane. Nkpéni kē itunje ii tu re piké ketē uyōopi lakase. ³² Amá kumúnjé kpe-i kapi keléécaā né n síkane, nē né tíyese pisoι nnéi api kenémēē weri. ³³ Nkpō mmē kuu n sōnti uké ní kpu nsímé kuu lē pi símisi. ³⁴ Pisoι pēē n cápinelē api u pēse re: Tō irósé ritelē-i kēénle re mesére kē uyē kē Uléécaā uu n wēē uu yé nfáa m má. Yo nnya kē pōō pēē re: Li pise re piké Usoi Kepipi keléécaā risíka? Wóo pēē nkpéni Usoi Kepipi kē? ³⁵ Yeesu uu pi pēse re: Metéi yē kō nē nōkenécōpe wēle. Amá ámē pēē nánaine. Ani nkpéni kē metéi amē nní ní we n sōne, kuηmaha áku kape nē nō rinkáikai nnya. Nkó yēē kuηmaha-i n sōne úu nyu méye kuu sí. ³⁶ Lē nnya, kani nkpéni nní metéi m má, ani nē kefa mē tene nōké nē m panse metéi sipipi nnya.

Kē Yeesu uu lē pimáa m masí, uu tōmpō uú nē ketaa pi wai uú ha pésu.

Pisuifi ápi Yeesu nē kefa tene

³⁷ Mpá kuu mēwaisaηa kulúi pikeyu-i n wapisi, ápi ηmurei piké nē kefa u tene. ³⁸ Lē kē antepu Esayi uú pēē mēkēē m ma kai lē wa re:

Upiima, wóo ntósímé kari n símisi ηmurei?

Uye kē Upiima uu unnaηe kuú nē n keisi nyíse? ³⁹ Lēlē n tíyese kápi yé nē n fe piké nē kefa n tene yēē lē kē Esayi uu kō m maa re:

⁴⁰ Uléécaā yē pi nyiinsēle re ápi kape nē n nyáni nnya.

U pimēsōhō yariile re ápi kape nē líka aseī n kō nnya.

Iná lē, pi yé ukeméē ha uu pi pōise.

⁴¹ Kē Esayi uu Upiima meyoōpi n yé nnya kuu fe uu lē male.

⁴² Mpá nē lē, Pisuifi piwéése kecōpe, meyā yē péē nē kefa Yeesu tenēle. Amá Pifarisi nnya, ápi yē pēē pisoι kecōpe lē ma re pi yé kuyómeyáhaalee-i pi lakase nnya. ⁴³ Pi péē lalē pisoι piké yē ríyu pi waise ai tósu kē Uléécaā uu yé ríyu pi n waise.

Yeesu yē unsímé nē ketahai rikéne

⁴⁴ Lē memáa, Yeesu uu pēē cáái re: Nkó yēē nē kefa né n tene úu nē nē ηmane kefa tene. Asei kecáa, uyēē né n tumme kuu kō nē kefa tene. ⁴⁵ Nkó yēē né n nyáni yē uyēē né n tumme nyánile.

⁴⁶ Né nē metéi le. Nē ketē kecáa kale re uyēē nē kefa né n tene úu kape kuηmaha-i n we. ⁴⁷ Uye un nnésímé n kō unsá n tintiki, ái nēē nē u túhaanene. Am ketē kecáa ka re ké nē pisoι túhaane, amá nē ka re ké piriyu lō. ⁴⁸ Nkó yēē né ní yē, úu kō nnésímé pakarelē yē utúhaane mále. Nsímé mmē kam nní n símisi mēē ha nē keyáa tōrō ketúnjé u túhaanene. ⁴⁹ Ai kenémúnjé cire kam

ne símisi. Amá, Sáa yee né n tumme yee uricuruu lē kam yé n símisi ne lē kecáá kam yé n céesi né forii. ⁵⁰ Ne kó nyu re lē kuu n forii yè nfáa teneciré hele. Lē nnya, ne ye lē kam n símisi símisile yarē ke Unésáa uu né n forii.

13

Yeesu ye upipiretiki ana heere

¹ Lin ne weesine piké ne nkpo meló anyá li, Yeesu un nyu re uitunje ye tule re uké keté nké kecáá yisi uké Usáa-i pele, uu pee upisoi pee keté kecáá n we un pi la, meyansei píla kpá ne kèto-pó. ² Kai nnyó n wa, u ne upipiretiki pin tū pin iluke le. Kuniri pón Simó Isikariyóoti unmánē Yutasi kefa-i piwai masi re uké u ti uké upilaaró pa. ³ Yeesu ricuruu ye pee nyule re Sáa Ulééca kémee kuu léeri, ukeméé kuu kó pele, un kó nyu re Sáa Ulééca ye nípá yo uanipe-i wale. ⁴ Uu pee keluke-i yisi uu ukutukanka cícaá mahani uu kúpəpəú kpísi uu kehale-i té ⁵ uu pee limemáá kucári maa kunyine-i míni súúni, uu upipiretiki ana pihēere loni, uu kó ne kúpəpəú kuu kehale-i rinté pitinnente loni. ⁶ Uu Simó Piyee tulu, uyē uu u maa re: Pó Upiima, ái pó yé pee meníne né ána heere! ⁷ Yeesu uu pee u pese re: Aa lē kam nní n wai aseí kómei kelenē. Amá pó kam aa kepire kom. ⁸ Piyee uu u maa re: Ai we kparáa re póké né ána heere. Yeesu uu u pese re: Nensá kó pó n heere, tó ne mpó ári yé fe toké linyine ripéne. ⁹ Kei ke Simó Piyee uu pee u maa re: In lee ni, ái ána nmanē kaa yé né heere, Upiima, ne anípe ne ríyu kaa yé ne ripéne! ¹⁰ Usoi nkó yee piwóle ní masi úu ye kó n wéesi uké piwóle rikpá. [Insa ána kuu yé heere.] U uipine nnéi wólele uu funi. Nó ne piwóle masile ani funi, amá ái pee nónnéni. ¹¹ Yeesu ye pee uyee piláaró anipe-i u n waine pinyuwe máalenle. Lē nnya kuú maa re: Amá ái pee nónnéni kani wóle ani funi.

¹² Kuu upipiretiki ana pihēere ní masi uu kó ukutukanka cícaá pitane pese, uu keluke-i ketóne pele, uu pi pise re: Nó lē kam nní nó n wa aseí konle nní? ¹³ Nó né sélei re Ucélaa ne Upiima. Nó alari mále. Ne mesei lē le. ¹⁴ Néē nní Nónépiima ne Nónécélaa. Néēn ána nó n heere, li pise re nóké ye kó nómenécəpəcire ána heerentene. ¹⁵ Ne lē nó nyísele nóké ye kó ne n wapaane yarē kam nó n wa meco nnya. ¹⁶ Asei kecáá, ké nó símisi re ukeikó úu ye ukeisaa n fe. Utume úka úu ye uyee u n tū n fe. ¹⁷ Nó nkpeni lē nnéi nyule. Nó kpere likecáá sone, nó nkínine yē. ¹⁸ Ai nónnéni kamí ne mánē. Ne pē kam n wéē nyule. Amá li pise re lelee Nléécaasimé ritelé-i n wólaalē liké wa. Lelee re:

Tó ne uyē tó ricáripí rise-i iluke n le ye ne né panse. ¹⁹ Ne nkpeni nsimé mmú nó símisile nké kelenē kam. Nn piyei n ka,

ani pɛɛ ɲmurei rɛ nɛɛ ɲpá píyɛi uwee. ²⁰ Asei kecáá, ké nó símisi rɛ uyɛɛ unétumɛ ɲ yɔsí yɛ né yɔsile. Uyɛɛ kɔ né ɲ yɔsí yɛ uyɛɛ né n tumme yɔsile.

*Yeesu yɛ símisi rɛ Yutasi yé piláarɔ anipɛ-i u wa
(Matiyee 26:20-25; Mariki 14:17-21; Luki 22:21-23)*

²¹ Kɛ Yeesu uu anɔɔ nyɛ pimáa ɲ masí, uripɔɔ ari caai uu rɛ: Asei kecáá, ké nó símisi rɛ nókenécɔpɛ unyine yé pinélaarɔ anipɛ-i né wa. ²² Kei kɛ upipiretiki api pɛɛ síyu-i pinyáneine lɔ pin píseine rɛ úyɛ kuú nɛ mánɛ? ²³ Likumúnjé kpɛ-i, Yeesu pipiretiki kecɔpɛ use kuú pɛɛ meýá ɲ la un ukɛcáá finu. ²⁴ Simɔɔ Piyɛɛ uu ukuwéé-mɛ paípɔ uu u píse rɛ úyɛ kuú nɛ mánɛ. ²⁵ Kei kɛ uyɛ uu pɛɛ Yeesu kecáá finɛpɔ uu u píse rɛ: Upíima, úyɛ kaá nɛ mánɛ? ²⁶ Yeesu uu u pɛsɛ rɛ: Né kekprónópi iyéhe rita. Uyɛ kam kɛ ɲ pane, uyɛɛ lo. Uu pɛɛ kekprónópi iyéhe ta uu Simɔɔ Isikariyɔɔti uɲmáne Yutasi kɛ pa. ²⁷ Kɛ Yutasi uu kekprónópi ké lɛ ɲ yɔsí, Setani uu u loni. Yeesu uu pɛɛ u maa rɛ: A ha mekeɛ lɛ kaa mewai m má wa. ²⁸ Pɛ nnéi pɛɛ keluke kɛ-i ɲ we kecɔpɛ úka úu kɔ yo nnya kuu lɛ u ma. ²⁹ Yutasi yɛɛ pɛɛ pikuwóólɔɔ múflɛ. Lɛ nnya kɛ pimɛyá api musí rɛ Yeesu yɛ u píselɛ rɛ uké ha lɛ kai anyá kémeɛ pi m píse lɔ. Píɔɔ pɔɔ músu rɛ nɛɛ u u maa rɛ uké linyine kpísi uké píwekɔɔ pa. ³⁰ Yutasi uu kekprónópi kpísi uu mese nɛ mese leepɔ. Likumúnjé kpɛ-i, lin kesine wa.

Isé fale kecáá nstmé

³¹ Kɛ Yutasi uu piléepɔ ɲ masí, Yeesu uu rɛ: Li nkpréni Usoi Kepipi ríyu waise, ai kɔ ké nnya Uléécaa pɔ kɔ ríyu waise. ³² Lin uyɛ nnya Uléécaa ríyu n waise, Uléécaa ricuruu yé kɔ uyɛ ríyu waise. Ai kɔ nánaine uké nɛ lɛ n wa. ³³ Sinépipi, nkáripí kam kɔ nókenémɛɛ pitónɛ kpáne. Nó kam ani né wéési. Yarɛ kam Pisuiɲi pimáa ɲ masí rɛ: Ani yé fe nɔké kei kam n sí ha, limɛɔ kam kɔ nkpréni nó maane. ³⁴ Isé fale kam nó pálɛ tɛ: Ani n lakaane. Nókɛ kɔ n lakaane yarɛ kɛ nɛɛ nó ɲ la meɔɔ. ³⁵ Nɔn n lakaane kɛ ɲpá úyɛ uu yé yé tɛ nɔ pinépiretiki lɛ.

Yeesu yɛ símisi rɛ Piyɛɛ yé u kési rɛ úu u nyu

³⁶ Simɔɔ Piyɛɛ uu pɛɛ u píse rɛ: Yei kaa sí, Upíima? Yeesu uu u pɛsɛ rɛ: Aa yé nkpráni fe pɔké kei kam n sí ha, amá pɔ kam aa kepíre né tíkipɔ. ³⁷ Kei kɛ Piyɛɛ uu kɔ u píse rɛ: Yo nnya kám yé fe ké nkpréni pɔ ritiki, Upíima? Tɛ in nkprɔ yɛ mu, né mpókpɔ kpu! ³⁸ Yeesu uu u pɛsɛ rɛ: In tɛ nkprɔ yɛ mu, pɔ nnékpɔ kpu, nɛɛ yo? Asei kecáá, ké pɔ símisi rɛ icá iké kelenɛ n kooi, pɔ kési metaani rɛ áa né nyu.

14

Yeesu yɛɛ ncée kapi yɛ nɛ Sáa Uléécaa-i ɲ ha

¹ Yeesu uu kɔ upipiretiki pimáa kpá re: Nórinépóó ári kape n caailē. Ani Uléécaa ne kefa tene ani kɔ né ne kefa tene. ² Sitónē ye Unésáa keyo-i kulúí wele. Ne sinle ké ha ketónē nó nyóónse. Insá pee lē, ám yé pee nó símisi re ne sinle ké ha ketónē nó nyóónse. ³ Nen n ha ketónē pinyóónse nó m masí, ne peerile ké nó kpísi ké ne ripéne, nóké kɔ ne kei kam ní we n we nnya. ⁴ Nɔ kɔ kei kam n sí ncee nyule. ⁵ Tomaa uu pee u maa re: Upíima, ári nyu kei kaa n sí, íye kari yé wa tóké ne lincee n nyu? ⁶ Yeesu uu u pese re: Néē ncée, néē nsímései, néē nfáa. Uka úu we yee yé Sáa Uléécaa-i ní ha kái né kuú ne ritiki. ⁷ Nɔn pee né n nyu, nó pee kɔ Unésáa n nyu. Kaí ne neni n kpísi, nɔ u nyule ani kɔ u yenu.

⁸ Filipu póo pee re: Upíima, pɔ kpére Sáa ró nyíse, lee ne ró piye. ⁹ Yeesu uu u maa re: Filipu, háí ái neni-me ke tó ne nnó arí we, áa kɔ pee né nyuu? Nkó yee né n yé ye Unésáa yenle. Iye kai wa kaa péé ne maa re ké Sáa nó nyíse? ¹⁰ Áa ne kefa tene re tó ne Unésáa ye pénelenle, nen ukemee we uyē un kɔ kenémee we néē yo? Nsímé mmú kam nní kɔ n símisi n n kenémee léeri. Amá Sáa yee kenémee ní we yee umewai wai. ¹¹ Ani ne kefa tene re ne Unésáa kémee wele, Unésáa póon kɔ kenémee we. Mpá nɔnsá ne lē kefa n tenene, ani ne lē kam n wai nnya kefa né tene. ¹² Asei kecáá, ké nó símisi re nkó yee ne kefa né n tene pó né kɔ menéwai mecɔ wa. Ticuruu u yé menékó metónē-tónē wa re Unésáa kémee kam tósu nnya. ¹³ Lē nnéi kani yé ne rinényíri m pise, ne li waine Sáa uké ne Kepipi nnya ríyu yē. ¹⁴ Nɔn ye yo mpuri ne rinényíri m pise, né nó li pa.

Tinóo meyekei re Uléécaa yé Nfaasone pame

¹⁵ Yeesu uu kɔ pimáa pi kpá re: Nɔn né n la, nó ye inésé ritiki. ¹⁶ Né né pee Sáa we re uké Ucome nó pa uké mesére nókenémee n we. ¹⁷ Uyee nní nsímései Nfaasone. Ketē nké pisoí ápi yé fe piké n yósi. Ápi n nyáni, ápi kɔ n nyu. Amá nɔ ne n nyule re n nókenékúrí we. Nó ne mmē né ripéne nné ne nókenémee n we nnya. ¹⁸ Am nómenécíre yáne yare sikúmampipi. Ne nókenémee peerile. ¹⁹ Li tise nkáripí, ketē nké pisoí ápi yé pee piyéne né rikpá. Amá nɔ né né yé te ne nfáa mále nnya. Nɔ ne kɔ sóntile nóké nfáa m má nnya. ²⁰ Likeyaa kē kani yé céri re tó ne Unésáa ye pénelenle, nen ukemee we, nóon kenémee we, néen kɔ nókenémee we.

²¹ Nkó yee inésé mí múílē un i tikilē yee né la. Unésáa yé kɔ uyee né n la n la. Né né kɔ u n la am kɔ menécíre u nyíse. ²² Yuuti, ái Yutasi Isikariyóoti, uu u maa re: Upíima, íye kaa yé mepócíre ró nyíse áa yé pee ketē nké pisoí mepócíre nyíse? ²³ Yeesu uu u pese re: Uye un né n la, u yé nnésímé rimúlú. Unésáa yé u n la. Tó ne Unésáa ari ukekúrí sí, arí ha ukeméé n we. ²⁴ Nkó yee úu né ní la

úu ye nnésímé rimúlú. Nsímé mmú kam nní nó n símisi rín kò pɛɛ kenémɛɛ léeri, amá Sáa yee né n tumme kémɛɛ le. ²⁵ Kumúnjé nkú-i ke tó ne nnó ari nkpeni nní ní we kémɛɛ kam lē nó símisi. ²⁶ Nounécome yee nní Nfáasone ke Sáa Ulééca uú ne rinényiri m pámenɛ. Mmɛ mɛɛ mpa yo nó céésine nn kò lē nnéi kam nó n símisi nó léise. ²⁷ Ne nkpeni nkínjine ne nó riyá. Nnékínjine kam nó n he. Ai sisoipipi meheɛ meɔ kam nó he. Nórínépoó ári kape caai, iwame íi kape kò nó n we. ²⁸ Yare kam nó m maa re: Né nó riyá am ha kò nókenémɛɛ pɛeri. Nɔn né n la, kam nní Unésáa kémɛɛ n sí, li yé pɛɛ nó n láárúle re ne ukemɛɛ sí nnya. Unésáa ye né fele. ²⁹ Ne nsímé mmú nnéi nó símisile nké kelene kam te nn píyei n ka, nòké ne kɛfa n tene nnya. ³⁰ Am nkpeni ne meyá pisímé nó kpáne. Ketē nké uyɔpi ye wemele. Uu rínanɛ ríka kenécáa má. ³¹ Amá ketē nké písoi piké ne n céri re ne Sáa lalɛ nnya kam ye lē kuu ye né m ma wa. Ani nté yisi toké ncée kpísi.

15

Yeesu yee fiinyi kulée

¹ Yeesu uu pimáa pi kpá re: Né ne fiinyi kulée riyíkí le, Unésáa yee kuute. ² U ye mpa nlése ní-ye mɛɛ kenécáa n tóraalē rín ye pɛɛ mári rikéle uu kò iyee m máru héru, íi pɛɛ meyá pimáre kpá. ³ Icéláa nnyí kam nní nó m pa ye pihéré nó masile ani pɛɛ nkpani cáká-cáká. ⁴ Toké m pénelē nɔn kenémɛɛ we yare ke née nókenémɛɛ ní we meɔ. Nlése nnsá ne kulée n toraalē, rín ye fe nké mmɛcire n we ní ne apipi maru. Limɛɔ ke nó áni yé fe nòké linyine yoriye nansá ne né m pénelē. ⁵ Néé kulée riyíkí, nó ilése. Nkò yee ne né m pénelē un ne we yare ke née ukemɛɛ ní we meɔ yee ye linyine yoriye. Insá nē, áni yé fe nòké apipi toresi. ⁶ Uye unsá ne né m pénelē uké ne n we, pi ye ketahai-mempɔ u fómpole yare nlése, uu kóosi api pɛɛ ilése kóima iyē cápine api nna sé íi tore. ⁷ Nɔn ne né m pénelē nɔn ne kenémɛɛ n we, nnésímé nn kò nókenémɛɛ n we, ani ye lē kani ní la pise, pi yé nó li pa. ⁸ Nɔn apipi meyá n toresi, nò lē nyísele re nò pinépiretiki le. Unésáa uu pɛɛ ríyu yenu. ⁹ Ne nó lalɛ yare ke Sáa uu né ní la meɔ. Ani ríla mmē kémɛɛ n we. ¹⁰ Nɔn inésé m múílē, nnéla kémɛɛ kani lē we yare kam Unésáa isé rimmúlú am pɛɛ unla kémɛɛ n we meɔ.

¹¹ Ne lē nó símisile nòké ne menéɔ mpóonare m má, nónnépóonare nké kò n we ne nketo-pɔ nnya. ¹² Isé iyē kam nó m pálé yee re: Ani n lakaane yare kam nó ní la meɔ. ¹³ Lelɛɛ n fe ke usoi uu ye ne n nyíse re u ríla píma mále yee re: Usoi uké unfaa cire kpísi uké upisane ríyu kecáa he. ¹⁴ Nɔn ye lē kam nó m pise n wa, nò pinésáne le. ¹⁵ Am nkpeni píseí nó kpáne re pikeikó. Ukeikó úu ye n nyu lē ke ukéisa uu n wai. Lē nnéi ke Unésáa uu

né n nyíse kam nó céesi. Lẽ nnya kam nó sée re pinésáne. ¹⁶ Ai nóó né wéé, née nó wéé am nó tum te ani n ñme ani ha pikéi wa liké yóriye nńá píyei-pò. Lẽ kémee, Unésáa yé pee lẽ nnéi kani yé ne rinényiri u m pise nó pa. ¹⁷ Lẽ nnya, lẽ kam nó m pise yee re ani n lakaane.

Ketē nké pikó ye Yeesu ne upipiretiki ipuri yulu

¹⁸ Yeesu uu kò pimáa pi kpá re: Ketē nké pikó pin nńínepuri n yulu, ani ceri re inéपुरi kapi mefoi yé kelené. ¹⁹ Nón pee ketē nké pikó, pi yé pee nńínepuri n la re nò pipikó nnya. Amá káni nní ketē nké pikó, am kò nó wéé, nó ne pē áni pee líka pénelē nnya, ápi pee nńínepuri la. ²⁰ Ani rinóó tē kam nó m ma léise re: “Ukékó úu ye ukéisa a fe. Pin né n wéékuselē, ani n nyu re pi kò nó wéékusene, pin ye nnésímé rimmúlú, pi yé kò nó nkó rimúlú.” ²¹ Amá nē nnya kapi lē nnéi nó waine, kapi nní uyee né n tumme n nyu nnya. ²² Nensá pē n ka, nensá pee kò pi n símisi, ápi yé pee akópe m má. Api nképni nka má piké ne piakópe yarii. ²³ Nkó yee inéपुरi n yulu ye kò Unésáa ipuri yulule. ²⁴ Nensá pee pikéope mewai n wapisi ke úka mpuri úu n wailē, ápi yé pee akópe m má. Amá pi nképni me yenle api kò pee tó ne Unésáa ipuri yulu. ²⁵ Lelēe piise kémee n wólaalē liké ne n wa nnya kai lē wai. Lelēe re: Méwoo kapi inéपुरi yulu.

²⁶ Ucome yee n sónti yee nní nsímései Nfaasone kamí ne Saa rinyiri nókenémee n tumtine. Saa kémee kuu léeri uké kenécáá aseéra lese. ²⁷ Nńó né kenécáá aseéra lese re tó ne nnó tóó hái kékoraane-me we nnya.

16

¹ Ne lē nó símisile re áni kape ne Ulééca ncee kémee ní loó nnya. ² Pi yé kam api ayómeyáhaalee kémee nó lákase. Ticuruu li kumúnjé kunyine-i sónti ke usoi uu yé un nó n kpu, uu m músu re Ulééca kuu lē inyóonse wai. ³ Kápi pikai Unésáa née nē n nyu nnya kapi lē waine. ⁴ Ne lē nó símisile re lin n ka lin lē n wai, nóké ne n léise re ne nó símisi nnya. Tó ne nnó tóó péé we nnya kám hái kékoraane-me nó símisi.

Nfaasone pikéi

⁵ Yeesu uu kò pimáa pi kpá re: Uyee né n tumme kémee kam nképni nní tósu, nó úka úu kò né pisene re: Méye kaa sí? ⁶ Kam lē nó n símisi nnya ke nńánépóó aa lē meyá caai. ⁷ Mpa ne lē, né nsímései nó símisi: Nen n tómpò, li yé nó rilaa ai tósu. Li we re nensá n tómpò, ucome úu pee nókenémee sónti. Amá nen n tómpò, né nó u tumme. ⁸ Un píyei n ka, u yé ketē nké písoi akópe pi nyíse. U yé kò lē kapi ye n sée re aseí ne lē ke Ulééca uu yé ne usoi n túhaane pi símisi. ⁹ Piakópe ye nnyé re ápi ne kefa né

tenelē. ¹⁰ Asei nyee re Unésáa-i kam sí, áni kə piyéne né kpáne. ¹¹ U yé lē ke Uléécaá uu ye ne usoi n túhaane pi símisi. Lelēe re u ne ketē nké uyōpi pitúhaane masile.

¹² Ne nsímé meýá mále ké nó símisi. Amá nkemee pikome yé nkpéni ne nó pōlesi. ¹³ Nsímései Nfaasone mmē nn píyei n ka, n yé tíyese ani nsímései nnéi kóm. Ai nnnanɛ cire knn ne símisine, amá lē nnéi knn n kō knn nó símisine, nn kə lelēe masí kepire n waine nó símisi. ¹⁴ N sóntile nké ríyu né waise. Li we re mmē kam n símisi knn sónti nké nó ritéjse. ¹⁵ Lē nnéi ke Unésáa uu m má ye linékó le. Lē nnya kam maa re mmē kam n símisi ke nsímései Nfaasone mmē nn sónti nké nó ritéjse.

Mpóccaai yé kam nn panse mpóonare

¹⁶ Yeesu uu kə pimáa pi kpá re: Li tise nkáripí, áni yé kə piyéne né rikpá, ai kə nkáripí kpáse, ani kə piyéne né kpá. ¹⁷ Kei ke upipiretiki kecəpe pinyine api pee pipíseine lō te: Nsímé mmú kuu nní ní símisi aseí re íye? U re: Li tise nkáripí, áni yé kə piyéne né rikpá, ai kə nkáripí kpáse, ani kə pee piyéne né kpá. Li we re Unésáa-i kam sí. ¹⁸ Lē kuu nní ní maa re “li tise nkáripí” aseí re íye? Ari nyu lē kuu n símisi. ¹⁹ Yeesu un nyu re pi lalē piké nsímé u pise, uu pee pi maa re: Nə nómenécəpecire píseine re ne maa re “li tise nkáripí, áni yé kə piyéne né rikpá, ai kə nkáripí kpáse, ani kə pee piyéne né kpá, née yo?” ²⁰ Asei kecáá, ké nó símisi re nó kam ani ye tēni nóanépō aa kə caai, amá ketē nké pikó pin nkínɛɛjse kémee we. Nó kam ani mpóccaai kémee n we, amá nónnépōccaai yé kam nn panse mpóonare. ²¹ Unósi yèè un kəmare-i n we, uripō yèè n caailenle re itunɛ ye tu re uké íwe píima li nnya. Amá un pimáre m masí, uu uiwe palei. Li ye u n láárúle re u kewá mari nnya. ²² Liməcə ke nǒ apō aa kə nkpéni caailē. Amá ne sónti ké kə piyéne nó rikpá, nóanékín aké pee nínɛsi, úka úu yé kə fe uké mpóonare mmē nó lese.

²³ Ani likeyaa ké níka pipise kə né kpáne. Asei kecáá, ké nó símisi re Sáa yé lē nnéi kani yé rinényíri ne u n we nó pa. ²⁴ Háí ne neni-me áni kahanɛ rinényíri ne linyine n we. Lē nnya, ani ye we uké nó he nónnépōonare nké n we ne nketo-pə.

Yeesu ye ketē kecáá rnanɛ nnéi feriyɛ

²⁵ Yeesu uu kə upipiretiki pimáa kpá re: Sinyárū kam ne nsímé nnéi nó símisi. Kumúnjé kunyine yé kam ám yé pee lē nó n símisi, amá am ye pee Sáa kecáá nsímé nó símisi kpáii. ²⁶ Nó ha likeyaa ké tinényíri ne linyine Sáa we. Am maa re né nǒ nnya u risuúluse. ²⁷ Kani né ní la nnya, Sáa ricuruu ye kə nǒ lalē, ani kə ne kefa tene re Uléécaá kémee kam léeri nnya. ²⁸ Sáa kémee kam léeri kam ne ketē kecáá ka. Ne nkpéni lē ketē nté yisile ké Sáa kémee pele. ²⁹ Kei ke upipiretiki api pee u maa re: Pə nkpéni ró

símisile lin kpáiiĩ, áa nkpéni ne sinyárū tó símisi. ³⁰ Tó nkpéni cérile re pò nǎpá yo nyule, ái nkpáni we piké nnyine pò pise. Lẽ nnya karí ne kefa tene re Ulééca kémee kaa léeri. ³¹ Yeesu uu pi pese re: Nò nkpéni ne kefa tenele, née yo? ³² Kumúnjé kunyine yé kam, ticuruu ku pikáme masile, kani yé mekó mekó rinkpii ani menécíre yá. Amá ám menécíre we, Sáa ye kenékúrí wele. ³³ Ne lẽ nnéi nó símisile re ani ne tó ne nnó kupéneco kémee nkínjine-i n we nnya. Nò sóntile nòké ketě nké kecáá íwe piima ne m pansente, amá ani n kahari, ne ketě kecáá rínanje nnéi piferiye masile.

17

Yeesu ye upipiretiki kecáá keyóme yáasi

¹ Ke Yeesu uu lẽ pisímé ní masí, uu pree kelééca-mē werí uu re: Itunje ye tule, Sáa. A Képópipi ríyu waise, kē keké kò pò tíyu waise. ² Pò sisoipipi nnéi kecáá rínanje ke hele re keké pē nnéi kaa keanipe-i n wa nfáa teneciré he. ³ Nfáa teneciré mee piké pò céri re mepócíre pò Ulééca sei, piké kò Yeesu Kirisi kaa n tumme ceri. ⁴ Ne ketě kecáá ríyu pò waisele am kò pikei kaa né ní forii wai. ⁵ Lẽ nnya Sáa, a nkpéni kepóyu-i ríyu tē kamí pree kepómee m má aa kelené ketě nké wai né waise. ⁶ Ne tíyesele pisoí pē kaa ketě kecáá n lése aa anénipe-i wai api pò céru. Pò pree pi te, aa pi kpísi aa anénipe-i wai pin mpósímé múílē. ⁷ Pi nkpéni cérile re kepómee ke lẽ nnéi kaa né ní pa ai léeri. ⁸ Nsímé mmē kaa né ní pa kam pi símisi api njmurei api kò meyikíyiki céru re kepóméé kam léeri, api kò ne kefa tene re pò né tumme.

⁹ Pē kecáá kam pò yáasi. Ai ketě nké pikó kecáá kam yáasi, amá pē kaa anénipe-i n wa kecáá kam pò yáasi re pò pē te nnya. ¹⁰ Pò lẽ nnéi kam m má te. Née kò lẽ nnéi ke pò m má te. Lelēe kò nyíselē te pò pikemee ríyu né waisele. ¹¹ Am kò nkpéni ketě kecáá we, amá pē ne kò ne kekecáá wele. Kepóméé ke née tósu. Sáa Ulééca, Ulééca yee úu akópe m má, a pi rimúlú piké rinóó rise m má yare ke tó ne mpó ari m má meco. ¹² Ke tó ne pē arí pree ní we, tipónyíri kamí pē ne pē kaa né rimmúise kecáá pailē. Ne pree pikecáá ripaile nsone, piuka úu pò, insá uyē kai n waimē re uké pò yare kai Nléécaasimé ritelē kémee n wólaalē mecire. ¹³ Ncēe-i kam nní lē we nen kepómee tósu. Kumúnjé nkú-i kam nní ketě kecáá ní we kelené nnya kam lē pi símisi re mpónanre kam m má nké pi wa ne nketə-pò. ¹⁴ Né ne mpósímé pi céesile ketě nté pikó api piipuri yulu re ápi ketě nté pikó, yare ke né ám kò ketě nté ukó nnya. ¹⁵ Am pò welu re a ketě nké kecáá pi yukuse, amá ne pò welu re a pikecáá ripaí ukpáaree Setani úu kape pi rica. ¹⁶ Api ketě nté pikó, yare ke né ám kò ketě nté ukó meco. ¹⁷ A nsímései kpísi áa ne pi pansese pipókó ne kətə-pò. Mpósímé mee

asei. ¹⁸Yare kaa ketē nté písoi kémee né n tū meco ke née ko ketē nté písoi kémee pi tū. ¹⁹Ne pē nnya menécire kpísile am pó pa re nsímesei nké tíyese pē póké ko pimécire kpísi piké pansese pipókó.

²⁰Ai ko pē nmane nnya kam pó welu, amá pē kapi n sónti piké nsímé rin-yóó piké ne kefa né tene nnya kam pó welu. ²¹Ne pó welu re a tíyese piké rinóó rise wa. Yare ke pó Sáa, aa kenémee ní we néen ko kepómee we, pē piké ko m pénelē pin ne keróméé we ketē nté pikó piké ne n céri re póo né tumme nnya. ²²Mejóopi mē kaa né ní he kam pi he piké ne rinóó rise m má yare ke tó ne mpó ari m má meco. ²³Ne ne pi pénelenle nen ne pikeméé we, pón ko ne né pénelē pón ne kenéméé we. Lē kéméé kapi yé fe api rinóó rise m má ne kété-pó, ketē nté písoi api ko ne ceru re póo né tumme, pón ko pi la yare kaa né ní la meco. ²⁴Sáa, ne la re pē kaa né rimmúise piké ha kei kam ní wene n we, piké ne mejóopi mē kaa né n he n yé nnya. Póo né me he re póo né lala aa kelene ketē wai nnya. ²⁵Sáa aseí ute, ketē nké pikó ápi pó nyu. Amá né ne pó nyule, mpí póo ko ceru re póo né tumme. ²⁶Ne tíyesele api ripónyiri ceru, nen ko we nen wai re piké picére ti rikpá, ríla mmē kaa né ní la nké ne pikeméé n we ké ko ne pi m pénelē nen ne pikeméé we nnya.

18

Yeesu metine

(Matiyee 26:47-56; Mariki 14:43-50; Luki 22:47-53)

¹Ke Yeesu uu lē pisímé m masí, u ne upipiretiki api yisi api Seturóo kefanaa metérj-mē sí apí ha keléecare kenyine kee kei ní we kémee lompó. ²Yutasi yee Yeesu n yáa ye kei nyule. Yeesu ne upipiretiki yèè pee kei meséere cápínele. ³Kei ke Yutasi uu yisi uu písóoca kpísi uu ko Uléecaa keyó piméré ke pepe ye Uléecaa inyóonse n wa piwéese ne Pifarisi api n tumpó ne péne, pin iyúipuke ne sífiráa ne itópilū muleilē. ⁴Yeesu ye pee lelee u n waine pinyuwe máálenle, uu péé ne nyósópó uu pi pise re: Uye kani wéési? ⁵Api u pese re: Nasareti ukó Yeesu. Uu pee pi pese re: Néé lo! Yutasi yee u n yáa ye pee kei wele lin ne lē wai. ⁶Kumúnjé kpe-i ke Yeesu uú pee pi m maa re: Néé lo, pi ipirē píre ne sónele apí ha ne lólu. ⁷Yeesu uu ko pipise pi kpá re: Uye kani wéési? Api re: Nasareti ukó Yeesu. ⁸Yeesu uu pee pi pese re: Nté ne nó maa re néé lo. In te né kani mesei wéési, ani picó riyá piké tómpó. ⁹Lē kuú pee mekee m ma liké ne n wa nnya kuu lē ma. U péé maa re: Pē kaa né rimmúise, úka úu ne né pó. ¹⁰Simóo Piyee ye pee ritéhe caacaa múflenle. Uu ri mahani uu Uléecaa usina ukeikó use kutu luke-luke semí. Pi ye ukeikó uyē sée re Malikuusi. ¹¹Kei ke Yeesu uu pee Piyee maa re: A ripótéhe

kukai kέmεε pεσεpα. Iwε iyē ke Unésáa uu wa rε kέ li. Am kapε pεε i li, née iye?

Pi Yeesu ne Ana kέmεε ha

¹² Pisóoca pē ne piukpeenwai ne Pisuifi piméré api pεε Yeesu tini api paasi ¹³ apí ne Ana keyα u sí kelenε. Ana ye pεε Kayifu yεε kumúnjé kpe-i isína n tū ulóhό le. ¹⁴ Kayifu yεε pεε Pisuifi piwéése mesohó rikpá rε: Li kutási we rε usoi use uké kuyu nnéi nkpα kpu.

Piyεε ye kesi rε uu Yeesu upiretiki

(Matiyee 26:69-70; Mariki 14:66-68; Luki 22:55-57)

¹⁵ Pi pεε lē ne Yeesu tósule, Simα Piyεε ne uupiretikicα unyine pin Yeesu tikilē. Usína ye pεε upiretiki ucα uyē nyule. Lē nnya kuu fe u ne Yeesu api kucα usína keyα-i lompα. ¹⁶ Amá ketahai ke Piyεε póo nyere uú ne ripoo kα. Kei ke uupiretikicα uyē ke usína uu nní rí nyu uu pεε léeme uú ne unósikeikó uyεε ripoo-i m mé símisi uu pεε Piyεε tampα. ¹⁷ Unósi uyē uu pεε Piyεε pise rε: Nté pó ne kα utisi uyē upiretiki le? Piyεε uu rε: Aaí, ám utisi uyē upiretiki. ¹⁸ Nnyiyε ye pεε likumúnjé kpe-i wele. Pikeikó ne piméré api pεε nkalena wai api kekále wai pin pεε wéni. Piyεε póo kα pikeméε hapα uú n tū un nna wéni.

Usína ye Yeesu nsmé píseise

(Matiyee 26:59-66; Mariki 14:55-64; Luki 22:66-71)

¹⁹ Usína uu Yeesu upipiretiki ne uicélaa kecáa píseise. ²⁰ Yeesu uu u pεse rε: Mpá úye keyu-i kam símisi am kα meséρε Pisuifi ayomeyáhaalee-i ne Uléécaα keyα-i ke Pisuifi nnéi api ye n cápine céesi. Am ketume ríka meyaα ma. ²¹ Yo nnya kaa pεε né píseise? Pεpεε n kō nen símisi kaa yé pise rε yo kecáa kam pi símisi. Pē ne nyule rísone lē ke née m ma. ²² Ke piméré pē use uu lē n kō, uu Yeesu kεpεse tαlu uu u pise rε: Lē kaa yé pεε usína rinóo pεσεε? ²³ Yeesu uu pεε u maa rε: In te ám rísone símisi, a né símisi kei kam m púnne. Amá in te ne rísone símisile, yo nnya kaa pεε né pi? ²⁴ Ana uu pεε u kpísi un lē pahaalē uú ne usína Kayifu u papα.

Piyεε ye kα pikéje rikpá rε uu Yeesu nyu

(Matiyee 26:71-75; Mariki 14:69-71; Luki 22:58-62)

²⁵ Simα Piyεε ye pεε likumúnjé kpe-i wele un nna wéni. Api u pise rε: Nté pó ne kα utisi uyē upiretiki le? Uu késu uu rε: Aaí, ám utisi uyē upiretiki. ²⁶ Usína ukeikó use ye pεε utisi uyē ke Piyεε uu kutu rírsení umarecα le. Uu pεε Piyεε pise rε: Ai nó ne uyē kam aléε kecare-pα yéε? ²⁷ Piyεε uu kα Yeesu pikéje kpá. Mese ne mese, icá ii kooi.

Pi Pilati kέmεε ne Yeesu túhaane

(Matiyee 27:1-2, 11-14; Mariki 15:1-5; Luki 23:1-5)

28 Api mmare mare Kayifu keyo-i Yeesu kpisi apí ne riyóòpíoo sí. Amá Pisui fi piwéése ápi pee lompò re áí kape mékperinkpe pi waise, ápi yé pee fe piké nkpo melóó anyá li nnya. 29 Lẽ nnya ke Pilati uu léepò uu pi leepò, uu pi pise re: N-ye kani ne usoi nkó túhaane? 30 Api u pese re: Usoi nkó unsá pee mewai kópe n wai, ári yé pee apónípe-i u wa. 31 Kei ke Pilati uu pee pi maa re: In lã, ani u kpisi aní ne nórínécúruu u túhaane yare kai nínésé kémeé m pise. Pisui fi api u pese re: Ári ncée má toké unyine kpu.

32 Tinóò tẽ ke Yeesu uú pee ní ma uú ne nkpo mmẽ kuu n kpine kecáá símisi kai lã titiki. 33 Pilati uu riyóòpíoo-i lompò uu Yeesu pise re: Póò Pisui fi Uyóòpii? 34 Yeesu uu re: Póò ripóóúruu lã pise née unyine yee nnésímé pó símisi? 35 Pilati uu re: Pò nyu re né ne Usui fi lee? Mpópuri pikó ne pepeé ye Uléécaá inyóonse n wa piwéése pee anénípe-i pó wa. Yo kaa mpíí wa? 36 Yeesu uu re: Kenéyóòpitè áke ketè nté kekó. Nen pee ketè nté iyóòpi n le, pinékeikó yé pee kenécáá atòpi wa re ápi kape Pisui fi anípe-i né wa nnya. Amá inéyóòpi lí nkpani ketè nté ikó. 37 Kei ke Pilati uu pee u pise re: Lẽ nnya, pò uyóòpi lee? Yeesu uu re: Lẽ kaa nní ma. Ne uyóòpi le. Pi né márile am ketè kecáá weri re ké nsímései kecáá símisi. Nkó yee nsímései m má yèè kutu né ricòle. 38 Pilati uu u pise re: Yo kapi ye sée re nsímései?

Ke Pilati uu lã Yeesu pipise ní masí, uu yisi uu piléepò kpá uu Pisui fi leepò, uu pi maa re: Né ám yẽ yo kuu caai nnya kapi yé ne u ní kpu. 39 Amá li nókenémee inyékii le re ké ye níprá nkpo melóó anyá áye kémeé ukpaniikó use unyine akpanii tó. Nò la re ké Pisui fi Uyóòpi akpanii nó tóò? 40 Api pee picáái kpá re: Aaí, áí uyẽ, a Parapasi akpanii ró tó. Parapasi ye pee kò usoi kpááree le.

19

1 Kei ke Pilati uu pee ncée he re piké Yeesu tí piké iséí u súúkee. 2 Pisóóca apí inípe ne riyóòpikòh yóòni apí u kipise, apí kò kukpélenku wéé nyaii kpisi apí u tani. 3 Api pee ukekúrí nyóòpò apí ye pee re: Tò pó yáasi, Pisui fi uyóòpi! Apí ne sipese u tólu.

4 Pilati uu kò piléepò kpá, uu písoi pee n cápinelẽ maa re: Uyee nkó kamí ne ketahai nó léeme nòké céri re ám yẽ yo kuu caai nnya kapi yé ne u ní kpu. 5 Yeesu uu pee léepò un tiyóòpikòh kapí ne inípe n yóò kipilẽ un kò kukpélenku wéé nyaii tanaalẽ. Pilati uu pee pi maa re: Usoi uyee nkó! 6 Ke pepeé ye Uléécaá inyóonse n wa piwéése ne piméré api u n yé api cáái re: A kunapéékóó kecáá u karií! A kunapéékóó kecáá u karií! Kei ke Pilati uu pee pi maa re: Ani nórínécúruu u kpisi aní ha karií. Né ám yẽ yo kuu caai nnya kapi yé ne u ní kpu. 7 Pisui fi apí u pese re: Tò isé

inyine mále yee m pise re uké kpu re u umecire waise Ulééca Kεpipi nnya. ⁸ Ke Pilati uu anóo nyē n kō, iwame ii meyā pilone u kpá. ⁹ Uu riyóopiroo-i lompo uu Yeesu pise re: Pó yei ukó le? Amá Yeesu úu rinóo u yosí. ¹⁰ Pilati uu pee u maa re: Aa la paké rinóo né yosí, née yo? Aa nyu re né fe am tíyese api pó yá née am tíyese api kunapéékóo kecáá pó karií? ¹¹ Yeesu uu pee u pese re: Aa rínanje ríka kenécáá má, insá mmē ke Ulééca uu pó ní pa re a kenécáá m má. Lē nnya ke uyee apónipe-i né ní wa akópe aa apókó fe. ¹² Kaí ne kumúnjé kpe-i n kpísi, Pilati uu péé n wéési uké Yeesu riyápo. Amá Pisuiifi api sicááila loni re: Pón u rin-yápo, áa pee Róm uyóopi usane! Usoi nkó yee umecire n nyáni re uyóopi ye Róm uyóopi ulaaro le. ¹³ Ke Pilati uu anóo nyē n kō, uú ne Yeesu ketahai leepo, uu péé ha kei kapi ye n sée re aséhéwéepi kelō riyóopitū kecáá tone. Pi ye kelō kē Mé-epiree kémee sée re Kapata. ¹⁴ Liké ne n weesi piké nkpo melóo anyá n li, itunje kecíre kumúnjé kaí pee lē we. Pilati uu Pisuiifi maa re: Nónúyóopi ye nkó! ¹⁵ Amá api pee sicááila loni re: A kpu! A kpu! A kunapéékóo kecáá u karií! Pilati uu pi pise re: Ké nónúyóopi kunapéékóo kecáá karií? Pεpee ye Ulééca inyóonse n wa piwéése api u pese re: Róm uyóopi memáá, ári uyóopi úka uco má. ¹⁶ Uu pee Yeesu kpísi uu pianipe-i wai re piké ha u karií.

Pi Yeesu kunapéékóo kecáá karií

(Matiyee 27:32-44; Mariki 15:21-32; Luki 23:26-43)

Api pee Yeesu kpísi apí ne tómpo. ¹⁷ Yeesu uu uricuruu kunapéékóo kpe kecáá kapi u n kariíne cōni uú ne kuyu-i léepo, uú ne kelō kē kapi ye n sée re Kúyu Kōnoo sí. Pi ye kei ne Mé-epiree sée re Kōlikōta. ¹⁸ Kei kapi u ne pisoí pité pinyine anapéékóo kecáá karií, uco uilúké ise, uco ico, Yeesu kunapéékóo aku pee kecōpe n we. ¹⁹ Pilati uu kō tíyese api kekpenkpélépi kecáá wólu api kunapéékóo kecáá karií. Pi kekécáá wóí re: Nasareti ukó Yeesu, Pisuiifi uyóopi. ²⁰ Pisuiifi meyā api iwóí iyē keeni, kaí ne kei kuyu n kólē nnya. Mé-epiree ne Mélatée ne Mékiréki kapí ne wóí. ²¹ Pisuiifi pεpee ye Ulééca inyóonse n wa piwéése api Pilati maa re: Pi wóí re Pisuiifi Uyóopi, amá a wóí re u maa re: Ne Pisuiifi Uyóopi le. ²² Pilati uu pi pese re: Lē kam n wóí kam wóí.

²³ Ke pisóoca api Yeesu kunapéékóo kecáá pikarií ní masí, api uilū kpísi api hóone api afiri ana wai, mpa usóoca úye uu rifiri rise kpísi. Api kō ukukpelenku wéé nyaii kpee áku nnyelaa m má kpísi. Mesame kapi ku yóo kecáá ne metene-po. ²⁴ Api pee pimεcōpecire n tee re: Ari kape ku ricéeri. Amá toké panjai arí ne yenu uyee yé ku n kpísi. Li lē wale liké ne lelee Nléécaasimé ritelé kémee n wólaalē kecáá rintíki nnya. Li wólaalē te:

Pi inélū hōone api panai apí ne uyee yé kunékpélenku wée nyaii n kpísi yenu. Lē ke písóca api n wa ye lē. ²⁵ Kunapéékóó kpē kecáá ke Yeesu uú pēe n kariilē kekúrí ke úni ne úni uwā ne Kulopaasi unási Maari ne Makitala kuyu ukó Maari apí pēe nyenu. ²⁶ Yeesu uu úni yenu, uupiretiki uyē kuú pēe n la pōon úni kekúrí nyenu. Yeesu uu úni maa re: Unási, upóhmane ye neni nkó. ²⁷ Uu kó uupiretiki uyē maa re: Upóni ye neni nkó. Kaí ne kei n kpísi, uyē uu pēe Yeesu uní kpísi uu ukeyo-i yekei.

Yeesu nkpə

(Matiyee 27:45-56; Mariki 15:33-41; Luki 23:44-49)

²⁸ Ke Yeesu uu n yé te u lē nnéi kuu piwai n ka piwai masile, uu re: Nniré ye né wele. Liké ne lelee Nléecaasimé ritelé kémee n wólaalē kecáá rintíki nnya kuu lē ma. ²⁹ Kulū kunyine ye pēe kei kekúrí ne píta nyepe-nyepe meyipe yisunule. Písóca api kuyúí kpē kapi ye n sée re isopi kekápí kpísi, api sinéé sinyine píta nyepe-nyepe pē fe api kekecáá tuhu apí ne Yeesu nnōo kuwée-mē sí. ³⁰ Yeesu uu píta nyepe-nyepe pē sōmú uu pēe re: Mpa yo ye piwai masile. Kuu lē n ma, uu pēe kpará, nfáa nn tene.

Usóca use ye Yeesu ilúké ne kupáj luri

³¹ Likeweesi kee kewénteயaa ketúnjé. Kewénteயaa kē ne kó pēe keyáa píima le. Sisoikópe ási kape ne kewénteயaa kē ketúnjé kunapéékóó kecáá n kólóilē nnya, apí Pilati pise re uké tíyese piké apái si selesi apí pēe si súisente. ³² Písóca api pēé hapo api písoi pité pē ne Yeesu kapi kesé u karií ufoí apái selu, apí kó ulírū akó selu. ³³ Api Yeesu-i tuiwə. Kapi n yé te u pikwə masile nnya, apí pēe apái u sei. ³⁴ Amá písóca pē use uu ilúké-i kupáj u tuhu uu luru, mese ne mese, ménye ne míni ame léeri. ³⁵ Uyee mewai mē n yé ye maa re aseí ye nye. Lē kuu n ma ye kó aseí le. Uyee nyule re aseí kuu símisi. U símisile re nóké kó ne kefa tene. ³⁶ Li lē wale liké ne lelee Nléecaasimé ritelé kémee n wólaalē tintíki nnya. Lēlee re:

Api ukukəhə kúka selune. ³⁷ Li kó rikelō kecə-i wólaalē te: Pi yé kam api ye uyē kapi ilúké n luri kuwée-mē n nyáni.

Yeesu mekulaa

(Matiyee 27:57-61; Mariki 15:42-47; Luki 23:50-56)

³⁸ Lē memáa, Arimatee kuyu ukó kapi ye n sée re Yosefi uu Pilati ncée welu re uké Yeesu kpísi uké ha kulési. Pilati uu ηmurei. Pisuífi iwame ye pēe Yosefi uyē wele, úu pēe lē nnya nyíselē te u Yeesu upiretiki le. Uyee ha uu Yeesu kpísi uú ne tómpə. ³⁹ Nikotem ye ke sine kenyine Yeesu kémee n ha, pōo kó tulaaliye pē kapi ye n sée re miiri ne aloweesi mecóhəne sikiloo afeetaani kumúnjé ne hapo. ⁴⁰ Píketé api Yeesu kpísi apí sisánápampi pílesi, apí tulaaliye pē u fom yare kapi ye

πρεε Pisuifi inyekii kέmεε usoi n kúlesi μεεε. ⁴¹ Kei kapi Yeesu kunapέékáá keeáá n kariii kekúrí ke keléécare kenyine aké πρέ we. Nhóre fale nnyine kέmεε kápi úka n wailē ye πρε keléécare ke-i wele. ⁴² Likeweesi kee Pisuifi kewénteyaa. Nhóre nn kó ne kei kólē. Api lē nnya kei Yeesu waipó.

20

Nhóre ye meηmane we

(Matiyee 28:1-8; Mariki 16:1-8; Luki 24:1-12)

¹ Kewénteyaa ukóso, Makitala kuyu ukó Maari uu kemaresine yisi, lin hiihiilē uu nhóre-i sí, uu yenu re pi ripare kapi nhóre riñfi leselē. ² Uu itóó wai uú ne Simóó Piyee ne uupiretikicó uyē ke Yeesu uú πρε meγá ní la leepó, uu pi maa re: Pi Upíima nhóre kέmεε lésele, ári nyu yei kapi u wa. ³ Kei ke Piyee ne uupiretikicó uyē api yisi api nhóre-i sí. ⁴ Api piketé itóó wai, amá ucó uyē uu Piyee faau uú ha nhóre-i mefoi tulu. ⁵ Uú fo uu lóólúpó, uu sisánáápampi yenu sin keteni-i laanu, amá úu πρε lompó. ⁶ Simóó Piyee ye u n tíkile póó kó tuiπó. Uyē uu nhóre-i lompó uu sisánáápampi sē keteni-i yénu. ⁷ Uu kó kusánáá kπē kapi πρε Yeesu ríyu m paasi yenu kun pílaalē kun kumεcire keló iyaa yisunu, sisánáápampi ási kei we. ⁸ Kei ke uupiretiki ucó uyee πρε mefoi nhóre-i n tuiπó póó kó lompó, uu yénu uu πé ne kefa tene. ⁹ Asei keeáá, hái ne kumúné kπe-i, ápi πρε kahane leleε Nléécaasimé ritelé kέmεε n wólaalē aseí n kó te li pise re Yeesu uké pikpókπó kέmεε yisi. ¹⁰ Lē memáá, pipiretiki pē keté api yisi apí kulu.

Yeesu ye umεcire Makitala kuyu ukó Maari nyise

(Matiyee 28:9-10; Mariki 16:9-11)

¹¹ Maari póó πρε ketahai-pó nhóre kekúrí tone uú n téni. Kuu lē ní we un téni, uú fo uu nhóre kέmεε lóólúpó. ¹² Uu piléécaatumε pité pinyine yenu pin ilū tomé tanaalē pin ne kei kapi πρε Yeesu n finse tū, ucó ríyu-mē, ucó ána-mē. ¹³ Api u pise re: Yo nnya kaa téni, unósi? Uu pi pese re: Pi Unépiima kπisile apí ne tómpó, ám πρε nyu yei kapi u wa. ¹⁴ Kuu lē mí ma, uu πρε kepire-mē weríi uu Yeesu yenu un nyenu, úu kó ceri re uyee lo. ¹⁵ Kei ke Yeesu uu πρε u pise re: Yo nnya kaa téni, unósi? Uye kaa wéési? Uu πρε músu re uyee keléécare keeáá mí pallē lo. Lē nnya kuu u pese re: Urósáa, in te póó u kπisi áa ne tómpó, a né símisi kei kaa u n wa ké ha u kπisi. ¹⁶ Kei ke Yeesu uu πρε u sée re: Maari! Uu πρε ukuwéé-mē pansepó uú ne Mé-epiree u pese re: Rapuni. Liasei re Ucélaa. ¹⁷ Yeesu uu u maa re: Kape né rica, ám kahane Unésáa kέmεε rintaá. Amá a ha pinémáreco símisi re Unésáa ye kó nní Nóunésáa ne Unéléécaa un kó Nóunéléécaa kέmεε kamí taálē. ¹⁸ Kei ke Makitala kuyu ukó Maari uu πé ha

pipiretiki símisi re u Upiima yenle. Uu pee lē ke Upiima uu u n símisi pi símisi.

Yeesu ye umecire upipiretiki nyise

(Matiyee 28:16-20; Mariki 16:14-18; Luki 24:36-49)

¹⁹ Kewénteyaa kē ukóso, Yeesu pipiretiki pin nnyóó mmē kényo kenynine-i cápinelē. Pisuiŋi iwame ye pee pi wele. Api lē nnya hánaanke api pee kémee n we. Kei ke Yeesu uu pee pikεcεpe leeme uu pi maa re: Nóanékín aké n niñú! ²⁰ Kuu lē pi ní ma, uu pee uanipe ne uilúké pi nyíse. Upipiretiki rikín ari níhesi re pi Upiima yē nnya. ²¹ Kei ke Yeesu uu kó pimáa pi rikpá re: Nóanékín aké n niñú! Yare ke Unésáa uu né n tumme meco ke née kó nŋ tum. ²² Kuu lē pimáa ní masí, uu pikεcáa fúupɔ uu re: Ani Nfáasone yósi. ²³ Nɔn ye píye akópe n sárei, Uléécaá yé kó piakópe pi sárei. Nɔn ye re áni pinyine akópe sáreine, Uléécaá páa kó piakópe pi sáreine.

Yeesu ne Tomaa kecáa nkó

²⁴ Tomaa kapi ye n sée re Usika ye Yeesu pipiretiki kefi ne pité pē kecεpe use le. Uyē úu pee kumúnjé kpε-i ke Yeesu uu pikεmēé n hápɔ we. ²⁵ Upipiretikicɔ api pee u maa re: Tɔ Upiima yenle. Uu pi pesε re: Nensá ihíme apole uanipe-i n yē ke kenípepi tahampɔ, ké kó kunénipe ne uilúké rica, ám yé ηmurei. ²⁶ Siyáa sípaha memáa, pipiretiki pē api kó kényo-i n cápinelē kesé ne Tomaa. Pin kó ne hánaanke, Yeesu uu kó pikεcεpe piléeme kpá uu nyere, uu pi maa re: Nóanékín aké n niñú! ²⁷ Uu pee Tomaa maa re: A kepónípepi nté tahampɔ aa anénipe paí, aa kó kupónípe ne inélúké ca. A lē pitírē tíye áa ne nkpéni kefa tene. ²⁸ Kei ke Tomaa uu pee u pesε re: Unépiima ne Unéléécaá! ²⁹ Yeesu uu u maa re: Kaa né ní yé nnya kaá ne kefa né tene. Pεpee ápi né ní yé, pin kó peé ne kefa né tenelē pee pínarekome.

Lē nnya kapi rítelē ntí ní wói

³⁰ Yeesu ye kó upipiretiki inipee-i mewaisanɔ meyā ncɔpuri wapisile mee áme rítelē ntí-i n wólaalē. ³¹ Pi lelee nní rikεmee ní we wóile re nóké ne n ηmurei re Yeesu ke Uléécaá uu n wéε nnya. Uyεε kó Uléécaá Kepipi. Nɔn ne kefa u n tene, nó urinyiri nnya nfáa yē.

21

Yeesu ye umecire upipiretiki pisεei nyise

¹ Lē memáa, Yeesu uu pee ketume Tiperiyaati kupiyε ritime umecire upipiretiki nyíse. Lē kuu umecire pi n nyíse ye nní: ² Simɔ Piyεε ne Tomaa kapi ye n sée re Usika ne Natanayεeli yεε Kalilee keteni-i Kanaa-pɔ ní we ne Sepetee piñmáne ne upipiretiki pité picɔ ye pee cápínelenle. ³ Simɔ Piyεε uu pi maa

re: Ikpíntomé kam picópii tósu. Api u pɛsɛ rɛ: Tṣ́ né kɔ́ pɔ́ ritiki ari kesé sí. Kei kapi yisi apí ha kúninɔ́i loni apí tómpɔ́. Amá apí kesinɛ kē líka tí. ⁴ Kai piweesi n kóraane, Yeosu un kei kupiyɛ ritime we, amá upipiretiki apí pɛɛ céri rɛ Yeosu lo. ⁵ Kei kuu pɛɛ pi pise rɛ: Nɔ́ ikpíntomé yé ani cópii, sinéwá? Api rɛ: Eehei! ⁶ Uu pi maa rɛ: Ani kúninɔ́i kuluke-luke-mempɔ́ kunyeré fṣ́, nó linyine tí. Api mɛsei kunyeré fom apí ikpíntomé tini ai ku yipu péntí, apí fe ricuruu piké míni-i ku pɔ́nne kɛ ikpíntomé ii kulúí n we nnya. ⁷ Kei kɛ upiretiki uyé kɛ Yeosu uú pɛɛ n la uu pɛɛ Piyɛɛ maa rɛ: Asé Upíima lo! Kɛ Simɔ́ Piyɛɛ uu lɛ n kṣ́ tɛ Upíima lo, uu uilú kuú pɛɛ m mahá un pɛɛ mɛɣmane ikpíntomé cópii pitane pɛsɛ uú nɛ míni-i kpúupɔ́. ⁸ Pi pɛɛ keté kóima nɛ ketaa wele yare apáha píle kumúnjé. Upipiretikicɔ́ apí léeri, apí pɛɛ kunyeré nɛ ikpíntomé mɛyipe pasai apí lésepo. ⁹ Kapi kúninɔ́i kɛmɛɛ n suí, apí kupiyɛ ritime nkalɛna lɛpɔ́, ikpíntomé nɛ akpónó an nkɛcáá lálǎ. ¹⁰ Yeosu uu pi maa rɛ: Ani ikpíntomé iyé kani n cópii kɛmɛɛ nɛ inyine kam. ¹¹ Simɔ́ Piyɛɛ uu kúninɔ́i kɛmɛɛ lompo uú ha kunyeré nɛ ikpíntomé maamaa mɛyipe súiseri, íí lelu píle nɛ kuwóó nɛ itaani. Amá nípá nɛ imesá mɛ, kunyeré áku ricééri. ¹² Yeosu uu pɛɛ pi séi uu rɛ: Ani kam ani lí. Uupiretiki úka úu kɔ́ pɛɛ kaha uké u pise rɛ: Pṣ́ wóó? Pi pɛɛ nyule rɛ Upíima lo. ¹³ Yeosu uú nɛ pi kɔ́, uu kukpónó kpísi uu pi hɔ́nɛ, uu kɔ́ ikpíntomé pi hɔ́nɛ. ¹⁴ Kɛ Yeosu uú nɛ pikpɔ́kpɔ́ kɛmɛɛ n yisi, metáánū yɛ mɛ kuu lɛ umɛcire upipiretiki nyíse.

Yeosu nɛ Piyɛɛ kɛcáá nkó

¹⁵ Kapi piluke ní masí, Yeosu uu pɛɛ Simɔ́ Piyɛɛ pise rɛ: Yonaasi uɣmánɛ Simɔ́, pɔ́ né la ai tósu lɛ kɛ picɔ́ mpí apí né n laa? Uu rɛ: Eɛɛ, Upíima, tipócuruu yɛ nyule rɛ nɛ pɔ́ lalɛ. Yeosu uu pɛɛ u maa rɛ: In lɛ, a sinésánpi kɛcáá nɛnɛ m paílǎ. ¹⁶ Uu kɔ́ mɛlírū pipise u kpá rɛ: Yonaasi uɣmánɛ Simɔ́, pɔ́ né laa? Piyɛɛ uu u pɛsɛ rɛ: Eɛɛ, Upíima, tipócuruu yɛ nyule rɛ nɛ pɔ́ lalɛ. Yeosu uu u maa rɛ: In lɛ, a inésán nɛnɛ n séni. ¹⁷ Uu kɔ́ metáánū pipise u kpá rɛ: Yonaasi uɣmánɛ Simɔ́, pɔ́ né laa? Simɔ́ Piyɛɛ ripɔ́ ari caai rɛ metáánū yɛ mmé kuu lɛ u pise rɛ “pɔ́ né laa” nnya. Uu pɛɛ u pɛsɛ rɛ: Pṣ́ nípá yo nyule, Upíima, pɔ́ kɔ́ nyule rɛ nɛ pɔ́ lalɛ. Yeosu uu pɛɛ u maa rɛ: In lɛ, a inésán kɛcáá nɛnɛ m paílǎ. ¹⁸ Asei kɛcáá, kɛ pɔ́ símisi rɛ kaá pɛɛ inmánɛ n we, pṣ́ yɛ pɛɛ ripócuruu kupótampála rité aa kei kaa n la sí. Amá pɔ́n n kpurunuu, pɔ́ pɛɛ anípe risíka, ucɔ́ uu pɔ́ ku paasi uú nɛ kei káa n lanɛ pɔ́ sí. ¹⁹ U lɛ male uké nɛ nyíse lɛ kɛ Piyɛɛ uu n kpine liké nɛ Ulééca ríyuu n waise. Kuu lɛ pisímé u ní masí, uu pɛɛ u maa rɛ: A né ritiki.

Yeosu nɛ uupiretiki uyé kuú pɛɛ n la

²⁰ Piyee uu kepire ημεελύ uu upiretiki uyē ke Yeesu uú pee ní la yenu un pi tikipalē. Uyee pee iluke keluke-i Yeesu kecáá n finepo uu u pise re: Upiima, wóo piláarō anipe kémee pó waine? ²¹ Ke Piyee uu lē u n yé, uu Yeesu pise re: Nkó ní, Upiima, yo ke uyē uú ne kētō kopune? ²² Yeesu uu u pese re: Nen n la re uké n we ké ha ne peeme, ai yei ne pó yénu? Póké né ritiki. ²³ Lē nnya, nsímé nn piyómeyáhaa kémee kóónú re upiretiki uyē úu kpine. Ai kō re Yeesu ye u maā re úu kpine, amá u pee re: Nen n la re uké n we ké ha ne peeme, ai yei ne pó yenu? ²⁴ Upiretiki uyē ticuruu yee aseéra lese uu nsímé mmē wolu. Tō kō nyule re lē kuu n yé uú male ye nsímései le.

Tinó tōrō

²⁵ Yeesu ye kō mewai meyā mecō wapisile. Pin pee mennéi n wólune mese mese, ám musí re átelé nyē nnéi kapi yé n wói yé ketē nké nnéi kecáá kewai yē.

Ulééca Pitumε Mewai

Lelee ritelé nti kémeé ní we

Luki ye Ulééca Pitumε Mewai ritelé wói. Nsímé Kεcire ritelé ke Luki uu n wói menə́j ye me. Lē ke Yeesu uu rinó pitumε n he re piké ne Nsímé Kεcire rikóónú, Ulééca icápine iké ne rimpéré kuu ritiki uú ne Ulééca Pitumε Mewai ritelé wólu.

Yerusalem kuyu-i ke Nfáasone nn Pantekooti anyá ketúnjé Ulééca icápine pikó kecáá súime. Kē ke Ulééca icápine ii kóri.

Kaí ne ríyú 13 kémeé n kpísi, Luki ye nyísele lē ke Póoli uu pepεe ápi Ulééca m pakarelē ayu kémeé nsímé kεcire ne ní ha. Póoli ye pεe mekeε Kirisi pikó wéekuselεnε. Yeesu Kirisi yeε Póoli sée re uké pansε uupiretiki (9). Ulééca icápine yeε Sirii ketē kecáá Antiyoosi kuyu-i ní we yeε u wée re u ne upisencə pinyine piké ha ketaa-pə Yeesu nsímé kεcire riyóó.

Ifaaci iyē mekeriine ye mmé:

1. Nfáasone mekame ne Ulééca icápine foí mekarrii Yerusalem kémeé (1:1-8:3).
2. Nsímé Kεcire meyoó kuyu nnéi kémeé ne Yutee ne Samarii-pə (8:4-12:15).
3. Nléécaasimé piyoó nsē ke Ulééca utumε Póoli uu n sónε hái ne ketē keto-pə (13:1-28:31).

Nfáasone ke Yeesu uu ne upitumε m mé

¹ Unésáne Teofili, ne ritelé foí kémeé pó símisile lē nnéi ke Yeesu uu piwai ne picélaa n kóraane ² hái ne keyáa kē kai keyómεca-mē u n kpiipə. Uké kelene rináá, u upitumε kuu n wée uicélaa pale ne Nfáasone nnaŋε. ³ U umεkpə-maá méwee mpehē mpehē kémeé umεcire pi nyísele piké céri re u nfáa mále. Siyáa afεena kuu pi rikpáfumε uu Ulééca iyəopi nsímé pi símisi. ⁴ Keyáa kenyine kapi kesē we ne Yeesu, uu pεe isé nnyí pi pa re: Ani kape yisi nəké Yerusalem ne ketaa wa, amá ani lisone lē kani n kō nen símisi re Sáa Ulééca ye ne nó mé kutu ricə. ⁵ Míni ŋmanε ke Yohani uu nó wóle. Amá li tise nkáripí, Ulééca uké ne Nfáasone nó wóle.

Yeesu ye keyómεca ritaá

⁶ Pepεe pεe Yeesu keyúrí n cápinelē api pεe u pise re: Kumúnjé kpε-i kaa Isirayeli keyəpitē pεserinεε, Upíima?

⁷ Uu pi pεe re: Ai nónnékó níka re nəké mewai meε n sónti kumúnjé ne meitunje n nyu. Sáa Ulééca yeε lē ne uricuruu nnaŋε yekei. ⁸ Amá Nfáasone nn nókenécáá n súime, nó nínaŋε nnyine yē, ani pεe pansε pinétansei Yerusalem kuyu-i ne Yutee ketē kecáá nnéi ne Samarii ketē kecáá, hái ne ketē nnéi keto-pə. ⁹ Ke Yeesu uu rinó tē pimáa mí masí, ai keyómεca-mē u

kpíipō, mípá úye un u nyáneipō ahope anyine áá weri áá ne u yarii api pεε u paapō. ¹⁰ Pin kei nní lē we pin keléécaa inípεε wiilē un tósu ke pitisi pité pinyine pεε ilū tomé n tanaalē api pikeyúri rikpáfúme. ¹¹ Pitisi pē api pi maa re: Yo nnya ke nō Kalilee pikó mpí ani nní nyenu nōn keléécaa-mē nyáne. Lē kai nní nōkenécōpe nké-i Yeesu uyē keléécaa-mē n kpíipō nōn nyáni mecō kuú ha pεeri.

Matiyasi ye Yutasi ripōhō tone

¹² Pitumε api pεε kelō kē kapi ye n sée re Olifiyee rikúú yisi api Yerusalem pele. Tikúú tee ne Yerusalem kōlenle. Lirinā ne sá yare kilometiri use. ¹³ Kapi n tuipō, api kulee kunyine-i taá kényō kenyine kecáá-pō. Kei kapi ye cápine. Pεpεe kei n cápinelē pεε Piyεε ne Yohani ne Yakupu ne Antiree ne Filipu ne Tomaa ne Patelemii ne Matiyee ne Alifee uñmáne Yakupu ne Simōo yeε ukuyu ní la ne Yakupu uñmáne Yuuti ¹⁴ ne Yeesu uni Maari ne pinósi picō pinyine ne Yeesu piwā. Pinnéi mmē pεε rinōō rise wa api ye cápine apí ne piyómeyáhaa n ηmósópulē.

¹⁵ Likumúnē kpε-i, Piyεε uu keyáa kenyine yisi, piyómeyáhaa píle ne afεéré pinyine pin cápinelē, uu pikecōpe maa re: ¹⁶ Pimáreco, li pise re lē ke Nfáasone nn Nléécaasimé ritelé kémεε n símisi liké wa. Nfáasone ye Yutasi kecáá Tafiti rinōō rinyine maasele. Yutasi uyεε panse pεpεe Yeesu n tī ukpeenwai. ¹⁷ U pεε uróco use le, tōn kesé pikei pise mpí wai. ¹⁸ Siwóó sē kuu usoi ní kpu api u hééle kuú ne kecare lo, uu pεε kei lóiri uu ríyu mefoi ketē fapi, uu kecōpe kpáfú, anyóhō nnéi aa cúme. ¹⁹ Yerusalem pikó nnéi pεε mewai mē kō, hái apí ne kecare kē sée re Hakelitama, lelee re unyine menyε ye kei kōonu. ²⁰ Ticuruu li Ipakare Siyome kémεε wólaalē te:

Ukeyō keké menmane tone!

Uka úu kape kekεmεε tōne! Li kō wólaalē te:

Usoi féé uké upikei yósi uú nōj! ²¹ Kumúnē kpē nnéi ke Upíima Yeesu uú pεε kerómεε ní we, písoi pinyine ye pεε mípá yei ró tíkilenle. ²² Háí ke Yohani uú ne míni u n wóle ne péé uyei-me kai kerócōpe nké-i u n kpíipō aí ne keyómεcaa sí, písoi pinyine ye pεε ró tíkilenle. Lē nnya, li pise re písoi pē kecōpe use uké kerómεε n we uké meróco itansei li re Yeesu ye nkpō kémεε yisi.

²³ Kei kapi pεε písoi pité sée api nyεrese. Pεpεe Yosefi Parisapasi kapi ye kō n sée re Yusituusi. Ulírū yeε Matiyasi. ²⁴ Api pεε keyómεe yáasi re: Upíima, pōō písoi nnéi sifa kémεε nyu. A písoi pité mpí kecōpe uyē kaa n wée ró nyíse ²⁵ uké panse utumε uu Yutasi pikei yósu uú nōj. Yutasi ye uketone riyále uu sí kei kaí ne u rinsá re uké tone. ²⁶ Kei kapi pεε panai aí Matiyasi tini, uu pεε Yeesu pitumε kefi ne use pē kecáá kpápō.

2

Nfáasone mekame

¹ Kai Pantekooti keyaa ní tu, piyómeyáhaa nnéi api kelō kesε cápine. ² Mese ne mese, nné nnyine nn keyómecaa-pō leeri yare kuyō papε-papε kunyine kpεε pepu. Aku kέyō ke-i kapi n tū nnéi yipu. ³ Api linyine yenu yare inalempi, ai pi kpáfúme, ai yékáá, ai nípá úye kecáá tone. ⁴ Nfáasone nn pεε pinnéi yipu nn pikεμεε ní we. Kei kapi pεε meyu mpehē mpehē ke Nfáasone nn pi n he pisímé lō.

⁵ Pisui fi pεε Uléécaa likó ní la ye pεε Yerusaleμ-i wele. Isoipuri nnyí nnéi yeε ketē kecáá ní we ayu kέμεε kapi léeme apí weri. ⁶ Ke nné nn lē ní le, pisoι api cápine riwúí. Piyómeyáhaa api pεε meyu mpehē mpehē n símisi. Pεpεε n cápinelē pin pεε pimεyu kέμεε kómει, ai nnóo pi yipu hái. ⁷ Ai pεε méwoo pi wai, ai kō meyíkíyiki nnóo pi yipu api pεε re: Néntε pisoι mpí nnéi pεε nní n símisi ye Kalilee pikó le? ⁸ Kai pεε íye wa ke ntónéi mmú, nípá úye uu pεé ne umeyu kέμεε pi kómει? ⁹ Kerócōpe nké-i, pinyine ye Paritesi ne Metii ne Elam sitē leerile. Picō ye Mesopotamii pikó le ne Yutee pikó ne Karatōosi pikó ne Pōnti pikó ne Asii ketē pikó ¹⁰ ne Firisii ne Pamfilii ne Esipiti ne Lipii ketē keε Sirεeni mεmpō ní we pikó. Picō pōon Rōm kuyu-pō leeri, ¹¹ ne Kirεeti ne Arapii sitē-pō. Picō ye Pisui fi yíkíyiki le, picō ye pansεle Pisui fi pin Moisi isé tíkilē. Mpá ne lē, ntónéi mmú, nípá úye ye pεε umeyu kέμεε pi kómειle pin mεwai píima ke Uléécaa uu n wa símisi. ¹² Ai pi nnéi muuni tírní, api pεε méwoo ní we pin píseine re: Nsímé ní-ye kecire ye mmú? ¹³ Amá picō pōo piyómeyáhaa pē sennyi pin tee re: Píta lari ηmaa pεε nní pi pomaalē!

Piyεε nsímé

¹⁴ Piyεε uu pεε yisi u ne pitumε kefi ne use api nyεε, uu rinóo cásε uu pisoι pεε n cápinelē maa re: Nó Pisui fi ne nó pitōrōo mpí nnéi nóo nní Yerusaleμ kuyu-i ní we, ani nnésímé nśone kutu ricō ani kóm! ¹⁵ Pisoι mpí ápi pomaalē yare kani nní n kpárálē. Li mmare tōsile, mese áme we kefi ηmane kaí pi yare kani nní n nyáni. ¹⁶ Lē ke antepu Yowεeli uú pεε mekeε ní ma yeε neni nképni nní wai. Lελεε re:

¹⁷ Uléécaa ye maa re Unfaasone yé siyáa tōrōo kέμεε nípá úye kecáá súime.

Nópinéηmánε ne nópinékpére apí ne Uléécaa rinyiri símisi.

Pináηε-naηε api méwee yénti,

piwéése api lárικεε. ¹⁸ Meyíkíyiki kam tíyesene Nnéfáasone nké
likeyaa kē pinékeikó tisi

ne pinósi kecáá súime,
api pεε pansε antepuyε.

19 Nē mēwaisaŋa keyómēcaá-pō wa,
am mēwai píima ketē nté wapisi:
Ménye yé kōikēe, nna nń tore,
ányō ηmōhō aa h́la líkí-líkí.

20 Itunje ii pansē riŋmóhō, iwáre pōō wōŋōō yare ménye,
Upíima keyaa akē kelenē weri.
Keyáa píima ne kényukōó ye kē.

21 Uye un peé uye-i Upíima rinyiri n sée, uu u yoriye.

22 Ani mmú kutu ricō, Isirayēeli pikó! Uléécaá ye Nasareti ukó
Yeesu isoi pakarele. Uléécaá ye ne u ritikile uú ne nókenécōpe
mēwaisaŋa ne mēwai píima wapisi yare kani nní nórínécúruu
n nyu. 23 Uyē kapi nóanénipe-i wa yare kē Uléécaá uu mekēe-me
umenyuwe kecáá n yekei, ani pepeē ápi Uléécaá n wuru u pa
api kunapéékōó kecáá u karií aní ne u kopu. 24 Amá Uléécaá uu
nkpō anipe-i u yósu uu nkpō kēmeē u yukuse. Ncēe ín we re
nkpō nké u m múlĭ.

25 Tafiti ye Yeesu kecáá maa re:
Meséere kam kenéyu-i Upíima nyáni,
ám kapē ne n térii nnya kuu kunéluke-luke-mē kényukōótone-i
we.

26 Lē nnya kē rinépoō ari láárú,
nen tinékínj kēmeē yóm.

Mpá nen n kpu, ne ne pó tálenle.

27 Pó Upíima, áa yé pikpōkpō kēmeē né riyá.

Áa yé ηmurei upōkeikó sōne uké fóni.

28 Pō ifáacee né nyísele.

Mepōwee kenékúri ye nkínŋiŋe né hele.

29 Pimárecō, ani ncēe né he kē ukpure Tafiti nkó nó símisi kē
rikpáiiŋe re u kpule api u kulesi, tōn kō urikpíi nyu ne neni-me.

30 U peē antepu le un nyu re Uléécaá ye rinōō yekeile uu wéeri
re ukepirē kenyine kēe masí uiyōopi tonene, 31 Kirisi meyise
nkpō kēmeē kē Tafiti uu lē yē. Linsímé kuú peē lē símisi kuú
ne maa re: Uléécaá úu yé pikpōkpō kēmeē u riyá, úu yé ηmurei
uké fóni. 32 Tō ntónéi mmú yénle lē kē Uléécaá uu nkpō kēmeē
Yeesu uyē n lése. 33 Uléécaá ye ukuluke-luke-mē u ritaásēle. Sáa
Uléécaá uu kō Nfáasōne kuú peē n yekeilē u pa. Mmē kuu nní
kerócaá súiseme yare kani nní n nyáni nōn kō kómēi. 34 Tafiti
úu keyómēcaá ritaá, amá uricuruu ye peé maa re:

Upíima Uléécaá ye Unépíima maa re:

A kunéluke-luke-mē kényukōótone-i tone

35 liké ha ne tu peé uye-i kam yé n tíyese aa pipóláarō teleise.

36 Isirayēeli pikó nnéi piké kō rísōne re Yeesu uyē kani
kunapéékōó kecáá n karií kē Uléécaá uu pansese Upíima
ne Ukirisi.

37 Kapi nsímé mmē n kō, nn pi loni suu ne akōhō-pō api peē
Piyēe ne pitumē picō maa re: Iye kari yé nkpéni wa, pimárecō?

38 Uyē uu pi पेसे रे: Ani मेफिने conse piké nṛpá nó úye míni wole ne Yeosu rinyiri, Ulééca uké nṛanékópe nó sárei uu kṛ Nfáasone nó he. 39 Li we रे lisone lē ke Upíima Ulééca uu ní ma रे u yé písoi wa kuú ne nó ne nṛsinéwá ne pitaa-taa kulúí píima kpē nnéi kuu n séirine mé. 40 Piyee uu kṛ anṛo aco pi máikee uú ne asei pi komeise uu kṛ ne pi n ṛmṛópúselē. U ye pi ma रे: Ani mεwai kópe kunai pikó mpí kέmee nómenécíre lese. 41 Písoi meyā api Piyee nsímé mmē ṛmurei api míni wole. Keyáa kē, písoi ákotokú ataani kumúnjé पे पे piyómeyáhaa pē kecáa rikpáṛo.

Lē ke piyómeyáhaa api n finu nstmé

42 Piyómeyáhaa ye पे पे pitumε icélaa kέmee ṛmṛópúlenle, pin tinṛo rise má, pin kesé iluke le, pin kṛ keyóme yáasi. 43 Pitumε ye पे पे mεwaisaṇa meyá ne mεwai píima wapisile. Mpá úye un पे पे pakarente रे Ulééca ye पे पे pikei wai! 44 Pē nnéi पे पे Yeosu ne kefa n tene ye पे पे kelṛ kesε wele, api rinṛo rise wai api ye pilikó nnéi hṛone. 45 Pi ye पे पे pisitē ne pilikó nnéi yálisile, api nṛpá úye ncṛṇa pái apí ne lisiwṛó sē hṛonente. 46 Pi पे पे kómειnele pin siyáa nnéi mesére Ulééca keyṛ-i cápinelē. Pi पे पे síyṛ sṛnaanele pin kesé le, pin kṛ Ulééca iluke ne kefa kesε hṛone lin pi láárú. 47 Pi पे पे Ulééca pakarelnele, nṛpá úye un ne kefa pi fénnelē, Upíima un पे पे nṛpá keyáa kέye písoi ayu lṛlu un pikεcáa kpariiseṛo.

3

Kékankáláká kenyine pipélé nstmé

1 Ketúnjé kenyine, lin metaani pipépe masí ke Piyee ne Yohani api yisi api Ulééca keyṛ-i piyómeyáhaa sí. 2 Písoi pinyine ye पे पे ne utisi unyine sṛnaapṛle, api ye Ulééca keyṛ rinṛnṛo-i u tonse un पे पे kei picéetṛṇé wélei. Pi ye rinṛnṛo tē sée रे Rinṛnṛo Sṛne. Pi utisi uyē marile kékankáláká. 3 Kuu Piyee ne Yohani n yé pin la piké keyṛ-i lomṛo, uu kunípe pi welé. 4 Piyee ne Yohani api u nyáneí tṛnṛm, Piyee uu पे पे u ma रे: A tṛ riweríi! 5 Uu pi pái rṛsone un ne mé te u yé pikemee linyine yṛsí. 6 Kei ke Piyee uu पे पे u ma रे: Né ám siwṛó má, ám kṛ wura má. Amá lē kam m má kam Nasareti ukó Yeosu Kirisi rinyiri ne pó pálē: A yisi aa sṛne! 7 Piyee uu kunípe luke-luke u tini uu nyereεe. Mese ne mese, ána ne anui a papisi, 8 uu yṛósi uu cuuni uu nsé kápáa, u ne pē apí ne Ulééca keyṛ suupṛo, un sṛne, un cuunkεe un kṛ Ulééca pakarente. 9 Písoi पे पे n cápinelē api u yenu un sṛne un Ulééca pakarente. 10 Písoi api céru रे uyee ye पे पे Ulééca keyṛ-i Rinṛnṛo Sṛne-i n tṛ un wélei. Mεwai mé ame písoi nnéi nnṛo yipu ai kṛ píri pi wai kaí ne lē u n wa nnya.

Piyee rinṛo kuu Ulééca keyṛ kέmee ní ma

¹¹ Ke utisi uyē uu lē Piyee ne Yohani n lonaalē, písoi nní apí pehé api pikuwéé-mē kelō kē kapí ye n sée re Salomāo apookpaná-mē n sí, lin nnóo pi yipaalē. ¹² Ke Piyee uu lē n yé, uu pí pise re: Pimárecō Isirayēli pikó, yo nnya ke utisi nkó pipélé apí nní nnóo nó yipaalē? Yo nnya kani ró nyáni yare tóo ntónanē cire ne u paise néē tóo Uléecaa kēmee aseí tikilē nnya ke usoi nkó uu yisi uu sōne. ¹³ Pirósáayaha Apiraham ne Isaaki ne Yakupu Uleecaa yee uukeikó Yeesu ríyu waise. Nórínécúruu nóo u tí ani n-yóopināne pikó anipe-i u wai, uyóopi Pilati uu re uké u riyá ani yúlu. ¹⁴ Amá nóo pēe usoi yee úu akópe m má ne aseí ute yulu ani pēe meníne Pilati pise re piké usoikō nó léseme. ¹⁵ Nō tíyesele apí uyee ye nfáa n he kopu, Uléecaa uu pikpōkpō kēmee u yukuse irónípeē ii u yenu. ¹⁶ Kefa karí ne Yeesu n tene nnya ke urinyiri ari usoi nkó kani nní n nyáni nōn kō nyu papukuse. Kefa karí ne u n tene yee tíyese ke usoi nkó uu péi cáká-cáká yare kani nní n nyáni. ¹⁷ Amá pimárecō, ne nyule rísone re nó ne nópínéyóopi áni nyu kelene kaní ne lē Yeesu wa. ¹⁸ Nsímé mmē ke Uléecaa uu pēe mekēe-me antepuyē nnéí m máase mee nkpéni nní wai. Lelēe re li pise re uyē ke Uléecaa uu wēe uké íwe lí. ¹⁹ Lē nnya, ani mēfine conse ani nóménécíre Uléecaa pa uké nōanékové nó sárei. ²⁰ Upíima yé pēe tíyese ani kumúnjé kunyine-i hóo uu pēe uyē kuu háí mekēe-me n wēe uu yekei nó páme. Uyee Kirisi Yeesu. ²¹ Uyee yé keyómecaa-pō n we kelene, háí ne kumúnjé kpe-i ke Uléecaa uu mǐpá yo m peserine yare kai pēe í we yare kuú pēe mekēe-me uantepuyē kuu n wēe m máase. ²² Moisi ye péé maa re: Nónuléecaa Upíima yé antepu unyine nó páme yare né, un nónnépuri ukó. Ani mmē nnéí kuu nó n símisine kutu ríco. ²³ Uye unsá kutu u rincō, piké Uléecaa pikó kecōpe u lese apí kópu. ²⁴ Antepuyē nnéí pēe háí antepu Samuyēli-i-me n símaari aí ne neni tulu ye siyáa nsí nsímé male. ²⁵ Nóo lē ke Uléecaa uu antepuyē m máase re u ne nó mé te. Uléecaa ye ne nkómēine nópínésáa séele péé uye-i kuú pēe Apiraham m maa re: Pipópírē kaní ne tikine ké ne ketē nnéí nsoipuri rikpá. Nóo kō nkómēine mmē te. ²⁶ Nō nnya ke Uléecaa uu uukeikó wēe uu nókenéme u tumti kelene. U u tummele nō nnya re uké nó rikpá uu pēe mǐpá nó úye uakópe-i u lese.

4

Pi Piyee ne Yohani ketúhaane piima-i sée

¹ Piyee ne Yohani pin kei lē písoi símisi, mese ne mese, pēpēe ye Uléecaa inyónse n wa ne Uléecaa keyō uméré wéése ne Pisatusee pin tuipō. ² Li pēe meyá pi pólúle re pitume pē keté ye we pin písoi céési pin kō pi símisi re Yeesu ye pikpōkpō kēmee yisi, lin pēe nyíselē te pikpōkpō yé fe apí yisi. ³ Lē nnya kapi

pitumε pē keté tī api hánesi aí ne weesi re itunje ye pilólé masí nnya. ⁴ Amá mpá ne lē, pεpεε pitumε pē icélaa n kó meyā ne pεé ne kefa i tenεε, api tulu yarε pitisi ákotokú anupū kumúnjé.

⁵ Kai n weesi, Pisui fi piyukóó ne pipiwéése ne isé picélaa api ha Yerusalem-pó cápine. ⁶ Uléécaa usina Ana ne ukεyó pikó nnéi ne Kayifu ne Yohani ne Alekisantiri pεε kó pεε kei we. ⁷ Api Piyεε ne Yohani leseri piké ne pi túhaane, api kecōpe pi nyereεε api pi pise re: Nnanje ní-ye née úye kecire rinyiri kaní ne lē wa? ⁸ Nfáasone nn Piyεε yipu uu pεε pi maa re: Nó Isirayεeli kuyu piyōopi ne piwéése! ⁹ Mεwai sone kari utisi nkó wa nnya kapi neni keyaa nké ró písei re íye kai wa kuú ne péi? ¹⁰ Lē nnya, nónnénéi mmú ne Isirayεeli pikó picó nnéi ani kō te Nasareti ukó Yeesu Kirisi uyē kani kunapéékóó kecáá ní karií, Uléécaa uu pikpōkpō kémεε u yukuse rinyíri nnanje karí ne utisi nkó péise, kuu nní isare láárú un nókenéyu-i nyenu. ¹¹ Yeesu uyē kecáá kai wólaalē te:

Tipare tē ke nó pimóme ani n fómpō, tεε nkpéni pansε tikecire tεε kenui-i ní we. ¹² Uyē memáá, úyulale úka ucó úu we. Uléécaa úu rinyíri ríka ricó keté nké kecáá pa kari yé n sée liké ne tiróyu n lo.

¹³ Piyεε ne Yohani ápi menyuwe píima méka má ápi kó píyukóó píka. Amá piripō kapi pεé ne símisi ne itisi. Ke pitúhaane api lē n yé, ai pi muuni simm, api kó ceru re Piyεε ne Yohani ye pεé ne Yeesu sónεε. ¹⁴ Kapi usoi yεε ní péi n nyáni un pikekúrí nyenu nnya, pitúhaane pē ápi pεε nyu ní-ye kapi yé male. ¹⁵ Api pεε Piyεε ne Yohani ketúhaane ke-i lákase, api pεε kei n we pin pimεcōpεcire nsímé pínjirise. ¹⁶ Api pεε m píseine re: Iye kari písoi mpí waine? Yerusalem kuyu nnéi ye pikóme masí re pi mεwaisanja píima wa. Ari yé fe tóké kési. ¹⁷ Lē nnya, nsímé mmē rín kape ne pikóónú rinkpá, tóké ne pi ye ari pi cési re ápi kape úka mpuri ne Yeesu uyē tinyiri ríka písímé rikpá.

¹⁸ Kei kapi pεε pi séepō api ne pi yulu re ápi kape Yeesu nnanje ne picélaa rikpá. Api kape ye ricurruu urinyiri sée. ¹⁹ Piyεε ne Yohani api pi pεε re: Nó ticurruu ani ripaí nké te li ne Uléécaa kémεε sá re usoi uké nó pakare née Uléécaa kuu yé pakare? ²⁰ Nóo yé nkpéni mmē ceri. Tó ári yé fe tóké lē kari n yé ari kó kom písímé riyá. ²¹ Kei ke pitúhaane pē api kó picé pi rikpá api pi yá api tómpō. Api ríka yē kapi yé ne rinwááná piké ne kutu pi rimpása. Písoi meyā ye pεé wele pin mεwai mεε nní n wa nnya Uléécaa pakarente. ²² Útisi uyē kapi nní ne Uléécaa nnanje m pōise anmē ye afεena rifaaule.

Kirisi pikó piyomεyáhaa

²³ Kapi Piyεε ne Yohani rin-yá, api yisi api pipísoi lεεpō api lē ke pεpεε ye Uléécaa inyóonse n wa piwéése ne Isirayεeli piwéése

api pi ní ma pi keeni. ²⁴ Ke pipisoí pē api lē n kō, api rinóo rise wai api Uléécaá yáasi re: Upíima Uteneçiré, pōo ketē ne keyóme ne mínimaa ne lē nnéí lee nípa yei ní we wa. ²⁵ Mpófáasone kaá ne ritiki aá ne urósáayaha Tafiti upókeikó maase re:

Yo nnya ke mpuri sane pikó api ketē kecáá pansente?

Yo keçire nnya ke sisoipipi asi simúnjé kópe wai?

²⁶ Ketē kecáá piyōopi ye pimεçire cápine re piké atōpi leeme.

Piyōopi api rinóo rise wai re piké ne Upíima ne uyē kuu n wée to.

²⁷ Meyíkíyiki ke Erooti ne Pōnsi Pilati ne Isirayeli pikó ne mpuri sane pikó api Yerusalem nté rinóo rise wa re piké ne upókeikó Yeesu kaa n wée to. ²⁸ Lē kaa mekeε-me m musí, aá ne mpónaŋe yekei kapi nkpréni lē wa. ²⁹ Lē nnya, a nkpréni pipicé nsone kutu ricō, Upíima aa tíyεse pipókeikó piké itisi ne mpósímé riyóó. ³⁰ A mpónaŋe nyíse pitóikó piké pélesi, aa mεwaisaŋa ne mεwai píima upókeikó Yeesu kaa n wée rinyiri ne wapisi. ³¹ Kapi lē piyómeyáhaa ní masí, kelō ke-i kapi n cápinelē ake yéŋesi. Nfáasone nn pinnéí yipu api pεe itisi ne Uléécaá nsímé n yóólē.

Kirisi pikó rinōo rise

³² PISOI kulúí kpē nnéí pεe ne Yeesu kefa n tene ye pεe kefa pénelenle pin kō kemúnjé keεe má. Uka úu ye pεe maa re u linyine umεçire te. Mpá yo kapí pεe pénelē pin te. ³³ Uléécaá ye pεe pitumε nnanŋe hele pin ne nyíse re Upíima Yeesu ye nkprō kémεε yisile, Uléécaá un pεe Kirisi pikó nnéí meyá kpálē. ³⁴ Líka ái pεe piuka párilē. Pεpεε sicare née síyo m má yèè pεe si yáale apí ne lisiwóó cápinepō ³⁵ api pitumε pa. Pē pōo nípa úye ncōŋ paí apí ne si hōonente.

³⁶ Pi pεe Lefi mpuri ukó unyine Siipuru ketē-pō marile. Pi ye u sée re Yosefi. Pitumε pōo rinyíri u he re Parinapasi. Liasei re uyεε ye picō rinŋmóópúse. ³⁷ Uyē uu kō ukεcarε yái uú ne lisiwóó hapō uu pitumε pa.

5

Ananiyasi ne Safira nsímé

¹ Utisi unyine ne uunōsi pεe pεé we. Pi ye u sée re Ananiyasi, api unósi pō te Safira. Utisi uyē uu ukεcarε yái. ² U ne unósi api kómεine api siwóó hásu api pésu, uu pεé ne sitōrōo sí uú ha pitumε pa. ³ Piyεε uu pεe u piεe re: Ananiyasi, íye kai wa ke Setani uu lē pō lō uú ha ne Nfáasone kiraase aa kecarε siwóó hásu aa pésu? ⁴ Póké kelene kecarε kē n yáá, ái pōo ke tee? Kemeyái-maá, ái pōo kesiwóó tee? Yo nnya kaa nkpráni mεwai kópe mmé ripóyu-i wa? A kō te ái sisoipipi kaa kiraase, Uléécaá lo kaa kiraase. ⁵ Ke Ananiyasi uu lē n kō, uu lolu uu kpi. Iwame

πίιμα inyine ii pē nnéi pεε lē n kō loni. ⁶ Pιηmánε api yisi api kusánáá u pilaa api sákaa apí ne leepō apí ha kulesi. ⁷ Ituηε mekóónú metaani memáá, unósi un tuiπō úu nyu re linyine ye wa. ⁸ Piyεε uu u maa re: A né símisi nké te nnéi mmú kani nókenécare yáa, née yo? Uu re: Eεε, mμεε mu! ⁹ Piyεε uu u maa re: Yo nnya kani kómεine aní ne Upíiμα Nfaasone peeni? Aa nyánii, pεpεε upóla n kúlesi ana kam nní kómεi pin lontι. Pi kō lē ne pō tósule. ¹⁰ Kei nní, unósi uu Piyεε ana nyε-i lólu uu kpi. Pιηmánε pē piké ne n lompō un pikpō masí, api u kpísi apí ha ula kekúrí kulesi. ¹¹ Iwamε píiμα inyine ii Kirisi pikó nnéi ne pεpεε nsímé mmē n kō loni.

Mεwaisaηa ke Uléécaá uu n wapisi nstmé

¹² Pitumε ye pεε mεwaisaηa ne mεwai píiμα pisoι inipεε-i wapisiλε. Pεpεε Uléécaá ne kefa n tene ye pεε rinóō rise wale api ye kei kapi ye n sée re Salomō apookpaηá-i n cápινελē. ¹³ Uka ucō úu ye pεε méwoo kaha uké pi leepō, mίpá ne lē, pisoι ápi pεε kō kusa pi waiselē. ¹⁴ Pitisi ne pinósi kulúι pεε Upíiμα ne kefa n tene api pεε mesére pi n kpariiseπō apí ne kulúι kpá. ¹⁵ Pisoι api ye pεé ne pitóikó icée-i léepō api pisifine ne asánáápōré kecáá pi finsente re Piyεε un píyei kei n tósu, ukumíiri kuké mίpá use unyine yarii. ¹⁶ Pisoι kulúι api kō ayu nyεε ne Yerusalem n kólē yisi apí ne pitóikó ne pinírihélaa wúrunkεεπō, api kō pinnéi pélesi.

Lē kapi pitumε n wéékuse nstmé

¹⁷ Kai lē n wa, Uléécaá usina ne Pisatusee pεε ukekúrí ní we api kufatoi píiμα ne nyεre re piké pitumε cópii. ¹⁸ Api mesei pi cópii api kuyu kukpaniilee kémεε pi hánεsi. ¹⁹ Amá kai kesine n wa, Upíiμα uleecaatumε unyine uu sí uú ha kukpaniilee hánne uu pi leepō, uu pi maa re: ²⁰ Ani Uléécaá keyō-i ha, aní ha nsímé mεε ye nfáa n he ke Yeεsu uú ne ní ka nnéi pisoι símisi. ²¹ Pitumε api mesei ηmurei api mmare mare yisi api Uléécaá keyō sí apí ha pisoι picélaa kápáá. Uléécaá usina ne pεpεε ukekúrí ní we api tuiρι api pitúhaane wéése ne Isirayeli piwéése nnéi icápινε séi. Kei kapi pisoι tū apí ha pitumε pē kukpaniilee-i kpíipō. ²² Ke pē api ní ha, ápi kukpaniilee-i pi yē. Api pεε pεeri api pi maa re: ²³ Tō kukpaniilee leepōλε kun rísonε hánaalē, piméré pōon kō anōnō-i tápaalē. Amá kari n hánne, ári úka kemée yē. ²⁴ Ke Uléécaá keyō uméré wéése ne pεpεε ye Uléécaá inyóonse n wa piwéése api lē n kō, ai méwoo pi wai, api pεε lē kai yé ne kétō ní kpu kecáá m músu. ²⁵ Kei ke unyine uú ka uu pi maa re: Nō kómεii! Pisoι pē kani kukpaniilee-i n wa pεε nní Uléécaá keyō-i nyenupō pin pisoι céési.

²⁶ Uméré wéése ne piméré picō api pεε yisi, ápi rikōhō mekó wa apí ha pi kpíipō apí ne hapō, pin wuru re pin pitumε pē ne rikōhō

n wai, písoi yé apare pi tapisi api pi kóni. ²⁷ Kapí ne pi n hápō, api ketúhaane píima-i pi séi. Uléécaá usina uu pēe nsímé pipísei pi kápáá ²⁸ rē: Karí ne nó rí yé arí ne ketē kpeeni rē áni kapē usoi uyē tinyiri ne n céési, íye kani wa? Nō wele non Yerusalem kuyu nnéí icélaa iyē nōjlē mǐpá úye uké kō, non kō la rē unkpō iwē iké ne ró tene! ²⁹ Piyēe ne pitumē picō api pi pēse rē: Li ne sá rē usoi uké Uléécaá pakare ne kuu yé písoi m pakare. ³⁰ Yeesu uyē kani kuna kecáá n karií ke pirósáa Uleecaa uu nkpō kémee yukuse. ³¹ Uléécaá ye ukuluke-luke-mē kényukó tone-i u ritaásēle uu u waise Uyóopi ne Uyulale. Uyē kuú la uké Isirayēeli pikó nyíse rē piké ritiki apí ne piakópe kēpire tō uu pēe pi sárei. ³² Tóo nsímé mmē pitansei, Nfáasōne ke Uléécaá uu pēpēe u m pakarelē n he pǐ ne kō itansei lele.

³³ Ke pitúhaane api lē n kō, ai pi fukōome api rē pi yé pitumē pē kō. ³⁴ Amá Ufarisi unyine ye pēe pitúhaane pē kecōpe wele. Pi ye u sée rē Kamaliyēeli. Isé ucélaa unyine lo ke mǐpá úye uu n waiselē. Uyēe pitúhaane píima pē kecōpe yisi uu rē piké pitumē pē lesepō nkáripí kelenē. ³⁵ Kapi pi n lésepō, uu pēe pēpēe n cápínelē maa rē: Nó Isirayēeli pikó, ani nómenécíre tí ne mēwai mē kani nní rí la nōké písoi pē wa. ³⁶ Ai kahaane nkpáni n nánjai ke Teetasi uu léeme un pólólē te u úyukó píima unyine le. Písoi píle píle mena kumúnjé pēe u ritiki. Api u kopu. Pē nnéí pēe pēé unkó n tíkílē api kpíi, piuka úu neni tiselē. ³⁷ Uyē kēpire, Kalilee ukó Yutasi pōo pikéē itunje kumúnjé léeri, uu písoi kulúí kǐpáú api u n tíkílē. Uyē uu kō kpi, pēpēe pēé u n tíkílē pōo kō kpíi. ³⁸ Lē nnya, ne la ké nkpéni nó símisi rē áni kapē ne písoi mpí kutu n colē. Ani pi riyá piké tómpō. In te sisoipipi kémee ke pisimúnjé ne piliwaiwai nní ai léeri, méwoo kai waine. ³⁹ Amá in te Uléécaá-i kai léeri, rínanje rí-ye ke nōo má nōké ne linyine pi wa. Ani nómenécíre tí, ái kapē ka líké wa rē nō ne Uléécaá tōpu. ⁴⁰ Api mesei unkó kóm api u tiki. Api pēe pitumē pē séipō api rinóo he rē piké sipópí pi yéeriine apí ne pi yulu rē apí kapē Yeesu rinyiri ne písoi písímé rikpá, api pēe pi yá api tómpō. ⁴¹ Pitumē api mpōonare ne pitúhaane pē kekúrí yisi, lin pi láárú rē Uléécaá ye ye te pē kaí ne sá rē piké Yeesu nnya íwe lí. ⁴² Mpá keweesi kéye ke pitumē api pēe Uléécaá keyō-i ne síyō kémee Nsímé Kēcíre picélaa ne mpiyóó ηmóópulē.

6

Pi pitisi pisēei lese rē piké pitumē n lēni

¹ Yeesu pipiretiki apí kumúnjé kpe-i kulúí wai rísōne. Upipiretiki pēe Mékíreki n símisi apí Pi-epiree ne n tēni rē pi mǐpá keyáa kéye iluke kapi ye n hōōne kémee pipikumannōsi menípele. ² Kei ke Yeesu pitumē kefi ne pité pē api upipiretiki riwúí tē sée apí cápíne api pi maa rē: Ai ne sá rē tóóké Nléécaasímé

piyóó ne siká wa táké ha iluke pihóone ne kutu n colē. ³ Lē nnya pimárecó, ani nókenécópe pitisi piseei pē kaní ne isoi sone n nyu lese. Nfáasone nké kó pi n yipaalē, piké kó mewéesesóhó m má, táké pikéi pē pianipe-i wa. ⁴ Tóóké peé uyē-i ne piyómeyáhaa ne Nléecaasimé piyóó n ηmóópúlē. ⁵ Tinóó tē ari pinnéi larisi, api pikécópe písoi piseei lese. Pēpē Etiyēeni yē Uléecaa ne kefa meýá n tenelē, Nfáasone nn kó u yipaalē. Uyē ne Filipu ne Purokóo ne Nikanóo ne Timóo ne Parimenaasi ne Antiyóosi ukó kapi ye n sée re Nikolaa. U pēe mēkee Pisuífi keyome yáasile uu kelene pansē Yeesu upiretiki. ⁶ Kapi pi n lése, api pi kpísi apí ne pitume leepó, pē api pikécáá keyóme yáasi api kó anípe pikécáá láa. ⁷ Nléecaasimé nn mípá yei n kóónúlē, Yeesu pipiretiki pin meýá kulúí wai Yerusalem kuyu-i, aí ne pēpē ye Uléecaa inyóonse n wa meýá péne api Yeesu ne kefa tene.

Etiyēeni metine

⁸ Uléecaa ye pēe Etiyēeni meýá ípēelēe nyísele uu kó rínanē u he un ne mewaisanā ne mewai píima písoi kecópe wapísi. ⁹ Pisuífi kuyómeyáhaalee pikó pinyine kapi ye pēe sée re: Pēpē ilási kémee ní le keyó. Alekisantiri ne Silisii ne Asii ketē pikó ye pi. Pikécópe, pitisi pinyine api nsímé nnyine kecáá ne Etiyēeni íkenēne wai. ¹⁰ Amá apí yé fe piké ne Etiyēeni kenēne, mewéesesóhó ke Nfáasone nn u n he nnya. ¹¹ Api pēe písoi pinyine kulei re piké ukécáá nnóome wa re pi kó un Moisi ne Uléecaa alé fáánii. ¹² Api kó kuyu písoi ne kuyu píwéése ne isé picélaa itái súúni api yisi api nyere, api sí apí ha Etiyēeni tini apí ne ketúhaane píima-i sí. ¹³ Api kó pinóome pinyine ne hapó re piké íseérakóó li piké ne u rikpárá re: Meséere ke utisi nkó uu Uléecaa keyó ne isé alé fáánii. ¹⁴ Tó konle un símaankēe re Nasareti ukó Yeesu uyē né Uléecaa keyó fori uu kó inyékii ke Moisi uú ne ró n tíye conse. ¹⁵ Pē nnéi pēe ketúhaane píima ke-i ní we ye pēe Etiyēeni kéyu-i nyáneile api yénu re ukēyu ye uléecaatumē kekó mēcó wele.

7

Etiyēeni rinóo kuu ní ma

¹ Uléecaa usina uu pēe Etiyēeni píse re: Lēe ní meseii? ² Etiyēeni uu re: Nó pinémárecó ne pinésáa, ani kutu ricó rísonē ani kóm! Uléecaa, meýóopi ute ye urósáa Apiraham tikpáfúmēle peé uyē-i kuú pēe Mesopotamii-pó ní we, uu kelene Haraani-pó fine. ³ Uu pēe u ma re: A kepótē ne kupómáre riyá aa ketē kē kam pó n nyísenē kémee sí. ⁴ Apiraham uu pēe Kalitee ketē yisi uú ha Haraani-pó fine. Usáa mēkpó-maá, Uléecaa uu kei u kpísi uú ne ketē nké-i kani neni nní ní we weri. ⁵ Uléecaa uu kei ketē u he. Mpá kénacópe ritísí, uu u he re uké kei ripéélú.

Amá uu pēe rinóo yekei re u yé kennéi u ne masí upipirē pa apí n te. Uu kō pēe kumúnjé kpē-i kewá má. ⁶ Lē ke Uléécaá uu u ní ma ye nní:

Kucōyu-pō ke pipópírē apí masí finene, api ilási pi tini, api íwe pi wai aḡmē píle píle mena.

⁷ Amá né ne mpuri mmeē ilási pi n tinine túhaane api pēe limemáá léeri apí weri apí nté kelō nké-i né yáasi. ⁸ Kei ke Uléécaá uu pēe u ne Apiraham kecōpe rinóo yekei re uké riké. Lē nnya kapi Isaaki mari Apiraham uu pēe keyáa páha-paha tunjé u ké. Isaaki pōo kō uuḡmáne Yakupu ké. Yakupu pōo kō limecō upiḡmáne kefi ne pité pē kérii. Pēpēe nní pirókpurē kefi ne pité pē.

⁹ Pikpure pē api pikēcōpe use kapi ye n sée re Yosefi ne kefa tóosi api u yái, uú ha Esipiti-pō ilási le. Amá Uléécaá ye pēe Yosefi kekúrí wele, uu ncōḡ nnéi kémee u lese ¹⁰ uú ne kefa u fénnē uu mēwéésēsōhō u he. Esipiti uyōopi uu Esipiti ketē kecáá iyōopi u tonse uu kō ukeyō líkō nnéi kpísi uu uanipe-i wai. ¹¹ Nkú nnyine nn Esipiti ketē nnéi ne Kanaa ketē loni. Pirósáayaha api íwe píima le, ápi ye yē piké li. ¹² Yakupu uu kóm te melukepipi ye Esipiti ketē-pō we, uu pirósáayaha tum mefoí. ¹³ Kapi melírū n hápō, Yosefi uu tíyese upimarecō api u ceru. Esipiti uyōopi pōo kō Yosefi riyíkí céru. ¹⁴ Yosefi uu pēe tum api usáa Yakupu séipō ne ukumare nnéi pisoí kuwóo ne afēéré ne pinupū. ¹⁵ Yakupu uu yisi u ne pirósáayaha picō apí ha Esipiti keteni-i fine apí ha ne kei kpíni. ¹⁶ Api pi cōni apí ne Sikem kuyu sí apí ha kei rikpíi ke Apiraham uu Hamōo piḡmáne-i ne usiwóo rí lō kémee pi kulesi.

¹⁷ Ke rinóo ke Uléécaá uú pēe Apiraham n yekei itunje ii n nyahairi, ntópuri nn pēe meyá kulúi n wai Esipiti ketē kecáá. ¹⁸ Uyōopi fale unyine yeē úu píkaí Yosefi nkó ríka n kómaalē uu Esipiti keteni-i iyōopi tone. ¹⁹ Uyōopi uyē uu ntópuri ne isōhōcee tóoi uu pirósáayaha íwe lukéise, hái un náási yare piké pispipi riyá síké kpí. ²⁰ Likumúnjé kpē-i kapi Moisi mari un Uléécaá inipēe-i nyaní. Iwáre itaani kapi usáa keyō-i u kpíni. ²¹ Api limemáá u fómni, Esipiti uyōopi ukpére uu u kpísi uu nyólu yare uricuruu yeē u mari. ²² Esipiti pikó menyuwe nnéi kapi u céesi, unsímé ne umēwai amē tíyese uu rínanje m má. ²³ Kuu iḡmē afēena n yé, uu re u yé ha upimarecō Isirayēeli pikó rilóólú. ²⁴ Kuu n hápō, uu Esipiti ukó unyine leepō un Isirayēeli ukó unyine kaii. Uu unárei kecáá kpá uu Esipiti ukó uyē kaii uyē uú ha ne kpi. ²⁵ Moisi ye pēe músu re upimarecō Isirayēeli pikó yé kō te uyē ke Uléécaá uú la uké ne ritiki uké ne ilási kémee pi lese. Ném pákane upimarecō ápi lē kō. ²⁶ Moisi uu kō keyáa lírū tunjé Isirayēeli pikó pité leepō pin cēḡesi, uu pēé hapō re uké pi

yoriyē. Uu pi piſe rē: Nō piſoi piſe lē, pinésáne! Yo nnya kani pēē cēſeſi? ²⁷ Uyēē pēē ucō n íwe n wai uu paſſepō uu Moisi láupō uu u piſe rē: Wōo iyōōpi pō tónſe rē a írósímé n túhaane? ²⁸ Pō lalē pāké né kpu yare kaa sé Eſipiti ukó ní kpu, née íye? ²⁹ Kē Moisi uu anōō nyē n kō, uu wuru uú ha Matiyaa ketē-pō tone. Kei kuu piſmáne pitē mári.

³⁰ Inmē afeena memáá, Moisi uu pēē keyáa kenyine kuceſi kóima-i Sinayi riyōpe kekúrí n we. Kei kē Uléécaatume unyine uu kuhíhíí kunyine kecōpe inalempi kémēē u rikpáfúme. ³¹ Kē Moisi uu lē n yé, ai menyine u wai. Uu rē uké rinyōſpō uké ha mēwai mē nyáni. Uu Uléécaá rinōō kom tē: ³² Néē pipósáyaha Uleecaa, nē Apiraham nē Isaaki nē Yakupu Uleecaa. Moisi uu pēē iwame nē n terii úu kaha uké riweríí. ³³ Upíima uu u maa rē: A apónéeri mahā, li we rē kelō kē-i kaa nní n nyenu ye Uléécaá ripōhō lē. ³⁴ Nē Eſipiti keteni-i nnépuri iwe yenlē, am kō piſmōpi kom. Lē nnya kam ka kē pi yoriye. Lē nnya, a nkpéni kam kē Eſipiti ketē-pō pō tū.

³⁵ Moisi uyē kē Isirayēeli pikó apí pēē n kési, apí u maa rē: Wōo iyōōpi nē itúhaane pō tónſe? Uyē cire kē Uléécaá uu tumme rē uké piuyōōpi, uké kō ilási kémēē pi leſe. Uléécaatume uyēē kuhíhíí kecōpe inalempi kémēē u rinkpáfúme yeē u lénine. ³⁶ Moisi yeē Isirayēeli pikó Eſipiti keteni-i léseme. Inmē afeena kémēē kuú nē Eſipiti keteni-i nē Míni-Wéé-Kukoi kémēē nē kuceſi kóima-i mēwaisaſa nē mēwai píima mē wapisi. ³⁷ Uyē cire yeē pēē Isirayēeli pikó símisi rē: Uléécaá yé antepu unyine nō páme yare né un nónnépuri ukó. ³⁸ Kē Isirayēeli pikó apí pēē kuceſi kóima-i n cápine, uyēē pēē pirósáyaha nē Uléécaatume yeē Sinayi riyōpe kecáá-pō u n símaari kecōpe we. Uléécaá nsímé mēē ye nfáa n he kuú pēē yōsu un tó pālē. ³⁹ Amá pirósáyaha apí pēē la piké u pakare, apí uipuri yulu apí n káipi piké Eſipiti pēle. ⁴⁰ Apí pēē Arōō maa rē: A piléécaá ró mó pēē yé keróyu-i n sōne, li we rē ári nyu leleē Moisi uyēē nní Eſipiti ketē-pō ró n léseme n wa. ⁴¹ Apí keyáa kē tináapipi mōm, apí ri nyóōnſe, apí pianipe limōme-mōme lē anyá wai, piakij aa niſeſi. ⁴² Amá Uléécaá uu kepire pi tō uu pi yá apí itunje nē iwáre nē awárepi n yáasi yare kai antepuye atelē-i n wólaalē. Li kei wólaalē tē:

Nó Isirayēeli pikó, né kani inmē afeena kémēē kuceſi kóima-i iſeē nē nyóōnsente ani kō licō licō hekesii?

⁴³ Amá piléé kapi ye n séē rē Molōki kucánjí nē nópínéléé Refaa riwarepi kaní pēē topori. Lē kaní serí nōn nē pi yáasi. Lē nnya kam nō lésene kē nē Papilōni ketē kepire-mempō ha.

⁴⁴ Pirósáyaha ye pēē kuceſi kóima-i kucánjí mále kpeē n nyíselē tē Uléécaá ye tō nē uyē kecōpe rinōō yekeile. Ku pēē wele

yare kpē ke Uléecaa uú pēe Moisi n símisi re uké wa. U pēe Moisi maa re uké kpē kuú pēe n yé kucō wa. ⁴⁵ Pirósáayaha ye kucánjí kpē ne pipipirē tíyēle. Pēé uye-i ke Yosuwēe uú pēe pi n kpáúlē kapí pēé ne ku ripéne apí ne ketē kee pikēyu-mēmpō ní we tēj. Ketē kē pikó ke Uléecaa uú pēe lákase. Kucánjí kpē aku lē Kanaa-i n we aí ne Tafiti kumúnjé tulu. ⁴⁶ Uléecaa ye pēé ne Tafiti kefa fénnele. Tafiti uu pēe u pise re uké ncée u he uké kέyō mō keké wa kei ke Yakupu Uleecaa uu ní we. ⁴⁷ Amá Salomō yee ka uu kέyō u mām. ⁴⁸ Mπά ne lē, Uléecaa yee mπά yo kecáá ní tū, úu síyō ke pisoi api m mō kέmēe sói. Yare ke antepu Esayi uu m maa re: ⁴⁹ Upíima ye maa re
Keyómecaa ye rinéyōōpitū le,
ketē pōō kenénacōpe

kέyō kέye ke nōō yé né mō?
Yei kam yé tone ké ne n wénte?

⁵⁰ Ai rinécúruu née lē nnéi waa? ⁵¹ Etiyēeni uu kō pimáa pi kpá re: Nó pisoi mpí atii ye páápúle hái. Nó akín takále, nōanētu áa ye kō nsímé kō. Nópínésáayaha mecō kani nní we nōn Nfáasōne rinōō kesu. ⁵² Antepu úye mpuri ke nópínésáayaha apí wéekuselē? Pē nnéi pēe n símisi re Asei ute ye weme kapi kō. Asei ute uyē ke nōō kō nkpéni nní piláarō anipe-i wa ani u kopu. ⁵³ Uléecaa ye ne piléecaatumē ritikile uú ne uisé nó pa, amá áni i ritiki.

Etiyēeni nkpō kecáá nsímé

⁵⁴ Ke pepēe pēe ketúhaane-i ní we api lē n kō, ai kuwósi pi fukōōme api pēe Etiyēeni nsímé mmē ne aní n takai. ⁵⁵ Amá Etiyēeni pōō pēe keléecaa inípeē n tapaalē, Nfáasōne nn u yipaalē un ne Uléecaa meyoōpi ne Yeesu yee Uléecaa kuluke-luke-mē kέyukōōtone-i n nyenu nyáni. ⁵⁶ Kei kuu pēe re: Ne keyómecaa nyánile ken wúkulelē, Usoi Kepipi ken Uléecaa kuluke-luke-mē kέyukōōtone-i nyenu. ⁵⁷ Kuu lē m ma, api kepupēila píima kenyiné té api atu tápisi api pinnéi kesē pehépō api u filí, ⁵⁸ api u lakase apí ne kuyu iyaa leepō api apare u tapisi api kópu. Pepēe kei ní we api pisitukanka cícaá máhani api ūhmane unyiné kapi ye n sée re Sōoli pa uu si m mē. ⁵⁹ Pi Etiyēeni apare tapisile un we un kō ne keyómē yáasi. Uu re: Upíima Yeesu, a nnéfáa yósi, ⁶⁰ uu pēe anui kecáá wúla uu mesóri pupēi re: Upíima, kape akópe nnyé piriyu kecáá wa. Kuu lē pimáa m masí, uu pēe kpi.

8

¹ Etiyēeni nkpō mmē nnéi ne Sōoli sá.

Sōoli ye Kirisi pikó wéekuselē

Likeyaa kē cire kapi Yerusalem kuyomeyáhaalee pikó piwéekuse koraane ai wōhōō. Pinnéi api Yutee sitē ne Samarii

sitē kecáá yékáá, ai yá pitumε ηmanε. ² PISOI πEE Uléécaá likó ní la πEE Etiyεeni kulesi api nkpə tone api ukεcáá tēni hái. ³ Səoli pōon ηmóópúlē te uké Uléécaá icápine kpu. Síyə kuú πEE kóónúlē un Kirisi pikó cópii, pitisi ne pinósi, un kukpaniilee súúni.

Filipu ye Nsimé Kεcire Samarii keteni-i yóólē

⁴ PεπEE rin-yékaa ye πEE ketē kóónúlenle pin Nsimé Kεcire yóólē. ⁵ Filipu uu yisi uú ha Samarii kuyu maa-i yóó re Yeesu yEE uyē ke Uléécaá uu n wée. ⁶ PISOI nnéi ye πEE rinóə rise wale pin Filipu kutu cəlē. Pi πEE kómεile re u mεwaisaŋa wapisi, api kə mε yenu. ⁷ Aníri ye πEE pISOI mεyā kέmEE lele an pupukEE. Síkankáláká ne pipáíkóə kulúi ye πEE pélesile. ⁸ Ai πEE lē nnya pISOI n láárú kuyu kpe-i.

⁹ Utisi unyine yEE hái mεkEE-mε kuyu kpe-i we, api ye u séi re Siməə. U πEE metarεwai wapisile ai ye Samarii pikó nnóə yipu. U kə πEE umεcire kpíilenle re u úyukóə unyine le. ¹⁰ PISOI nnéi, kai n kpísi siwá ne piwéése ye πEE u waiselenle hái. Api ye maa re: Uléécaá nnaŋe kapi ye n sée re rínaŋe maa mEE usoi nkó kέmEE we. ¹¹ Hái mεkEE-mε ke umetarεwai amε nnóə pi yipaalē. Api πEE lē nnya u n waiselē. ¹² Amá ke Filipu uu Uléécaá iyəpi ne Yeesu Kirisi kecáá Nsimé Kεcire pi n símisi api ηmurei, pi tíyesele api míni pi wole, kai n kpísi pitisi ne pinósi. ¹³ Siməə uyē ticuruu pəə kə ne Nsimé Kεcire mmē kεfa tene api míni u wole. Uu πEE Filipu n tikilē un mεwaisaŋa ne mεwai píima ke uyē uu n wapisi nyánei men nnóə u yipaalē.

¹⁴ Pitumε πEE Yerusalem-i ní we api kóm te Samarii ketē pikó ye Nléécaasimé yəsi. Api πEE PiyEE ne Yohani kei tumpə. ¹⁵ Piketé kē api yisi api sí apí ha ne Uléécaá welu re uké Samarii pikó pē Nfáasəne he. ¹⁶ Nfáasəne rín πEE kahanε likumúnjé kpe-i úka kecáá n súime. Míni ηmanε kapi πEE ne Yeesu rinyiri pi wole. ¹⁷ Kei ke PiyEE ne Yohani api πEE anípe pikecáá rilaa, Nfáasəne nn πEE pi loni.

¹⁸ Ke Siməə uu n yē te pitumε ye pISOI kecáá anípe rilaa Nfáasəne nn pi loni, uú ne siwóə hapə uu pitumε pē maa re: ¹⁹ Ani kə né rínaŋe mmē he ké ye nen úye kecáá anípe rinlaa, uké Nfáasəne yəsi. ²⁰ Amá PiyEE uu u pese re: Nó ne sipówóə sē ani ásáláú wa. Pə musí re pó fe aa Uléécaá lihεεεε ne siwóə ləluu? ²¹ Lipókó líka ái nté we, áa kə líka kecáá nté ncée má. Li we re áa Uléécaá kέmEE aseí má. ²² A kepómúnjé kópe kepire ritə aa Upíima ne tēni re lin kusárei n we, uké kemúnjé kē pó sárei. ²³ Ne nyáni yarε nfasimé kópe ne rikpákárá kaa n fanaalē ye pó múflenle yarε ulási. ²⁴ Kei ke Siməə uu πEE rinóə yəsi re: Ani nórinéćuruu ne Upíima né té, lē kani nní m ma ái kape ne né n wa nnya. ²⁵ Ke PiyEE ne Yohani api Samarii kuyu kpe-i Upíima nsimé piyóə ne picélaa m masí, api yisi api Yerusalem

πελε, pin ncée-i siyupi meγā kέμεε Samarii ketē kecáá Yeesu Nsímé kecirε yóólē.

Filipu ne Etiyopii ukawe ifaaci

²⁶ Upíima uleecaatumε unyine uu Filipu maa re: A yisi aa ituγe kumii-mē panse aa Yerusalem ncee μεε Kasaa n cépilē kpísi. Api ye ncée mmē titiki. ²⁷ Filipu uu μεσε ne μεσε yisi uu tómpo, uú ne ncée Etiyopii ketē utisi unyine sáne. Ukawe píima unyine lo *. Uyεε Etiyopii unásiyōōpi Kantaaasi memá nnéi kecáá pállē. U Yerusalem-i kale re uké Uléécaá yáasi ²⁸ un pεε nkpéni kulu, un ukesannōipi kecáá tū un antepu Esayi ritelē kέéni. ²⁹ Nfáasone nn Filipu maa re: A kenōipi nké kekúri hapo. ³⁰ Filipu uú ne itóy nyósōpo uu kóm Etiyopii ukó uyē un antepu Esayi ritelē kέéni. Filipu uu u pise re: Pō lē kaa n kέéni aseí kómēii? ³¹ Utisi uu re: Unyine unsá né n lē, íye kam yé ne kō? Uu pεε Filipu séi re uké hapo uké kesannōipi kέμεε ukekúri tone. ³² Li Uléécaá Nsímé kelō kē kuu n kέéni kέμεε wólaalē te: Pi ne u tósule yare kapi ye

kusányaha n tóroi pin ne pikópe sí,
un séélē yare risánpipi kapi nkpíi ní nyálu, úu rinóo wúkule.

³³ Apí ne u túhaane api u cepise, úu pεε nkpáni líka tu.

Wóo yé pεε nkpáni upipirē tinōo maa?

Pi ketē kecáá unfaa lesele. ³⁴ Kuu lē pikéē m masí, uu pεε Filipu pise re: A risuúlu a né símisi nké te úye nsímé ke antepu nkó uu nní símisi. Uricuruu kuú ne máne née unyine nsímé kuu símisi? ³⁵ Kei ke Filipu uu pεé ne antepu Esayi nsímé mmē riwáána uú ne Yeesu nsímé kecirε u símisi. ³⁶ Api nsē nōj apí ha ne míni kelō kenyine tulu. Ukawe píima uyē uu pεε re: Míni ye mmé nní. Yo icō yeε párilē ké ne míni ní wole? ³⁷ [Filipu uu u pεε re: In te pō ne kepófa nnéi nsímé mmú tene, pi yé fe api míni pó wole. Utisi uu re: Ne ne kefa tene re Yeesu Kirisi ye Uléécaá Kepipi e.] ³⁸ Uu kesannōipi nyereεe, u ne Filipu api míni-i lompō, Filipu uu míni u wole. ³⁹ Kapi míni-i n léepō, Upíima Nfaasone nn Filipu kpíipō, ukawe uyē úu pεε piyéne u rikpá. Uyē uu kō mpóonare ne uncee nōj. ⁴⁰ Filipu pōo ha Asōoti ketē-pō leeri. Uu pεε kei ayu nnéi nyεε ncée-i ní we kέμεε Nsímé Kecirε n yóólē uú ha ne Sesaree ketē tulu.

9

Sōoli ye mēfine conse

(UPM 22:6-16; 26:12-18)

¹ Sōoli úu pεε kusa kumūhē kpe-i Upíima pipiretiki ne kefa póólú un wéési uké pi kō. Uu yisi uu lē nnya Uléécaá usina leepō,

* **8:27** Pi ye pεε kuyu kpē inyekii kέμεε pikawe píima pē comesile api kelene pikei pi pa uyōōpi keγō-i.

² uu rɛ uyɛ uké átelé u wa aké ncée u he uké ha Tamaasi-pɔ Pisuiɔ ayomeyáhaalee rika. Un kei piye n leɛpɔ pɛe Upíima ncee n tíkile, pitisii, pinósii, uké fe uké pi cópii uké pahaankɛe uké ne Yerusalem tómpɔ. ³ Kuu ncée n kpísi un ne Tamaasi nyahaiɔne ke metéi menyine ame meyéne mese keyómecaa-pɔ leeme ame tapu amé ne u kóónú. ⁴ Uu keteni-i lolu, uu pɛe rinóɔ rinyine kom tin tee rɛ: Sɔɔli, Sɔɔli, yo kecire nnya kaa lɛ né wéékuselɛ? ⁵ Sɔɔli uu pɛe pise rɛ: Póɔ úye, Upíima? Upíima uu rinóɔ u yósu rɛ: Née Yeesu uyɛ kaa nní ní we pɔn wéékuselɛ. [Aa ye nkpáni fe pɔké ne nkpɔ melɔ tɔpiriinkɛe. Un terii lin nnóɔ u yipaalɛ, uu pɛé maa rɛ: Upíima, yo kaá la ké wa? Kei ke Upíima uu pɛé maa rɛ:] ⁶ A yisi aa kuyu-i lompɔ. Pɔn n lompɔ, pi yé pɛe pó símisi lɛ kaa yé ní wa. ⁷ Sɔɔli pisencɔ api nyere píri, rinóɔ ári we. Amá pi pɛe rinóɔ kómɛile ápi pɛe úka nyáni. ⁸ Sɔɔli uu yisi uu aníɔpɛe wii úu pɛe líka nyáni. Api pɛe kuníɔpɛe u múlú api u tɔɔɔi api ne Tamaasi sí. ⁹ Siyáa sitaani kuu wa úu ye líka yɛ, úu ye líka li úu ye kɔ líka n ntí.

¹⁰ Kirisi upiretiki unyine ye pɛe Tamaasi-i wele, api ye u séi rɛ Ananiyasi. Upíima uu keyáa kenyine u kpáfúme uu u séi rɛ: Ananiyasi! Ananiyasi! Uu rɛ: Née nkó, Upíima! ¹¹ Upíima uu u maa rɛ: A yisi a ncée mmɛ kapi ye n sée rɛ kecire kpísi áá ha Yutasi keyɔ-i Tarisi ukó uyɛ kapi ye n sée rɛ Sɔɔli kecáá pise. U wele un keyóme yáási. ¹² Ai u nyíse rɛ utisi unyine kapi ye n sée rɛ Ananiyasi ye lompɔ uu aníɔpɛe ukecáá láa rɛ uyɛ Sɔɔli iníɔpɛe iké ye kɔ yɛ. ¹³ Ananiyasi uu rɛ: Upíima, ne konle písoi meyá pin símisi rɛ utisi uyɛ úu kusa pipósoi pɛe Yerusalem-pɔ ní we rikpákára wapisi. ¹⁴ Pɛpɛe ye Ulélécaa inyóɔnse n wa piwéése pɛe ncée u he rɛ uké nté kam uké pɛ nnéi pɛe pó n yáási cópii. ¹⁵ Amá Upíima uu u pɛse rɛ: A n ηme. Ne usoi uyɛ wéele rɛ uké pinékɛi wa. U yé tíyese mpuri sane pikó ne pipiyɔɔpi ne pɛé ne Isirayeli pikó api rinényiri ceru. ¹⁶ Né rinécúruu u símisi rɛ u yé kenécáá íwe ncɔpuri li. ¹⁷ Kei ke Ananiyasi uu pɛe ncée kpísi uu ha Yutasi keyɔ lompɔ, uu Sɔɔli kecáá aníɔpɛe laa uu rɛ: Unémárecɔ Sɔɔli, kaá pɛe ncée n tíkimelɛ pɔn nté wéme ke Upíima uu pó rikpáfúme. Uyɛe né tumme rɛ ipóníɔpɛe iké ye kɔ nkpéni yé, Nfáasɔne nké kɔ pó lɔ. ¹⁸ Kei nní, linyine ai uiníɔpɛe kecáá lápile yarɛ ikpíntomé awéé ai lolu, uu pɛe nkpéni n nyáni. Uu yisi api míni u wole ¹⁹ uu pɛe iluke le uu rínanɛ yenu.

Sɔɔli ye Tamaasi-pɔ Nléécaasimé yóólɛ

Sɔɔli uu Yeesu pipiretiki kémɛɛ Tamaasi-i siyáa wai. ²⁰ Uu pɛe kei nní yisi uu síyɔ se-i ke Pisuiɔ ayomeyáhaalee aa ní we ka uu yóo rɛ Yeesu ye Ulélécaa Kepipi. ²¹ Ai pɛ nnéi pɛe u n kómɛi nnóɔ yipu api ye pɛe rɛ: Ai nkó ye ye lɛ Yerusalem-pɔ pɛpɛe rinyiri ntí n sélei n wéékuselɛ? Nénte u kɔ nté kale rɛ uké lipite pɛ cópii

uké ne pēpē ye Ulééca inyóonse n wa piwéése leepō? ²² Pēé ke Sōli uu nnaŋe piyéne rikpá uu ye ne Pisuifi pēe Tamaasi-í n we nsímé feriyē uu pi séése. U ye pi nyíse re Yeosu yēe Uyulale ke Ulééca uu n wéé. ²³ Kai nkáripí n nánai, Pisuifi api símaane aí tone re piké Sōli kpu. ²⁴ Ai Sōli kutu-i loni re pi u wéési. Ketúné ne kesine kapi pēe kuyu sipoo mé piké ne u n kpu nnya. ²⁵ Upipiretiki api pēe kesine menéere menyine-i u wai apí ne kuyu mmele kēpire-mē u súisepō.

Sōli ye Yerusalem-i we

²⁶ Ke Sōli uu Yerusalem n tuipō, uu Yeosu pipiretiki picō pitiki peeni, amá pinnéi pin pēe u wuru. Api pakarelē tē u mesei Yeosu upiretiki. ²⁷ Kei ke Parinapasi uu mese u kpísi uú ne pitumē leepō, uu lē ke Upíima uu umecire n lése uu Tamaasi ncee-i Sōli nyíse ne lē kuú ne u n símisi pi keeni. Uu kō lē ke Sōli uu Tamaasi-pō ne ikari Nléécaasimé ne Yeosu rinyiri rinyóó pi símisi. ²⁸ Kai ne kei n kpísi, Sōli ne pitumē pē pēe pēe Yerusalem-i sónesi, un ne ikari Nléécaasimé ne Upíima rinyiri yóólē. ²⁹ U ne Pisuifi pēe Mékireki n símisi yèè pēe ifaaci wale. Amá pē pin pēe wéési piké u kpu. ³⁰ Ke piyómeyáhaa picō api lē n céri, api u kpísi apí ne Sesaree-mē u sí api Tarisi-mē u tónsepō.

³¹ Uka úu pēe kumúné kpe-i Yeosu pikó cónlē Yutee ne Kalilee ne Samarii ketē nnéi kecáá. Pi pēe ikari kpáriisenēle pin kō Upíima riwure mále. Nfáasone nn pi léni pin kulúí kpálē.

Enee pipélé

³² Piyēe ye pēe nḡpá yei kuyu-i sónēle, uú ne keyáa kenyine Yeosu pikó pēe Lita kuyu-i n we kémēe tulu. ³³ Uu kei utisi unyine kapi ye n sée re Enee leepō. U kékankáláká le. Li wa inḡmē ipaha kuú ne kefine kecáá n finu úu ye fe uké sónē. ³⁴ Piyēe uu u maa re: Yeosu Kirisi ye pó pōisele, Enee. A yisi a ripócúruu kēpōfine riwépi. Enee uu kei nní mese ne mese yisi. ³⁵ Lita pikó ne Saarō pikó nnéi api u yenu api pimecire Upíima pa apí ne Upíima kefa tene.

Pi Tōrikaasi yukuse nkpō kémēe

³⁶ Yafa-pō ke unósi unyine uú pēé we. Pi ye u sée re Tapita. Pi ye rinyiri tē Mékireki kémēe tuisse re Tōrikaasi * Uyē nkó mēe re uké nḡpá piyēi lisōne n wai uké kō písoi n hekesi. ³⁷ Uu likumúné kpe-i káasi uu kpi. Kapi piwóle u m masí, api kēyō kecáá-pō kulee kunyine-i kelééca-pō u finse. ³⁸ Yeosu pipiretiki pēe Yafa-pō n we ye pēe kónle re Piyēe ye Lita-pō we. Lita ye kō ne Yafa kólenle. Api pēe písoi pité lese api Piyēe kémēe tum te piké u maa re uké mēkēe pikēmēe wurupō. ³⁹ Piyēe uu wákasi u ne pē api tóoisene api tómpō. Kuu n tuipō, apí ne kēyō kecáá kulee kpe-i

* 9:36 Tōrikaasi: Li aseí re ketáha

u taápō. Pikúmannōsi nnéi apí nyōsōpō api itu ne u kálisi. Api sitúkanka ne akpélenku nyē ke Tōrikaasi uú pēe nfáa m má un yóóni u nyísente. ⁴⁰ Kei ke Piyēe uu pēe pinnéi lésepō, uu wúla uu keyóme yáasi. Uu pēe ukpōkpō-mē pansepō uu re: Tōrikaasi, a yisi. Tōrikaasi uu inípe wúkule. Kuu Piyēe n yē, uu yisi uú tone. ⁴¹ Piyēe uu kunípe u tini uu u léni uu yisi. Uu pēe limemáá piyómeyáhaa ne pikúmannōsi pē séi uu Tōrikaasi ne unfaa pi nyíse. ⁴² Nsímé mmē nn Yafa kuyu nnéi kóónú, pisoī meyā api Upíima ne kēfa tēne. ⁴³ Piyēe uu Yafa-i ukónēfukei Simōo keyō-i tone ai siyáa wai n̄sone.

10

Piyēe ye Kōrinēe keyō ha

¹ Utisi unyine yēe pēe Sesaree-pō we, api ye u séi re Kōrinēe. U pēe Rōm usóōca kpéé unyine le. U pēe pisoī píle kutōpilee uwéése le. ² U ne ukeyō nnéi ye pēe Uléécaā likó lalē. U ye pēe píwekōó ulikó meyá hekesile un kō mesére Uléécaā yáasi. ³ Keyáa kenyine kuu ketúnjécō metaani kumúnjé Uléécaatumē unyine méyene menyine-i yē cāká-cāká. Uléécaatumē uyē uu ukeyō-i lompō uu u séi re Kōrinēe! ⁴ Kōrinēe uu pēe iwame ne uléécaatumē uyē n nyáneī uú ne u pise re: Ne meyo-me, Upíima? Uléécaatumē uu u pēse re: Uléécaā ye ipówele konle uu kō lē kaa píwekōó n léni yenu. Uu yé pō palei. ⁵ A nkpéni pisoī tū piké ha Yafa-pō utisi uyē kapi ye n sée re Simōo api kō rinyiri u he re Piyēe séeme. ⁶ Ukónēfukei uyē kapi ye n sée re Simōo keyō-i kuú we mínimaa ritime-pō. ⁷ Ke uléécaatumē uyē uu lē n símisi uu tómpō, Kōrinēe uu upikéikó pité pinyine séi. Ukutōpilee kémee usóōca unyine ye pēe Uléécaā likó lalē n̄sone. Uu kō uyē séi. ⁸ Uu lelee n wa nnéi pi kēni uu pēe Yafa-pō pi tum.

⁹ Ai ncée pi weesi pin Yafa lapō. Piyēe uu itunje kecíre kumúnjé keyō caca ipiraa yopoi re uké keyóme yáasi. ¹⁰ Nkú nn u wai uu re u yé iluke li. Kapi ní we pin iluke iyē wai, ai u wai yare kenípehe. ¹¹ Uu yénu keyóme ken wúkulelē, linyine lin cepimēle aí ne keteni-i tui ri yare kusánjáá maamaa kunyine kapi n táne pin kuatime kēna muleilē. ¹² Ana ana likó nní ncōpuri ne lelee m múnjui ncōpuri ne sinúipi ncōpuri yēe pēe kemée we. ¹³ Ai rinóo u maari re: Piyēe, a yisi, a kō aa le. ¹⁴ Piyēe uu rinóo pēse re: Kása, ám pikai irósé kémee icírí inyine lukaalē, Upíima! ¹⁵ Ai kō melírū pimáa u kpá re: Lē ke Uléécaā uú m maa re liluke-luke, páa kape li maa re icírí. ¹⁶ Mepēhē metaani kai lē wa, ai pēe limemáá kusánjáá kpē keyómēcaā-mē kpíípo.

¹⁷ Piyēe uú n we un umecire písei re méyene mē aseī ye nkpéni áye. Likumúnjé kpe-i, pisoī pē ke Kōrinēe uu n tumpō pōon Simōo keyō wélaapō apí ne keripoo tui pō mēse ne mēse. ¹⁸ Api

séi api pise re kei ke Simōo kapi rinyíri n he re Piyee uú wee?
 19 Piyee un we un meyéne mē kecáá músu, Nfáasone nn u maa
 re: Pitisi pitaani pinyine ye mpí pin pó wéési. 20 A yisi a ricepipō,
 nó ne pē ani mese ne mese tómpō. Néé pi tumpō. 21 Kei ke Piyee
 uu pēe súipō uu pitisi pē maa re: Néé Piyee uyē kani n wéési. Néé
 usoi uyē kani n wéési. Ne meyo-me? 22 Api re: Rōm usóca kpéē
 Kōrinee yee ró tumme. U usoi kecire le, un kō Uléécaá pakarelē.
 Pisui fi nnéi ye ukecáá nsone símisile. Uléécaatumē unyine yee u
 símisi re uké pó sée aá ha ukeyo-i nfasimé kaa m máme u símisi.
 23 Piyee u kēyo pi tani uu kulee pi he api fine. Kai kóso n weesi,
 uu yisi uu pi tiki api kesé tómpō. Pimárecō pinyine pēe Yafa-i ní
 we póō kō yisi api u saruni. 24 Liukóso kapi Sesaree tu, Kōrinee
 un ukeyo-i upikó ne upisane cápinelē un ne pi mé. 25 Ke Piyee uu
 n tuipō, Kōrinee uu u tépei, uu wúla ne ketē-pō uú ne ipakare u
 yáási. 26 Piyee uu u yukuse uu nyere se uu re: A yisi a nyere!
 Néé ne kō kesoi pipi le. 27 U ne Kōrinee pin lē ifaaci wai uú ha
 ne kēyo lompō, uu leepō písoi pin cápinelē kulúí 28 uu pi maa
 re: Nórínécúruu ye nyule re Usui fi úu ncée má upiyomeyáhaa
 nnya, u ne mpuri sane ukó unyine piké n sōne, néé uké ye ukeyo
 rilóólú. Amá Uléécaá ye né símisile re ái nyamí te ké m músu re
 unyine ye icírí néé úkperinkpekóó. 29 Lelee tíyese, kani kenémee
 n tumpō re piké né sée, ám nkpáni pipáká-páká peē. Ne la ké
 nkpéni nó pise re ní-ye kaní ne né séi? 30 Kōrinee uu pēe rinóō u
 yósu re: Siyáa sina ye nsí kam itunje nnyí icō-i, ketúnjécō metaani
 kumúnjé nkú-i kenéyo-i we nen keyóme yáási. Mese ne mese, amí
 paí utisi unyine un ilū tanaalē in télu un ne kenékúrí nyenu.
 31 Uu né maa re: Uléécaá ye ipówele yósile, Kōrinee. U lē kaa
 lipókó písoi n hekesi yenle. 32 Lē nnya, a písoi tū piké ha Yafa-pō
 Simōo kapi rinyíri n he re Piyee séeme. Ukónéfukēi uyē kapi ye n
 sée re Simōo keyo-i kuú we mínimaa ritime-pō! 33 Am pēe mese
 ne mese písoi tumpō re piké pó séeme. Li né larisile hái re pó ka.
 Ntónéi mmú, Uléécaá inipee-i kari nkpéni nní we, tōn kutu colē
 tóké kō te ní-ye ke Upiíma uu pó máame re a ró símisi.

Anóō ke Piyee uu Kōrinee keyo-i m ma

34 Kei ke Piyee uu pēe rinóō yósi uu re: Nkpéni kam meyíkíyiki
 kō te Uléécaá úu písoi ne picō kóolenē. 35 Mpá mpuri ní-ye ukó
 ye kpere u pakarelē un aseí tikilē, u ye liute n lalē. 36 Yeesu
 Kirisi kuu tumme re uké Isirayēli pikó Nsímé Kecire símisi
 re u ne nkíhnihe pi ka. Yeesu Kirisi uyee písoi nnéi Upiíma.
 37 Ke Yohani uu Nléécaasimé piyóó ne písoi píniwole ní masí,
 nó yenle lelee Kalilee keteni-i n wa aí ha ne Yutee ketē nnéi yósu.
 38 Uléécaá ye pēe Nasareti ukó Yeesu kepire wele. U pēe Nfáasone
 ukemee wale nn rínanje u he, un ne nípa yei sōne un lisone wai,
 un písoi nnéi ke kuníri aku m múlilē pōisente. 39 Tóō lē nnéi kuu

Pisuifi kuyu-i nē Yerusalem-i n wa piseérakóó. Pi kunapéékóó kecáá u kariile apí nē u kopu. ⁴⁰ Amá Ulééca u keyáa táanū tuné nkpó kémēe u yukuse, uu fe uu umecire lese uu kerócōpe pinyine nyíse api yénu re u nkpó kémēe yisile. ⁴¹ Ai pēe re písoi nnéi kuu umecire nyíse, amá tó ke Ulééca u mekke-me n lése re tóké piseérakóó kuu umecire nyíse ari u yenu. Umeiyise-maá, tó kesé tonelē ari le ari níru nē uyē. ⁴² Uu kó ró forii re tóké Nsímé Kēcire Pisuifi símisi piké céri re uyē ke Ulééca u lése re uké pinyánnýá nē pikpōkpō túhaane. ⁴³ Antepuyē nnéi ye unsímé símisile api péhele re úye un nē kefa u n tene, uyē nnya, Ulééca ye liute akópe sárei.

Nfáasōne ye mpuri sanē pikó kecáá súime

⁴⁴ Kumúnjé kpe-i ke Piyēe uu lē n símisi, Nfáasōne nn pē nnéi pēe uanō nyē kutu n cólē kecáá súiri. ⁴⁵ Pisuifi pēe Yeesu nē kefa n tene ye pēe Piyēe sarunle. Ai nnó pi yipu re Ulééca ye kó mpuri sanē pikó Nfáasōne hē. ⁴⁶ Mesei ke Pisuifi pē apí pēe kómēi mpuri sanē pikó mpí pin meyu saŋa menyine símaankeē pin kó siyóme nē Ulééca pakarente. Kei ke Piyēe uu pēe re: ⁴⁷ Merócō ke Ulééca uu písoi mpí Nfáasōne hē. Tó pēe nkpéni fe arí nē pi yulu re apí kapē míni wolēe? ⁴⁸ Kei ke Piyēe uu rinóó hē re piké Yeesu Kirisi rinyiri nē míni pi wolē. Lē memáá, api pēe u pise re uké pikemēe siyáa sinyine wa.

11

Piyēe ye umēwai Kirisi pikó pēe Yerusalem-i ní we keenkeē

¹ Pitumē nē Kirisi pikó pēe Yutee keteni-i ní we api kóm te mpuri sanē pikó pó nē kó Ulééca Nsímé yósi. ² Ke Piyēe uu Yerusalem m pēepō, Pisuifi pēe Yeesu nē kefa n tenelē apí kényu u pa. ³ Pi u maa re: Pó pikéciré keyó lompō, nó nē pē ani keló kesē le! ⁴ Kei ke Piyēe uu pēe lelee n wa pi keenkeē nē kété-pō, uu re: ⁵ Yafa-pō kamí péé kényo kenyine-i we nen keyóme yáási, ai né wai yare kenípehehe, ai linyine né nyíse lin kenémēe wéme. Likei lē wele yare kusánjáa maamaa kunyine kapi n tñhe pin kuatime kena muleilē. Ai pēe keyómēca n leeri lin cepimelē aí weri aí nē né kó. ⁶ Am kusánjáa kpē kémēe rísone paí, am ána ana líkó nní ncōpuri nē liyúikó ncōpuri nē lelee m múñui ncōpuri nē sinúipi ncōpuri yenu. ⁷ Kei kai rinóó né máame re: Piyēe, a yisi, a kō aa le! ⁸ Amá am tinóó yósu re: Kása, am pí kai irósé kémēe icírí inyine lukaalē, Upíima. ⁹ Ai kó melírū keyómēca-pō pimáa kpá re: Lē ke Ulééca uu ní maa re liluke-luke, páa kapē li maa re icírí. ¹⁰ Mēpehē metaani kai lē wa, ai pēe limemáa kusánjáa kpē keyómēca-mē kpíipō. ¹¹ Likumúnjé kpe-i, písoi pitaani pinyine api kei nní weri api kényo ke-i kari ní we ripoo-i nyere. Sesaree-pō kapi lē pi tumti. ¹² Nfáasōne nn né maa re ké yisi ké mese

ne mese pi ritiki. Pimárecɔ pikpuulū mpí api yisi api né sáruni arí ha ne kesé Kárinée keyɔ-i lompɔ. ¹³ Uyē uu ró kéeńkée lē kuu uléécaatumé ukeyɔ-i n yē un u tee re uké písoi tū piké ha Yafa-pɔ Simɔɔ kapi rinyíri n he re Piyee sée. ¹⁴ U yé nsímé u símisi mee yé u ne ukeyɔ pikó nnéi n yóriye. ¹⁵ Kam nsímé n kpísi, Nfáasone nn pikecáá súiri yare knn lē kékoraane kerócáá n súime. ¹⁶ Kei kam pee Upíima rinɔɔ ntí léise re: Míni ηmane ke Yohani uu nó wóle. Amá Nfáasone ke Ulééca uu nó wolene. ¹⁷ Kari Upíima Yeesu Kirisi ne kefa n tene, Ulééca uu Nfáasone ró he. Mmē kuu kɔ nkpréni pē he. Wóo pee nkpréni né ké ne Ulééca n kēηene? ¹⁸ Kapi anɔɔ nyē n kɔ, api piakij ninjukuse api Ulééca ríyu waise api re: In lē, mesei ye me re Ulééca ye ηmureile re mpuri sane pikó pɔóké kɔ piakópe kepire ritɔ piké nfáa yíkíyiki yē.

Kirisi pikó pee Antiyɔasi-i ní we

¹⁹ Kumúnjé kpe-i kápí pee Etiyēeni ní kpu, pi pee pepēe Kirisi ne kefa n tene wéékuselenle hái. Ai tíyese picɔ api wúrunkēe apí ne Fenisii ketē ne Siipuru ne Antiyɔasi tulu, amá pin pee Pisuifi ηmane Nléécaasimé símisi. ²⁰ Mpá ne lē, Siipuru ne Síreeni pikó pinyine ye yisile api Antiyɔasi sí apí ha Upíima Yeesu Nsímé Kεcire Pikireki símisi. ²¹ Upíima nnaηe nn pi léni, písoi meyā apí ne kefa u tene api mēfine conse. ²² Kirisi pikó pee Yerusalem-i ní we api lē kom, api Parinapasi Antiyɔasi-pɔ tum. ²³ Kuu n tuiɔ, uu yénu lē ke Ulééca uu pepēe ne Kirisi kefa n tenelē tinkpá, ai u larisi uu pi ηmóópuse re piké Upíima ne kefa kese n tikilē. ²⁴ Parinapasi ye pee meyíkíyiki usoi sone le. Nfáasone nn u yipaalē un kɔ nfatene má. Lē nnya ke písoi meyā api ηmurei api Upíima ne kefa tene.

²⁵ Parinapasi uu limemáá yisi uu Tarisi-pɔ Sɔɔli piwélaa sí. ²⁶ Kuu u n yē, uu u kpísi uú ne Antiyɔasi u sí. Api kei Ulééca icápine iye-i kuηmē ne kuriyu wai pin Nléécaasimé písoi meyā céési. Antiyɔasi uye-i kapi mēfoi foi Yeesu Kirisi pipiretiki rinyíri he re Kirisi pikó. ²⁷ Kumúnjé kpe-i ke antepuyē pinyine api Yerusalem yisi api Antiyɔasi sí. ²⁸ Nfáasone nn piuse unyine kapi ye n sée re Akapuusi céési uu yóo re nkú píima nnyine yé ketē nnéi kecáá wa. Nkú mmē nń weri nn mesei Kulooti iyɔopi kumúnjé-i wai. ²⁹ Kei ke Yeesu pipiretiki pee Antiyɔasi-i ní we api símaane aí tone re pikecɔpe, nípá úye uké lē kuu yé n fe tɔhɔ piké ne pimárecɔ pee Yutee-pɔ ní we lémpɔ. ³⁰ Api mesei lē wai, api Parinapasi ne Sɔɔli tum api sí apí ha ítɔhɔ iyē ne pi léni api pipiwéése pa.

12

Pi Yakupu kpu api Piyee pɔ kpanii

¹ Likumúnġē kre-i ke uyóopi Erooti uu Kirisi pikó pinyine piwéékuse ló. ² Uu tíyese api ritéhe ne Yohani umaa Yakupu kopu. ³ Kuu n yé te lē ġmaa ke Pisuiġi apí pee ní la kuu lē wa, uu kó tíyese api anyá nyē-i kapi ye akpónó nyee áa pite m má n li kémee Piyee pó tini. ⁴ Kapi lē u n tġi api kpanii, api pisóóca siwúipi sina wai, mǵá kéye kémee pisóóca pina, pin ne u mé. Nkpó melóó anyá memáá kapi lē ne músu re piké mǵá úye inipēē-i u túhaane. ⁵ Ke Piyee uu lē kukpaniilee-i ní we pin u mé, Kirisi pikó pin ukεcáá Uléécaá welu mēwénte áme we.

Piyee melele akpanii kémee

⁶ Kesine kee n weesine Erooti uké ne Piyee n túhaane kémee ke Piyee uu pisóóca pité kepáápáá we un loni. Anípe keté kapí pee akpanii u wailē pin ne u pahaalē, piméré póon kó kukpaniilee rinonó-i nyenu pin mé. ⁷ Mese ne mese, Upíima uleecaatumē unyine uu lompo, metéi ame kukpaniilee yipu. Uléecaatumē uyē uu Piyee ilúké pépé uu u yónse, uu u maa re: A riwakasi! Akpanii kapí péé ne u m pahaalē aa kei nní uanipe-i léeri aa súrii. ⁸ Uléecaatumē uu pee u maa re: A kupótampála rité aa apónéeri tani. Piyee uu mesei lē wai. Uléecaatumē uu kó re: A kupókpélenku tā aa yisi aa né tiki. ⁹ Piyee uu u tiki api léepó, lin u we yare kelaré. Uu pee músu re mesei ye me. ¹⁰ Api piméré fói fáau, api pilírū kpá api pee nweni rinonó kapi ye ne kuyu-mē n léepó tulu, tē ari timεcire hánnepo api léepó. Api ncée kpisi pin tósu. Kei nní, uu Piyee inipēē-i pólú. ¹¹ Kai Piyee n hemne kuu pee yé te mēwai ye wale. Kei kuu pee re: Nkpéni kam yé te mesei ye me. Uléécaá ye uléecaatumē tummele uu Erooti anipe-i né lese, uu kó mmē ke Pisuiġi apí péé ne né ní la kémee né lese.

¹² Ke Piyee uu n yé mmē kémee kuu ní we, uu Yohani kapi rinyíri n he re Mariki uni Maari keyó sí. PISOI kulúí ye pee kei cápínelenle pin keyóme yáási. ¹³ Kuu n hapó uu kényó ripoo pepu, unósi keikó unyine kapi ye n sée re Rooti uu sí uké ha yē te wóo lo? ¹⁴ Uu Piyee metē ceru. U yé ripoo hánnele née, uu nya uu mpónare ne itóó ne kényó-mē pēepó, uu ha re Piyee ye ka un tipoo-po we. ¹⁵ Pēpēē kei n cápínelē api u maa re u isóhó torile. Amá uu kényu mahani ġmaa re mesei ye me. Api re in lē, ukumíri ye ku. ¹⁶ Piyee un lē we un tipoo pepu. Kapi n hánne api u yenu, piipiġe ii nnyiyē loni. ¹⁷ Uu kunípe ne pi símisi re piké n séélē ápi kape ríka ma. Uu kó pi símisi lē ke Upíima uu kukpaniilee-i u n lése. Uu kó pimáa pi kpá re piké ha Yakupu ne pimáreco picó lē símisi. Kuu lē pisímé pi ní masí, uu yisi uu keló féé tómpó. ¹⁸ Kai n weesi, ai pisóóca pē kecōpe nōkōre hái, api péé m píseine re méye ke Piyee uu ló? ¹⁹ Erooti uu pee rinóó he re piké u wéési. Amá api u wéési ápi u yē. Kei kuu pee piméré

pē sée uú nε pi túhaane uu rε piké pi kō. Uu pεε limemáá Yutee keteni-i yisi uú ha Sesaree keteni-i siyáa wai.

Erooti nkpo

²⁰ Erooti ye pεé nε Tiiri pikó nε Sitōo pikó wólaalenle. Pē api rinōo rise wai rε piké ha u yē. Api lē nnya uyóopi piméré uwéése Pilasituusi kópóó, api yéntine uú nε kekpeé pi wai piké ha nε u kpurei. Ai méwoo, uyóopi Erooti ketē kémεε likó nfaa kapi má.

²¹ Keyáa kē kapi yé rinsáne ake tulu. Erooti uú ha umeyóopilape tani uu uriyóopitū kecáá tone uu pεé nε pisoι riwúu nε meyá n símisi. ²² Kei ke pisoι api ipakare riwōo re: Uléecaa rinōo ye ntí, ái kesoiπipi rikó. ²³ Kúu n céri rε Uléecaa ηmane yeε ipakare te nnya, Upíima uleecaatumε unyine uu kei nní u fapi uu lalei, apapi aa u takai uú ha nε kpi.

²⁴ Nléecaasimé nn pεε likumúηé kpe-i kóónú api nḡpá yei n kom. ²⁵ Ke Parinapasi nε Sōoli pōo lē nnya kapi Yerusalem-i pi n tumpō piwai nḡ masí, api yisi api Yohani kapi rinyiri n hε rε Mariki nε péne apí nε Antiyōosi pele.

13

Parinapasi nε Sōoli ye Nsimé Kεcirε piyóó ha

¹ Antepuye nε pisoι pεε Nléecaasimé n céesi ye pεε Antiyōosi-pō Uléecaa icápine-i wele. Pεpεε Parinapasi nε Simeyōo kapi ye kō n sée rε Ūηmóhō nε Sireeni ukó Lusiyuusi nε Manayeeni nε Sōoli. Manayeeni nε Kalilee uyóopi Erooti pεε kesé iwā li.

² Keyáa kenyine kapi anōo paasi pin Upíima nε welu. Nfáasone nn pi maa re: Ani Parinapasi nε Sōoli iyaa lese piké pikεi pē kam pi nḡ pa wa. ³ Kapi pinóopahaa nε piwele nḡ masí, api anḡpe pikecáá láa apí nε pi tum, api tómpō.

Parinapasi nε Sōoli ye Siipuru-pō we

⁴ Nfáasone nn Parinapasi nε Sōoli tum, api Selesii-pō sí api kei kúninōi loni apí nε míni kepáápáá ketē kapi ye n sée rε Siipuru sí. ⁵ Kapi Salamini n tu api Pisui fi ayomeyáhaalee-i Nléecaasimé piyóó kápáá. Yohani ye pεε pikeméé wele un pi léni. ⁶ Api míni kepáápáá ketē kē kóónú api tene apí ha Pafōosi tulu. Kei kapi pεé nε Usui fi unyine kapi ye n sée rε Paari-Yeesu risáne. Uyē nε metarewai ukó nε antepu nōome le. ⁷ Siipuru ketē uyóopi Serikiyuusi Pōolusi keyō-i kuú pεé we. Uyē nε usōhōo píima le. Uu tíyεε api Parinapasi nε Sōoli u séipō rε li ripōo u wa rε uké Nléecaasimé kō. ⁸ Metarewai ukó uyē uu pi m púnεisente un náási rε úyukōó uyē úu kapε nε Yeesu kεfa tene. Pi ye Mékireki nε urinyiri tuisse rε Elimaasi, lelee rε metarewai ukó.

⁹ Nfáasone ye pεε Sōoli kapi ye kō n sée rε Pōoli yipaalenle. Kei kuu pεε Elimaasi uyē nḡsone riwii ¹⁰ uu u maa re: Pó unōome nε uyaaluke nkó. Kuniri kepipi nké, pōo nḡpá lisone líye n ηmélú.

Po ne wele pon Upiima simúhɛ cire-cire háresi, née yo? ¹¹ A nkpeni kutu ricɔ aa kóm. Upiima yé pɔ pi aa nyiini aa kɔ ntunɛ metéi paa siyáa sinyine. Kei nní lɛ, kuɔmaha aku Elimaaasi hila, uu ye toóri toóri un unyine wéesi yee yé u n tórai. ¹² Ke uyóopi uyɛ uu lɛ n yé, uu ne Upiima kefa tene. Li we re Upiima kecáa icélaa iyɛ ne u lonne rísonɛ.

Pɔoli ne Parinapasi ye Pisitii ketɛ-pɔ Antiyóasi kuyu ha

¹³ Pɔoli ne upisencɔ api Pafóosi-i kúninɔi loni api ne Pamfílii ketɛ-pɔ Periki kuyu sí. Yohani uu kei pi yá uu Yerusalem pɛle. ¹⁴ Pɔoli ne Parinapasi pɔɔ piketé kei yisi api sóne api Pisitii ketɛ-pɔ Antiyóasi kuyu sí. Api kewénteyaa tunɛ Pisufi kuyomɛyáhaalee-i lompɔ api tone. ¹⁵ Unyine uu isé atelé ne antepuyɛ akó písoi inipɛɛ-i kéeni. Kuu pikéɛ ní masí, kuyomɛyáhaalee piwéése api Pɔoli ne Parinapasi kémɛɛ tum api ha pi maa re: Pimárecɔ, non nnyine m má nɔké ne písoi ikari rikpáse, nó fe ani nkpeni símisi.

¹⁶ Kei ke Pɔoli uu yisi uu kúnipe síka uu písoi séése uu re: Nɔ Isirayeli pikó ne nó pitóɔɔ mpí nó Uléécaa n wuru, ani kutu ricɔ ani kóm! ¹⁷ Isirayeli Uleecaa ye pɛɛ pirókpure wéele, uu tíyɛɛɛ api kulúu wai, pɛé uye-i kapi pɛɛ Ésipiti keteni-i ilási n tɔ. Uu pɛé ne unnaɔɛ kei pi yukuse. ¹⁸ Uu kucəsi kóima-i pikɛcáa paí inɔmɛ afɛɛna. ¹⁹ Uu limemáa mpuri nseɛi Kanaa keteni-i kópu uu nsitɛ cápɛne uu upísoi pa re piké n te. ²⁰ Ai lɛ n we aí ne tulu inɔmɛ píle píle mena ne inɔmɛ kuwóó kumúhɛ.

Uu pɛɛ limemáa pikpéenwai pi he, ai kpási aí ha ne antepu Samuyɛli itunɛ tulu. ²¹ Lɛ memáa, api Uléécaa pise re uké uyóopi pi tí. Kei kuu pɛɛ Penyameɛ kumare ukó, Kiisi unɔmáne Sauuli iyóopi tonse inɔmɛ afɛɛna. ²² Kuu Sauuli iyóopi n lapile, uu Yeseɛ unɔmáne Tafiti i pa uu re:

Ne nkpeni Yeseɛ unɔmane Tafiti yee ne né rinsá yénle. U yee yé menéla nnéi wa. ²³ Tafiti kepirɛ keɛ ke Uléécaa uu Isirayeli pikó pa re keké pi yoriye yare kuú pɛɛ ní maa re li yé wa. Kekɛɛ Yeesu. ²⁴ Yeesu uké kelene ní kam, Yohani ye pɛɛ riyóole uu Isirayeli pikó nnéi símisi re piké piakópe kepire rito piké míni wole. ²⁵ Yohani uké ne upikei ketɔ n tu, u maa re: Nɔ músu re née wóó? Ai née uyɛ kani m mé. Uyɛ ne kepire wemɛle. Né ám tu ricuruu re ké ripe ké uanéeri keɔmɛpi fénnɛ.

²⁶ Pɔoli uu kɔ kpá re: Pimárecɔ, ntónéi ke Uléécaa uu nsímé mmú pálɛ uké ne ró yóriye, nó Apiraham sipirɛ ne nó pitóɔɔ mpí nó nní Uléécaa n wuru. ²⁷ Mesei ke Yerusalem pikó ne pipiyóopi api Yeesu yé, ápi kɔ antepuyɛ nsímé kapi nípa kewénteyaa kéye n kéeni riyíkí kó. Amá kapi Yeesu ní kpu, lɛlɛɛ nsímé mmɛ kémɛɛ ní we kapi lɛ wa. ²⁸ Api kɔ níka yɛ, mmɛ

nnya kapi yé u ní kpu, amá pi pē Pilati pise re uké u kpu. ²⁹ Lē kai Nléécaasimé kēmēe Yeesu kecáá n wólaalē kapi lē wa. Api pē limemáá kunapéékóó kecáá u súise api u kpísi api nhóre-i wai. ³⁰ Amá Uléécaá uu pikpókpo kēmēe u yukuse. ³¹ Pēpēe hái Kalilee-pō u n sárū apí ne Yerusalem sí kuu siyáa kulúí umecire nyíse. Pēpēe kō neni nní upiseérakóó Isirayeli pikó inipēe-i. ³² Nsímé Kēcire mmú ke Uléécaá uú pēe yekei re u yé pirókpure pa. Mmē karí ne nó ka. ³³ Mmē kuu nní nkpéni tó pipipirē wa. Li we re u Yeesu nkpō kēmēe yukusele yare kai Ipakare Siyome ritelé lírū kēmēe n wólaalē tē:

Póó Kenépipi,

née neni pó mári.

³⁴ Uléécaá ye pēe mēkēe-me maa re u yé pikpókpo kēmēe u yukuse úu kape ne píkaí n fóni nnya. Lē kuu Tafiti maa re: Né lisōne kecire lee áí n fónune nó pa. Tinóó sōne kam pēe Tafiti n yekei ye tē.

Lisōne kecire lee áí ye píkaí n caai kam pēe Tafiti m pane kam nó pane.

³⁵ Lē nnya ke Tafiti uu kō kelō kecō maa re:

Aa yé ηmurei upólala uké nhóre kēmēe fóni.

³⁶ Tafiti uyē ye pēe uisoi kēmēe Uléécaá mēla wale. Kuu n kpu, api upisaayaha kēmēe u kulesi uu fónu. ³⁷ Amá uyē ke Uléécaá uu pikpókpo kēmēe n yukuse úu fóni. ³⁸ Pimáreco, li tu re ani nísōne kō te uyee tíyese kapí ne neni akópe pisárei nsímé nó símisi. ³⁹ Uyee tíyese ke úye uu ye un ne kefa u n tene, Uléécaá uu liute akópe u sárei. Moisi isé íi fe iké usoi akópe sárei. ⁴⁰ Lē nnya, ani nómenécíre tí, ani kape tíye lē ke antepuye api piatelé-i n wói liké nó wa. Lēlee re:

⁴¹ Nó kupakareciré pikó mpí,

ani kutu ricō ani kóm liké nó riyōō, ani itóó ne mílesi.

Nónnéfáa mmú kēmēe kam la ké mēwai menyine wa ke unyine uu yé un nó n símisi áni yé pakare. ⁴² Ke Pōoli ne Parinapasi api kuyómeyáhaalee-i n léepō, api kō pi séi re piké kewénteyaa kecō pēepō piké nsímé nse mmē písímé pi rikpá. ⁴³ Icápine memáá, Pisui fi yíkíyiki kulúí ne pitérj térj pēe Pisui fi keyome n yáási api yisi api Pōoli ne Parinapasi tiki. Pē api íkari pi he re ápi kape tíye unyine uké Uléécaá kefa kuú ne pi n fénne ncee kēmēe pi fóm.

⁴⁴ Kai kewénteyaa kecō kē n tu, li wa yare Antiyōōsi kuyu pisoí nnéi pēe cápine piké Nléécaasimé kō. ⁴⁵ Ke Pisui fi api riwúí tē n yé, pikefa ake tóosi api pēe lē ke Pōoli uu n símisi n kesu pin kō u lámisi. ⁴⁶ Pōoli ne Parinapasi api kéyu kpáíise api pi símisi re: Ns̄ kaí ne sá re Nléécaasimé nké mefoí tu kelene. Kani nní n n kesu nōn kō nómenécíre ne nfáa teneciré lómiise nnya, tó mese

ne mpuri sane pikó-mē m pele. ⁴⁷ Lē ke Upiima uu ró n forii re také wa ye nní:

Ne pó lésele re a panse metéi aa isoipuri nnéi n kpáailē,
pinnéi piké píyulale yē.

⁴⁸ Ke mpuri sane pikó api anóo nyē n kō, ai pi larisi api Upiima nsímé pakare. Pē nnéi ke Uléécaa uu ne nfáa teneciré n sée, api ne Yeesu kefa tene. ⁴⁹ Upiima nsímé ye pεε kumúnjé kpe-i keté kē nnéi kecáa kónulēnle. ⁵⁰ Amá Pisui fi api pinósi yukóo pεε Uléécaa n yáasi ne kuyu piwéése talaankεε api yisi api Póoli ne Parinapasi piwéékuse kápáa, api piketeni-i pi lakase. ⁵¹ Póoli ne Parinapasi api yisi apí ha kuyu ripoo-pó pinnataai péi-péi api pikuwéé-mē yaapó, ai wai re piakópe aké ne pi riséé. Póoli ne Parinapasi api yá api Ikoniyóm kuyu-mē tómpó. ⁵² Nfáasone ne mpóonare póon pεε Yeesu pipiretiki pεε Antiyóosi-i n we yipaalē nsone.

14

Póoli ne Parinapasi ye Ikoniyóm-pó we

¹ Póoli ne Parinapasi api kó Ikoniyóm-pó Pisui fi kuyomeyáhaalee loni, api kéyu kpáiiise api símisi Pisui fi meyā ne Pikireki meyā api ηmurei api Yeesu ne kefa tene. ² Amá Pisui fi picó pεε apí n ηmurei piké ne kefa u tene api mpuri sane pikó talaankεε re piké Póoli ne Parinapasi kecáa simúnjé kópe wa. ³ Mpá ne lē, pē ne Ikoniyóm-i tónεle ai siyáa wai. Api itisi ne n símisi pin ne Upiima tálē. Upiima ye pεε nnaηe pi hele pin ne mewaisaηa ne mepíima wapisi, ai ye nyíse re mesei ke Upiima uu pisoι ípεelée nyíse. ⁴ Kuyu pikó api kei nní kέne meté. Picó re Pisui fi nkó mee wa, picó re pitumε nkó mee wa. ⁵ Pisui fi ne mpuri sane pikó ne kuyu piwéése api pimεcire cápine piké Póoli ne Parinapasi íwe wa piké apare pi tóókεε piké pi kó. ⁶ Kai lē Póoli ne Parinapasi kutu-i n lompó, api músu tínní, api wuru apí ha Likayonii keté-pó Lisitiri ne Teripu ayu-i ne akékúri pékesi ⁷ api kei Nsímé Kεcire n yóólē.

Póoli ne Parinapasi ye Lisitiri-pó we

⁸ Lisitiri-pó ke utisi unyine uu pεε we. Háι kapí ne u m mári uu pikai sónelē. U kékankáláká le, uu ye pεé n tū. ⁹ Uu pεε Póoli nsímé kutu n colē. Kei ke Póoli uu u nyáni nsonε uu yénu re nfatene ye u tulaalenle un yé fe uu pélu. ¹⁰ Póoli uu rinóo cáse uu u maa re: A yisi aa apóna kecáa kεcίre nyere. Utisi uu yisi uu cuuni uu nsé kápáa. ¹¹ Ke pisoι api Póoli mεwai mē n yé, api kei pikó meyu, Mélikayoniyεε ne pupéi re: Piléé ye mesoi sóneme apí ne ró leeri. ¹² Api re Parinapasi yeε Seusi. Kai nní Póoli yeε pεε símisi nnya api re uyεε Herimeesi. ¹³ Piléé pē kapi ye n sée re Seusi keyó ye pεε wele kuyu ritime-pó. Uléékóo yeε

kei pi n nyóonse uu anáala mēfele toraankēe uu tórikēe uú ne kēyā kē tinānā-i hapā, u ne pīsoi pēe n cápinelē apí n náasi piké Parinapasi ne Pōli nyóonse. ¹⁴ Kē Parinapasi ne Pōli apí lē n kō, apí pīsítukanka cēérii ai nyíse re ái ne pi risá, apí pēe riwúfi tē kecōpe sōpō pin cési re: ¹⁵ Nó pīsoi mpí, yo kani lē wai? Tó ne kō nómēnécō sisoipipi le. Nsímé kecire karí ne nó ka tōn nó tee re áni liséré-seré nní nkó riyá. Líwookōó ye ni. Ani nómēnécíre Ulééca yēe nfáa n te pa. Úyēe ketē ne keyóme ne mínimaa ne likemēe likó wa. ¹⁶ U mēkēe-me pīrókpure kēmēe-pō pīsoi nnéfi riyále re piké pimepōla n wai, ¹⁷ nírā ne lē, mesére kuu pēe mēwai sōne nó wai re ani ne kei u n nyáni. Uu ye keyómecca-pō ikóne nó heri, liitunje in kō n tu, uu iluke nó he. Uu ye kō liluke-luke nó he uu kō tíyese ani mpōonare yenu. ¹⁸ Mpá ke Pōli ne Parinapasi apí lē ní ma, li ne pi pāpīsile apí kelene fe apí inyóonse iyē yulu.

¹⁹ Pīsufi pinyine apí Antiyōosi yēe Pīsítii-pō ní we ne Ikoniyōm-i yīsí apí sí, pi ne pīsoi kulúí apí ha kómēine. Apí Pōli apare tóókēe re piké u kpu. Apí pēe limemáá u pulu apí ne kuyu ilúkē léépō, pin músu re u kpule. ²⁰ Amá ke Yeesu pīpīretiki apí ukékúrí ní cápinēpō, uu yīsí uu kuyu sí. Kai kóso n weesi, u ne Parinapasi apí Teripu kuyu tōmpō.

Pōli ne Parinapasi ye Sirii keteni-i Antiyōosi kuyu pēle

²¹ Pōli ne Parinapasi apí Teripu kuyu-i Nsímé Kecire yóó, pīsoi mēyā apí Yeesu tiki. Apí pēe limemáá yīsí apí Lisitiri ne Ikoniyōm ne Antiyōosi yēe Pīsítii-pō ní we pēle. ²² Kapi kei n tuipō, apí Yeesu pīpīretiki pēe kei ní we ikari kpáse re piké n ḡmóópúlē. Apí ye kō pi maa re pi yé íwe píima li piké kelene Ulééca iyōopi kēmēe lompō. ²³ Pōli ne Parinapasi apí nírā Ulééca icápine íye-i piwéése tonsente. Pi ne pē apí anōó paasi apí keyóme yáasi apí pēe limemáá pi kpīsí apí Upíima kapí ne kēfa n tene anipe-i wai.

²⁴ Kē Pōli ne Parinapasi apí kei Pīsítii ketē ke-i n yīsí, apí Pamfílii kekó-mē loni. ²⁵ Apí Periki-pō Nléécaasímé pīsoi símisi, apí kei yīsí apí Atalíi tōmpō. ²⁶ Kei kapi pēe kúninōi lō apí ne Sirii ketē-pō Antiyōosi sí. Kei kapi pēe Ulééca anipe-i pi wa apí u welu re uké ípēelēe pi nyíse piké fe piké pīpikēi wa yare kapi nní n wa. ²⁷ Kapi Antiyōosi kei n tuipō, apí Ulééca icápine pikó cápine, apí lē nnéfi ke Ulééca uú ne pē tintiki uu wai pi kēeni, ne lē kuu n tíyese mpuri sanē pikó pōó kō Yeesu ne kēfa tēne. ²⁸ Pōli ne Parinapasi apí Yeesu pīpīretiki kēmēe tone siyáa kulúí.

15

¹ Kirisi pikó pinyine api keyáa kenyine Yutee ketē-pō yisi api Antiyōsi sī, api ha Kirisi pikó picō maa re: Nōnsá n kérii yare ke Moisi isé ii m pise, áni yé píyulale yē. ² Pōoli ne Parinapasi api pi kesu, ikeḡene píima inyine ii likecáá pikecōpe leeri. Api símisi aí tone re Pōoli ne Parinapasi ne pinyine picō piké Yerusalem ha, pi ne pitumē ne piwéése piké ha kesé nsímé mmē tipái. ³ Uléécaa icápine pikó api pikecáá paí api ne ncée tiki. Api Fenisii ne Samarii sitē-mē tiki, api lē ke mpuri sane pikó api Upíima rintiki pisoi símisi. Nsímé mmē nn Kirisi pikó nnéi larisi hái. ⁴ Kapi Yerusalem n tuiḡ, Uléécaa icápine pikó ne pipiwéése ne pitumē pēe pi yōsí. Api Yerusalem pikó pē símisi lē nnéi ke Uléécaa uú ne pi rintiki uú ne wai. ⁵ Amá Pifarisi pinyine pēe Yeesu ne kefa n tene api pēe yisi api re: Li pise re mpuri sane pikó pēe Yeesu ne kefa n tene piké kérii tílasi, piké kō Moisi isé ritiki. ⁶ Pitumē ne piwéése api cápine re piké nsímé mmē tipái. ⁷ Kapi nsímé m pásaine ai nāḡai memáá ke Piyee uu pēe rinō yōsí, uu re: Pimárecō, nórínécúruu ye yenle re aí neni-me ke Uléécaa uu nókencōpe nké-i né wée re ké mpuri sane pikó Nsímé Kεcire riyóó piké nnénō-i n kō, piké kō ne kefa n tene. ⁸ Uléécaa ye nyu lelee pisoi sifa-i ní we. Uyee kō pē Unfaasōne he yare kuu tō n he mecō. U lē nyísele re pē ne kō pansēle upisoi. ⁹ Uu tō ne pē kecōpe kóólene. Lē nnya kuu pinfatene nnya piakih heere aa funi. ¹⁰ Yo nnya kani nkpéni Uléécaa peikee nōké yé, nōn ncōni ke úka úu hái pirósáa-i-me ne tō-i n fe uké ní cō Yeesu pipiretiki nyikiselē? ¹¹ Amá Upíima Yeesu ipēelée nnya karí ne kefa tene re tō ne kō pimēcō píyulale yenle.

¹² Pēpēe n cápinelē nnéi api sée keu, api pēe Parinapasi ne Pōoli kutu n cōlē pin mēwaisaḡa ne mēwai píima ke Uléécaa uú ne pi rintiki uu mpuri sane pikó kecōpe wapisi keenkēe. ¹³ Kapi pisímé ní masí, Yakupu uu rinō yōsu uu re: Ani kutu né ricō, pimárecō. ¹⁴ Simō ye ró símisile lē ke Uléécaa ricuruu uu hái mekke-me mpuri sane pikó kecōpe umpuri kuu n te n wée. ¹⁵ Antepuyē anō kai lē titiki yare kai n wólaalē. Li wólaalē te: ¹⁶ Lē memáá, ne Tafiti keyō kee n fori yukusene, am ncaai nnéi nyōonse. Né pimóme ke pēse.

¹⁷ Kei ke pisoi tōrōo api yé pēe né Upíima wéési. Lelee isoipuri nnéi kam n sée re iké panse inékó. Né Upíima rinō ye tē, ¹⁸ née tíyese ke pisoi api hái mekke-me mēwai mē ceri.

¹⁹ Lē nnya ke né Yakupu, am músu re ári ncée má tōké mpuri sane pikó pēe pimēcire Uléécaa ní pa Pisuifi isé rinyikise. ²⁰ Amá tōké pi wōipō ari pi símisi re ápi kape ye inyōonsesare li. I tō kémēe ikpérinkpekōó le. Piké pimēcire tí, api ye sōonne yare ke isé ii m pise. Api kape ye ísee kápi rimpá li, ápi kape ye

κῶ μένυε li. ²¹ Καί πρε μεκεε ή we, pisoi yeε πρε ήπά kuyu kúye-i Moisi isé riyóóle, api ye κῶ ήπά κewénteyaa kéye ketúnε kuyómeyáhaalee-i i κeeni.

Titelé tē kapi Kirisi pikó πρε άπι Pisuifi n wóipō

²² Pitume ne piwéése ne Ulééca icápine pikó nnéi api yénu re li nyam te piké pikεcōpe pisoi lese piké Pōli ne Parinapasi ritikise piké ne Antiyōasi pi tū. Kei kapi πρε Yuuti kapi ye κῶ n sée re Parisapasi ne Silasi lese. Pipicō ye πρε pi waiselenle ήsone. ²³ Pianipe-i kapi rítelé tē wa. Pi rikemee wói re:

Tó nōpinémárecō, pitume ne piwéése, tō nō pimárecō, nō ye áni nní Pisuifi nōn Antiyōasi-pō ne Sirii ne Silisii keteni-i we yáasi ήsone. ²⁴ Tō kō te pisoi pinyine ye kerómee nté yisipō api nó λεpō, api pinsímé kémeε nōanépō caaise api κῶ nōsinéwuu taise. Ani kō te ái tōo pi tumpō. ²⁵ Lē nnya kari kómειne re li nyam te tóké pisoi lese tóké pirómárecō lala Parinapasi ne Pōli ritikise tóké ne nókenémee pi tumpō. ²⁶ Parinapasi ne Pōli άπι nkpō iwame wa Upíima Yeesu Kirisi pikei kapi n wai nnya. ²⁷ Tō Yuuti ne Silasi nókenémee tumpō re piké ne pinnō nsímé mmē kari n wói nó símisi. ²⁸ Li we re tó ne Nfáasone ye yē te ái nyamí te tóké ncōni féé nnyine méwoo nó rinyikise ái κῶ lē kai pise. ²⁹ Lelee ne n sá re tóké nó pise ye nní: Ani kape ye inyōonsesare née μένυε née isare kápi rimpá piké μένυε lese li. Ani κῶ nómenécíre tī, ani ye sōonne yare ke isé ii m pise. Tō memárecō ne kefa kесе nó yáasi!

³⁰ Pōli ne Parinapasi ne Yuuti ne Silasi api yisi api Antiyōasi tōmpō. Kapi n hápō, api kei piyómeyáhaa nnéi cápine api rítelé tē pi pa. ³¹ Kapi pinnéi keyu-i ri n kéē, ai ήπά úye ikari waise ai κῶ piakin ninjukuse. ³² Yuuti ne Silasi ricuruu ye πρε antepuyε le. Api nsímé nsímé Antiyōasi pikó símaankεε ápí ne ikari pi kpáse re piké ne nfatene n ηmóópule. ³³ Api kei siyáa sinyine wai. Pimárecō api πρε limemáá pi yá api πεπεε pi n tumpō kémeε πεεε ne piripō. ³⁴ [Amá Silasi pōo re u yé kei tone.] ³⁵ Pōli ne Parinapasi pōo ha Antiyōasi-i tone, pi ne picō pinyine pin pisoi céesi pin κῶ Upíima nsímé kecire yóólē.

Pōli ne Parinapasi pitúunne

³⁶ Kapi Antiyōasi-i n tōne ai siyáa wai, Pōli uu Parinapasi maa re piké silō sē nnéi kapi Upíima nsímé ne rinkóónú πεεε piké ha yē te íye ke Yeesu pikó api kei we. ³⁷ Parinapasi uú n la uké ne Yohani kapi rinyíri n he re Mariki ripéne. ³⁸ Amá Pōli pōo yúlu re άπι kape κῶ nkpéni pikpiké u rikpá uké pi ritiki, li we re u πρε mefoi hái Pamfilii-pō pi ηmeriyεle úu pi ritiki piké ha ne pipikei ketō tu. ³⁹ Ai wai re li Pōli ne Parinapasi símaase, hái ápí ne likecáá túúnne. Parinapasi uu Mariki kpísi api kúninōi loni api Siipuru tōmpō. ⁴⁰ Pōli pōo Silasi kuséncō wée, Yeesu pikó

apí ne pi welu re Uléécaa uké pi sarumpō. Api pεε ncée kpísi api tómpō. ⁴¹ Api Sirii ne Silisii sitē kuwéé-mē tiki, pin Uléécaa icápine ημóópuselē te iké Uléécaa ncee kέμεε papisi.

16

Timotee ye Pōoli ne Silasi sarū

¹ Pōoli uu yisi uu Teripu sí, uu kō Lisitiri tulu. Yeesu upiretiki unyine ye pεε kei wele api u séi re Timotee. Uni ye Usuifi le un kō Kirisi ne kefa tenelē. Amá usáa pō ne Ukireki le. ² Yeesu pikó pεε Lisitiri ne Ikoniyōm-pō ní we ye pinsímé kέμεε u pakarentele hái. ³ Ai Pōoli ripōō wai re uké kusencō u wéε. Uu u kpísi uu Pisuifi pεε kei-pō kapi n sí ní we nnya u ké. Pinnéi ye pεε nyule re usáa ye Ukireki le. ⁴ Kapi n tósu, ayu kέμεε kapi ritiki. Api ye lē ne lē ke pitumε ne piwéése api Yerusalem-pō n símisi aí tone Kirisi pikó pεε kei ní we térsε. Api kō pi maa re piké ye likecáá sōne. ⁵ Uléécaa icápine pikó api pεé ne nfatene ne kέyu n sí pin kō mpá keweesei kέye kulúi kpálē.

Pōoli ye Turowaasi-pō méyene menyine ye

⁶ Nfáasone rín Pōoli ne upicō ncée he re piké Asii sitē kecáá Nléécaasimé riyóó. Lē nnya kapi Firisii ne Kalasii sitē-mē titéj. ⁷ Kapi ne Miisii ketē tirikō, api Pitinii kekó-mē pihápe peeni. Amá Yeesu Nfaasone rín lincee pi he. ⁸ Api mese Miisii kei tikipō apí ne Turowaasi sí. Kei ye áninōi kenye re le. ⁹ Kei kai kesine Pōoli méyene menyine nyíse: Masetuwaani ukó unyine kuu yé un nyenu un u welu re uké risuúlu uké pikuyu-mē titikipō uké pi yoriye. ¹⁰ Pōoli méyene mē memáá, ari pεé n la tóké Masetuwaani ketē ha. Li we re tō picére masile re Uléécaa ye ró sée re tóké ha Nsímé Kεcire kei pikó símisi.

Liiti ye Filipu kuyu-i ne Uptíma kefa tene

¹¹ Ari Turowaasi-i kúninōi loni arí ne míni kepáápáá ketē kapi ye n sée re Samotirasi-mē n sairilē. Ai kóso weesi, arí Neyapolisi-mē tómpō. ¹² Ari kei yisi ari Filipu tómpō. Masetuwaani ketē kuyu fói ye kpē kelō ke-i. Rōm pikó n-yōpinaηe ketē ye ke. Tō kei siyáa sinyine wale. ¹³ Ari kewénteyaa tunjé kuyu iyaa leepō ari nkói-mē sí, kei kari m músu yarε Pisuifi yeε cápine api keyóme yáasi. Kari n hápō ari kei pinósi leepō pin cápinelē, arí tone ari Nléécaasimé pi símisi. ¹⁴ Pi ye pinósi pē use sée re Liiti. U pεε Uléécaa likó lalε. Tiyatiiri kuyu kuu léeri. Asánjáá weé nyaii kεcire kuu yái. Kuu kutu ró n cólē, Upíima uu mesōho u he uké ne Pōoli nsímé kō. ¹⁵ Ari u ne ukεyō pikó nnéi míni wole. Uu pεε kusáne ró séi uu ró maa re: Nōn mesei n yē te ne Upíima ne kefa tene, ani kenéyō lomme aní tone! Uú ne kέyu ró mahani, ari mese ηmurei.

Pi Filipu-pə Pəəli ne Silasi akpanii wa

¹⁶ Keyáa kenyine kari keyómeyáhaa-i sī arí ne ukpére keikó unyine sáne. U aníri héesile uu ye ne lelee kóso-pə n waine yenu. Lipikei pē pin upiyote siwó wai n̄sone. ¹⁷ Kei kuu yisi uu tó ne Pəəli n tikilē un cáái re: PISOI MPÍ YE ULÉÉCAA YEE NÍPÁ YO KECÁÁ N̄ TŪ PIKEIKÓ LE. Ncée mee ye n yóriye kapi nní nó nyíse! ¹⁸ Uu lē n wai aí ne siyáa kóónú. Ai Pəəli pelu uu ukpére uyē-mē panserə, uu kuníri kpere u n tikilē maa re: Ne Yeesu Kirisi rinyiri kémee, ne rinóó pó he re a ukpére nkó kémee le. Aku mese ne mese lelu. ¹⁹ Ke ukpére keikó uyē piyote api n yé te pikulaa ye lē tenele, api Pəəli ne Silasi kényaála-i tini apí ne kuyu piwéése leepə. ²⁰ Apí ne Rəm pikó pitúhaane-i pi tómpə apí ha re: Pisufi mpí pee n̄cəkoi ne kuróyu lomme. ²¹ Pi wele pin inyékii inyine ró céési. Ncée r̄n kə we re tó Rəm pikó təké i ηmurei née təké i ritiki.

²² Tiwúí tē arí ne Pəəli ne Silasi wóósi n̄sone. Pitúhaane api rinóó he re piké Pəəli ne Silasi ilū mahā piké iséi pi súúkee. ²³ Kapi lē pi n fápíi, api kukpaniilee pi tani apí kuuméré rinóó he re uké pi m mé n̄sone. ²⁴ Kapi lē uyē ní ma, uyē uu kémee-mempə keleepi kenyine-i pi wai uu piana ne anakule toraankee. ²⁵ Kai kesinecə kumúnjé n tu, Pəəli ne Silasi apí yisi apí keyóme n yáasi pin yom pin Ulééca pakarente, pikpaniikó picə pin kutu pi cəlē. ²⁶ Kei nní, ketē ake piyén̄aa loni, ai kukpaniilee rikui t̄n̄a-t̄n̄a. Ai ihánaa nnéi mese ne mese hánnente ai pikpaniikó akpanii nnéi fénnente. ²⁷ Ke uméré uú ha n yisi uu yénu re kukpaniilee ihánaa nnéi ye hánnentelenle, uu ritéhe kpeúume uké umecire kpu, un músu re pikpaniikó ye ηméherēele apí wúrunkee. ²⁸ Pəəli uu pee unnahe nnéi ne cáái re: Kape líka mepócire wa, tóo mpí nté ntónéi. ²⁹ Kei ke uméré uu pee re piké nna u ritééle. Kapi u rir̄tééle, uú ne keleepi kémee-pə n tósu, uú ne iwame n terii uú ha ne Pəəli ne Silasi keyu-i wúla. ³⁰ Uu pi lesepə uu pi pise re: Yo kai pise re ké wa ké ne píyulale yē, pinésáa? ³¹ Apí u pese re: A Upíima Yeesu ne kefa tene, pó píyulale yē, nó ne kepóyo pikó. ³² Apí pee u ne ukeyə pikó nnéi Upíima nsímé yóó. ³³ Uméré uyē uu kesine kē cire pi kpísi uú ha piitoi pi heere. Lē memáá, Pəəli ne Silasi apí u ne ukeyə pikó nnéi míni wole. ³⁴ Uú ne Pəəli ne Silasi ukeyə sī uú ha kusáne pi wai. U ne ukeyə pikó nnéi akin̄ aa n̄n̄esi re pi ne Ulééca kefa tene nnya.

³⁵ Kai n weesi, Rəm pikó pitúhaane apí pikawe tum te piké ha uméré maa re uké Pəəli ne Silasi riyápə. ³⁶ Uyē uu yisi uú ha Pəəli símisi re Rəm pikó pitúhaane ye maa re uké akpanii kémee pi lese. Lē nnya, piké nkpeni léepə piké nk̄in̄n̄iye-i ní we. ³⁷ Kei ke Pəəli uu pikawe pē maa re: Kutúhaanecire kapi riwúí kémee ne iséi ró káii apí ha ró h̄anesi, t̄n̄ kə ne pimecə Rəm pikó. Pi nkpeni lalē piké kə meyaa tó riyápə, née íye? Ai yé lē wa! Piké

piricuruu kam piké ró léεpō. ³⁸ Pikawe pē apí ne anōo nyē pele apí ha Rōm pikó pitúhaane símisi. Kapi n kō te Pōoli ne Silasi ye Rōm ketē pikó le, iwame ii pi loni. ³⁹ Api pēe piricuruu sí, apí ha re pē kaí ne kpu. Api kukpaniilee-i Pōoli ne Silasi leεpō api pi suúluse re piké kuyu-i le. ⁴⁰ Ke Pōoli ne Silasi api kukpaniilee kpe-i n léepō, Liiti keyō kapí ha kelenε. Kapi kei Yeesu pikó n yé, api kō ikari pē kpáse api pēe yisi api ncée kpísi api tómpō.

17

Pōoli ne Silasi ye Tesaloniki-pō we

¹ Kapi Liiti keyō-i n yisi, api Amfipoliisi ne Apolonii cōpu apí ne Tesaloniki tulu. Pisuiḡi ye kei kuyómeyáhaalee mále. ² Pōoli uu kei hapō yare kuu ye n wa, u ne pēpēe kei ní we pin yói. Uu siwénteyaa sitaani nōhsene ³ uú ne Nléécaasimé kémee pi céési uu kō pi nyíse re uyē ke Ulééca uu n wéε ye íwe píima meluke mále, uké pēe kō pikpōkpō kémee yisi. Uu kō kpá re: Yeesu kam nó n tee yeε nní Kirisi. ⁴ Pēpēε kutu u n cólé kémee, pinyine apí ne nsímé mmē kefa tene, apí Pōoli ne Silasi tiki. Ai kō ne Pikireki meyā pēε Ulééca n yáasi péne ne pēé ne pinósi yukōó kulúí.

⁵ Kei ke Pisuiḡi kefa ake tóosi apí ha siwaiyule sinyine kóói apí ne kuyu n lémaalē. Api kō yisi api Yasō keyō-i Pōoli ne Silasi piwélaa sí, pin músu re pin pi n tí, piké ha ne riwúí kémee pi túhaane. ⁶ Kapi pi m paa, api pēε Yasō ne Yeesu pikó picō cōpii apí ne kuyu pitúhaane leεpō pin cáái re: PISOI MPÍ PEE KETÉ NNÉÍ CÓKAI. Pi kō kerómee nté tuimεle. ⁷ Yasō uu pi yósu pin ukeyō-i we! Api Rōm uyōopi isé waiselē. Pi pólólē te unyine ucō ye we, api ye u séi re Yeesu. Te uyεε uyōopi wéése. ⁸ Anōo nyē aa riwúí tē ne kuyu piwéése cōḡ meyíkíyiki. ⁹ Api Yasō ne upicō riwóme ké api hééle api kelenε pi yá.

Pōoli ne Silasi ye Peeree-i we

¹⁰ Kai kesine n wa, Yeesu pikó api Pōoli ne Silasi Peeree-mē tōḡse. Ke pē api Peeree-i n tuiḡō, apí ne Pisuiḡi kuyomεyáhaalee n sairilē. ¹¹ Pisuiḡi pēε kei ní we isoi ye nyamle ai tósu Tesaloniki pikó ikó. Api kefa keεε ne Nléécaasimé yósu, api ye nípa keyáa kéye Ulééca ritelé kéeni piké yé te mmē kapi nní pi n símisi ye mesei lēε. ¹² Pimeyā pēε Yeesu ne kefa tene, aí ne Pikireki péne, pinósi yukōó ne pitisi kulúí. ¹³ Amá ke Pisuiḡi pēε Tesaloniki-pō ní we api n kō te Pōoli ye kō Peeree-pō Nléécaasimé yóólē, api yisi apí sí apí ha pISOI TÁLAANKEE API PŌOLI KÁPÁÁ. ¹⁴ Kei ke Yeesu pikó apí Pōoli mínimaa kuwéé-mē tōḡse, Silasi ne Timotee pōo kei tone. ¹⁵ Pēpēε Pōoli n sárū ye ne Ateeni u tule api kelenε pēεε. Pōoli uu pi páái re piké ha Silasi ne Timotee símisi re piké mekeε u leεpō.

Pōoli ye Ateeni-i we

16 Kε Pṓoli uu Ateeni-i ní we un Silasi ne Timotee mē, uu yénu re piléé ncṓpuri ye kuyu yipaalenle. Uripṓo ari meyíkíyiki caai. 17 Lē nnya, u ne Pisuífi ne pepēe Uléécaá n wuru api ye pēe kuyómeyáhaalee-i ní yói. Mpá keyáa kéye kuu ye un píye kéyaála-i n lēpṓ, u ne pē api likεcáá n yói. 18 Mefine simúnjé sinyine pikó kapi ye sée re Epikuriye ne Sitoyisiye. Pṓoli ne simúnjé sē pikpeē yee kṓ yóole. Api ye pēe re: Uwóocṓni nkó ye mpíi re iye neé? Picṓ api re: Li nkṓáni yare piléé sanε pinyine nsímé kuu símisi. Mesei, Yeesu Nsímé Kεcire ke Pṓolí uú pēe yóólē un kṓ yóólē te pikṓṓkṓ yé kam api yisi. 19 Kei kapi pēe u kṓsí api ne kecápine kē kapi ye n sée re Areyopaasi sí api re: A icélaa fale iyē kaá ne ní ka ró símisi toké kṓ nké! 20 Mesére kaa nsímé cerémpṓone nnyine ró símisi. Tṓ neni lalε toké likεmεε ripéréε toké nṓone yē. 21 Meyíkíyiki ke Ateeni pikó nnéi ne písáne pēe kuyu-i ní we api ye mpá keweesi kéye n tū pin nfále mεε ní ka símisi néε pin kutu n cṓlē. Api lē memáá likeikei líka lico má. 22 Pṓoli uu yisi uu pikeyu-i nyere uu re: Ne yē te nṓ Ateeni pikó, nṓ meyíkíyiki piléényóonse lalε hái. 23 Ne nókunéyu-i nyéεile am nṓsinényóonse yénti. Kei ricuruu kam ne kenýóonse kenýine-i yē lin wṓlaalē te: Uléécaá unyine kári n nyu. Uléécaá uyē kani nní n yáasi áni kṓ pēe u nyu kam la ké nṓ céreise. 24 Uléécaá uyēε ketē ne keyómε ne kekεmεε likṓ wa. Uyēε Upíima ketē ne keyómεcaá-pṓ. Uu awosoo ke pisoí api n wa kémεε sói. 25 Líka mpuri ái u párilē kesoipipi keké ne u m pasii un le yare linyine ye u cṓnjē. Uyēε ye mpá úye nfáa ne mpá yo nnéi lεε ketē kecáá ní we he. 26 Usoi use kuu mεfoí wa, uú ne u tiki uú ne pisoí nnéi wai re piké ketē nnéi kecáá fine. Uu itunje pi kériine uu kṓ ketē kapi yé n fine pi hṓone. 27 U lē wale re pisoí piké fe piké u wéési, mpá pin n cariinkeε, in n la pi yé ha ne u yē. Amá meyíkíyiki mmé, Uléécaá úu tṓ úka ne ketaa we.

28 Uyēε ye nfáa ró he, uyēε kṓ tíyεεε kari mpá yo wai tṓn kṓ we. Lē ke nṓpinéyómēni pinyine apí maa re: Tṓ ne kṓ Uléécaá sipipi lε. 29 Kari nní usipipi nnya, ári yé fe toké musí re u we yare wura néε nwóóweni néε ripare ke kesoipipi aké ne kemεsṓhṓ ne kekεmúnjé ní serí re liké n nyaní. 30 Pisoí ye pēe kuṓmaha-i wele pin ne lē nnéi wai. Uléécaá úu kuṓmaha kumúnjé kpē kṓsí uké ne linyine wa. Amá nkṓpēni kuu sisoipipi nnéi séi re sin yei ní we, siké mεfine conse. 31 Li we re u keyáa kē kuu pisoí nnéi ne aseí n túhaaneεe piyekei masile, uu kṓ uyēε itúhaane ní tonene piwéε másu. Pikṓṓkṓ kémεε kuu liute yukuse uú ne mpá úye nyíse re uyē kuu itúhaane tí.

32 Kapi n kṓ Pṓoli un pikṓṓkṓ kémεε piyise nsímé símisi, picṓ api u sennyi, picṓ api re: Mεcṓ mεcṓ kari yé ha mpósímé mmē kutu ricṓ. 33 Pṓoli uu pēe pi yá uu tṓmpṓ. 34 Mpá ne lē, picṓ ye ne u konle api ṓmurei apí ne kεfa tene: Pepēε nní Areyopaasi

κεάpine uwéése use kapi ye n sée re Teniisi ne unósi unyine kapi ye n sée re Tamariisi ne picō picō.

18

Pōli ye Korēnti-pō we

¹ Pōli uu limemáa Ateeni-i yisi uu Korēnti sí. ² Kei kuu Usuifi unyine kapi ye n sée re Akilasi ne risáne. Pōnti keteni-i kapi u mari. Italii ketē kuú pēe lē leeri ne uunōsi Pirisili re uyōōpi wéése Kulooti ye rinōō hē re Pisuifi nnéi piké Rōm keteni-i le nnya. Pōli uu yisi uu pi lēepō. ³ Pi pēe kesē pikónēfukēi le. Kapi nní pikēi pise n wai nnya, uu pikeméé tone api pēe kesē n keisi. ⁴ Mpá kewénteyaa ketúnjé kéye ke Pōli uu ye Pisuifi kuyomēyáhaalee-i ne Pisuifi ne Pikirēki n tū, un náasi piké kō piké unkō ŋmurei.

⁵ Ke Silasi ne Timotee api Masetuwaani ketē-pō n yisime api Korēnti-i Pōli lēeri kuu pēe meyíkíyiki Nsímé Kēcire piyóō ne kutu ricō, un Pisuifi nyíselē te Yeesu yēe usoi uyē ke Ulééca uu n wéē. ⁶ Ke Pisuifi apí ne u n kēne pin kō u lámisi nnya, uu uilū kuu n tanaalē nkoŋo pikuwéé-mē péipō uu pi maa re nō kaí ne tenene. Nōn m pō, nōō nōmenécire fóm, aí nēe linyine wa. Mpuri sane pikō-mē kam nkpeni nní lē tōsu. ⁷ Kuu pikekúri kei n yisi, uú ne utisi unyine kapi ye n sée re Tituusi Yusuusi keyō n tōsu. Tituusi ye Ulééca pakarelenle, ukeyō ken kō Pisuifi kuyomēyáhaalee kekúri we. ⁸ Kirisipuusi ye pēe kuyómeyáhaalee uwéése le. U ne ukeyō pikō nnéi api Upiima ne kefa tene. Korēnti pikó meyā pēe Pōli nsímé n kō pōō kō Upiima ne kefa tene. Pōli uu míni pi wole.

⁹ Pōli uu kesine kenyine kelaré-i yēnu Upiima un ne u símisi re: Iwame íi kape pō wa. A nsímé ne rinmōópú. Kape riséé! ¹⁰ Ne kepókúri wele. Úka úu fene uké pō ricōŋ, li we re pinésoi ye kuyu kpe-i kulúí wele. ¹¹ Lē nnya ke Pōli uu kei kuŋmē kuse ne kuwélé tōne uu písoi Nléécaasimé céési.

¹² Kumúnjé kpe-i ke Rōm ukō Kaliyōo uú pēe Akayii keteni-i iyōōpi n tū ke Pisuifi api rinōō rise wa, api yisi api Pōli kecáa nyere, api u tini apí ne pitúhaane sí. ¹³ Apí ha Kaliyōo maa re: Utisi nkō yēe náasi re písoi piké unkō kō piké ye meyáhaa féé menyine mee áme isé n tíkilē Ulééca yáási. ¹⁴ Pōli uu re uké rinōō yōsí, aí ne sá Kaliyōo ricuruu uu pi pēse re: Nō Pisuifi, in pēe re piyaa nēe mēwai kōpe menyine kuu wa kaní ne né u ka, né pēe níŋesi am kutu nō cō yarē kai m pise. ¹⁵ Amá in anōlempi nēe anyiri nēe nōrinécúruu isé kecáa íkenene, nōō yé mmē ceri ani wai. Am la ké lē ye mpuri itúhaane li! ¹⁶ Kei kuu pēe ketúhaane ke-i pi lakase. ¹⁷ Pinnéi api pēe kuyómeyáhaalee uwéése Sositeeni tini api ketúhaane ke-i ipépi u loni. Mpá ne lē, aí nkpani uyōōpi Kaliyōo méka wa.

Pɔɔli mɛpɛlɛ Antiyɔɔsi-pɔ

¹⁸ Pɔɔli uu kɔ Korɛnti-i Yeesu pikó kɛmɛɛ ketónɛ kpá ai siyáa kóónú. Uu limemáá pi yá u nɛ Pirisili nɛ Akilasi api kúninɔi loni pin nɛ Sirii ketê tósu. Piké kelɛnɛ n tómpɔ, Pɔɔli yɛ pɛɛ Sɛnikirɛɛsi-pɔ uriyu rikoósilɛ, rinóɔ kuu Uléécaá n yekɛi kɛcáá nnya. ¹⁹ Api Efɛɛsi tuiɔɔ, Pɔɔli uu kei upisencɔ yá. Uu Pisuiɔi kuyomɛyáhaaleɛ loni u nɛ Pisuiɔi api kei n yóí. ²⁰ Pɛ api u pisɛ rɛ uké siyáa sinyinɛ pikɛkúrí tonɛ. ²¹ Amá úu ɛmurei, uu pɛɛ pi pɛɛ rɛ: [Li pisɛ rɛ kɛ ha anyá nnyé nyɛɛ nní n wɛmɛ Yerusalem-pɔ li]. Uléécaá un n la, né nókɛnɛmɛɛ pɛɛmɛ. Uu pɛɛ kúninɔi Efɛɛsi-i loni uu tómpɔ. ²² Kuú ha Sesaree-pɔ n suí, Yerusalem kuú nɛ risairi uu ha piyómɛyáhaa yáási uu pɛɛ kelɛnɛ Antiyɔɔsi sí. ²³ Uu kei tonɛ ai siyáa wai, uu pɛɛ Kalasii nɛ Firisii sitê-mê tiki un Yeesu pikó nnéi pɛɛ kei n we ikari kpásɛlê tɛ piké nɛ nfatɛnɛ n ɛmóɔpúlê.

Apoloosi pikei kuu Efɛɛsi nɛ Korɛnti-i n wa

²⁴ Usuiɔi unyine yɛɛ wɛ api yɛ u séi rɛ Apoloosi. Alɛkisantiri-pɔ kapi u mari. U nsímé nyulɛ nɛnɛ un kɔ Nléécaasimé atelé nyu ái nkáripí. Uu keyáa yisi uu Efɛɛsi sí. ²⁵ U Upíima nsímé nyulɛ nɛnɛ, un Yeesu nkó céési un kɔ símisi téi-téi yarɛ lê kai n wólaalê. Amá lê kɛ Yohani uu písoi míni n wóɛ ɛmanɛ kɛcáá kuu nyu. ²⁶ Uu kuyómɛyáhaaleɛ-i lomɔɔ uu nɛ uripɔɔ n símisi. Kɛ Pirisili nɛ Akilasi api lê n kɔ un símisi, api u séi apí nɛ pikɛyɔ sí apí ha Uléécaá nɛɛ u kpáiiɛ téi-téi. ²⁷ Uu pɛɛ limemáá rɛ u la uké Akayii ketê-mê ha. Piyómɛyáhaa api u ɛmóɔpúɛ, api kɔ kei-pɔ pikó rítɛlê wólu rɛ un n hapɔ, piké memáɛɛɔ nɛnɛ u yósi. Kuu kei n tuiɔɔ, pɛ nnéi kɛ Uléécaá uu ípɛɛléɛ n nyíɛ apí nɛ Yeesu kɛfa tɛnɛ kuu yóriyɛ ái kumúnjé má. ²⁸ U yɛ pɛɛ keyu rikpáiiɛɛɛ uu nípá úyɛ keyu-i Pisuiɔi nsímé kɛsu, uu nɛ Nléécaasimé atelé tiki uu pi cereisɛ rɛ Yeesu kɛ Uléécaá uu wée.

19*Pɔɔli yɛ Efɛɛsi-i wɛ*

¹ Kumúnjé kpɛ-i kɛ Apoloosi uu pɛɛ Korɛnti-i n we, Pɔɔli yɛ pɛɛ yisilɛ uu Asii ayɔɔpɛ siló lóɔ uu Efɛɛsi sí, uu kei Yeesu pipirɛtiki pinyinɛ yɛnu. ² Uu pi pisɛ rɛ: Kani Yeesu nɛ kɛfa n tɛnɛ, Uléécaá yɛ Nfáasɛnɛ nó hɛɛ? Api u pɛɛ rɛ: Ticuruu ári Nfáasɛnɛ nkó nka komaalê. ³ Uu kɔ pipisɛ pi kpá rɛ: Míni méyɛ mpuri kapi pɛɛ nó wóɛ? Api rɛ Yohani mɛni kuu písoi n wóɛ kapi ró wóɛ. ⁴ Pɔɔli uu pɛɛ pi maa rɛ: Pɛpɛɛ n ɛmurei rɛ pi yé mɛfinɛ consɛ kɛ Yohani uu yɛ pɛɛ míni wóɛ. Uu yɛ kɔ Isirayɛɛli pikó maa rɛ piké Yeesu yɛɛ masí ukɛpírɛ n sónti nɛ kɛfa tɛnɛ. ⁵ Kɛ pipirɛtiki pɛ api anóɔ nyé n kɔ, api tíyɛɛɛ api Upíima Yeesu rinyiri nɛ míni pi wóɛ. ⁶ Pɔɔli uu aníɛ píkɛcáá láa, Nfáasɛnɛ nn píkɛcáá súiri. Api pɛɛ

meyu mpehē mpehē pisímé loni pin kō ne Ulééca rinyiri písoi símisi. ⁷ Pinnéi ye pēe wale pitisi kēfi ne pité.

⁸ Pōoli uu kuyómeyáhaalee-i lompō, uu kéyu kpáiiise uu iware itaani ne Ulééca iyōpi kecáá pi símisi cáká-cáká re piké kō. ⁹ Amá pinyine pōon pēe yúlu re ápi ne kefa tenene, pin kō Upíima icélaa iyē tiwúú kémee sennyi pin lámisi. Pōoli uu mēse upipiretiki kpísi uu ne kei nyósó, uu ye pēe nípá keyáa kéye utisi unyine kapi ye n sée re Tiranuusi ripoo-i isúkuli kémee pi n céési. ¹⁰ Ai wai inmē ité ne iriyu. Lēee týese ke Pisuifi ne Pikireki nnéi pēe Asii keteni-i ní we api Upíima nsímé kō.

Sefa piñmáne kecáá nsmé

¹¹ Ulééca ye pēe kumúnjé kpe-i Pōoli ne ritikile uu ne mēwaisaŋa wapisi. ¹² Lē ai týese ricuruu písoi api ye ilū ne sinírípi sēe Pōoli riñca kpísi apí ha pitóikó kecáá láa, api pélu, aníri aa kō lelu. ¹³ Kei ke Pisuifi pinyine pēe n kōonii pin písoi aníri pései pōo kō re pi yé Upíima Yeesu rinyiri sée apí ne písoi aníri pései. Api ye pēe a maa re: Ne Yeesu uyē nsímé ke Pōoli uu n yóólē tinyiri ne rinóo nó he re ani písoi mpí kani nní n cōnjē kémee le. ¹⁴ Pisuifi pēpēe ye Ulééca inyōonse n wa uwéése use kapi ye n sée re Sefa piñmáne písepi pēe mēwai mē lē wai. ¹⁵ Amá kuníri aku keyáa kenyine pi pēse re: Ne Yeesu nyule, nen kō Pōoli isoi nyu. Nó ní, nōo pēe mpíi píye? ¹⁶ Kei ke unírihélaa uyē uu yisi uu pi kápáá, uu pinnéi rikōho feriyē. Uu rikpákárá ne íwe pi wai apí ha ne itói yóoi, ai tósu apí ne ukeyō-i menjmane popirime api itóo súúni. ¹⁷ Pisuifi ne Pikireki pēe Efēesi-i ní we api kóm te lē kai wa. Iwame ii pi loni, písoi api pēe Upíima Yeesu rinyiri meýá n taáselē. ¹⁸ Pēpēe pikémee Kirisi ne kefa n tene meýá api ye pēe sí apí ha písoi kecōpe lē kapi n wapisi yámnente. ¹⁹ Pēpēe pēe menjmaneiwai n wai meýá pōo kō ne piataretelé sōnaapō api písoi kecōpe nna a ŋmakaankeē. Pi asilalewoó kēénle aí lelu mēwóopipi ákotokú kuwóo (50.000). ²⁰ Lē ke Upíima nnaŋe nn týese unsíme nné ne nípá yei kóónú n̄sone.

Ncōkoi ye Efēesi kuyu-i wa

²¹ Lē memáá, Pōoli uu pēe kemúnjé wai re uké Masetuwaani ne Akayii sitē-mē cō uké ne Yerusalem tu. Uu re un kei n tu, li kō pise re uké Rōm kuyu rilóólú. ²² Uu pēe písoi pēe pikei u n léni kecōpe pité yukuse uu Masetuwaani-pō tum. Pē kuu n tū pēe Timotee ne Erasiti. Uricuruu uu nkáripí Asii keteni-i ketóne kpá. ²³ Ncōkoi píima nnyine nn likumúnjé kpe-i Upíima ncee pitiki kecáá nnya Efēesi kuyu-i léeri. ²⁴ Utisi unyine ye pēe kei we, api ye u séi re Temetiriisi. U pēe úyu le. Piléé pinyine kapi ye pēe kō kei n sée re Aritemiisi siwosoopi kuu ye péé ne yíraane uu sisiyuke-yuke ne nwóóweni yuhu yare sítumpiweéu. Upikei pēe pēe u ne upinípekeikóco kuláa

waile n̄s̄one. ²⁵ Uu keyáa kenýine upikeicō pē nnéi cápine uu pi maa re: Pinésáne, nórinécuruu ye nyule re pirókēi mpí karí ne le. ²⁶ Nórinécuruu ye kō nyánile n̄n kō kómēi re ái nkpáni Efesi ntē ḡmane, amá Asii ketē nnéi kecáá ke Pōli uyē uu písoi tálaankēe api ḡmurei re ápi yé piléé ke sisoipipi asi ḡ serí ne kutu n cōlē, te ái Ulééca. ²⁷ T̄nsá piwai n ceri, mēwai mē né pirókēi riyu kpu, amē piróléyaha píima Aritemiisi kapi Asii nnéi ne sitē sicō-pō n yáasi fíise, úka úu ye pēe pi n waiselē. ²⁸ Ke písoi pēe n cápinelē api anóo nyē n kō, ai kuwói pi feriyē api cáái re: Lipíima lee Efesi piléé Aritemiisi! ²⁹ Ncōkoi nn pēe kuyu nnéi yipu. Písoi api kómēine api ne kekpintahai n sairilē, api Pōli pisencō Masetuwaani pikó pitē tini api ne pēnepō. Pēpē Kayusi ne Arisitariki. ³⁰ Pōli uú n la uké písoi pēe n cápinelē keyu-i léépō, amá Yeesu pipiretiki api ne u yulu. ³¹ Ái ne upisane Asii pikawe píima pinyine pēne api ukemēe písoi tumpō api ne u kesu re úu kape kekpintahai ke-i lompō. ³² Písoi ye pēe wele pin kecápine ke-i méwoo cáái, úka úu ucō nkó kómēi, lin pi túiresente. Pimeyā ápi kō nyu lelee kei pi n cápineselē. ³³ Kei ke Pisufi pinyine api Alekisantiri kéyu-mē titépō, písoi api pēe m músu re uyēe ne ḡcōkoi mmē ka. Alekisantiri pōo pēe kunípe síka re u la uké uriyu hēere. ³⁴ Ke písoi api n céri re Alekisantiri ye Usufi le, api pēe rinóo rise wai api n cáái re: Efesi piléé Aritemiisi pēe Lipíima! Api lē n cáái ái ne itunje mekóónú metē tulu.

³⁵ Kuyu utelēwōle uu fe uu písoi séése, uu pēe pise re: Nō Efesi pikó, wóo ye úu ketē kecáá nyu re Efesi kuyu pikó pēe piléyaha píima Aritemiisi ne pikēyu kee kelééca-pō n lóime kecáá paílē? ³⁶ Uka úu we yēe yé nsímé mmē n kési. Lē nnya, ani n̄sanékin̄ niḡkuse, áni kape ḡ-yōne-yōne ne linyine wa. ³⁷ Písoi mpí kaní ne ḡ ka ápi kuróyómeyáhaalee-i líka caai, ápi kō piróléé Aritemiisi lámaankēe. ³⁸ In te úyu Temetiriisi ne upikeicō ye unyine ne nsímé má, sitúhaaneyaa ye wele, pitúhaane pin kō we. Pi yé fe api kei ketahai u séi api ne pi túhaane. ³⁹ N̄n kō pēe ḡ-ye ncō m má, tō ha riyópipoo-i mmē símisi yare kai m pise. ⁴⁰ Insá lē, lelee neni keyaa nké nní ḡ wa yé tíyese arí n we yare pitencōkoi. Ari yé ḡka yē tóké símisi liké ne n nyíse re tō alari mále tóké nní n cápinelē. ⁴¹ Tinóo tē kuú ma uú ne písoi kpiise.

20

Pōli ye Masetuwaani ne Kirēesi sitē ha

¹ Ke ḡcōkoi nn Efesi-i riñfa, Pōli uu Yeesu pipiretiki cápine uu ikari pi kpáse, uu pēe yisi uu Masetuwaani ketē-mē tómpō. ² Kuu n tuipō, u ne kei pikó api yói uú ne ikari pi kpáse, uu kō Kirēesi ketē-mē tómpō. ³ Uu kei tone iwáre itaani. Kai n tu re uké kúnin̄oi lō uké Sirii ketē-mē ha kuu kō te Pisufi ye kómēinele re

piké u kpu. Uu re u yé mese Masetuwaani-mē peese. ⁴ Upisencó anyiri ye nnyé: Peeree kuyu ukó, Piruusi uηmáne kapi ye n sée re Sopateeri ne Tesaloniki pikó mpí: Arisitariki ne Sekantusi ne Teripu ukó Kayusi ne Timotee ne Asii keté pikó mpí: Tisiiki ne Torofim. ⁵ Pepee kekpeé ne ró wa apí ha Turowaasi-pó ró m mé. ⁶ Anyá nyε-i kapi ye akpónó nyee áa pite m má n li metene-maá ke tóo Filipu ha arí ha kei kúninói loni. Siyáa sinupū kari ncée wa arí ne Turowaasi-i pi leepó. Ari kei kesé tone siyáa sisεei.

Póoli ye Turowaasi metóróo rilóólu

⁷ Kewénteyaa ukóso kari cápínelē tón akpónó hóóne Póoli uké ne liukóso kui. Lē nnya kuu yóí kesine aké ha ne pelu. ⁸ Kéyo kecáá kulee kunyine-i karí pee cápínelē, sífiráa kulúí sin seriilē. ⁹ Ke Póoli uu lē piyóí n nájlē, nnǎ píima nnyine nn uηmáne unyine kapi ye n sée re Itiikusi kpápíí. Kulee kepole kekúrí kuú pee tū. Ai u hii uú ha keléécaayo metósi táánū kulee kpe-i lóiri. Apí hapó apí u yukuse un pikpó masí. ¹⁰ Póoli uu cépipó uú ha wula uu u sakaa uu múlú uu re: Nókénéwuú áke kape ta, u ne nfáa mále. ¹¹ Póoli uu yisi uu pítaá pele, uú ha akpónó hóóne uu le. Uu kó nsímé náj aí ne kpáii, uu pee yisi uu tómpó. ¹² Apí uηmáne uyē pó ne kulu ne unfaa. Mpá úye rikij ari lē nnya niyesi hái.

Póoli ye Turowaasi-i yisi uu Miletí sí

¹³ Ari ntónéí kúninói loni arí ha Asoosi-pó Póoli méru. Uyee wée re u yé sóne uú ha pee kei-pó kúninói loni. ¹⁴ Kuu Asoosi-i ró n leepó, ari kei kesé kúninói loni arí ne Mitileeni sí. ¹⁵ Ari kei yisi ari liukóso mmare Ciyoo keté ne kó. Ari liukóso Samoosi tulu. Ai weesi ari pee Miletí tulu. ¹⁶ Póoli ricuruu ye pee re úu Eféesi-i nyere ne, ái kape ne Asii keteni-i méwoo u n nánjaise nnya. U pee yóonele re un n fe, uké Pantekooti ketúnjé Yerusalem tu.

Anóo tóróo ke Póoli uu Eféesi piwéése ní ma

¹⁷ Póoli uu pee Miletí-i pisoi yukuse uu tum te piké ha Eféesi-pó Uléécaá icápine piwéése u séeme. ¹⁸ Ke pē apí ukekúrí n ka, Póoli uu pi maá re: Nórínécúruu ye nyule isoi iyē karí ne nó n le hái keyáa foí kē-me kam Asii keté kúna n có. ¹⁹ Ne menécíre ricépisele nen ne Upiima pikei wai, Pisui fi pin wéési piké né kpu, apí íwe né wai nen ménini ne ncóh kémeε we. ²⁰ Tiwúí kémeε ne nósínéyo-i kam lelee yé nó n yóriye nó símisi, ám líka nó pesí. ²¹ Pisui fi ne Pikireki kam sée am símisi re piké Uléécaá inipeε-i mεfine conse apí Urópiima Yeesu ne kefa tene. ²² Ne nkpéni lē Nfáasone rinóo tikilenle nen ne Yerusalem tósu, ám kó nyu yo ye kei né mémpó. ²³ Amá Nfáasone ye nípa kuyu kúye-i né símisile nn kó né nyíse re akpanii ne íwe píima ye kei-pó né mé. ²⁴ Nnéfáa ricuruu nn né cónje. Ne kpére pinékei ne kétó tu, am

lē ke Upiima Yeesu uu né m pise ne kefa keese wai, li ne né risá. Pikei pepēe nní re ké riyóó re Ulééca ipēelēe kuu ró n nyíse ye Nsímé kecire le.

²⁵ Ne yē te metórwō kam nní nókenécōpe we. Nó ne picō pē nnéi kam Ulééca iyōopi nsímé rin-yóó áni neni píkai piyéne né kpáne. ²⁶ Lē nnya kamí la ké neni keyaa nké nó símisi nóké kō te: Nó úye un m pō, ái kenémēe léeri. ²⁷ Li we re ne lē nnéi ke Ulééca uu n yekei re uké wa nó símisile ám líka nó pesí. ²⁸ Ani nómenécíre tí nšone, ani kō Ulééca pikó iméré ke Nfáasone nn nó rí tí te ani n séni kecáa m páilē. Ulééca yee uricuruu kepipi menyē ne písoi pansese upikó. Ani nšone pi m múlē. ²⁹ Ne nyule re písoi kpáaree pinyine yare ákpe yé menétómpō-maá nó ripimē, api nókenécōpe pinyine cōpii. ³⁰ Pinyine ricuruu yé nókenécōpe yisi, api nnóomesimé ne Yeesu pipiretiki pinyine feriyē api pincee pi tikise. ³¹ Lē nnya, áni kape lōpile. Ani kape palei re inmē itaani nnéi kam ye ketújé ne kesine pinyine-i ne ménini icélaa nó m pehelente.

³² Ne nkpéni Ulééca ne uipēelēe nsímé anipe-i nó wa. Uyee rinahe má uké ne nfatene kémēe nó n ηmóópúselē. Uyee yé kō lisone kuú ne upísoi nnéi m mé nó he. ³³ Am úka siwóó née úka uwura née úka melape káipi. ³⁴ Nórincúruu ye nyule re anénipe nnyé kamí ne keisi tó ne pinésencō arí ne ntócōh nnéi wai. ³⁵ Ne lē nó nyísele re lē kai pise re usoi uké keisi uú ne píwekóó n lēni. Ani kō Upiima Yeesu rinōw ntí kecáa léise. Uyē ηmaa yee re: Uyee n he ye mpóonare mále ai tósu uyee ihēe n yósu.

³⁶ Ke Pōoli uu lē pimáa m masí, u ne pē api wúla api keyóme yáasi. ³⁷ Pinnéi api pēe limemáa ténisi apí ne Pōoli pira api metórwō u yáasi re Ulééca uké u sarumpō. ³⁸ Ke Pōoli uú pēe m maa re apí neni píkai piyéne u kpáne nnya ke piarpō aa lē sei meyá caailē. Api pēe yisi apí u saruni apí ne kúninōi-i tulu.

21

Pōoli ye Yerusalem kuyu ha

¹ Ke tó ne pē ari kei lē icée n hōonene, ari kúninōi loni arí ne mese ne mese Kōosi n sairilē. Ai weesi, ari Rootesi tómpō ari kei yisi ne Patara-pō. ² Ari kei kúninōi yenu kun Fenisii ketē-mē sí. Ari kpē loni arí ne tómpō. ³ Kari Siipuru ketē kee míni kepáápáá rí we n yémpō, ari ke yá ari kumii-mē tiki hái ne Sirii ketē-pō, arí ne Tiiri tulu. Kei ke kúninōi aku kuilū topilene. ⁴ Ari kei Yeesu pipiretiki leepō, ari pikékúrí tone siyáa sisēei. Nfáasone nn pi símisi apí Pōoli maa re úu kape Yerusalem ha. ⁵ Amá ke siyáa sē asi n tómpō, ari yisi ari kō nsē nōh. Api pinnéi yisi ne pipinōsi ne pisiwā apí ró sáruni apí ne kuyu leepō. Ari kei mínimaa ritime wula ari keyóme yáasi. ⁶ Ari pēe limemáa yáhaane arí ne kpíi. Tóo kúninōi loni, pē apí pisiyō kúúni. ⁷ Tiiri-i kari metórwō

kúninɔi lɔ arí ne Putolemayisi sí. Ari kei Yeeseu pikó yáasi arí ne keyáa keese pikeméé tone. ⁸ Kai n weesi, ari yisi ari Sesaree tulu. Arí ha Filipu yee Nsimé Kεcire ne n kóónúlē keyá-i tone. U pisoι pisεei pē kapí pεe Yerusalem-pɔ n wée use le. ⁹ U pεe pikpére pina mále pεe ápi utisi n nyu. Pi ye pεe Uléécaa rinyiri ne símisile. ¹⁰ Tɔn kei lē we lin siyáa kulúí wai ke antepu uyē kapi ye n sée re Akapuusi uu Yutee ketē-pɔ leeme uu kerómeé weri. ¹¹ Uu Pɔɔli kutampála kpisi uu ána ne anípe hɔpu uu re: Nfáasɔne ye maa re nní mecɔ ke Pisuiɔi apí ha Yerusalem-pɔ kutampála nkú ute íhme hɔpune, apí pεe limemáá mpuri sane pikó anipe-i u wai. ¹² Kari anóó nyē n kɔ, tó ne Sesaree-pɔ Yeeseu pikó ari Pɔɔli súúluisse re úu kape Yerusalem ha. ¹³ Pɔɔli uu pεe ró pεse re: Yo nnya kani téni nɔn la nɔké inépinε riyɔɔse? Ai pihɔpe ηmane ke née ne menécire cápinelē nen mé. Lin kɔ n wa re ké Upíima Yeeseu kecáá Yerusalem-pɔ kpu, ne we. ¹⁴ Kari umekó m pɔɔne, ari sée ari pεe mese maa re Upíima mela meké wa.

¹⁵ Kari kelɔ ke-i siyáa sinyine n tóne, ari merócire cápine ari Yerusalem tómpɔ. ¹⁶ Yeeseu pipiretiki pεe Sesaree-i ní we kecɔpe pinyine apí yisi apí ró sáruni apí ne Siipuru ukó unyine keyá ró sí te piké kei ró yósi. Pi ye u sée re Manasɔ. Háí áí neni-me kuu Yeeseu tikilē.

Pɔɔli ye Yakupu keyá ha

¹⁷ Kari Yerusalem n tuipɔ, Yeeseu pikó apí ne mpóɔnare ró yósu. ¹⁸ Kai kóso n weesi, Pɔɔli uu ró tíki ari Yakupu keyá sí. Piwéése picɔ nnéí pɔɔ kɔ kei cápinepɔ. ¹⁹ Pɔɔli uu yisi uu pi yáasi uu pεe lē ne lē ke Uléécaa uú ne upikεi rintíki uú ne mpuri sane pikó kecɔpe wai pi keenkee kélé-kélé. ²⁰ Kapi lē n kɔ, apí Uléécaa pakare, apí pεe Pɔɔli maa re: Pɔ nyánii, umáreco! Pisuiɔi yare píle píle ákotokú kefi kumúnjé pεe nté Upíima ne kefa tene pin kɔ irósé tikilē rísɔne. ²¹ Pi kɔ pεe pi símisile re pɔ ye Pisuiɔi pεe mpuri sane pikó kecɔpe ní we céésile re ápi kape ye Moisi isé waise, te lē nnya, ápi kape ye siwá tiké, ápi kape ye kɔ inyékii wa. ²² Tóké nkpení ní-ye kpisi? Mpá liké íye wa, pi yé kɔ te pɔ ka. ²³ Lē nnya, a mmē kari nní pɔ m maane ritiki. Pitisi pina pinyine ye nté kerócɔpe wele pεe rinóɔ n yekei re pi yé pimεcire Uléécaa pa.* ²⁴ Pirinɔɔ tē itunε ye tómpɔle. A pi kpisi, nó ne pē ani kesé píyufune inyóɔnse wai, aa lē kapí ne n nyóɔnsene kecáá hééle. Kei ke pisoι apí yé pεe yé te lē kapi kepócáá n símaankeε ye nnóɔme le, apí kɔ yenu re pɔ ticuruu ye Moisi isé tikilenle. ²⁵ Tɔ mpuri sane pikó pεe Kirisi pikó m panse pɔ titelé piwóle masile ari pi símisi re tɔ símaanele áí tone re ápi kape ye inyóɔnsesare

* **21:23** Tinóɔ kapi n yekei aseí re háí ne kumúnjé kunyine-pɔ apí yé píta n ntí apí ye kɔ nnyúpi nyai.

née ménye li. Aapi kape ye kò isee kápi rimpá piké ménye lese isare li. Piké kò pimécire tí, ápi kape iwásá n wai.

²⁶ Kai kóso n weesi, Pòli uu pitisi pē kpísi apí ha kesé akópe pihere inyekií wai uu pē Ulééca keyo loni uu kumúnjé kpe-i ke inyónse tórò siyaa así ha n tenene písoi símisi.

Pi Pòli Ulééca keyo-i tí

²⁷ Siyaa siseei sē kapi ye ne áyu n fū sin ne ketónjé tuine, Pisuifi pinyine pē Asii ketē-pò n léeri apí Ulééca keyo-i Pòli yenu. Api písoi nnéi talaanke api u tini. ²⁸ Apí n cáái re: Isirayeli pikó, ani kam ani ró lé! Usoi uyee mpá yei ne mpá úye Isirayeli pikó kecáá nsímé kópe n símisi un kò tee re úka úu kape ye Moisi isé ne Ulééca keyo nké waise ye nkó. U nkpeni ntórò sei ne Pikireki kei lonle uu kò kelò sone kē mékperinkpe waise. ²⁹ Pi pē kuyu kémee Pòli ne Efeesi ukó kapi ye n sée re Turófim yenle api pē m músu re Pòli ye ne Ulééca keyo u lompòle.

³⁰ Ai kuyu nnéi nókore, písoi apí awélé nnéi n léenti pin kálaapò. Písoi apí Pòli tini apí ne Ulééca keyo iyaa leepò api mese ne mese ke hánesi. ³¹ Pin pē nkpeni náasi piké u kpu. Nsímé nn Ròm písóca uwéese kutu-i loni re Yerusalem kuyu nnéi ye nókore. ³² Uyē uu mese ne mese písóca kpēe ne písóca picò cápine uú ne riwúí-mē wurupò. Kapi usóca wéese ne písóca picò n yé, api pē Pòli ipépi yá. ³³ Usóca wéese uyē uu pē nyósopò uú ne Pòli kò, uu u tini uu rinó he re piké akpanii até ne u paasi. Uu pē písoi pē n lémaalē pise re: Uye kecire lo? Yo kuu mpíí wa? ³⁴ Amá písoi apí pē méwoo ne mecò n cáái, úka úu kò ucò nkó kóméi. Usóca wéese úu pē nka kóméi. Uu mese upísóca rinó he re piké Pòli kpísi piké ne písóca keyo ha. ³⁵ Ke Pòli uu sitákui kapi ye ne kulee riíntá n tu, písóca apí rikpákára ke písoi apí ne u rí la nnya u sakaa. ³⁶ Písoi riwúí ye pē u tikilenle pin cáái re: Ani u kpu!

Pòli ye písoi kecape rinó yosi uké uriyu hēere

³⁷ Kapi rí la piké Pòli ne písóca keyo ló, uu usóca wéese pise re: Ne ncée má ké símisi? Usóca wéese uu u pise re: Pó Mékireki kóméile? ³⁸ Lē nnya, ái pò Esipiti ukó uyee sé nní nókoi ne rí ka uu písoi kò ákotokú ana kpísi uú ne kucesi kóima loni re piké atopi u léé? ³⁹ Pòli uu u pēse re: Né ne Usuifi le. Silisii ketē-pò, Tarisi kuyu-i kapi né mári. Mpá yei-pò kaku kò ríyu má. Ne pó we re a ncée né he ké risoiwuí ntí rinó maa. ⁴⁰ Usóca wéese uu ncée u he re uké símisi. Pòli uu sitákui kecáá nyere uu písoi pē kunípe síka re piké riséé. Api pinnéi sée keu. Pòli uu pē pimēyu kapi ye n sée re Mé-epiree ne rinó pi maa re:

22

¹ Pinésáa ne pinémárecō, ne la ké nkpéni rinéyu hēere. ² Kapi n céri re piméyu kapi ye n sée re Mē-epiree kuú ne pi símisi, api piséé nyóonse. Uu re: ³ Ne Usuifi le, Silisii ketē-pō, Tarisi kuyu-i kapi né mári. Amá Yerusalem nté kapi né rimúlú. Kamaliyēeli yee pēe unécélaa. Uyee né céesi lē kam yé pirósáa isé rintíki kélé-kélé. Am ye pēe Ulééca likó ne akpéri wa, yare káni ye nní ne akpéri li n wa mecō. ⁴ Ne ye pēpēe Yeesu n tíkile n wéékuselēnle amí ha ne pi kóni. Ne ye pēe pitisi ne pinósi cópiile am pahaankeē am kukpaniile wai. ⁵ Ulééca usina ne kuyu piwéése yé fe api ne nnénóó símisi re ám kiraase. Piricuruu ye átélé ne Tamaasi né tumaalenle re ké fe ké Yeesu pikó pēe kei ní we cópii ké pahaankeē ké ne Yerusalem ha ké ha íwe pi wa.

*Pɔɔli ye umefine meconse nkó simisi
(UPM 9:1-19; 26:12-18)*

⁶ Kam pēe keyáa kenyine ncée kpísi, ké ne Tamaasi n nyahaipō, itunje in la iké kecíre tu. Kei ke metéi píima menyine ame keyómecaa-pō mese ne mese leeme ame tapu amé ne né kóónú. ⁷ Am keteni-i lólu, am kóm lin né tee re: Sɔɔli, Sɔɔli, yo kecíre nnya kaa lē né wéékuselē? ⁸ Am pēe pise re: Póó úye, Upíima? Uu rinóó né yósu re: Née Nasareti ukó Yeesu kaa nní ní we pōn wéékuselē. ⁹ Pinéséncō api metéi mē yenu, amá ápi pēe uyee ne né n símisi rinóó ríka kō. Kei kam pēe re: ¹⁰ Ké íye wa, Upíima? Upíima uu né pēse re: A yisi, a Tamaasi ha. Pi yé ha kei-pō pō símisi lē kaa yé n wa. ¹¹ Ke metéi píima mē ame né n nyiínse nnya, pinéséncō api kunípe né múlú api tórɔi api ne Tamaasi sí.

¹² Utisi unyine ye pēe kei wele api ye u séi re Ananiyasi. U pēe Ulééca isé tíkilenle rísonē. Pisuifi nnéi pēe Tamaasi-i ní we ye pēe ukécáá anóó sōne símisile. ¹³ Uu kenékúrí weri uu né maa re: Unémárecō Sɔɔli, ipónípee iké nkpéni wúkule. Kei nní ke inénípee ii wúkule am u yenu. ¹⁴ Uu kō kpá re: Pirósáa Uleecaa ye tíyesele re a umela céri aa kō aseí ute ceru aa liute nkó kóm, ¹⁵ te li we re pōó yé masí písoi nnéi inípee-i uiseérakóó li aa lē kaa n yé ne kaa n kō pi símisi. ¹⁶ Uu pēe né pise re: Yo nnya kaa nkpéni kō pēe nánaisē? A yisi piké míni pō wole aa Yeesu rinyiri séi uké apókópe pō sárei.

Pɔɔli ye lelee n tyyese kuú ne mpuri sane pikó-i ní ha simisi

¹⁷ Pɔɔli uu kō kpá re: Kam Yerusalem m pele, ne Ulééca keyō-i hale am keyóme yáási. Kam ní we nen keyóme yáási, am lólu yare kenípeehee kee né tí. ¹⁸ Upíima kam yé uu né maa re: A mekee Yerusalem kuyu-i le. Pisuifi ápi yé mmē kaa kenécáá n símisine ñmurei. ¹⁹ Kei kam pēe u pēse re: Piricuruu ye nyule, Upíima re ne pēe Pisuifi ayomeyáhaalee kalēnle nen

pepee p3 n tikiłē c3pii nen kukpaniilee wai nen k3 pi kaiinkeε.
 20 Tinécúruu ye pee wele kumúnjé kpe-i kapí pee úseérak33
 Etiyeni menyε n k33ni. Pimεwai mee peé ne né risále am pepee
 nní u n k3pu ilū múlú. 21 Upíima uu pee né maα re: A yisi, ketαα-
 p3 kamí la ké p3 tū, mpuri sanε pik3 kέmεε.

P3oli ye R3m us33ca wéεεε stmisi re uyε ne k3 R3m uk3 le

22 Pisoι riwúí tē ari P3oli kutu n c3łē aí ne kumúnjé kpe-i kuu
 an33 nyε m3 ma tulu. Kei kapi sicááila l3 te: Ani kpu. Ai ne sá
 re nk3 uké nfáα m má! 23 Aí kuw3í pi wai api pee m pupukεε
 pin piilū máhani pin f3njεε pin nkoj3 yukuse. 24 Kei ke R3m
 pis33ca uwéεεε uu pee rin33 hε re piké P3oli ne pis33ca kekale-i
 lomp3 piké iséí u súúkεε uké símisi úu la. Peé uyε-i, pi yé pee céri
 lē nnya ke pisoι api n cáái pin ne u ténι. 25 Amá kapi u m paasi
 re piké u kaii, uu us33ca kpéε pise re: N3 ncée má re n3ké R3m
 ketē uk3 ke nsímé řn kahanε n kpu iséí súúkεε? 26 Ke us33ca
 kpéε uyε uu lē n k3, uu s1 uú ha us33ca wéεεε símisi re: Us33
 uyεε R3m uk3 le, íye kaa nkpéni waine? 27 Kei ke us33ca wéεεε
 uyε uu pee P3oli kekúrí háp3 uu u pise re: A né símisi ké k3 te
 p3 R3m uk3 lεε. P3oli uu re: Eεε! 28 Us33ca wéεεε uu k3 kpá re:
 Siw33 píima ke née héεε am ne panse keyupipi. P3oli uu re: Né
 ne hái kenémare-me keyupipi le. 29 Pepee pee ř la piké u n káiι
 uké símisi api mese ne mese ukekúrí yisi. Iwame ii us33ca wéεεε
 ricuruu loni, kuu n yé te u tíyεεε api P3oli paasi api káiι un k3
 ne R3m uk3 nnya.

Pi P3oli ne ketúhaane píima ha

30 Kai k3so n weesi, us33ca wéεεε uú n la uké yé lē ke P3oli
 uu n wa ke Pisui fi apí ne pitele u n sélē. Uu akpanii kέmεε u
 lese uu pee rin33 hε re pepee ye Uléécaα iny33nsε n wa piwéεεε
 ne pitúhaane píima nnéí piké cápine. Uu pee tíyεεε apí ne P3oli
 hap3 uu pikεc3pe u nyεεεε.

23

1 P3oli uu pitúhaane píima pē inípeε tapu uu pee re: Pimáreco,
 ne inésoi kέmεε Uléécaα inipeε-i řs3ne keisile hái ne neni-me.
 Kεfa kesε kamí ne u tikilē. 2 Kei ke Uléécaα usina Ananiyasi uu
 pee pepee P3oli kekúrí ř we rin33 hε re piké nn33 kecáá u pi.
 3 P3oli uu pee re: P3 ke Uléécaα uu pépune, p3 mmεε tomé mmú.
 P3 kei tū te p3ké isé ritiki p3ké ne né túhaane, aí p3ké isé rikéjéé
 aa rin33 hε re piké né káiι! 4 Pepee ne u n k3łē api re: Uléécaα
 usina yeε Uléécaα pikéi n wai kaa nní lámaankεε! 5 P3oli uu
 re: Am nyu re Uléécaα usina lo, pimáreco. Li Uléécaα ritelé-i
 w3laalē te kapε kup33yu uyuk33 kecáá nk3pe n símaankεε.

6 P3oli ye pee picére máálenle re Pisatuseε ne Pifarisi pee
 ketúhaane ke-i kesé we. Lē nnya kuu ketúhaane ke-i ricáái re:

Ne Ufarisi le, pimárecō! Unésáa pō kō Ufarisi. Kam n tálē te Ulééca ye nkpō kémēe pikpōkpō yukusene nnya kapí ne nté né túhaane. ⁷ Uké ne lē pimáa ní masí, Pifarisi ne Pisatusee pin nsímé pipásaine rikápáá, písoi api kéné, nípa píye ne pikunai. ⁸ Pisatusee ápi ye ηmurei re pikpōkpō yèè nkpō kémēe yisi, ápi ye kō ηmurei re piléécaatumē ne lifáakó lēe ái nní kúyene ní we ye we. Amá Pifarisi pō ne ye linnéi ηmureile. ⁹ Iwóó ii cōni, isé picélaa pinyine pēe Pifarisi kunai-mē ní we api yisi api késu apí ne ketē kpēeni api re: Ari usoi nkó nkópe níka nyáni. In n la, lifáakó lēe ái kúyene ní we née uléécaatumē unyine yēe ne u símisi. ¹⁰ Iwóó íí taá, hái a ní ne usóóca wéése iwame wai re ápi kape nté lē n wai apí ne Pōoli céériine. Uu lē nnya písóóca rinóó he re piké riwúí-i lompō piké Pōoli lesepō piké ne písóóca kekale u ha. ¹¹ Kesine ake wai, Upíima uu Pōoli kekúrí nyósópō uu re: A ikari wa. Lē kaa nní Yerusalem nté inéseérakóó n lí, lí we re pōké limēcō Rōm-pō i lí.

Pisui fi ye rinmulaane re piké Pōoli kpu

¹² Kai kóso n weesi, Pisui fi pinyine api cápine apí ηmulaane api Ulééca keyu-i wéeri re pinsá Pōoli n kpu, ápi líka melélé má. ¹³ Pēpēe lē tírηmulaane ye písoi afēena rifaau. ¹⁴ Api yisi apí ha pēpēe ye Ulééca inyóónse n wa piwéése ne kuyu piwéése lēepō, api pi maa re: Tō meróóci re kpísile ari he, ari Ulééca keyu-i wéeri re tónsá Pōoli n kpu, ári líka melélé má. ¹⁵ Lē nnya, nó ne pitúhaane tōrō, ani nísone kómēine, ani kpárá aní ha usóóca wéése pise re uké ne Pōoli nó kam nōké nsímé mmē tipérése nōké yé nké. Tó ne meróóci re picápine máálenle re tōké ncée u riké tōké u kpu.

¹⁶ Kei ke Pōoli umerepi unyine uu nsímé mmē kō, uu yisi uu písóóca kekale sí, uu lompō uú ha Pōoli kutu-i wai. ¹⁷ Pōoli uu pēe usóóca kpéé use séi uu u maa re: A ηmánē nkó usóóca wéése kémēe sárumpō. U lalē uké nnyine u símisi! ¹⁸ Usóóca kpéé uyē uú ne usóóca wéése kémēe Pōoli umerepi sí uú ha re: Ukpaniikó Pōoli yēe né sée uu né maa re ké ηmánē nkó ne kepómēe kam te u nnyine mále uké pō símisi. ¹⁹ Kei ke usóóca wéése uyē uu ηmánē uyē sée, uu kunípe u tini apí ne iyaa leepō. Uu pēe u pise re: N-ye kaá la pōké né símisi? ²⁰ Uηmánē uyē uu re: Pisui fi pēe rinóó rise wa re piké rikpárá piké kóso pō pise re a Pōoli ne ketúhaane píima-i hapō keké unsímé mmē nísone ripérése piké yé nké. ²¹ Pin n ka, kape ne kutu pi ricō. Lí we re pikēcōpe, písoi ye afēena rifaau pēe ní la piké Pōoli tí. Pi wéerile re pinsá u n kpu, ápi líka meluke née menírē má. Pi pimēci re picápine máálenle, tipónóó ηmane kapi nkpéni mē. ²² Usóóca wéése uu pēe ηmánē uyē maa re: Kape tíye unyine uké kō te pō mmú né símisi. Uu pēe re uké nkpéni n ηme uké tómpō.

Pi Pɔɔli ne uyóɔpi píima Felikisi læpɔ

²³ Usóɔca wéése uu pɛe limemáá pisóɔca kpéé pité séi uu pi maa re: Ani pisóɔca píle píle meté ne pisantonɛ kuwóó ne afɛɛré ne pipárjkaó píle píle meté cápine piké n nyu re pi yé fe api kesine mese áme we kefi kumúnjé Sesaree tómpɔ. ²⁴ Ani kɔ isá nyóɔnse yee yé ne uyóɔpi píima Felikisi kémee Pɔɔli n tu líka ái yé u n wa. ²⁵ Usóɔca wéése uu kɔ rítelé wólu uu pi múise re piké ha Felikisi pa. Lɛ kuu n wói ye nní.

²⁶ Ne pɔ yáasi, Upiima Felikisi. Néee Kulooti Lisiyaasi. Néee rítelé ntí pɔ wólu. ²⁷ Pisui fi ye usoi nkó kam nní pɔ m pápɔlɛ tinle re piké u kpu. Kei kam pɛe kɔ te u Rɔm keté ukó le, am pɛé ne pinésóɔca hapɔ am u come. ²⁸ Am pɛe re ké kɔ te ní-ye kecire ke Pisui fi apí ne u cési, am pɛe u kpísi amí ne piketúhaane píima sí. ²⁹ Kei kam pɛe céri re piisé kecáá kapi nsímé pásaine. Am unkópe níka yé kapi yé ne usoi ní kpu néee kapi yé ne akpanii u n wa. ³⁰ Am kɔ limemáá kóm te Pisui fi ye ñmúlaankɛe re pi yé u kpu. Lɛ nnya kam mese ne mese pɔ u papɔlɛ, am kɔ upiteeco símisi re piké ha kepómee ketahai u sée.

³¹ Pisóɔca api usóɔca wéése rinɔɔ kuu n he tiki, api Pɔɔli kpísi api kesine ne Antipatiriisi u tómpɔ. ³² Kai kóso n weesi, pisóɔca pɛe ána n sône api pikekale-i pɛese, pisantonɛ ñmane apí ne Pɔɔli tómpɔ. ³³ Kapi Sesaree n tuiɔ, pisantonɛ api rítelé uyóɔpi píima Felikisi pa, api kɔ Pɔɔli u nyíse. ³⁴ Ke uyóɔpi píima uu rítelé pikéé ní masí, uu Pɔɔli pise re u kuwélé kúye ukó le? Kuu n kɔ te Silisii ukó lo, ³⁵ uu u maa re: Pipóteeco pin n ka, né pɛe pɔ píseise am kóm. Uu pɛe rinɔɔ he re piké Pɔɔli kpísi piké ha Erooti keyɔ-pɔ hánesi.

24*Pisui fi ye Felikisi keyu-i Pɔɔli ne nsímé rikpára*

¹ Ai wai siyáa sinupū, Ulééca usina Ananiyasi ne kuyu piwéése pinyine ne usíméyóó unyine kapi ye n sée re Terituluusi api Sesaree-i hapɔ. Api uyóɔpi píima Felikisi-i sí te piké ha Pɔɔli ketahai sée. ² Uyóɔpi uu Pɔɔli séipɔ, Terituluusi uu yisi uu picé u kápáá, uu uyóɔpi maa re: Urósáa, uyóɔpi píima! Pɔɔ tíyese kari nkínjɔne-i we hái ái neni-me. Keté kaa ñsɔne m múlɛ nnya ke nconse meyā nn keróté nké kecáá wa re liké ne ke sɔnesi. ³ Tɔ pakare! Ne pipókei ne lɛ kaa mesére ne nípa yei ró n wai. ⁴ Am la ké kɔ picónjé pɔ rikpá. Amá ne rikónjé pɔ wúkule re a kɔ ne kefa ró fénne, aa nkáripí kutu ró cɔ. ⁵ Tɔ yé te utisi nkó ye likpááree linyine le. Uyee Nasareti pikó mekóóle icápine uyukáó. Keté nnéí Pisui fi kecɔpe kuu nícɔkɔi tanaalɛ. ⁶ Ticuruu u pɛe náásile uké Ulééca keyɔ mékperinkpe waise, kari pɛé ne u tí. [Tɔ pɛé lalɛ tóké ne u túhaane yare ke irósé ii m pise. ⁷ Amá usóɔca wéése Lisiyaasi uú weri uú ne ñnanje arónjé-i u yósu. ⁸ Uu pɛe Pɔɔli

piteecə pē maa re piké ne nsímé pó leeme.] Pən tipócúruu Pəoli m píseise, pó yé te mmē karí ne u n cési ye aseí le. ⁹ Pisuífi tərəə api yisi api Terituluusi kecáá kpá api re mesei, lē kai li.

Pəoli ye Felikisi keyu-i uriyu hēere

¹⁰ Kei ke uyóopi píima Felikisi uu péé ne kunípe Pəoli rinóə he re uké unká símisi. Pəoli uu re: Urósáa uyóopi, ne nyule re hái ai neni-me kaa kerótē nké kecáá itúhaane le. Lē nnya kamí ne kefa keše kepóyu-i rinéyu hēere. ¹¹ Pó fe aa ripócúruu píse aa kóm te kamí ne Yerusalem-i ní ka, siyáa kefi ne sité ye nsí. Uléécáa kam piyáhaa ka. ¹² Uka úu keyáa kenyine né leepə, tó ne unyine tən Uléécáa keyə-i néé kuyómeyáhaalee-i néé kuyu-i we tən yóí néé tən písoi kupakareciré tálaanke. ¹³ Písoi mpí api yé ríka yē piké re mmē kapí ne nkpéni nté né cési. ¹⁴ Amá né kepóyu-i aseí símisi re ne ncée fale mmē kapi nní n kpíilē te mekóole icápine ukó le. Amá pirósáa Uleecaa kam pee yáasi nen kə lē nnéí leé isé ne antepuye atelé kéme n wólaalē ne kefa tenelē. ¹⁵ Lē kam n tálē ke pē ticuruu póə kə tálē te Uléécáa ye písoi sone ne pikópe pee n kpí nkpə kéme yukuse. ¹⁶ Lē nnya kam meséere ημόópúlē te ké Uléécáa n tikilē ne kefa keše.

¹⁷ Kamí ne nté n yisi, li inmē kulúí wale. Ne neni peeme re ké nnépuri pikó linyine he, ké kə nyóonse ké ne Uléécáa yáasi. ¹⁸ Lē kamí péé ne Uléécáa keyə-i kparálē kapí ne né leepə, nen akópe piheere inyekii piwai máame. Tisoiwuí ríka ári pee kenékúrí cápinelē. Am kə pee ríckəi ríka wai. ¹⁹ Pisuífi pinyine pee Asii ketē-pə leeme api kei né leeri. In pepere pee nnyine má piké ne né cési, pē kai péé ne sá re piké kepómee kam. ²⁰ Néé pepere nté nní ní we piké símisi nké te kari ketúhaane píima-i pitúhaane ní ha, nkópe ní-ye kapi kenécáá yé? ²¹ Néé nnékópe kam neni n wa mee lē kam ketúhaane kecəpe rin-yóó re: Kam n ηmuréi re pikpəkpə yèè nkpə kéme yisile nnya kapi nkpéni ne nókenéyu-i né túhaane.

²² Felikisi ye pee Kirisi ncee kecáá nyule. Uu nsímé piké ne yá uu pitúhaane keyáa téřse, uu pepere Pəoli ketahai n sée maa re: Usóəca wéése Lisiaasi un píyei n ka, né pee nónnésímé ripérése ríson. ²³ Uu pee usóəca kpéē tinóə he re uké Pəoli kukpaniilee-i wa uké ukecáá m paílē, amá uké ne kéyu u m purú, úu kape ye yè re upikó api kape u lē.

Pi ne Pəoli Felikisi ne uunəsi Turisii kéme ha

²⁴ Pəoli uu kei lē n we aí ne siyáa sinyine kóónú. Uyóopi píima Felikisi ne unəsi Turisii apí hapə. Unəsi uyee Usuífi le. Uyóopi Felikisi uu tum api Pəoli u séipə, uu u píse re uké u símisi, yo kapi ye re usoi ye Kirisi Yeesu ne kefa tené? ²⁵ Ke Pəoli uu aseí pitiki ne lē ke usoi uu yé umecire rimmúlú ne lē ke Uléécáa uu písoi n túhaane ne nsímé ní lə, ai Felikisi cón. Kei kuu pee

Pōoli maa re: Pó fe aa nkpéni lē tómpo. Nen píyei kéyu n yē, né kō pó sée. ²⁶ U pēé lē tálē te Pōoli uké siwóó u he. Lē nnya kuu meséere u séleipō pin yói. ²⁷ Ai lē n we inmē ité íi ne tómpo. Pōrisuusi Fesituusi uu Felikisi ripōhō iyóopi tone. Felikisi uu Pisuiifi mpōonare n la, uu lē nnya Pōoli kukpaniilee-i n yálē.

25

Pōoli ye uyóopi plima Fesituusi kémee pitúhaane ha

¹ Fesituusi uu Sesaree keteni-i hapō uu siyáa sitaani wai, uu pēe limemáá yisi uu Yerusalem tómpo. ² Kei ke pēpēe ye Ulééca inyóonse n wa piwéése ne Pisuiifi pēe kuyu iwéése n tū api yisi api ukeméé Pōoli ketahai séi. ³ Api kō u welu re uké ne pi kō uké ncée pi he piké Pōoli ne Yerusalem pēpō. Tipine kapi lē wa piké ne ncée u ní kpu. ⁴ Fesituusi uu pi pēse re Pōoli ye Sesaree-pō kpaniilenle. Uyē ticuruu yé kō nfáani kei pēle. ⁵ Uu kō pi kpá re: Nópínyukóó piké né ritiki. In te usoi nkó ye linyine caai, piké ha ketahai u sée. ⁶ Fesituusi uu Yerusalem-i tone siyáa sipaha née kefi kumúnjé uu pēe kelenē Sesaree pēle. Kai kóso n weesi, uu ketúhaane-i sī uú tone, uu tum api Pōoli kpíipō. ⁷ Kuu n hápō, Pisuiifi pēe Yerusalem n léépō apí hapō, apí u kálisi apí nsímé píima nnyine ne ketahai u séi. Nn kusa kulúí we. Amá piuka úu fe uké nyíse re aseí kapi símisi. ⁸ Pōoli póó késu uu re: Am ne Pisuiifi isé née Ulééca keyō née Rōm uyóopi Sesaa púnne.

⁹ Fesituusi uu Pisuiifi mpōonare n la, uu lē nnya Pōoli pise re: Pō ηmurei re piké ne Yerusalem pó ha piké ha kei-pō kenéméé ne nsímé mmú pó túhaane? ¹⁰ Pōoli uu u pēse re: Sesaa ripoo-i kam nní nyenu, kei kai ne sá re piké ne né túhaane. Tipócuruu ye nyule nsonē re ám Pisuiifi líka caai. ¹¹ Nen ncaai nnyine n wa kapi ye ne usoi ní kpu, ám nkpō kesu. Amá in te pi ne né rikpárále, úka úu ncée má uké pianipe-i né ritépō. Ne pise re piké ne nnésímé Sesaa kémee tu. ¹² Fesituusi ne pēpēe mesōhō u n kpáriise api símaane, uu pēe Pōoli maa re: Pō re mpósímé nké Sesaa kémee tu. Lē nnya, Sesaa kémee kaa yé kō ha.

Fesituusi ye Pōoli nsímé uyóopi Akiripa símisi

¹³ Ai siyáa kulúí kóónú, uyóopi Akiripa ne uyéi Pereniisi api Sesaree-i Fesituusi piyáhaa sī. ¹⁴ Kapi siyáa kulúí n wa, Fesituusi uu Pōoli nsímé mmē kpísi uu Akiripa símisi. Uu re: Felikisi ye pēe nté iyóopi n tóne uú ne né tise ye ukpaniikó unyine kulee wailenle ne neni-mē. ¹⁵ Kam Yerusalem ní ha, pēpēe ye Ulééca inyóonse n wa piwéése ne Pisuiifi pēe kuyu iwéése n tū api kenémee ketahai u séi api re ké wa unsímé nké kpu. ¹⁶ Kei kam pēe pi pēse re: Rōm pikó kémee, usoi un linyine n caai, ncée rín we re piké u kpu, pinsá kahane u n túhaane. Li pise re u ne upiteecō piké tone kelenē uké uriyu hēere. ¹⁷ Lē nnya

kapi nté né ritikimε. Am nkpáni nánjaise. Kai kóso n weesi, am ne mese ne mese ketúhaane n tósu amí ha tone, am tum api utisi nkó kpíiri. ¹⁸ Ke upiteeco api ní ka, api fe piké nkópe nnyine kam pée ne u m músu nyíse. ¹⁹ Amá piinyekii nsímé ne utisi unyine yee n kpu api ye u séi re Yeesu ke Pɔɔli pɔɔ n tee re u nfáa mále nkó ηmane kecáá kapi kénεne. ²⁰ Ai méwoo né wai, am pεe céru íye kam yé ne li wa. Lɛ nnya kam te ké Pɔɔli pise re un n la, uké Yerusalem ha piké ha ne kei-pɔ u túhaane. ²¹ Amá Pɔɔli uu yúlu uu re u la re Rɔm uyɔɔpi Sesaa ricuruu uké nsímé kecáá ripái. Lɛ nnya kam te piké kukpaniilee-i u n yálɛ ké kam ké ne Sesaa u papɔ. ²² Kei ke Akiripa uu pεe Fesituusi maa re: Ne pée la ké rinécúruu utisi nkó kutu rico. Fesituusi uu u pεse re: Kóso kaa yé kutu u rico.

²³ Kai kóso n weesi, Akiripa ne Pereniisi api meýɔɔpilape tani, pi ne pipipiretiki api kenɔɔla wai apí ne kutúhaanelee lompɔ, pisóɔca wéése ne kuyu piyukóɔ pin tikilɛ. Fesituusi uu rinóɔ he api Pɔɔli kpíipɔ. ²⁴ Fesituusi uu pεe re: Uyɔɔpi Akiripa ne nó pitóɔɔ mpí nó nní ní ka, ani utisi nkó ripái nsone. Pisui fi riwúí nnéi ye kale api Yerusalem-pɔ ne nté kenémee ketahai u séi, pin cáái re ái ne sá re usoi nkó uké kɔ nfáa rikpá. ²⁵ Ne nsímé mmɛ tipéréle am yénu re úu ncaai ríka wa kapi ye ne usoi ní kpu. Amá ke uricuruu uu m pise re piké ne unsímé Rɔm uyɔɔpi kémee tu nnya kam ηmurei re piké ne kei u ha. ²⁶ Am nyu íye kecire kam yé utisi nkó kecáá wói ké ne upíima símaapɔ. Lɛ nnya ricuruu kam ne nókenémee u ka. Pó, uyɔɔpi Akiripa kémee kam ne u ka re pɔn pipíseise u m masí, né nnyine yɛ am titélé-i wólu. ²⁷ Ai ne sá re ké méwoo ukpaniikó ne Rɔm uyɔɔpi-i ha, kám pεe lɛ nnya kapi pitele u n wai n wói.

26

Pɔɔli ye Akiripa keyu-i uriyu heere

¹ Akiripa uu pεe Pɔɔli maa re: Pɔ nkpéni ncée mále póké ripóyu heere tóké kó. Pɔɔli uu pεe kunípe síka, uu nsímé kpísi uu re: ² Uyɔɔpi Akiripa, li neni keyáa nké né láárú re né ncée yɛ am nsímé nnéi ke Pisui fi apí ne né rinkpárá kepóyu-i símisi. ³ Li we re pɔ Pisui fi inyekii ne piisímé kecáá kapi n kénεnente meýíkíyiki nsone nyule. Lɛ nnya, ne rikóɔ pó wúkule re a ninjesi aa kutu né cɔ.

⁴ Pisui fi nnéi ye nyule lɛ kam hái inéɔmáne-me nnépuri pikó kecɔpe ne Yerusalem kémee inésoi n li. ⁵ Háí ái neni-me kapi né nyu. Pin n la, piricuruu yé ne pinnɔ símisi re ne pεe Pifarisi kémee wele. Tóɔ ye ári pεe piróyómeyáhaa isé ne akpéri wai. ⁶ Kam n tálɛ te Ulééca yé lɛ kuu pirósáayaha mí ma wa nnya kápí ne nté nní né túhaane. ⁷ Isirayeli pikó ipuri kefi ne ité iyɛ pó ne kɔ mesére kesine ne ketúnjé Ulééca yáásile in ne tálɛ te i

yé lē kuu mekēe-me pirósáayaha ní ma yē. Kam likecáa n tálē nnya ke Pisuiŋi api pitele né wai, uyóopi Akiripa! ⁸ Yo nnya ke nō Pisuiŋi áni peé la nóké ηmurei re Uléécaa yé fe uu meyíkíyiki pikpókpo yukuse? ⁹ Tinécúruu ηmaa ye peé musile re ké rínanη ne tápaankeε úka úu kapε Nasareti ukó Yeesu rinyiri ne kefa tene. ¹⁰ Lē kam Yerusalem-pō n wa ye lē. Ne rinécúruu ηmaa Uléécaa pikó meyā kukpaniilee tanle. Pepee ye Uléécaa inyóonse n wa piwéése peε ye ncée né he re ké lē wa. Pin kō n la piké pi kō, li ye peé ne né risále. ¹¹ Ne ye peε ayómeyáhaalee rikale am ha kei íwe pi n wai, nen náási re piké pinfatene kesi. Kunéfatoi ye peε pikecáa tōsile, hái ricuruu am ye pi n wéékuselē ne acōyu-pō.

Pōoli ye umefine meconse Akiripa símisi

¹² Limekó-i ke pepee ye Uléécaa inyóonse n wa piwéése api keyáa kenyine rítelē né rimúise api ncée né he am yisi am Tamaasi sí. ¹³ Ituηe kecíre kumúnjé, nen ncée-i we, uyóopi Akiripa. Kei kam metéi menyine yē men keyómecaa-pō leeri, men tapaalē, men ituηe metéi fe amé ne tó ne pinésencō kónú. ¹⁴ Ari ntónéi keteni-i lólu, am peε kóm, lin ne Me-epiree né tee re: Sōoli, Sōoli, yo nnya kaa né wéékuselē? Méwoo kaá ne né tōpiriinkeε yare kemínaa. ¹⁵ Kei kam peε piεe re: Pōo úye, Upíima? Uu né peεe re: Néε Yeesu kaa ní we pōn wéékuselē. ¹⁶ A nkpéni yisi aa nyere. Lē nnya kam menécíre pō n nyíse ye nní: Ne la re a panse unékéikó, aa ye kónú aa lē kaa neni nní né n yé ne lē kam n sōnti ke pō n nyíse picō símisi. ¹⁷ Mpópuri pikó, Pisuiŋi kecōpe kam pō lesene ké mpuri sane pikó kémee pō tū. ¹⁸ Ne pō tum te a ha piinipeε wúkule aa kuηmaha-i pi lese aá ne metéi-i pi sí. A kō Setani anipe-i pi lese aá ne Uléécaa kémee pi sí. In te pi ne kefa né tenelē, Uléécaa yé piakópe pi sárei uu kō lisone kuú ne upikó m mé pi he.

Pōoli ye uliwaiwai kecáa símisi

¹⁹ Lē kémee, am peε lē kai keyómecaa-pō né n nyíseme kesi, uyóopi Akiripa! ²⁰ Amá Tamaasi pikó ne Yerusalem pikó kam Nléécaasimé mefoi riyóó, am peε limemáa Yutee ketē tōrō pikó nnéi ne sitē sicō pikó yóó. Ne pi símisi re piké mefine conse piké Uléécaa-mē pansepō apí n wai liké n nyíselē te pi mefine consele. ²¹ Nsímé mmē nnya ke Pisuiŋi api Uléécaa keyō-i né tī, pin wéési piké né kpu. ²² Amá hái ne neni-me, Uléécaa ye né nen ne we nen uiseérakó le, nípa úye, siwá ne piwéése siyu-i. Am ye nféé ríka ma, lē ke antepuye ne Moisi api mekēe-me n yé api símisi re li weme memáa. ²³ Ne ye maa re: Uyē ke Uléécaa uu n wéε yé kam uu íwe le, uu kpi uu ufoi pikpókpo kémee yisi. Uyee yé nsímé mee metéi ní má Pisuiŋi ne mpuri sane pikó he.

Pōoli ye Akiripa maa re uké Yeesu ne kefa tene

24 Pōoli un lē we un uriyu hēere, Fesituusi uu cááipō re: Pō isōhō torile, Pōoli! Mēpōnyuwe pīima ye isōhō pō tōroisele. 25 Kei ke Pōoli uu pēe rinōō u yōsī re: Am isōhō tori, urōsāa! Mmú kam nní n sīmisi ye menínje nsímé sōne le nn kō aseī tikilē. 26 Ne nyule re uyōōpi Akiripa ye nní nnéi lēe nní n wa pikōme máálenle. Lē nnya kamí ne rinépōō ukeyu-i sīmisi. Ai mēpíllú menyine-i kai kelō kuḡmaha-i lē wa. 27 Pō antepuyē nsímé ne kefa tenelēe, uyōōpi Akiripa? Ne nyule re pō ne kefa n tenelenle. 28 Akiripa uu pēe Pōoli pēse re: Pō lalē pōké né feriyē ké nté nní panse Kirisi ukó! 29 Pōoli uu re: Lin yé nfáani née lin yé píyei-pō, li kpére lē wa! Ne Ulééca welu re ái kapē pō ḡmane, amá liké nōnnénéi mmú nōō neni nní kutu né n cōlē, nōō yé menéca n we. Akpanii nnyé ḡmane aké nō ripári.

30 Kei ke uyōōpi Akiripa ne uyōōpi pīima Fesituusi ne Pereniisi ne pē nnéi pēe kei kesé n we api pēe yisi, 31 api iyaa leepō, api pēe pimēcōpēcire n tee re: Usoi nkó úu líka caai kapi yé ne usoi n kpu née kapi yé ne akpanii u n wa. 32 Kei ke Akiripa uu pēe Fesituusi maa re: Usoi nkó unsá pēé m pise re piké ne Rōm uyōōpi Sesaa kēmeē u ha, pi yé pēe fe api u yápo.

27

Pisóōca ye Pōoli ne Rōm kuyu ha

1 Kai n sīmisi áí tone re kúninōi kari yé lō arí ne Italii sí, api Pōoli ne pikpaniikó picō pinyine kpísi api usóōca kpéē unyine kapi ye n sée re Yuliisi anipe-i wai. U Rōm kutōpilee kpē kapi ye n sée re Rōm uyōōpi kutōpilee kēmeē úyukōō use le. 2 Atiramiiti kuyu ke kúninōi kpē kari n lō aku léeri kun Asii sitē aninōi sinyere kanei. Ari ku loni ari tōmpō. Masetuwaani ukó unyine yee Tesaloniki-pō n we api ye u séi re Arisitariki ye pēe kerómeē wele. 3 Ari liukóso Sitōō kuyu tulu. Yuliisi ye pēe Pōoli ḡnare waile. Uu ncée u he re uké upisane rilóólú, un ye yo n la, piké fe piké ye ne kutu u ricō. 4 Kari kei n yisi tōn tōsu, kuyō aku kerōyu-mē m pepuri, ari pēe Siipuru kuwéē kpē mē ke kuyō áku n we tiki. 5 Ari pēe Silisii ne Pamfilii menimaa téḡ arí ne Lisii keteni-i Miiri kuyu tulu. 6 Rōm usóōca kpéē uyē uu kei kúninōi kucō kunyine yenu kpēe Alekisantiri n léeri kun Italii-mē sí. Uu kpē-i ró tani. 7 Siyáa kulúi kari nnánári ne kúninōi sōne. Iwe pīima kari li ari kelene Kiniiti tulu. Kuyō áku ḡmurei tōké lē n tikilē tōké ne kēyu-mē ha. Ari pēe mēse Salimonee kuwéē-mē míni kepáápáa ketē kapi ye n sée re Kirēeti mēcáa tiki. 8 Ari íwe pīima le arí ne rikóitime kanei arí ne kelō kenyine tulu. Pi ye kei sée re Aninōi-Kenyere-Sōne. Lasee kuyu kaí ne kalē.

9 Ai kusa ró náḡaise. Anóōpahaā keyaa ye pēe pitōmpō masile. Kúninōi pilone ne ncée pinōḡ yé fe apí ne nkpō weri. 10 Lē nnya ke Pōoli uu kúninōi pikéikó sīmisi nōne piké kō. U pi

maa re: Pinésáne, ne yē te ntócéé mmú pitiki yé ne nkpə ró kam. Kúninói ne ilū kaku n topori ye meyā caainkeene. Ai nkpáni ilū ne kúninói ηmane, amá ne tóopi. ¹¹ Amá Rəm usóóca kpéé uyē uu kúninói utikíí ne kuute nkó ne kutu n cālē ai tósu Pəoli nkó kuu m ma. ¹² Ai kə yá, áninói kenyere áke pée nyamí te piké kei nnyiyē píima kumúnjé-i siyáa wa. Kúninói pikó meyā api pée lē nnya re pi yé kei yisi. Pi lē pée náásile re lin íye n we, piké Kireeti aninói kenyere kē kapi ye n sée re Fenikisi tu, áninói kenyere kēe itunje kelólé awélé keté-mē kéyu palenlē. Kei kapi la piké nnyiyē píima kumúnjé-i siyáa wa.

Meyə maamaa menyine mee míni kecáá mí pépu

¹³ Ke kúninói aku lē n nyenu lin náηai, keyəpi kenyine ake itunje kumii-mē pepuri, api músu re pi yé fe api nkpéni lē kapi ní la wai. Api pée kesáu kapi ye ne kúninói n nyereεe sakaa api ncée kpísi. Api míni kepáápáá ketē kapi ye n sée re Kireeti n kanéi. ¹⁴ Mese ne mese, kuyə kunyine kapi ye n sée re Erakiləə aku míni kepáápáá ketē-mempə pepuri ne řnanje. ¹⁵ Ai kúninói kpáú lin ne tósu, ái kunyereεe we. Ari mese yá aí ne ró n tósu. ¹⁶ Ari míni kepáápáá ketē sířsápi kenyine kekúrí tómpə. Pi ye kē sée re Kulotaa. Ari pée náási arí ne fe ari kenđipi kapi ye ne písoi n léise lese. ¹⁷ Kúninói pikeikó api kúninói kémee ke tampə. Api pée limemáá řnme pahaankēe apí ne kúninói kóónú. Iwame ii pi wai re ápi kape ha Lipii menimaa ritime rinyenetū tinyine rikam. Api pée kusáηáá maamaa kpee kuyə n wai cepise. Api nnánnári n sőne pin kuyə tikilē. ¹⁸ Kuyə aku lē tó m pepu kun řpape kpálē aí ne ró weesi, api pée mese ilū ke kúninói aku n topori n hasu pin míni-i sariipə. ¹⁹ Kai kə piweesi rinkpá, api kúninói ikeilū inyine pifőηee kápáá. ²⁰ Ai wai siyáa kulúí, itunje ne awárepi áa kúyene wa, meyə men lē ne řnanje pepu, ari pée m músu re ntókó ye tenele.

²¹ Ai náηai, tó úka úu iluke li. Pəoli uu pée yisi uu písoi kecəpe nyere uu re: Pinésáne, nən pée nnékó kutu rincə, tə yee pée Kireeti-pə tone ári ye ásáláú píima nnyé ne risáne tóké ne ilū főηee. ²² Lē nnya, ké nkpéni nó símisi ani rikíη tápisi řsəne. Nó úka úu kpine. Kúninói ηmane kpee ásáláú waine. ²³ Uléécaa uyee né n te nen kə u keisi Uleecaatumē ye kesine nké kenémee kale. ²⁴ Uu né maa re: Iwame ři kape pó wa, Pəoli! Pə Sesaa kémee pitúhaane sinle páí! Pó ke Uléécaa uu n la nnya, u yé kə pipósencə nnéí nfáa tíye. ²⁵ Lē nnya, ani ikari wa, pinésáne. Ne ne kefa tenelē te lē ke Uléécaa uu mí ma kai lenē. ²⁶ Amá kuyə yé ró lese aku míni kepáápáá ketē kenyine ritime sá.

²⁷ Karí ne n weme, sisine kefi ne sina kari lē Metiteranee menimaa kémee wa, meyə men tó kpáúlē. Ai kesinecə kumúnjé kúninói pikeikó wai yare tə ne ketē kóima kenyine nnyáá wale. ²⁸ Api mēηme kapi ye ne míni mecimá mí musí kpísi api fóm,

api yénu re simetiri afeetaani ne sisēei kame címú. Api kényu-mē nyósópō api kō pimúhē krá, api yénu simetiri sité ási we afeetaani. ²⁹ Api pēē n wuru re kúninōi áku kapē aparēcaŋaa anyine rikam. Api pēē lē nnya sisáu sina kapi ye ne kúninōi n nyereŋe kēpire-mē cepisepō, api pēē m mē pin yōōne re liké weesi. ³⁰ Kúninōi pikeikó ye pēē lale piké léepō piké wuri. Lē nnya kapi kenóipi kē kapi ye ne písoi n léise míni-i ricepise api pēē kpará re pi lale piké ha ne kesáu kényu-mē ku nyereŋe. ³¹ Pōoli uu Rōm usóōca kpéē ne pisóōca picō maa re: Písoi pē pinsá kúninōi kémēe n tone, áni nkpō-i mélele má. ³² Pisóōca api pēē mēheme mee kenóipi kapi ye ne n léise m múlīl semí, api ke yá ake lólu.

³³ Liké kelenē n weesi, Pōoli uu pinnéi maa re piké iluke li. Uu re: Siyáa kefi ne sina ye nsí kani ne mpóōcaai tū nōn mē áni kō líka li. ³⁴ Ne la ké nó símisi re ani iluke li. Li pise re nōké li nōké ne nfáa m má. Nó úka nnyúpi ricurru rín ríyu kecáá wehene. ³⁵ Kuu lē m ma, uu kukpónó kpísi, uu pinnéi inipēe-i Ulééca pakare uu pēē ku kpókóri uu piluke kápáá. ³⁶ Kei kapi pēē pinnéi ikari wa api iluke le. ³⁷ Ntónéi ye pēē kúninōi kpe-i wale písoi píle píle meté ne kuwóō ne afeeré ne pikpuulū (276). ³⁸ Ke mpa úye uu piluke m masí uu lepu, api melukepipi mee kúninōi-i ní we n hasu pin mínimaa-i sariipō re kúninōi kuké nkáripī fakasi.

Kúninōi mēfore

³⁹ Kai n weesi, kúninōi pikeikó ápi ketē kē ceri, amá api ketāpō ketēnpampi kenyine yēnupō ne kekecáá kunyene laii ái ne sí. Api pēē re pin n fe, pi yé wa kúninōi akú ha kei tasi. ⁴⁰ Lē nnya kapi sisáu fénne api mínimaa-i sariipō. Api kō áheme kapi ye ne kúninōi ketíkí m paasi fénne. Api kō lē memáá kúninōi keyu-mē kusáŋáá tóresi api síka, kuyō aku pēē kúninōi n télē lin ne kenyenepampi kē-mē sí. ⁴¹ Amá api sí apí ha ínisā ité kepáápáá rinyenetū tinyine takári, kúninōi riyu ari kei lompō ái tini sím, ái pēē kunyókō-nyókō we. Aniwálé nanje-nanje anyine pōō pēē kēpire-mē ku n forēsi. ⁴² Kai pisóōca iwame n wa re pikpaniikó yé wéeri api wúrunkēe nnya, api pēē n la piké pi kō. ⁴³ Ke Rōm usóōca kpéē uu ní la uké Pōoli riyu lō nnya, uú ne pi yulu re ápi kapē lē wa. Uu pēē rinóō he re pēpēe piwéeri n nyu piké mēfóí rikpuu apí ne rikóitime téj. ⁴⁴ Amá pitóōō piké akpénkpélé ne kúninōi siwélépi kecáá túnti apí ne pi tiki. Lē kari mesei ntónéi wa arí ne ketē kóima tulu ái úka ríka kpu.

28

Pōoli ye Maliti keteni-i we

¹ Kai nkpō-i ró n lése memáá kari pēē kō te pi ye míni kepáápáá ketē kē sēe re Maliti. ² Kei pikó api kēfa fénne api nšōne ró yósu.

Ke ikónē ii picuū n kóri nnyiyē nn wai nnya, api nna píima nnyinē wai api ró yósu, ari kekále wai arí nē n kóónú. ³ Póoli uu pēe yisi uú ha sinaapi paálame re uké nna-i risápō, tikpurii rinyinē tin sinaapi se-i we. Ke nna kutoi aku ri n lēpō, ari léeri ari Póoli kunipe yéu. ⁴ Ke ketē kē pikó api n yé iwáa iyē in Póoli kunipe sanárilē, api pēe pimēcōpēcirē n tee re: M pá liké iye wa, usoi nkó ye usoi kō unyine le. Míni-i kuu nní nkpō-i ημηέηεερι. Amá Ulééca yē aseí n tiki lē úu ηmurei uké nfáa li. ⁵ Amá Póoli pōó iwáa nna-i mēpépō, ái kō nkpráni méka u wa. ⁶ Api pēé m mē yarē piké u yē un píni un nē sī nēe u yé mēse nē mēse kei nní loole uu kpi. Api méresi ai nánai, líka ái u wa. Api pēe mēse kemúnjé conse api re piléé pinyine ye pi.

⁷ Kei kekúrí ke ketē kē uyukóó foí keyō aké pēé we. Pi ye u sée re Pupiliyuusi. Uyē uu kei nfanare nē kusáne ró wai, ari kei fine siyáa sitaani. ⁸ Pupiliyuusi usaa ye pēe kumúnjé kpe-i pōólúle un nē kupinjetoi nē nlure yarē ákpasehé finu. Póoli uu sī uú ha u lóólú, uu ukecáa keyóme yáási uu anípe ukecáa láa uú nē u pōise. ⁹ Lē memáá, ketē kē pitóikó picō apí weri api Póoli yenu, uu pi pōise. ¹⁰ Api m pá yo nē ríyu ró waise hái. Kari n tósu, api lē kai ró m pise tóké nē ncée rintíki nnéí ró pásii.

Póoli metuipō Rōm kuyu-i

¹¹ Iwáre itaani kari kei wa. Ari pēe limemáa kúninōi kunyine kpeē Alekisantiri n léeri loni arí nē tómpō. Nnyiyē kumúnjé-i kakú pēe Maliti-i nyere. Pi kukecáa písika ayu lesele. ¹² Kari Sirakuusi n tu, ari kei tone siyáa sitaani. ¹³ Ari kei yisi ari mínimaa mēcáa kanēi arí nē Rekiyo tulu. Kuyō aku liukóso itunje kumii-mē pepuri, ari pēe siyáa sité ηmane kpísi arí nē Pusoli tulu. ¹⁴ Ari kuyu kpe-i pírócō Yeesu pikó yénu, api ró pise re tóké kei siyáa sisēei pikemēé tone. Kei kari pēe yisi arí nē Rōm tulu. ¹⁵ Yeesu pikó pēe Rōm-i ní we ye pēe kerócaá nyule. Api hái Apiyusi kuyaa-i nē kei kapi ye n sée re Sisáneyo Sitaani-i ró tépei. Ke Póoli uu pi n yé, uu Ulééca pakare, ai kō ikari u kpáse. ¹⁶ Kari Rōm-i n tuipō, usóca kpéē uu usóca wéése anipe-i pikpaniikó wai api Póoli ncée he re uké umēcire kelō tone nē usóca yē yé u m mé.

Póoli ye Rōm-i Nléecaasimé yóólē

¹⁷ Kapi Rōm-i n tuipō siyáa sitaani memáá, Póoli uu Pisuifi piyukóó pēe kei ní we cápine. Kapi n cápinepō, uu pi maa re: Pimáreco, ám akópe áka ntópuri mmú wa, ám kō píróśáa isé íka rilóó, m pá nē lē, pi Yerusalem-pō né tlnle api Rōm pikó anipe-i wai. ¹⁸ Rōm pikó apí nē né túhaane, ápi níka yē kapi yé nē ní kpu. Api pēe re piké né riyápō. ¹⁹ Amá Pisuifi api yúlu, am pōone am mēse re Sesaa kamí la uké ha nē né túhaane. Ai re nnépuri pikó kamí la ké pitele wa. ²⁰ Lē nnya kam te ké nó yé ké kō rinóó

nó maa nõké kō te lē ke Isirayēli pikó api n tálē nnya kam nté nní akpanii-i we. ²¹ Kei kapi pēe u pēe rē: Api mpókó ríka kecáá Yutee-pō rítelē ríka ró wóime, urómáreco úka úu kō kei-pō leeme uké kam uké kepócaá nnyine ró kéē née uké mpókópe nnyine ró símisi. ²² Amá tō la rē pś ηmaa a nkpéni mmē kaa m músu ró símisi. Tō kō te nípá yei kapi mpóyómeyáhaacee mmē kaa nní n tíkile yulu.

²³ Pi ne Pōoli api keyáa yekei. Kai likeyaa kē n tu, api sī kulúí api Pōoli leepō kényō ke-i kuu n sói. Uu mmare hái ne kesineco-pō Ulééca iyōpi kecáá pi símisi, uu ye Moisi isé ne antepuye atelé ne tiki un ne pi náási rē piké Yeesu ne kefa tene. ²⁴ Picō apí mmē kuu pi n símisi ηmurei, picō api pikóme yulu. ²⁵ Kapi lē n tósu ápi kómēine, Pōoli uu pēe kekéripi pi maa rē: Asei ke Nfáasone nń ne antepu Esayi ritiki nń ne nópínésáa maa rē:

²⁶ A mpuri mmú pikó-i ha, aa pi maa rē:

Nó ye nśone kutu ríco
amá áni yéé asei kō
nó ye nśone nyáni
amá áni yéé yē.

²⁷ Li we rē mpuri mmú pikó akin yē takasile,
pi pimēcire atu tápisile,
api inípeē wúkesi
rē piatu áa kape ye kō,
piinipeē íi kape ye kō yē.
Pimesōhō áme kape ye kō líka ceri nnya.

Péē uyē-i, ápi ye pēe né Ulééca kémēe kam ké pi pōise.

²⁸ Pōoli uu kō pimáa pi kpá rē piké kō te mpuri sane pikó pēe rí-yulalesimé ke Ulééca uu m páme te. Pē né kutu n ticō. ²⁹ [Kuu lē pimáa m masí, Pisuífi api ncée kpōu apí n keηenepō pin ne tósu.]

³⁰ Pōoli uu inmē ité kényō ke-i kuu n we un hééle kémēe tone. Uu kei pēpēe ukeméē n sónaapō nnéi yóói. ³¹ Ulééca iyōpi nsímé kuú pēe yóólē un kō Upíima Yeesu Kirisi nkó pisoí céési ne uripō, líka ái kō u pekési.

Titelé ke Pòoli uu Ròm pikó n wói

Lelee ritelé nti kémee ní we

Kumúnjé kpe-i ke Pòoli uu pɛe unsɛ táánũ n tenese kuú pɛe Kirisi pikó pɛe Ròm keteni-i ní we ritelé nti wói. U pɛé lalɛ uké uncee rinɔ́j hái nɛ Ròm-pɔ́ kúu pɛe n hápaalɛ, uké kɔ́ pɛe Esipaanyi ha uké ha Nsímé Kɛcire riyóó. Títelé ke Pòoli uu Ròm pikó n wói yɛ icélaa inyine lɛ ke Pòoli uu ní pa nɛ ikɛtɔ́-pɔ́. U i pale kɛkéripi rɛ: "Sisoipipi sin Yeesu nɛ kefa n tenɛ ke Uléécaá uu si nyu rɛ si aseí tikilɛnɛ. Linfatɛnɛ mmɛ nɛ kɔ́ tulaalɛnɛ" (1:17).

Ifaaci iyɛ mɛkériine yɛ mmé:

1. Pòoli yɛ nyísele rɛ íyɛ kai piyómeyáhaa isé pitiki nɛ lɛ kapi yɛ nɛ Yeesu Kirisi rintíki apí nɛ Uléécaá kefa tenɛ kɛcɔ́pɛ we. Uléécaá icápine yɛɛ Ròm-i ní we kémee, Kirisi pikó pɛe apí Pisuiɛi yɛ kulúí wele. Amá Pisuiɛi yɛ kɔ́ Ròm kémee kulúí wele, picɔ́ apí pansɛ Kirisi pikó, pin kɔ́ nɛ nɔ́jlɛ pin Pisuiɛi piyómeyáhaa isé tíkílɛ. Yarɛ li pise rɛ mpuri sanɛ pikó pɛe m pansɛ Kirisi pikó pɔ́óké kɔ́ isé iyɛ n tikilɛ néɛ? Pòoli yɛ maa rɛ nfatɛnɛ mɛɛ yɛ usoi riyu lɔ́ (1-8).
2. Isirayɛli pikó pɛe mpuri ke Uléécaá uu n wéɛ. Pi nɛ Kirisi pikó metonɛ nkó kuu nté wói (9-11). Pisuiɛi meyá yɛ Nsímé Kɛcire kɛpírɛ ritɔ́le (9:30-10:20). Uléécaá yɛ kɔ́ nɛ wele un umpuri la. N nɛ ipuri icɔ́ yé keyáa Yeesu Kirisi kémee Uléécaá ipɛelɛɛ ceri.
3. Yeesu Kirisi icápine kémee mɛfine nkó mɛɛ nté wólaalɛ. Pòoli yɛ kei símisilɛ lɛ kapi yɛ Uléécaá n yáasi nɛ lɛ kapi yɛ nɛ picɔ́ nkíjɛniyɛ kémee n tónɛ. U pɛpɛɛ nfatɛnɛ kémee m pelaalɛ písei rɛ piké pɛpɛɛ apí nkemɛɛ m pelaalɛ nɛ m purú. Uu kɔ́ nɛ pi téní rɛ li pise rɛ níla nké pikecáá n nyáni. Likumúnjé rɛ Uléécaá yèè akópe kémee sisoipipi leselɛ, Nfáasɔ́nɛ nn si léni, asi yɛ pɛɛ fe así m pɛnelɛ sin nɛ we, nn kɔ́ nɛ si léni, si nɛ Kirisi pin nɛ pɛnelɛ pin we (12-15).
4. Pòoli yɛ upimarecɔ́ pɛe Upíima pikɛi n wa iyáhaa kulúí pasiipɔ́le (16).

Iyáhaa

¹ Nɛ́ Kirisi Yeesu ukɛikó Pòoli, néɛ ritelé nti nó wólu. Uléécaá yɛɛ né sée rɛ ké pansɛ utumɛ. U né wéelɛ rɛ ké Unsímé Kɛcire riyóó. ² Uléécaá yɛ pɛɛ hái mɛkɛɛ-mɛ Uléécaá Nsímé atelé kémee antepuyɛ maase rɛ u yé Nsímé Kɛcire mmɛ tó pa. ³ Ukepipi Urópiima kecáá nsímé yɛ mu. Pi u marilɛ mesoi. U uyóopi Tafiiti kɛpírɛ lɛ. ⁴ Ke Uléécaá uu pikpɔ́kpɔ́ kémee u n yukuse nnya kuu u sée rɛ Ukepipi, uu kɔ́ Unfaasɔ́nɛ nɛ tiki uú nɛ linnanɛ u hɛ.

⁵ Urópiima Yeesu Kirisi ke Uléecaa uú ne ritiki uú ne ípaelée né nyíse re ké pansé utumé, ké kò tíyese ipuri nnéi písoi piké Kirisi rinyiri nnya ne kefa tene, piké pée uyē Uléecaa m pakarelē. ⁶ Nó mpí ke Yeesu Kirisi uu nní n sée, nǒ ne kò lipite pē kéméé wele.

⁷ Nǒ Ròm pikó mpí nnéi ke Uléecaa uu nní ní la uu kò nó wée re ani pansé upikó kam titelé ntí wólu. Urósáa Uléecaa ne Urópiima Yeesu Kirisi piké ípaelée nó nyíse api nkíninje nó he!

Li Pòoli ripóo wa re uké ha Kirisi pikó pée Ròm-i ní we rilóólú

⁸ Pi ketē nké nnéi nónnéfatene nsímé símisile nǒsone. Lē nnya kam la ké ne Yeesu Kirisi ritiki ké ne nǒ nnya Uléecaa pǒnese kelene. ⁹ Uléecaa uyē kam n yáasi nen Ukepipi Nsímé Kεcire yóólē yé itansei né li re mesére kam nónnésímé símisi ¹⁰ nen kò mpá píyei nókenécáá yáasi. Ne ye píse re uké lē umela kémee ncée né he ké nókenéméé hapó. ¹¹ Lē nnya, li pée meyíkíyiki ripóo né we re ké píyēne nó hapó ké lē ke Nfáasone nn né n he nó ritéjse nǒké iníjǐ wa. ¹² Ne la ké maa re ne nókenémee sǒnepole re nfatene mmē ke tó ne nnǒ ari kesé m má nké tíyese tǒké ikari kpariisene.

¹³ Pimáreco, ne la re ani kǒ te ne pée menécire cápinele ké pilóólú nó hapó, amá hái ne nkpéni-me ám kahane ncée n yē. Ne pée la re pinékei piké kò nǒ kémee kuláa wa yare kapi ketē kecáá isoipuri ícǒ kémee kuláa n wa meco. ¹⁴ Li né píse re ké mpá píye kéméé ha, ayu ne sicare kémee písoi ne písǒhǒ ne pepée ápi líka n nyu kémee kai píse re ké ha. ¹⁵ Lē nnya kai ripóo né we re ké kò nó mpí nó nní Ròm kuyu-i ní we Nsímé Kεcire riyóó.

Nsímé Kεcire ye rnanje le mee Uléecaa kémee n léeri

¹⁶ Nsímé Kεcire mmē ín isei né we. Nnanje nnyine ye mu ke Uléecaa uu ye ne pē nnéi pée ne kefa u n tenelē ayu n lǒ. Pisuifi kuú ne koraane uú ne mpuri sane pikó kémee tulu. ¹⁷ Asei kecáá, kei kai ye ne nyíse re Uléecaa yèè písoi pansesele asei pite. Uyee ne Uléecaa kefa n tenelē mecire kóló kuu ye nfatene mmē nmane nnya yē te u asei ute le. Lē kai nní Nléecaasímé ritelé-i wólaalē te: Nkó yee nfatene nnya m pansé asei ute yee nfáa má.

Sisoipipi nnéi ye akópe wale

¹⁸ Uléecaa kuwǒi ye keyómecaa-pǒ wemele. Pepée ápi u n waiselē ápi kò umela tikilē pée yé ne ku risáne. Pi nsímései nyule, amá pin pée pimewee kópe ne tápaalē te písoi ápi kape asei ceri. ¹⁹ Pi lē ke kesoiipipi ake yé ní fe ake Uléecaa kecáá céru pinyuwe máálenle. Likumúné re Uléecaa ricuruu yee li pi cereise. ²⁰ Asei kecáá, Uléecaa likó ái kúyene we, amá umewai kémee kuu ye umecire lese uu nyíse kesoiipipi aké ne u yenu. Uyee ketē ne keyóme wa nnya, pi yé fe ápi kei ne yenu re u rnanje teneciré mále un kò Uléecaa. Sisoipipi ási yé ncée yē síké re ási likecáá

nyu. ²¹ Si Uléécaā nyule, amá ási ye pēe ríyu u waise, ási ye kō u pōnēse yare kasi yé pēe u m pōnēse re u Uléécaā nnya. Amá inírisimé ke pisoī apí ne mēsunu apí ne pimēcīre fómni, pikemúnjé ake pēe kunírī kapi m má nnya kuñmaha-i lompō. ²² Pin pimēcīre nyáni yare pi mēwéēsēsōhō mále, némpákane pinírī ñmaa ye pi. ²³ Api yúlu re ápi yé riwula piké Uléécaā kṛōcīré pakare, apí nya apí conse apí pēe kesoiipipi kēe ye n kpu ne sinúipi ne ána ana likó ne límūñui-mūñui séru re piléé apí ye wula apí lē pakare.

²⁴ Lē nnya ke Uléécaā uu pi riyá re piké mékperinkpewai kapi pisifa-i m músu n wai piké ne piipīñe cīre isei m pōrii. ²⁵ Pi nnóōme likó kpisi apí ne Uléécaā kecáá nsímései conse, apí wula apí lē ke Uléécaā uu n wa yáasi, apí pēe Uléécaā yeē nṛpá yo n wa piyáhaa yulu, in kō ne uricuruu kaí ne sá re piké yáasi hái ne nṛpá píyei-pō. Amí.

²⁶ Lē nnya ke Uléécaā uu piseicirékei pi tā, pinósi apí pipila yá, pi ne pinósicō apí ha n sói, ái kō pēé ne sá re liké lē. ²⁷ Pitisi pōō kō limēcō pipinōsi yá, apí ha ne nnáapí pipitiscō n sói, lin pisoī isei we. Lē nnya, pimemare kópe mē kulaa kapi lē yē.

²⁸ Kápi nní n wéési piké Uléécaā céri nnya, Uléécaā ye pi riyále pikemúnjé ake cókoi, apí pēé n wapisi ái ne sá. ²⁹ Mēwai kópe ncōpuri ne rikpákárá ne nwóónaapí ne kufatoi kṛēe pisifa-i we. Pikáipinkēe ne pisoikō ne pipásaine ne piyaaluke ne mémare kópe mēe pisifa-i cōpaalē. Pimēcōpēcīre kapi wóhaane, pin áyu kónaane, ³⁰ pin kō Uléécaā iláarō wai. Api ye úka waise, pin áyu wéési, pin pimēcīre nyíse. Pi mēwai kópe piwai kēmeē pelaalenle, ápi ye písáa ne píni pakare. ³¹ Ai we re usoi uké ne pi ritá, ápi nla má [ápi ye líka naresi] ápi ye íwe té. ³² Pi kō pēe isé ke Uléécaā uu n yekei nyule. I maa re pēpēe limēwai mē n wai ye ne sá re piké pi kō. Pi kō pēe li waile. Lē memáá, pi ye kō pēpēe lē n wai kecáá rikpále.

2

Uléécaā ketahai kuú ne sisoipipi n túhaanene

¹ Mṛpá pōn usoi úye mpuri, pō nkó pōō nní ne picō n túhaane pōn akópe pi palē, ái we re piké íwe pō té. Pōō nní ne picō n túhaane pōn akópe pi palē, mēpócīre kaa lē akópe palē. Liriyíkí re pōō nní ne picō n túhaane, pōō ne kō pimēcō waile. ² Tō mēyíkíyiki nyule re nsímései ke Uléécaā uu ye ne pēpēe lē n wai túhaane. ³ Pó nkó pōō nní ne pēpēe lē n wai n túhaane pōn kō pimēcō wai, pō músu re pōó né Uléécaā ketahai kēmeé lee? ⁴ Néē Uléécaā mēwai sōne píima ne uisoi niñe-niñe ne unfanare kaa lómíise. Aa nyu re umēwai sōne píima mēe la re a mēfine conseē? ⁵ Amá ripókín ntake ne kaa n yúlu re áa yé mēfine conse nnya, mēpócīre kaa lē kuwói píima cápīne keyáa kē ke Uléécaā uú ne

nsímései ukuwɔi kémee písoi n túhaanene. ⁶ Ketúhaane ke-i ke Uléécaā uu yé nṛá úye mɛwai ihéé u pa. ⁷ Uu pepere lisone piwai ne n nṁóópúlē nfáa teneciré he. Pi lē waike re uké umeyoapi pi he uké kɔ ríyu pi waise uké kɔ tíyese piké panse picaaiciré. ⁸ Amá Uléécaā yé pepere ne u n kénene ápi la piké nsímései kutu ricɔ, pin pee lelee ái ne n sá kutu colē kecáá ukuwɔi píima súise. ⁹ Píweluke ne nwuutúú mee mpí nnéi pee mɛwai kópe n wai likó. Pisui fi káí ne mefoi máne, ai péé ne mpuri sane pikó kpá. ¹⁰ Tíyu ne ipakare ne nkínine mee mpí nnéi pee lisone n wai likó. Pisui fi káí ne mefoi máne, ai péé ne mpuri sane pikó kpá. ¹¹ Uléécaā úu písoi ne picɔ kóólene.

¹² Mpí nnéi pee ápi isé kecáá n nyu ápi ne akópe wai ye kpínine ápi ikecáá ne pi túhaanene. Amá pepere ikecáá ní nyu ápi ne akópe wai ye kpínine api ikecáá ne pi túhaane. ¹³ Asei kecáá, ái mpí pee ye isé kutu nmane riñcɔ pee Uléécaā inipere-i aseí pite. Amá mpí pee isé n tíkilē kapi ye ha maa re aseí pite. ¹⁴ In te mpuri sane pikó pee ápi Uléécaā isé n nyu ye pee isé iyē tikilē, li wa yare i pisifa kéméé wele pin ne i sónne, nṛá kápi nní i n nyu. ¹⁵ Pi lē nyísele re lelee isé iyē kémee ní we ye pisifa kéméé wele. Pikemúnjé yèè pi nyísele ápi céru re pi ye pinyine-i akópe wale, ake ye kɔ pinyine-i alari pi pa. ¹⁶ Lelee ha leerine keyáa kē ke Uléécaā uu Nsímé Kecire kam n yóólē ní paine úú ne písoi túhaane. Kirisi Yeesu kuú ne tikine úú ne lē nnéi ke písoi api n wai pin pékesi kecáá pi túhaane.

Pisui fi ne isé kecáá nsmé

¹⁷ Pó nkó pɔ́o nní mepócire rinyíri n he re Usuifi, pɔ́n ne isé tálē, pɔ́n Uléécaā nnya rikókɔri wai, ¹⁸ pɔ́n umela nyu, pɔ́ kuu uisé kémee n céesi re a ye lelee licɔ ne kekpeé ní we ceri, ¹⁹ pɔ́o nní mepócire n nyáni re pɔ́o pinyíye tɔ́rikee, pɔ́n kɔ pepere kuɔmaha kémee ní we metéí, ²⁰ ne piníri ne siwá ucelaa, re pɔ́ isé kémee menyuwe ne nsímései yé nnya, ²¹ pɔ́ nkpeni nní lē picɔ céesile, aa pee mepócire picélaa pɔ́one. Pɔ́ ye re ápi kape ye yáái, amá pɔ́on pee yáái! ²² Pɔ́ ye kɔ re ápi kape ye iwásá wa, amá pɔ́on pee iwásá wai! Pɔ́ ye re pɔ́ piléé kóhɔle, pɔ́n kɔ pee pilikó yááinkéel! ²³ Pɔ́o nní isé nnya rikókɔri n wai, pɔ́ ye kɔ isé rilóóle aá ne Uléécaā riyu kopu. ²⁴ Li Nléécaasimé kémee wólaalē te:

Nó nnya, Uléécaā rinyiri ye mpuri sane pikó kémee caaile.

²⁵ Asei kecáá, in te nɔ́ isé tíkilē ke piké api yé kuláa nó wa. In te nɔ́ isé rilóó, nópinéké ye we yare kukéciré. ²⁶ In te ukéciré ye lē ke isé ii m pise kecáá sónne, áni yē te ukukéciré yé Uléécaā kéméé n we yare pi u rikélee? ²⁷ Mpuri kéciré ukó un isé n tikilē, úu ye tíyese pɔ́ nkó pɔ́o nní isé n nyu áa ye pee i ritiki, pɔ́n kɔ kélē, aa yénu re pɔ́ akópe málee? ²⁸ Lē nnya, ái ipinje kecáá piké mpí pee ye nyíse re usoi ye Usuifi le. Ai kɔ ipinje kecáá piké mpí pee piké

yíkíyiki. ²⁹ Amá lē ke usoi uu kefa kémee ní we lee ye nyíse re u Usuifi le. Lē kapi ye maa re usoi ye meyíkíyiki kélenle. Uléécaá Nfaasone meké ye mē, ái isé mekó. Ai pisoi kémee ke Usuifi uyē mpuri ipakare ii ye leeme, amá Uléécaá kémee le.

3

¹ In lee ni, kuláa ye kúye re usoi uké Usuifi? Yo ke piké api ye yoriye? ² Kuláa ye linnéi kémee wele áku kumúnjé má. Kufói yee re Pisui fi ke Uléécaá uú ne mefoi símisi uu Unsímé pianipe-i wai. ³ Asei ye kó nye re pikecɔpe pinyine ápi aseí ritiki. Lē nnya, piasei kutikiciré yé tíyese Uléécaá pɔ́ kó aseí pitíki yáá? ⁴ Ai nkpáni lē. Ai céreise re m̀pá usoi úye ye unóome le, amá Uléécaá pɔ́ ne aseí tikilenle. Li likecáá wólaalē te:

Li pise re apónóó aké n nyíselē te pɔ́ aseí ute le.

Nka ín wene kapi yé ne mepótúhaane kémee pɔ́ n cési.

⁵ Amá in te arósei kutikiciré yé tíyese ai nyíse re Uléécaá ye aseí tikilenle, tó pee maa re íye? Te ke Uléécaá uu yé nní likecáá ukuwɔi ró ní nyíse nnya, úu aseí tikilēe? Lē ke sisoipipi asi ye m pise mecɔ kam nní pise. ⁶ Ai nkpáni lē. In pee lē, íye ke Uléécaá uu yé ne pisoi nnéi túhaane? ⁷ In te nnénóome yé tíyese ai nyíse re Uléécaá ye aseí tikilenle, ai kó ríyu u waise, yo nnya ke Uléécaá uu yé pee kó ne ró túhaane re tó pikópékóó le? ⁸ Yo nnya kári yé fe tóké maa re: Lē nnya, tóké akópe wa lisone liké ne akemee léeme? Pisoi pinyine pee tiróyu n kópu ye re tóó ye lē ma. Uléécaá ye alari mále uké lē nnya lipite kutu ripasa.

Pisoi nnéi ye pikópékóó le

⁹ Tó nkpéni maa re íye? Te tó, Pisui fi ye mpuri sané pikó fe, née íye? Ai nkpáni lē. Tó pisímé masile re akópe ye ínnahe mále an ne kesé Pisui fi ne mpuri sané pikó múílē. ¹⁰ Li Nléécaasimé ritelé kémee wólaalē te:

Usói úka úu aseí tikilē.

M̀pá ucíreníne yíkíyiki nkó nní úu we.

¹¹ Uka mpuri úu mesɔhɔ má.

Uka mpuri úu Uléécaá wéési.

¹² Pinnéi ye ncée kecire pitiki riyále.

Api kesé pinnéi isoi kpárá n wai.

Uka mpuri úu lisone wai,

m̀pá ucíreníne yíkíyiki nkó nní úu we.

¹³ Pinnóosimé ye rikpíi le tee n háalē.

Pialempi kapí ne nnóome wapisi.

Melɔ ye pinnɔ-i kúlaalenle yare iwáa yee n kóni.

¹⁴ Awéeri ne nsímé kópe yee pinnɔ-i yipaalē.

¹⁵ Piana áa kusa ménye pikóikee kémee wélú.

¹⁶ M̀pá yei kapi lompo, picaaínkee ne picɔ íwe piwai yee pilikó.

¹⁷ Api ncée mee ye ne nkínniye ní ka nyu.

18 *Api piisoi kapi n le kémee Uléecaa wuru.*

19 Tò kò pèe nkpèni nyule re li Uléecaa isé kémee wólaalè te pèpèe isé metiki m má nnya ke isé iyè ii wólaalè, nsímé nké ne nípá úye n lukaalè nnya. Sisoipipi nnéi ye Uléecaa inipèe-i sikòpekòó le. 20 Uka mpuri úu fe uké lè ke isé ii m pise wa. Lè nnya ke úka úu yé fe uké Uléecaa kémee alari yè. Isé ye tíyesele usoi uu céru re u ukòpekòó le.

Lè ke Uléecaa uu ye sisoipipi ayu n lo

21 Lè ke isé ricuruu ne antepuye apí pèe mèkèe-me ní ma yee nkpèni nní wa. Uléecaa úu ne isé ritiki uké ne sisoipipi waise aseí pite. 22 Pè nnéi pèe lè kuú ne Yeesu Kirisi rintiki uu wai ñmanè kóló ne kefa n tene kuu ye sée re aseí pite. Likumúnjé re Uléecaa úu písoi ne picò kecòpe kóólene. 23 Sisoipipi nnéi ye akòpe wale, asi Uléecaa meyoòpi paa. 24 Amá Uléecaa ye uipèelée kémee pi pansesele aseí pite, faalaa ápi kò líka héele. Yeesu Kirisi yee umecire kpísi uu he nnya ke Uléecaa uu ne piayu lo. 25 Uyè ke Uléecaa uu wée re uké umenyè ne inyóonse wa iké pè nnéi pèe umenyè mē ne kefa n tene akòpe sárei uké ne nyíse re u aseí ute le. Uu pèe mèkèe piakòpe akpanii pi wa. U péé ne kéyu pi purule. 26 Lè kuú ne nyíse re u aseí tikilenle, úu nkpáni conse. Uléecaa ye kò lalè uké nfáani ketè nké kémee nyíse re u kò ne urinòo kuu ní ma kecáá wele. Likumúnjé re pè nnéi pèe Yeesu ne kefa n tenelè ñmanè kuu ye yè te aseí pite. 27 Tó, Pisuífi ye pèe nnyine má tóké ne picò rikókòri n waii? Aai, nka ñn we! Isé pitiki nnya née mēwai sòne nnya? Ai nkpáni lè. Likumúnjé re ái isé kai pise re usoi uké ritiki, amá nfatene kai pise re usoi uké m má. 28 Tò kò yè te ái ke kesoiipipi ake yé lè ke isé ii m pise n wa nnya kake yé Uléecaa keyu-i aseí m má, amá kaké ne kefa n tene nnya kake yé aseí m má. 29 Née Uléecaa ye Pisuífi ñmanè Uleecaa le? Yare úu mpuri sanè pikó Uleecaa, née íye? Eee, u kò mpuri sanè pikó Uleecaa le, aseí kecáá. 30 Uléecaa use yee we yee nfatene nnya pikéké pansesene aseí pite. Limecò kuu pikéciré nfatene nnya pansesene aseí pite. 31 Yare tò nkpèni lè maa re nfatene nnya, isé nkó ye pèe tenele née? Ai nkpáni lè! Tò meníjè isé nnanjè nnéi i palenle.

4

Tóké Apiraham nfatene ne m pallè

1 Tó nkpèni urósáayaha Apiraham pò nkó maa re íye? Yo kuu Uléecaa kémee yé? 2 In pèe Apiraham liwaiwai nnya ke Uléecaa uu u pansese aseí ute, Apiraham yé pèe fe uu lirikòkòri n wai. Amá ái nkpáni lè we Uléecaa kémee. 3 Nléecaasimé ritelé ye maa re: Apiraham uu ne Uléecaa kefa tene, Uléecaa uu lè nnya u pansese aseí ute. 4 Api ye kò nkó yee pikèi n wa uu liihéé yósu

maa re faalaa kapi u he. Ulikó ye ni kapi u pa. ⁵ Amá nkó yee úu pikei pika n wa uké ne m pansese aseí ute un peé ne uyee ye ukópekóó m pansese aseí ute kefa tenelē, liute yèè unfaṭene nnya pansese aseí ute. ⁶ Lē ke Tafiti uu tee re nkó yee úu pikei pika n wa, Uléécaá uu peé ne u pansese aseí ute ye únarekome le.

⁷ Pē nnéi ke Uléécaá uu akópe n sárei uu kó akecáá yárii ye pínarekome le.

⁸ Usoi nkó akópe ke Upíima úu n kééni ye únarekome le!

⁹ Pikéké ḡmane kapi tee re pi pínarekome le née ne pikéciré pḡ kó? Tó pimáa masile re kefa ke Apiraham uú ne Uléécaá n tene nnya ke Uléécaá uu u pansese aseí ute. ¹⁰ Iye kuú peé we Uléécaá uú ne u kpisi re aseí ute? U pee kélē née úu kélē? Api pee kahanē u rinké. Uu pee kélē. ¹¹ Kepire kapi u riké ai nyise re Uléécaá ye unfaṭene nnya u pansesele aseí ute api kelenē u ké. Apiraham ye lē nnya pansese pepe Uléécaá ne kefa n tenelē usaa úu kó pee kélē. Yare ke Uléécaá uu Apiraham m pansese aseí ute úu kó pee kélē meḡ kuu kó pē pansese. ¹² Apiraham ye kó pikéké usaa le. Ai pee pikéké nnéi. Amá u pepe nfaṭene m má yare kuú m má api kelenē u ké usaa le.

Usoi nfaṭene mee ye lē ke Uléécaá uu yekei re u yé wa u yeneise

¹³ Asei kecáá, ái isé ke Apiraham uu pitiki fe nnya ke Uléécaá uu yekei re u ne upipirē yé masí ketē nnéi n te. Amá kuu nfaṭene m má Uléécaá uú ne u pansese aseí ute nnya ye ni. ¹⁴ In te isé ke usoi uu ye ritiki uú ne lē ke Uléécaá uu n yekei re u yé wa yenu, nfaṭene ḡn pee líka yoriye, urinḡ kuu n yekei ye pee méwoo wale. ¹⁵ Li we re isé ye Uléécaá kuwá yukusele. Isé insá n we, ápi ye maa re pi i riló.

¹⁶ Lē nnya, nfaṭene mee ye tíyese usoi uú ne lē ke Uléécaá uu n yekei re u yé wa yenu. Ipeelé ihē ye nyi. Lē nnya, rinḡ yekei yekei tē pḡ ne kó Apiraham pipirē nnéi rikó le, ái pepe isé n tíkile ḡmane, amá ne pepe urósáá Apiraham meḡ nfaṭene m má ye pi. U ntónéi usaa le. ¹⁷ Li Nléécaasimé kéme ukecáá wólaalē te: Ne pḡ kpisile am waise isoipuri kulúí usaa. U ntónéi usaa le Uléécaá kuú ne kefa n tene keyu-i. Uléécaá uyee ye pikpókpo nfáa n he, uu wai lelee ái pee ní we, aí weri. ¹⁸ U peé ne Uléécaá tálenle un ne mé te Uléécaá yé u waise isoipuri kulúí usaa. Li we re Uléécaá ye pee u maa re: Pipópírē yé masí kulúí n we. Ai kó pee lē kutá we uké ne m mé. ¹⁹ Apiraham nfaṭene ye peé ne wele nn páápú, amá un kó ne aḡmē píle kumúnjé má. U kó pee nyule re u ne nkpo nnyaá piwai masile, úu yé nkpéni fe uké kewá yē. Unósi Sara páa kó nkpéni kuwánmare we. ²⁰ Amá nḡpá ne lē, úu Uléécaá rinḡ kesí, amá u meníḡ nfaṭene píima ne Uléécaá ríyu waisele úu nkpáni ritiḡa-tiḡa. ²¹ U ne kefa tenele re Uléécaá ye ḡnaḡe mále uké ne lē kuu n yekei re u yé wa wa. ²² Lē nnya ke Uléécaá

póo kò u pansese aseì ute. ²³ Tinóo ntí kapi nní ñ wói re: Uléécáa ye u pansese aseì ute, áì uyē ñmanē nnya kapi wói re Uléécáa ye u pansese aseì ute. ²⁴ Tó mpí kuu nní m̄ pansese aseì pite, tó nnya kapi kò lē wói re tó Uléécáa uyē Urópíima Yeesu pikpòkpò kémēē n yukuse nē kefa tēnē nnya. ²⁵ Arókòpē nnya kuu tíyē apì u kopu, Uléécáa uu u yukuse re uké ró pansese aseì pite.

5

Nkìññiñe mee tó ne Uléécáa kecòpē ní we

¹ Ntófatenē nnya ke Uléécáa uu ró pansese aseì pite. Nkìññiñe ye nkpéni tó ne uyē kecòpē wele. Urópíima Yeesu Kirisi yē tíyēē kai lē wa. ² Uyēē tíyēē ke Uléécáa uu nfatēnē nnya uipēelē nceē ró hē ari fe arí nē péne ñsōnē. Li nkpéni tó láárúle re tó kam ari umeyòpì kémēē ketónē yenu. ³ Háì nē nkpéni ricuruu kari nní íwe n le, li ró láárúle áì kumúnjé má. Tó nyule re íwe kémēē ke usoi uu ye piñmóópú peikēē, ⁴ uu piñmóópú kémēē Uléécáa pitiki ceru nē aseì, uu aseì pitiki kémēē fe uu ye Uléécáa nē n tálē un mé. ⁵ Uléécáa pitá apì yé ró kírāase. Nfáasōnē mmē kuu ró n hē kuú nē unla arókíj kémēē wa.

⁶ Kári pēē ñnanjē m má tókē nē akópē kémēē le ke Kirisi uu pikópēkòò nkpò yòsí uu kpi. Uléécáa yēē liituñjē iyē yekei. ⁷ Li pēē páápúle piké nē usoi sōnē ricuruu nkpò ní yòsí. In n la, unyíne yé pēē fe uu ikari wai uu usoi sōnē unyíne nkpò yòsu uu kpi. ⁸ Amá lē kémēē ke Uléécáa uu ró n nyíse re u ró lalē ye nní: Karí pēē arókópē kémēē ní we ke Kirisi uu ntókpò yòsí uu kpi. ⁹ Ke Uléécáa uu nkpéni nní Kirisi inyóōnse menyē nnya ró m pansese aseì pite, áì céreise re Kirisi yé kò Uléécáa kuwói kémēē ró lese. ¹⁰ Pēē uyē-i karí pēē Uléécáa pilaarò ke Uléécáa uu Ukepìpi nkpò nē iláarò iyē kpu. Kuu nkpéni nní iláarò iyē pikópē ní masí, áì céreise re u yé kò Ukepìpi nfaa nē tiróyu ló. ¹¹ Lē memáá, li kò nkpéni ró láárúle lin kò rikókòri ró we re tó nē Uléécáa ye larukusēnē. Urópíima Yeesu Kirisi yēē tíyēē kai lē wa. Uyēē tíyēē ke tó nē Uléécáa ari larukusēnē.

Atam nē Kirisi kecáá nkó

¹² Limēcò kaí we. Usoi use, Atam nnya ke akópē aa ketē kecáá lomme áá nē nkpò weri. Ke pìsoi nnéì apì akópē n wa nnya, nkpò nn pìsoi nnéì tēj. ¹³ Uléécáa uké kelene Moisi isé ñ léseme, akópē ye pēē ketē kecáá wele. Amá ke isé íi pēē kahane n léeme nnya, Uléécáa úu pēē akópē keeni. ¹⁴ Mpá nē lē, kai Atam kumúnjé-ì n kpìsi áì nē Moisi-i tuiiri, nkpò ye pēē wele nn pìsoi kóni, m̀pá pinsá Atam mecò rinóo ke Uléécáa uu n hē rinlóo.

Atam ye pēē usoi ucò uyēē n weme kumíiri le. ¹⁵ Amá lē ke Uléécáa uu n hē faalaa áì kusa piyē. Usoi use kuú nē ritiki uú nē hē. Uyēē Yeesu Kirisi. Kei kuú nē ulisōnē pìsoi meyā ticú nē

nfanare. ¹⁶ Uléécáa ihée faalaa mēwai ye ne mempehē ne lē ke usoi use kóló akópe aa n wa. Akópe ase kóló ke usoi uu wa apí ne u túhaane aí ne u kpi. Amá lē ke Uléécáa uu usoi n he faalaa uakópe kului mēwai-maá yee tíyese kuu pansē aseí ute. ¹⁷ In te usoi use akópe nnya ke nkpò nn písoi kecáá ketóne yē, pē ke Uléécáa uu ípéelée n nyíse uu pi pansese aseí pite yé kò Yeesu Kirisi nmanē nnya nfáa yē, u ne pē apí kesé iyóòpi tone.

¹⁸ Yare ke usoi use akópe aa n tíyese apí ne nípá úye túhaane aí ne u kpi mecò ke aseí mēwai mese ame tíyese Uléécáa uu ne písoi nnéí pansese aseí pite, apí pee nfáa yenu. ¹⁹ Asei kecáá, usoi use kóló yee pipakare ní ye nnya ke písoi nnéí apí pansē pikópekò. Limecò ke usoi use kóló yee Uléécáa m pakare nnya, písoi meyá apí pansene aseí pite.

²⁰ Isé ye leemele ii tíyese akópe aa kulúí wai. Amá kei ke akópe aa kulúí n wa, Uléécáa ye kò kei písoi ípéelée nyísele aí ne kété. ²¹ Yare ke nkpò nn akópe nnya nnañe n yé nn písoi kecáá tone, limecò ke nfáa teneciré nñ ne Uléécáa ípéelée kuu písoi n nyíse nnya nnañe yennune nké písoi kecáá tone. Urópiima Yeesu Kirisi aseí pitiki nnya kari nfáa teneciré yé.

6

Akópe áa kerócaá nnañe nka má

¹ Lē nnya, tóké nkpéni re íye? Te tóké nkpéni akópe piwai ne kényu mahā uipeelée iké pee meyá wa née? ² Ai nkpáni lē! Akópe áa kerócaá nnañe má. Iye ke tó yé kò peé ne akópe kémee n we? ³ Ani nyu re tó nní ntónéí Kirisi Yeesu kupénecò kémee míni n wóle, tó kò míni piwolé pē kéméé ne u ripénele ari kesé kpíi? ⁴ Kapi míni ró ní wóle, tó ne uyē kapi lē tipéne apí kúlesi. Kesé kari lē kpu. Yare kuu kò Sáa Uléécáa nnañe nnya pikpòkpò kémee n yisi, limecò ke tó yé kò nkpéni nfáa fale yē.

⁵ Asei kecáá, in te tó ripéne ari unkpò kémee kesé kpi, tó kò limecò pénele arí n we arí ne umeyise kémee kesé yisi. ⁶ Tó kò nyule re isoi kpure iye-i karí pee ní we kapi ne ripéne apí kunapéekò kecáá karií, ai wai re akópe isoi iyē íi nkpéni kerócaá nnañe nka má, ári kò nkpéni akópe ilasi le. ⁷ Li we re usoi nkó yee nkpò mí masí ye akópe ilasi kémee lele. ⁸ Tòn m maa re tó ne Kirisi ye ripénele ari kesé unkpò kémee kpi, tó kò ne kefa tenelenle re tó ne uyē yé kesé nfáa m má. ⁹ Tó nyule re Kirisi yee pikpòkpò kémee n yisi úu kò pí kai kpine, nkpò nñ kò nkpéni ukecáá nnañe nka má. ¹⁰ Kuu n kpu nnya, akópe áa kò nkpéni ukecáá nnañe nka má. Nkpò cireníne kuu kpu. U nkpéni nfáa mále un ne Uléécáa mekò-i we. ¹¹ Lē nnya, nóké nómenécíre n nyáni re akópe áa nókenécáá nnañe nka má. Ani kò nómenécíre

n nyáni re nò Kirisi Yeesu kupénecò kémee nfáa mále nòn ne Ulééca mekó-i we.

¹² Lẽ nnya, akópe áa kapere kò nkpeni nòinépinje yee keyáa n kpine kémee rínanje m má. Ani kapere ilikáipi-káipi n tikilẽ. ¹³ Ani kapere nòinépinje kelò kenyine kpísi nòké akópe-i n wai. Amá ani nòmenécíre kpísi ani Ulééca anipere-i wai yare nò kpule ani yisi, ani nòinépinje silò kpísi ani Ulééca he aní ne lisàne n wai. ¹⁴ Akópe áa yé nòkenécáá rínanje yẽ. Li we re isé ñi kò nkpeni nòkenécáá rínanje ríka má. Amá Ulééca nfanare mee nòkenécáá rínanje má.

Ari kò nkpeni akópe ilasi kémee we

¹⁵ Lẽ nnya, iye nkpeni? Te tó nkpeni akópe piwai ne kéyu mahã te isé ñi kerócáá rínanje má re Ulééca ipelée kémee karí we nnya? Ai nkpani lè! ¹⁶ Ani nyu re nòn nòmenécíre n kpísi nòn usoi m pa re nòké uilasi n le nòn u pakarelẽ, nò meyíkíyiki uyẽ kani nní m pakarelẽ pilasi lee? Nòn nòmenécíre n kpísi nòn akópe-i n tampò ani ailasi n le, nó lè nnya kpí. Nòn Ulééca ilasi n le nòn u m pakarelẽ, nó ppe lè nnya Ulééca anipere-i pansese aseipite. ¹⁷ Amá tó Ulééca pakare: Nò ppe akópe ilasi lele, nò nkpeni kefa kesese ne icélaa tikilenle yare kapi nó a n céesi. ¹⁸ Yeesu Kirisi ye akópe ilasi kémee nó lésele ani nkpeni pansese nòn aseipite. ¹⁹ Ne sisoi pipi mecò símisile re áni ye mekee nsímé kò nnya. Nò ppe mekee nòmenécíre kpísile nòn mékperinkpe ne mewai kópe ilasi kémee wailẽ. Li tíyesele ani ppe isoi yee ñi ne Ulééca n sá n le. Limecò kani yé kò nòmenécíre kpísi ani lelee ní nyamí piwai ilasi n le, ai tíyesele ani ppe isoi yee ne Ulééca n sá n le.

²⁰ Kumúnjé kpe-i kaní ppe akópe ilasi n le, lisàne piwai ápi ppe ne nó yé. ²¹ Mewai mē kaní ppe n wapisi ye nkpeni isei nó wele. Yo kai nó yóriyè? Nkpò-mē kamé ne nó sí. ²² Amá Ulééca ye nkpeni akópe kémee nó lésele uu nó pansese upilasi. Nòkunélaa kpee kei re lelee ne Ulééca ní sá kani nkpeni wai nòn ne kètò-pò nfáa teneciré mē. ²³ Akópe kulaa kpee nkpo, amá lè ke Ulééca uu ye faalaa n he yee nfáa teneciré kari ye tó ne Urópiima Kirisi Yeesu kupénecò kémee n yé.

7

Isé ñi usoi yee n kpu kecáá rínanje ríka má

¹ Pinémárecò, nò písoi le ppe isé n nyu. Nò kamí ne símisi. Nò paleile re kumúnjé kpe-i ke usoi uu nfáa m má kémé ke isé ñi ukécáá rínanje máa? ² Isé kémee, unósi nkó yee n sóò úu ncée má u ne ula piké túúnne ula uyẽ un ne nfáa má. Amá ula un n kpu, isé iyee ppe u ne ula kecòpe ní we ñi ppe kò unósi kecáá rínanje máne. ³ Amá in te ula ye nfáa mále unósi uu ne utisi féé sóóni, pi yé u sée re unósi wásánkaí. Amá ula un n kpu, isé yee u ne ula

κεεερε ή we ή πρε uκεεάά ήναηε ήκα μάνε, un πρεé uyε-i utisi féé n sód, úu uwásánkaí. ⁴ Pinémáρεεε, limεεε kai kó nód kέμεέ we. Isé ή kó nkpéni nókenéεάά ήναηε ήκα má, nò pikpòkpò le. Nó ne Kirisi yee keróεάά ή kpu ye ripénele ani kesé kpi. Usoi féé yee nkpéni nó te. Uyee kpu Uléεεαa uu u yukuse, tóké ne Uléεεαa pikei n wai lin kuláa má nnya. ⁵ Asei κεεάά, kumúné kpe-i karí πρεε kerómúné cire ne irósoi n le, isé ye πρεε tíyesele tòn akópe káipinkeε, an irósoi kέμεεε ró terii tòn πρεé ne leεε ye ne nkpò ή ka wai. ⁶ Tò nkpéni isé nnaηe kέμεεε lele. Tò nkpéni leεε πρεε ilási ró n tónselé anipe-i lele. Nfáasone nnaηe kέμεεε kari nkpéni isoi fale le. Ai nkpéni isé yee πρεε mekeεe keróεάά ήναηε m má anipe-i.

Isé yee lē kapi ye n sée re akópe ró nyíse

⁷ Lē nnya, tóké nkpéni re iye? Te isé ye akópe le née? Ai nkpáni lē. Amá isé yee tíyese kamí ne akópe ceri. Likumúné re isé insá πρεé m maa re: Kape ye ucó likó káipinkeε, ám yé πρεε céri yo kapi ye sée re ucó likó pikáipi. ⁸ Tinód tee tíyesele akópe aa kenémee ήναηε yenu, nen πρεε mpa yo mpuri kέμεεε picó likó káipinkeε. Isé insá n we, akópe ye kpuwaalenle. ⁹ Ne πρεε mekeεe wele ám isé nyu, nen nfáa má. Kam nkpéni i n céri, iyē ii πρεε kenémee ήναηε yenu, née πρεε kpi. ¹⁰ Ai πρεε nkpéni wai re isé yee yé πρεε nfáa né n he ye ne nkpò kέμεεε né ha. ¹¹ Isé yee tíyese ke akópe aa lē kii m ma nnya ήναηε yē áa ne kuyúí né tani aa kó ne né kópu.

¹² Isé ye Uléεεαa likó le, lē kii m ma ye kó Uléεεαa kέμεεε léerile, lin aseí tikilē lin kó nyamí. ¹³ Yare leεε ή nyamí ye nkpéni pansela lin né kopu, née iye? Ai nkpáni lē! Akópe aké ne meýikíyiki n nyíse re a mesei akópe le, a isé yee ή nyamí kpísile aa pansese nkpò, akópe aa πρεε lē ke isé ii m ma nnya n we lin nyáni re akópe ye mesei likópe le.

Akópe nnaηe

¹⁴ Asei κεεάά, tó nyule re Nfáasone mee isé te. Amá inépiηe mela ke née tíkilē. Ne we yare pi né kpísile apí ne akópe yái. ¹⁵ Likumúné re ám menéwai cire aseí kómει. Am ye fe ké ye lē kam ή la wa, amá lē kam n kóhò kam ye wa. ¹⁶ In te ám likópe kam n wai piwai la, ne ma am ηmurei re isé ye nyamle. ¹⁷ Li πρεε nyísele re ái rinécúruu née lē wai, amá akópe nyee kenémee ή we nyee lē wai. ¹⁸ Ne nyule ηmaa re lisone ái kenémee we, ne la ké re menéwee kέμεεε, lisone piwai yèè ripód né wale, amá ám ye πρεε lipiwai fe. ¹⁹ Am ye lisone kam piwai ή la wa, amá likópe kám piwai ή la kam ye wa. ²⁰ In te lē kám ή la kam ye wa, li nyíse re ái née li wai, amá akópe nyee kenémee ή we ye nye.

²¹ Ne yē te nní ke isé ii sónε. I la iké lisone wa, amá likópe lin πρεε mesére kenyále-i we. ²² Li kenéfa kέμεεε né láárúle re ké Uléεεαa isé m múllē, ²³ amá nen πρεε kó inépiηe kέμεεε isé féé icó nyáni. Isé iyē ne iyee ne kenémúné n sá ή kómειne. I

akópe ilasi né simrile in tíyeselē nen akópe nyee kenémee ní we isé tíkile. ²⁴ Linécɔ ye íwe wele! Wóo yé inépinje yee ne nkɔ́ né n wéesi kémee né lese? ²⁵ Ne Urópiima Yeesu Kirisi ne ritiki aḿ ne Uléécɔa pɔ́nɔse!

Lē nnya, ne kenémúnjé kémee Uléécɔa isé ilasi tunle, amá nen pɔ́e inépinje kémee akópe ilasi le.

8

Lē ke usoi uu ye Uléécɔa Nfaasone m má un ne we

¹ Lē nnya nkɔ́pɛni, pepɛe ne Kirisi Yeesu m pɛnelē pin ne we ápi má re piké Uléécɔa ketahai kuú ne pisoi n túhaanene iwame n wai. ² Asei kecáá, isé yee ye Kirisi Yeesu kupénecɔ kémee Nfáasone ne rintiki íi ne nfáa he ye isé yee ye akópe ne rintiki íi ne nkɔ́ weri kémee né lésele. ³ Lē ke isé ii piwai m pɔ́nɔe re merówee ye rínanje i paase nnya ke Uléécɔa ricuruu uu wa. Uké ne akópe nyee pisoi isoi kémee ní we an pi nyikilē n feriyee nnya kuu Ukepipi tumme ne isoipinje yare pikópekóó mecɔ. Kenkɔ́ mɛe lē ke akópe áá ne rínanje m má cire ne a rinyiki. ⁴ Lē nnya kari yé nkɔ́pɛni fe ari isoi n le yare ke isé ii m pise. Ari nkɔ́pɛni merówee cire tíkile tɔn ne isoi le, amá tɔ nkɔ́pɛni irósoi lele yare ke Nfáasone nn m pise. ⁵ Asei kecáá, mpí pɛe pimewee cire n tíkile pin ne isoi le ye lē kapi ní la kemúnjé waille, amá mpí pɛe piisoi n le yare ke Nfáasone nn m pise ye Nfáasone kemúnjé waille. ⁶ Usoi mewee cire pitiki uké ne isoi n le yèè ne nkɔ́ kémee u hale. Amá isoi piluke yare ke Nfáasone nn m pise yèè ne nfáa ne nkíninje kale. ⁷ Usoi mewee cire isoi piluke yèè tíyesele uu wai Uléécɔa ulaarɔ. Méwee mē áme ye Uléécɔa pakare, ticuruu áme yé fe meké lē wa. ⁸ Ai céreise re pepɛe pimewee cire ilasi n tú pin ne isoi le ápi yé fe piké lelee ne Uléécɔa n sá wa.

⁹ Amá ń áni kɔ nkɔ́pɛni nómenéwee cire ilasi tú nɔn ne isoi le, amá lelee ne Nfáasone n sá kani tíkile, in te aseí kecáá, Uléécɔa Nfaasone ye nókenéméé wele. Unyine unsá Kirisi Nfaasone m má, ái Kirisi yee u te. ¹⁰ Kirisi un nókenémee n we, aseí kecáá, nóinépinje ye kɔ ne akópe nnya nkɔ́ kéméé wele, amá ke Uléécɔa uu nó m pansese aseí pite nnya, Unfaasone ye nfáa nó hele. ¹¹ In te uyee pikɔ́kɔ́ kémee Yeesu n yukuse Nfaasone ye nókenéméé we, uyee pikɔ́kɔ́ kémee Kirisi Yeesu n yukuse yé kɔ tíyese nóinépinje yee ne nkɔ́ n sá ii Unfaasone mɛe nókenémee ní we nnya nfáa m má.

¹² Lē nnya pimárecɔ, tɔ nkɔ́pɛni riwóme mále, amá ái pɛe merówee karí ne riwóme má kari yé ne irópinje mela n wai. ¹³ Nɔn nómenéla n tíkile nɔn ne nóínésoi n le, nɔ kpínine. Amá in te nɔ Uléécɔa Nfaasone tíye nn nókenémee pikei wai nn nóinépinje mewai kopu, nó nfáa wa. ¹⁴ Pē nnéi ke Uléécɔa Nfaasone nn n séni ye Uléécɔa sipipi le. ¹⁵ Ai nfáa mɛe nó m

pansese pilási pεε iwame ne n tú kaní γοσί, amá Nfáasone mee nó n kpísi nn waise Uléécaá sipipi kaní γοσί. Mμε mee ye tíyese kari ye ricáái ari Uléécaá séi re “Apa”, “Sáa”! ¹⁶ Uléécaá Nfaasone ricuruu ye tirócuruu símisile re tó Uléécaá sipipi le. ¹⁷ Tón Uléécaá sipipi, tóo kó masí lē kuú ne ró m mé te. Tó ne Kirisi tóo kesé Uléécaá likó te. Tón Kirisi iwe kesé n li, tó ne Kirisi yé ha kesé umeyóopi kéméé n we.

Μεγόπι μεε κειρε n weme

¹⁸ Ne nyáni re íwe nnyí kémee kari neni nní ní we ne masí kepire meyoopi ke Uléécaá uu ní lesene uké ró nyíse áme níka kémee kumúηeisene we. ¹⁹ Mπά yo ke Uléécaá uu n wa ye meγíkiyiki ménle, ne kefa kесе Uléécaá uké usipipi lese uké nyíse. ²⁰ Mπά yo ke Uléécaá uu n wa ye panselē líwookó. Ai re lircuruu mela kémee kaí ne lē wa, amá Uléécaá yee lē ne rínanje li wai. U lē wale un ne tálē te: ²¹ Ulikó kuu n wa yé kam ai rínanje mee li n caai ai ilási kémee li n tonselē anipe-i lelu, ai pεé ne liripóo n we lin kó Uléécaá sipipi meyoopi kéméé we. ²² Tó kó pεe nyule re mπά yo ke Uléécaá uu n wa ye hái ne neni-me ημόópulenle, lin íwe le yare ke memárenlō ame ye unósi n kēheni. ²³ Amá ái pεe lē ηmane. Tó ne kó ημόópulenle tón ne meγíkiyiki mé te tó mpí ke Uléécaá uu nní Unfaa n laanse, uké mesei ró γοσί yare usipipi uu kó rínanje mee mekeε-me ró n caai anipe-i ró lese. ²⁴ Amá tó tálēne tón mé. Pitá pē kémee ηmane ke Uléécaá uu tiróyu lō. Usoi un lē kuu n tálē un mé n nyáni, ápi ye pεe re u ne tálēne. Usoi yé fe uu lē kuu n nyáni maa re u kó tálēne u méε? ²⁵ Amá in lē kári n nyáni kari tálē, tó ye li m ménle ne ikari.

²⁶ Limεcō ke Nfáasone póo ye kó ró lē te ári páápu nnya. Asei kecáá, ári piyómeyáhaa kémee lē kari yéé n we nyu. Amá Nfáasone ricuruu yee kerócaá Uléécaá yáasile ní ne iηmōpi yee ii nnóo ne kúmaa ní we kerócaá u tēni. ²⁷ Kei ke Uléécaá yee mπά úye kefa n nyu uu ye ne lē ke Nfáasone nn ní la nké m pise ceri. Nfáasone yèè Uléécaá pikó kecáá yáasile aí ne umela sá.

²⁸ Tó kó nyule re mπά yo yèè pεpεε Uléécaá ní la ne lisone kale. Lipite pεe nní pē kuu lē kuu piwai ní la nnya n sée. ²⁹ Uléécaá ye tíyesele re pē nnéi kuu mekeε-me n céri uu kó mekeε-me pi wée piké Ukepipi mecō n we, Ukepipi kē keké pεe pimáreco kulúí kémee kefoi kuu m mári. ³⁰ Pē nnéi ke Uléécaá uu mekeε-me n yekei re piké lē n we, u kó lipite pē séele, pē kuu n sée, u kó pi pansesele aseí pite, pē kuu m pansese aseí pite, u kó ríyu pi waisele.

Uléécaá nla ye piyεle

³¹ Tó nkpéni mmú kémee re íye? Uléécaá un kerócaá n kpálē, wóo yé pεé ne ró kēηene? ³² Ukepipi cire kúu kanne re áke kape

íwe li, amá u ke kpísile uú ne ntónéí akópe nnya nyóonse, íye kai yé ppe wa úu yé ne uipeeléε kē nnya mpá yo ró mí pa? ³³ Wóo yé fe uú ne pē ke Uléécaá uu n wée túhaane? Liute úu we. Likumúnjé re Uléécaá yee ye usoi pansese aseí ute. ³⁴ Wóo yé fe uu akópe pí pa? Liute úu we. Likumúnjé re Kirisi Yeesu yee kpu, aí kō kei ne ripá, amá u nkpō kémee yisile, Uléécaá kuluke-luke-mē kuu kényukótonε-i tú un kerócaá u welu! ³⁵ Yoo yé fe ai Kirisi yee ró ní la anipe-i ró lese? Iwe píima née mpócaai née piwéékuse née nkú née mpárí née nkpō piloró née nkpō ricurru ηmaa? ³⁶ Lē kai nní Nléécaasimé ritelé kémee wólaalē te:

Pó nnya kari mesére nkpō lorólē

pin tó nyáni yare isánj kápí ne kesareyái-i pikópe n tósu. ³⁷ Amá tó lē nnéí kémee uyee nní ró ní la nnya feriyele aí ne kété.

³⁸ Ne meyíkíyiki nyule re líka aí yé fe liké níla mmē kémee ró lese. Ai nkpō, aí kō nfáa, aí kō piléécaatumε, aí kō liféé linyine lee rínanje m má, aí kō nfáani likó née masí kepire likó, ³⁹ aí kō kecáá likó líka, aí kō lelee metene ní we. Líka mpuri aí we. Urópiima Kirisi Yeesu nnya ke Uléécaá uu ró nyíse re u ró lalε. Lē nnya, líka mpuri ke Uléécaá uu n wa, áli we lee yé ní fe ai Uléécaá nla kuu ró n nyíse kémee ró lese.

9

Isirayeli pikó ne Uléécaá rinᵔo kuu n yekei nkó

¹ Lē kam nní mí maane ye nsímései le. Ne Kirisi ukó le, ám kiraase. Uléécaá Nfaasone ye tíyesele am céru re aseí ye nye. ² Asei ye nye re tinépóo ye meyansei caailenle nen kō mesére kenéfa-i ne íwe pansente. ³ Né ppe Uléécaá pise re uké anᵔo né wa tó ne Kirisi tóké túúnne liké pinémárecᵔo, tó ne pē kapi mpuri nsei i m mári yoriye. ⁴ Pi Isirayeli pikó le ke Uléécaá uu m pansese upikó, pin umeyᵔopi kémée we. Pē kuú ne nkómεine sée uu isé pí pa, uu kō pí céési lē kapi yé uinyóonse n wa, uu rinᵔo pí yekei. ⁵ Uléécaá ye hái ppe mekεε-me pipikpure wéεle. Kirisi ricurru ye ukepire ukó le, tᵔn kei kapi ketē nké kecáá u m mári m paine. Kirisi uyee ppe kō mpá yo fe. Uyee Uléécaá yee mpá píyei ipakare n te. Amí!

⁶ Ai we re usoi uké musí re Uléécaá rinᵔo ári nkpeni rínanje níka má. Ai re Isirayeli pikó nnéí ppe Isirayeli pikó yíkíyiki. ⁷ Limεᵔo, aí re Apiraham kumarε pikó nnéí ppe Apiraham sipipi yíkíyiki. Uléécaá ye Apiraham maa re:

Isaaki kémée kaa sipírē yenune api ye ripónyíri si séi. ⁸ Lē nnya, aí Apiraham sipipi nnéí see Uléécaá sipipi. Uléécaá ye maa re usipipi yíkíyiki see nní sē kapi Urinᵔo kuu n yekei kecáá mí mári. ⁹ Asei kecáá, tinᵔo tee n yisunu ye ntí:

Ké ne kelaane nní icᵔo m pεeme, Sara un kewántisi má.

10 *Ai ne kei ημανε ripá. Limεcɔ kai kɔ Repeka pinjmanε keté kέmεé we. Urósáyaha Isaaki yεε pεε piketé usaa.* 11-13 *Uu pεε kahanε pi m mari, ápi pεε kɔ kahanε lisɔne née likópe n wa. Mpá ne lē, Uléécaá ye pεε Repeka maa re: Uwéése yé pansε uwá ulasi yarε kai n wólaalē te: "Yakupu ipuri kamí la, am Esau ikó yúlu." Uléécaá kemúnjé kéké ne n wa nnya kai lē wa. Ai kesoi pipi mεwai kuú paílē un ne wéékeε, amá uricuruu kemúnjé kέmεé kai léeri kuu ye ne usoi wéeε.*

14 *Lē nnya, tó nkpéni maa re íye? Te Uléécaá úu aseí ute née? Ai nkpáni lē.* 15 *U pεε Moisi maa re: Nen úye n la kέ íwe tē, ne ye liute íwe ténle, nen kɔ úye n la kέ ne kefa fénnε, ne ye liute ne kefa fénnεle.* 16 *Lē nnya, ái usoi mela kέmεε léeri, ái kɔ usoi nηmóópú kέmεε léeri, amá Uléécaá yeε ye usoi íwe n té ημανε kóló kέmεε kai léeri.* 17 *Lē ke Uléécaá uu Esipiti Uyɔɔpi maa re: Ne pó lésemεle re kέ ne pó ritiki kέ ne nnénaηe nyíse rinényíri tiké ne ketē nnéi rinkóónú nnya.* 18 *Lē nnya, Uléécaá un úye n la uké íwe tē, u ye liute íwe ténle, un kɔ úye rikij n la uké tákaase, u ye liute rikij takaasele.*

Uléécaá kuwɔi ne upiwetu

19 *In n la unyine yé fe uu né pise re: In lee ni, yo nnya ke Uléécaá uu ye péé ne pisoí cési? Wóo yé mpí fe uké umela kesi?* 20 *Pó kesoi pipi, póo úye póóké ne Uléécaá n kήηεne? Ketúhu yé fe akε umóme pise re yo nnya kaa nní né móo?* 21 *Utúhumóme ye ncée mále uké ne lē kuu ní la metipiperé wa. U yé fe uu mεpéré mεse mē kpísi uu ne ketúhu móm, api ye ne líyukóo ke wai, uu kɔ kecɔ móm, api ye kē ne likpárákóo wai.*

22 *Uléécaá ye pεε lalε uké ukuwɔi ne unnaηe pinyine kέmεε nyíse. Pεpεε sitúhu sē kapi ye ne likpárákóo n wa. Amá mpá ne lē, uu umεcire tini uu pεpεε péé ne nkpɔ n sá m múlē un tikij tápaalē.* 23 *U kɔ péé lalε uké picɔ kέmεε nyíse re umεyɔɔpi áme kumúnjé má. Pē kuu íwe tē. Pεpεε sitúhu sē kapi ye ne líyukóo n wa. Pē kuu kɔ mεkeε-me wée re piké umεyɔɔpi kέmεε n we.* 24 *Lελεε nní tó mpí kuu nní n sée. Ai kɔ Pisui fi ημανε, amá ne mpuri sanε pikó kuu sée.* 25 *Lē ke Uléécaá uu Osee ritelé kέmεε maa re:*

Mpuri mme mεε ín pεε nnékó kam sónti kέ sée re nnépuri. Mpuri mmē isoí kám ye pεε ní la kam sónti kέ sée re nnépuri lala píima.

26 *Pē kam ye pεε ní maa re:*

Ani pinékó, kam sónti kέ sée re Uléécaá yeε nfáa n te sipipi.

27 *Antepu Esayi pó ne kɔ Isirayeli pikó kecáá nsímé maa re: Mpá Isirayeli sipipi siké kam siké kulúí n we yarε mínimaa ritime nnyεne, pisoí nkáripí nnyine ημανε riyu ke Uléécaá uu lɔlunε.* 28 *Upíima ye rinóo tē kuu n yekei waine ne kέtɔ-pɔ, ketē kecáá ái nkpáni séséne.* 29 *Lē ke Esayi uu mεkeε-me woi re:*

Uléécaá, ketē ne keyóme ute unsá pee ntópuri kémee pinyine n tíye,
 tó pee pansela yare Sotəm pikó,
 Koməari pikó kari yé péé ne menyine n we.

Isirayeli ne nfatene nsímé

³⁰ Lē nnya, tó nkpéni maa re íye? Te mpuri sane pikó pee ápi n wéési piké pansé asei pite ye kefa kapí ne u n tene nnya pansé asei pite. ³¹ Isirayeli pikó pee n ημόσπυλῆ piké isé ritiki piké ne pansé asei pite pṵo pee meníhélólú, ápi lē kapí pee ní la yē. ³² Iye kai pee lē wa? Ápi wéési re piké ne Uléécaá kefa tene. Amá pi péé lalé piké piricuruu liwaiwai nnya pansé asei pite Uléécaá inipee-i. Kei kapi péé ne “ripare tee ye písoi n lóise rikpau.” ³³ Tipare tē nsímé mee Nléécaasimé ritelé kémee wólaalē te: Nṵ yē, ne Siyṵ ketē-pṵ ripare yekeile tee ye písoi rinkpouse ne kuparecaṅaa kpee ye písoi n lóise. Amá nkó yee ripare tē ne kefa n tene úu isei meluke má.

10

¹ Pimárecṵ, kenéfa nnéi mela ne lē kam Uléécaá n welu yee re uké nnépuri pikó riyu lṵ. ² Né fe am asei kecáá maa re pi meyíkiyiki Uléécaá pikéi kémee ημόσπυλῆ. Amá menyuwe ye pee pi párlῆ. ³ Ápi ceri lē ke Uléécaá uu ye n tíyese usoi úu ne pansé asei ute, ápi pee piicee cire n wéési piké ne pansé asei pite, ápi pee lē ke Uléécaá uu ye usoi m pansese asei ute pitíki yulu. ⁴ Kirisi ye isé rínanḡe paasele re Uléécaá uké pē nnéi pee ne kefa u n tenelē pansese asei pite uinipee-i.

Nkó yee Uptima ne kefa n tenelē tiyu ke Uléécaá uu ye lṵ

⁵ Nsímé mmē ke Moisi uu lē ke usoi uu ye isé rintíki úu ne pansé asei ute kecáá ní wói ye mmú re:

Usói nkó yee isé kecáá n sṵne yé isé iyē nnya nfáa yē. ⁶ Amá lē ke Uléécaá uu ye usoi nfatene nnya m pansese asei ute nkó ye mmú re: Kape mepócíre m písei re wóo yé keyómecaa ritaá? Li nkpáni yare pṵ lē teele re wóo yé ha Kirisi súíseme. ⁷ Née kape kṵ mepócíre m písei re: Wóo yé nkpṵ kuhore kémee súípṵ? Li nkpáni yare pṵ lē teele re wóo yé fe uu pikpṵkpṵ kémee Kirisi leseri. ⁸ Li mpí Nléécaasimé kémee wólaalē te íye? Li wólaalē te:

Kepómee ne mpónṵ-i ne kepófa-i ke Nléécaasimé nr̄ we.

Nfatene nsímé mmē kari n yóólē ye mmē. ⁹ Pṵn ne mpónṵ písoi keyu-i n símisi re Yeesu yee Uptima, pṵn kṵ kepófa-i ne kefa n tenelē te Uléécaá ye pikpṵkpṵ kémee u yukuse, Uléécaá yé ripóyu lṵ. ¹⁰ Lē nnya, usoi un ukéfa-i ne Uléécaá kefa n tenelē kuu ye Uléécaá inipee-i pansé asei

ute, un n ηmurei uu háa, Yeesu uu uriyu lolu. ¹¹ Uléécaa Nsímé ritelé ye maa re:

Nkó yee ne kefa u n tenelē, uu isei meluke má. ¹² Líka ái aseii kecáá Usuifi ne mpuri sane ukó kecəpe kóólē. Upíima use ke pinnéi api má. Pē nnéi pee urinyiri n sélei kuu ye ulikó meýá he. ¹³ Li kə Nléécaasimé kémee wólaalē te:

Upíima yèè nkó yee urinyiri n sélei riyu ləle.

¹⁴ Amá iye kapi yé urinyiri sée, pinsá ne kefa u n tenelē? Iye kapi yé kə pee uyē kecáá nsímé kápi píkaí n kómaalē ne kefa tene? Iye kapi yé kə ukecáá nsímé kō, unyine unsá unsímé rin-yóó? ¹⁵ Iye ke písoi api yé nsímé riyóó, pinsá pinyine n tumme re piké riyóó? Lē kapi Nléécaasimé kémee wólaalē te: A tíye pepere nsímé n yóólē nsē ye pinyáni nyamí kpa. ¹⁶ Amá pē kapi rin-yóó ápi pinnéi Nsímé Kεcire mmē ηmurei. Esayi ye uritelé-i wói re: Upíima, wóo nkpáni mmē kari rin-yóó kutu ricə? ¹⁷ Lē nnya, nsímé ke usoi uu ye n kō mee ye tíyese uú ne kefa tene. Nsímé ke usoi uu ye n kō mee nní Kirisi nsímé kapi n yóólē.

¹⁸ Ne pise re: Yare ápi pee nsímé mmē kō, née iye? Pi n konle! Li Nléécaasimé kémee wólaalē te:

Pimetē ye nípá yei tule.

Pirinə ari písoi hái ketē ketə-pə tulu.

¹⁹ Ne re ké kə pise re: Isirayeli pikó ápi mmē kō, née iye? Moisi ye likecáá rinóo pese re: Uléécaa ye maa re:

Né tíyese nókenéfa aké ne mpuri nnyine pikó pee ápi kuséi ní we re nsoipuri tóosi. Né kə tíyese aní ne mpuri nnyine pikó pee ápi mesəhə méka m má wóosi. ²⁰ Esayi ricuruu uu ikari wai uu yóó re: Uléécaa ye maa re:

Pepere ápi pee né n wéési pee né yé,

pepere ápi líka né m písei kam menécire nyíse. ²¹ Amá u Isirayeli pikó nkó maa re:

Keyáa ne keriyu kam sásikεe re ké tó ne mpuri pakareciré mee nnékó ní késu kecəpe nyóonse.

11

Uléécaa úu Isirayeli pikó fóm

¹ Lē kam pise re: Uléécaa ye umpuri fómle née? Ai yé lē! Tinécúruu ye kə Isirayeli ukó le. Ne Apiraham kepirē le nen kə Penyamee mpuri ukó. ² Uléécaa úu umpuri kuu hái mekeeme n wée fóm. Nə Uléécaa Nsímé ritelé kelə kē léise, née yo? Kei ke antepu Elii uú ne Isirayeli pikó ne n wóosi uú ne Uléécaa téni. ³ U kei maa re: Upíima, pi antepuye pee ne mpónóo n símisi kónle api sipónyónsehuú foresi. Menécire kóló kai tíye, pin kə la piké né kpu. ⁴ Te iye ke Uléécaa uu rinóo u pese? U u pese re: Ne písoi ákotokú aseii menécire yekeilenle pee ápi píkaí Paali

* anui n wúlalẽ. ⁵ Limɛcɔ ke Uléécɔa uu kɔ nfáani ketẽ nké-i písoi nkáripí ne uipeelée wée un umɛcirɛ yekeilẽ. ⁶ Lẽ nnya, nfanarɛ ke Uléécɔa uu ne pi wée, áí rɛ pimɛwai sɔnɛ nnya. Insá lẽ, Uléécɔa ipɛelée íí yé pɛɛ ípɛelée yíkíyiki. [In kɔ rɛ pimɛwai sɔnɛ nnya, áí pɛɛ ípɛelée kuu pi nyíse. Mɛwai sɔnɛ ihéé íí ípɛelée ihɛɛ kapi yɛ usoi n hɛ.]

⁷ Lẽ nnya, íyɛ nkpéni? Tɔ maa rɛ Isirayɛeli pikó ápi lẽ kapi n wéesi yẽ. Amá pẽ ke Uléécɔa uu pikecɔpɛ n wée nmanɛ pɛɛ lí yẽ áí pitórɔɔ atu tápisi. ⁸ Li Nléécɔasímé kémɛɛ wólalɛ te:

Uléécɔa yɛ pimesɔhɔ rikipile, uu piinipɛɛ yarii ápi yɛ pɛɛ yẽ, uu kɔ piatu tápisi ápi yɛ pɛɛ kɔ háí nɛ neni-mɛ. ⁹ Tafiti pó nɛ kɔ maa rɛ:

Pianyá iluke iké pi pansɛ ripinɛ nɛ kei kai yé pi n tí líkɛ kelólé-mɛ nɛ pi ha piké pɛɛ pimɛwai kulaa yẽ.

¹⁰ Piinipɛɛ iké nyíinu ápi kape yɛ yẽ.

A tíyɛɛ piké meséɛɛ ritírí n kpúmínlɛ.

¹¹ Nɛ píse rɛ: Lẽ nnya, Isirayɛeli pikó yɛ loole áí nkpáni pikai kuyisɛ weɛ? Áí nkpáni lẽ! Amá pikelólé yɛ tíyɛɛɛ Uléécɔa uu mpuri sanɛ pikó riyu lɔlu rɛ pikefa keké tóosi nnya. ¹² Pikelólé yɛ tíyɛɛɛ ketẽ nnéí akɛ Uléécɔa líkɔ yénu, pikupakarɛciré aku tíyɛɛ mpuri sanɛ pikó ápi Uléécɔa líkɔ yénu. Lẽ nnya, Isirayɛeli pikó nnéí pin nkpéni Yeesu Kirisi rintiki, Uléécɔa líkɔ yé pɛɛ kumúnjé m maa?

Mpuri sanɛ pikó riyu melalɛ nsímé

¹³ Nɔ mpuri sanɛ pikó kam nkpéni nɛ mánɛ. Néɛ Kirisi utumɛ yɛɛ mpuri sanɛ pikó kecɔpɛ n keisi. Kai nní lɛ, lí né láárúle rɛ pikei pɛɛ anénípe-i wɛ nɛn pi wai. ¹⁴ In n la, lí yé tíyɛɛ am nnépurí pikó kufatoi yukusɛ áí nɛ pikecɔpɛ pinyinɛ ayu lɔlu. ¹⁵ Uléécɔa yɛ Isirayɛeli pikó ilúkɛ ritéle uu pɛɛ u nɛ isoipuri tɔrɔɔ pikó kecɔpɛ nsímé nyóɔnsɛ. Un nkpéni kɔ piketonɛ-i pi m pɛɛɛpɔ, íyɛ kai yé pɛé n wɛ? Lí yé nkpáni yarɛ ke usoi uu yɛ n kpu uu pɛɛri!

¹⁶ Pin iluke n wa ápi ifoí wée ápi Uléécɔa hɛ, lí nyísele rɛ Uléécɔa yɛɛ itórɔɔ nnéí te. Pin kuléé kunyinɛ inínjí n kpísi pin Uléécɔa n hɛ, lí nyíse rɛ Uléécɔa yɛɛ ku te nɛ kuilɛɛ-pɔ. ¹⁷ Pisuífi yɛ wɛle yarɛ Olifíyɛɛ kuléé kapi n támisi, Uléécɔa uu kuilɛɛ inyinɛ kérii uu iripɔhɔ kpɛkpɛɛ méwoo n lɛ ilɛɛ mɛelú. Pó nkó, pɔɔ nní mpuri sanɛ ukó, pɔ wɛle yarɛ Olifíyɛɛ kuléé kpɛɛ méwoo n lɛ ilɛɛ. Pi pó kpísilɛ ápi mémɛelú pó mɛelúɛ, pɔn nkpéni kuléé kapi n támisi inínjí mení níru. ¹⁸ Lẽ nnya, kape ilésɛ iyɛ kapi n kérii n nyáni rɛ íí kɛpóyu-i líka tu. Pɔn mɛpócírɛ n taásɛlɛ, a n nyu rɛ áí pɔɔ nnínjí topori, amá nnínjí mɛɛ pó topori.

* 11:4 Paali yɛ pɛɛ piléé píima pinyinɛ lɛ.

19 Pó maa re: Pi ilése iyē kériile piké ne iripòhò né rimeelúse nnya. 20 Asei nmaa ye nye! Pi i kériile re fi nfatene má nnya, amá mpófatenē nnya ke pòò we. Kape mepócíre n taáselē, amá iwame iké pò n we. 21 Pisui fi pēe Olifiyee kuléé kapi n támisi ilese, nípá ne lē Uléécaá úu pi kañne. Pòò nní nlése kapi rimímēelú, kape n nyu re pò kuu yé kañne. 22 Lē nnya, a Uléécaá nfanare ripaí aa un-yupape paí. U ne pēpēe kepíre u riñtò kényu páápúle, uu kutu pi pasa uu pò rínare wai. Lē nnya, li pise re pòké unnare ncee n tikilē. Insá lē, u yé kò pò tiké yare kapi ye nlése rinké mecò. 23 Limecò, pē pin nfatene n yē, u yé kò pímeelú pi pēse. Uléécaá ye rínare mále uké ne pímeelú pi pēse. 24 Lē nnya, pò nkó pòò áa nní Usuifi, pò we yare Olifiyee kuléé kpeé méwoo n le nlese. Pi nlése mmē tikéle api kpē kapi n támisi kecáá tóresi, ái kò pēe re pò kpē nlese yíkíyiki le. In te Uléécaá ye lē wa, íye kúu yé pēe Pisui fi pēe ní we yare kuléé kapi n támisi ilese kapi n kérii isitonē-i i pēse?

Uléécaá yé Isirayēli pikó nnéi riyu ló

25 Lē nnya pímarēcò, ne la ké nó símisi áni kape ne lelee nní m pékaalē kecáá m palei, áni kape kò ne nómenécíre n nyáni yare nò písòhò le nnya. Isirayēli pikó kunai kēmeē, pinyine yé pikómē n yulaalenle Uléécaá uu ha ne ipuri sanē nnéi pisoí umpuri kecáá pikpápò n tenē. 26 Uléécaá uu pēe Isirayēli pikó nnéi riyu lolu yare kai Nléécaasimé kēmeē n wólaalē te: Siyòò-pò ke Úyulale uu léerine.

U yé tíyese Yakupu kumare pikó api kepíre píto u yá.

27 Nkómēine mee tó ne pē kecòpe n wene ye mmē kumúnjé kpe-i kam piakópe pi n sáreine.

28 Pi Nsimé Kεcire yele api pēe panse Uléécaá pilaarò, ai tó wáánáse. Amá ke Uléécaá uu nní pēe pipisaayaha n wée nnya, u pi lalē hái ne nkpéni-me. 29 Uléécaá uu ye lē kuu usoi ne nfanare n he yosí, uu ye kò pē kuu n wée kecáá kemúnjé conse.

30 Nó ne kò pēe Uléécaá pipakare yele. Amá ke pē apí pēe kò nní kupakarecírē m má nnya, Uléécaá uu nkpéni nó íwe téni.

31 Limecò ke pē apí kò nkpéni Uléécaá pakarelē te uké nó íwe té nnya. Amá u yé kò nkpéni pē nómenécò íwe té. 32 Uléécaá ye sisoipipi nnéi kupakarecírē kēmeē yálenle re u la uké sinnéi íwe té nnya.

Uléécaá ye ipakare te

33 A tíye Uléécaá memá ye piye kpa. Umewéésēsòhò ne umenyuwe ye címúle áme kutepine we! Wóo yé fe uké uketahai kuu rinkéne ceri? Wóo yé fe uké ukemúnjé kuu n wai aseí kò?

34 Li Nléécaasimé kēmeē wólaalē te:

Wóo Upíima kemúnjé nyu?

Wóo yé re u yé fe uu mesòhò u kpa?

³⁵ Wóo mefoí linyine u heelē liké ne n we re u yé liute pihēe ceei?

³⁶ Ukeméé ke nípá yo ai léeri. Uyee tíyese ke nípá yo aí we. Umekó kémee ke nípá yo ai kò we. Uléécaá yee nípá píyeyi-pò ipakare te. Amí!

12

Isoi fale piluke Uléécaá pikei kémee

¹ Pimáreco, lē ke Uléécaá uu nní íwe ró n té nnya, ne nó ημόópύselenle re ani nóμενécíre kpisi ani u he yare inyóonseese kecíre. Inyóonse iyē iké n kpáiiḷ in kò ne u sá. Lē kani yé u yáási ai aseí m má. ² Ani kapere ketē nté pisoí mēwai n tikilē. Amá ani tíyese Uléécaá uké mesòhò fale nó he meké nó consese. Kei kani yé pēé ne Uléécaá mela ceri. Nó lisone ne lelee ye u n larisi ne lelee ní nyamí ne kētò-pò ceri.

³ Kefa ke Uléécaá uu ne né n fénne nnya, ne la ké nónnénéí maa re úka uu kapere ye umecíre n taáselē liké tōsí, ái kò pēe aseí má. Amá ani ye kemúnjé wa keké ne n sá. Uléécaá ye nípá úye nfatene ne kumúnjé kunyine hele. Mpá úye uké ne ukepá m pālē.

⁴ Ipiñe ise ke usoi uu má, iyē in ilése kulúí má, ilése iyē in pikei pikó pikó wai. ⁵ Limeco nípá kari nní kulúí ní we, tò wale ipiñe ise tó ne Kirisi kupéneco kémee, tòn ntónéí muleinelē yare ke usoi ipiñe ilése ii nní m muleinelē meco. ⁶ Amá nípá úye ne ulikó ye ní ke Uléécaá uu ne nfanare u n he. Li pise re nípá úye uké ihēe iyē kuu n yōsí ne pikei n̄sone wa. Uléécaá un úye n he re uké antepu pikei n wai, liute uké ye Uléécaá rinyiri ne símisi uu lipikei ne unfatene nnéí n wai. ⁷ Uléécaá un úye n he re uké picò lé, uké ye upikei n wai lin ne pisoí léni. Uléécaá un úye n he re uké n céési, li pise re uké n céési. ⁸ Uyē kuu n he re uké ye picò ikari rikpáse, uké picò ikari n kpariise. Uyē kuu n he re uké kefa n láárú, uké ye ne nfanare he. Nkó yee iwéése n tū uké n̄sone upikei n wai. Nkó yee píwekòó n léni pòóké ye pi lé ne mpòonare.

⁹ Nla n̄n kapere kecáá kecáá nkó. Ani mēwai kópe n kóhò. Ani lisone piwai ne kényu m mahani. ¹⁰ Ani n lakaane yare ke pimáreco api ye n lákaane meco. Mpá úye uké ye uuco pakare uu ye ríyu u waise. ¹¹ Ani kekēi-i n tolú, áni kapere siká m má. Ani n ημόópύlē n̄n kefa kesē ne Upiima pikei wai. ¹² Nórinépòó riké lē kani n tálē n̄n mé nnya n láárú. Ani lelee nó n wéékuselē ne n niñú. Ani piyómeyáhaa ne kényu m mahanlē. ¹³ Ani ye Uléécaá pikó pēe ncóñ kémee ní we lé. Ani kapere ye písányoó ne siká wa.

¹⁴ Ani ye pepere nó n wéékuselē tinóó sone ritikise. Ani ye pisoí rinóó sone ritikise, áni kapere ye úka anóó wa. ¹⁵ Piye pin mpòonare kémee n we, nó ne pē ani kesé mpòonare-i n we, piye pin n tēni, nó ne pē ani kesé té. ¹⁶ Nó ne nópinéco ani nfasimé m

pénélē. Ani kapε limáa-maa ne líyukóō ne nómenécíre m músu. Amá ani ye lē ke úka úu ne kutu n cólē kuwéé-mē nókenémúnē pεse. Ani kapε nómenécíre n nyáni re nō mewéesesōhō mále.

¹⁷ Ani kapε ye unyine mewai kópe ne mewai kópe héele. Ani riηmóōpú ani ye mḗpá úye keyu-i lisōne wai. ¹⁸ Lin yo kuwai n we, in te nókenéméé kai yé léeme nó ne mḗpá úye nóké ne n láárúne, ani li wa. ¹⁹ Pinésáne lala kecire, áni kapε ye mewai kópe ke pisoi api nó n wa nórinécúruu pi héele, amá ani ye riyá Uléécaā ricuruu uké ukuwōi pi nyíse. Li Nléécaasimé ritelé kémee wólaalē te Upiima ye maa re:

Née ye usoi mewai kópe u héele. Née ye mḗpá úye mewai u ceēi.

²⁰ Li kō wólaalē te:

Nkū nn upóláarō n we, a u he uké li, nníré nn u n we, a u he uké n ntí.

Pōn ye lē n wa, anakale wéé kaa lē uriyu kecáá kōōnu.

²¹ Kapε tíye mewai kópe meké pó feriyε, amá póóké lisōne n wai aá ne mewai kópe feriyε.

13

Li pise re tóké kuyu piwéése m pakarelē

¹ Li pise re mḗpá úye uké ye kuyu piwéése pakare. Iwéése íka íi we yee íi Uléécaā kémee n léeri. Uléécaā yee piwéése mpí nní pεe nní ní we tonsente. ² Lē nnya, nkó yee kuyu piwéése pipakare n yúlu ye lē ke Uléécaā uu ní la pipakare yulule. Mpí pεe lē pipakare n yúlu ye pimécire nsímé wéésile re Uléécaā uké ne pi túhaane. ³ Usoi un lisōne n wai, ái we re uké kuyu piwéése kewuu n túúni. Amá pepεe mewai kópe n wai kai pise re piké kuyu piwéése kewuu n túúni. Nénte áa la póké kuyu piwéése kewuu n túúni? In lē, a lisōne n wai, pó yé kapi yé pó m pakare. ⁴ Uléécaā pikei kémee kapi lē we piké ne pó n léni liké ne pó sonesi nnya. Amá pōn mewai kópe n wai, kepówuū keké n túúni. Ai méwoo kapi atéhe múlīl piké ye usoi kutu ripasa. Uléécaā pikei kémee kapi we nnya kapi ye ne uwaikópekóō túhaane api kutu u pasa uké yé te Uléécaā ye ne u wóōsile. ⁵ Lē nnya, li pise re mḗpá úye uké kuyu piwéése m pakarelē. Ai kutu pipasa nnya kani yé pi m pakarelē. Amá li pise re nóké pi m pakarelē te lē kai ne nósínēfa-i nó sá re nóké wa nnya. ⁶ Lē nnya kani kō nní lampoo héele. Uléécaā yee kuyu piwéése tonse re piké lē n wai piké ne upikei kémee n we. ⁷ Ani ye mḗpá úye lē kaní ne riwóme u m má u héele. Ani ye ulampooyóō lampoo héele, ani ítōhō uyεε ítōhō n yósu héele. Ani ye uyē kai m pise re nóké n wuru wuri, ani kō uyē kai m pise re nóké ríyu waise, ríyu waise.

Usoi ne ucō kecōpe nla

⁸ Ani kapε ye úka ne riwóme m má, insá ríla riwome kani yé nómenécōpεcire n lukaane. Nkó yee picō ní la ye Uléécaā isé

ritikile ne iketo-pò. ⁹ Isé yee ní maa re: Kape iwásá wa, kape usoi kpu, kape ye yáai, [kape ye ucò kecáá nnòome wa] kape ye ucò líkò káipi, ne isé icò nnéi ye isé nnyí kèmeε pénelenle re: A upòcò n la yare kaa ripòcúruu ní la. ¹⁰ Nla rín ye usoi cò mewai kópe wa. Lẽ nnya, nkó yee usoi cò ní la ye isé ritikile ne iketo-pò.

Usoi mecire picápine uké ne Yeesu Kirisi mepεεme m mé

¹¹ Nò nkpéni nyule itunje iyē kèmeε kari nní ní we. Li tule re nòké lè nnòni kèmeε yisi. Itunje iye-i ke Kirisi uu yé tiróyu n lò ye nkpéni meyá ne tó rikòle ai tósu péé uye-i karí péé ne Kirisi kefa pítene n kóraane. ¹² Kesine ye ketene tule, keyáa kē yé nfáani tu. Tóké kunmaha kèmeε mewai keróciáa lese tóké fóm, ari pee itòpilū kapi ye ne metéi kèmeε n tó kpísi ari múlú. ¹³ Tò lale ntósé nké n nyamí yare lè kapi ye metunjetéi ne n sòne. Lẽ nnya, tóké merócire tí ne pilukecaainkee anyá ne pítaniré ne méwoo méwoo piwai ne mékperinkpe isoi ne picéñaankee ne kufatoi. ¹⁴ Ani Upiima Yeesu Kirisi isoi kpísi ani tani uké nónésoi kecáá m paílè. Ani kape tiye nónépinje iké ilási nó tónse iké pee ilikáipi-káipi nó n waise.

14

Ani kape ye nòpinéyómeyáhaacò akópe m palè

¹ Ani ye pepεε ápi nfatene kèmeε m páápú yòsí. Ani kape ye n wéési nòké alari pikeméé m má. ² Unyine yé musí re u yé fe uu nípá iluke iye mpuri le, ucò nkó yee úu nfatene kèmeε m páápú pòon ayéhepei ñmane le. ³ Amá nkó yee nípá iluke iye n le úu kape uyee inyine n kóhò n lómiiε. Nkó yee iluke inyine n kóhò páa kape kò nkó yee nípá iye n le akópe m palè. Liriýíkí re Uléécaá ye kò uyē yòsile. ⁴ Pòó úye, pòóké ne ucò ukéikò akópe m palè? Un upikei nísòne n wai néε unsá nísòne pi n wai, uukeisaa kaí ne yē. U yé kam uu nísòne wai, liriýíkí re Upiima ye ñnanje mále uké ne u lè.

⁵ Unyine yé m músu re keyáa kenyine ye kecò fele, ucò pòó re sikucò ye ku. Li pise re nípá úye uké lè kuu meyíkíyiki ukéfa-i m músu n tikilè. ⁶ Nkó yee m músu re keyáa kenyine ye kecò fele ye lè waile uké ne Upiima ríyu waise. Nkó yee nípá iluke iye n le pòó ne kò náásile uké Upiima ríyu waise. Lẽ nnya uké i n le, liriýíkí re u ye iluke iyē kecáá Uléécaá pòonesele. Nkó yee úu n le pòó ne kò lè waile uké ne Upiima ríyu waise. Lẽ nnya, úu kape ye i li. Uyē ne ye kò lè nnya Uléécaá pòonesele. ⁷ Asei kecáá, tó úka úu uricuruu mekócire nnya nfáa má, úka úu ye kò uricuruu mekócire nnya kpu. ⁸ Tòn nfáa m má, Upiima mekò kèmeé kari nfáa má, tòn kò n kpu, Upiima mekò kèmeé kari kpu. Lẽ nnya, nípá tòn n kpu néε tòn nfáa m má, tó Upiima pikó le. ⁹ Kirisi ye kpule uu pεeri un nfáa má re uké ne pikpòkpò ne pepεε nfáa m

má Upiima. ¹⁰Yo nnya ke pɔ́ɔ pɛe upóɔ akópe palē? Née yo nnya ke páa upóɔ waiselē? Tɔ ha ntónéí Uléécaá keyu-i sínle uké ne ró túhaane. ¹¹Li Nléécaasimé ritelé kémee wólaalē te: Née Upiima, ne nfáa mále.

Pisoi nnéí yé kam api kenéyu-i wúla.

Pisoi nnéí api kɔ Uléécaá ríyu waise. ¹²Lē nnya, ḿpá tó úye ye sóntile uké uricuruu ne unnɔ́ lē kuu n wa Uléécaá símisi.

Kape t́ye upóɔ uké ṕɔ nnya akópe wa

¹³Lē nnya, ári kape ye meróɔɔpɛcire akópe m pasiine. Ani yekei re áni yé líka wa lee yé núnécɔ rinkpóuse née lee yé kelólé-mē ne u ní ha. ¹⁴Ne nyule, am kɔ tó ne Upiima Yeesu kupénecɔ kémee yénu ŋmaa re líka ái liriýíkí-me líkperinkpekɔ́. Amá úye un m músu re linyine ye líkperinkpekɔ́, uricuruu kái ne mékperinkpe má. ¹⁵Pɔn lipóluke-luke nnya upóɔ ripɔ́ n caaise, ái níla kémee kaa lē sóne. Kape lipóluke-luke nnya t́ye uyē nnya ke Kirisi uu n kpu uké pɔ́. ¹⁶Ani kape ye wa picɔ́ piké lelee ne ń n sá nnya nkópe yē piké símisi. ¹⁷Uléécaá iyɔ́pi lí piluke ne piníré nkó nnyine kémee we. Amá lē ke Nfáasone nn ye n he nkó ye mu. Lelee nní aseí ne nkíŋniŋe ne mpóɔnare. ¹⁸Nkó yee lē Kirisi pikéi n wai ye ne Uléécaá sále, pisoi ṕɔ ne ye kɔ u n waiselenle.

¹⁹Lē nnya, tóké ye lelee ye ne nkíŋniŋe ní ka ne lē kari yé ne n ŋmóópúsenelē wéési tɔn ne kesé papisi.

²⁰Kape lipóluke-luke nnya Uléécaá mewai caai. Asei kecáá, liluke-luke líka ái mékperinkpe má. Amá in te usoi yé iluke lí, ái lē nnya uucɔ́ ne kelólé-mē sí, ái nyaḿ te uké i lí. ²¹Li nyam te usoi úu kape isare lí née úu kape píta n ntí née úu kape ne lelee ye uucɔ́ ne kelólé-mē ní ha ne rikɔ́, [née úu kape lelee yé uucɔ́ m pepire née lelee yé rinárei u n waise ne rikɔ́]. ²²A Uléécaá keyu-i lē kaa ripóɔ́ruu kepófa kémee nsímé mmē kecáá m músu wa. Nkó yee lē kuu m músu re lisone n wai ye únarekome le, in te úu likemee nkópe níka ne umecire túhaane. ²³Amá nkó yee uliluke-luke nnya n tíru un kɔ pɛé ne lí le ye umecire akópe palenle. Liriýíkí re umewai áme nyíselē te ukéfa kémee kai léeri. Lē ke usoi uu ye n wai un tíru ye akópe le.

15

A ye lelee yé upóɔ rinŋmóópúse wa

¹Tó mpí, tóo nní nfatene kémee m páápú, lí pise re tóké pɛpɛe ápi kahane m papisi rinareí ne kutu ricɔ́ ari lelee ne ró ní sá piwai yá. ²Lí pise re ḿpá úye uké ye lisone wa líké uucɔ́ larisi líké ne u n léni un ne nfatene kémee papisi. ³Kirisi úu pɛé ne lelee ne u n sá kutu cɔ́lē, amá u pɛe wailé yare kai Nléécaasimé kémee ukécáá

n wólaalē te: Alē nyē kapi pś Ulééca n lámaankē ye kenécáá pēemele. ⁴ Lē nnéi lē nni hái mekē-me n wólaalē ye wólaalenle liké ne ró n céesi. Li pise re Nléécaasimé ritelé tē tiké tíyese tóké pikáhá-káhá fe tóké kō ne tirópōō n we tōn ne lē kuu n yekei re u yé ró pa mé. ⁵ Ulééca yē ye n wa usoi uú ne káhá-káhá uu kō ne uripōō n we uké tíyese tóké Kirisi Yeesu mewai n tikilē, mpá úye ne ucō pin ne kemúnjé kesē má. ⁶ Lē nnya, ani nónnénéí ripéne ani rinóō rise kēme Urópiima Yeesu Kirisi Usaa Ulééca pakare.

Isoipuri nnéi nnya ke Kirisi uú ne Nsímé Kεcire ka

⁷ Ani nómenécōpεcire nsōne m múnlē yare ke Kirisi uu nó ní yōsí uu múlú mecō, liké ne Ulééca rinyiri riñtaáse nnya. ⁸ Asei kecáá, Kirisi ye pansεle Pisui fi ukεikō uké ne lē ke Ulééca uú pēe n yekei re u yé pipisaayaha wa n wa nnya. Un lē n wa, liké pēe nyíse re u ye lē kuu ní ma wale. ⁹ Mpuri sanε pikō pś né kō íwe ke Ulééca uu pi n tē nnya urinyiri ritaáse, yare kai ke Nléécaasimé kēme n wólaalē te:

Lē nnya kam isoipuri kecōpe ripónyiri haane

am kō siyóme yom amí ne tipónyiri taáse. ¹⁰ Li kō wólaalē te:

Nó isoipuri, nó ne Ulééca pikō ani kesé mpōōnare yē! ¹¹ Li kō wólaalē te:

Nó isoipuri nnyí nnéi, ani Upiima rinyiri ritaáse,

Isoipuri nnyí nnéi iké u ritaáse! ¹² Esayi pś ne kō woi re:

Isai keyase ye sōntile keké isoipuri

pikō kecáá m paílē.

Pi yé kam apí ne u n tálē.

¹³ Ulééca yē ye usoi ripōō n larukuse uké nfatene kani m má ne ritiki uú ne mpōōnare ne nkínjine meyā nó he. Nfáasone nnañe nké lē kani m mé titaáse.

Pōoli ye ncée mále uké woi yare kuu nni ní woi

¹⁴ Pinémáreco, tinécúruu ηmaa ye nyule re nō mpá yo kēme mewai sōne waille. Nō kō menyuwe nnéi mále nōn kō tulaalē te nó fe ani nómenécōpεcire n célaane. ¹⁵ Mpá ne lē, ne ritelé ntí kēme isímé inyine meyā ne kényu mahanle am wólu ké ne lē kani pinyuwe m máálē nó léise. Ulééca kefa kuu né ní fénne ye lē ncée né he nen ne lē nó wólu. ¹⁶ U ne né ke fénnele re ké mpuri sanε pikō kēme Yeesu Kirisi rinyiri riyóó. U né wéle uu ilúké yekei re ké Unsímé Kεcire riyóó mpuri sanε pikō piké ne m panse inyóōnse ye ne Ulééca n sá nnya. Nfáasone yé tíyese apí n we yare ihεe ye ne u n sá kapi ilúké n yekei. ¹⁷ Lē kam nni tó ne Kirisi Yeesu kupéneco kēme n wai nnya, né fe am Ulééca keyu kēme rikókōri n wai. ¹⁸ Liriyikí re ám yé kaha ké nféé nnyine rikpápō, insá lē ke Kirisi uú ne né rintiki uú ne wai re mpuri sanε pikō piké ne Ulééca n waise nkó. Nnésímé ne menéwai meé tíyese kuú ne lē wa, ái née wa. ¹⁹ Ulééca Nfaasone meé lē

mewaisanja ne mewai píima wapisi nń ne nyíse re n rńnaŋe mále. Lelée tíyese kam fe am hái Yerusalem-pò Kirisi Nsímé Kεcire meýǎ yóó amí ne Ilirii tulu. ²⁰ Ne waisele re ké Nsímé Kεcire riyóó kei ke úka úu kahane Kirisi nkó rńka n kó ái kape wa re ne ucò rikui kuu n yekei kecáá mmele ritòsi nnya. ²¹ Ne lē waile yare lē kapi Nléécaasimé kέμεε n wóí re:

Pē kápi pikai unsímé n símaalē yé kam api u yenu.

Pepee ápi unkó rńka n kómaalē yé kam api n-asei kom.

²² Lē nnya, kaí ne nkpeni tu, ám kahane kéyu n yē ké nókenéméé hapò. ²³ Amá pikei ápi nkpeni silò se-i ne né we. Hái aŋmē anyine-me kai ripòó né we re ké pilóólú nó hapò. ²⁴ Amá ne lalē nen píyei Esipaanyi n tósu, ké nókenéméε ritikipò ké nó rilóólú tóké nkáripí nókenékúrí tone rinépòó riké kpu, ani pee limemáá né léni amí ne nnécée nòŋ. ²⁵ Amá Yerusalem kam itunje nnyí kέμεε tósu ké ha Uléécaá pikó pee kei-pò ní we lē kelene. ²⁶ Uléécaá pikó pee Masetuwaani ne Akayii-pò ní we ye símaane re piké siwóó tóhò piké ne Uléécaá pikó pee Yerusalem kuyu-i ní we pin íwe má lē. ²⁷ Piricuruu pee ne piripòó lē wa. Asei kecáá, li kò pee pise re piké lē pi wa. Liriyíki re Pisuiŋi ye Uléécaá piyulale ne mpuri sane pikó hóonele, ápi lē ke Uléécaá uu pi n he ne mpuri sane pikó yè. Lē nnya, li pise re mpuri sane pikó pòóké kò pē ne pilikó kapi m má lē. ²⁸ Nen pikei pē m masí, nen kò ítòhò iyē pi rimmúise, né pee nókenéméε ritiki amí ne Esipaanyi tómpò. ²⁹ Ne kò nyule re nen ha nókenéméé n hapò, Kirisi yé ne né ritiki uu ne meýǎ nó kpá.

³⁰ Pimáreco, Urópíima Yeesu Kirisi rinyiri kέμεé ne rńla ke Nfáasone nn tó n he kέμεé kam nó ημόópúselē te ani ye kenécáá Uléécaá yáási. Ani Uléécaá yáási ani atòpi né n léni re ³¹ ám kape pepee ápi Yutee keteni-i Uléécaá m pakarelē anipe-i lóipò. Ani kò iwele ne né lē te Uléécaá pikó piké ha ítòhò iyē kamí ne nní Yerusalem n sí nšone yosí. ³² Lin lē n wa, kam yé pee nókenéméε tuiپò ne mpòonare. Uléécaá un kò n la, am nókenékúrí tone am nkáripí wénte. ³³ Uléécaá yee ye nkíŋniŋe n he uké nónnénéí kekúrí n we. Amí!

16

Pòoli ye uricuruu písoi yáási

¹ Ne uróyíi Fepee yee Senikirresi-pò Uléécaá icápine kέμεε pikei n wai nó pááipòle. ² Ani nšone Upíima rinyiri kέμεε u yosí yare kai m pise re Uléécaá pikó piké yóoine. Ani kò ne kutu u n colē, non lē nnéi kuu yé nó m pise re ani u wa kέμεε u léni. Uyē ticuruu ye kò písoi meýǎ lénle uu kò né léni.

³ Ani kò Pirisili ne Akilasi yáási. Pinékeico ye pi. Tó ne pē tó kesé Kirisi Yeesu kekei kέμεé we. ⁴ Pi nkpo hεirele apí ne

nnéfáa yósu. Ai menécíre née pi pònnese. Ulééca icápine nnyí nnéi pikó pɛɛ mpuri sane pikó kémee ní we ye kò pi pònnesele. ⁵ Ani Kirisi pikó pɛɛ ye pikɛyò-i n cápine nnéi yáási. Ani kò unésáne lala Epayinɛeti yáási. Uyɛɛ Asii kuwéé-mē mefoi ne Kirisi kefa tenɛ. ⁶ Ani Maari yɛɛ nókenécáá meyá n náasi yáási. ⁷ Ani pinémárecò Anturonikuusi ne Yuniyasi yáási. Tó ne pē ne pɛɛ kesé kukpaniilee-i wele. Pi Kirisi pitumɛ pinyine le ke písoi api ní la hái. Ticuruu pi pɛɛ Kirisi pikó le née kelene panse uukó. ⁸ Ani Upíima kupénecò kémee unésáne lala kecire Ampiliyatuusi yáási. ⁹ Ani urókɛicò Uripɛɛ yáási. Tó ne uyē tó Kirisi pikei kesé wai. Ani kò unésáne lala Sitakiisi yáási. ¹⁰ Ani Apelɛɛsi yɛɛ n nyíse rɛ u Kirisi ne kefa tenelenle yáási. Ani kò Arisitopuuli keyò pikó yáási. ¹¹ Ani unémárecò Erootiɣò yáási. Ani Narisiisi keyò pikó pɛɛ Upíima ne kefa n tenelē yáási. ¹² Ani Tirifɛɛni ne Tirifoosi yáási. Pinósi pinyine ye pi, pɛɛ Upíima pikei n wai. Ani Perisiiti yáási. Unósi unyine isoi kam ní la hái lo. U meyá Upíima pikei kémee náásile. ¹³ Ani Rufuusi ke Upíima uu n wée ne uuni ke née ye kò n sée rɛ unéni yáási. ¹⁴ Ani Asenikiriti ne Filekòò ne Herimɛɛsi ne Paturopasi ne Herimaasi ne pimárecò pɛɛ pikɛmɛɛ ní we yáási. ¹⁵ Ani Filolòki ne Yuli yáási ani kò Neree ne uuyei ne Olimpasi ne Ulééca pikó pɛɛ pikɛmɛɛ ní we nnéi yáási.

¹⁶ Ani nómenécɔpɛcire yáhaane ani memárecò pirane. Ulééca icápine nnéi pikó ye nó yáási.

Nsímé tɔròò

¹⁷ Pimárecò, ne ikari nó kpáselenle rɛ ani nómenécíre tí ne pɛpɛɛ pikóólentɛne ne picókòi n sónaari. Lē kapi n wai ne lē kapi n céési ye ne icélaa iyē kani ní yósi memíi wele. Ani pikékúrí rinyòsò. ¹⁸ Ai Urópíima Kirisi pikei ke lipite pē mpuri api lē wai, amá pikuloi likó kápí ne náási. Pi ye nnólari ne akéhe ne fele api pɛpɛɛ ápi líka kumúnjé n nyu kiraasente. ¹⁹ Amá in nóò, nípá úye ye nyule lē kani Upíima m pakarelē. Lē nnya ke rinéppò ari nó nnya láárú. Ne la rɛ ani mɛwéésɛsɔhɔ m má nɔn ne lisɔne wai, nóinésoi iké n kpáiiilē nɔn ne likópe kaase. ²⁰ Ulééca yɛɛ ye nkínɛɛne n he yé nfáani Setani ritékéé uu nóanána metene u wai.

Urópíima Yeesu uké ípɛelée nó nyíse! ²¹ Unékeicò Timotee ye nó yáási. Pinémárecò Lusiyuusi ne Yasòò ne Sosipatɛɛ pò ne kò nó yáási.

²² Née Pòoli utelɛwòle, Terituusi yɛɛ rítelē ntí ní wói. Né ne kò Upíima yɛɛ tó ne nnó m pɛneselē tinyiri ne nó yáási. ²³ Kayusi yɛɛ ukɛyò-i kusáne né ní yósi ye nó yáási. Ukɛyò-i ke Kirisi pikó nnéi api ye cápine api keyóme yáási. Kuyu siwóò ucápine Erasiti ne urómárecò Kuwaritusi pò ne kò nó yáási.

[²⁴ Urópíima Yeesu Kirisi uké ípeeléé nónnénéí nyíse! Amí.]

Ipakare tərəə

²⁵ Ani tíye tóké Uléécaá pakare. Liriyíkí re u yé fe uu wai ani nfatene kémee pelu. Yeesu Kirisi Nsímé Kεcire kam n yóólē kuu yé ne lē wa. Nkemeé kuu lēléé hái mekeε-me m pékaalē lesene uké ró nyíse. ²⁶ Li nképni lē ke antepuye api n wói ne rinóo ke Utenεciré Uléécaá uu n he nnya metéí kémee léemεle lin nyáni, ai kə nképni tíyεse ketē nnéí pisoí api li ceru piké ne Uléécaá n waise api kə ne kefa u tene nnya.

²⁷ Uléécaá mecire kóló yεε mewéésesəhə ute. Liké ne Yeesu Kirisi ritiki tóké ne ríyu u n waiselē hái ne nṛpá píyei-pə. Amí!

Títelē foí ke Pòoli uu Korenti pikó n wói

Lelee rítelē ntí kémee ní we

Korenti ye pee Kirisi ketē kémee kuyu píima le. Nsoipuri mee kei n finu nín kumúnjé má. Pikireki ne Róm pikó ne ketunjeleeme pikó inyóonse ye pee kei we. Pòoli yee Uléécaá icápine yee Korenti-i ní we karií (UPM 18:1-18). Pòoli uu kei tone yare aḡmē até kumúnjé, uu tíyese mpuri sane pikó api Uléécaá icápine loni. Efeesi kuyu-i ke Pòoli uu n tóne ai nánai kuu yé rítelē ntí n wói (16:8).

Lē nnya kuu ri n wói ye nní: Kulowee keyó pikó kuú ne kō te Uléécaá icápine ye kériine, pisoi pin Kirisi pitume tési. Te pitele ne mefine kópe ye icápine kémee lonle (1:11). Melírū, Uléécaá icápine pikó pee Korenti-i ní we ye rítelē u papole pin isímé u písei.

Lē ke ifaaci iyē ii n kériinele ye nni:

1. Anó kuu isímé kapi u m písei kecáá m pese (1-6): Nsímé kapi rin-yóó mee nkpéē, aí pepee n tin-yóó. Yeesu Kirisi pitume ye pinnéí Uléécaá pikeikó le (1:10-4:21) Mefine kópe nsímé (5:1-6:20)
2. Menóyóó piicóḡ mpehē mpehē kecáá (7-15): Pisóonne ne ritáne pitone (7) Inyékii ne inyóonse sare kecáá nsímé (8.1-11:1) Icópine kémee mewee ne Upíima kupénecó iluke (11:2-34) Nfáasone ihēe ne lē kari yé ne i n keisi (12-14) Nkpó kémee meyiise (15)
3. Lē ke Pòoli uu piwai ní la ne iyáhaa kuú ne rítelē ntí tenese (16).

Iyáhaa

¹ Nē Pòoli ke Uléécaá uu umela kémee m pansese Kirisi Yeesu utume ne unéco Sósiteni, ² tóo Uléécaá icápine pikó pee Korenti-i ní we rítelē ntí wólu. Tó pē nnéí ke Uléécaá uu n lése uu iyaa yekei uu pi ne Kirisi Yeesu péne uu pi pansese upikó yáasi. Tó kó pē nnéí pee ní pá yei-pó ní we, pin kesé Upíima Yeesu Kirisi rinyiri sélei yáasi. Yeesu Kirisi ye Piupiima le. Uyee kó tó Upíima. ³ Urósáa Uléécaá ne Upíima Yeesu Kirisi piké ípeeléé nó nyíse api kó nkíninje nó he!

Lisone ke usoi uu ye Kirisi kémee nyé

⁴ M pá píyei kam ye nō nnya Uléécaá pōnese re u nó ne Kirisi Yeesu kupénecó kémee ípeeléé nó nyíse nnya. ⁵ U nó ne Kirisi kupénecó kémee mesohó nnéí nó hele ani panse linnéí kémee pimámá, aí ne tósu nsímé piyóó ne menyuwe kéméé. ⁶ Kirisi kecáá nsímé kari nó rin-yóó ye nókenémee iníjí wale rísone.

⁷ Lē nnya, nó mpí nóo nní m mé te Urópiima Yeesu Kirisi yé keyáa umεcire lese uu nyíse, nfáasone lihεεheε líka ái nó párilē. ⁸ Uléεcaa uyē yé nó m múlilē non ne nyenu, aí ha ne keyáa tōrōo tulu re ápi kapε nókenécáa ncaai ríka yē keyáa kē ke Upíima Yeesu Kirisi uu n sónti. ⁹ Uléεcaa uyεε nó n sée re nó ne Ukepipi, Urópiima Yeesu Kirisi nóké ripéne ye aseí ute le.

Mekóólentene mee Kirisi pikó kecōpe ní we

¹⁰ Pimáρεo, ne Urópiima Yeesu Kirisi rinyiri ne nó pise re ani rísone n kómεine, non kō nsímé nse símisi. Mekóólentene áme kapε nókenécōpe n we, amá ani kesē lise ne n náási non kō kemújé kesε má. ¹¹ Pinémáρεo, Kulowee keyō pikó ye né símisi re íkenene ye nókenécōpe wele. ¹² Liasei re pisoí pinyine ye nókenécōpe we, api ye maá re Pōli ke pē api tíkilē, picō re Apoloosi ke pē api tíkilē, picō api kō re Piyεε ke pē api tíkilē. Picō pōo kō re Kirisi ke pē api tíkilē! ¹³ Kirisi ye kériinelenlé? Yare Pōli kapi nó nnya kunapéékōó kecáa kpu née Pōli rinyiri kapi ne míni nó wóle?

¹⁴ Ne Uléεcaa pōonese kám Kirisipuusi ne Kayusi memáá nó úka ucō míni n wóle nnya. ¹⁵ Lē nnya, úka úu yé fe uké re rinényiri kapi ne míni nó wóle. ¹⁶ Ne léise re ne kō Sitefanaasi keyō pikó míni wole, amá am pakare re ne kō unyine ucō piwóle rikpá. ¹⁷ Kirisi úu né tumme re ké pisoí míni wole, u né tummele re ké Nsímé Kecire riyóó. Ai kesoi pipi mesímésōhō kamí ne n yóólē. Insá lē, Kirisi nkpō kuu kunapéékōó kecáa n kpu rín líka yoriye.

Yeesu Kirisi yeε Uléεcaa nnaŋe ne mεwéesesōhō

¹⁸ Kirisi nkpō kunapéékōó kecáa nsímé ye pepεε ncée m pō kémεε nnírisimé le. Tó mpí riyu ke Uléεcaa uu n lō ye nyáni re Uléεcaa nnaŋe ye mu. ¹⁹ Uléεcaa Nsímé ye maá re: Né mpí pεε m músu re pi mεwéesesōhō má mεwéesesōhō caai, am mpí pεε m músu re pi menyuwe má menyuwe waise méwoo.

²⁰ Lē nnya, pepεε mεwéesesōhō m má ne isé picélaa ne nfáani ketē nké písíményuwe pin yei n we, piké léeme piké símisi ké kō nké. Uléεcaa ye nyísele re lē kapi ye ketē kecáa n sée re mεwéesesōhō ye nnírisimé le.

²¹ Mesei ke sisoipipi ási ne simεwéesesōhō cire fe síké Uléεcaa céri kei kuu mεwéesesōhō n lése uu nyíse. Lē nnya ke Uléεcaa uu re u yé pepεε ne nsímé mmú mee nní ní we yare nnírisimé kefa n tene riyu lō. ²² Pisuífi re pinsá mεwaisaŋa n yē, ápi yé ŋmurei. Pikireki pōon mεwéesesōhō wéesi kelenε. ²³ Amá Kirisi yeε kunapéékōó kecáa ní kpu nkó ke tōo símisi. Nsímé mmē rín Pisuífi kémεε kuŋmurei we re piké ne kefa n tene, n kō mpuri sanε pikó kémεε nnírisimé le. ²⁴ Amá Kirisi yeε Pisuífi ne

Pikireki pē ke Uléécaā uu n wée kέmεέ Uléécaā nnaηe ne Uléécaā mewéésēsōhō. ²⁵ Lελεε ní we yare Uléécaā nnirisimé ye sisoipipi mewéésēsōhō likó fele. Kei ke Uléécaā uu ye n wa yare unárei ye sisoipipi rikōhō likó fele.

²⁶ Aní ripaí, pimáρεσ, aní yénu isoi iyē kέmεέ kaní pεε ní we Uléécaā uú ne nó wée. Pē kani n nyáni re pi mewéésēsōhō má ne pináηe-naηe ne píyukóó ápi nókenécōpe kulúí we. ²⁷ Lē ke sisoipipi asi n kpíílē te linírikó ke Uléécaā uu ye kpísi uú ne lē ke sisoipipi asi n kpíílē te mewéésēsōhō likó séése. Lē ke sisoipipi asi n kpíílē te lináreikó ke Uléécaā uu ye kpísi uú ne pεpεε m músu re pi pináηe-naηe séése. ²⁸ Lελεε áí sisoipipi inipεε-i ríyu m má née lē kapi n lómiise née lελεε áí líka n tulaalē ke Uléécaā uu ye ne lελεε ye siinipεε n yi riffíse. ²⁹ U ye lē wale re úka úu kape ne n fe uké ukeyu-i umεcire ririááse nnya. ³⁰ Amá Uléécaā ye nó wéele uu nó kpísi uú ne Kirisi Yeesu nó péne. Uyεε merówéésēsōhō mee Uléécaā-i n léeri. Uyεε tíyesele kari Uléécaā inipεε-i aseí pite. Uyē nnya ke Uléécaā uu ró pansese upikó, uu akópe kέmεε ró lese. ³¹ Ai pεε nkpeni wai yare kai Nléécaasimé ritelé-i n wólaalē te:
Uye un n la uké umεcire ritaáse, uké lē ke Upíima uu n wa nnya umεcire ritaáse.

2

Pōoli ye yóólē te pi Kirisi kunapéékóó kecáá karií

¹ Pimáρεσ, kam nókenémεε n hápō am Uléécaā nsimé aseí nyee m pékaalē nó símisi, áí mesíményuwe píima menyine née awéésēsōhō pape-pape anyine kamí ne nó símisi. ² Ne pεε kenéfa-i wale re ám kape Yeesu Kirisi memáá linyine lico nókenémεε yé, áí ne tósu Yeesu Kirisi kapi kunapéékóó kecáá ní karií. ³ Menárei kam nókenémεε hápō, nfasimé ne iwame píima in né lonaalē. ⁴ Ai menésiményuwe mee anélémpi née mmē kam n yóólē kέmεε pikei wai. Amá Uléécaā Nfaasōne nnaηe mee nó nyíse re mmē kam n yóólē ye aseí le. ⁵ Ai we re nónnéfatenε nké sisoipipi mewéésēsōhō kέmεε n leeri, amá li péé we yare nké Uléécaā nnaηe kέmεε n leeri.

Uléécaā mewéésēsōhō

⁶ Amá mewéésēsōhō ke née kō pεpεε nfatene kέmεε m pi céési. Ai sisoipipi née nfáani ketē nké mekóó née ketē nké kecáá piyōopi ipaa yeε keyáa n tenene mekó. ⁷ Uléécaā mewéésēsōhō ke née pisoí céési. Mekεmεε ye címúle, men kō pékaalē. Uléécaā uké kelene ketē ne keyómε n wa, u pεε yekeile re mekecáá kai yé ne ritiki arí ne umeyōopi yenu. ⁸ Ketē nké kecáá uyōopi úka úu mewéésēsōhō mē ceri. Pin pεε me n ceri, ápi yé pεε Upíima yeε meyōopi n te kunapéékóó kecáá karií. ⁹ Limεσ kai Nléécaasimé ritelé-i wólaalē te:

Lẽ ke úka úu píkai n yénaalẽ née ke úka úu píkai n kómaalẽ.

Lẽ ke úka úu píkai m múḡaalẽ te li we.

Lẽ nnéi ke Uléécãa uu wa uú ne pɛpɛɛ u ní la m m̄é.

¹⁰ Uléécãa ye ne Nfáasone ritikile uú ne t̄́ li nyise. Mesei ke Nfáasone nn ye m̄́pá yo perei, ticuruu aí ne Uléécãa simún̄é see kem̄́e-p̄o m pékaalẽ p̄́ne. ¹¹ Usoi úye yee yé fe uu l̄́lee usoiç̄o k̄́fa-i ní we ceru? Insá uricuruu. Lim̄́eç̄o ke úka úu yé fe uké Uléécãa likó c̄́eri, insá Unfaasone m̄́ecire. ¹² Ai k̄́o nk̄́p̄eni re ket̄́e k̄́eç̄áa kemún̄é kai t̄́ he. Amá Uléécãa yee íp̄eel̄́e ró nyise uu Unfaasone ró he t̄́k̄́é ye ne ulikó c̄́eri. ¹³ Ai sisoipipi m̄́ew̄́éeses̄́oḡo kari ye ne linsím̄́é s̄́imisi. Amá l̄́ ke Nfáasone nn t̄́o n c̄́eesi kari ye ne linsím̄́é s̄́imisi. Pɛpɛɛ Nfáasone m má kari p̄́e l̄́ Nfáasone likó c̄́ési.

¹⁴ Amá usoi nkó yee úu Uléécãa Nfaasone m má úu yé fe uké Nfáasone likó k̄́o. Li ye u n we yare nn̄́irisimé ye mu. Kai nn̄́i re uyee Nfáasone m má ḡman̄́e yee yé fe uu liasei kom nnya, uyee úu Uléécãa nfaa m má úu yé fe uké liasei k̄́o. ¹⁵ Usoi nkó yee Nfáasone m má yee yé fe uu m̄́pá yo ceru uu kóol̄́ene úka úu yé nnyine ȳ́ uké u maa. ¹⁶ Li Uléécãa ritel̄́é-i wólaalẽ te:

Wóo Up̄iima kemún̄é nyu?

Wóo yé fe uu mes̄́oḡo u kp̄́á? Amá Kirisi kemún̄é ne t̄́o k̄́ekó ye k̄́ese l̄́e.

3

Uléécãa p̄́ikeikó k̄́eç̄áa nstm̄́é

¹ Pim̄́áreç̄o, aseí k̄́eç̄áa ám fe ké ne nó s̄́imisi yare pisoí p̄́e Uléécãa Nfaasone m má. Ne ne nó s̄́imisile yare pisoí p̄́e p̄́e pikemún̄é c̄́ire ne n s̄́one, yare pisoí p̄́e k̄́o ne Kirisi pitiki k̄́em̄́e riw̄́á n t̄́isel̄́. ² Mm̄́e kam nn̄́i nó n s̄́imisi ye we yare m̄́epe kapi ye k̄́ew̄́á fenf̄́í n nyense, aí iluke mule-mule inyine. Li we re áni kahan̄́e iluke mule-mule kuluke n tu. Ne nk̄́p̄eni-me ricuruu, áni kahan̄́e ikuluke n tu. ³ Li we re aí Uléécãa Nfaasone mee nó s̄́eni. Ke kufatoí aku nn̄́i n̄́ṓken̄́eç̄ope ní we, áni k̄́o kómeine, aí li l̄́ nȳ́iselenle re n̄́o rinárei málee? Aí li l̄́ nȳ́iselenle re aí Uléécãa Nfaasone mee nó s̄́enii? ⁴ Uç̄o yee un m maa re: P̄́oḡli ke née t̄́ikil̄́e, uç̄o uu re: Apoloosi ke née t̄́ikil̄́e.

⁵ Wóo mp̄́í Apoloosi? Wóo mp̄́í P̄́oḡli? Nénte t̄́o nt̄́ón̄́é Uléécãa p̄́ikeikó kp̄́ará l̄́e, kaí ne rintiki aní ne Yeesu k̄́efa t̄́ene. Mp̄́á úye ye up̄́ikei ke Up̄́iima uu u ní pa waille. ⁶ Née kuléé t̄́amesi, Apoloosi uu míni ku yakasi, amá Uléécãa yee ku peise. ⁷ L̄́e nnya, aí uyee n t̄́amesi yee linyine wa née uyee míni ku n yákasi yee linyine wa. Amá Uléécãa yee ku m peise yee m̄́pá yo wa. ⁸ Uyee n t̄́amesi ne uyee míni n yákasi ye s̄́ále. Mp̄́á úye ye p̄́ikeç̄ope s̄́ontile uké l̄́e kuu up̄́ikei n wa ih̄́éé ȳ́osi. ⁹ Uléécãa ke

τόω νε κεςέ κεισι. Νό γε nkpéni wa yare ukεcαρε νέε ukulee kuu m móm.

¹⁰Uléεcαα γε νε κεφα νέ fénnεε uu tíyεσε αní n we yare umóme sōhō γε rikúí n yekei, ucō uú weri uu rikεcάά móm. Lē nnya, li pise re nḗpá úye uké n nyu re íye kuu rikεcάά móm. ¹¹Li we re rikúí ye piyеkei máálenε. Tετεε Yeesu Kirisi. Úka úu fene uké rimemáá riféé rinyine rícō yekei. ¹²Uye un wura νέε nwóóweni νέε apare néíkóó νέε ana νέε ahóoyui νέε ayúí n kpísi un ne rikúí tē kecάά m mō, ¹³li keyáa sóntile liké nḗpá úye pikei lese liké nyíse. Nna yé ha ketúhaaneyaa kē ketúnjé n wele, Uléεcαα uu pεε nḗpá úye likeikei nkεμεε waipō aí ne nyíse re li nyamí νέε áí nyamí. ¹⁴Uye likeikei linsá nna mmē kέμεε n tore, liute yé ihéé yōsí. ¹⁵Amá úye likó lin n tore, uyē ye loó. Uléεcαα yé uriyu lō, amá li pεé wele yare nna kecōpe ke liute uu lompo uu léeri.

¹⁶Ani nyu re nō Uléεcαα keyō le, Unfaasone nn nókenémeé wee? ¹⁷Uye un ke n fori, Uléεcαα yé kō liute fori. Li we re Uléεcαα kekó ye ke. Nōó nni lē ukeyō kē.

¹⁸Nó úka úu kape umεcire kiraase. Nó úye un m músu re u ketē nké kecάά sisoipipi mεwéεsesōhō má, liute uké pansε yare uníri uu pεé ne meyíkíyiki wai uyεε mεwéεsesōhō m má. ¹⁹Lē ke sisoipipi asi ye n sée re mεwéεsesōhō ye Uléεcαα kέμεε nnírisimé le. Lē nnya kai Nléεcaasimé ritelé kέμεε wólaalē te: Mεwéεsesōhō pikó cire menjumpsisōhō ke Uléεcαα uu ye ne pi tí.

²⁰Ai kō kpá re:

Upíima ye mεwéεsesōhō pikó simúnjé nyule,

un kō nyáni re ási ye líka yoriye. ²¹Lē nnya, úka úu kape ucō ne n tálē un ne umεcire taáselē. Li we re nōó nḗpá yō te. ²²Liké Pōoli νέε Apoloosi νέε Piyεε νέε ketē nké nnéi kecάá likó νέε nfáa νέε nkpō νέε nfáani ketē nké likó νέε masí kepire likó, nōó nḗpá yō te. ²³Kirisi yeε nó te, Uléεcαα póon Kirisi te.

4

Kirisi pitume

¹Lē nnya, li pise re pisoí piké tō Kirisi pitume n nyáni re tō upikeikó le. Uléεcαα ye uasei nyεε m pékaalē arónipe-i wale re tóké pisoí a cereise. ²Li meyíkíyiki pise re pin úye anipe-i linyine n wa, liute uké aseí m má. ³Ai né cōnjē te nóké ne né túhaane νέε nóké pisoí kέμεé ne ketahai né tone. Tinécúruu ám kō níka ne menécire túhaane. ⁴Am nnékópe níka kenémúnjé-i nyáni. Amá áí pεε re lelee nyíselē te ne aseí ute le. Upíima ηmane yeε nnékó túhaane. ⁵Lē nnya, áni kape úka kecάá níka m músu Uléεcαα ituje kuu n yekei iké kelenε tu. Ani Upíima mekame m mé. Un piyei n ka, u yé metéi kέμεε lē nnéi lee kuḗmaha-i m

pékaalē pékele uu pisoι simúnē see pisifa-i ní we pérése. Kei ke mpa úye uu yé pee uipakare yosi.

⁶ Pimárecō, tō ne Apoloosi kecáá nsímé kam kpisi ké ne meyu mmé asei nó céési. Ani kape ye n náasi nōké wa liké lelee n wólaalē tifaau. Ai nyam te unyine uké ye rikókōri nnya usoi kecáá rikpá uú ne ucō n ημέλυ. ⁷ Wóo pó símisi re pś ne picō fe? Pōn yo m má, ái Uléécaá yee pó li hee? Kai nní Uléécaá yee pó pa, yo nnya kaa pee mepócíre taáselē yare ái unyine yee pó pa?

⁸ Li siwōo nkpéni lē nó tórilē hái! Nō nkpéni lē pimámá le! Nō nyu re nō iyóopi lele ái ne tō. Nōn pee mesei iyóopi n tū, li yé pee ró n láarú re tō ne nnó yé i tone. ⁹ Li né we yare ketóne pírē-pō ke Uléécaá uu tō pitume yekei. Tō we yare pē kapi ye ne n túhaane pin la piké kukpépi-i pi kō. Ketē nké nnéi kecáá ne piléécaatumē ne sisoipipi inipee-i kari yánaalē. ¹⁰ Tō ne nkpéni Kirisi nnya panselē piníri, nōo pee ukupéneco kémee pansē pisōhōo! Tōo pinárei, nōo pináηe-naηe. Nōo píyukōó, úka úu tō waiselē! ¹¹ Nkú ne nníré ye ró múilenle hái ne nkpéni ituηe nnyí-i. Litane-tane ye kō ró páriilenle. Ipépi-i karí we, ári kō ketóne yíkíyiki má. ¹² Tō ηmóópúlenle tōn ne arónipe keisi. Pin tō lámisi, amá tōn tinōo sōne pikεcáá símisi, pin tō wéékuselē tōn kahari. ¹³ PISOI pin kerócáá nkópe n símisi, tō ye pi n kpurukεεle. Hái ne nkpéni ituηe nnyí-i pisoι ye ró nyánile ketē nké kecáá yare ayúí pééi-pééi née yare likpárákáo.

¹⁴ Am nsímé mmú nó wólu re isei iké nó wa, amá ne nó wólu re ké icélaa nó pa yare sinépipi lala kecire. ¹⁵ Mpa nōn n ka nōn pisoι m má ápi kúkeentene we, pee Kirisi nsímé kémee nó n nyólu, ái re pisáa kulúí kani lē má. Néε Nsímé Kecire ne ritiki amí ne wai Kirisi Yeesu kémee nōunésáa. ¹⁶ Lē nnya kam nó ηmóópúselē te ani menéco n we. ¹⁷ Lē nnya kam kenépipi lala kecire Timotee nókenémee tumpō. U asei ne Upíima tikilenle. U yé nó léise lē kam inésoi kémeé ne Kirisi n sōne, ne lē kam mpa Uléécaá icápine íye-i n céési.

¹⁸ Nókenécōpe, pinyine ye músu re ám nókenémee sōnepō, pin lē nnya rikókōri wai. ¹⁹ Amá Upíima un n la, né nfáani nókenéméé hapō ké pee yé te pepée nní rikókōri n wai ye méwoo símisile née pi nínaηe nnyine mále. ²⁰ Uléécaá iyóopi íi nnóosimé likó linyine, amá nínaηe pinyíse ye pi! ²¹ Yo kani wée? Ké nséi ne nó léepō née ké níla ne hapō liké tō ne nnó kecōpe n láarú?

5

Isoi kpára yee Kirisi pikó-i ní we nstmé

¹ Pi mpa yei símaankeε re pisoι ye nókenécōpe isoi kpára wailē. Hái isoi kpára iyē icō íi pepée ápi Uléécaá n wuru kémee we. Pi símaankeε re nókenécōpe, unyine ye ne usáa unōsi sóile.

² N̄on k̄o p̄é n̄e we n̄on n̄ómenéc̄íre fuuselē, ái n̄kp̄áni n̄ó we re n̄oké n̄kp̄o tone n̄oké m̄ewai m̄ē ute n̄ókenéc̄op̄e lese! ³ M̄p̄á ke n̄é ám̄ n̄ókenéc̄urí n̄í we, ne p̄ee keném̄ún̄j̄e nn̄éi ne n̄ókenéc̄urí wele. L̄ē n̄nya, n̄é ne uȳee isoi k̄p̄ará iȳē n̄ wai ns̄ímé pitúhaane masile yare ne n̄ókenéc̄urí kei wele. ⁴ Ani Up̄íima Yeesu rinyiri ne n̄ cápinelē k̄e keném̄ún̄j̄e k̄ém̄ee n̄ókenéc̄urí n̄ we. Ani Ur̄óp̄íima Yeesu n̄nan̄je k̄ém̄ee ⁵ liute uȳē Setani anipe-i wa uké u wukei uké k̄pu Uléécaá uké p̄ee fe uké keyáa k̄ē ke Up̄íima Yeesu uú ne pisoí n̄ túhaanene uriyu lo.

⁶ Ai lis̄one linyine kaní ne nn̄i n̄ómenéc̄íre taáselē. Ani nyu re n̄kp̄ónót̄o p̄ite f̄íi p̄ee ye pik̄p̄ee nn̄éié nyépukusee? ⁷ M̄ewai k̄op̄e ye we yare n̄kp̄ónót̄o p̄ite. L̄ē n̄nya, ani n̄ókenéc̄op̄e me lese, ani p̄é n̄ we yare pik̄p̄ee fale p̄ee ápi n̄kp̄ónót̄o p̄ite m̄ má. L̄ē ticuruu kani nn̄i piwée máálē. Pi Kirisi kp̄ule yare ír̄ós̄an̄ kari ye ne n̄kp̄o melóó anȳá n̄ li. ⁸ L̄ē n̄nya, t̄oké anȳá nȳē li n̄kp̄ónót̄o p̄ite kp̄ure ne ík̄iraase ne rik̄p̄ákárá ári kape n̄ we. Amá t̄oké anȳá nȳē li ne ak̄p̄ónó nȳee áa p̄ite m̄ má, ne kefa k̄ese ne aseí.

⁹ Ne r̄itelé f̄oi t̄ē kam n̄ó n̄í w̄oi kam̄ ne nt̄i rink̄p̄á k̄ém̄ee n̄ó s̄ímisi re n̄ó ne isoi k̄p̄ará pik̄ó áni kape líka k̄ém̄ee m̄ p̄enelē. ¹⁰ L̄ē kam̄ nn̄i n̄ó n̄ s̄ímisi, ái pisoí k̄p̄ará mesame ket̄ē kec̄áá n̄ée nw̄óonaap̄i pik̄ó n̄ée piyaaluke n̄ée p̄ep̄ee piléé n̄ nȳóonse ns̄ímé kam̄ s̄ímisi. In p̄ee l̄ē, ket̄ē nké kec̄áá kani p̄é lelu ne. ¹¹ Ne lalé k̄é n̄ó s̄ímisi re úye un t̄e u Kirisi ukó le, un k̄o p̄ee isoi k̄p̄ará wai, un nw̄óonaap̄i má n̄ée un piléé nȳóonse, n̄ée un pisoí lámaankee n̄ée un útapome n̄ée uyaa, áni kape líka k̄ém̄ee m̄ p̄enelē, áni kape ye ricuruu iluke ne liute rip̄éne. ¹² Inéyo ne ket̄hai pik̄ó nk̄ó. P̄ep̄ee Yeesu n̄ tik̄ilē kaí ne s̄á re n̄oké ne túhaane. ¹³ Uléécaá ye p̄it̄ahaik̄ó túhaanene. Li Nl̄éécaasimé ritelé-i w̄ólaalē t̄e: Ani usoi k̄p̄áaree n̄ókenéc̄op̄e lese.

6

Kirisi pik̄ó m̄ec̄op̄ec̄ire sit̄hai pis̄eleine ns̄ímé

¹ Picé pin unyine ne uuc̄o kec̄op̄e n̄ we, yo n̄nya k̄áni ye Uléécaá pik̄ó k̄ém̄ee túhaane, ani ye p̄é ha p̄ep̄ee ápi Uléécaá n̄ wuru k̄ém̄ee túhaane? ² Ani nyu re Uléécaá pik̄ó p̄ee masí sisoipipi nn̄éi túhaanenee? In n̄kp̄éni re n̄ó ke Uléécaá uu k̄p̄ísine re ani ne sisoipipi nn̄éi túhaane ní, íye kai wa k̄áni ye p̄ee fe n̄oké sisimé s̄íns̄ap̄i túhaane? ³ Ani nyu re t̄óo masí ne piléécaatume túhaanenee? Yo ye p̄ee n̄kp̄éni ket̄ē nké kec̄áá sisimépi? ⁴ Yo n̄nya ke picé ap̄i ye pin unyine ne uuc̄o kec̄op̄e n̄ we, ani ye p̄é ha p̄ē ke úka úu Yeesu pik̄ó kec̄op̄e n̄ k̄éeni k̄ém̄ee túhaane? ⁵ Ne nn̄i s̄ímisile re liké iseí n̄ó wa. Yare úka úu n̄ókenéc̄op̄e m̄ewéeses̄oh̄o má un yé fe uu ns̄ímé pim̄árec̄o kec̄op̄e k̄énee? ⁶ L̄ē n̄nya, li p̄ee p̄ise re Yeesu ukó ne uuc̄o piké sit̄hai

n séleinee? Ai kō pee re pepeē ápi Kirisi n tíkilē kēmee kapi yé pitúhaane haa?

⁷ Nōn nómenécōpecire sitahai n séleine, li nyísele re nō loole hái. Yo nnya káni ye n kahari unyine uké mese menípee nō lí? Yo nnya káni ye tíye nólínényine liké mese unyine-i riséé? ⁸ Nō ŋmaa, nōō meníne pinípeeluke má, nōō kō nōkenémee nōpinécō cire, Yeesu pikó likó sééselē! ⁹ Ani nyu re piwaikópēkōó ápi Uléécaā iyōōpi yēnunee? Akpéri áa we, pepeē isoikpára n wai ne pepeē piléé ní nyōōnse ne pitisi ne pinósi pee méwoo méwoo n wélaanentene ne pitisi pee ne pipicō n sói ¹⁰ ne piyaa ne pepeē nwóónaapí m má ne pítapome ne pepeē picō n lámaankee ne piyaaluke úka mpuri úu Uléécaā iyōōpi yēnune. ¹¹ Isoi iyē kēmee ke nómenéyá amé pee we. Amá Uléécaā ye nkpéni nōanékpōpe hēerele uu tíyese ani panse upikó. Uu tíyese Nfáasōne nn Upíima Yeesu Kirisi rinyiri kēmee nō pansese aseí pite uinípee-i.

Iye ke Yeesu ukó uu yé uipiñe ne Uptima ríyu waise?

¹² Pinyine yee maa re: Ne meyíkíyiki ncée mále nen yé mpá yo wa, amá ái mpá yo yee yé né yóriye. Né fe am te: Ne meyíkíyiki ncée mále nen yé mpá yo wa, amá ám ŋmureine linyine liké ilási né tónse. ¹³ Nō ye kō maa re: Kefa nnya ke iluke íí we. Iluke nnya ke kefa pōō kō we. Amá Uléécaā yé keyáa lē nnéi kētō waise. Amá usoi ipiñe íi iwásánkaí nnya we. Upíima nnya ke isoipiñe íí we, Upíima pōōn kō isoipiñe nnya we. ¹⁴ Uléécaā yee pikpōkpō kēmee Upíima n yukuse ye kō ne unnañe pikpōkpō kēmee tō yukusenē.

¹⁵ Ani nyu re nónépiñe ye Kirisi ipiñe ilese inyine lee? Né fe am pee Kirisi ipiñe ne unósi wásánkaí ikó pénee? Aai yé lē wa! ¹⁶ Ani nyu re úye ne unósi wásánkaí pin timpéne, u ne uyē ne wale ipiñe iseé? Li Nléécaasimé ritelē-i wólaalē te piketé ye ripéne ápi panse ipiñe ise. ¹⁷ Amá úye ne Upíima pin timpéne, u ne uyē ápi Nfáasōne nse m pénelē.

¹⁸ Lē nnya, ani iwásánkaí meyíkíyiki n wuru. Mewai kōpe tōōō mmé nnéi ke usoi uu ye n wa áme ye ne uipiñe rikō. Amá úye un iwásánkaí n wai uipiñe cire kuu nkópe wai. ¹⁹ Ani nyu re nónépiñe yee Nfáasōne ke Uléécaā uu nó n he nn nōkenémee we keyōō? Ani nómenécíre te. ²⁰ Uléécaā ye nnéi píima nōkenécáá hēelele uu ne nó lōlu re uké nó n te. Lē nnya, ani nónépiñe kpísi aní ne ríyu u waise.

7

Pisōōnne kecáá nsímé

¹ Tóké nkpéni nsímé mmē kani né ní wóí nōn né písei ripáí nké! Li nyamí te utisi úu kape unósi kpísi. ² Mpá ne lē, iwásánkaí

mɛwai nnya, li kutəsi we re m̄pá utisi úye uké uunəsi cire m má, m̄pá unəsi úye uké uula cire m má. ³ Li nyam̄ te utisi uké ye l̄e kai m pise unəsi wa, unəsi p̄o k̄o limɛc̄o ula wai. ⁴ Ai unəsi yee uipin̄e te, ula yee i te. Limɛc̄o, ái utisi yee uipin̄e te, unəsi yee i te. Ai unəsi yee umɛc̄ire te, ula yee u te. Limɛc̄o, ái utisi yee umɛc̄ire te, unəsi yee k̄o uȳe te. ⁵ Uka úu kap̄e ye umɛc̄ire ne uc̄o ȳe. Amá in te n̄o lal̄e n̄aké ne piyómeyáhaa kutu ric̄o kani yé fe ani kóm̄eine aní ne l̄e wai. Ai kap̄e ye k̄o n̄an̄ai n̄aké ne piyéntine m pel̄e re Setani úu kap̄e nó peik̄ee n̄aké nómenéc̄ire pimúlú p̄oone nnya.

⁶ L̄e kam nní nó m̄ ma ái isé kam nó p̄al̄e, amá nc̄ee kam nó nyíse. ⁷ Ne peé la re p̄isoi nnéi piké menéc̄o n we. Amá m̄pá úye ne ulikó ye ni ke Uléec̄aa uu ró rí he. Uka ne uc̄o ih̄ee íi p̄enel̄e. ⁸ Ne nkp̄eni la ké pepee ápi kahan̄e n s̄ō ne pitisi pee ápi kahan̄e pinəsi n kp̄isi ne pikúmannəsi s̄imisi re li nyam̄ te piké menéc̄o ritáne n t̄u. ⁹ Amá pinsá pimɛc̄ire pimúlú n fene, pinəsi piké s̄ōnkēe, pitisi api pinəsi kp̄ikesi. Li kutəsi we unəsi uké ula s̄ō n̄ee utisi uké unəsi kp̄isi ne kapi yé ne nnáap̄i m pansente.

¹⁰ Pepee p̄ila ne pinəsi m má kam isé nnyí p̄al̄e. Ai keném̄eé kii léeri, Up̄íima yee ma re unəsi úu kap̄e piyal̄e yisi. ¹¹ In te u piyal̄e piyise máalen̄e, uké ritáne tone úu kap̄e s̄ō. Unsá ritáne n tonene, u ne ula piké pikɛc̄ape ns̄imé nyó̄onse, utisi p̄aa kap̄e k̄o unəsi lakase. ¹² Ai nkp̄eni Up̄íima yee ma, amá n̄ee p̄isoi t̄ōo pic̄o mp̄i s̄imisi re Yeesu ukó un unəsi m má yee úu Kirisi ne kefa n tenel̄e, unəsi uȳe un n ηmurei re u ne ula yé tone, úu kap̄e u lakase. ¹³ Limɛc̄o, unəsi yee Kirisi n t̄ikil̄e un ula m má yee úu Kirisi ne kefa n tenel̄e, ula uȳe un n ηmurei re u ne unəsi yé tone, unəsi úu kap̄e u yisi. ¹⁴ Li we re unəsi uȳe nnya, Uléec̄aa yé ula yee úu Kirisi ne kefa n tenel̄e kecáa m p̄al̄e. Limɛc̄o kuu yé k̄o ula nnya unəsi nkó yee úu ne Kirisi kefa n tenel̄e kecáa m p̄al̄e. Insá l̄e, n̄osin̄epipi ási yé pee Uléec̄aa sikó. Si k̄o pee nkp̄eni usikó le. ¹⁵ In ula n̄ee unəsi yee úu Kirisi ne kefa n tenel̄e yee uricuruu la uké t̄omp̄o, u yé fe uu t̄omp̄o. Uka úu pee uc̄o mekó-i we. Uléec̄aa ye nó s̄ee re n̄aké pic̄o ne nk̄in̄in̄e-i n we. ¹⁶ Iye ke p̄o unəsi nkó yee Kirisi ne kefa n tenel̄e aa yé ne ceri re áa yé fe p̄oké up̄ōla riyu l̄o? Limɛc̄o, íye ke p̄o utisi nkó yee Kirisi ne kefa n tenel̄e aa yé c̄eri re áa yé fe p̄oké up̄ónəsi riyu l̄o?

Usoi un l̄ye n we, liké ne u n sá

¹⁷ Uléec̄aa ye pee méwee menyine kém̄ee nó yekeilen̄e n̄on mekem̄eé we uú ne nó séi re ani u ritiki. Ani l̄e n we. L̄e kam Uléec̄aa icápine nnéi kém̄ee isé p̄al̄e. ¹⁸ Uye un peé n kél̄e Uléec̄aa uú ne u séi re uké u ritiki, liute uké m̄esunu ukéké. Uye unsá peé n kél̄e uké kelen̄e u s̄ee, liute úu kap̄e n náasi uké riké. ¹⁹ Piké n̄ee pikéc̄iré ápi linyine, Uléec̄aa isé kai pise re usoi uké ritiki. ²⁰ Mp̄á úye uké n we yar̄e kuú pee rí we Uléec̄aa uú ne u

séi. ²¹ Πῶν πρεῦ ulási kuú ne pó sée, ái kapε pó n cónlĕ. Amá in te pó fe aa ikemεε mεpócíre lese, a riηmóópú. ²² Λελεε re usoi un ulási ke Upiima uú ne u sée, u nkpéni u ne uyĕ kupénεcɔ kémεε wale usoi nkó yeε umεcire n te. Limεcɔ, usoi nkó yeε πρε umεcire n te uú ne u séi ye pansεle nkpéni Kirisi ulasi. ²³ Uléécαα ye nnéi píima nókenécáá héelele uú ne nó n te. Lĕ nnya, áni kapε ηmurei nókε písoi ilasi tone. ²⁴ Pimáρεcɔ, mίpá úye uké Uléécαα keyu-i n we yarε kuú πρε ní we Uléécαα uú ne u séi.

Pitáne kecáá nsímé

²⁵ In pitáne kecáá nkó, Upiima úu níka né pise re ké nó símisi. Kuú ne kefa né n fénnε uu waise re ké aseí ute nnya kamí la ké kenémúnĕ cire nkó nó símisi.

²⁶ Lĕ kam m músu re li nyamí yeε re kumúnĕ papε-papε nkú-i kari nní ní we nnya, li kutəsi we re usoi uké ritáne n tū. ²⁷ In te pɔ unósi pikpiké masile, kapε re póké u lakase, amá in te áa kahanε unósi n kpísi, kapε nkpáni n náási póké kpísi. ²⁸ Mpá ne lĕ, pɔn kɔ unósi n kpísi, áa akópe áka wa. Ukpére un kɔ ula n sóɔ, úu akópe áka wa. Amá pitisi πρε pinósi n kpíkεsine ne pinósi πρε pila n sóonkeene yé kam api piisoi kémεε mίpale kom. Né ne πρέ la re ké likemεε nó lese.

²⁹ Lĕ kam ní la ké ní maα, pimáρεcɔ, yeε re ituĕe kai n tise íi nkpéni piyε. Lĕ nnya kaí ne neni n kpísi, li pise re peπεε pinósi m má piké n we yarε ápi pinósi má. ³⁰ Peπεε n téni piké n we yarε ápi téni. Peπεε mpóonare-i ní we piké n we yarε ápi mpóonare-i we. Peπεε n léeri pin curii piké n we yarε ápi líka má. ³¹ Peπεε ketĕ nté likó ne pipikei n wai ápi kapε likecáá pikemúnĕ n wailĕ. Li we re ketĕ nké áke nánaine keké kelene tosí.

³² Am la re nóké linyine nfasimé n wai. Upiima likó nfasimé ke utáne uu ye n wai. Lĕ kuu yé n wa liké ne Upiima n láárú kuu ye n wéési. ³³ Unósikó pś ne ye ketĕ nké likó nfasimé n waille. Lĕ kuu yé n wa liké ne unósi n láárú kuu ye n wéési. ³⁴ Uu πρε mmé ne mmé n we. Limεcɔ, unósi tane née ukpére nkó yeε úu utisi n nyu ye Upiima likó nfasimé waille. U ye n wéésile uké lelee yé Upiima n larisí wa. U ye uipiĕe ne ukemúnĕ kpísile uu waise Uléécαα likó. Amá uyεε ula m má yĕĕ ketĕ nté likó nfasimé n waille. Lĕ kuu yé n wa liké ne ula n larisí kuu ye n wéési.

³⁵ Nónnésone kamí la nnya kam lĕ nó símisi, ái ripine kamí la ké nó wa. Ne la re ani isoi n le yarε kai m pise, aní ne nókenéfa nnéi Upiima pikei kémεε n we.

³⁶ Uĕmáne úye un n yĕ te úu yé fe uké umεcire tí, uké marí liké ha ne keyáα kĕ ke u ne uuwancɔ api yé n sóonne tu, un kɔ πρε káipi yarε uké u kpísi, ncée ye we re piké sóonne, pin n la. Pin n sóonne, úu akópe áka wa. ³⁷ Amá úye un umεcire pitíne n fe, un ukεfa-i n nyu re ái u cónlĕ, amá uyεε ne umεpɔla yekei re liké lĕ n we, u ne uwáncɔ ápi kapε kulee ripéne, nśone ke liute

uyē uu wa. ³⁸ Lē kémee, un te u yé uuwancō uyē kpisi, n̄s̄ane kuu wa. Un kō re úu yé u kpisi, lelee n̄s̄ane feriyē.

³⁹ Unósi un ula n s̄ó̄, úu ula nfaa kémee méyule u má. Amá ula uyē un n kpu, unósi yé fe uu ula féé kuu n wée s̄óni. Li pise re uyē kuu n s̄ónine uké Kirisi ukó. ⁴⁰ N̄é ne yē te un titáne n tone, li yé u n láárú ai t̄osu kuu yé pisó̄ tinkpá. N̄é kemúnjé ye kē. Ne nyáni yare Ulééca nfaasane ye kō n̄é kémee wele nen ne símisi.

8

Inyó̄nsesare kecáá nsímé

¹ Tóké kelene inyó̄nsesare nkó n símisi, ne la re ani kō te ntónéi mmú, n̄pá úye ye menyuwe mále. Menyuwe yee tíyesele usoi uu ríyu n wéési, amá n̄la mee ye tíyese usoi uu nfatene kémee pelu. ² Uye un umecire n nyáni re úu kusa nyu, liute úu kahanē n ceri liké tu yare lē kai m pise re usoi uké céri. ³ Amá úye un Ulééca n la, Ulééca ye liute nyule.

⁴ Inyó̄nsesare kecáá nkó ye mmú re piké ye i li n̄éé ápi kape ye i li? Tō nyule re piléé ápi ketē kecáá n̄ka-i we, amá Ulééca use kóló yee we. ⁵ Mpá p̄isoi pin n nyáni re pipileeca n̄éé pipipiima ye meyíkíyiki kelééca-pō ne ketē nté kulúí wele, ⁶ t̄ó̄ ne nyánile re Ulééca use yee we. Uyee S̄áa, uyee n̄pá yo wa. Uyee kō ntófáa nnéi kémee ró te. Upiima use kóló kari kō má. Uyee Yeesu Kirisi ke Ulééca uú ne rintiki uú ne lē nnéi lee ketē nké kecáá n̄ we wai. Uyee kō ntófáa te.

⁷ Amá ái p̄isoi nnéi p̄ee aseí nyē nyu. Piléé nsímé ye meyá ne pinyine mainule, api ye p̄ee nkpéni inyó̄nsesare n le yare piléé p̄ee mesei isare iyē te. Pi pinárei le, api p̄éé m músu re isare iyee mékperinkpe pi waisela. ⁸ Amá ái p̄ee iluke inyine yee yé n tíyese ari p̄isoi s̄ane Ulééca inip̄ee-i. Tō i lii, ári i lii, ái líka ró kpálē.

⁹ Mpá ke ncée nn nní n̄ we re n̄on n la nó fe ani ye liisare iyē le, ani nómenécire t̄í ái kape pansé liké pinárei lóise. ¹⁰ Nkó yee nní rinárei m má un p̄ó nkó yee nní menyuwe m má n yē p̄on kelō piléé kucánj̄í kunyine-i t̄ú p̄on isare iyē le, ke uyē uu nní rinárei m má nnya, ái yé u wa yare uyē uké kō i lii? ¹¹ Mep̄onyuwe nnya, upómárecō nkó yee rinárei m má ye p̄ee lē ncée p̄ole. Lin kō p̄éé we re Kirisi ye kō uyē nnya kpule! ¹² N̄on lē ne pimárecō p̄ee rinárei m má m p̄unnente, li yé pikemúnjé c̄ókai. Ani p̄éé n nyu re Kirisi kani lē ne p̄unne. ¹³ Lē nnya, in te iluke inyine yé fe ii unémárecō lóise, ám nkpáni p̄ikai inyó̄nsesare piluke kpáne. Lelee re ám la liké unémárecō lóise.

9

Lelee n̄ we re utume likó ne lē kai m pise re uké n wa

¹ Nḗ ne kō ncée málē nen yé menéla wa. Nḗ ne kō utumē le. Nḗ ne kō Urópīma Yeesu yenaalenle. Nḗ we lin nyíselē te ne Upíima pikei wale. ² Mprá picō pin m maa re ám Kirisi utumē, ne nḗ kémee utumē le. Nḗ Upíima kupénecō kémee we lin nyíselē te ne pinétumekēi n̄sone wale.

³ Tinḗo ntí kam ye pepēe n késu re ám utumē pese: ⁴ Nḗ ne kō ncée málē re ké pinékei nnya linéluke-luke ne lē kam yé n̄ níru n̄okenémee kp̄isi. ⁵ Nḗ ne kō ncée málē ké Kirisi pikó kecōpe unyine kunósi kp̄isi arí n̄ tooine yare ke pitumē picō ne Upíima pimarecō ne Piyēe api n̄ wai mecō. ⁶ Yare tó ne Parinapasi n̄mane kaí ne sá re tókē n̄ keisi t̄on ne merócíre kp̄inii, néē íye? ⁷ Wḥo kecíre yee isóoca wai ápi pee u hééle? Wḥo ye kuléé támesi úu yé kuripipi li? Wḥo kecíre yee ináa séni úu ye pee ukunaalee menaapenni n̄ ntí?

⁸ Amá ái lē ke pisoī api n̄ wai n̄mane kam̄ paílē nen ne símisi. Moisi isé p̄s̄ ne kō limecō male. ⁹ Li isé iyē kémee wólaalē te: Api ye ináa yee melukep̄ipi kukp̄epi-i n̄ cōpu nnḗo ripi re íi kape li. Yare ináa n̄maa nkó mee lē Uléécaā cōh̄lēe? ¹⁰ Aai tó kuú ne lē mánēe? Tó nnya kapi mesei lē woi. Li we re uyee n̄ lum ye lumle un ne tálē te úu yé ulikó paa. Limecō ke uyee melukep̄ipi n̄ cōpu p̄o kō tálē te úu ye ulikó paa. ¹¹ Kari Uléécaā nsímé n̄o rinyóo, Nfáasone likó kari lē n̄okenémee wa yare ipuri kari kecare-i lukesi. T̄on nkp̄eni n̄olinékó linyine n̄ li, ái pee keróluke kari lii? ¹² Picō ye n̄olinékó lele. Ai tó kaí peé ne sá re tókē meyá li n̄ lee?

Mprá ne lē, ári pee n̄o pise re ani linyine ró pa. Tō meníne linnéí merócíre waile re ári la linyine liké Kirisi Nsímé Kecire p̄uneise nnya. ¹³ Ani nyu re Uléécaā keyō kee pepēe Uléécaā pikei n̄ wai kp̄inii? Inyóonsesare yee pepēe kenýóonsehúú-i n̄ keisi p̄s̄ kō kp̄inii. ¹⁴ Limecō ke Upíima uu wa re pepēe Nsímé Kecire n̄ yóólē piké lipikei p̄ē n̄ wai pin ne le.

¹⁵ Mprá ne lē, nḗ ám úka líka mpuri pise. Am kō wolu re piké nkp̄eni linyine né pa. Li kutōsi we ké kpu ne kam yé linékó n̄ kóru. Úka úu yé fe uké lirikok̄ari né kpu. ¹⁶ Nsímé Kecire piyóó ápi kenémee ríyu piwaise likó, amá kai m pise re ké wa nnya kam wai. Lin né n̄ fóm te ám Nsímé Kecire mmē tiyóó, ái yé ne né s̄onesi. ¹⁷ In te kefa keese kam̄ ne rinécúruu li wai, né ihéé ȳosi. Amá in te ne waile ám la, li nkp̄eni né wele nc̄oni kapi né ní pa. ¹⁸ Lē nnya, inéhéé ye nkp̄eni íye? Inéhéé yee re ké Nsímé Kecire riyóó faalaa, ám kape úka lē kai m pise re piké né pa korí.

¹⁹ Néē menécíre te, ám úka ulasi. Mprá ne lē, ne menécíre kp̄isile am pansese n̄pá úye ulasi ké ne n̄ fe ké pisoī meyá n̄ lē piké ne Kirisi kefa n̄ tene nnya. ²⁰ Tó ne Pisuifi t̄on n̄ we, ne ye n̄ we yare Usuifi am̄ ne pi léni re piké Kirisi ne kefa tene. Tó ne

πεπεε ισέ n tíkilē tōn n we, ne ye n we yare uyee ισέ n tíkilē. Am
 kō peε ισέ iyē tikilē. Ne lē wai re ké fe ké ne πεπεε ισέ iyē n tíkilē
 lē piké Kirisi ne kefa tene. ²¹ Limεcō ke tō ne πεπεε άπι ισέ n tíkilē
 ari ye tōn n we, am pimεcō n we, άi kō peε re né άm ισέ iyē nyu.
 Amά ne wale yare άm ισέ kutu cōlē ké ne n fe ké πεπεε άπι ισέ n
 nyu lē piké ne Kirisi kefa tene. Kam nnί Kirisi ισέ m pakarelē
 Uléεcaά ισέ ke née kō lē tikilē. ²² Tō ne πεπεε rinάrei m má tōn n
 we, ne ye menέcίre waisele yare unάrei άnί ne fe am pi léni άpí
 ne Kirisi kefa tene. Ne ye nάpά yei menέcίre pale re nάpά lin ίye
 n we ké fe ké pinyine lē Uléεcaά uké piriyu lō. ²³ Nsímé Kεcίre
 nnya kam lē nnέί wai re néeké kō lisōne lee nkemee ní we kémee
 linékó yé. ²⁴ Ani nyu re pikάhamewure yèè kecesi-i kulúí n wele,
 amά use yee ye ha kpasi uu ihée yósuu? Ani limεcō nfatene ncee-
 i n wuru nōn ηmósópúlē te nōké kpasi nōké ihée yósí. ²⁵ Mpά
 ukάhamewure úye yèè ikóhό ncōpuri ne umεcίre tinle nōne.
 Ihée iyē kuu n yósune íi ye kō peε picaaí nάnαι. Amά tō ne nfatene
 ncee-i ηmósópúlenle táké ihée yee íi ye píkaí n caai yósí. ²⁶ Pōli uu
 kō kpá re: Lē nnya, άi mesame kam ítóó kariilē, άm kō mesame
 nάpά yei fápii yare kuyō kam káii. ²⁷ Ticuruu άm inépiηe kéyu
 palē. Ne menέcίre múllenle re άm kape picō Nsímé Kεcίre riyóó
 né am péé weri am pōne.

10

Pōli ye Isirayēli pikó stmisi re piké pimεcίre ne inyōnse tí

¹ Pimάρεcō, ne la re ani lelee peε pirókpure n wa léise. Kuhope
 ye peε pinnéí yáriile kun pikecáá paílē, άpi kō pinnéí Míni-
 Wéé-Kukoi kémee tíki kumúné kpe-i kapí peε Esípiti keteni-i n
 léepō. ² Pi ne Moisi kupένεcō kémee, li wa yare kuhope ne Míni-
 Wéé-Kukoi kémee kapí pinnéí míni wole. ³ Pinnéí peε kō iluke
 ise iyee Uléεcaά-i n léeri li, ⁴ άpi kō pinnéí Uléεcaά meni mese
 níru. Kuparecaηaa kpee nάpά yei pi n tíkilē meni kapi lē níru.
 Kuparecaηaa kpekpeε nnί Kirisi. ⁵ Mpά ne lē, pimeyā isoi íi ne
 Uléεcaά risá. Lē nnya kapi kucesi kóima-i kpí.

⁶ Lelee ró nyise re ári kape mewai kópe n la yare kapí peε me
 ní la mecō. ⁷ Ani kape pansε piléenyōnse yare pikecōpe pinyine
 mecō. Pi wa yare kai Nléεcaasimé ritelé-i n wólaalē te: Pisoí ye
 tone άpi le άpi níru, άpi peε yisi άpi piyíraase loni. ⁸ Ari kape kō
 merócίre iwásánkaí tā yare ke pikecōpe pinyine άpí peε n wa άpí
 ne keyáa keε kpi pisoí ákotokú afeéré ne ataani (23.000). ⁹ Ari
 kape kō Upíima peikee yare ke pikecōpe pinyine άpi u n peikee,
 iwáa ii pi kéheni άpi kpíni. ¹⁰ Ari kape kō n ηmúlaankeε yare ke
 pikecōpe pinyine άpi n ηmúlaankeε, nkpō utume uú ha ne pinnéí
 nám.

¹¹ Μεῦται μεε πι wale re toké yé, api me walu re tó mpí tóo nní itunje taro-i ní we toké merócíre tí. ¹² Lē nnya, úye un m músu re u ána até kecáa táalē, uké umecire tí úu kapε ne ní loó nnya. ¹³ Lē kai ní we re liké kesoipipi peikee meco kai ye nó peikee. Uléecaa ye aseí ute le. Lē nnya, úu ye ηmurei pipeikee piké ye nó feríye. Lē nnya lin ye kumúnjé kunyine-i nó m peikee, u yéé ncée nó nyíse aní ne likemee lelu aní n kahari.

¹⁴ Lē nnya, ani piléenyóonse n wuru rísonε, pinésáne! ¹⁵ Nó písoi sáho le. Ani nórinécúruu mmē kam nní m ma kecáa musí aní paí nké! ¹⁶ Ani keporipi kē kari ye rimmúlú arí ne Uléecaa pōnese ari ke níru ripaí nké. Kumúnjé kpe-i kari ye nní ke n níru, áke ye Kirisi menyε ne tó ripéneseε? Kumúnjé kpe-i kari ye nní kukpónó n kpókarine ari le, Kirisi ipíne kaku ye kō ne lē tó ripénese. ¹⁷ Kai nní re kukpónó kuse kpeε we nnya, nípá tó nní kulúí we, tó ntónéí ipíne íse le, kukpónó kuse kpē kari ntónéí ní le nnya.

¹⁸ Ani Isirayeli pikó ripaí nké! Pεpeε ye kenýóonse-i inyóonsesare n li ne kenýóonse kē yèè ripénele api wai píse. ¹⁹ Lē kam nní m ma aseí re íye? Yare liasei yeε re piléé néε íseε kapi ye ne n nyóonse ye linyine le, néε íye? ²⁰ Ai lē! Líka ái kei we. Lē kam m ma aseí nyεε re inyóonse iyē ye aníri ikó le, ái Uléecaa ikó. Aam kō péé la nó ne aníri noké m pénelē. ²¹ Ani yé fe noké Upíima keporipi ne kuníri kekó m pénelē non níru. Nó ne Upíima áni yé m pénelē non le, nó ne aníri non kō pénelē non le. ²² Tó lalε toké lē wa Upíima ilaarō iké kerócáa kam néε? Yare tó pεε nípape u fele néε?

Toké ye linnéí wa arí ne Uléecaa ríyu waise

²³ Nó ye maa re: Ne meýíkíyiki ncée mále nen yé nípá yo wa. Amá ái nípá yo yeε yé né yóriye. Ne meýíkíyiki ncée mále nen yé nípá yo wa, amá ái nípá yo yeε yé tíyεε usoi uu nfatene kέmεε pelu. ²⁴ Uka úu kapε ukulaa círe n wéési, amá ani ye meníne pico kukó wéési.

²⁵ Nó ye fe ani lē kapi kuyáa-i n yái nnéí le. Ani kapε ye nómenécíre níka likecáa m písei liké nó ricón. ²⁶ Li wolaalē te: Upíima yeε ketē ne kekεcáa likó nnéí te.

²⁷ Nkó yeε úu Kirisi ne kεfa n tenelē un kusáne nó n sée non n ha, ani lē nnéí kapi nó m pa li. Ani kapε nómenécíre níka likecáa m písei liké nó ricón. ²⁸ Amá unyine un nó m maa re “ísare nnyí ye inyóonsesare le”, uyεε lē nó m ma nnya, áni kapε i li. Insá lē, li yé u ricón. ²⁹ Ai re nó kai yé ricón nnya kam lē nté símisi. Uco kai yé rincón nnya kam lē símisi.

Ticuruu yo nnya ke néε yé ncée m má re ké linyine wa, uco kemúnjé áke péé ne né yúlu re ám kapε wa re li yé u ricón nnya? ³⁰ Nen linéluke-luke kecáa Uléecaa m pōnese, yo nnya

κε unyine uu yé ppe lē kecáa kam Ulééca m pōnese nnya né lámaankεε? ³¹ Lē nnya, nōn ye nḗpá yo mpuri n le née nōn n nḗru née nōn n wai, ani ye tḗyεε Ulééca rinyiri tiké n taálē. ³² Ani nómeneécire tḗ, áni kape tḗyεε nónínsoi iké Pisuifi née Pikireki née Ulééca písoi kέmεε unyine lóise. ³³ Ani menéco n wai. Ne ye nḗpá yo kέmεé n náásile re inésoi iké nḗpá úye n nyaní. Ai nnésone kam wéési, amá ne waille re liké ne písoi kulúí sonesi liké piriyu lo.

11

¹ Ani menéco n wai yare ke née Kirisi meco n wai.

Iye kai pise re utisi ne unósi piké Uptima inipe-i n we?

² Ne nó pakare kaní ne nḗpá píyei kenécáa n léiselē nōn kō icélaa kam nó rintérḗse nḗsone múlilē. ³ Mḗpá ne lē, ne la re ani mmú kō te Kirisi ye nḗpá utisi úye uyōpi. Utisi yee unósi uyōpi, Ulééca pōo Kirisi uyōpi. ⁴ Utisi nkó ye linyine ríyu n yárilē un ne keyóme yáási née un ne Ulééca rinyiri símisi ye uuyōpi Kirisi isei waisele. ⁵ Amá unósi nkó ye ríyu ḡmane ne keyóme n yáási née un ne Ulééca rinyiri símisi ye menḗḡe uula isei waisele. Li we re unósi nkó kapi rinkoósi re isei iké u wa kuu lē ne menyíne wa. ⁶ Unósi unsá n la uké uriyu linyine yarii, uké mese nnyúpi nyai. Li kō ppe isei wele re unósi uké n nyalaalē née uké n koósilē. Lē nnya, uké ye ríyu linyine yarii. ⁷ Ai ne sá re utisi uké linyine ríyu yarii. Li we re uyee ne Ulééca menyíne we, un kō ríyu u waise. Utisi ke unósi pōo ríyu waise. ⁸ Ai unósi ipiḡe ke Ulééca uu kpísi uú ne utisi wai, amá utisi ipiḡe kuu kpísi uú ne unósi wai. ⁹ Ai kō unósi nnya ke Ulééca uu utisi wa, amá utisi nnya kuu unósi pōo wa. ¹⁰ Lē nnya kai pise re unósi uké pilécaatumε nnya linyine ríyu yarii liké n nyíselē te u umεcire utisi metene ricepisele. ¹¹ Amá Uptima kέmεé, utisi unsá n we, unósi úu líka tu, unósi unsá n we, utisi páa kō líka tu. ¹² Yare lē kapi utisi ipiḡe n kpísi apí ne unósi wai meco ke unósi uu ye utisi mari. Ulééca ye lē nnéi wai.

¹³ Ani nórínécúruu musí ani yénu nké te li ne sá re unósi uké ríyu ḡmane Ulééca n yáásii? ¹⁴ Lē kai nní ketē kecáa ḡ we ricurru ye ró nyísele re li isei we re utisi uké nnyúpi riyá nké pi nn cá. ¹⁵ Amá li ppe ríyu má re unósi pōo nnyúpi nké pi nn cá. Lē nnya kai unósi nnyúpi he re nké ye ríyu u n yariilē. ¹⁶ Amá úye unsá n la uké lē wa, liute uké nse kō te tó ári mewai féé méka meco keyómeyáhaa-i wai, ápi kō Ulééca icápine-i lē wai.

Uptima kupéneco iluke

(Matiyee 26:26-29; Mariki 14:22-25; Luki 22:15-20)

¹⁷ Am nkpéni mmē kam nní nó n símisine kέmεε nó pakarene. Ne ne nó césine re nónínécápine ye nó kópule ai tósu kii nó ḡ

nyóonse. ¹⁸ Nsímé foí mee re, ne kō te nō ye nōn n cápinelē, mekóolentene yèè nókeneécōpe n wele. Ne nyáni yare in n la, ái yé nnóome. ¹⁹ Li meyíkíyiki pise re mekóolentene meké nókeneécōpe n we liké ne pēpeē nókeneécōpe aseí n tīkilē ní lese liké ní nyíse nnya. ²⁰ Nō ye nōn n cápinelē, ái nkpráni Upiíma kupénecō iluke nnya kani ye n cápinelē. ²¹ Likumúnjé re nō úka úu ye ucō merí piké kesé li. Mprá úye yee ye n tū un uiluke cire le. Pēé uye-i ke nkū nn picō ní we ke picō api ye m pomaalē. ²² Ani síyo má re nōké ye kei-pō li ani níruu? Néē Uléécaā icápine pikó káni waiselē nōn pēé la nōké pēpeē ápi líka m má isei waise. Ké nkpréni nō maa re íye? Nō la re ké nō pakare née? Am yé mmú kémee nō pakare!

²³ Li we re nsímé mmē ke Upiíma uu né n símisi kam nō térselē te: Kesine ké kapi Upiíma Yeesu pēpeē pikópe u ní la anípe-i n wa, u kukprónó kpísile, ²⁴ kuu Uléécaā pipóonse ní masí, uu ku kpakórine uu re: Inépine iyē kápí ne nō nnya n nyóonse ye nnyí. Ani ye lē wa aní ne né n léiselē. ²⁵ Kapi piluke ní masí, uu kō limecō kepóripi kpísi uu re: Nkóméine fale mee menénye nnya nō ne Uléécaā kecōpe ní we yee kepóripi nké. Mprá píyei nōn ye ke n níru, ani ye mesére né n léiselē. ²⁶ Nōn ye mpá píyei kukprónó nkú n le, nōn kepóripi nké n níru, Upiíma nkprō kani lē yóólē liké ha ne umepeme tu.

²⁷ Lelee tíyese ke úye uu ye un meháikuse wee kémee n we un ne kukprónó kpē n le un kō ne kepóripi ké n níru, Upiíma ipíne ne umenyē kuu lē ne púnne. ²⁸ Lē nnya, mpá úye uké ye musí uu uisoi paí nsōne uu pēe kelene kukprónó le uu kō kepóripi ké níru. ²⁹ Uye un méwoo n le un n níru, unsá n ceri re Upiíma ipíne ye nyi, umecire kuu lē mewai me-i akópe palē. ³⁰ Lē nnya ke písoi meyā api nókeneécōpe pitóikó, picō síkankáláká, picō meyā pōō kō kpíni. ³¹ Tōn ye pēé m musí ari irósoi paí nsōne, Uléécaā úu yéé pēé ne ró túhaane. ³² Amá Upiíma ye ne ró túhaanele, uu kutu ró pásá uu ntósimé nyóonse re ápi kape ne pēpeē ápi Kirisi n nyu tó ripéne piké túhaane.

³³ Pinémárecō, lē nnya, nōn ye n cápinelē te nōké Upiíma kupénecō iluke li, ani ye méraane ani kelene le. ³⁴ Nkū nn úye n we, uké ye ukēyō-pō lime. Uu kape wa Uléécaā uké ye nónécápine-i ne nō túhaane uké akópe nō pa. Nen píyei nókeneémee n hapō kam yé isímé tōrō iyē kecáá ripái.

12

Nfáasone liheheē kecáá nsímé

¹ Pimárecō, ám la nōké Nfáasone liheheē nsímé kecáá kuḡmaha-i n we. ² Nō nyule re káni pēe kahane Uléécaā n ceri, li pēe nō pásáile nōn tīkilē lin ne piléé kani n nyóonse ápi ye kō símisi mempō nō sí. ³ Lē nnya kam te ké nsōne nō símisi nōké kō

te: Uka úu we re Uléecaa Nfaasone ye ukeméé we un ne símisi, uu pee re “liké Yeesu rité”. Uka úu yé kó fe uké re “Yeesu yee Upíima”, kái pee Nfaasone mee lē u símaase.

⁴ Nfaasone lihēhehe ye wele mpehē mpehē. Amá Nfaasone nse kóló mee lē nlihehehe hōnente. ⁵ Ikeicee ye kulúí wele, amá Upíima use kóló kari lē keisi. ⁶ Mpá úye ne uakei ye nyē, amá Uléecaa use kóló yee lē rinahe ró heelē tōn ne a wai. ⁷ Nfaasone ye nlihehehe mpá úye hele uké ne n-nnahe nyíse liké ne ntónéí yóriye. ⁸ Lē nnya knn ye unyine mewéesesohō he uú ne n símisi, nn kó ucō menyuwe he uyē un kó ne símisi. ⁹ Nfaasone nse mmē nn kó ucō he re uké nfatene m má, nn kó ucō he re uké ye wa utóikó uké peí. ¹⁰ Nfaasone yēē unyine hele re uké ye fe uké mewaisaŋa n wai. Nn kó ucō he re uké ye Uléecaa rinyiri ne símisi. Nn kó ucō he re uyē uké ye fe uké mmewai ne lelee ái mmekó céri uké kóólene. Nn kó ucō he re uké ye meyu saŋa mpehē mpehē símisi. Nn ucō he re uyē uké ye fe uké me tuisse. ¹¹ Uléecaa Nfaasone cireníhe mme mee lē nnéí waise. Lē knn í la nké mpá úye pa knn ye u pa.

Mpá Kirisi ukó úye ye ipiŋe ise nlese le

¹² Pi yé fe api Kirisi ne ipiŋe inyine yee ilése kulúí m má múnjeisene. Mpá ke ipiŋe iyē ii ilése kulúí m má, innéí ye ripénēle ai wai ipiŋe ise. ¹³ Tó Pisufi ne mpuri sane pikó ne pilási ne pepepe pimécire n te, tóo ntónéí míni wole. Nfaasone nn tó pansese ipiŋe ise. Nfaasone nse mmē meni kari kó n ntí. ¹⁴ Lē nnya, ái nlése nse mee ye ipiŋe kecáá n we. I ye kulúí n wele. ¹⁵ Mpá kúna kun m maa re káku nní kunípe nnya, áku nképni ipiŋe ilese kémee we, ku yé pee lē nnya ikemee piwée riyáá? ¹⁶ Mpá kutu kun m maa re káku nní menípee nnya, áku nképni ipiŋe ilese kémee we, ku yé pee lē nnya ikemee piwée riyáá? ¹⁷ Ipiŋe nnéí in pee menípee, yo ke usoi uu yéé péé ne kó? In pee innéí kutu, yo kuu yéé péé ne kukpáhá kó? ¹⁸ Uléecaa yee mpá nlése ní-ye umela kémee nketone-i n yekei. ¹⁹ Ilése nnéí in pee nlése nse, ipiŋe íi yé péé n we. ²⁰ Lē nnya, ilése kulúí yee we kái ne wa ipiŋe cireníhe ise kóló.

²¹ Menípee áme yé fe meké kunípe maa re: Am ne líka pó wai. Limécō ke ríyu ári yé kó fe riké ána maa re: Am ne líka nó wai. ²² Ticuruu ipiŋe ilese iyē kari n nyu re íi páápú yee meyíkíyiki ró yóriye. ²³ Iyē kari n nyáni yare i ye isei ró wa kecáá kari rísone paílē. Háí iyee íi kúpaí meté ní we kari ye rísone nyóonsente. ²⁴ Amá iyee pípaí ní nyamí íi pinyóonsente pē písei. Uléecaa ye ipiŋe ilese wale uu tíyese iyee íi kúpaí meté ní we íi ríyu ne icō m má. ²⁵ Kuu lē n wa nnya, mekóólene áme ipiŋe nlese nnyine ne ncō kecōpe we, amá mpá yo ye ne lícō kutu cōlenle. ²⁶ Nlése ní-ye

nn íwe n le, li ye ne icɔ ripénεε ii íwe n le. Nléεε n̄-ye nn ríyu n yē, li ye ne icɔ ripénεε ai kesé i n láárú.

²⁷ Nɔ kesé nónnénéí Kirisi ipiηε le. Mπά νό úye ye unlese le. ²⁸ Uléεcaα ye uicápine kémeé sitónε hekεsile. Pitumε kuu kekpeē mefoí tónse, uu melírū antepuyε tikise. Uu kɔ metáánū picélaα tikise. Pē memáá, pepεε ye mēwaisaηa n fe api wai, api tíki. Pē memáá, pepεε ye pitóikó m pɔise api tíki. Pē memáá, pepεε ye picɔ n lē ne pepεε picɔ kecáá m páilē ne pepεε meyu saηa mpehē mpehē n símisi api tíki. ²⁹ Ai pinnéí pεε pitumε, ái pinnéí pεε antepuyε, ái kɔ pinnéí pεε picélaα. Ai kɔ pinnéí pεε ye fe api mēwaisaηa wai. ³⁰ Ai kɔ pinnéí pεε ye fe api pitóikó pɔise, née api meyu saηa mpehē mpehē símisi née api me tuisse. ³¹ Lē nnya, ihεε iyεε innéí kémeε icɔ n fe kani yé ne n náási re nɔké yē.

Lē nnya, ké nkpéni ncée sɔne píima mee mπά yo n fe nó nyíσε.

13

Nla kecáá nstmé

¹ Nen pεε nsímé n fe ké n símisi yare ke sisoipipi asi ye n símisi, née nen pεε piléεcaatumε meyu n kómei, kám pεε usoicɔ la, ne we yare kuweni kapi m pépu kun iwɔɔ topori, née kuloo kpεε n ténι. ² Mπά lin né n he re ké ye fe ké ne Uléεcaα rinyiri símisi, mπά nen kɔ mπά yo mesɔhɔ m má am ye kɔ lelee m pékaalē ceru, am kɔ nfatene mee yé riyópe rinsíka m má, nensá usoicɔ n la, ám nkpáni líka. ³ Mπά nen menémá nnéí píwekɔɔ n hɔɔne re piké li, mπά nen te piké pisoi kecáá nnya nna né ηmaasi, kám pεε usoicɔ la, ám kuláα kúka má.

⁴ Nla ye niηule, nn ye kɔ kusoi wai. Nn ye ucɔ likó káipinkeε. Nn ye ríyu wéesi, rín ye kɔ ne rikókəri n fulaalē. ⁵ Nn ye líka wa lee ái aseí m má. Nn ye n wéesi re liké ne mmεcire sɔnesi. Nn ye wóosi, rín ye kɔ ucɔ nkefa-i n fanaalē. ⁶ Piyaaluke pin yei n we, ái ye n n láárú, amá nsímései mee ye ntikin ηiηukuse. ⁷ Nla yēē mπά yo ucɔ sáreile. N ye kɔ mπά yo kémeε nfatene m mále, nn kɔ n tálē te mπά yo yé sɔnesi. N ye kɔ ne mπά yo n kaharile.

⁸ Nla rín ye píkaí tene. Pi yé Uléεcaα rinyiri ne pisímé riyá. Nfáasɔne meyu mpehē mpehē pisímé yé kam api kpi, menyuwe ame kétɔ wai. ⁹ Li we re kukéri kukéri kari mπά yo nyu. Kukéri kukéri kari kɔ Uléεcaα rinyiri ne símisi. ¹⁰ Amá lelee n̄ nyam̄ ne kétɔ-pɔ lin píyei n leeme, lelee kukéri n̄ we ye lē kétɔ wale.

¹¹ Kam̄ pεε iwá n̄ we, menésímé ne kenémúηé ne nnésɔhɔsimé ye peé wele yare kewá. Amá kam nkpéni riwéése n wa, ne liwánkó lē tíyele. ¹² Tɔ neni nyánile lin hiihiilē yare kenípeenyáni kémeε kumíiri. Amá tó kam ari keróyu-i ηmaa mπά yo yenu n̄sɔne. Kukéri kukéri kam neni u nyu. Amá né

keyáa picére u tenese n̄sone yare kuu né n nyu meco. ¹³ Lẽ nnya nkpeni, n̄pá likéi t̄ar̄o nní nnéi lin píyei n tene, nfatene ne linyine kecáá pitá ne n̄la páa yé tene. Likéi l̄ ketaani ái kutene we. Amá n̄la mee likpéẽ.

14

Nfáasone liheeh̄ee kecáá nsímé

¹ Nla kani yé mefoi n wéési n̄kéké m má. Ani n náási n̄kéké k̄o Nfáasone liheeh̄ee yé, ái ne t̄osu n̄kéké Uléecaa rinyiri ne n símisi. ² Mesei ye me re usoi nkó yee Nfáasone meyu mpeh̄e mpeh̄e n símisi úu p̄isoi ne símisi, amá Uléecaa rinyiri kuú ne símisi. Li we re úka úu u k̄omei. Nfáasone kuú ne nsímé mee m pékaal̄e nyáni un símisi. ³ Amá úye un ye Uléecaa rinyiri ne n símisi, p̄isoi ke uyé uú ne símisi. U yé pi l̄é api Uléecaa ncee-i papisi, uu ikari pi kpáse, uu k̄o piakin̄ niñukuse. ⁴ Nkó yee Nfáasone meyu mpeh̄e mpeh̄e n símisi ye umecire Uléecaa ncee-i papukusele. Amá nkó yee Uléecaa rinyiri ne n símisi ye pic̄o Uléecaa ncee-i papukusele.

⁵ Ne péé la yare n̄onnénéi n̄kéké Nfáasone meyu mpeh̄e mpeh̄e n símisi. Amá l̄ẽ kam meyan̄sei n̄ la yee n̄kéké p̄ee Uléecaa rinyiri ne n símisi. Nkó yee Uléecaa rinyiri ne n símisi ye nkó yee Nfáasone meyu mpeh̄e mpeh̄e n símisi fele. Amá in te unyine ye liasei lese un símisi mecire kai yé pic̄o kuláa wa, ai tíyese api Uléecaa ncee-i papisi. ⁶ Pimárec̄o, ne la ké nó p̄ise re nen n̄ókenéméé n hap̄o nen Nfáasone meyu mpeh̄e mpeh̄e n símisi, yo kai yé nó yóriye? Ai nen nsímé ke Uléecaa né n nyíse nó n símisi, née nen ns̄oh̄oosimé nnyine nó n símisi, née nen Uléecaa rinyiri ne n símisi, née nen icélaa inyine nó m pa kai yé kuláa waa? ⁷ Limeco kaí we ne iyómel̄ũ yare nní risũ née kusole kapi ye ne an̄ipe mí pi. Lian̄o ansá n k̄óolent̄enel̄ẽ, íye ke usoi uu yé ne ceri re risũ kapi símisi née kusole kapi pépu? ⁸ Uyee rináat̄on̄ n símisi unsá an̄o n lese liké n kp̄áil̄ẽ, w̄oo yé p̄ee c̄eri uké umecire cáp̄ine uké ne at̄opi leep̄o? ⁹ Limeco, n̄on Nfáasone meyu mpeh̄e mpeh̄e n símisi, n̄onsá ye rin̄o m ma riké aseí m má, íye ke usoi uu yé ne l̄ẽ kani n símisi ceri? Méwoo kani p̄ee l̄ẽ símisi. ¹⁰ Meyu ye kulúí wele ket̄e kecáá, amá méka áme mekec̄ope we re áme aseí má. ¹¹ Lẽ nnya, usoi un ne né n símisi, nensá umeyu n k̄omei, ne ukemee usáne le, uyé un k̄o né k̄emee usáne. ¹² Limeco, yare kani nní n̄ la n̄kéké Nfáasone liheeh̄ee meyá m má, ani n wéési mefoi re n̄kéké meyá liheeh̄ee m má lee ye Uléecaa icáp̄ine pikó n l̄é piké ne nfatene k̄eméé m papisi.

¹³ Lẽ nnya, li p̄ise re nkó yee Nfáasone meyu mpeh̄e mpeh̄e n símisi uké Uléecaa p̄ise uké u he uké ye fe uké me t̄uise. ¹⁴ Nen limeyu m̄ẽ ne keyóme n yáasi, Nfáasone mee kenémee n̄ we kan̄

ne yáasi. Amá menésōhō áme ppe líka wai. ¹⁵ Lē nnya, íye kai pise re ké wa? Li pise re ké Nfáasōne mee kenémee ní we ne keyóme yáasi, am kō menésōhō ne keyóme yáasi. Né Nfáasōne mee kenémee ní we ne yō, am kō ne menésōhō yom. ¹⁶ In te Nfáasōne ημανε καά ne Ulééca pōnese, íye ke nkó yee úu meyu mē n kómēi uu yé fe uu pipópōnese iyáhaa kecáá rinóo yósu re Amí! Uu kō ppe kómēi lē kaa n tee. ¹⁷ Mpá ipópakare kaa Ulééca m pakarente iké íye nsá n nyamí, íi nkpání ucō lénine uké ne nfatene kémee m papisi.

¹⁸ Ne Ulééca pōnese re u tíyese nen Nfáasōne meyu mpehē mpehē símisi lin nónnénéí mmú fe. ¹⁹ Amá mpá ne lē, piyómeyáhaa pin n cápinelē, li ye kutōsi né n we re ké anōo fí nyee kúkome ní we símisi ké ne pi céési, ne kam yé meyu kápi n kómēi ne anōo kulúí pi n símaanke. ²⁰ Ani kape mewá m músu. Ani akópe piwai ncee kémee n nyamí yare siwá fenféí. Amá ani ye mewéese musí. ²¹ Yare ke Upíima uu ní ma api Ulééca Nsímé ritelé-i wólu re: Písoi mpí ppe meyu féé n símisi ne písáne anōo kamí ne tikine ké ne pinésoi símisi.

Amá mpá ne lē, ápi waisene.

²² Lē nnya, Nfáasōne meyu mpehē mpehē písímé ye pepere ápi Kirisi m pakarelē kémee rícere le re linyine ye wai. Amá ái Kirisi pikó kémee linyine yoriye. Limecō, nōké ne Ulééca rinyiri n símisi ye Kirisi pikó kémee rícere le re linyine ye wai. Amá ái ppe pepere ápi Kirisi m pakarelē kémee líka yoriye. ²³ Ulééca pikó pin nkpéni n cápinelē pin pinnéí Nfáasōne meyu mpehē mpehē n símisi, piyómeyáhaa pinyine ppe ápi limekó n nyu née pepere ápi Ulééca m pakarelē pin kei n lompō, ápi yé ma re nō písōhōtore lee? ²⁴ In te pi pinnéí Ulééca rinyiri ne símisi, ke unyine yee úu Ulééca m pakarelē née unyine yee úu limekó n nyu uu kei lompō, u yé ukefa-i musí, nsímé mmē nn u nyíse re úu alari má, ²⁵ kemúnjé kee ukefa-i m pékaalē ake kpáii, uu ppe kényu ketē kipi uu Ulééca pakare, uu yóo re meseisei ke Ulééca uu nókenécōpe we.

Lē kai m pise re liké Kirisi pikó icápine kéméé n sōne

²⁶ Yo kai nkpéni pise re nōké n wai, pimáreco? Nōn ye n cápinelē te keyóme kani yáasi, nókenécōpe unyine yéé fe uu yóm, ucō uu icélaa inyine pa, Ulééca uu ucō nsímé nyíse, ucō uu Nfáasōne meyu mpehē mpehē símisi, ucō uu measei lese. Li pise re linnéí liké n léni, piyómeyáhaa pin ne nfatene kémee papisi. ²⁷ Písoi pin ye Nfáasōne meyu mpehē mpehē n símisine, ápi kape ye pité née pitaani rifaau. Piké ye kō use use símisi. Li kō pise re unyine uké ye n we un pinsímé mmē tuisse. ²⁸ Uka unsá n we uké tuisse, li pise re piké ye riséé. Piké ye ne pimécire

kefa-i n símisi, api ye kō ne Uléecaa n símisi. ²⁹ Li pise re pēpē Uléecaa rinyiri ne n símisi pité née pitaani piké ye símisi picō api ye pinsímé mmē músu api yēnu. ³⁰ Amá in te Uléecaa ye icápine iyē-i unyine nsímé nyíse, li pise re uyēe pēe n símaari uké riséé piké nkó kutu ricō. ³¹ Nō ye fe ani nónnénéí Uléecaa rinyiri ne símisi ani tisentene, mpá úye uú ne icélaa inyine yenu uu múlú, ai kō ne mpá úye n ημόópúselē. ³² Pēpēe Uléecaa rinyiri ne n símisi ye ihēe iyē ke Uléecaa uu pi n hē kecáa rínanē mále. ³³ Li we re Uléecaa úu méwoo méwoo ukó, amá nkīηniηe ukó lo.

Yare kai Uléecaa pikó icápine nnéi kēmee rí we, ³⁴ li pise re pinósi piké ye Uléecaa icápine kēmee n séélē. Api ncée má piké ye kei n símisi. Li pise re piké pimēcire ricepise yare ke isé ii ní ma. ³⁵ Pin linyine n la piké céri, piké ye pipila pise síyō-i. Ai ne sá re unósi uké ye Uléecaa icápine kēmee n símisi.

³⁶ Née nō músu re nókenémee nkē-i ke Nsímé Kēcire nn léeme? Née nō ηmane kēmee knn hápō? ³⁷ Úye un m músu re u Uléecaa rinyiri ne símisile née u Uléecaa Nfaasōne ihēe inyine má, liute uké céri re mmē kam ní nó rí wólú ye Upiima isé le. ³⁸ Amá úye unsá lē n nyu, Uléecaa páa kō liute nyu. ³⁹ Lē nnya, pimárecō, ani n wéési nōké ye ne Uléecaa rinyiri símisi. Amá áni kape n yulu re pisoí ápi kape ye Nfáasōne meyu mpehē mpehē símisi. ⁴⁰ Amá li pise re nōké linnéi n wai lin nyamí, ái kape m pulu.

15

Kirisi meyise nkpō kēmee nstmé

¹ Pimárecō, Nsímé Kēcire kam nó rin-yóó ani n ηmurei, ani kō nkemee iníñí wai kamí la ké nó léise ² re n nórinyéu lōle, in te nó rísōne m múlū. Insá lē, méwoo kaní ne kefa n tene.

³ Nsímé mmē kam tinécúruu n kō kam yē te né mefoi nó ritéñse. Lelee re arókope nnya ke Kirisi uu kpu yare kaí pēe mekēe-me Uléecaa ritelé-i n wólaalē. ⁴ Pi u kulesile uu keyáa táánū tunē pikpōkpō kēmee yisi yare kai kō mekēe-me Uléecaa ritelé-i n wólaalē. ⁵ Kuu pikpōkpō kēmee n yisi, Piyee uu u yenu, upitume kefi ne pité api kō limemáa u yenu. ⁶ Uu limemáa upimarēcō píle píle menupū ne kuláa umēcire nyíse itunē ise-i. Picō ye pikecōpe kpínle, amá pimēyā ye ne nfáa mále. ⁷ Uu kō limemáa Yakupu kpáfúme, uu kō pēe limemáa pitume nnéi kpáfúme.

⁸ Uu pēe pē nnéi memáa kō metórōōsei né umēcire nyíse, né nkó née nní rí we yare kewá péni kapi mári. ⁹ Née Kirisi pitume kecōpe usínsá. Am tu re piké né sée re utume. Li we re ne pēe Kirisi pikó wéekuselenle. ¹⁰ Amá Uléecaa ipēelée yee tíyese kamí ne isoí nnyí kam nní rí le we. Kefa kuú ne né n fénnē, ái méwoo wa. Li we re ne pikei wale am pitume picō nnéi feriyē. Asei

κεκάά, αὶ νέε κεισι, uipeeléε γεε pikεi pē wa. ¹¹ Lē nnya, nḡpá lin nē νέε lin pepeε pikεi pē wa, Nsímé Kεcιre kari nó yóólē. Mmē kani kō ne kefa tene.

Tó meyise nkpō kέmee nsímé

¹² Tō yóólenle re Kirisi γε pikpōkpō kέmee yisi. Iye ke nókenécōpe pinyine api yé pee fe api re pikpōkpō ápi γε yisi? ¹³ In te pikpōkpō ápi γε yisi, lē nnya Kirisi páa kō yisi. ¹⁴ In te Kirisi úu yisi, ntósímé kari n yóólē γε μέwoo le. Μέwoo kani kō ne kefa u tenelē. ¹⁵ In mesei re pikpōkpō ápi γε yisi, ke tōo péé we tōn yóólē te Uléécaá γε Kirisi yukuse, úu kō pee pikpōkpō kέmee u yukuse, tō ne u rikpárále, ari pee wai pitansei nōome. ¹⁶ Li we re in te pikpōkpō ápi γε yisi, Kirisi páa kō yisi. ¹⁷ In te Kirisi úu yisi, μέwoo kaní ne kefa u tenelē. Nō kō ne nōanékōpe kέmee wele. ¹⁸ Li kō nyísele re pepeε Kirisi ne kefa n tenelē apí ne kpi γε pōlaalenle. ¹⁹ In te ketē nté isoi ηmane nnya karí ne Kirisi tálē, lírócō γε íwe wele ai tósu nḡpá úye.

²⁰ Amá mesei ke Kirisi uu pikpōkpō kέmee yisi. Uyee mefoí yisi. Li nyísele re picō pee n kpi pō né kō kam api yisikee. ²¹ Usoi use γεε ne sisoipipi nkpō ka. Usoi use γεε kō týesene sisoipipi siké γε ne pikpōkpō kέmee yisi. ²² Ke pisoι nnéi ne Atam api m pénelē nnya kapi kpíni. Kapi ne Kirisi m pénelē nnya kapi limεcō pinnéi nfáa fale yenune. ²³ Amá nḡpá úye ne uituḡe γε nyi. Kirisi γε piyise masile. Uyee ufoí. Un piyei n ka, upikó pee limemáá yisine. ²⁴ Limemáá ke nḡpá yo keto áke pee sónti, kumúnḡe kpe-i ke Kirisi uu iyóopi nnéi ne ḡnanḡe nnéi ne n-yóopināḡe nnéi tékééne, uu pee un-yóopināḡe nnéi Sáa Uléécaá anipe-i wai. ²⁵ Li we re Kirisi uké pee iyóopi n tū kelene liké ha ne tu péé uye-i ke Uléécaá uu yé upilaarō nnéi Kirisi kenyalē-i rinwúlase. ²⁶ Uláarō tārō kuu n tékééne γεε nkpō. ²⁷ Li Uléécaá ritelē kέmee wólaalē te: Uléécaá yé linnéi ukenyalē-i riwulase. Kai nní n wólaalē te “linnéi”, ái pee re ne Uléécaá kapi lē tee. Li we re uyee nḡpá yo Kirisi kenyalē-i riwulase. ²⁸ Mḡpá yo in ukenyalē-i rinwula, uyē Uléécaá Kepipi uu pee umεcιre cepise uu Uléécaá kenyalē-i wúla. Uléécaá γεε nḡpá yo ukenyalē-i rinwúlase, kei ke Uléécaá uu pee meyíékíyiki nḡpá yo kecáá iyóopi tonene.

²⁹ Ani mpí pee γε nní n ηmurei re piké pikpōkpō nnya míni pi wole kecáá musí nké. Yo kapi lē ne náási? In te mesei γε me re pikpōkpō ápi γε yisi, yo nnya kapi pee ηmurei re piké pikpōkpō pē nnya míni pi wole? ³⁰ Tó ηmaa ricuruu ní? Yo nnya kari mpíi mesére nkpō lorólē? ³¹ Pimáreco, nḡpá keyáa kéye kam nkpō heirente. Meseisei ke tó ne Urópiima Yeesu Kirisi kupéneco aku nó nnya meyíékíyiki rikókōri né we. ³² In pee sisoipipi kemúnḡe kamí pee má kamí ne Efesi-pō pisoι kpááree

pinyine yare icarename tōpu, yo kai yé né yóriye? In te pikpōkpō ápi ye yisi, tóké mese n wai yare kapi m ma re: Tō kóso kpine, lē nnya tóké n le tōn níru. ³³ Ani kape tíye unyine uké nó kírāase: Aséncō kópe yèè isoi sōne caaile. ³⁴ Ani nómenécíre tí ani músu rísōne, áni kape akópe n wai. PISOI ye nókenécōpe wele pēe ápi Ulééca n nyu.

Ipiñe íye ke pēpēe nkpō kémee n yisi api má?

³⁵ Unyine yé pise re: Iye ke pikpōkpō api ye yisi? Ipiñe íye kapi ne pēeri? ³⁶ Pó uníri nkó! Aa nyu re pinsá rilukepipi n lukesi, ári yé fe riké lee? ³⁷ Tipipi rinyine kaa ye lukesi re mpuri. In n la, risirépipi née rilukepipi féé rinyine. Ai kuléé kpe n lelune ricuruu kaa ye lukesi. ³⁸ Ulééca yee ye pēe ripipi tē ipiñe iyē kuu ní la he. Mpá ripipi ríye kuu ipiñe yee ne ri n sá he.

³⁹ Lifáakó ái linnéi isare ise má. Isoisare ye ne isee ikó kóolelenle, sinúipi isare ne impehē, ikpíntomé ikó ne iyē mpehē kō.

⁴⁰ Limécō ke kelééca-pō likó ipiñe íi ne ketē nté likó ipiñe kóolelē. Kelééca-pō likó nsōne ne mmpehē, ketē nté likó nsōne ne mmē mpehē kō. ⁴¹ Itunje ye imetéi cire mále, iwáre in imekó má, awárepi pōon kō amekó má. Mpá awárepi ricuruu áa metéi mese má.

⁴² Limécō kai sōnti liké kumúñé kpe-i ke pikpōkpō api n yisine n we. Pi ye pin pISOI n kulesi, pi ye fōnile, amá Ulééca un pi n yukuse, ápi pēe píkaí nkpō kpáne. ⁴³ Pi ye kékulaa-i íwe n wele ápi kō páápú. Amá Ulééca un píyei pi n yukuse, pi ye pēe ríyu m mále pin kō páápú. ⁴⁴ Isoipiñe nnyí kari nní n nyáni kapi ye kékulaa-i m má. Pin píyei n yisi, ipiñe fale ke Nfáasōne nn ye n he kapi máne. Lē nnya, isoipiñe nnyí kari nní n nyáni ye wele. Limécō ipiñe iyē ke Nfáasōne nn ye n he pō ne kō wele.

⁴⁵ Lē nnya kai Ulééca Nsímé ritelé-i wólaalē te: Usoi foí uyē ke Ulééca uu n wa uu u séi re Atam ye kesoi pipi le kee nfáa n yé. Amá Atam tōrō yee nní Kirisi. Ukeméé ke Nfáasōne nn we nn ye nfáa he. ⁴⁶ Ai ipiñe ke Nfáasōne nn ye n he yee pēe mefoí we, amá isoipiñe nnyí kari nní ní nyáni ye nyi. Iyē ke Nfáasōne nn ye n he ye kepire sōntile. ⁴⁷ Ntaai kapi ne usoi foí mō. Uyē ne ketē nté ukó le. Kelééca ke ulírū pōo léeri. ⁴⁸ Pēpēe ketē nté ní we ye we yare uyē kapi ne ntaai m mō mecō. Pēpēe kelééca-pō ní we ye we yare uyē kelééca-pō n léeri mecō. ⁴⁹ Tō ne neni wele yare uyē kapi ne ntaai m mō mecō. Limécō kari kō sōnti tóké n we yare uyē kelééca-pō n léeri.

⁵⁰ Pimárecō, ne la ké nó maa re isoipiñe nnyí kari nní ní nyáni íi yé fe iké Ulééca iyōopi kémee lompō. Ai líka nnya, lelee ye n caai ái ye fe liké pansé lícaaiciré.

⁵¹ Ani kutu ricɔ ké nsímé nnyine mee m pékaalē nó símisi ani kóm te ári ntónéi kpine. Amá tó kam ari ntónéi mmú ipiñe féé conse. ⁵² Kumúnjé kuse kunyine-i ke rináatɔñ arí ha meyéne mese keyáa tɔrɔ ténine. Tin lē n tē, pikpɔkpɔ api yisi api pɛe pansɛ pikpɔciré. Tó mpí, tóo likumúnjé kpɛ-i nfáa m má, tóo ipiñe féé conse. ⁵³ Li meýíkíyiki pise re irópiñe nnyí yee ye nní n caai iké pansɛ icaaiciré, irópiñe nnyí yee ye nní n kpu iké pansɛ ikpɔciré. ⁵⁴ Lelɛɛ ye n caai lin píyeyi m pansɛ licaaiciré, lelɛɛ ye n kpu lin kɔ píyeyi m pansɛ likpɔciré ke nsímé mee n wólaalē nn pɛe sónti: Mmɛ mee nní re: Pi nkpɔ feriyɛ api n tékéé.

⁵⁵ Nkpɔ, áa nkpráni feriyɛ!

Nkpɔ, mepólɔ kaá ne n kóni ye tenɛɛ.

⁵⁶ Akópe nyee nkpɔ melɔ waise, isé yee akópe rínanje heelē. ⁵⁷ Amá tó Uléécaá pakare kuú ne Urópiima Yeesu Kirisi rintiki uú ne rínanje ró he ari nkpɔ feriyɛ. ⁵⁸ Lē nnya pimáreɔ kɛcirɛ, nóinépiñe íi kape riyɔɔ, áni kape n tiñarentɛ. Ani nnpá píyeyi n keñaalē nɔn Upíima pikei rísonɛ wai. Nórinécúruu ye nyulɛ re pikei pē kani ukupɛnɛɔ kémɛɛ n wai ápi yé méwoo wa.

16

Itɔhɔ kapí ne Yerusalem-pɔ Kirisi pikó n sí

¹ Siwóó itɔhɔ kapí ne Yerusalem-pɔ Yeesu pikó n lénine nkɔ ye nkpréni mmú: Ne lē kai mewai m má Uléécaá icápine pikó pɛe Kalasii-pɔ rí we pisímé masilɛ. Nóké kɔ pimewai ritiki. ² Mpá kɛwénteyaa ukóso úye, nnpá úye uké ye lē kuu yé n fe uu tóhɔ ukɛyɔ-pɔ iyaa yekei. Ké ne n tuipɔ, nɔn linnéi picápine masí. ³ Nen píyeyi n tuipɔ, né átelé wói am pē kani n lése re piké ne nóinéɛtɔhɔ Yerusalem ha pa, apí ne péne. ⁴ Lin m pise re ké rinécúruu ha, tó ne pē yé nsé tipéne.

Lē ke Pɔðli uú ne piwai n náasi

⁵ Masetuwaani keté kam tíkinɛ ké ne nókenémɛɛ tuipɔ. Kei kam cɔpune kelenɛ. ⁶ In n la, né nókenémɛɛ siyáa sinyine wa. Ticuruu in n la, am nnyiyɛ kumúnjé nnéi nókenémɛé tone ani né léni amí ne kei kam n sí tómpɔ. ⁷ Li we re am neni la ké nó yé amí ne n tósu. Amá Upíima un n la, ne la ké nókenémɛɛ siyáa wa. ⁸ Amá né pɛe Efɛesi kuyu-i tone Pantekooti keyaa aké ha ne tulu. ⁹ Ai líka nnya, nnpá ke piláarɔ api kulúí rí we, li kei ncée né tápilele fouu ké ne pikei píima pinyine pɛe kuláa m má wa. ¹⁰ Timotee un nókenémɛé n tuipɔ, ani u yɔsí rísonɛ, áni kape tíyɛ uripɔɔ ríké caai. Li we re menéɔ kuu Upíima pikei wai. ¹¹ Lē nnya, úka úu kape u lómiise. Amá ani u lē uké nkíñiñe ne uncee sóne uú ne kenémɛɛ pɛeri. Tó ne Yeesu pikó picɔ ye u ménɛ. ¹² Ne urómáreɔ Apoloosi pó tiñmóópúselɛ re u ne Yeesu

pikó picó piké nó kenéméé hapó. Amá úu kahané n ηmurei re u yé nkpéni tómpó. Lin píyei ne u rinsá, u yé hapó.

Icélaa tərəə ne iyáhaa

¹³ Ani kapé ləpilé, ani nfatene kémeé n we, ani itisi yósi aní m páápú. ¹⁴ Ani mpá yo n wai ne ríla.

¹⁵ Pimárecó, nò nyule re Sitefanaasi ne ukeyó pikó pɛɛ pifóí Akayii keté kémeɛ Kirisi ritiki api kó mɛsɛ ne mɛsɛ Uléécaá pikó kecópe pipikei n wai. Lɛ nnya kam te ké nó pise re: ¹⁶ Ani nómenécíre ricepise, ani pi ne pɛ nnéi pɛɛ pimécó mɛ ne pipikei n ηmósópúlɛ metene n we piké nó n séni.

¹⁷ Sitefanaasi ne Fərutunatuusi ne Akayikuusi mekamɛ ye né larisile. Káni ní we, pɛpɛɛ lɛ kani yé pɛɛ n wa né wai. ¹⁸ Pi rinékín ηnɔkusele yarɛ kapi nó n wa mɛcó. Ani lipite pɛ ipakare pípa ceri!

¹⁹ Uléécaá icápine yɛɛ Asii keté kecáá ní we pikó ye nó yáási. Akilasi ne Pirisili ne Yeesu pikó pɛɛ ye pikeyó-i n cápine ye nó yáási, nó ne Upiima kupénecó kémeɛ. ²⁰ Nópinémárecó nnéi pɛɛ nté ní we ye nó yáási! Ani nómenécópecire yáhaane ani memárecó pirane. ²¹ Né Póoli, née rinécúruu ne kunénipe anó nnyé wói re ne nó yáási. ²² Uye unsá Upiima n la, Uléécaá uké u rité! Maranata! A kam, Urópiima! ²³ Upiima Yeesu uké ípɛɛléɛ nó nyíse! ²⁴ Ne nónnénéi lalɛ nó ne Kirisi Yeesu kupénecó kémeé.

Títelē lírū ke Pṓli uu Korēnti pikó n wói

Lelee ritelē ntí kēmeē ní we

Kaí ne ritelē foí kēwōle-me n kpiime, Korēnti pikó api kómēine. Lē nnya ke Pṓli uu pi wōlu uké pi nyíse re uripṓ ye ne pi caailenle.

Lē ke ifaaci iyē ii n kériinelē ye nni:

1. Pṓli ye lē kuu Yeēsu Kirisi itume n le nkó símisi. Likēi lise kuú ne n náási yēe re uké nípa yei tīyese piké Sáa Uléécaā ne Yeēsu Kirisi ceri. Iwe ne ncōñ ye kemēé piyēle, amá níññe kuú ne nípa yo kahari (1-7).
2. Pṓli ye Kirisi pikó pēe Korēnti-i ní we pise re piké kefa keše ne Yerusalem pikó pēe íwe m má he. Lē ke picṓ api meyá m má, liké pē kai m párlē yoriyē. Ayu nyēe pilénaane kari yé n fe ari Yeēsu Kirisi nnya m má kecáá kemúnjé ró hele (8-9).
3. Pṓli ye nyíse re u alari mále uké pitume nṓome mewai ne pinnṓosimé kési (10-13).

Iyáhaa

¹ Nēe Pṓli yēe Uléécaā mēla kēmeē Kirisi Yeēsu utume m pansē, ne urómáreṓ Timotee. Uléécaā icápine yēe Korēnti-i ní we ne Uléécaā pikó picṓ nnéi pēe Akayii ketē nnéi kecáá ní we kari ritelē ntí wólu. ² Urósáa Uléécaā ne Upiima Yeēsu Kirisi piké ípēelēe nó nyíse api kṓ nkíñññe nó he.

Pṓli ye Uléécaā pṓññe

³ Tṓ Uléécaā pakare. Uyēe Urópíima Yeēsu Kirisi usaa. Uyēe íwe ró n té uu kṓ nípa yo kēmeē arókinñ niñukuse. ⁴ Uyēe ye ntócnñ nnéi kēmeē arókinñ niñukuse uu re tóoké ye kṓ fe tóké pēpēe ncōñ mpehē mpehē kēmeē ní we akó niñukuse yare ke uyē uu aróko n niñukuse meṓ. ⁵ Ai linyine nnya, tṓ Kirisi íwe iyē icṓ meyá lele. Limēṓ ke Uléécaā uú ne Kirisi tikine uké ne arókinñ meyá niñukuse. ⁶ Mpa tṓn íwe n le, tṓ i lele re Uléécaā uké ne tṓ ritiki uké ne nṓanékinñ niñukuse uké kṓ nṓanéyu lṓ. Uléécaā un ye arókinñ n niñukuse, u lale nṓké nkíñññe yē nṓké ye ne fe nṓké ne meróṓ íwe iyē icṓ kēmeé n kahari. ⁷ Lē nnya, tṓ ne nó tálenle meyíkíyiki. Li we re tṓ pinyuwe máalenle ríññe re kani nní irówe icṓ n le, Uléécaā ye nṓanékinñ niñukuseñe yare kuu aróko n niñukuse meṓ.

⁸ Pimáreṓ, tṓ lalē ani ceri re tṓ Asii ketē kēmeē íwe píima lile. Háí irótisi ii ne tēne, ai ró feriyē ari pēé m músu re ári yé pēe nfáa

rikpá. ⁹ Amá tṓ ne p̄ee meyíkíyiki nkpṵ kukpáhá pikóme masile ari ntókpṵ yósu. Li lē wale re ári kape ye ne merócíre n tálē, amá tóké ye ne Ulééca yee ye pikpṵkpṵ kέmee pisoi n yukuse n tálē. ¹⁰ Uyee nkpṵ mmē kέmee ró lése, uyee kṵ pilése ró kpáne. Meyíkíyiki karí ne u tálē te u yé kṵ pilése tó rikpá. ¹¹ Nṓ ne kṵ keyóme yáásile nṵn ne likemee ró léni. Pisoi meyā ne kerócáá keyóme yáásile, Ulééca un lē nnya ró kpálē. Lē nnya ke pisoi meyā api sónti piké tṓ nnya kṵ Ulééca pṵnese.

Pṵṵli ye lē kuu ní la uké wa conse

¹² Lelee rikókari ró ní we ye nní: Ari níka kerófa-i ne merócíre cési. Kecíre ne kefa kesee ne aseí nyee Ulééca kέmee n léeri karí ne mpá úye inip̄ee-i pirók̄ei wa, aí ne tósu nókenémee. Ulééca kέmee kai léeri, aí sisoipipi mewéesesṵhṵ-i kai léeri. Ulééca kefa kuú ne ró n fénne kέmee kai léeri. ¹³ Ai liféé linyine kam nó wólú, lē kani nní ní kέeni nṵn kóm̄ei memáá. Ne kṵ tálē te nó kam ani ríṵone pikóme kpá ne kέtṵ-pṵ re ¹⁴ kukéri kukéri ṵmane kani neni kóm̄ei. Nṵ nyule re Urópiima Yeesu un píȳei m p̄eeme, li yé tṓ nnya rikókari nó wa yare kai kṵ nṓ nnya rikókari tó n waine. ¹⁵⁻¹⁶ Lē kamí ne tálē nnya kamí p̄é la re nen Masetuwaani n tósu, ké nó rilóólú. Nen kṵ Masetuwaani n leeri, am kṵ nókenémee pitiki kpá am lisṵne melírū nó he. Kei kani yé p̄é ne mpá yo né lē am̄ ne Yutee ketē sí. ¹⁷ Yare méwoo kam kemún̄é kē wa, néé iye? Néé kam mí ma re né lē wa, kesoiipipi memún̄é kam lē musí nen k̄eyu ne kep̄ire sóne? ¹⁸ Ne Unélééca, nsímé mmē kari mesére nó n yóólē r̄n k̄eyu ne kep̄ire nkó. ¹⁹ Li we re Ulééca Kepipi Yeesu Kirisi nsímé ke tó ne Silasi ne Timotee ari nókenémee rin-yóó r̄n k̄eyu ne kep̄ire nkó. Asei ase kuu má, nye nyee "eee". ²⁰ Yeesu yee mesei lē ke Ulééca uu mí ma re "eee" u yé ró wa. Yeesu uyē kari ye kṵ ne ritiki arí ne Ulééca ríyu waise re "eee" u lē kuu ró mí ma wa. ²¹ Ulééca uyee tíyesele te tó ne nnṓ tóké tó ne Kirisi kupéneṵ kέmee inín̄j̄i kari. Uricuruu yee ró lése uu ukuwéé-mē yekei. ²² U nwóí kerócáá wale uu Nfáasṵne keróm̄ee wai uké ne ró nyíse re u lisṵne ne ró ménle. ²³ Ulééca ye nyánile! In te ne kiraasele, uké linyine né wa. Am la ké nó m pek̄esi nnya kám nókenémee Korenti-i p̄ep̄ṵ. ²⁴ Ai r̄nane karí ne nó wai re ani ne kefa tene. Nṵ nfatene kέmee inín̄j̄i piwai máalenle ríṵone. Amá tṵ la re tó ne nnṓ tóké kesē n keisi liké mpṵṵnare nó n hele.

2

¹ Am la ké nóanépṵṵ caaise nnya kam tihó re am nókenémee p̄ep̄ṵne. ² Néen nkp̄eni nóanépṵṵ n caaise, wóo yé p̄ee nṓ memáá né tipṵṵ larukuse, insá nó mpí apṵṵ kam n caaise? ³ Lē nnya kam titelē tē lē nó wóí re nen píȳei n tuiṵṵ, am kape nó mpí, nóo yé p̄ee rinépṵṵ n larukuse kέmee menín̄je mpṵṵcaai yē. Ai céreise re ne

ye nen mpóðnarε m má, li ye kó nónnénéi mmú n láárúle. ⁴ Ncón píima kémeé karí peé we lin kewuu-i né mulú, nen meyíkíyiki téni amí ne rítelé tē nó wólu. Amá amí nó wói re nóanépóð aké caai, ne nó wói re ani ceri re am kusa nó la.

Piké uwaikópekóð akópe sárei

⁵ Asei kecáá in te unyine ye pisoí apóð caaise, ái né kuu wa, amá nónnénéi apóð kuu caaise. Am kapε ne rinnákíise nnya, né re nómenéyá apóð kuu caaise. ⁶ Lē ke nómenéyá ani nní u rincóise ye ne u piyε. ⁷ Li nkpéni tu re nóké lē u sárei, ani urikin niñukuse, mpóðcaai píima nnyine rín kapε ne rí ka nké u n lóise nnya. ⁸ Lē nnya kam nó welu re ani n wai liké n nyíselē te nò u lalε. ⁹ Lē nnya kam títelé tē nó rí wói yee re ne peé lalε ké nó peé ké yé te nò mpá yo kémeε ripakare má nées áni má. ¹⁰ Nòn úye uakópe n sárei, né ne kó liute sáreile. In te né ne nnyine má ké unyine sárei, ne nó nnya liute pisárei masile yare kai Kirisi kémeε m pise. ¹¹ Ne lē wa re Setani úu kapε ne ncée n yé uké ró feriyε nnya. Li we re tó umela kuú ne n náasi rísonε nyule.

Lelee Turowaasi-pó Póðli ripóð n caaise

¹² Kumúnjé kpe-i kam Turowaasi-pó Kirisi Nsímé Kεcire piyóð rí hápó, Upíima ye ncée né tápilele re ké pinékεi wa. ¹³ Mpá ne lē, tinépóð ye peε caailenle, kám unémáreco Tiiti n yé nnya. Am peε Turowaasi pikó-i yisi am Masetuwaani ketē sí.

Yeesu Kirisi yee ye tíyεε kari ye feriyε

¹⁴ Uléécaá yee ipakare te, uyee tíyεselé kari Yeesu kupéneco kémeε mesére feriyelē tòn menáñe-nañe nnññ sónε. Tó kuu ye ne ritiki pisoí apí ne mpá yei Kirisi ceru yare tulaali kpáhákóð kapi fó. ¹⁵ Tó Kirisi utulaali le Uléécaá keyu-i ne pē ke Uléécaá uu n ló ne pepeε mpólecee n tíkilē kémeε. ¹⁶ Tulaali uyee pepeε nní mpólecee n tíkilē kecáá kukpáhá kunyine mále, kpeε ye usoi rí kpu. Amá ku pē ayu ke Uléécaá uu nní n ló kecáá kukpáhá kunyine le kpeε ye nfáa n he. Lē nnya, wóo kεcire yee tulaalē te u yé lipikεi pē wa? ¹⁷ Tó, ári picó meyá peε Uléécaá nsímé ne n kpéense meco we. Amá Uléécaá yee tó tumme tòn urinyiri ne aseí uinipeε-i símisi tó ne Kirisi kupéneco kémeε.

3

Nkómεine fale kémeε pikeikó kecáá nsímé

¹ Nò nkpéni nyáni yare meróçíre kari nó nyíse, nées íye? Nées yare ke picó api ye n wa meco li kó tó pise re piké rítelé keróçáá wói tóké nó nyíse nóké kelenε ró çeri? Nées li pise re nóóké rítelé keróçáá wói tóké picó nyíse piké kelenε ró çeri? ² Nórínécúruu, nóó rítelé ke Kirisi uu keróçáá n wói. Arókínj kémeé kapi ri

wɔlaalɛ. Nɔ́ kɛ pɪsoi apɪ yɛ nɛ rɔ́ cɛri. Pɪsoi nnéi yé fe apɪ rítelɛ tɛ ceru apɪ kɔ́ ri kɛɛni. ³ Nɔ́ɔ aseɪ kɛcáá rítelɛ kɛ Kirisi uú nɛ pirókɛi rintíkɪ uú nɛ wɔlu. Aɪ kɛwɔlɛ mɛni mɛnyɪnɛ kapɪ nɛ ri wɔi, amá Nfáasɔnɛ mɛɛ Uléécáa kɛmɛɛ n léeri kapɪ nɛ ri wɔi. Aɪ kɔ́ aparekpáncúkú kɛcáá, amá sisoipɪpɪ akɪŋ kɛmɛɛ kari wɔlaalɛ.

⁴ Kari Kirisi nɛ rintíkɪ tɔn nɛ Uléécáa tálɛ nnya kari lɛ sɪmisi. ⁵ Aɪ rɛ tɔ́ músu rɛ tó fe ari ntónaŋɛ cɪrɛ nɛ lɪnyɪnɛ wai. Amá Uléécáa ŋmanɛ yɛɛ yɛ tɪyɛsɛ kari yɛ fe ari li wai. ⁶ Uyɛɛ tɪyɛsɛ kari panse nkómɛɪnɛ fale kɛmɛɛ pikɛikó. Aɪ isé wɔlɛ-wɔlɛ kɛ Uléécáa uu nkómɛɪnɛ fale kɛmɛɛ rɔ́ pálɛ, amá unfaa kuu rɔ́ pálɛ. Isé wɔlɛ-wɔlɛ yɛɛ yɛ nɛ nkɔ́ ka, amá Nfáasɔnɛ pɔ́ nɛ yɛ usoi nfáa hɛlɛ.

⁷ Uléécáa yɛ pɛɛ mɛkɛɛ-mɛ aparekpáncúkú kɛcáá uisɛ wóilɛ umeyɔɔpɪ amɛ pɛɛ likumúnɛ́ kɛɛ-i n tɛlu. Moisi keyu yɛ pɛɛ tɛlulɛ hái, Isirayɛɛli pikó ápɪ yɛ pɛɛ fe piké u riweríi. Aɪ kɔ́ rɛ mɛsɛrɛ kɛ Uléécáa mɛyɔɔpɪ mɛ́ amé pɛé wɛ. In tɛ isé yɛɛ yɛ nɛ nkɔ́ ní ka yé fe ii lɛ nyɪsɛ rɛ Uléécáa mɛyɔɔpɪ ámɛ kusa piyɛ, ⁸ íyɛ kɛ Nfáasɔnɛ mɛɛ yɛ nfáa n hɛ pɔ́ɔ yé pɛɛ mɛsɛ wá? ⁹ In tɛ isé yɛɛ yɛ n tɪyɛsɛ Uléécáa uú nɛ pɪsoi túhaanɛ pinsímé nn kpi yɛ fe ii rɔ́ nyɪsɛ rɛ Uléécáa mɛyɔɔpɪ ámɛ kusa piyɛ, íyɛ kɛ Nfáasɔnɛ mɛwáɪ pɔ́ɔ yé pɛɛ mɛsɛ wá? Aɪ n yé tɪyɛsɛlɛ ari panse aseɪ pite Uléécáa inɪpɛɛ-ii? ¹⁰ Tó fe arí maa rɛ tɔn mɛyɔ́ɔpɪ mɛɛ pɛɛ mɛkɛɛ-mɛ n tɛlu metéi yɛ nkɔ́pɛni kpulɛ. Tɔn pɛɛ mɛkɛɛ metéi nɛ nɛni mɛkó m múŋɛisɛnɛ, tó fe arí maa rɛ nɛni mɛkó yɛ mɛ fele ái nkáripɪ. ¹¹ Aseɪ kɛcáá, in tɛ lelɛɛ ái mɛsɛrɛ ní wɛ yé fe ai nyɪsɛ rɛ Uléécáa mɛyɔɔpɪ ámɛ kusa piyɛ, íyɛ kɛ lelɛɛ mɛsɛrɛ ní wɛ pɔ́ɔ yé pɛɛ mɛsɛ wá?

¹² Tɔ́ nɛ mɛyíkíyɪkɪ tálɛnɛ ŋmaa. Lɛ́ nnya karí nɛ tirɔ́pɔ́ɔ nɛ kɛfa kɛsɛ sɪmisi. ¹³ Tó, ári yɛ Moisi mɛcɔ́ kɛnírɪpɪ kɛyɪ yari. U yɛ pɛɛ lɛ yariilɛ rɛ Isirayɛɛli pikó ápɪ kapɛ yɛ́ lɛ́ kɛ mɛyɔ́ɔpɪ mɛɛ ámɛ yɛ n nánjai amɛ yɛ mɛkɛtɔ́ n tu. ¹⁴ Amá li pɛɛ kunísɪ pɪ ricɔlɛ. Háɪ nɛ nɛni-mɛ, pɪ yɛ pin nkómɛɪnɛ kpurɛ atɛlɛ n kɛɛni, kɛnírɪpɪ kɛsɛ kɛɛ nɛ kɛyɪ pɪ hɪlálɛnɛ, ápɪ fe piké kɛ lesɛ. Aɪ líka nnya, Kirisi kupɛnɛcɔ́ kɛmɛɛ ŋmanɛ kɛ kɛnírɪpɪ kɛ́ akɛ yɛ usoi keyu-i lɛ. ¹⁵ Háɪ nɛ nɛni-mɛ, pɪ yɛ pin Moisi Isé Atɛlɛ n kɛɛni, kunísɪ kpɛɛ nɛ wɛlɛ kun cɔ́lɛ. ¹⁶ Amá yarɛ kai n wɔlaalɛ tɛ úyɛ yɛ̀̀ un píyɛi unceɛ rin-yá un Upíima-mɛ́ m panseɔ́, kunísɪ yɛ̀̀ lelɛ. ¹⁷ Upíima uyɛ́ kapi nté n tee yɛɛ nní Nfáasɔnɛ. Kei kɛ Upíima Nfaa nn ní wɛ kɛ usoi uu yɛ nɛ urɪpɔ́ɔ n wɛ. ¹⁸ Lɛ́ nnya, tó mpí nnéi siyɪ-i kɛ kunísɪ áku nní ní cɔ́lɛ, Upíima mɛyɔ́ɔpɪ yɛ mɛsɛrɛ rɔ́ tɛlɪsɛlɛ yarɛ kɛnípɛɛnyáɛni kɛmɛɛ. Upíima yɛ rɔ́ panseserilɛ tókɛ kam tókɛ nɛ mɛnyíɛnɛ u wá. Mɛyɔ́ɔpɪ nɛ metéi píima mɛɛ mɛsɛrɛ ní taálɛ kɛmɛɛ kai lɛ́ wai.

4

Ari líka tu, amá Uléécáa yɛ pɛɛ umɛmá píima tó rimútsɛ

¹ Uléécáa yee Unfanare kémee upikéi ró pa. Lē nnya ke ikari fi ró tenelē. ² Tó piwahakéi pee isei ní we kesile. Ari nnóome ne pirókéi wai, ári kó Uléécáa nsímé kénjééselē. Amá tó nsímései yóólenle lin kpáiiilē. Meróla mee re mpá úye uké yé te tó Uléécáa inípee-i aseí pite le. ³ In te Nsímé Kεcire kari n yóólē ye pisoí kuηmaha we, pepe m polu kηn kuηmaha we. ⁴ Ke ketē nté uyóopi Setani uu inípee pi rinhíla nnya, ápi péé ne nsímé mmē kefa tene. Uu ye ηmurei piké mmetéi mee n wariye yē. Metéi mē kéméé ke Kirisi meyoopi amé léemelē. Kirisi uyē kémee kai Uléécáa léselē lin nyáni. ⁵ Ari yóólē te pisoí piké tiróóuruu n nyáni, amá Upiima Yeesu Kirisi kari kekpeē waiselē. Tó ye maa re tó ne Yeesu nnya nópinékeikó le. ⁶ Uléécáa yee mekee-me ní maa re: "Metéi meké kuηmaha-i ta" metéi cire mee arókíη kémee tapaalē. Uyee péé lalé uké tó rikpáiiise. Lē nnya kuu umeyóopi mee Kirisi keyu kémee n kpáiiilē tó céreise.

⁷ Tó we yare sipérétúhu kémee kapi lisone piima rimpólo. Ai péé n nyíselē te ái tóo linyine tulaalē, amá Uléécáa nnaηe mee linnéi wai. ⁸ Iwe nnyí nnéi ncópurí yee ró kálaalē in tó nyíkilē, amá ái ró feríye, ári nyu íye kari yé wa, amá ári pee ripóó fóm te li piluke ró masile. ⁹ Pisoí ye ró wéékuselenle, amá Uléécáa úu ró fóm. Keteni-i kari laanu, amá ári kpu. ¹⁰ Mesére kari Yeesu nnya mpá yei nkpó heirente, Yeesu nfaa nké ne kerómee n nyíselē nnya. ¹¹ Tó nfáa mále, amá mesére kari Yeesu nnya nkpó heirente. Li nyíselenle re mpá tón n kpu, unfaa ye irópiηe-i wele mesére. ¹² Li nkpó tó risale nóóké ne nfáa m má nnya.

¹³ Li Nléécaasimé ritelé-i wólaalē te: Ne ne kefa tenele nnya kam símisi! Kemúnjé keke kē kari kesé nfatene kecáá má. Kari ne kefa n tene nnya ke tóo kó símisi. ¹⁴ Tó meykíyiki nyule re Uléécáa yee Upiima Yeesu pikpókpo kémee n yukuse yé kam uu kó umeco tó yukuse uu tíyese tó ne nnó ari Uléécáa kekúri sí. ¹⁵ Nó nnya kari lē nnéi wai re Uléécáa uké mpá yei meyá ne pisoí kefa fénne piké u ceri, pisoí pee yé u m pónese piké kó ne kulúí n kpáriise pin umeyóopi taáselē nnya.

Iye ke usoi uu yé nfatene kéméé n we?

¹⁶ Lē nnya ke tiróóó ári ye píkaí caai. Mpá irópiηe nnaηe mmú nn n teneri, nfáa ke Uléécáa uu ró n he ye mpá keyáa kéye mpape kpáselenle. ¹⁷ Lē nnya, neni mewee mmé-i iwe kari n le fi líka tu, fi ye kó nánai. I yé kam ii meyoopi piima menyine ró he meteneciré. ¹⁸ Ai lē kapi ye ne inípee n yé kecáá ke tóo músu. Lē kapi ye ne inípee n yé ái ye nánai, amá lē kapi ye ne inípee n yé pó ne liteneciré le.

5

¹ Tò nyule re irópiɛ nnyí kέmee kari nní ní we ye we yare kucánjí kunyine. Kun píyei n fori, Uléécaá ye keyómecaa-pò kέyo kεe yé mesére ní we ne ró mémpòle. Ai pisoι pεe ke mō, amá Uléécaá yee uricuruu ke mō. ² Tò kò wele tòn kucánjí kpé metene ηmòpu, tòn meyíkíyiki káipi tóké keróyo kεe keyómecaa-pò ní we kέmee lompo. ³ Asei kecáá, tòn píyei keróyo ke-i n lompo, Uléécaá úu ye menmane ró leepò. ⁴ Kumúnjé nkú nnéi kari nní irópiɛ nnyí kέmee ní we, tò ηmòpule yare ncòni mee ró nyíkilē. Ai re tò lalé tóké irópiɛ nnyí kέmee le, amá tò wéésile tóké ipiɛ yee mesére ní we kέmee lō, liké wa re lelee ye n kpu ye nfáa teneciré kέmee lompo. ⁵ Uléécaá yee tíyese re liké lē kerómee conse. U unfaa ró hele. Lelee nyíse re u kale uké lē kuu tó riñnyi ró pa.

⁶ Mesére kari ikari má. Tò nyule re kumúnjé nkú nnéi kέmee kari nní irópiɛ nnyí kέmee ní we, tò Upíima ketone ne ketaa wele. ⁷ Asei kecáá, nfatene karí ne sòne, ái lē kari n nyáni nnya karí ne kefa tenelē. ⁸ Tò mesei ikari mále tòn la tóké irópiɛ nnyí kέmee le tóké Upíima kέmee ketóne ha. ⁹ Lē nnya kari kò náasi re nnpá tòn irópiɛ nnyí kέmee n we née tòn ikeméé n le, irósoi iké ne u n sá. ¹⁰ Lē nnya kai pise re ntónéi mmú, nnpá úye uké ha Kirisi uké ne u túhaane. In te úye ye lisòne née likópe unfaa kέmee wa, liute uu uməwai ihéé yósu.

Kirisi ye tó ne Uléécaá kecəpe nsímé nyóɔnse

¹¹ Tò nyule re li pise re piké ye Uléécaá wuri. Lē nnya kari ηmóópulē te pisoι piké ntósímé ηmurei. Uléécaá ye ró nyule rísone. Ne kò nyáni yare nō ne kò ró nyule rísone. ¹² Ani kape n nyáni re merócíre kari kò pinyíse nó kpálē. Amá tò lalé nóké ncée yē nóké tó nnya rikókəri n wai. Lē kέmee, nó ye nnyine yē ani ye ne pepεe ye lē ke inípee ii ye n yé ne ríyu n wéési séése. Pē ápi ye lelee rikínj kέmee ní we waise. ¹³ Tòn isòho n tori, tó ne Uléécaá nkó ye mmē. Amá tò nō kέmee ne ntóyukpáii nnéi wele. ¹⁴ Nla ke Kirisi uu ró ní nyíse ye tirókín-i wele ari ye peé ne nsímé mmú ηmurei re usoi use kóló yee pisoι nnéi kecáá kpu. Kuu nní ní kpu nnya, pisoι nnéi ye kpule. ¹⁵ U pisoι nnéi kecáá kpule re pepεe nfáa m má ápi kape kò ne piisoι n le yare pimekó cire-i kapí we. Amá Kirisi yee pikεcáá ní kpu uu kò pikpəkpə kέmee yisi nnya kapí we.

¹⁶ Lē nnya kári kò nkpeni úka nyáni yare kapi ye kesoiμunjé ne n yé meco. Mpá karí pεe mekεε Kirisi ne kesoiμunjé kέmee n nyu, ári kò nkpeni lē u nyu. ¹⁷ Uye ne Kirisi pin timpéne, liute ye pansεle lifále ke Uléécaá uu n wa. Likpυre ye tómpòle, lifále ai léeri. ¹⁸ Uléécaá uyee ne Kirisi rintiki úú ne tó ne uricuruu kecəpe nsímé nyóɔnse kέmee kai léeri. Uyee kò ró forii re tóké

pisoi picɔ ne kam piké u ne pē kecɔpe nsímé nyóɔnse. ¹⁹ Kirisi ke Uléécaá uú ne ritiki uú ne uricuruu ne pisoi kecɔpe nsímé nyóɔnse, úu pimewai kópe kpísi uké ne pikei wa. U ró forii re tóké pinyóɔnse pē nsímé riyóó. ²⁰ Lē nnya, Kirisi yeé ró tumme re tóké nté upikeikó pee ne urinyiri n tū. Tó ke Uléécaá uú ne nní tíkílē, ari ye pisoi sélei re: Ani Kirisi rinyiri nnya ηmurei piké nó ne Uléécaá kecɔpe nsímé nyóɔnse. ²¹ Kirisi úu akópe áka má, amá uyē ke Uléécaá uu arókópe cɔnse. Uyē nnya ke Uléécaá uu nkpéni ró kpíilē te asei pite.

6

¹ In lē, ke tó ne Uléécaá ari nní kesē n keisi nnya, tó nó pise re áni kape tíye kefa ke Uléécaá uú ne nó n fénne liké méwoo wa. ² Uléécaá ye maa re:

Kai ituje n tu re ké íwe nó tē ne ne kutu nó ricɔle, ke keyáa ke n tu re ké nóanényu lɔ, ne nó comele. Lē nnya, ani kó te ituje yeé nkpéni lē tu re Uléécaá uké íwe nó tē, keyáa kee tu re uké nóanényu lɔ. ³ Ai tu re tóké unyine ncée he uké fe uké pirókéi kémeé ró kési. Lē nnya kari ηmóópúlē te úka úu kape tó nnya Uléécaá kupéneɔ kémeé loó. ⁴ Amá tó lalé pisoi piké merówee ritiki piké kɔ ye te tó Uléécaá pikeikó le ne kefa kesé. Lē nnya kari ncóη ne mpári ne mpóɔcaai kémeé merócíre múlē tɔn kahari. ⁵ Pi ró káuille api hánesi, api pisoi tálaankeé re piké pitele ró wa. Pikei api ró pelu ari kɔ kunɔnkū ne nkū fine. ⁶ Ari lē ke irósoi ii n kpáuilē ne merónyuwe ne merócíre pimúlú ne merówai sɔne ne Uléécaá Nfaasɔne ne lē kari ríla yíkíyiki m má ⁷ ne nsímései pisímé ne Uléécaá nnaηe kpísi arí ne nyíse re tó Uléécaá pikeikó le. Asei likó lee irótɔpilū kari ye ne uláarɔ rintíki ari ye kɔ ne merócíre tápisi. ⁸ Pinyine ye ríyu ró waisele, picɔ pin isei ró waise. Pinyine ye ró pakarentele, picɔ pin tó lámaankeé. Pi ró nyánile yare pinóme in kɔ ne asei kari símisi. ⁹ Pi waille yare ápi ró nyu, pin kɔ ne ró nyu n̄sɔne. Pi ró nyánile yare tó kpuwaalenle, tɔn kɔ péé ne nfáa má. Pi ye ne nkpɔ ró n lalé, amá ápi ye pee ró kó. ¹⁰ Pi ye n lalé piké tirópó caaise, amá lin pee mesére ró láarú. Api ye re tó píwekóó le, amá tóo pee pisoi meyá memá waise. Te ári líka má, in kɔ ne tóo n̄pá yo má. ¹¹ Nó pirósáne Korenti pikó, ani kó te tó nó símisile ari kpáiiise re tó nó lalé ne kefa kesé. ¹² Ari sirófa nó pesí, nóo nósinéfa ró pesí. ¹³ Lē nnya kam nní nó símisi yare sinépipi. Nóóké kó nósinéfa merócɔ ripérése.

Kirisi pikó piké pepeé ápi Kirisi ne kefa n tenelē ne pimécire tó

¹⁴ Νό νε πεπεε άπι Kirisi νε kefa n tenelē áni kapε ye ripéne, ái ká πεε re li ye lē tipéne. Iye ke lisone νε likópe ai yé fe ai péne? Iye ke metéi νε kunmaha aku ye ripéne? ¹⁵ Iye ke Kirisi νε Setani api yé fe api kómaine? Yo yee yé fe ai uyee Kirisi νε kefa n tenelē νε uyee úu Kirisi νε kefa n tenelē péne? ¹⁶ Yo ke Uléecaa keyo νε piléε kenýōnse akε pénelē? Tó νε Uléecaa yee nfáa n te keyo le, yare ke Uléecaa ricuruu uu mί maa re: Né kam am pikεcape n we tó νε pē tōn sōne. Ne sōnti ké Piuleecaa, pē piké ká panse pinésoi. ¹⁷ Uléecaa uu ká kpa re:

Lē nnya ani mpuri sane pikó pē kecape le, ani iyaa n we. Ani kapε νε likperinkpekóó líka riká, néeké πεε nó yosí. ¹⁸ Ké πεε nóunesáa, nóoké πεε pinéηmáne νε pinékpére. Né Upíima nnaηe nnéi ute, née lē ma.

7

¹ Pinésáne kecire, tó lē ke Uléecaa uu mί maa re u yé wa te. Lē nnya, tóké mewai kópe mee ye ipiηe νε rikíη n caai heere. Tóké n ηmóópulē, iróssoi iké n kpáiiilē tōn nśone Uléecaa wuru.

Lelee ye Póoli mpóonare n he

² Ani kapε nósinéfa né pesí! Ari úka líka caai. Ari úka riwárarase, ári ká úka likó yosí tóké n te. ³ Ai akópe kam nó pálē nnya kam lē símisi. Yare kam pimáa mί masí, mίpá lin nfáa née lin nkpo, tó nó lalε meyíkíyiki. ⁴ Ne νε ripóó nó láárúle meyá. Nóninecō ye rikókari né wele nśone. Nō ye nnécōη nnéi kémee rinékíη niηukusele ai πεε meyá né n láárú.

⁵ Hái kari νε Masetuwaani ketē kémee n tuiπo, ári mewénte yē. Iwe nnyí ncōpuri kari kei yē. Tó νε picō picéηaankεe ye mpí, iwame ye ká nnyí kerófa-i. ⁶ Amá Uléecaa yèè pē apōo nyee n caailē ikari rikpásele. Uyee tíyese ke Tiiti mekamε ame ikari tó rikpáse. ⁷ Ai umekame ηmane mee ikari né rikpáse, amá kuu ká né n símisi lē kani ká uyē ikari rinkpáse yee ká ikari né rikpáse. U ró símisi re lelee n wa ye nó ricōηle hái nōn la nóké piyéne né rikpá, nōn ká kenécáá tōpu. Lelee tíyese kai meyánsei né larisi.

⁸ Mpá rítelē tē kamí πεε nó n wóipō tin nóanépōo n caaise, ám nkpeni νε ri tēni. Ne nyule re rítelē tē νε πεε kumúηé kunyine-i nóanépōo caaisele, amá am nkáripι νε ri tēni. ⁹ Li nkpeni né láárúle. Ai re kam nóanépōo n caaise nnya, amá ke nónnépōocaai nn n tíyese ani mefine conse nnya. Uléecaa yee peé la re nóanépōo aké lē caai. Ai πεε nkpeni mese wai re ári líka nó caai. ¹⁰ Mpóocaai mee Uléecaa kémee n léeri yèè meyíkíyiki tíyesele usoi uu mefine conse, Uléecaa uu uriyu lōlu. Ari mmē tēni. Amá mpóocaai mee ketē nté likó kémee n léeri yèè νε nkpo kale. ¹¹ Tinételē ye nóanépōo caaisele yare ke Uléecaa uu n la:

Ani ripáí kuláa píima kpē kai nkpéni nó ní wa. Ani yē kani nkpéni níla m má re nàké lisàne n waii? Ani yē kani nkpéni ne nóanékópe piyámne n yóonee? Ani yē nómenéwai kópe men nkpéni nó cóηlēe? Ani yē non nkpéni riwure máa? Ani yē non nkpéni meýíkíyiki wéési nàké piyéne né rikpáa? Ani yē kani nkpéni n ημόópύlēe? Ani yē kani nkpéni ní la nàké uwaikópeκάó kutu ripasaa? Nò linnéi wale aní ne nyíse re áni nsímé mmē kέmεε líka caai.

¹² Ai uyee akópe n wa née uyē kapi akópe n wa nnya ke née rítelé wói. Amá ne lalē nàké ncée yē nàké Uléécaai inipee-i nyíse re nò kerópire nyenule. ¹³ Lē nnya ke nómenéwai ame ikari tó rikpáse.

Ai nkíηniηe ηmane kaí ne ripá. Ke Tiiti uu nókenémee ne mpóonare n yisime re nò nónnénéi ukumíri peseme nnya, li ró láárúle ái ne kusa. ¹⁴ Ne ukeyu-i nó pakarele, áni isei né lukeise. Tò ye mesére aseí nó símisile, ai kò nkpéni nyíse re ne alari mále ké Tiiti keyu-i nókenécáa rikókari n wai. ¹⁵ Kumúnē kpe-i ke Tiiti uú pee nókenémee ní we, nò pee u waiselenle, ani kò kusáne u yósu nsòne. U ye likecáa léisele uu nó n la ai tósu kuú pee nó ní la. ¹⁶ Li né niηule re ne fe am ye mpá yo kέmεε ne ripáó nó larisi.

8

Nfanare kέmεε piηe

¹ Pimárecó, tó la tóké lē ke Uléécaai uú ne Masetuwaani-pò uicápine kefa n fénne nó símisi. ² Li pee ncóη píima kέmεε pi tanle ái ne pi peikee hái. Mpá ke íwe íi peé ne pi n tóηaalē, piakíη ye peé niηule, api peé ne nfanare he. ³ Ne ne inénípee yenle re mpá úye yee meyéne mese lē kuu kuhēe ní we he, hái api fáause piricuruu mela kέmεé. ⁴ Pi pee tó ricóηle re tóké ncée pi he pē piké kò pilikó he piké ne Uléécaai písoi pee Yerusaleμ-pò ní we lémpò. ⁵ Pi wale ai tósu lē karí pee m músu. Pimecire kapi mefoí Upíima pa, api kò limemáa pimεcire ró pa Uléécaai mela kέmεé. ⁶ Lē nnya kari Tiiti pise re uké nókenéméé hapò uké lé liké ne kέtó tu yare kuú pee níla pikei pē n kóraane meco. ⁷ Nò pimámá le Uléécaai likó nnéi kέmεε. Nò nfatene mále non kò nsímé nyu, nò kò Uléécaai likó picére masile, áni kò siká má. Nò kò níla ró nyíselenle. Lē nnya, ani kò mewai sòne mmé kέmεε nólinékó ne nfanare he.

⁸ Ai re isé inyine kam nó pálē te ani i ritiki nnya kam lē símisi. Lē ke picó api nní ní ημόópύlē nnya kamí la nóké kò ncée yē nàké nyíse re nò mesei níla mále. ⁹ Nórinécúruu ye nyule lē ke Uró píima Yeesu Kirisi uú ne kefa nó n fénne. U pee umámá le, uu nó nnya umεcire waise úweκáó re uké uiwe ne ritiki uké ne nó waise pimámá nnya.

¹⁰ Lē nnya, ne la ké nkpéni nnékó nó maa ítòhò nnyí nsímé kéméé. Lēlē yé pikei nó wa. Nòò yemi pifoi ítòhò nnyí kemúnjé wa, nòò kò yemi mēfoi nòinékó pa yarē kani yé ní fe. ¹¹ Lē nnya, ani nkpéni pikei pē wa n̄sòne ne kètò-pò yarē kani yé ní fe ani wai ne kefa kesē yarē kaní pēe n kóraane mēcò. ¹² Usoi yèè un ne kefa kesē n hē, pi ye uihēē iyē yòsile n̄sòne. Aai lē kári m má kapí ró písei.

¹³ Ai re nòké nómenécíre íwe tã nòké ne picò lé. Li pise re nó ne pē kani nní ní lēni nòké kucò m má. ¹⁴ Líka ái ituje nnyí kémēe nó párlē. Nò mále n̄on picò fe. Nó fe ani pē kai m párlē lēni. Lin kò píyei n ka lin nó rimpárlí, pē pin m má, apí kò nó lēni. Lēlē yé tíyese ani nónnénéí mmú n sá. ¹⁵ Yarē kai Nléécaasimé ritelē-i n wólaalē te:

Pēpēe meyā n kóoi ápi líka picò sañai,
líka ái kò pēpēe nkáripí n kóoi ripárlí.

Tiiti ne upisencò kecáá nstmé

¹⁶ Ne Uléécaá pakare re u n̄m̀sòpú mmē kaní pēe nókenécáá m má ncò Tiiti kémēe wa nnya. ¹⁷ Tò u maa re uké nókenéméé hapò uu ñmurei. Uricuruu ye pēe rihóle n̄sòne re uké nókenéméé hapò. ¹⁸ U ne urókó use ye Nsímé Kεcire n yóólē pin Uléécaá icápine nnéí kémēe u waiselē kari tum. ¹⁹ Ai kò kpá re icápine iyēe u lese uké ró sárū tóké ne nfanare pikei mpí pēe nní arónipe-i ní we kecáá m pállē. Lēlē yé Upíima meyòopi lese ai nyíse ai kò lē kari ríla m má tóké ne picò n lēni lese ai nyíse.

²⁰ Ari la unyine uké fe uké ró kési re ári ítòhò píima nnyí kapí nní arónipe-i n wa kecáá n̄sòne pállē. ²¹ Ai Upíima keyu-i ñmane, amá ne písoi siyu-i karí la tóké wa yarē kai m pise.

²² Tò kò urómáreco use pi ritikisele. Tò mēpehē kulúí kémēe u peenle ari yénu re úu siká má. Úu kusa kò nkpéni ne ripòò nó láarú. Li kò nkpéni ikari pihēe u rikpásēle re uké nó lé. ²³ In Tiiti, uyē ne unésencò le un kò nókenéméé unékeico. Pimáreco picò pēe u n tíkilē p̄s ne Uléécaá icápine pitumē le. Pēe keisile re piké ne Kirisi ríyu waise. ²⁴ Ani pi nyíse re nò meyíkíyiki ríla mále, písoi piké péé ne Uléécaá icápine-i yé te nò mesei ríla mále, apí kò ceru re ne alari mále ké nókenécáá rikókòri n wai.

9

Lē kapí ne pimáreco pēe Yerusalem-pò ní we n lénine

¹ Ai nkpáni pise re ké ítòhò kani yé ne Uléécaá pikó Yerusalem-pò ní ha kecáá nnyine nó wói. ² Ne yē te li nórínécúruu ripòò wale re nòké pi lémpò. Lē nnya kam Masetuwaani pikó kémēe nókenécáá rikókòri wa am pi maa re pimáreco pēe Akayii keteni-i ní we ye háí yemi-me pimécire picápine máálenle re piké tóhò. Nópínēñm̀sòpú ye tíyesele pimēyā apí n la piké tóhò. ³ Mpá

νε λέ, pimáρεσῶ μπί kam nóκενέμεε tumpῶ nῶké meγíkiyiki nómenécíρε n cápíνε yare kam mί ma nnya. Ne nsímé mmú kέμεε nóκενέσάá rikókῶri wale. Am la líké wa re méwoo ye me. ⁴ Insá λέ, τό νε Masetuwaani pikó tῶn n hapῶ, nῶnsá kahane nómenécíρε n cápíνε, isei yé ró li re tῶ νε méwoo ripῶῶ nó larisi nnya. Isei ye kῶ nῶ ticurru lenε. ⁵ Lε nnya kanί musί re li nyam te kέ pimáρεσῶ pē tñmóópúσε piké ne kekpeé né wa piké ha ítῶhῶ iyē kani mί maa re nó ne kefa kesε pa kecáá m páilē. Kέ ne n tuiῶ, pin linnéí nyῶnsente api yekei. Kei kai yé pεε nyίσε re kefa kesε kanί ne tῶhῶ, áni kefa kέμεε ténι.

⁶ Ani n nyu re úye un nkáripι n lukesi, nkáripι kuu ye kpasi. Uye un meγá n lukesi, meγá kuu ye kpasi. ⁷ Li pise re mῶpá úye uké ne uripῶῶ he yare kuu urikñ-i n wa. Úu kape ukεfa-i n ténι, ái kape kῶ ne rñanηε. Li we re uyεε ye ne mpῶῶnare n he ke Uléécaá uú la. ⁸ Uléécaá yé fe uu mῶpá yo mpuri nó he, líka ái yé pεε pí kai nó ripá rí, ani kῶ mῶpá yo meγá m má nῶn ne mεwai sῶne wai. ⁹ Lε kai Nléécaasimé ritelé-i wólaalē te: U ye ukεfa nnéí ne píwekῶῶ lisῶne wale,

meséρε ke unfanare nñ we, rñn ye tene. ¹⁰ Uléécaá yeε ye ipuri ulame he uu lukesi uu kῶ iluke u he uu le. U yé kῶ nῶ lé kai nó m pise he, uu kῶ tíyεσε ai meγá wai nónnéfanare pikei pῶῶ ne n taálē. ¹¹ U yé tíyεσε ani mῶpá píyεi m má ani ye ne meséρε n nyíselē te nῶ nfanare pikei piwai lalε. Pisoι meγá yé pεε nólinéhehehe kani pi m pásii nnya Uléécaá pῶnese. ¹² Lελεε pi m pá rílē kani lē pi pa. Ai Uléécaá pisoι ηmanε ke nfanare pikei mpí api yóriyε. Pi kῶ tíyεσεle pisoι meγá pin Uléécaá pῶnesente hái. ¹³ Nómenéwai mmé ye mεwai kecire le hái. Me yé tíyεσε pisoι meγá api Uléécaá ríyυ waise, kani n nyíselē te nῶ Kirisi Nsimé Kεcire rñsῶne tikilenle nnya. Nῶ ye kῶ nólinékῶ kpísile nó ne Uléécaá pisoι pεε Yerusaleμ-i rí we ne picῶ nnéí ani hῶῶne. ¹⁴ Kapi n yé te Uléécaá ye meγánsei kefa ne nó fénnεle nnya, pi yé nóκενέσάá keyóme yáási api kῶ nó n la. ¹⁵ Tῶké Uléécaá pῶnese kuú ne lisῶne leε ái licῶ m má nó rí he nnya.

10

Pῶli ye upikei mεwee kecáá stmisi

¹ Néε Pῶli, né kapi n tee re ne ye nen nóκενέκú rí n we am nóinénίpεε n wuru, nen ketaa-pῶ n we, am nó n senkeε, ne la kέ rinécúruu ne Kirisi nnare ne umεwai sῶne ritiki kέ ne nó pise re: ² Ani kape tíyε, nen kumúnē kúyε-i nóκενέμεε n hapῶ kέ nó senkeε. Ne la re nen ha n hapῶ, kέ pεpεε m músu re kesoimunjé karί ne pirókεi wai ne kέyυ papisi. ³ Tῶ pεε mesei sisoipipi le, amá ái kesoimunjé atῶpi acῶ karί tῶpu. ⁴ Ai sisoipipi

itōpilū ke tōo ne arótōpi wai, amá itōpilū ye m páápú in Uléécaai léeri kari ne tōpu. I ye fele ii Uléécaai pilaarō imele láuli. Iyē kari ye ne sinóōmetahai pepirente. ⁵ Iyē kari ye kō ne lē nnéi lee ríyu n wéési, lin limécire síkalē lin ne ncée tápaalē te pisoí api kape Uléécaai céri pepirente. Tō ye pisoí simúnē cōpiile, ari tūyese api Kirisi m pakarelē. ⁶ Tō merócire picápine masile tókē pipakarecírē kutu ripasa, nōn píyeyi m pakare ne kētō-pō.

⁷ Ani nípá yo mēwee ripái. In te nókenécōpe unyine ye yē te u mēsei Kirisi ukó le, uké céri re tō ne kō umecō Kirisi pikó le. ⁸ Mpá nen rínanē mmē ke Upíima uu né n he ne rikókāri piwai nkáripí n tōnse, isei íi né wainē. Li we re u ró n hele re tókē ne nó lē nókē ne Uléécaai ncee kēmeē papisi. Ai pikópe kari nó la. ⁹ Am la liké n we yare ne ne anétele nó náraasentele. ¹⁰ Pinyine ye símaankē re né Pōoli atelé kam ye n wói nsímé ye nrapē ne itisi tōsile, amá nen pikékúrí n we, am panse unárei nnénóōsimé rín kō pēē mulú. ¹¹ Uyē nní lē n símisi uké nse kō rísonē re: Lē kari ketā-pō í we tōn ne arótelé wólū, ne lē kari yé ha nókenékúrí í we tōn wai ye sále.

¹² Ari káipi tō ne pepēe api ye pimécire nnyáā n yekei tókē n sá, ári kō la tókē merócire ne pi múnēsene. Pi pikemúnē cire mále kapí ne pimécire m músu, pin kei paílē pin ne pimécire picō múnēsene. Pi piníri le. ¹³ In tōo, ári méwoo rikókāri wai liké ha ne síto sinyine rifaau. Ke Uléécaai uu nókenémēe pikēi ró n forii, u pisitō ró nyísele. Seseē kerómúnē kari n kpísine. ¹⁴ Nō kei kari yé ne pirókēi n tu kēmeē wele. Lē nnya kari pifoí nókenémēē ne Kirisi Nsímé n hápō, ári pikēi ke Uléécaai uu ró n forii ketō rifaau. ¹⁵ Tō, ári picō pikēi kapi nókenémēe n wa ne méwoo rikókāri wai. Tō ne músule ricuruu re nónnéfatenē yé meyā wa, tōo kō fe ari keisi ai lē tōsu ái ne kēyu n sí. Amá ári yé wa liké pikēi pē ke Uléécaai uu ró n forii sitō rifaau. ¹⁶ Limemáá kari yé pēe fe arí ha sitē see ne ketāa nó í we kēmeē Nsímé Kecire yóó. Ári la tókē ayu nye-i ke picō api pipikēi n wa kēmeē keisi tókē pēe pipikēi kapi piwai m masí nnya rikókāri n wai.

¹⁷ Uye un n la uké umécire ritaáse, uké lē ke Upíima uu n wa nnya umécire ritaáse. ¹⁸ Li we re ái nkó ye umécire m pakarente ye Upíima kēmeē ríyu má, amá nkó ke Upíima uu m pakarente ye ríyu má.

11

Pōoli ne pepēe n kīraase re pi pitume le

¹ Hóí pinékó! Ani n kahari aní ne né kóm, nípá nen n wai yare isōhō kam tóri. Ani ne né n kahari. ² Ne nókenécáá iláarō ye Uléécaai kēmeē n léeri waille. Nō we yare ukpére ye úu utisi n nyu un kō kpáailē kam utisi use kóló í félei. Utisi uyē nní

Kirisi ημαα. ³ Amá iwame ye né wele re nókenémúnḡ yé caai ani Kirisi ne ketaa wai, ani kefa kesε ne pitiki u yá yare ke iwáa ii Efa kemúnḡ ne mesōhō n caai μεε. ⁴ Ai líka nnya kam lē ma. Uye yèè un n ka, un Yeesu nsímé nó rin-yóó, mḡpá linsá mmē kari nó rin-yóó, un kō nfáasone nnyine nsímé nó n símisi, mḡpá linsá Nfáasone kani ní yōsí, née un Nsímé Kεcire nnyine nó rin-yóó, mḡpá linsá mmē kani ní yōsí, li ye ne nó risále ani mese ne mese ηmurei.

⁵ Am pakare re pisoι pē kani nní n nyáni re pitume píima ye linyine né fe. ⁶ In n la, am nkpéni usíményuwe píima unyine, amá Uléécaā mēnyuwe áme né párilē. Mḡpá píyei ne mḡpá yo kémee kari tíyese ani lē ceru. ⁷ Ne Kirisi Nsímé Kεcire nó riyóóle am ihéé íka pise. Ne menécire ricepisele ké ne n fe ké nó rinḡtaáse nnya. Akópe kam pee lē waa? ⁸ Kamí pee nókenémee n keisi, Uléécaā icápine icō yee pee né hééle. Né fe am te iyē kam yáai amí ne nó léni. ⁹ Kumúnḡ kpe-i kamí pee nókenémee ní we, íwe ye pee né lonle, amá am nó úka líka pise. Yeesu pikó pee Masetuwaani-pō n léeme ye péε ne lelee m párilē né kale. Am péε la ké nó n nyikilē yare nconi. Ne keweesei, am kō la ké nó n nyikilē. ¹⁰ Kirisi nsímései mee kenémee ní we kamí la ké ne nó símisi re: Uka úu yé fe uké Akayii ketē nnéi kecáá lirikókōri né kpu! ¹¹ Yare am nó la nnya kam lē símisi née iye? Ai lē! Uléécaā ricuruu ye nyánile re ne nó lale!

¹² Lē kam nkpéni nní n wai kam yé ne piwai n ηmóópúlē, pepee icée n wéési piké ne rikókōri n wai re tō ne pē pikei ye pise le ápi kapε lincee n yé nnya. ¹³ Lipite pē ápi pitume yíkíyiki. Pi pikeikó le pee n kúraase pin wai yare pi Kirisi pitume le. ¹⁴ Lē ái nkpáni lisáηa linyine! Setani ricuruu yèè ripólóle uu kúraase re u metéi uleecaatumε yíkíyiki le. ¹⁵ Lē ái nkpáni lisáηa linyine re upikeikó piké ripóló piké kúraase re pi Uléécaā aseí ute pikeikó le. Amá lē ke piliwaiwai ai ye ne kétō ní kpu lee sónti liké ne pi tene.

Pōoli iwe kuu itume pikei kémee n li

¹⁶ Ké kō pimáa nó rikpá re úka úu kapε né n nyáni yare ne usōhōtore le. Née nōn lē né n nyáni, ani mese ηmurei ké lē n we nééké kō ne lē nnya nkáripι rikókōri n wai. ¹⁷ In n la lē kam nní ní la ké maa ái lē ke Upíima uú la. Li né we yare ké rikókōri wa nnya kam lē símisi yare usōhōtore. ¹⁸ Lē ke pisoι meyā api nní kesoimunḡ ne rikókōri n wai nnya ke née kō la ké rikókōri wa. ¹⁹ Nórínécúruu nōn kō ne mewéesesōhō má, amá nō ye kō pee piníri ne n kaharile. ²⁰ Nō ye n kaharile api ilási nó tini api nólínékó le, api nólínékó nó yósu, api kecáá nó nyánei api sipese nó túúni. ²¹ Li isei né wele ké ne m maa re tō rinárei mále.

Mḡpá ne lē, ne nkpéni símisile yare usōhōtore re lē ke picō apí ne rikókōri n wai ke née kō fene ké ne rikókōri wa. ²² Nēnte lipite pee Pi-Epiree le née n kō U-Epiree? Nēnte pi Isirayēeli pikó

lë néen kə Isirayēeli ukó? Néntē pi Apiraham pipirē le néen kə Apiraham kepirē? ²³ Néntē pi Kirisi pikēikó le? Ké nkpéni símisi yare li né panselenle: Nē ne Kirisi ukēikó le nen pi fe. Li we re ne keisile am pi feriyē. Pi mesére akpanii né wailē ai pi feriyē. Ne ipépi yenle n̄sone am pi feriyē, am kə meyíkíyiki mesére nkpə heirente. ²⁴ Mepēhē menupū ke Pisuiifi api né káii. Mese áme we afēna kapi ye n̄pá mékaii méye kémēe iséi né súúke. ²⁵ Mepēhē metaani ke Rəm pikó apí ne nséi né káii. Mese kapi apare né tapisí re ké kpu. Metaani ke míni amē kuróninōi rimí, am míni-i tone ketúnjē ne kesine nnéi. ²⁶ Ne inécée kului kémēe ikóí ne míni ne piyaa ne pinéyucə Pisuiifi ne mpuri sanē pikó nnya nkpə heirentele. Ne ayu ne acesi kecəpe nkpə heirentele, am kə mínimaa kémēe ne pepēe n kparálē te Kirisi kapi tikiilē anipe-i nkpə heirente. ²⁷ Ne pikei pape-pape wale am kə íwe píima yenu. Mesére ke nn̄ni n̄n ye né tu, nkū ne nn̄re nn né wai, am ye anó paasi ám la, nnyiyē nn né loni am ilū paa ké tā. ²⁸ Ne kə n̄pá keyáa kéye Uléécaā icápine nnéi kecáa músule. Am nkpáni la ké nnécōj mmē p̄ tinō maā. ²⁹ Uye un tinárei rinyine m má, nē ne kə panselē unárei. Uye un akópe n wa, li ye rinéppó caaiselē.

³⁰ Lin n we re usoi uké rikókəri wa, tinénárei ke née ne rikókəri wainē. ³¹ Upiima Yeesu usaa Uléécaā ye nyule re ám kiraase. Uyēe n̄pá píyei ipakare te. ³² Kaní pēe Tamaasi kuyu-i ní we, uyóopi píima Aretasi ye pēe unyine kuyu iwéése tinle, uyē uu pēe p̄isoi kuyu sipoo-i t̄apaase re piké né t̄i. ³³ Amá pinyine api né kp̄isi api menéere menyine-i wai apí ne mmēle kupole kepire-mē súisepə am ne uanipe-i n̄mēherēe.

12

Pəoli meylene ne usilaré

¹ Li pise re ké rikókəri n wai, amá rikókəri ári kə pēe nyamí. Amá ne nkpéni lalē ké menéyene ne siláré ke Upiima uu né ní nyíse nkó símisi. ² Ne Kirisi upiretiki unyine nyule. Inmē kefi ne ina ye nnyí ke Uléécaā uu u n kp̄iipə uú ne keyómecaa-pə ripóhə t̄áánū kémēe ukekúri s̄i. Am nyu un uisoipinje nnyí kémēe we née úu ikeméé we, amá Uléécaā n̄manē yēe nyu. ³⁻⁴ Ne pēe nyule n̄maa re li usoi uyē kp̄iipəle aí ne keyómecaa-pə Uléécaā kekúri s̄i, amá ne kə kp̄áne re ám nyu un uisoipinje nnyí kémēe we née úu ikeméé we, amá Uléécaā n̄manē yēe nyu. Kelō ke-i kuú pēe awahanō anyine kō kái usoi ncée n he re uké fe uké símisi. ⁵ Né fe am liute uyē mpuri nnya rikókəri wai. Amá in tinécúruu n̄maa, in n la tinénárei kecáa kam n nyu nnya kam yé fe am tikókəri wai. ⁶ Nen péé n la ké rikókəri wa, úka uu yé fe uké re isōhə kam tóri. Asei kaní péé ne ri wainē. Amá ne menécire

múfilenle. Am la unyine uké kenécáá kemúnjé kenyine wa kee lē ke pisoi api kenécáá n nyáni nēe kapi n kómēi n fe.

⁷ Am kapē ne lipíima lē ke Upíima uu né n nyíse nnya rikókōri n wai nnya ke itói inyine ii inépijē-i we. Setani utume unyine yee né fápii re ám kapē ne rikókōri n fulaalē nnya. ⁸ Mēpehē metaani kam Upíima pise re uké itói iyē né lese ⁹ uu pēe né pēse re: Kefa kam ne pó n fénnelē ye ne pó piyēle. Tipónárei kēmee kam ye nnénaŋe nyíse. Lē nnya, né tinénárei nnya rikókōri wa Kirisi nnaŋe nké ne kenémee n nyíselē. ¹⁰ Lē nnya, tinénárei ne alé kēmeé kam ní we ne íwe ne piwéékuse ne mpóocaa kam Kirisi nnya n yénaalē ye né láarúle. Li we re ne ye nen tinárei m má kam pēe meníjē páápú.

Lelee Korenti pikó kēmeé Pōoli nfasimé n tanaalē

¹¹ Ne nkpéni símisile yare usōhōtore, amá nōó tíyese kam lē wai. Nōó yé pēe meníjē kenécáá n̄sōne símisi. Mpá nensá líka n tu, pē kani nní n nyáni re pitume píima ápi líka né fe. ¹² Kumúnjé kpe-i kam pēe nókenémee pinékei n wai, nō pēe nnénijē mpá ncōŋ ní-ye kēmee ne mewaisaŋa ne mewai píima yenle. Lelee nyíse re ne utume le. ¹³ Yo kecire ke Uléécaá icápine icō ii yé ai nō pári? Insá kám líka nó m pise re ani ne né lé. In lee ni, ani nnécaai mmē né sárei!

¹⁴ Ne kō menécíre picápine masile ké metáánū nókenéméé hapō. Nen kō n hapō ám nó pisenē re ani né lé. Ai nólínékó kam la, amá nórínécúruu kam la. Asei kecáá, ái sipipi see ye cápínente asi písáa ne píni yekei, amá písáa ne píni pēe ye cápínente api pisipipi yekei. ¹⁵ Né né rinépōō ne nókenécáá menémá caai am kō rinécúruu kpísi am nókenécáá he, ái yé né ricōŋ. Lē nnya, nó nkáripí né n la re ne meyansei nó la nnyaa?

¹⁶ Nórínécúruu ye nkpéni yé te ám nó úka pise re uké né lé. Unyine yé kō fe uu re ne uyaaluke le, mesōhō kam nó pínei am ne nó fe am menípeē le. ¹⁷ Néē pē kam nókenémee n tumpō unyine kam ne ritiki am ne nólínékó yōsu am n te? ¹⁸ Ne Tiiti riŋmósópúsele re uké nókenéméé hapō, am kō u ne urómárecō ucō uyē tumpō. Nó fe ani re Tiiti ye nólínékó yōsile uú n tee? Yare ái kemúnjé kese ke tó ne uyē arí ne keisi tōn kō ncée nse tikilē néē? ¹⁹ In n la, hái mekeē-me kani nkpéni músu re alari kari nókenémee wéési. Ai nkpáni lē. Tó ne Kirisi kupénecō kēmee kari Uléécaá keyu-i símisi. Pimárecō, tō lē nnéi wai re nōké ne Uléécaá ncee kēmee papisi nnya. ²⁰ Ai líka nnya kam lē wai. Ne wuru re né ha nó leepō áni we yare kam pēe ní la, nōó kō yenu re ám we yare kaní pēe ní la. Ne wuru re pitele ne kufatoi ne kuwóí ne íkeŋene ne alé ne iwóhó ne píyuwélāa ne méwoo méwoo piwai yé nókenécōpe n we. ²¹ Ne kō wuru re ké ne m pēepō, Uléécaá yé ha nólínépipeē-i isei piwaise né rikpá. Nópínékó meyā

πρε νε μεwai κόπε ή νωηλẽ yare kapí πρε n wai yé ha tíyese am
téní hái. Api kahanε pimεkπεrinkπεwai ne pimεσεicirewai kapí
πρε n wai κεπιρε rinto.

13

Icélaa tərəə ne iyáhaa

¹ Μετάάνũ kam nní nóκενέμεε σόνερω. Li wəlaalẽ te
piseérakóó piké ye pité née pitaani tu api kelenε usoi akóπε pa.
² Περεε πρε μεκεε akóπε n wa ne picə nnéi kamí ne máne. Am
neni nóκενέμεε we amá lē kamí πρε menéhapε lírũ kéμεε nó n
símsi kam kə nkpeni pisímé nó kpálē te nen ha kə nóκενέμεε
m πεερω, ám nó úka nnári wainε. ³ Nə lalε nəké yé te Kirisi yεε
κενέμεε we un ne símsi née yo? Nó kə yē. Kirisi úu nóκενέμεε
rinári má, u unnaηε nyíselenle. ⁴ Mesei ye με re u πρε rinári
mále apí ne kunapéékóó kecáá u karií. Amá Uléécaα nnaηε kuú
ne nkpeni nfáα má. Tó ne kə ukupénεcə kéμεε rinári mále.
Amá nó kam ani yénu re tó ne kə Uléécaα nnaηε nnya tó ne uyē
kupénεcə kéμεε nfáα yē. ⁵ Ani nórinécúruu nóμενécíρε ripaí
ani yénu re nfatene ye nóκενέμεε wee? Ani yē te Yeesu Kirisi ye
nóκενέμεε wee? Née nə ripaile áni yē te nə nfatene má? ⁶ Amá
ne músu yare nó kam ani yénu re tó ári nfatene paalē. ⁷ Tə ye
Uléécaα ne nó wele re áni kape akóπε áka mpuri píwai rikpá. Ai
lē kari la təké ne nyíse re tə alari mále, amá tə la re nəké ye fe
nəké mewai səne wa, nípa nən m músu re tó ári líka fe təké wa.
⁸ Ari nínaηε níka má təké ne nsímései tápisi re ín kape leeme.
Lirókó yεε təké wa nsímései nké léeme. ⁹ Tə ye tən tinári m má,
nón nnaηε m má, li ye ró n láárúle. Lē kari Uléécaα m písei yεε
re uké tíyese nəké nfatene kéμεé m pelu. ¹⁰ Lē nnya kám nní
nóκενέκúrí ή we, kam te ké mencire rítelé nó wóipə, nen píyei
nóκενέμεé n tuipə, ám kape ne nó ή senkeε nnya. Upiima ye
nóκενécáá nínaηε né hele re ké nó n ημόópúsεlē nən ne kényu sí.
Uu nínaηε né he re ké ne nó ritékéé.

¹¹ Ketume kai lē wa, pimáρεcə! Liké nó n láárú nən ne pipele
ημόópúlē. Ani ikari n kpáriisene nən kə rinóə rise má. Ani ne
nórinépóə n we. Uléécaα yεε níla m má uu ye akíη niηukuse uké
nóκενέμεε n we.

¹² Ani nóμενécəπεcire ripirane ani memáρεcə yáhaane.

Uléécaα pikó nnéi ye nó yáási.

¹³ Upiima Yeesu Kirisi uké íπεελέε nó nyíse. Uléécaα uké níla nó
nyíse. Nfáasəne nké kə nónnénéi kéμεé n we nké nó ripénεse.

Títelé ke Pɔɔli uu Kalaati pikó n wólí

Lelee rítelé ntí kémee ní we

Uléécaá icápine iyee Kalasii keteni-i ní we ke Pɔɔli uu rítelé ntí wólí. Uicee kuú pée ne Nsímé Kécire n kóónúlē kémee kuú pée i karíkée. PISOI meyā ye músu re Kalasii ayu nyee itunje kumii-mē ní we ye nyee (UPM 13-14).

Pɔɔli pikéi memáá, peree Pisui fi piyomeyáhaa n yóólē api icápine iyē tiki api upítumekéi lómiise apí n yóólē te li pise re piké Moisi isé n tikilē api kó kérii. Pɔɔli pílaaró ye músu re li ne sá re Kirisi pikó nnéi piké isé iyē n tikilē. Pin lē n wa, pi yé pree limemáá fe api Yeesu Kirisi ne kefa tene. Nsímé mmú ye Yeesu Kirisi Nsímé Kécire ne memíi wele.

Ifaaci iyē mekériine ye mmé:

1. Nsímé Kécire yíkíyiki nkó ke Pɔɔli uu nté símisi. Pɔɔli uu pi léise re Uléécaá yèè sisoipipi yóósilē re si Yeesu Kirisi ne kefa tene nnya, amá ái re kasi piyómeyáhaa inyekii n tíkílē nnya. Lē nnya kuú ne Piyee cési re yo nnya kuú la uké Nsímé Kécire ne piyómeyáhaa inyekii m pénélē un tikilē (1-2).
2. Pɔɔli ye isímé yee Nkóméine Kpуре kémee ní we kpísi uú ne unsímé alari pa. Uléécaá rinó kuu n yekei ye wele isé ii kelenē leeri. Yeesu Kirisi kémee ke rinó tē kuu n yekei ari wa. Sisoipipi nnéi ye Uléécaá inipee-i sále. Usui fi ne mpuri sane ukó ne ulási ne uyee umécire n te ne utisi néé unósi ye sále (3-4).
3. Pɔɔli ye aseí lesele uu símisi lē ke Kirisi pikó api pimécire n te. Nkó yee Yeesu ne kefa n tene ye náásilē Nfáasone nké u n séni. U ye kó umewai kpуре tíyele. Kirisi isé íi icélaa kulúí, amá i pise re pISOI piké ncóni n lénaane (6:2). Usóí uké umécire n te aseí nyee re uké picó ne kutu n cólē un tíyeselē Nfáasone mee Uléécaá kémee n léeri nn u séni (5-6).

Iyáhaa

¹⁻² Né Yeesu utume Pɔɔli ne pinémáreco Kirisi pikó nnéi pree nté ní we, tóó Kirisi pikó pree Kalasii sitē kecáá Uléécaá icápine-i ní we rítelé ntí wólí. Ai pISOI pinyine pree né tumme, ái kó unyine kam titiki amé ne Yeesu utume panse. Yeesu Kirisi yee n kpu, Sáa Uléécaá uu u yukuse ne Sáa Uléécaá uyē pree né tumme. ³Urósáa Uléécaá ne Upiima Yeesu Kirisi piké ne kefa nó fénne api kó nkínjine nó he. ⁴ Kirisi yee uricuruu umécire kpísi uu aróképe nnya he re uké nfáani ketē nké mewai kópe kémee ró lese. Urósáa

Uléécaá mela kémee kuu lē wai. ⁵ Uléécaá uyee ipakare te nípá piyei-pò! Amí.

Nsímé Kεcire nse mee we

⁶ Nóménéwai ye nnóó né yile re nò mese ne mese Uléécaá kepire ritò nnya. Uyee ne Nsímé Kεcire nó sée re Kirisi ye ne kefa nó fénne nnya. Nóó pεe u yá ani Nsímé Kεcire féé ncò n tikilē. ⁷ Ai re Nsímé Kεcire féé ncò nnyine ye we nnya kam lē símisi. Amá písoi pinyine pεe we pin ícòkòì nó tanaalē, pin la piké Kirisi Nsímé Kεcire rikéjéése. ⁸ Lē nnya, nípá tó unyine née uléécaatumε unyine yee keyómεcaá-pò leeme uu weri uu nnyine nó símisi re Nsímé Kεcire ye mu kái pεe mmē kari nní nó n símisi, Uléécaá uké liute anóó wa! ⁹ Tò pisímé nó masile! Tó kò nképni pisímé nó rikpá re úye un nnyine nó n símisi re Nsímé Kεcire ye mu kái pεe mmē kani nní piyóó m masí, Uléécaá uké liute anóó wa!

¹⁰ Lē nnya íye! Ne nképni lē wéésile re písoi piké né n la née Uléécaá uké né n la? Písoi piké né pakare kam la née íye? Nen pεe písoi ipakare n wéési, am yé pεe Kirisi ukeikó.

Uléécaá yee Pòoli wée re uké utume

¹¹ Pimáreco, ké nse nó símisi ani kóm te Nsímé Kεcire kam ne n kónúlē rín kesoiipi kémmε léeri. ¹² Ai usoi unyine kémee kam n kò, ái kò unyine yee né n céesi. Amá Yeesu Kirisi yee né n nyíse.

¹³ Nó menéwai ricuruu n kò kumúnjé kpe-i kam pεe Pisuifi inyekii n tikilē. Ne pεe meyansei Uléécaá icápine pikó wéékuselenle nen náási ké i kpu. ¹⁴ Ne pεe Pisuifi inyekii iyē tikilenle ai tósu nnépuri pikó ne pinésáco meyā. Ne pεe ríla mále re ké Pisuifi inyekii n tikilē ai tósu tó ne Pisuifi picò tó n sá.

¹⁵ Amá Uléécaá yee hái unéni kefa-me né wée uu ne kefa né fénne uu né séi re ké upikei wa. ¹⁶ Kuu ukepipi né n nyíse uu re ké riyóó mpuri sanε pikó piké ke ceri, am nkpáni unyine kémee ha re uké mesòhò né rikpá. ¹⁷ Am kò Yerusalem-pò pεpεe itume n li api né tise kémee ritaá. Amá Arapii ketē kam mese ne mese tómpò am pεe Tamaasi kuyu-i pεeri. ¹⁸ Injmē itaani memáá kam pεe Yerusalem titaá re ké Piyee ceri, am pεe ukeyò-i tone siyáa kefi ne sinupū. ¹⁹ Amá am utume úka ucò yē, insá Upíima uwā Yakupu. ²⁰ Lē kam nní Uléécaá inipεε-i nó n wólu ye nsímései le, am nnóóme wai.

²¹ Kam Yerusalem n yisi, Sirii ne Silisii sitē kam ha. ²² Likumúnjé kpe-i Uléécaá icápine pikó pεe Yutee keteni-i ní we ápi pεe né nyu. ²³ Mékome kapí pεe kò te uyee pεe mekee pi n wéékuselē yee nképni yóólē te piké Nsímé Kεcire kuú péé ne pikópe n náási ne kefa tenε. ²⁴ Lē nnya kapi kenécáá Uléécaá pakare.

2

Pɔɔli ne pitume picɔ ye kómɛine

¹ Am pɛɛ inɲɛ kɛfi ne ina mɛmáá yisi, tó ne Parinapasi ari Yerusalem kuyu pɛɛ, amí ne Tiiti p̄́ kɔ pɛne. ² Uléécɛa yɛɛ né nyíse re kɛ kei ha nnya kam lɛ wa. Kam n tuiɔ, am pɛɛ kei meyá íyukɔɔ n tũ ne iyaa leepɔ am Nsímé Kɛcɛre kam mpuri sanɛ pikó n símisi aseɛ pi lese. Li we re am la lɛ kam n wai ne lɛ kam piwai m masí liké méwoo wa. ³ Tiiti yɛɛ kenékúrí ní we ye Ukirɛki le úu pɛɛ kélɛ. Amá ápi nkɔpáni ricuruu u ricónɲ te uké riké. ⁴ Mɔ́a ne lɛ, pinyine pɛɛ n kpárálɛ te pi Kirisi pikó le ye pɛɛ kerócɔpe wele. Lipite pɛ ne mɛkɛɛ-me ró múɲesile piké yé te íye kari Kirisi ne ritiki tɔn ne tirópóo we. Pi náásile piké isé ilasi kɛmɛɛ ró pɛsɛpɔ. ⁵ Tó ári nkɔpáni ne kutu pi ricɔ mɔ́a fíí. Tɔ la re Nsímé Kɛcɛre aseɛ nnéí aké nókenéméé n we.

⁶ Pɛɛ kei meyá íyukɔɔ n tũ ye kɔ pɛé wele. Api né ricónɲ te kɛ linyine mpuri wa. Né am piriyu kapí pɛɛ mɛkɛɛ m má kpísi kɛ ne linyine wa. Uléécɛa úu ye pɛɛ siyu-i ripáí uú ne túhaane. ⁷ Ticuruu pi cerile re Uléécɛa ye Nsímé Kɛcɛre né rimmúisele re kɛ pikéciré riyóó yarɛ kuu Piyɛɛ rimúise re uké pikéké riyóó mɛɔ. ⁸ Uléécɛa yɛɛ Piyɛɛ pansese uutume pikéké kɛmɛɛ, limeɔ kuu kɔ né pansese uutume pikéciré kɛmɛɛ. ⁹ Yakupu ne Piyɛɛ ne Yohani pɛɛ kei we re Uléécɛa icápine piyukɔɔ. Kapi n yé te Uléécɛa yɛɛ pikɛi pɛ né rimúise, api tó ne Parinapasi yáási api kunípe ró pa, ai nyíse re tɔ rinóo rise wale. Ari kómɛine ntónéí re tó ne Parinapasi tóo yé pikéciré kɛmɛɛ ha, pɛ póo pikéké kɛmɛɛ sí. ¹⁰ Likei lise kapi ró m pise yɛɛ re ári kapɛ píwekɔɔ pɛɛ piicápine-i ní we kɛcáá palɛi. Am kɔ mesei li wai ne kɛfa kɛse.

Pɔɔli ye ne Piyɛɛ Antiyɔɔsi-pɔ cési

¹¹ Amá kɛ Piyɛɛ uu Antiyɔɔsi-i ní ka, úu mɛwai sɔne wa, am mɔ́a úye inipɛɛ-i u kɛsu re úu alari má nnya. ¹² Pɛɛ kɛ Yakupu uu n tumme piké kelene n tuime, Piyɛɛ ne mpuri sanɛ pikó pɛɛ ye pɛɛ ricáripɛi rise-i n le. Amá kɛ Yakupu písáne pɛ api ní ka Piyɛɛ uu pi yenu, uu ye pɛɛ mpuri sanɛ pikó mpí kulukɛɔ n kaasente un pɛpɛɛ m pólólɛ te mɔ́a úye kai pise re uké riké wuru. ¹³ Pisuifi tɔrɔo póo kɔ umɛɔ pipékaankeɛ loni, ái ne Parinapasi p̄́ pɛne uu pikecáá kɛcáá mɛwai mɛ n tikilɛ. ¹⁴ Kam n yé te ápi Nsímé Kɛcɛre ne aseɛ tikilɛ, am pinnéí inipɛɛ-i Piyɛɛ maa re: Póo nní Usuifi, pɔn mpuri sanɛ pikó isoi icɔ n le, ái Moisi isé kaa tɛkilɛ, íye kaa yé pɛɛ mpuri sanɛ pikó ricónɲ te piké Pisuifi isoi icɔ lí?

Nfatene mɛɛ ye Pisuifi ne mpuri sanɛ pikó riyu lɔ

¹⁵ Tó ne háí keróleeme-me Pisuifi le, ári mpuri sanɛ pikó pɛɛ ápi Uléécɛa n nyu. ¹⁶ Tɔ pɛɛ nyule re ái usoi nkó yɛɛ isé n tɛkilɛ

yee Uléécaā inipéé-i aseí ute. Amá uyee Yeesu Kirisi ne kefa n tenelē yee aseí ute. Lē nnya ke tóo kō ne kefa u tenelē te liké ne kei ritiki toké ne wa aseí pite Uléécaā inipéé-i. Ai kape wa re kari isé n tikiilē nnya. Li we re úka úu Uléécaā kēmee aseí ute re u isé ritiki nnya. ¹⁷ Amá in te tō la re toké Kirisi ne kefa tene toké wa aseí pite, ari yénu re tó ne kō pikópékóo le. Li pee nkpéni wa yare Kirisi yee akópe ncee ró nyíse née íye? Ai nkpáni lē. ¹⁸ Nen lē kamí pee n fori pimómme m pese, née menécíre yámne re ncaai kamí pee wa. ¹⁹ Asei ye nyé re isé íi yé nkpéni fe iké linyine né pise. Ne ikeméé wele yare ukpókpo. Isé iyee ne nkpō né ka. Ne Uléécaā nnya nkpéni nfáa mále. Tó ne Kirisi tóo kunapéékóo kecáa kpu. ²⁰ Lē nnya, ai nkpéni né nmaa ricurruu née nfáa má. Amá Kirisi yee kenémee nfáa má. Kai neni ne n kpísi, Uléécaā kepipi kamí ne tálē nnya kam nfáa má. Kεεε né la aké ne kenfaa kpísi ake né nnya he. ²¹ Né ám kesi re ke Uléécaā uú ne kefa né n fénne, rinéyu kuu lo. In mesei re usoi yee isé ritiki uú ne Uléécaā inipéé-i wai aseí ute, Kirisi nkpō pó ne méwoo le nkpéni.

3

Isé ne nfatene kecáa nsímé

¹ Nó Kalaati pikó, aníriyōpi nnyé! Wóo kéyu lē nó risōmaase? Nen kō ne Yeesu kapi kunapéékóo kecáa n karií nsímé nó símisi cáká-cáká. ² Nsímé nse kamí la ké pise ké kō te kani isé n tikiilē nnya ke Uléécaā uu Unfaasōne nó he née kani Nsímé Kεcire n kō aní ne kefa n tene nnya kuu Nfaasōne nó he? ³ Nō meyíkíyiki aníriyōpi lee? Nō lalē nóké ne Uléécaā Nfaasōne pitiki koraane ani péé ne nkpéni písoi isímé tenesee? ⁴ Yare méwoo kani nkpéni nní íwe nnyí lii? Ai re liké méwoo lē wa. ⁵ Kani isé n tikiilē nnya ke Uléécaā uu Unfaasōne nó he non ne mewaisanja nókenémee wapisi, née íye? Née kani Nsímé Kεcire n kō aní ne kefa n tene nnya kuu lē wa?

⁶ Limεcō ke Apiraham uú ne Uléécaā kefa tene. Li ukεcáa wólaalē te: Ke Apiraham uú ne Uléécaā kefa n tene nnya ke Uléécaā uu u kpísi re aseí ute. ⁷ Lē nnya, ani kō nsōne re pεpεε Uléécaā ne kefa n tenelē pee Apiraham pipirē yíkíyiki. ⁸ Li Uléécaā ritelē-i mekεε-me wólaalē te Uléécaā yé mpuri sanε pikó waise aseí pite, kapi ne kefa u n tene nnya. Lē nnya ke Uléécaā uu rinóo sōne ntí Apiraham pehele re: Pó nnya, né ketē kecáa sisoipipi nnéi rinóo sōne ritikise. ⁹ Apiraham ye Uléécaā ne kefa tenele, Uléécaā uu rinóo sōne u tikise! Limεcō, píye pin nfatene m má, uu rinóo sōne pi tikise yare kuu Apiraham n wa.

¹⁰ Anóo kópe ye mpí nnéi pee n tálē te isé yé pi yoriye kecáa wele. Li Nléécaasímé-i wólaalē te: Uye unsá lelee isé ritelē kēmee n wólaalē nnéi rintiki uké kō lipikei n wai, anóo kópe ye liute

κεκάά wele. ¹¹ Ai céreise re úka úu yé isé ritiki uú ne Uléécaa inipεε-i wai aseí ute. Lē nnya kai wólaalē te: Usoi nkó γεε aseí ute re u Uléécaa ne kefa tene nnya, γεε nfáa má. ¹² Ticuruu isé ne nfatene rín líka pénelē, amá isé ye maa re: Uyεε yé i rintiki ne iketo-pó kii yé nfáa he. ¹³ Kirisi ke Uléécaa uu tirótisí anó wa. Kei ke Kirisi uú ne isé anóo kémεε ró lése. Nléécaasimé ye masei maa re: Pin úye kuna κεκάά rinkolo, Uléécaa ye liute anóo wale. ¹⁴ Li lē wale re mpuri sane pikó póké Yeesu Kirisi kupéneco kémεε rinóo sone ke Uléécaa uu Apiraham n yekei yē. Lē kémεε tón nfatene m má, tó lē Nfáasone ke Uléécaa uu ró n yekeilē yenle.

Isé ne lē ke Uléécaa uu písoi n yekeilē κεκάά nstmé

¹⁵ Pimáreco, ne la ké sisoiipi méwai kémεε linyine kpísi ké ne nó símisi ani kóm. Usoi un tinóo n wai uu yekei yare kai m píse, úka úu ye kesi, úka úu ye líka rikpá, in kó ne kesoiipi kee wai ake yekei. ¹⁶ Apiraham ne uupirē ke Uléécaa uú pεε kó ne lisone lē kuu n yekeilē mé. Ai wólaalē te Apiraham ne upipirē. Lē nnya, aí písoi kulúti mekó kai wólaalē, uupirē use mekó kai wólaalē. Uupirē uyεε Kirisi. ¹⁷ Mmē kam ní la ké nó símisi ye nkpéni mmú: Uléécaa ye mekeε-me wóile uu yekei yare kai m píse. Likepire, ai wai inmē píle píle mena ne afetaani, Moisi isé póo pεε kelenε leeri. Ii yé fe iké lē ke Uléécaa uu ní la uké wa caai. Insá lē, Uléécaa rinóo kuu n yekei yé rinnanε paa. ¹⁸ In te isé ke usoi uu ye ritiki Uléécaa uu péé ne lē kuu u n yekeilē u pa, li pεε wale re Uléécaa úu urinóo cire kuu n yekei ritiki. Amá ke Uléécaa uu mekeε-me n yekei nnya kuu Apiraham ípεelée nyíse uu lē kuu u n yekeilē u wai.

¹⁹ In lē, yo nnya ke isé ii pεε nkpáni we? Iyē nkó mee re iké mewai mee áme Uléécaa mela-i ní we písoi n nyíselē, Apiraham upirē uyē ke Uléécaa uu lisone n yekeilē uú ha ne tuiiri. Piléécaatumε pεε isé iyē písoi cereise. Usoi unyine γεε péé ne Uléécaa nnóo n símisi kapí ne ritiki apí ne símisi. ²⁰ Pin ne usoi rintiki apí ne linyine wai, li nyíse re pεpεε pikei n wai ye kulúti wele. Amá Uléécaa mecire γεε rinóo piyekei kémεε pikei wai.

Yo nnya ke isé it we?

²¹ Lē nnya, tókε nkpéni re isé ii Uléécaa rinóo kuu n yekei ritikii? Ai nkpáni lē. Pin pεε isé inyine n wa γεε yé usoi nfáa n he, i yé pεε fe ii usoi Uléécaa inipεε-i waise aseí ute. ²² Amá Uléécaa Nsímé ritelé ye maa re mewai kópe nnanε mee ketē nnéí múlilē. Li pεε lē wale re písoi mpí nnéí pεε yé Yeesu Kirisi ne kefa n tene pεε yé lē ke Uléécaa uu pi n yekeilē yē.

²³ Nfatene itunε iké kelenε n tu, isé ye pεε ró hánaalenle yare pikpaniikó, in tó mé liké ha ne tu péé uye-i ke Uléécaa uu yé ró n

nyíse re toké Yeesu ne kefa tene. ²⁴ Lẽ nnya, isé yee ró nyói aí ha ne Kirisi ikametuŋe tulu. Uyẽ kari yé ne kefa tene arí ne Uléécaa inipere-i wai aseí pite. ²⁵ Kari nkpeni nní ne Kirisi kefa pitene m máálẽ nnya, arí nkpeni urónyóle uyẽ mekó-i we.

²⁶ Li we re nò nkpeni nónnénéí Uléécaa sipipi le, kani Yeesu Kirisi ne kefa n tene nnya. ²⁷ Nó mpí nnéí nòó nní Kirisi kupéneco kémee míni n wóle, nó ne uyẽ ne pansese pise. ²⁸ Lẽ nnya, aí nkpeni we re nkó ye Usuifi née mpuri sane ukó, née ulási née uyee umecire n te née utisi née unósi. Nò nkpeni meyíkíyiki pise le, kani Kirisi Yeesu ne kefa n tene nnya. ²⁹ In te nò mesei Kirisi pikó le, nò kò Apiraham pipirẽ le. Nòó lè ke Uléécaa uú péé Apiraham ne upipirẽ n yekeilè te.

4

¹ Mmẽ kam nní la ké maa re: Usói unsá kahane m papisi kuu pee ikúlanylú li, úu ulási ne ríka kémee kóólelè, in kò ne uyee mpá yo te. ² Mpá ne lè, pinyine pee yé u nyói api ukecáa m pailè aí ha ne kumúŋé kpè ke usáa uu n yekei tulu. ³ Limeco ke tóo kò péé we yare siwá sínsá. Ketè nké kecáa, rínanŋe likó ilasi karí pee le. ⁴ Amá ke ituŋe ii n tu, Uléécaa ye Ukepípi tummele unósi unyine uu ke maru apí ne isé ke múlú ⁵ keké ne pè ke isé ii ilási n tónselè n fénne, keké kò ne lè kémee ró m pansese Uléécaa sipipi nnya. ⁶ Kani kò nní Uléécaa sipipi nnya ke Uléécaa uu nóanékin kémee Ukepípi Nfaasone wa nn sélei re: Sáa! Sáa! ⁷ Lẽ nnya, aní kò nkpeni pilási, nò usipipi le. Nòn usipipi, nò kò Uléécaa mela kémee umemá pite le, memá mẽ kuu usipipi n yekeilè.

Lelee Kalaati pikó kémee Pòoli nfasimé n tanaalè

⁸ Nò pee mekee wele aní Uléécaa nyu. Piléé pinyine ilasi kaní pee le apí kò pee meyíkíyiki piléécaa. ⁹ Lẽ nnya kani nní Uléécaa n céri née ke uyẽ uu nní nó n céri nó kò nkpeni ketè kecáa rínanŋe likó kémee pele aní ha liilasi piluke kpáá? Nnanŋe mmẽ rín líka kuwai we, rín kò líka tu. ¹⁰ Nò meyánsei siyáa sinyine ne iwáre inyine ne aŋmè anyine wéele ani waise inyóonsetuŋe! ¹¹ Li nfasimé né we re pinékei kamí ne nókenémee rinŋmóópú apí kape méwoo wa!

¹² Pimáreco, ne nó pise re ani menéco mmé n we. Né ne kò nómenéco isé ilasi kémee wele. Ani ncaai ríka né wa. ¹³ Ani léise re ne pee utóikó le, péé uye-i kamí pee mefoí Nsímé Kecire nó rinyóó. ¹⁴ Kamí pee lè m póólú, ám pee kúpaí meté we. Amá aní né níŋni aní kò né ŋmeriyé. Nò ne íwe né líle, ticuruu ani kò né yósu yare Uléécaatumé unyine née yare ne Kirisi Yeesu le. ¹⁵ Méye ke nónnépóonare mmẽ nn pele? Né ŋmaa née yè te nòn peé n fene, nó pee ricuruu nóinénípee lésente ani né pa. ¹⁶ Kam nsíméseí nó n símisi nnya kam pee nkpeni pansé nóunélaara, née íye? ¹⁷ Nla mmẽ kapi nní nókenécáa m má nnanŋe rín lisone linyine. Pi lalè

piké tó ne nnḗ túunnē nḗké pēē meyá pin n la. ¹⁸ Li nyaní te aní kapē ye píkai lisḗne ne siká wa, ái re pēē uye-i kam nḗkenékúrí ní we ḡmanē. ¹⁹ Sinépipi, ne kḗ ne nḗ nnya ntóosi kómēile yarē unósi ke memárenlḗ amē n kēheni. Lē kai yé né n we aní ha ne pipele tēne, aní ne Kirisi mēwee nḗkenémēē n nyiselē. ²⁰ Li ripḗḗ né we re kē pēē kumúnjé nkú-i nḗkenémēē n we kē céri lē kam yé nó n símisi. Am nyu íye kam yé nó wa.

Icelaa yee Akaa ne Sara nsímé kémēē ní we

²¹ Nḗḗ nní n la isé iké nḗkenécáá ḡnanjē m má kam la kē pise re nḗ pēē kómēi lē kii n símisii? ²² Likumúnjé re li wḗlaalē te Apiraham ye pinmáne pité mári. Ulási Akaa yee use ne u mari, uunḗsi Sara yee umēcire n te pḗḗ ne ucḗ u maru. ²³ Kesoi pipi mēla kémēē ke Akaa uu uunḡmáne mari. Amá Uléécāa rinḗḗ kuu n yekei kecáá ke Sara pḗḗ uukó mári. ²⁴ Nsímé mmē nnyinēcḗ ye mmú: Pinósi pē keté ye anḗḗ até ke Uléécāa uu n yekei lē. Nkómēine foí mmē ke Uléécāa uu ne pisoí Sinayi riyḗpe kecáá sēē Akaa uu ne siwá maru silási. ²⁵ Akaa ye we yarē Arapii ketē-pḗ Sinayi riyḗpe. U kḗ we yarē kuyu nkú kapi ye neni nní n sēē re Yerusalem. Ku ne kupikó ye isé pilasi lē. ²⁶ Amá Yerusalem yee keyómēcāa-pḗ ní we ne upikó ye pimēcire tele. Kuyu kpekpeē nkpéni we yarē uróni. ²⁷ Lē nnya kai wḗlaalē te:

Pó unósi nyapi nkó

yee úu píkai m máraalē, a yisi a cḗ.

A mpḗḗnare ne ricáái.

Pḗ ke memárenlḗ amē píkai n kēhenlē!

Unósi ke ula úu ní la sipipi ye ulakó sikó kulúí feriyē.

²⁸ Pimárecḗ, nḗ ne Uléécāa rinḗḗ kuu n yekei nnya usipipi lē Isaaki mēcḗ. ²⁹ Uyē kapi kesoi pipi mēla kémēē m mári ye uyē ke Nfáasḗne nn n tíyese api máru lémaalenle hái. Lē kai we ne neni-mē. ³⁰ Iye kecire kai pēē wḗlaalē? Li wḗlaalē te: A unósilasi nkó ne uunḡmáne lakase, li we re ulási unḡmáne ne uyee umēcire n te ukó, ápi yé ikúlanlū kesé li. ³¹ Pimárecḗ, lē nnya tḗ ári ulási uyē sipipi. Tḗ uyee umēcire n te sikó lē.

5

Ani kapē ilási kémēē n we

¹ Kirisi ye ilási kémēē ró lésele re tḗké meyíkíyiki merócire n te. Lē nnya, ani n we nḗn páápú, aní kapē kḗ nḗmenécire ilási kémēē pitane rikpá.

² Ani kutu ricḗ, né Pḗḗli kē nó símisi ani kóm te nḗn n tíye pin n kérii, Kirisi úu pēē líka nó yóriye. ³ Né kḗ pimáa nó rikpá re úye un n tíye pin u rinké, isé nnéi kai pēē pise re uké ritiki. ⁴ Nḗḗ nní ní la re nḗké isé ritiki nḗké ne Uléécāa inipēē-i wa aseí pite, nó ne

Kirisi ye túunnēle ani Uléécaā ipēléē paa. ⁵ Tóo nní ne kefa u n tenelē, tó ne mē te u yé ró waise aseí pite. Nfáasone mee tíyeselē kari mē te Uléécaā yé ntófatenē nnya ró waise aseí pite. ⁶ Kirisi Yeesu kupénecō kēmee, nké nēe nkéciré rín ye líka yoriye. Lelēe kuláa m má yee usoi uké nfatene m má mee ríla n nyíselē.

⁷ Nō koraanele rísonē hái. Wóo nkpéni nsé nō púnēise un ne nō yúlu re áni kape aseí ritiki? ⁸ Nsímé mmē kapí ne nní atu nō n takai rín Uléécaā yee nō n séi kēmee léeri. ⁹ Pi ye maa re: Nkpónótō pite fíi pēe ye kukpéecari nnéi nyépukuse. ¹⁰ Amá nípá ne lē, ne ne Upíima tálē te nō sánti nōké ncée sone kēmee pēeme. Amá uyee nní nō n cónlē, te úye kecire loo, Uléécaā yé kutu u ripasa.

¹¹ Pimárecō, nen péé n céési re li pise re písoi piké kérii, yo nnya kapi yé pēe nkpáni né n wéékuselē? Nen lē n céési, Kirisi nkpō kunapéékōó kecáá rín yé pēe úka kēmee awóle nsímé. ¹² Pēpēe nní nō n cónlē te ani kérii ápi kape ne piké ηmane ripá. Piké mese pimécire comesi!

¹³ Pimárecō, Uléécaā ye ilási kēmee nō lésele re ani nómenécíre n te. Mpá ne lē, áni kape ne riwááná re nō nómenécíre te nnya aní ne lē kani n káipinkēe n wai. Amá ani n lakaane nōn kō pikei wapaane. ¹⁴ Nsímé nse kēmee ke isé nnéi íi we. Lelēe re: A upócō n la yare ripócúruu. ¹⁵ Amá nōn nómenécōpēcire n kēhonne nōn n takainkēe, ani nómenécíre tí. Insá lē, nō nómenécíre kónaane.

Nfáasone mela ne meróla cire

¹⁶ Lē nnya, ne la ké nō símisi re ani tíye Nfáasone nké nō n séni, áni yé péé uye-i nólínékáipi-káipi n wai. ¹⁷ Ai lē kani rí la ke Nfáasone nri la. Ai kō Nfáasone lilala ke nōo kō la. Nfáasone lilala ne lē ke kesoi pipi ake rí la ái ye risáne. Lē kaí we nnya káni ye fe nōké lisone kani rí la n wai. ¹⁸ Amá in Nfáasone mee nō séni, isé íi pēe kō rínanje nōkenécáá má.

¹⁹ Lē ke kesoi pipi likáipi-káipi ai ye n léeme aí n nyáni kpáii ye nní: Iwásá piwapaankēe ne mékperinkpēwai ne meseiciréwai, ²⁰ ne piléenyóonse ne menírihélaawai ne iláarō piwapaane ne picéjaankēe ne kufatoi ne kuwóí ne íkejēne ne pikóólentene ne pitele siwúpi piwapaankēe ²¹ ne ucō likó pikáipinkēe ne píta niré ne piluke caainkēe ne anyá ne lilinyinēcō. Ne la ké nō péhele yare kam pisímé nō m masí re: Pē nnéi pēe limēwai mē n wapisi úka úu Uléécaā iyōopi kēmee melone má.

²² Amá lē ke Nfáasone pōo ye usoi n he ye nní: Nla ne mpóonare ne nkíhniye ne nípure ne kusoi piwai ne nfanare ne aseí pitiki ²³ ne ríniye ne mecíre pimúlú. Isé íi mewee mē kesu. ²⁴ Kirisi Yeesu pikó ye pimēwee ne pililala ne pilikáipi-káipi pikpíkē masile api kunapéékōó kecáá kari. ²⁵ Nfáasone mee Uléécaā nfaa ró heelē. Lē nnya, tóké tíye nké ró n séni. ²⁶ Ari

kape pansē p̄iyuwélaa tóké meróc̄op̄ecire anó n wélaane t̄on k̄o meróc̄op̄ecire kufatoi wapaane.

6

Ani nc̄oni n lēnaane

¹ Pimárec̄o, nó mp̄i ke Nfáas̄one nn̄i n̄ séni, n̄on ye unyine n yē un ak̄ope n wai, ani ye m purú aní ne nc̄ee s̄one-i u p̄eseri. Ani ye nómenéc̄ire t̄i te mewai mē mec̄o áme kape nó leeme. ² Ani nc̄oni n lēnaane. Lē kani yé ne Kirisi isé rintiki ye lē. ³ Uye un m músu re úu kusa we, kúu k̄o p̄ee líka tu, umec̄ire kuu k̄iraase. ⁴ Mp̄á úye uké ye uricuruu mewee ripái. Un n yē te li rikók̄ori we uké umec̄ire ne m̄un̄eisene, ái kape ne pic̄o. ⁵ Li we re mp̄á úye yee yé c̄eri uu símisi lē kuu n wa.

⁶ Li pise re usoi nkó kapi Uléec̄aa Nsímé n céesi uké ulikó ne uucélaa kec̄áa p̄ipái n lēni.

⁷ Ani kape nómenéc̄ire kiraase, ápi ye Uléec̄aa s̄ennyi. Lē ke usoi uu n lukesi kuu ye k̄pasi. ⁸ Uye un umela likó n lukesi, uu umela likó ȳenu. Amá úye un Nfáas̄one likó n lukesi, uu Nfáas̄one mela yenu, lelee nn̄i nf̄aa tenec̄iré. ⁹ Mewai s̄one piwai ápi kape ye r̄o pi. Li we re t̄on lē piwai ne n ηm̄óp̄ulē, itun̄e ye s̄ontile, mp̄á úye uké lē kuu n lukesi k̄pasi. ¹⁰ Lē n̄nya kai nk̄p̄eni nn̄i lē kuwai n̄ we, tóké p̄isoi nn̄éi r̄la n nȳiselē, ái ne t̄osu t̄o ne p̄ē t̄o Kirisi ne k̄efa n tenelē.

Icélaa t̄ar̄o ne iyáhaa

¹¹ Ani ripái lē kam nk̄p̄eni tinéc̄úruu ne kunénipe nó n wói mek̄one mek̄one. ¹² Mp̄i nn̄éi p̄ee n wéesi re p̄isoi piké pi pakare p̄ee nó c̄on̄l̄e te ani k̄erii. Ápi la piké Kirisi nk̄p̄o kunap̄éék̄o kec̄áa n̄nya íwe inyine li. ¹³ Pikéké p̄ē ricuruu ápi isé t̄ikilē, amá pi p̄é la re nóké k̄erii piké ne nópinéké p̄ē n̄nya rikók̄ori n wai. ¹⁴ In n̄ee, ke Up̄iima Yeesu Kirisi uu kunap̄éék̄o kec̄áa n k̄pu ηmane yee n̄é tikók̄ori waise. Líka lico ái likec̄áa k̄p̄alē. Kunap̄éék̄o kec̄áa nk̄p̄o mee t̄iyese ke ketē kec̄áa likó ái k̄o nk̄p̄eni kenéme kuláa kúka má, am̄ k̄o nk̄p̄eni pikáipinke li k̄p̄alē. ¹⁵ Ai nké n̄ee nk̄ec̄iré yee linyine yoriye, amá Uléec̄aa uké r̄o pansese p̄isoi fale yee ye yoriye. ¹⁶ Mp̄i nn̄éi p̄ee piisoi k̄eme nsímé mmú n t̄ikilē kam̄ ne welu re Uléec̄aa uké nk̄in̄in̄e pi he uu k̄o íwe pi t̄eni. Nk̄in̄in̄e ne p̄iwetu piké k̄o Uléec̄aa kuyu Isirayeli kec̄áa n we.

¹⁷ Kai n̄eni ne n k̄p̄isi, úka úu kape pic̄on̄ né rikp̄á. Iwói ye in̄ep̄in̄e kec̄áa nȳiselenle re ne Yeesu kec̄áa íwe lile.

¹⁸ Pimárec̄o, Uróp̄iima Yeesu Kirisi uké íp̄eelēe nó nȳise. Amí.

Τίτélé κε Ρῶλι uu Efɛsi pikó n wói

Lɛɛɛ rítélé ntí kέmεε ní we

Uléɛɛa icápine yεε pεε Efɛsi-pῶ, mεkεε Asii keteni-i ní we κε Ρῶλι uu rítélé ntí wói un Rəm kuyu-i kukpaniilee-i we. Kirisi pikó pεε ápi Pisuífi ne pεpεε Pisuífi kuu ri papalē. Meyá κε rítélé ntí ari pikéi má, anῶ sῶne metikise kapí ne ri n kóri nnya (1:3-14). Kεkoraane κε-i κε Ρῶλι uu píyulale ncee Yeesu metiki kέmεε pisoι nyíse (1:9). Uléɛɛa ye ncée mmē isῶlú wale uké kelenε ketē ne keyóme mῶ (1:4). Amá Uléɛɛa yεε ne Yeesu Kirisi ritiki uú ne ncée mmē tó nyíse. Ρῶλι yεε lē tó riyóó.

Ifaaci iyē mekériine ye mmé:

1. Ρῶλι ye lē κε rinῶ rise ari yé n fe ari ní we Yeesu Kirisi nkῶ kunapéékῶ kecáa nnya nyerele uu símisi. Kirisi pikó pεε ápi Pisuífi ne Pisuífi mpuri pikó ye pansεε mpuri nse pikó. Lisῶne lise kapi Uléɛɛa kέmεε yósu. Kirisi ye iláarῶ kumεle riláule uu pεpεε pεε ketaa n wene kῶsene. Lē kέmεε kuú ne nkíηniηε nῆpá úye ka (1-3).
2. Utume Ρῶλι ye Kirisi pikó pise re piké nfatene ne rinῶ rise ne nkíηniηε κε Uléɛɛa uu ye n he m múílē. U pi ηmῶópúselenle re piké isoi fale n le. Uu kῶ kumáre kέmεε pisoι ne picῶ metone kecáa pi céesi (4-6). U kῶ kétῶ-pῶ pi rinῆmῶópúsele re piké ye lεɛε ái Uléɛɛa kέmεε n léeri ne tῶ. Lē nnya, nῆpá Kirisi ukῶ úye yεε atῶpi kέmεε ní we κε Uléɛɛa uu ye itῶpilú yεε Nfáasῶne kέmεε n léeri pa (6:10-20).

Iyáhaa

¹ Née Ρῶλι yεε Uléɛɛa mela kέmεε Kirisi Yeesu utume m pansε. Nῶ κε Uléɛɛa uu n wée nῶn Efɛsi-pῶ we nῶn Kirisi Yeesu ne kefa kesε tikilē kam títelé ntí wólú. ² Urῶsáa Uléɛɛa ne Upíima Yeesu Kirisi piké ípεéleε ne nkíηniηε nó nyíse.

Lisῶne κε Uléɛɛa uu Kirisi nnya ró n he

³ Urῶpíima Yeesu Kirisi Usaa Uléɛɛa yεε ipakare te. U Nfáasῶne likῶ ncῶpuri nnéi keyómeɛaa-pῶ ró hεle un ne tó ne Yeesu Kirisi kupéneɛῶ kέmεε ró kpálē. ⁴ Uléɛɛa uké kelenε nῆpá yo n wa, u ró wéele uu tó ne Kirisi kupéneɛῶ kέmεε ró pansese upikó. Kupéneɛῶ kpē kέmεε kuú la re tῶké n kpáíilē ári kape kῶ uinipee-i akῶpe áka m má. Kuu ró ní la nnya kuu ⁵ uripῶ ne Yeesu Kirisi nnya mekεe-me ró kpísi uu ró pansese usipipi. Lē kuu unfanare kέmεε ró ní la ye lē. ⁶ Lē nnya, tῶké Uléɛɛa pakare re u tó ne ukepipi lala Kirisi kupéneɛῶ kέmεε lisῶne píima ró wa.

⁷ U tó ne Kirisi kupéneɔ nnya ne unfanare mpiye nnya akópe ilasi kémee ne Kirisi menyé ró lésele uu arókópe ró sárei. ⁸ Uléécaá ye meykíyiki unfanare ró nyísele. Mewéésesəhə ne mesəhə nnéi kuu ró he. ⁹ U tíyesele ari lelee umela kémee m pékaalē ceru. Háí mekke-me kuu unfanare kémee la re Kirisi uké lē wa. ¹⁰ Lelee re itunje in n tu, Uléécaá yé uyóopi use lese. Uyee Kirisi. Uu keyómecaa-pə ne ketē nté likó nnéi kecáá iyóopi le.

¹¹ Uléécaá ye tó ne Kirisi kupéneɔ kémee lirókó nnéi ró pale. Lē nnya kuú pee mekke-me ukemúnjé-i ró wée uu ilúké yekei. Uricuruu yee la nnya kuu lē wa. ¹² Lē nnya, tó mpí tóo pee nní pifóí Kirisi ne rintá, tóké nkpeni Uléécaá meyoopi ne siyóme ritaáse.

¹³ Nsímései mee nní Nsímé Kεcire mee ye usoi riyu n lə. Kani Kirisi ne kefa n tene Uléécaá uu pee nwóí nó wai, Nfáasəne kuu m maa re u yé nó pa kuu lē nó pa uké ne nyíse re uyee nó te. ¹⁴ Nfáasəne ke Uléécaá uu ne rinyi re tó lisəne kuú ne upikó m méməpə yē. Tən piyei akópe ilasi kémee n le cáká-cáká kari yé lisəne lē nnéi yē. Lē nnya, tóké Uléécaá meyoopi ne siyóme ritaáse.

Pɔɔli iwelɛ

¹⁵ Lē nnya, háí kamí ne n kó te nə Upiima Yeesu ne kefa tenelenle nən kə pē nnéi ke Uléécaá uu n wée la, ¹⁶ ne ye nen keyóme n yáásine, ne ye mesére nó nnya Uléécaá pənesele. Ne ye keyómeyáhaa-i nónnénéi kecáá Uléécaá wela am te: ¹⁷ Urópiima Yeesu Kirisi Uleecaa, Sáa meyoopi ukó uké mewéésesəhə nó he nóké ne u yē ani péé ne rísəne u ceru. ¹⁸ Ne ye kə u pise re uké nóinénipee wúkule. Nó pee fe ani lē kuú ne nó n sée ceru. Nó pee lisəne kuu ye pē kuu n wée n he mpiye ne linsəne yē, ¹⁹ ani kə ceru re rinaŋe kuú ne tó mpí tóo nní ne kefa u n tenelē kémee n keisi rín kumúnjé má. ²⁰ Nnaŋe piima mmē kuú ne Kirisi kémee keisi uu ne pikpəkpə kémee u yukuse, uu kə ne keyómecaa-pə ukuluke-luke-mē kényukóton-e-i u tonse. ²¹ Kirisi ye lē nnya keyómecaa-pə iyóopi ne n-yóopinəne ne rinaŋe ne iwéése piima ne nípá yo yee rinyíri m má ne kekpeē wela. U nípá yo kekpeē wela. Ai lelee neni kumúnjé nkú-i ní we ŋmane kekpeē kuú we, amá ne lelee masí kepire-pə n wéme kekpeē kuú we. ²² Uléécaá ye nípá yo Kirisi iyóopi metene wala uu likecáá u tonse. U u pale re uké Uléécaá icápine nnéi uyóopi piima. ²³ Uléécaá pikó icápine ye uipinje le. Umesá nnéi kuú ne ikeméé we un kə infaa nnéi te, Uléécaá un kə ne umesá nnéi Kirisi kémee we.

2

Iye ke usoi uu ye nkpa-i le uu nfáa-i lompa?

¹ Nṓ ne pɛɛ mɛkɛɛ-mɛ nṓnnɛ́ɛaaɪ ne nṓanékópe nnya pikpɔkpɔ le Uléɛcaa inipɛɛ-i. ² Ketē nté isoi ico kaní pɛɛ le. Nṓ pɛɛ mɛkɛɛ-mɛ uyē kani n nyáni rɛ ketē nké uyɔɔpi tikilenle. Uyɛɛ nní neni pɛpɛɛ Uléɛcaa pipakare n yúlu isoi kémɛɛ we. ³ Pimɛɔ ke tṓ kṓ pɛɛ mɛkɛɛ ntónéí mmú we, tɔn merópóɔla wai, tɔn sirómúnjé ne merósɔhɔ cire ne irṓsoi le. Merṓwee mē nnya, tṓ ne kṓ pɛé ne sá rɛ Uléɛcaa uké ukuwɔi kémɛé ne ró túhaane picɔ mɛɔ.

⁴ Amá Uléɛcaa yèè meyíkíyiki usoi íwe ténle. Unla píima nnéi kuu ró nyíse. ⁵ Lē nnya ke Uléɛcaa uu tṓ pɛɛ ntṓcaai nnya ní we yare pikpɔkpɔ uinipɛɛ-i nfáa fale he. Ani yē te ípɛéléɛ kuu nó nyíse nnya kuu nṓrinéyú lɔ. ⁶ Kesé ke Uléɛcaa uu tṓ ne Kirisi Yeesu pikpɔkpɔ kémɛɛ yukuse uu kṓ kesé ukemɛɛ keyómɛca-pṓ ró tónse. ⁷ Lelɛɛ masí kɛpire-pṓ leeri, ari pɛɛ yénu rɛ ípɛéléɛ kuu Kirisi kémɛɛ ró ní nyíse ye lisɔne píima le lɛɛ ái píkaɪ kutene ní we. ⁸ Uléɛcaa ye ípɛéléɛ nó nyísele uu nṓnnéfatenɛ nnya nṓrinéyú lɔlu. Nṓricúruu áni kei líka kuwai we. Uléɛcaa ihɛɛ ye nyi. ⁹ Ai nṓmɛnéwai sɔne nnya kuu nó yóriye. Lē nnya, úka úu kape umɛcire n taáselē te umɛwai sɔne cire mɛɛ u yoriye. ¹⁰ Mɛsei, Uléɛcaa ricuruu yeɛ ró wa. Tṓ ne Kirisi Yeesu kupénɛɔ kémɛɛ kuu ró wa rɛ tṓké ye nkpéni fe tṓké ye lisɔne wa. Uléɛcaa yeɛ mɛkɛɛ-mɛ mɛwai sɔne mē tṓ yekeilē te tṓké ye mɛ wa.

Tṓ Yeesu Kirisi kupénɛɔ kémɛɛ písoi píse le

¹¹ Ani lē kaní pɛɛ mɛkɛɛ ní we léise! Nṓ pɛɛ písoi pinyine le ke Pisuífi apí ye pɛɛ n sée rɛ pikéciré. Amá in kṓ ne usoi kunipe kpeɛ pē ticuruu sisoipipi mɛké riké. ¹² Lē nnya, ani kṓ te nṓ pɛé uyɛ-i ne Kirisi ketaa wele. Nṓ pɛé wele yare písáne Isirayɛli pikṓ kɛɔpɛ, áni Kirisi má, áni líka má rinṓɔ ke Uléɛcaa uu pí n yekei kémɛɛ, líka ái we kani yé ne rintá, áni kṓ ketē kɛcáá ríka Uléɛcaa má. ¹³ Nṓ pɛé ne ketaa u wele. Amá Kirisi menye mɛɛ n kṓɔnu nnya, nṓ nkpéni Kirisi Yeesu kupénɛɔ kémɛé ne u rikɔle. ¹⁴ Lelɛɛ rɛ Kirisi yeɛ ntókínɛɛ. Uyɛɛ tíyɛse ke Pisuífi ne mpuri sanɛ pikṓ apí pansɛ mpuri nse. Unkpṓ kunapéékṓ kɛcáá kuú ne iláarɔ yeɛ pɛɛ pikɛpáápáá m pínɛilē yare mmele riláú. ¹⁵ U Moisi isé nnaɛɛ ne lē nnéi lɛɛ i m páápúse tinnele uu pɛɛ Pisuífi ne mpuri sanɛ pikṓ kpísi uu u ne pē kupénɛɔ kémɛɛ pí pansɛse mpuri fale nse. Lē kuu nkínɛɛ ne ní ka ye lē. ¹⁶ Unkpṓ kunapéékṓ kɛcáá kuú ne Pisuífi ne mpuri sanɛ pikṓ pansɛse ipinɛ ise, uu pí ne Uléɛcaa kɛɔpɛ nsímé nyṓɔnse. Iwe kuu kunapéékṓ kɛcáá n li uú ne kpi ye iláarɔ kpule. ¹⁷ Nsímé Kɛcire mɛɛ ye nkínɛɛ n he kuú ne ka uké nó mpí nṓɔ pɛɛ nní ne ketaa u ní we ne nó mpí nṓɔ pɛɛ nní ne u n kólē símisi. ¹⁸ Uyɛɛ tíyɛse ke tṓ Pisuífi ne mpuri sanɛ pikṓ ari ncée má ari ye ne Nfáasɔne nse kóló tíki arí ne Sáa Uléɛcaa kémɛɛ sí.

¹⁹ Lẽ nnya, ́ani kɔ nkpr̄ni pisáne, ́ani kɔ picéetɔh̄é. Amá nó ne p̄ẽ ke Ulééc̄aa uu n wée ye kuyu kuse pikó le. Nɔ nkpr̄ni Ulééc̄aa keyɔ pikó le. ²⁰ Nɔ nkpr̄ni panselɛ k̄yɔ kee m móm̄aal̄ẽ. Pitum̄e ne antepuyɛ p̄ee kerikui. Kirisi Yeesu ricuruu yee kesinui ripare. ²¹ Uyee tíyeselē kake páápú ken c̄al̄ẽ. Uyee tíyeselē kaké we. Ke Ulééc̄aa keyɔ le kuu umec̄ire n yekei. ²² Nó ne picɔ nóo ripéne ani pansɛ Kirisi kupéneɔ k̄emee k̄yɔ k̄ẽ ke Ulééc̄aa uu m móm̄ un ne Unfaasone k̄ekemeé we.

3

Pikei ke Ulééc̄aa uu mpuri sane pikó k̄emee Pɔɔli n forii

¹ Kirisi Yeesu pikei kam n wai nnya ke n̄é Pɔɔli am akpanii k̄emee we. Nó mpuri sane pikó mpí nnya kam íwe iȳẽ nnéi le. ² In n la, nó k̄ɔ tɛ Ulééc̄aa ye kefa ne né fénne uu né forii re k̄é ukemún̄é k̄emee n̄ó nnya pikei u wa. ³ Uyee uricuruu lipéké-peké l̄ẽ né yéneise. Linsímé kam̄ p̄ee nní nkárip̄i nó w̄óip̄ɔ. ⁴ Nɔn n keẽ, nó c̄eri re ne Kirisi nkó mee m pékaal̄ẽ kecáá meyánsei nyule. ⁵ Ulééc̄aa úu p̄ee mekeɛ-me lipéké-peké l̄ẽ sisoip̄ipi nyíse yare kuu nkpr̄ni nní Unfaasone ne rintíki uú ne pitum̄e kuu n wée ne antepuyɛ li nyíse. ⁶ Lipéké-peké lee nní: Pisufi ne mpuri sane pikó ye panselɛ ip̄in̄e ise. Lẽ nnya, lisone lise kapi kɔ má. Pi yé kɔ l̄ẽ ke Ulééc̄aa uu Nsímé K̄ecire mee pi ne Kirisi Yeesu m p̄énelē nnya n yekeil̄ẽ ȳẽ.

⁷ Nsímé K̄ecire mm̄ẽ pikei kam wai. Ulééc̄aa yee unfanare k̄emee pikei né forii uu kenémee unnaɛ nyíse. ⁸ Ulééc̄aa pikó nnéi kecɔp̄e, née ye ám líka tu, m̄pá ne l̄ẽ, u p̄ee kefa ne né fénne uu né forii re k̄é mpuri sane pikó Kirisi lisone lee ái kutene ní we símisi. Nsímé K̄ecire ye mu. ⁹ U kɔ né forii re k̄é tíyese p̄isoi piké yé l̄ẽ ke Ulééc̄aa uu lipéké-peké l̄ẽ n waine. Uyee m̄pá yo wa. Mekeɛ-me kuú p̄ee li pékaal̄ẽ. ¹⁰ Lẽ nnéi lee iȳɔp̄i n le lin keyóm̄ec̄aa-pɔ r̄inaɛ má yé nkpr̄ni Ulééc̄aa icápine nnya c̄eri re Ulééc̄aa mew̄ésesɔh̄o áme mepeh̄ẽ kulúi k̄emee kumún̄é má. ¹¹ Ulééc̄aa kemún̄é kuu mekeɛ-me n yekei uu kɔ nkpr̄ni Urópiima Kirisi Yeesu k̄emee ke wai ke l̄ẽ nnéi ai t̄ikil̄ẽ. ¹² Kari nní ne Kirisi m p̄enel̄ẽ t̄ɔn kɔ ne kefa u tenel̄ẽ nnya, t̄ɔ nc̄ée m̄al̄e t̄oké ne tiróp̄ɔɔ ne kefa kesɛ Ulééc̄aa rikɔ. ¹³ Lẽ nnya kam nó símisi re n̄órinép̄ɔɔ ári kape íwe kam nókenécáá n le nnya caai. Nó kai men̄in̄e r̄iyu waise.

Kirisi nla nstm̄é

¹⁴ Lẽ nnya kam Sáa Ulééc̄aa keyu-i anui wulal̄ẽ nen nókenécáá yáasi. ¹⁵ Ukeméé ke amáre nnéi nyee ket̄ẽ kecáá ne keyóm̄ec̄aa-pɔ ní we aa léeri. ¹⁶ Ne ye u pise re Unfaasone nké n̄óin̄esoi k̄emee meyá nó m papukuse yare ke umeȳɔp̄i ame m piye meɔ. ¹⁷ Ne kɔ u pise re Kirisi uké n̄ónn̄éfaten̄e nnya n̄óanék̄in̄ k̄emee n we.

Ani nla kɛmɛɛ inɪnɪ wa ani kɔ nkɛmɛɛ nɪsɔnɛ papisi. ¹⁸ Pɛɛ uyɛ-i kɛ nɔ nɛ Ulɛ́ɛcaa pisoɪ nnɛ́i ani yɛ fe ani cɛru rɛ Ulɛ́ɛcaa nla nɪn kumúnjé má. N mɛpɛ́rɛ nɛ mɛcáa nɛ mɛcímá wɛlɛ, nn kɔ cálɛ. ¹⁹ Kei kani yɛ kɔ cɛri rɛ nla mmɛ nɛ mɛnyuwɛ nnɛ́i fele. Lɛlɛɛ yɛ kɔ tɪyɛsɛ Ulɛ́ɛcaa uu nɔ́kɛnɛmɛɛ nɛ umɛsá nnɛ́i n wɛ.

²⁰ Uyɛɛ kɛrómɛɛ nɛ rikɔhɔ kɛisi. U yɛ fe uu kɛrómɛɛ wai ai tɔsu lɛ kari yɛ m pise nɛɛ lɛ kari yɛ ní musí. ²¹ Ulɛ́ɛcaa yɛɛ Kirisi Yeesu kɛmɛɛ nɛ uicápine kɛmɛɛ nɛpá ncɔpuri ní-yɛi-pɔ nɛ nɛpá píyɛi-pɔ ríyɛ te. Amí.

4

Nfatɛnɛ kɛmɛɛ rinɔɔ rise piwai

¹ Nɛ Upíima nnya akpanii-i wɛlɛ. Nɔ́ kɛ Ulɛ́ɛcaa uu nní n sée kam pise rɛ ani n sɔnɛ, nɔ́nnɛsɛ nké n nyísɛlɛ tɛ lɛ kuu nní nɔ́ n sée nsɛ kani sɔnɛ. ² Ani kapɛ áyɛ n wéɛsi. Amá ani mɛsɛrɛ n láárú nɔ́n purú. Ani nla nɛ nɔ́mɛnɛcɔpɛcɪrɛ m múɪnɛlɛ. ³ Ani rinɔ́mɔ́pú ani rinɔ́ɔ rise kɛ Nfáasɔnɛ nn nɔ́ n hɛ m múɪlɛ. Nfáasɔnɛ mɛɛ Ulɛ́ɛcaa-i n léeri yɛ tɪyɛsɛ ani nɔ́nnɛnɛ́i m pɛnɛlɛ, nkɪɪnɪɪ nɛ nɔ́kɛnɛcɔpɛ wɛ. ⁴ Nɔ́ ipɪɪɪ isɛ kɛcáá ilɛsɛ lɛ. Nfáasɔnɛ nɛsɛ mɛɛ kɔ nɔ́nnɛnɛ́i kɛmɛɛ wɛ. Likɛi lɪsɛ nnya kɛ Ulɛ́ɛcaa uu kɔ nɔ́ sée. ⁵ Upíima usɛ kóló nɛ nfatɛnɛ nɛsɛ kóló kani má, ani kɔ míni mɛsɛ kóló wolɛ ⁶ Ulɛ́ɛcaa usɛ kóló yɛɛ wɛ. Uyɛɛ pisoɪ nnɛ́i usaa. Uyɛɛ ntónɛ́i kɛcáá tũ, un ntónɛ́i kɛmɛɛ wɛ un kɔ ntónɛ́i kɛmɛɛ pikɛi wai.

⁷ Amá Ulɛ́ɛcaa yɛ ntónɛ́i mmú kɛmɛɛ nɛpá úyɛ uihɛɛ hɛlɛ nɛ impɛhɛ Kirisi yɛɛ nɛpá úyɛ likɔ́ musí. ⁸ Li Nlɛ́ɛcaasimé-i wólalɛ tɛ:

Kuu kɛlɛ́ɛcaa rinɔ́taá,
u nɛ pikpaniikɔ́ ripɛ́nɛlɛ,

uu lihɛɛhɛɛ sisoipipi hɔ́ɔnɛntɛ. ⁹ Tɛ íyɛ yɛ nkɛpɛni lɛ tɛ u kɛlɛ́ɛcaa ritaá? Lí nyísɛ rɛ uké kɛlɛnɛ rinɔ́taá, u kɛtɛ mɛtɛnɛ kuhóɛ kɛmɛɛ rɪcɛpɪlɛ. ¹⁰ Uyɛɛ rincɛpɪmɛ cɪrɛ yɛɛ kɔ ritaá uu kɛlɛ́ɛcaa fáau uu nɛ kɛtɛ nɛ kɛyómɛ nnɛ́i n yɪpaalɛ. ¹¹ Uyɛɛ wa rɛ pɪnyɪnɛ piké pitumɛ, picɔ́ piké antɛpuyɛ, picɔ́ piké Nsímé kɛcɪrɛ piyóó, picɔ́ piké Ulɛ́ɛcaa icápine pikpɛnɛwai nɛ picélaa. ¹² U pi wéɛlɛ rɛ uké lɛ kapi yɛ upikɛi n wa pi nyísɛ, piké pɛ́ kɛ Ulɛ́ɛcaa uu n wéɛ cɛ́ɛsi lɛ kapi yɛ Ulɛ́ɛcaa icápinɛ m papukusɛ. ¹³ Kei kɛ ntónɛ́i ari yɛ pɛɛ cɛ́ri rɛ likɛi lɪsɛ karí nɛ Ulɛ́ɛcaa Kɛpɪpi kɛmɛɛ kɛfa tɛnɛ. Tɔ́ pɛɛ lɛ papɪsɪlɛ yarɛ kɛ Kirisi uu m papaalɛ mɛcɔ́. ¹⁴ Lɛlɛɛ yɛ tɪyɛsɛ ári yɛ pɛɛ uyɛ-i n wɛ yarɛ siwá sɛɛ nɛpá icélaa íyɛ yɛɛ ní wɛ n tɪkɪlɛ, pisoɪ pɛɛ yɛ picɔ́ nɛ pɪnnɔ́mɛ kuyúɪ n tã ápi yɛ pɛɛ ró kɪraasɛntɛ. ¹⁵ Nla kɛ tɔ́ nɛ nsímɛsɛi símisi tɔ́n kɔ lakaanɛ tɔ́n nɛ urówéɛsɛ Kirisi kupɛ́nɛcɔ́ nnɛ́i kɛmɛɛ pelu. Uyɛɛ ríyɛ. ¹⁶ Uyɛ́ nnya kɛ

ipinje ii keciɛ nyenu, isitanɛne nnɛi sin mulɛinelɛ. Lɛ nnya ke nɔpɔ nɛse n-ye nn rɩla kɛmɛɛ mpikɛi wai, ipinje nnɛi yɛɛ rɩla kɛmɛɛ m pelule in papisi.

Kirisi pikɔ isoi fale nstɛmɛ

¹⁷ Lɛ nnya kamɩ la kɛ nsɩmɛ mmɩ ne nɔ cɛsi ne Upiɩma rinyiri ani kɔm te ani kape kɔ nkpɛni nsɛ tikpɔ yare pɛpɛɛ apɩ Ulɛɛcaa m pakarelɛ. Mpɔlɛɛɛ ke pisimɩnjɛ asi pi tikiselɛ. ¹⁸ Pɩmesɔhɔ ye kuɩmaha-i lomɔlɛ apɩ pɛɛ Ulɛɛcaa isoi kɛmɛɛ we. Kapi pinnɛi piniri apɩ Ulɛɛcaa nkɔ rɩka nyu, piakiɩ an kɔ takɔ nnya. ¹⁹ Apɩ nkpɛni lisɔne ne likɔpɛ nyu. Mɛwoo mɛwoo kapi wai, hɔi apɩ ne mesɛicirɛ wai mmɛ ncɔpuri m pɛnelɛ pin wai.

²⁰ Amɔ ai lɛ kapi nɔ Kirisi cereise. ²¹ Ai cɛreise rɛ nɔ ukɛcɔɔ nkɔ nnɛi kɔnɩ apɩ kɔ nsɩmɛsei mɛɛ Yeesu kɛmɛɛ n we nɔ cɛsi ani kɔm. ²² Lɛ nnya, ani nɔinɛsoi kpure riyɔ. Nɔmenɛwee kpure ye mɛ. Melikɔipi-kɔipi ye ne nkpɔ-mɛ nɔ sɩnɩ. ²³ Ani tiye Ulɛɛcaa Nfaasɔne nkɛ nɔkenɛmɩnjɛ conse. ²⁴ Ani isoi fale kpɩsi ani tani yare ke Ulɛɛcaa uu nɩ la. Nsɩmɛsei ye tiyɛɛɛɛ ii aseɩ n tikilɛ in kɔ kpɔiilɛ.

²⁵ Lɛ nnya, ani nnɔɔmɛ riyɔ nɔpɔ uye ukɛ ye uucɔ aseɩ sɩmisi. Tɔ ntɔnɛi mmɩ ipinje ise ilese lɛ. ²⁶ Nɔn ye n wɔɔsi, ani kape ye akɔpɛ wa. Ani ye nɔkunɛwɔi kpu itunje ikɛ kɛlenɛ loɔ. ²⁷ Ani kape ye kuniri ncɛɛ hɛ kukɛ ncaai wa. ²⁸ Uyaa uu kape kɔ nkpɛni piyaa rikpɔ. Amɔ ukɛ riɩmɔɔpɩ uu ye kɛfa kɛɛɛ ne uanipɛ pikɛi pinyinɛ wai uu ne le, lin kɔ uye m pɔrilɛ, uu fe uu liute lɛni. ²⁹ Nsɩmɛ kɔpɛ rɩka rɩn kape ye nɔnnɛnɔ-i lɛemɛ, amɔ likɛ mmɛ mɛɛ yɛ usoi ikari rinkpɔɛ ai kɔ pɛpɛɛ kutu nɔ n cɔlɛ lisɔne wai. ³⁰ Ani kape ye Ulɛɛcaa Nfaasɔne ripɔɔ caaise. Mmɛ mɛɛ Ulɛɛcaa nwoi kuu nɔkenɛcɔɔ n wa keyɔɔ kɛ kuu nɔanɛkɔpɛ kɛmɛɛ nɔ nɩ lesɛne cɔkɔ-cɔkɔ nnya. ³¹ Ani nsɩmɛ pifanaankeɛ ne mesɛɛwai ne kuwɔi ne pisenkɛene ne picɔ alɛ ne mɛwai kɔpɛ ncɔpuri nɔkenɛcɔpɛ lesɛ. ³² Ani n lɔarɩne, nɔn iwe tɛnaane. Ani nɔmenɛcɔpɛcɩre n sɔrikɛene yare ke Ulɛɛcaa uu nɔ ne Kirisi kupɛnɛcɔ kɛmɛɛ nɔ n sɔrɛi mɛcɔ.

5

Metɛi kɛmɛɛ isoi nstɛmɛ

¹ Nɔ siwɔ sinyinɛ lɛ ke Ulɛɛcaa uu nɩ la. Lɛ nnya, ani umɛcɔ n wai. ² Nɩa nkɛ nɔinɛsoi nnɛi kɛmɛɛ n we. Ani yɛ lɛ ke Kirisi uu rɔ nɩ la uu unfaa kpɩsi uu tɔ nnya hɛ yare inyɔɔnsɛɛɛɛ, Ulɛɛcaa uu i yɔsu rɩsɔne.

³ Lɛ kɔi ne n sɔ rɛ likɛ Ulɛɛcaa sipipi kɛcɔpɛ n we ye nnɩ: Mɛwoo mɛwoo pinɔsiwɛlɛaa ne mɛkperinkpɛwai nɛɛ memɔ nnɔapɩ nkɔ rɩka rɩn kape nkpɔani nɔkenɛcɔpɛ n we. ⁴ Ai kɔ ne sɔ rɛ nɔkɛ asɩmɛ kɔpɛ nɛɛ inɩrisimɛ nɛɛ akpɛri kɔpɛ m mɔ. Ai nyamɩ.

Amá Uléecaa ipakare ημανε iké n we. ⁵ Ani kō r̄sone re méwoo méwoo mewai ute úka ne úkperinkpekáo úka ne memá nnáápí ukó úka úu l̄e ke Uléecaa ne Kirisi api piyyōpi kémee ne pipisoi m m̄é kémee líka yenunε. Memá nnáápí p̄ó ne kō piléenyōnse pico le.

⁶ Ani kape tíye unyine uké r̄woosimé ne nó k̄raase. L̄e nnéi nnya ke Uléecaa kuwōi aku pisoi p̄ee ápi u m pakarel̄e kecáa we. ⁷ L̄e nnya, nó ne p̄é áni kape r̄ka kémee m p̄enel̄e. ⁸ Nō p̄ee mekee mesei kuηmaha-i wele. Nō nk̄p̄eni nó ne Up̄iima kup̄énecō nnya metéi-i wele. L̄e nnya, ani n s̄one liké n nyísel̄e te nō metéi sipipi le. ⁹ Likumún̄j̄e re lelee ye metéi kémee n léeme lee nfanare ne nsím̄esei pitiki ne aseí. ¹⁰ L̄e nnya, ani n wéési nōké lelee ne Up̄iima n sá n nyu. ¹¹ Nó ne kuηmaha kémee mewai áni kape r̄ka kémee m p̄enel̄e, amá ani ye me yámne. ¹² Mesei sei l̄e ke pisoi p̄é api meya n wai pisím̄e ricuruu ye isei wele. ¹³ Amá pi ye pin pimewai m̄e n yámne, me ye metéi kémee léemele amekúcere wai. ¹⁴ L̄e nnya kapí maa re: Pó nkó p̄ó nní r̄ l̄oni, a yisi. A pikp̄okp̄o kémee yisi Kirisi uké p̄ee metéi p̄ó nyíse.

¹⁵ L̄e nnya, ani n̄onnés̄e kecáa musí r̄sone. Ani kape n s̄one yare pin̄iri, amá ani n s̄one ne mewéesesōhō. ¹⁶ Ani kape tíye ituηe iké méwoo n t̄osu, li we re siyáa nsí-i kari nní r̄ we ási nyam̄. ¹⁷ L̄e nnya, áni kape men̄iri n t̄u. Ani riηm̄órp̄ú ani Up̄iima mela ceru. ¹⁸ Aani kape ye p̄íta m pomaal̄e. L̄e ne méwoo méwoo mewai le. Amá ani tíyese Uléecaa Nfaasone nké nó n yipaal̄e. ¹⁹ Ani ipakare siyome ne akéhe ne siyóme nc̄opuri ke Nfáasone nn nó n he ne n̄omenéc̄op̄ecire n ηm̄órp̄úsenel̄e. Ani kefa k̄ese ne ipakare siyome Up̄iima yō. ²⁰ Ani ye r̄p̄á píyei ne r̄p̄á yo kémee Sáa Uléecaa p̄ōn̄ese ne Ur̄ópiima Yeesu Kirisi rinyiri.

Pinósi ne pipila mewee

²¹ Kirisi ipakare kani m má nnya, r̄p̄á úye uké ucō n waisel̄e. ²² N̄ó pinósi, r̄p̄á úye uké uula n waisel̄e yare kuu Up̄iima n waisel̄e. ²³ Li we re utisi yee unósi uwéése yare ke Kirisi uu Uléecaa icápine nnéi uwéése mecō. Iyee uip̄iηe, uyee iriyu. ²⁴ L̄e nnya, r̄p̄á unósi úye uké uula n waisel̄e yare ke Kirisi icápine ii Kirisi n waisel̄e.

²⁵ N̄ó pinósik̄ó, r̄p̄á úye uké uunōsi n la yare ke Kirisi uu Uléecaa icápine r̄ la uú ha ne unfaa kp̄isi uu iyē nnya he yare inyōnseseε. ²⁶ U l̄e wale re un míni ne unsím̄e ne pipáálá pi m masí, piké p̄ee panse Uléecaa pikó. ²⁷ U l̄e l̄ale Uléecaa icápine iké ukeyu-i r̄iyu píima m má, iké n kp̄áil̄e, ncaai r̄n kape r̄ika i n teηl̄e n̄ee ii kape ncaai féé r̄ka m má. ²⁸ Lim̄ecō ke pinósik̄ó

πόο γέ κω pipinasi n la yare kapi pimēcire ní la. Uye un uunasi n la, uricuruu kuu lē la. ²⁹ Mesei ye me re úka úu ye píkaí uipinje cire niñni. Mpá úye yee uipinje n nyóansεε uu kō ikecáa m pallē yare ke Kirisi uu Uléεcaá icápine n wai meco. ³⁰ Kari uipinje ílese nnya kuu lē wa. ³¹ Li wōlaalē te: Lē nnya ke utisi uu usáa ne úni yisine, u ne unósi apí ha péne api pansε ipinje ise. ³² Nsímé mee kelō nké-i m pékaalē ye mpíima le. Ne maa re Kirisi ne uicápine nkó ye mu. ³³ Amá nō kam kō ne lē tee. Li pise re mpá unósikó úye uké uunasi n la yare kuu umēcire ní la, unósi póoké kō uula m pakarelē.

6

Siwá ne sipite kecáa nstmé

¹ Nō siwá, ani nópínéte m pakarelē yare ke Upíima uu ní la. Lελεε ne n sá re nōké wa ye lē. ² A ye upósáa ne upóni ríyu waise. Tinóo foi ye tē ke Uléεcaá uu n he uu rinóo yekei. ³ Lελεε re li yé ne pó sonesi aa kō ketē kecáa nfáa taa-taa yenu. ⁴ Nō siwá pisaa, áni kapε nósinéwá kényu m páápúse, amá ani si n céesi siké kecíre wa yare ke Upíima uu ní la.

Píyosaa ne pikeikó kecáa nstmé

⁵ Nō pilási, ani ye nópínéyosaa ketē nté kecáa pakare ani aseí ne ríyu pi n waiselē yare kani Kirisi m pakarelē. ⁶ Ai pin nókénékúrí n we pin nó n nyáni ηmane kani yéé lē wa yare nō lalε liké sisoipipi n láarú. Amá ani pi m pakarelē te nō Kirisi pilasi nnya, aní n wéési re nōké Uléεcaá mela ne kefa kese n wai. ⁷ Ani ne mpóonare pi n keisi yare Upíima pilasi. Ai kapε n we yare kesoiipipi kani keisi. ⁸ Ani n nyu re mpá pó úye pōn ulási néε pōn mepócire n te, lisōne lē kaa n wa kulaa kaa sōnti pōké Upíima kémee yé. ⁹ Nō píyosaa, nōóké kō limeco nópínékeikó n wai. Ani nómenécíre tí, áni kapε pi n senkeε ne rikpákará. Ani n nyu re nó ne pē usaa ye keyómecaa-pō wele. Uu ye usoi keyu-i ripái uú ne n túhaane.

Kirisi ukó itōpilū

¹⁰ Ntórōo ye nkpéni mmú re ani nó ne Upíima kupéneco kémee unnañe píima kpísi aní ne m páápú. ¹¹ Ani Uléεcaá itōpilū nnéí kuu nó m pa kpísi aní ne kuníri apine kaku nó n wai lóó áku yé pεε nó feriyε. ¹² Ai sisoipipi karí ne tōpu. Amá leλεε iyóopi n tú ne leλεε n-yóopinane m má ne leλεε ketē nté kuñmaha kémee rínañe m má lin pekési karí ne tōpu. Tō kō ne aníri kpákará nyee keyómecaa-pō ní we tōpule. ¹³ Lē nnya, ani nkpéni Uléεcaá itōpilū nnéí kuu nó m pa kpísi, aní ne siyáa kópe kémee tápisi, ái yé pεε nó feriyε. Nōn n tápaalē ne kétō-pō, líka ái yé pεε fe liké nóinépinje riyōose.

¹⁴ Lɛ nnya, ani kaɓe nɔ́nɛ́pɪɲe riyɔɔse. Ani nsímései písímé kpísi ani waise kútampalá, ani kehalɛ-i ku n télɛ. Ani kɔ aseɪ pitiki kpísi ani waise kewenitukanka. ¹⁵ Ani Nsímé Kɛcɪɾe mee ye ne nkínɲɪɲe ní ka piyóó n la. Nké nó n we yaɾe anéeri kani tanaalɛ. ¹⁶ Ani ye nɔ́pá yei nónnéfatene kpísi yaɾe kuwenikpáncúkú kani yé ne ukpááree Setani ihime meló ní kpu. ¹⁷ Nɔ́pinéyulale piké ritɔpikɔɲ, Uléécáa Nsímé nké ritɔpitéhe ke Uléécáa Nfaasɔne nn nó m pa. ¹⁸ Ani ye kɔ lɛ ke Uléécáa Nfaasɔne nn nó n nyíse ritiki áni ne meséɾe iyáhaa nnéi mpuri n yáasi nɔn kɔ u welu. Ani kaɓe lɔpile, ani nómenécɪɾe kpísi aní pa, ani meséɾe ne kefa kese upikó nnéi kecáá n yáasi. ¹⁹ Ani ye kɔ kenécáá u yáasi ɾe uké tíyese ké ye nen nnóó n wúkule, ké ne ikari n céesi pisoɪ piké lelee Nsímé Kɛcɪɾe kémee m pékaalɛ ceri. ²⁰ Mmɛ ke Uléécáa uú ne né tumme ɾe ké nté ukéikó yeɾe ne urinyiri n tɔ. Mmɛ nnya kam akpanii kémee we. Ne lalɛ ké ye n símisi ne ikari yaɾe kai m piɾe.

Iyáhaa tɔɔɔ

²¹ Unésáne kɛcɪɾe Tisiiki ye Upíima ukéikó le ne aseɪ. U yé haɔ uu lelee né n wai nnéi nó kéénkɛe nɔó kɔ ceru mmɛ-i kam ní we ne lɛ kam n wai. ²² Lɛ nnya kam nɔ́kenémee u tumme ɾe uké nó símisi mme-i kari ní we uké kɔ ne nɔ́anékínɲ nɲukuse. ²³ Sáa Uléécáa ne Upíima Yeesu Kirisi piké piɾómáɾeɔ Yeesu pikó nnéi nkínɲɪɲe ne níla ne nfatenɛ he. ²⁴ Uléécáa uké pɛ nnéi pɛe Urópíima Yeesu ní la ái ne kɛtɔ ípɛelɛe nyíse.

Τίτλε κε Ρωλι uu Filipu pikó n wólí

Lelée rítelē nti kémee ní we

Kiresi ketē kecáá, Masetuwaani ntaai kémee ke Filipu kuyu akú we. Uléecaa icápine foí ye iyē ke Ρωλι uu kei n karií. Kukpaniilee-i ke Ρωλι uú pee Róm kuyu-i we lin u cónhē te úu fe uké linyine wa uké kó ne Filipu pikó kecáá ripaí nnya. Uu peé n tálē te u yé fe uu upikeico tum piké ha icápine iyē tihmóópuse piké kó inkó kó. Kiresi pikó pee Filipu kuyu-i ní we pód ihēe Epafurotiti papó re uké Ρωλι pa. Ρωλι uu rítelē ntí wólú uu u pa uú ne pi pónese. Uu kó icélaa pi papó uu kó nfatene kémee pi ηmóópuse (4:10-20).

Ifaaci iyē mekériine ye mmé:

1. Ρωλι ye Uléecaa pónese re lē kai u rincónη ye tíyese Nsímé Kεcire nn kέyu sí (1:1-26).
2. Ρωλι ye Kiresi pikó pee Filipu kuyu-i ní we ηmóópuselē te piké nfatene ne rinód rise kémee iníhí wa, piké kó pimεcire n cepiselē yarē ke Kiresi uu umεcire n kpísi uú ne ró li céesi (1:27-2:18).
3. Utume Ρωλι ye Epafurotiti ne Timotee tum (2:19-30).
4. Tó Kiresi nyánile re uyē kari yé fe arí ne n tálē. Utume Ρωλι ye aseí ró lésele lē kuu kesoiπipi rikókari kake ye m má ní tíye uu peé ne Yeesu Kiresi ηmanē n tálē (3). Ρωλι ye Kiresi pikó rinmóópusele re piké mpónare kémee n we pin nípá yo kémee iwele ne pimεcire Uléecaa anipe-i wailē (4).

Iyáhaa

¹ Tód Ρωλι ne Timotee, Kiresi Yeesu pikeikó. Pεpee Yeesu nnya Uléecaa pikó m pansē pin Filipu kuyu-i we ne pεpee piicápine kecáá ní paílē ne pεpee pi n léni kari rítelē ntí wólú. ² Urósáa Uléecaa ne Upíima Yeesu Kiresi piké ípeeléé nó nyíse api kó nkínhine nó hē.

Ρωλι ye Kiresi pikó kecáá Uléecaa yáasi

³ Mpá píyei kam ye nen nókenécáá m musí, am nó nnya Uléecaa pakare. ⁴ Mpónare kam ye ne nípá píyei nónnénéí kecáá Uléecaa yáasi. ⁵ Li we re hái kékoraane ne neni-me kani né léni nen ne Nsímé Kεcire kóónúlē. ⁶ Ne nyule re nípá liké íye wa, Uléecaa yee nní pikēi sone mpí nókenémee piwai n kóraane yé pi n nájhē hái ne kέto-pó. Lelée re hái ne keyáa kē ke Kiresi Yeesu uu n sónti. ⁷ Simúnē sē kaí ne sá re kέ nókenécáá m má. Ne meyánsei ketóne kεcire rinékín kémee nó heelē. Likumúnē re tó ne nnó ye Uléecaa ípeeléé kuu né ní nyíse kéméé wele. Ne pee mekee Nsímé Kεcire ne kóónúlenle nen nkecáá tópu re nké iníhí

wa. ⁸ Uléécaá ricurruu ye nyánile re lē ke Kirisi Yeesu uu nó n la meco kam nó la ne kefa kese.

⁹ Ne ye inéwele kémeé Uléécaá pise re nónnéla nké n taálē mesére ani menyuwe m má, ani ye ne ceru ani lisone ne likópe kóólene cáká-cáká. ¹⁰ Ani ye péé ne nsone túhaane. Lē kémeé, nó péé n kpáiiilenle áni yé ncaai nka m má keyáa kē ke Kirisi uu n sónti. ¹¹ Yeesu Kirisi yé tíyese ani mewai sone meyá wapisi ai Uléécaá meyoopi ne ipakare kpáse.

Utume iwe ye tíyesele Nsimé Kεcire nn kéyu n sí

¹² Pinémáreco, ne la re ani kō te lelee nní né n wa ye meníne lenle Nsimé Kεcire nn ne meyá kóónú. ¹³ Uyóopi písóca nnéi ne mpá yei kapi nkpéni nyu re Kirisi pikéi nnya kam kukpaniilee-i we. ¹⁴ Upíima ye pinémáreco Yeesu pikó meyá pee akpanii kémeé né n yé nkpéni ikari waisele pin ne piripó Nléécaasimé kóónúlē. ¹⁵ Mesei ye me re kufatoi ke picó apí ne Kirisi nsímé kóónúlē piké ne né n keñene nnya. Amá kefa kese ke picó póo ne nsímé mmē kóónúlē. ¹⁶ Nla ke pē api ne Kirisi nsímé kóónúlē pin nyu re pinékei pee re ké Nsimé Kεcire kecáá atopi n wai. ¹⁷ Amá íkeñene kemúnjé ke pifoi pē póo ne Kirisi nsímé kóónúlē. Ai nfasimé sone kapi múlī. Pi lala piké akpanii nnyé kecáá íwe icó né rikpáse.

¹⁸ Nka nín nco caai! Mpá pin n kparálē née in ne kefa kese, Kirisi nsímé ye kóónúlenle. Tinépoó ye láárúle, mesére kari yé kó n láárú. ¹⁹ Li we re nóinéwele ne Yeesu Kirisi Nfaa mee né n léni nnya, li yé tíyese am akpanii kémeé lelu. ²⁰ Lē kam ne nnénañe nnéi m mé te liké wa lee re isei íka mpuri íi kape né li. Amá in nkpó née in kó nfáa, Kirisi uké neni ne mpá píyei-pó inépiñe kémeé riyu yē. ²¹ Nen nfáa m má, Kirisi yee nnéfáa, nen kó n kpu, nkpó nn kuláa né wai. ²² Amá in te li pise re ké nfáa m má nen ne pinékei wai, am yé nkpéni céri yo kam yé wée. ²³ Mmé ne mmé kam ne yóone. Ne cáipile ké tómpo ké ha Kirisi kémeé n we. Menéla mee mpá yo n tónaalē ye mē. ²⁴ Amá nó nnya, li pise meyíkiyiki re ké keté kecáá nfáa m má. ²⁵ Ai céreise. Ne nyule re né nónnénéi kekúrí n we nen nó léni re nónnéfatene nké kéyu n sí non kó mpóonare má. ²⁶ Lē nnya, menépeepo nókenémeé yé tíyese ai né nnya rikókari piwai nó kpá aní ne Kirisi Yeesu n tikilē.

Ani n náasi re Nsimé Kεcire nké kéyu ha

²⁷ Amá ani nse kō te lē ke Kirisi Nsimé Kεcire nn m pise re ani n we ke nóinésoi ii yé n nyíselē. Lē kémeé, nen pilóólú nó n ka née mpá nensá nókenékúrí n we, ké n kómei pin símisi re nó nónnénéi kemúnjé kese kpísile ani kekemeé iníñi wai ca, non tinóo rise má non náasi re pisoí piké Nsimé Kεcire yosí ne nfatene. ²⁸ Ani kape tíye nópinélaaró piké linyine kémeé

nόκενέwuu τῶσε. Λελεε γέ πι nyίσε ρε ncée μεε γε usoi n fóm kapi tíkilē, ai kō nō nyίσε ρε ncée μεε γε usoi riyu n lō kani tíkilē. Uléécaá kέmεε kai léeri. ²⁹ Li we ρε Uléécaá γε nfanare nó nyίσε ρε ani Kirisi ne kefa tene, amá ani kō uyē nnya íwe le. ³⁰ Asei kecáá, tó ne nnó tōo nkpeni kesē náasi. Ne पेे nónínipee-i náasile. Nō kō nyule ρε ne wele nen náasi.

2

Lē ke Kirisi uu umecire rincépise un kō ne uwéese

¹ Ne γε τε Kirisi kaní ne kefa n tenelē γε ikari nó rikpásеле, unla nn nó ημόópúselē. Nfáasone nn nó pénelē, non nómenécōpεcire lakaane non kō íwe ténaane. ² In lee ni mesei, ani rinéπόo larukuse meýansei. Lē nnya kam nó pise ρε ani ísone n kómειne, non lakaane, non kefa pénelē, non kemúné kесе má. ³ Ani kapε γε linyine íkenene ne méwoo ipakare nnya wa, amá ani γε nómenécíρε ricepise aní n kpíilē τε picō γε nó fele. ⁴ Nó úka úu kapε γε ukulaa likó ηmane n wéési. Ani γε kō lelee γέ picō n yóriye wéési. ⁵ Ani kemúné kē ke Kirisi Yeesu uú पेे m má kecō m má.

⁶ Mpá ke u ne Uléécaá api kékoraane-me isoi n sá, úu mmē kpísi uké ne pikei wa uké ne umecire Uléécaá múnεisene.

⁷ Amá uyē γεε ulikó nnéi kuu m má kepire ritō, uu umecire ilási tani uú n we yare sisoipipi.

⁸ Kuu lē umecire n waise uú n we yare sisoipipi, uu पेे umecire cepise uu Uléécaá pakare uú ha ne kpi. Hái kunapéékōo kecáá kuu पेे kō kpu.

⁹ Lē nnya ke Uléécaá πόo kō u ritaáσε uu ketóne kee mpá kέye n fe kecáá u tonse uu kō rinyíri tee mpá ríye n fe u he.

¹⁰ U lē wale ρε keyómεcaá likó nnéi ne ketē kecáá nté likó ne ketē metene likó líké γε lin tinyíri tē n kō τε Yeesu, líké ipakare ne anui kecáá riwula.

¹¹ Mpá usoi úye uké Sáa Uléécaá ríyu waise uu yóo ρε Yeesu Kirisi γεε Upíima.

Kirisi pikó piké ketē kecáá n kpáiiilē

¹² Lē nnya pinésáne lala kecire, yare kaní पेे nní né m pakarelē पेé uye-i kamí पेे nókenékúrí ní we, ani kō nkpeni kám nní nókenékúrí ní we wa líké lē tifaau. Uléécaá γε nórinyu lōle. Lē nnya, ani píyulale पेē kuláa waise non iwame ne Uléécaá riwure kέmεε pikei wai. ¹³ Li we ρε Uléécaá γεε nókenémεε pikei wai uu tíyese ρε ani ηmurei ani pikei n wai líké ne umela n sá.

¹⁴ Ani nópinékei nnéi n wai íηmúlaa ne nsímé pipásaine ápi kapε nókenécōpe n we. ¹⁵ Ani lē n we áni kapε ne ncaai níka m má, ani kō n kpáiiilē non we yare Uléécaá sipipi nsí kecáá kápi ncaai níka n nyáni. Ketē nké kecáá písoi γε caailenle pin kō isoi

κόρε le. Ani pikεcαρε n we yare μετέι nαn kpáιλē yare awáρεπι,
 16 τε nα nsímé μεε ye nfáa n he pi palē nnya. Lē nnya, keyáa kē
 ke Kirisi uu n sόνti, li yé ha nó nnya rikókari né n we. Lεεε ye
 kα mεσει nyíσε re pikεi mpí kamí ne nní n ηmóópυllē ápi méwoo
 wa. Nnέpαone rñn méwoo wa.

17 Nókεnéfa kaní ne Uléεcaα n tenelē ye we yare inyóonσε kani
 u wa. Insá n kesi, pi yé né kpu menénye ame nóinényóonσε iyē
 kecáa kpápα. Mpá in lē né n wa, li né láárύle, tα ne nnó tóké kα
 kesé mpóonare m má. 18 Liké kα limεcα nó n láárύ, tó ne nnó ari
 kα kesé mpóonare m má.

Pαλι ye Timotee ne Epafurotiti tu

19 Ne tálē te Upíima Yeesu un n ηmurei, né nfáani Timotee
 nókenémee tumpα kē nókenécáa nkó kō liké rinékīn ηnηukuse.
 20 Tó ne uyē meεcιre tóo nókenécáa músu. Uka ucα úu meyíkíyiki
 ne kutu nó cólē. 21 Pilikó cιre ke pinnéi ápi ne náasi, piuka úu
 Kirisi Yeesu kulaa wéési. 22 Nórinécúruu ye nyule lē ke Timotee
 uu n nyíσε re u aseí ute le. U umεcιre Nsímé Kεcιre pikεi kémee
 pale. U kenémee keisile yare ke usoi uu ye ne usáa n keisi, tó ne
 uyē arí ne Nsímé Kεcιre kóónú. 23 Ne tálē te nen píyeyi n yē lē kamí
 ne kétα n tenene, né nókenémee u tumpα. 24 Ne kα ne Upíima tálē
 te né nfáani rinécúruu hapα am nó lóólú.

25 Ne nyáni yare né urómáρεcα Epafurotiti nókenémee pesepα.
 Tó ne uyē tóo keisi tαn Nsímé Kεcιre ináa náasi. Nα pεe kenémee
 u tummele ani mpá yo u cαnσε re uké ne nnécōn kémee né come.
 26 Li meyíkíyiki ripóo u we re uké nónnénéi yé. Kapi u n símisi re
 nα ukufōn kō, li u ricōnle. 27 U meyíkíyiki kufōn finele uu nkpα
 heire. Amá Uléεcaα uu íwe u téni. Ticuruu ái umεcιre kuu íwe
 tē, u kα né íwe ténle re nnépócaai rñn kapε n kpálē. 28 Lē nnya
 kam yóone re kē nókenémee u pesepα naké u yē liké nó larisi ai
 kα né mpócaai hasu. 29 Lē nnya, ani nó ne Upíima rinα rise
 kémee ne mpóonare píima kémee u yási. Ani ye pisoí mpí nnéi
 pεe umεcα ní we ríyu waise. 30 Li we re Kirisi pikεi nnya kuú pεe
 kpιne. U nkpα yásile uké ne né lé kei káni yé n fe naké né lé.

3

Lē kapi ye Uléεcaα kémee aseí rintiki

1 Pimáρεcα, lē nnya liké nkpeni nó n láárύ re nα ne Upíima
 rinóo rise kémee we nnya. Ái né cónle te kē mmē kam piwóle
 nó m masí piwóle nó rikpá. Nónnésone ye mu re kē lē piwóle nó
 rikpá. 2 Ani nómenécιre ne pikεikó kpááree tí. Pi sipαpi ne asele
 le. Ái lē kapi piké kecáa n céési lee piké yíkíyiki, 3 tóo meyíkíyiki
 kélē, ái pē. Tóo Uléεcaα Nfaasone ne upikei wai. Ái ketónε kē
 ke kunéyu inyεkii ii né n heelē kamí ne tálē. Li rikókari ró wele

re to rinóo rise kέmεε ne Kirisi Yeesu we. ⁴ Nέ né pεε fe amί ne ketónε kē ke kunéyu inyekii ii né n hεelē n tálē. In te pinyine ye mύsu re pi yé fe apί ne ketónε kē ke pikuyu inyekii ii pi n hεelē n tálē, née yé pεé lincee m má ai mpá úye tósu. ⁵ Pi né mάρile apί keyáa páha-paha tuné né ké. Ne Isirayeli ukó yikíyiki le, Pεnyamεε mpuri ukó. Ne U-epiree le, Pi-epiree pεε kó né mári. Ne Pisuifi isé metiki kέmεε Ufarisi le. ⁶ Ne kέyu toi kam ye pεé ne Kirisi pikó n wéekuselē. Pisuifi isé pitiki kέmεε, ám pεε ncaai ríka má kapi yé ne né n túhaane. ⁷ Lē kam pεε nnί n kpíilē te kuláa likó kam kó nkpéni Kirisi nnya nyáni re kelólé ye ke. ⁸ Ne nkpéni ricuruu mpá yo kpíilenle yare likpárakóó. Unépiima Kirisi Yeesu kam meyíkíyiki n nyu ye né tósi mpá yo. Uyē nnya, ne ηmureile am mpá yo fómni. Kirisi ηmane yeε kenémεε ríyu má. Ne litóróo nnί nnéi kpíilenle yare ayúí ké ne Kirisi n yé nnya. ⁹ Ne la re to ne Kirisi tóké rinóo rise m má. Am aseí ute re ne isé tíkilē nnya, amá ne aseí ute le re ne Kirisi ne kεfa tene nnya. Uléεcaa kέmεε kai léeri re usoi uké ne nfatene ritá úu ne panse aseí ute. ¹⁰ Likei lise lee ripóo né rí we lee re kέ Kirisi ceri ké kó rínanη mme mee pikpókpo kέmεε u n yukuse yē, ké uiwe icó li ké kó unkpó nco kpu, ¹¹ nen ne tálē te Uléεcaa yé pikpókpo kέmεε né yukuse.

Lē ke usoi uu ne pitule n náapo

¹² Am la ké re ne lē kam ne pitule n náapo piyéne masile née ne pipanse masile usoi nkó yeε úu ncaai ríka m má. Amá likei lē kam ne piyóó náapo. Li we re Kirisi Yeesu ye né kó piyóó masile. ¹³ Pimáreco, ám te ne inéhéé piyóó máálenle, amá likei lise kam n wai yeε re ne lelee n tómpo paleile nen pεε lelee kέyu-pó rí we ne pitule náapo. ¹⁴ Lē nnya, ne náapo re ké tu ké inéhéé yósi. Uléεcaa ye ró séi re tóké Kirisi Yeesu ne ritiki tóké ha keléεcaa-pó i yósi.

¹⁵ Tó mpí nnéi tóo nnί Kirisi kupéneco kέmεε m pelaalē, tóké menéco mmé m mύsu. In te nókenémúné ye linyine kέmεé ne kenékó kóólēlē, Uléεcaa yé tíyese ani nsímései kom. ¹⁶ Mpá lin íye n we, kei kari nkpéni nnί n tu, li pise re tóké nsé tipéne tóké ne kέyu n sí.

¹⁷ Pinémáreco, ani menéco n wai. Ne lē kani yé n sóne pinyíse nó masile ani yénu. Lē nnya, ani pεpεε menéco n sóne inípeε n tapaalē non ne sóne. ¹⁸ Mesére kam nsímé mmú nó símisi. Ménini ne rikínη kam kó nkpéni ne pisímé nó n kpálē te pisoí meyā pεε pinsē kέmεε nyíselē te pi Kirisi kunapéékóó pilaaró le. ¹⁹ Kelólé ke lipite pē apί yé ne kέto kpu. Pialoi nyεε piuleecaa. Lelee yé pεε isei pi n wa kapi ne menínη rikókari wai pin ketē nté likó ηmane kecáa mύsu. ²⁰ Amá tó ne keléεcaa-pó kuyu pikó le. Kei-pó ke Upiima Yeesu Kirisi kam m mé uu léerine uké Uróyulale. ²¹ Uyεε irópiñe nnyí yeε nnί isei rí we consene iké ne

uikó yee ríyu m má menyíne n we. Unnanje mmē kuú ne nǵpá yo kecáá iyóopi n le kuú ne lē waine.

4

¹ Pinémáreco lala, li ripóo né wele re ké piyéne nó rikpá. Nóo nnéópónare, nóo kó ríyu né waiselē. Lē nnya pinémáreco lala, ani lē n ketaalē, nóinépije íi kape nó ne Upiima kupéneco kémee riyóo.

Pðali ye Filipu pikó mesohó kpálē

² Nǵ Efotii ne Sentiki kam ημόόpúselē te ani rinóo rise m má nǵn ne kesē Upiima tikilē. ³ Pǵ unékεico kecire yee kefa kesε ne n keisi kam pise re a pi lē. Kesē ke tó ne pē ne Kelemaa ari Nsímé Kecire ináá náasi ne pinékεico picó anyiri nyee nfáa ritelé * kémee ní we.

⁴ Liké meséere nó n láárú re nó ne Upiima kupéneco kéméé we. Am kó kpá re liké meséere nó n láárú.

⁵ Ani tíyese pisoí nnéí piké nónnénare kecáá n nyu, Upiima ye nnyáá waimelē. ⁶ Ani kape ye líka nfasimé tóne. Amá ani ye nǵpá yo kémee Uléecaa yáasi ani lē kai nó m pise u pise, ani ye kó u pǵnese. ⁷ Lē kémee, Uléecaa yé unkiñniñe kpísi uú ne nóanékiñ ne nósinémúñe n yekeilē nó ne Kirisi Yeesu kupéneco kémee. Unkiñniñe mmē ye lē nnéí ke usoi uu ye ní musí fele.

⁸ Pimáreco, ntóroo kam yé nó m maa mee re lē nnéí lee aseí likó ne lē nnéí lee líyukóo ne lē nnéí lee ne n sá yare kai m pise ne lē nnéí lee n cáká-cákálē ne lē nnéí lee ne n sá re piké li n la ne lē nnéí lee ne kuñmurei n sá ne lē nnéí lee isoi sǵne likó ne lē nnéí lee kupakare ní we liké nósinémúñé likó. ⁹ Ani lē kam nó n nyíse ne lē kani kenémee n kpísi ne lē kani n kó ne lē kani né n yé nen wai ne n yíraane. Kei ke Uléecaa yee ye nkiñniñe n he uu yé pee nókenémee n we.

Pðali ye Filipu kuyu pikó pǵnese

¹⁰ Li tó ne Upiima kupéneco kémee né láárúle meyíkíyiki. Li né larisile re nó kó nkpéni ncée yē ani kenécáá léise. Ai re nǵ pree kenécáá paleilē, amá ncée rín pree we nǵké ne né n lē. ¹¹ Ai linyine kam la nnya kam lē símisi. Ne nyule lē kai yé né n láárú, nǵpá nen ní-ye kémee n we. ¹² Mpá nensá líka m má née lin memá píima-i kam we, ne menécíre pimúlú nyule. Ne linnéí ne nǵpá yei, nkú kémee ne ilépi kémee nyule lē kam yé n wa. Nen liluke-luke m má née nkú nn né n we née nǵpá yo in ne né m pom née lin né m párilē, li ne né sále. ¹³ Uyee linnanje né n he nnya, ám yé líka pǵne. ¹⁴ Mpá ne lē, kani nní inéwe kémee né n come, li nyamle.

* 4:3 Nfáa ritelé yee ritelé te-i ke Uléecaa uu pepee Yeesu n tikilē anyiri n woi (Méyene 3.5).

15 Nŏ Filipu kuyu pikŏ, nŏrinécúruu ye nyule re kari Nsímé Kεcire piyŏŏ n kŏraane ne Masetuwaani keteni-i yisile. Nŏinécápine memáá, íka icŏ íi inéhéé ne linélale-lale kémee né lé. Nŏmenécíre nŏŏ né lé. 16 Háí kumúnjé kpe-i kamí ppe Tesaloniki-pŏ ní we, nŏ ppe meté kesě lelee né m párilē né páaipŏle. 17 Aai re ihεε kamí la nnya kam lé símisi. Ne lalε liké nŏ lé nŏlinékŏ liké Uléécaá kémee rifuu. 18 Ne lalε ké nŏ símisi re ne lé nnéí kaní ne Epafurotiti n tumme yŏsile. Ai kusa piye. Ne nkpéni lé nnéí lee ppe né m párilē mále ai faau ricuruu. Nŏinéhεε nnyí ye we yare inyŏŏnse kapi tulaali mecŏ ηmaasi, ianyŏ kekphápi ken Uléécaá nsŏne láárú uu kŏ i yŏsu.

19 Unéléécaá úu líka paalē. U meyŏŏpi mále. U yé ne Kirisi Yeesu ritiki uu lé nnéí lee nŏ m párilē nŏ pa. 20 Urŏsáa Uléécaá uké nŏpá píyei-pŏ meyŏŏpi ne ipakare n te. Amí.

Iyáhaa tŏrŏ

21 Ani ppeεε Kirisi Yeesu nnya Uléécaá sipipi m panse nnéí yáási. Pimáreŏ ppe kenékúrí nté ní we ye nŏ yáási. 22 Uléécaá sipipi tŏrŏŏ nnéí see nté ní we pŏ ne kŏ nŏ yáasi, aí ne tŏsu ppeεε Sesaa keyŏ-i n keisi. 23 Upiima Yeesu Kirisi uké ípeeléε nŏ nyíse.

Titelé ke Pɔɔli uu Kolɔɔsi pikó n wói

Lelee rítelé ntí kémee ní we

Pee mekee Asii ketē kuwélé kunyine kémee ke Kolɔɔsi kuyu akú we. Ai Pɔɔli ricuruu yee Kirisi icápine yee Kolɔɔsi-i ní we kari, amá uukeicɔ unyine kapi ye n sée re Epafiraasi yee kei Nsímé Kεcire riyóó (1:7, 4:12). Kukpaniilee-i ke Pɔɔli uú pee Rɔm kuyu-i we Epafiraasi uú ne weri uu ncóh mee ní we u keenkεe. In n la, Epafiraasi yee yé Pɔɔli n símisi re pisoí féé ye icélaa kópe kei célaankεe. Lē nnya kuu rítelé ntí pi wói uké nfatene rikui kεcire pi léise. Pikireki ifasimé ne Pisuifi inyekii kapi pee Kolɔɔsi-i pi céesi. Amá icélaa iyē ye peé ne Yeesu ikó memíi wele. Amá Pɔɔli uu nyíse re Yeesu yee nípá yo kémee Upíima.

Ifaaci iyē mekeriine ye mmé:

1. Titelé tē kekoraane ke keyóme kenyine ake Kirisi ríyu waise re ketē nnéi ne Uléécaá icápine upiima (1:1-2:5), (1:15-20). Kolɔɔsi pikó kecáá iwelε ye wele keyóme kē ake kelene tiki (1:3-14). Keyóme kē kεpire ke Pɔɔli uu pee lē kuu Uléécaá icápine kecáá n náási nkó wa (1:24-2:5).
2. Uu pee limemáá Kirisi pikó pee Kolɔɔsi-i ní we maa re piké pimεcire tí (2:6-23). Api kape pepεe inóomesimé n célaankεe ne kutu n cɔlē. Amá piké nfatene kapi ní yɔsí kémee n we.
3. Titelé ntí ye kɔ icélaa kapi ye ne Uléécaá icápine kémee ne pimáreɔ kecɔpe ne pisoí kecɔpe isoi fale n li palenle. (3:1-4:6).
4. Pɔɔli ye uiyáhaa papɔlē (4:7-18).

Iyáhaa

¹ Née Pɔɔli yee Uléécaá mela kémee Kirisi Yeesu utume m pansε, ne urómáreɔ Timotee. ² Nó ke Uléécaá uu n wée non Kolɔɔsi-pɔ we, non Kirisi ne kefa keεe tikilē kari rítelé ntí wólú. Nɔ Kirisi kémee pirómáreɔ kεcire le. Urósáa Uléécaá uké ípeeléε nó nyíse uu kɔ nkíhniεe nó he.

Pɔɔli ye Uléécaá pɔɔneεe

³ Tɔ ye tɔn Urópiima Yeesu Kirisi usaa Uléécaá n yáásine, tɔ ye nípá píyei nókenécáá u pɔɔneεe. ⁴ Mesei kari nónnésimé kɔ te nɔ ne Yeesu Kirisi kefa tenelenle, non pē ke Uléécaá uu n wée la ⁵ re nɔ mé te nó lē ke Uléécaá uu keyómeɔca-pɔ nó n yekeilē yɔsí nnya. Nsímé Kεcire mee aseí m má mee pitá pē nó símisi. ⁶ Ai nókenémee ηmane ke Nsímé Kεcire mmú nn tuiɔ. Ketē nké nnéi kecáá kapi n kɔ. Mpá yei knn tikóónú nn kɔ

pisoi isoi conse. Lē knn kō nní nókenémee wai hái keyáa kē-me kani Uléecaa ipelée n kō ani cérú re aseí ye nyē. ⁷ Urósáne ne urókeicō Epafiraasi yee nsímé mmē nó céesi. Asei kuú ne Kirisi pikei nókenémee wai. ⁸ Uricurú yee ró símisi re Nfáasone rín kusa ríla nó hē.

⁹ Lē nnya kari nókenécáá mḗpá píyeyi keyóme yáasi hái karí ne nónnésímé n kō. Tō Uléecaa welu re uké tíyese unfaasone nké mewéesesōhō meḗá nó hē nn kō umēla rísone nó céreise. ¹⁰ Kei ke nóinésoi kani n le ii yé pee Upiima ríyu waise re nō lelee ne u n sá wai nnya. Lē kémee kani yé pee mewai sone mmé ncōpuri n wapisi ani kō Uléecaa n ceru nōn ne kēyu sí. ¹¹ Unnane mee rín ncō m má nké nó papukuse ani mḗpá yo kémee m purú nōn kahari. ¹² Ani mpōnare ne Sáa Uléecaa pōnēse. Uyee tíyese kani yé fe ani lisone kuu uiyōpi metéi kémee pē kuu n wée n yekeilē yenu. ¹³ Uyee kuḗmaha ute anipe-i ró lése uu ukepipi lala iyōpi kémee ró tōnse. ¹⁴ Ukepipi kē kuú ne ritiki uú ne ilási kémee ró lese uu kō kē nnya arókōpe ró sárei.

Kirisi isoi ne upikei nsímé

¹⁵ Uléecaa úu kúyene we. Ukepipi kee umewe kapi ye n yé. Lē nnéi ke Uléecaa uu n wa kecōpe uyee lifoí un kō mḗpá yo fe. ¹⁶ Uyē kuú ne ritiki uú ne keyómecaa-pō ne ketē kecáá mḗpá yo wai. Lelee kúyene ní we ne lelee ái kúyene ní we kuu wa. Uyee piyōpi wéese ne pipiima ne pisińsá ne mḗpá yo yee rínanje m má wa uu kō linnéi uanipe-i wai. ¹⁷ Uyee ufoí we mḗpá yo ai kelene n we. Uyē nnya ke mḗpá yo ai kō we lin nyamí. ¹⁸ Lē nnya uyee ipiḗe riyu, ipiḗe iyee Uléecaa pikó icápine. Uyee isoi fale kekoraane. Uyee mefoi nkpō kémee yisi uu nfáa teneciré yēnu. Uyee mḗpá yo kémee ufoi uu peé ne mḗpá yei ufoi. ¹⁹ Li Uléecaa ripō wale re uké uisoi nnéi ne ukepipi kémee n we, ²⁰ uké kō ne ke ritiki uké u ne ketē nké ne keyómecaa likó nnéi kecōpe nsímé nyōonse liké pee kemekó-i n we. Ménye mē ke ukepipi ake kunapéékō kecáá n kōonu kuú ne ritiki uú ne nkíḗniḗe weri.

²¹ Nō pee mekee-me nósinémúnjé kōpe ne nómenéwai kōpe nnya ne u tōlaalenle nōn kō upilaarō. ²² Amá Uléecaa ye ukepipi nkpō ne ritikile uú ne nó ne uyē kecōpe nsímé nyōonse. Ke pansēle kesoiḗpi ake kpi. Lē nnya, nō nkpēni ukeyu-i upisoi le pee n kpáiiilē ápi ncaai ríka má, ápi kō ríka ne pi cési. ²³ Lē nnya ani nkpēni nfatene kémee iníḗi karií aní n taalē. Ani kape Nsímé Kēcire ne ketaa wa. Mmē karí ne tálē tōn ne mé. Ketē nké nnéi ke nsímé mmē nn tikōónú. Lipikei ke né Pōli am wai.

Pōli pikei ne uináá nsímé

²⁴ Li nkpēni né láarúle re ne nókenécáá íwe le. Né ne kō lē lēnilē re íwe mesá mē kari yé n fe ari Kirisi kémee le áme kape riparí. Kirisi ipiḗe yee nní pē ke Uléecaa uu n wée icápine. Pē

nnya kam íwe le. ²⁵ Uléécaá ye upikēi kēmeē né kpísile uu né forii re ké ne unsímé nnéi nó kam. ²⁶ U ppe mekeē icōpuri nnéi kēmeē nsímé mmē pesile. Amá u nkpéni pē kuu n te n cereisele. ²⁷ Uléécaá ye lalē pikē nsímé mee m pékaalē mpiye ne nkulaa ceri pikē pi símisi. Lipéké-peké leē nní re Kirisi ye nókenéméé welē. Uyē nnya kani tálē te nó kam ani Uléécaá meyoōpi kēmeē loni. ²⁸ Kirisi rinyiri kari yóólē. Mpá úye kari mesōhō kpálē tōn kō céesi ne mewéesesōhō kari m má nnéi. Tō lē wai re mpá úye uké Kirisi kupénecō kēmeē papisi nnya. ²⁹ Lē nnya kamí ne pikei ημόópυλῆ, nen náasi ne Kirisi nnaηe kuu né n he nn né síkai ne rikōhō.

2

¹ Ne la re ani kō te atōpi kam nó ne Lawutisee pikó kecáá n wai ne mpí nnéi ppe ápi kenéyu n yénaalē kecáá ye apíima le. ² Ne la re piké ikari meyá wa, piké rinóō rise m má pin lakaane, mesōhō meké meyíkíyiki meyá pi n tulaalē apí ne lē ke Uléécaá uú ppe m pékaalē ceru. Lipéké-peké leleē Kirisi. ³ Ukeméé ke mewéesesōhō ne Uléécaá picere lisōne nnéi ai pékaalē. ⁴ Uka úu kapē ne n fe uké nnóolari ne nó n kírāase nnya kam lē nó símisi. ⁵ Mpá kām nní nókenékúrí ní we, ne nókenécáá músule lin né láarú re nō ημόópυλῆnle nōn Kirisi nfatene kēmeē iníηi kariilē.

Kirisi ημανε ye ye nfáa he

⁶ Lē nnya kani nní n ηmurei re Kirisi Yeesu yeē Nounépiima, ani ukupénecō kēmeē nóinésoi n le. ⁷ Ani ukusencō kēmeē iníηi karií ani nóinésoi nnéi kēmeé ne u n tálē. Ani lē kapi nó n céesi m múílē, nóinépiηe íi kapē píkai nfatene kēmeē riyōō. Ani ye kō u pōnēse meyá.

⁸ Ani nómenécíre tí úka úu kapē kesoimunjé ne nó kírāase uké kuyúí nó tā méwoo. Ketē nké kecáá likó ne pisoí inyekií ke kesoimunjé kē ake tíkilē, ái nkpáni Kirisi. ⁹ Mesei sei ke Uléécaá uu Kirisi ipiηe kēmeē we ne umesá nnéi. ¹⁰ Mpá yo mpuri kani ukupénecō kēmeē yē ne limesá nnéi. Uyēe iyōōpi ne rínaηe nnéi fe.

¹¹ Nó ne uyē kupénecō kēmeē kani riké. Ai usoi kunipe kpēe nó riké aku isare nókenécáá tólu, amá Kirisi meké kani kélē. Leleē re u akópe nnaηe kēmeē nó lésele. ¹² Kapi míni nó n wóle, li wa yare nō kpule api nó ne Kirisi kulesi. Nó ne uyē nóō kō nkpō kēmeē yisi. Kaní ne kefa n tenelē te Uléécaá ye rínaηe mále nnya kuu nkpō kēmeē u yukuse. ¹³ Nóanékópe ne nókunékéciré nnya kaní ppe mekeē Uléécaá inipee-i we yare pikpōkpō. Amá Uléécaá ye nkpéni ne Kirisi ritikile uú ne nfáa nó he uu arókópe nnéi ró sárēi. ¹⁴ Títelē tee ppe isé kēmeē n wólaalē tin akópe kari n wa nyíselē kuu kpísi uu kunapéékōō kecáá karií tinkó nn tene. ¹⁵ Uléécaá ye kelécaá-pō ne ketē nté kecáá iyōōpi nnéi nnaηe

γῶσιλε uu kunapέέκῶς κεκάά i feriyε uú ne riwúí kέμεε isei i waise, uu i pulu yare pikpaniikó pin ne Ukepipi kee n feriyε nnῶη kέμεε sónε.

¹⁶ Lē nnya, úka úu ncée má uké nólnéluke-luke née nólnéníré-niré née nóanényá meluke née lē kani ye iwáre fale meleeme-i n wa née kewénteyaa κεκάά nsímé nnyine ne nó cési. ¹⁷ Lē nnéi ye lelee kepire n weme kumíiri le. Liyíkíyiki ηmaa tee Kirisi. ¹⁸ Pinyine ye kpárálē pin pisimúnjé cire me rikókəri wai re pi pimεcire ricepisele, amá pin pee piléεcaatumε yáasi pin kó pisiláré ne kutu colē. Ani kape tíyε lipite pē piké akópe nó pa. Li we re pisimúnjé cire kapí ne pikei wai. ¹⁹ Apí ne Kirisi tálē, in kó ne uyee ríyu. Uyee ipiηε kpínii. Uyee tíyεselē ke akōhō ne itá ii cópiinelē, Uléεcaa un péé ne ipiηε iyē peluse.

Usoi nkṛṵ ne umeyise u ne Kirisi kupéneco kέμεε

²⁰ Nó ne Kirisi ye kpule, áni kó nkṛéni ne ketē nté likó kutu colē. Yo nnya kapi yé kó ne nó m písei re ani ketē isé ritiki yare insá n we, áni yé nfáa wa? ²¹ Pi ye nó maa re: “Kape nní kpísi”, “kape nní rilélé” née “kape nní rica”. ²² Pi ye lē nnéi ne keisile ai weri ai liketō tulu ai caai. Sisoipipi see liisé ne liicélaa iyē leseme. ²³ Isé ne icélaa iyē ne pise re usoi uké umela kέμεε Uléεcaa yáasi uu ikóhō meyá m má, úu kape uipiηε n naresi. Li usoi meyene-i nkṛáni yare mewéesesōhō likó linyine ye ni. Amá kuláa kúka áku kέμεε we. Usoi lilala ye ni.

3

¹ Nó ne Kirisi kupéneco nnya, li wa yare nó ne uyē nó nkṛṵ kέμεε yisi. Lē nnya, keyómεcaa-pṵ likó kani yé wéési, kei ke Kirisi uu Uléεcaa kuluke-luke-mē kέyukóstonε-i n tú. ² Keyómεcaa-pṵ likó nkó nké nó n we, ái ketē nté likó nkó. ³ Nṵ pikṛṵ masile, nónnéfáa nn Kirisi kέμεé we nn ne Uléεcaa-i pékaalē. ⁴ Uyee nónnéfáa. Keyáa nké kuu n sónti, nó ne uyē nó kó umeyṵpi kέμεε wene.

Isoi fale ne ikpure κεκάά nstmé

⁵ Lē nnya, ani ketē nté likó lee nóinépiηε-i ní we kpu. Lelee nní: Mémare kpáaree ne mékperinkṛewai ne méla tῶηé-tῶηé ne mewai kópe ripṵ ne memá nnáápi. Memá nnáápi pṵ ne piléenyṵnse picṵ le. ⁶ Mewai mē mpuri nnya ke Uléεcaa kuwṵi aku pepe pipakare u n yúlu κεκάά wéme. ⁷ Limεco kaní pee wai, péé uyε-i kaní pee akópe nyē kέμεε ní we.

⁸ Lē nnya nóóké kó nkṛéni lē nnéi fóm: Kuwṵi ne meseewai ne rikpákára ne picṵ alē ne iseicirésimé ye nólnénó-i n léenti. ⁹ Nó mpí nó nní nóinésoi kpure ne imewai kópe n lése ani fómni, ¹⁰ ani isoi fale kpísi ani tani yare ketúkanka, áni kape nkṛéni nómenécopecire nnṵme n wapaane. Nṵ nkṛéni pisoι fale le ke

urówai Uléecaa uu meséere n nyóonse nóké ne menyíne u n wa nnya. U la re nóké kó meyikíyiki u ceri. ¹¹ Ai nkpréni we re nkó úu Usuifi, nkó yee Usuifi, née nkó ye kélē née nkó úu kélē née nkó ye usóhóo née nkó ye úyuyumóhókóo née nkó ye ulási née nkó ye ne uripóo wele. Kirisi yee pinnéi kémee mpá yo.

¹² Nó Uléecaa sipipi le. U nó wéele un nó la. Lē nnya, ani íwe n ténaane nōn kusoi wapaane, ani ye nómenécire cepise aní m purú nōn kō niñú. ¹³ Ani m múinēlē nśone, mpá úye uké ye ucó sárei. Úye un ucó ne nsímé m púnne, ani ye sárikeene yare ke Upíima uu nó n sárei mecó. ¹⁴ Ani likecáá nla rikpápó. Nla mee yé tíyese ani nśone m pénelē, ani rinóo rise wai. ¹⁵ Kirisi uké nkíninje nōanékinj kémee wa. Nkíninje mmē kuú ne nó sée re ani ripéne ani wai usoi use. Ani ye meséere u pōneese. ¹⁶ Kirisi nsímé nké ne nlisone nnéi nókenémee n we. Ani n lénaane nōn kō célaane ne mewéesesóhóo kani m má. Ani kefa kese ne ipakare siyome ne akéhe ne siyóme ncōpuri ke Nfáasone nn nó n he ne ríyu u waise. ¹⁷ Nōn ye n símisi née nōn n keisi, ani ye Upíima Yeesu rinyiri ne mpá yo n wai, ani ye ne u tiki aní ne Sáa Uléecaa pōneese.

Usoi ne ucó kusencó nstmé isoi fale kémee

¹⁸ Nó pinósi, mpá úye uké uula n waiselē yare kai Upíima kémee m pise.

¹⁹ Nó pitisi, mpá úye uké uunōsi n la. Ani kape ne kéyu pi m páápú.

²⁰ Nó siwá, ani ye mpá yo kémee nópinéte m pakarelē. Lelēe ne Upíima sá.

²¹ Nó siwá pisaa, ani kape siwá kuwói n waise. Insá lē, siapóo yé caai.

²² Nó pikeikó, ani ye mpá yo kémee nópinékeisaa ketē nké kecáá m pakarelē. Ai pin nókenékúrí n we pin nó nyáni nmane kani yé pi m pakarelē. Amá ani ne kefa kese pi n keisi Upíima kani m pakarelē nnya. ²³ Mpá yo kani wai, ani ye li n wai ne kefa kese. Upíima kani li wai, ai sisoipipi. ²⁴ Ani n nyu re liihéé ke Upíima uu nó m pane yee lisone lē kuu n yekeilē un ne upikó mé. Kirisi yee Upíima. Uyē kani pikei pē wai. ²⁵ Lē nnya, úye un mewai kópe n wai, meihéé kuu yénune. Uléecaa úu ye usoi keyu-i ripái, amá asei kuu tiki lē un ne túhaane.

4

¹ Nó píyosaa, ani n nyu re nó ne kō keyómecaa-pō ute mále. Lē nnya, ani ye nópinélási nśone m múilē nōn lelēe ne n sá pi wai.

Pōoli ye Koloosi pikó mesóhóo kpálē

² Ani ne piyómeyáhaa n nśópúlē, ani kape lōpile, ani ye kō Uléecaa pōneese. ³ Ani ye kō kerócaá keyóme yáási re uké

ntósímé ncée tápíle táké Kirisi nsímé mee pee m pékaalẽ picɔ riyóó. Mmẽ nnya kam nní akpanii kéméé we. ⁴ Ani u pise re uké tíyese ké ye unsímé mmẽ tiyóó yare kai m pise.

⁵ Ani mewéesesəhə m má nən ne mpí pee api Kirisi pikó ne sóné. Ani kape tíye itunje iké méwoo tene. ⁶ Nónnénɔ́simé nké mesére n láárú nn kɔ ríyoriye má, nn kɔ kutu kúɔ we. Ani ye ceri lē kani yé nípá tíye rinó n yási.

Iyáhaa tərɔ

⁷ Tisiiki ye unémáreɔ lala keɔire le un kɔ aseɔ ne Upíima pikei wai. U kɔ Upíima pikei kémee unésencɔ le. U yé lelee né n wai nnéi nó kéenkee. ⁸ Né nókenémee u tumpɔ uké nó símisi mmẽ-i kari ní we, uké kɔ nóanékín ninjukuse. ⁹ U ne nókunéyu ukó use, urólala keɔire Onesim kam tumpɔne piké lē nnéi lee nté n wai nó kéenkee.

¹⁰ Tó ne Arisitariki tó akpanii kémee ní we ye nó yáasi. Parinapasi umareɔ kepipi Mariki pɔ ne kɔ nó yáasi. Uyē nsímé kapí pee nó tee re un nókenémee n tuiɔ, ani u yási nsoné.

¹¹ Yeesu kapi ye kɔ n sée re Yusituusi pɔ ne kɔ nó yáasi. Pisui fi pē ḡmane pee Ulééca a iyɔpi pikei kémee né léni. Pi ikari né waisele nsoné. ¹² Nókunéyu ukó Epafiraasi ye nó yáasi. U Kirisi Yeesu ukéikó le yee mesére upiyomeyáhaa kémee nókenécáá n náasi re ái kape nó ne Kirisi kupéneɔ kémee nó riyɔ, ani kɔ nípá yo Ulééca mela kémee n wai. ¹³ Ne ne inénipee yenle re u nó ne Lawutisee ne Iyerapolisi pikó kecáá náasile hái. ¹⁴ Urólala keɔire, upaise Luki ne Temaasi ye nó yáasi.

¹⁵ Ani pirómáreɔ Yeesu pikó pee Lawutisee-pɔ ní we yáasi. Ani kɔ Nimfa ne Ulééca icápine pikó pee ye ukeyɔ-i n cápine yáasi. ¹⁶ Nən títelé ntí nóinécápine pikó inipee-i pikéé m masí, ani tíyese Lawutisee pikó pɔóké kɔ ri keē. Nóké kɔ tē ke pē api nó m pááipɔne keē. ¹⁷ Ani Arikipu maa re uké pikei ke Upíima uu uanipe-i n wa kecáá musí uu nsoné pi wai. ¹⁸ Né Pɔɔli, née kunénipe ne anó nnyé wói re: Ne nó yáasi. Ani n léiselē te akpanii kémee kam we. Ulééca uké ípeelēe nó nyíse.

Títelē foí ke Pōoli uu Tesaloniki pikó n wói

Lelee títelē nti-i ní we

Tesaloniki ye pee kuyu maale Rom pikó ketē kuwélé kpē kapi ye n sée re Masetuwaani kémee. Unsē lírū kuú pee ne nsímé kecire piyóó ní ha kémee ke Pōoli uú pee kuyu kpe-i Ulééca icápine kari. Filipu kuyu kuu yisi uú ne kei hapō. Pisui fi pinyine ápi pee uicélaa ηmurei, uu pee kei mekee yisi. Korēnti-i kuú peé we, uusencō Timotee uú ne kei u leepō. Kei kuú ne Kirisi pikó pee Tesaloniki-i ní we rítelē wōipō.

Ifaaci iyē mekériine ye mmé:

1. Pikei ke Pōoli uu Tesaloniki pikó kecōpe n wa. U Tesaloniki pikó kecáá Ulééca pōonesele re pi nfatene kémee táálē nnya. Pōoli uu isímé inyine kapi ne u n kparai kecáá uriyu heere uu kō pikei kuu pikecōpe n wapisi pi léisente (1:1-3:13).
2. Pōoli ye Kirisi pikó ηmóópúselē te piké isoi yee fi mékperinkpe m má n le, pin kō níla má pin kō keisi (4:1-12).
3. Utume Pōoli ye Kirisi mepeme kecáá icélaa pa uu kō Kirisi pikó pise re ápi kape n lōni (4:13-5:11).
4. Lē kai m pise re Ulééca icápine iké n we nsímé yee rítelē tē ketō-pō we (5:12-28).

Iyáhaa

¹ Nē Pōoli ne Timotee, tōo nō Tesaloniki Ulééca icápine pikó pē ke Urósáa Ulééca ne Upíima Yeesu Kirisi ápi n te, títelē wōipō. Ulééca ipelēe ne unkiññiñe nké nókenémee n we.

Tesaloniki pikó mēfine ne pinfatene

² Mpá píyei kari ye Ulééca yáasi re ne upikei, nónnénéí nnya. Mpá píyei kari pirówele kémee nó léiselē. ³ Li pise re tóké urósáa Ulééca keyu-i léise lē ne lē kani nónnéfatenē n nyíse, mewai mewai kémee ne lē ke níla kani m má nn nó rinñmóópúse, ne lē ke nómenétá Urópíima Yeesu Kirisi kecáá áme píkaí n hásu. ⁴ Pimárecō, tō ceri re Ulééca ye nó lalē uu nó wée re nóké upikó. ⁵ Ai líka nnya, ári Nsímé Kecire nó símisi ne nnóosimé ηmane, amá ne rínanje ne Nfáasone nnanje kari nó n símisi. Tō kō ne kefa tenēle re Nsímé mmee aseí nkó le. Nō ticuruu ye nyule lē karí ne nó n sone re líké ne nó sonesi nnya. ⁶ Tō ne ne Urópíima yíraanele, nóon kō ne tō ne Upíima yíraane. Nō meyá íwe lile, nípá ne lē, nō Nléécaasimé yōsile ne mpōonare ke Nfáasone nn ye n he.

⁷ Li tíyesele ani póló písoi pē ke pepe Masetuwaani ne Akayii-pō kefa n tenelē api ye ne m pālē. ⁸ Ai nkpáni Masetuwaani ne Akayii ηmane ye nókeneμέε Nléécaasimé kō, amá mpá yei le ke nónnéfatene nsímé nn tiyékáa. Ai nkpáni pise re tóké linsímé wa. ⁹ Pinnéi peē lē kani kusáne ró n yósí kumúnjé kpe-i kari nókeneμέε ní ha nsímé símaankεε ne lē kani piléé inyónse kepire riñtō, ani Upiima Uléécaā yeē nfáa n te ne aseí ute tiki re nóké u n keisi. ¹⁰ Nō kō ménle re Ukepipi Yeesu uké keyómεcaā-pō leeme uké kam. Uyē ke Uléécaā uu nkpō kέμεε yukuse. Uyē Uléécaā ketahai kee n tuime kέμεε ró lesene.

2

Pikei pē ke Pōoli uu Tesaloniki-pō n wa

¹ Pimáρεcō, nō ticurru ye ceri re merótui-pō nókeneμέε ái méwoo wa. ² Nō kō nyu re pi ró lámaankεele api íwe ró wai Filipu kuyu-pō. Amá Uléécaā ye ikari ró hele ari Nsímé Kεcire μεε ukεμεε n léeri nó símisi mpá ne ncōη ncōη kari n yē. ³ Ai líka, mpúnne rín icélaa iyē kari nní písoi n céesi kέmeé we, nfasimé kópe níka rín kō ikεmeé we, ári kō wéési tóké unyine kiraase. ⁴ Amá mpá píyei kari ye símisi yare lē ke Uléécaā uu ní la. Uléécaā yeē ró peenu uu yénu re tó fe nnya kuu Unsímé Kεcire ró rimúise re tóké ne n tikónú. Ai sisoipipi nkijnjē kari tíkilē, amá Uléécaā yeē ye kesoi-pipi kefa nsímé ní céri kari la líké n láárú. ⁵ Nō ticurru ye nyule nísonε re ári píkaí nó kiraase, irófaaci kέμεε nfasimé níka rín kō pékaalē te siwóó kari wéési, Uléécaā yeē uróseérakō. ⁶ Ari úka ipakare wéési, ári kō nō ne pinyine ikó wéési. ⁷ Tō né kō peē fe ari ntónaηε nó nyíse re tō Kirisi pitume nnya. Amá tō péé ne nó láárúle yare umáreni yeē ne ukewā kutu n cólē. ⁸ Tō meyansei nó lalε, ari Nsímé Kεcire nó símisi. Ticurru mpá ntófáa kaí peē pise tóké nó pa, tó nó m pane. Nō tó ripólle likei kecire. ⁹ Pimáρεcō, ne nyu re nō léiselē lē kari n keisi meyíkíyiki ai ró pelu. Ketúnjé ne kesine kari keisi nísonε ári kapε ne nó unyine ncōni rimpóló kumúnjé kpe-i kari Nsímé Kεcire μεε Uléécaā-i n léeri nó n símisi.

¹⁰ Nōo nní Uléécaā ne kefa n tenelē, nó ne Uléécaā ricurru nōo píraseérakō re merófine ye nókeneécōpe kpáillenle men kecire we, áme kō ncaai níka má. ¹¹ Nō nyu re tō mpá nó úye rimúile yare ke úyōsaa uu ye usiwā timmúlú. ¹² Tō nó riηmóópusele ari rínaηε nó he ari kō meyansei nó pise re ani sónε yare lē ke Uléécaā uu ní la. Uléécaā uyēε nó sée re ani uiyōopi kέμεε lom-pō ani kō kesé tíyu m má.

¹³ Tō kō Uléécaā licō kecáá pipakare kpáriisele. Kumúnjé kpe-i kari Nléécaasimé nó n símisi, áni kutu n ticō áni n yósí yare sisoipipi nsímé, amá nō kutu n ticōle, ani n yósu yare Uléécaā nsímé. Li kō peē mesei Uléécaā nsímé le. N ye nó pepe ne

kefa n tene kέμεε keisile. ¹⁴ Pimáρεσ, lelee Uléécaá icápine yee ne Kirisi Yeesu kefa n tenelē Yutee keteni-i n wa licō lee nókenémee wa. Iwe iyē ke Pisui fi api Uléécaá icápine iyē n wa icō ke nópinéyukó api nó lukεise. ¹⁵ Pερεε Upíima Yeesu ne antepuyε kō api kō tś íwe wai. Api Uléécaá ripōō we. Pi kō sisoipipi nnéi pilaarō le. ¹⁶ Pi náásile piké ró púnεise ári kape fe tóké mpuri sanε pikó nsímé mme mee yé piriyu n lō símisi. Piakópe kapi n wapaari kecáá kapi nní acō kpálē. Amá Uléécaá kuwōi ye pitíne pi masile.

Pōoli ye káipi re uké Tesaloniki pikó piyéne rikpá

¹⁷ Pimáρεσ, karí ne ketaa nó n wai nkáripι ái re ne ntófasimé, amá ne irópinε, tō meyánsei káipile re tóké piyéne nó rikpá. ¹⁸ Tō káipile re tóké nókenémee pεεpō. Né Pōoli ye náásile ái mese, amá Setani úu ncée he. ¹⁹ Nś ηmaa, ái úka ucō, nóō lē karí ne n tálē, nóō ntópōonare, nóō kō arótōpi kari n feriyε linyíse-nyíse kari yé ne rikókari n wa kumúné kpe-i ke Urópiima Yeesu uú ha m pεeri. ²⁰ Mesei ye me, nś karí ne rikókari wai, nóō kō ntópōonare.

3

¹ Tō nókenémee pihápe náásile ari pōone. Ari méresi ari pōone ari mese re tó merócíre Ateeni-i mésunu ² ari urómáρεσ Timotee yee merócō Uléécaá pikei n wai un Kirisi Nsímé Kεcire símisi tumpō re uké itisi nó rikpá uu nónnéfatene kέμεε iníñi nó waise. ³ Lē kέμεε, piwéékuse ápi yé Uléécaá pitiki kέμεε nó úka feriyε. Nórinécúruu ye nyu re neni keyaa nké íwe nnyí ke Uléécaá uu ní maa re tó li ye nyi. ⁴ Kari ye pεe nókenémee ní we, tō nó símaalē te tó íwe li. Lεlee kō nní ró leeme. Nō li cerile nśone. ⁵ Kam m méresi am pōone nnya kam Timotee tumpō re uké yé íye kani Yeesu nfatene kέméé we. Kenéwu u ye túúnile re kuníri áku kape nó peenu pirókai api méwoo wai.

⁶ Amá Timotee ye ró leemele un nókenémee léeri. U kō nónnéfatene ne nónnéla nsímé ró símisile lin láárú. U ró maa re nō kerócáá léiselēnle ne níla. Nō káipi re nóké piyéne tó rikpá yare kari nní n káipi meσ. ⁷ Pimáρεσ, kai nní lē ní we, nónnéfatene ye itisi ró hele, nípa karí pεe mpōōcaai ne íwe kecōpe ní we. ⁸ Tō nképini nfáa yenle, kai n wa re nō Urópiima tikilē ne kefa kesε nnya. ⁹ Ari nyu íye kari yé Uléécaá yáási ne mpōōnare kari ukéyu-i m má nó nnya. ¹⁰ Ketúné ne kesine karí ne Uléécaá téni re uké tíyese tó ne nnś tóké yéntine tóké lelee nónnéfatene kέμεε m párilē yipeise.

¹¹ Urósáa Uléécaá ricuruu ne Urópiima Yeesu piké ncée nyóonse tóké ne fe arí ha nó yénu. ¹² Uléécaá uké tíyese níla mme mee nní nókenémee ní we nké yi nn kōoni, uu kō tíyese níla kani ye pisoι nnéi n nyíse nké n kpálē yare níla mmē kari nní nó ní

nyíselē. ¹³ Upíima yé unnan̄e ńananékīn ḱemee wa. Kumún̄é kpe-i ke Upíima Yeesu ne p̄ē nn̄í kuu n w̄ee apí ha m p̄eeri, ani Urósáa Uléécaā keyu-i n kp̄aīilē, n̄ka n̄n yé n we kapi yé ne ńo n c̄esi. Uléécaā uké t̄iyese n̄la mm̄e mee nn̄í ńokenéc̄ope n̄ we nké n kp̄alē, uu k̄o t̄iyese n̄la kani ye p̄isoi nn̄í n nyíse nké n kp̄alē yarē n̄la mm̄ē kari nn̄í ńo n̄ nyíselē.

4

Mefine mee Uléécaā rip̄ō n̄ we

¹ Pimárec̄o, n̄o met̄r̄ōo keróm̄ee yénle l̄ē kai m p̄ise re n̄oké s̄one aní ne Uléécaā rip̄ō n we. Mesei, n̄o k̄o p̄ee mek̄ee l̄ē s̄onele. Amá t̄o nkp̄eni ńo welule t̄on ne ńo t̄eni ne Uróp̄iima Yeesu rinyiri re ani wa liké l̄ē tifaau. ² N̄o icélaa kari Uróp̄iima Yeesu ḱemee n yos̄i ari ńo t̄ér̄se nyule. ³ L̄ē ke Uléécaā uu n̄ la l̄ee re uké ńoin̄esoi nn̄í n te. L̄ē nnya, li p̄ise re ani ńomenéc̄ire ne mewai k̄ope t̄i. ⁴ Mpá úye uké p̄is̄on̄ne n̄cee ḱemee um̄ecire pimúlú c̄eri uu um̄ecire ne m̄ek̄perink̄pe isoi kaase, uu p̄ee isoi n le lin t̄iyu má. ⁵ Ani kap̄e t̄iyē n̄oké ńolinék̄aipi-k̄aipi m̄enȳt̄ye n tikilē ai ńo feriyē yarē p̄epeē apí Uléécaā n nyu mec̄o. ⁶ Úka úu kap̄e ne uuc̄o p̄ún̄ne mewai m̄ē ḱemee, úu kap̄e k̄o uc̄o likó caai. T̄o p̄is̄imé ńo li masile ari ńo kúrúrus̄e n̄s̄one re Uléécaā ye p̄isoi p̄ee mewai m̄ē mpuri n wai kutu pasane. ⁷ Uléécaā úu uncee-i r̄o s̄ee re t̄oké m̄ek̄perink̄pe-i n s̄one, amá u r̄o s̄eele re t̄oké n s̄one lin kp̄aīilē. ⁸ L̄ē nnya, úye un icélaa nnyí n yè, ái kes̄oip̄ipi kuú yè, amá Uléécaā yee Unfaas̄one ńo n he kuú yè.

⁹ In te ńomenéc̄op̄ecire n̄la kani yé n̄ l̄akaane íye ic̄o kari yé nkp̄ani rítelē ńo w̄oip̄o. N̄o n̄or̄inéc̄úruu Uléécaā-i peikele l̄ē kai m p̄ise re n̄oké n lakaane. ¹⁰ Ticuruu, l̄ē kaní ne piném̄arec̄o p̄ē nn̄í p̄ee Masetuwaani-p̄o n̄ we s̄one. Amá t̄o ńo welule re ani p̄ih̄m̄óop̄ú rikp̄á. ¹¹ Ani r̄ih̄m̄óop̄ú, ani nk̄īn̄ih̄e-i n we aní ne n̄ónn̄ék̄ó kutu c̄o, ani keisi yarē kari p̄is̄imé ńo m̄ masí. ¹² Li yé t̄iyese p̄epeē apí Yeesu n t̄ikilē api ńo waise, aní yé k̄o p̄ee úka nc̄oni.

Upíima mekame

¹³ Pimárec̄o, t̄o la re ani p̄epeē n kp̄í nk̄ó aseī k̄o, ńoan̄ép̄ōo áa kap̄e ne n caai yarē p̄isoi t̄r̄ōo p̄ee apí ne líka n t̄alē mec̄o. ¹⁴ T̄o ne kefa tenele re Yeesu ye kp̄ule uu yisi, t̄o k̄o ne kefa tenele re Uléécaā yé Yeesu ne p̄epeē ne kefa Yeesu n tenelē nkp̄o-i yukuse.

¹⁵ Uróp̄iima icélaa inyine nk̄ó kari nn̄í nkp̄eni ńo s̄imisi. T̄o p̄ē t̄o yé ha Upíima m̄epeeme kumún̄é kpe-i n̄f̄aa m má, ári ne p̄epeē n kp̄í kek̄p̄éē waine. ¹⁶ T̄o keyáa k̄ē Uléécaā rin̄ōo k̄o, uléécaatum̄e p̄iima uu Uléécaā rinaat̄ōn̄ maa ari kóm, Upíima uu p̄ee uricuruu keyóm̄ec̄aa-p̄o c̄ep̄ime. P̄ikp̄okp̄o p̄ee ne Kirisi kefa n ten̄e p̄ee mef̄oi nkp̄o-i yisine. ¹⁷ L̄ē mem̄áá, t̄o pit̄r̄ōo t̄o yé

ha kumúnjé kpe-i nfáa m má, tó ne pē kai yé risakaapō kuhope kémee, ari Upiima keyóme-mē tépei. Lin lē n wa, tó ne Upiima ari ha nípá píyei kesé n we. ¹⁸ Lē nnya, ani nómenécōpecire itisi hekaane ne anóo nnyé.

5

¹ Pimárecō, ái nkpáni pise re piké keyáa kē ne kumúnjé kpe-i ke mēwai mē nnéi ame n waine kecáa rítelé nó wóipō. ² Nóticuruu ye nyule nsone re keyáa kē ke Upiima uu n sōnti ye ró káikaine yare ke uyaa uu ye kesine rinkáikai. ³ Kumúnjé kpe-i ke pisoí api ye mí maa re: Nkínjijē ye tonēle, ncōj ríka rín kō we, kumúnjé kpe-i ke ncaai nn ye mekáikai pí rikipi, yare ke memárenlō ame ye ufani rinkáikai mecō, piuka úu yé hméherēe. ⁴ Amá nō pinémárecō, áni kuḡmaha-i we, keyáa kē áke yé kō nó rikaikai yare ke uyaa uu ye rinkáikai. ⁵ Nō nónnénéi metéi ne ketúnjé pikó le. Ani kesine ne kuḡmaha pikó. ⁶ Kai nní lē, ái pise re tóké picō mecō n lōni. Amá li pise re tóké n nyáni ari nípá yo n wai ne kemúnjé. ⁷ Kesine ke pepēe ye n lōpile api ye lōpile, kesine ke pítaniré pōo ye pō. ⁸ Amá tō ne ketúnjé pikó le. Li kō pise re tóké nípá yo n wai ne kemúnjé. Li pise re tóké nfatene ne ríla kpísi ari waise yare kewenitukanka kapi ye ne ihíme rinloró, ari kō piróyulale karí ne n tálē kpísi ari kípi yare ritōpikōj. ⁹ Uléecaa úu ró wa re uké ukuwōi kerócáa n wailē, amá u lalē tóké ne Urópiima Yeesu Kirisi kefa tene uké ne tiróyu lō. ¹⁰ Tō nnya ke Kirisi uu kpu re, tōn n lōni nēe tōn n nyáni, tó ne uyē tóké kesé nfáa m má. ¹¹ Kai nní lē, ani itisi hekaane aní n ḡmóópúsenelē yare lē kani nní n wapaaneri mecō.

Icélaa tōrōo ne iyáhaa

¹² Pimárecō, ani pepēe nókenémee n keisi, pē ke Uléecaa uu n wēe re piké nópinékpéenwai pin nó céesi m pakarelē. ¹³ Ani ríla pí nyíse nsone ani pí m pakarelē, pikei pē kapi n wai nnya. Ani n tū líké n láárú.

¹⁴ Pimárecō, tō ne nó tēni re ani pikánkó cési, ani piwamei itisi kpá, ani pinárei lēni, aní ne pinnéi ísuúlu n le. ¹⁵ Ani nómenécíre tí, úka úu kape ye mēwai kópe piwai ucō ceēi. Amá ani nípá píyei n wéesi re nóké lisone n wapaane ani kō pisoí nnéi lisone wai.

¹⁶ Nōanépōo aké meséere n láárú. ¹⁷ Ani nípá píyei keyóme n yáasi. ¹⁸ Ani ye nípá mēwai méye-i Uléecaa yáasi re ne upikei. Lē ke Uléecaa úu ne nó rí la ye lē nó ne Kirisi Yeesu kupénecō kémee. ¹⁹ Ani kape Nfáasone pikei tápisi.

²⁰ Ani kape ye nsímé ke Nfáasone nn nó rí símisi háikuse. ²¹ Amá ani ye nípá yo nsone ripái ani lee rí nyamí múlú. ²² Ani ne nómenécíre mēwai kópe nnéi mpuri tō.

²³ Uléécáa yee ye nkíninje n he uké tíyese ani póló upikó uké nínésói nnéí rimúlú rísone, kai n kpísi nfáa kuu nó rí he ne kumíri ne ipinje, áni kape ne akópe m má keyáa kē ke Urópíima Yeesu Kirisi uu m pēeri nnya. ²⁴ Uyee nó rí sée ye li waine. Un íye n yekei, lē kuu ye ritiki.

²⁵ Pimárecó, ani ye kó keró cáá Uléécáa yáási.

²⁶ Ani pimárecó tōrōō nnéí memárecó ripira ani yáhaane rísone.

²⁷ Ne ne nó tēni re ani Urópíima rinyiri ripaí ani pimárecó tōrōō nnéí rítelē ntí kēéni.

²⁸ Urópíima Yeesu Kirisi uké ípēelée nó nyíse.

Títelē lírū ke Pōoli uu Tesaloniki pikó n wói

Lelee ritelē ntí-i ní we

Títelē lírū ntí ye nsímé ke Pōoli uu Tesaloniki pikó rifoí kémee n wói pisímé kpálenle. Li pee pi cóhnenle re íye kai wa ke Upíima Yeesu úu kahané m peeeme. Pinyine ye pee Tesaloniki-i símaanke re Upíima keyaa ye pikáme masile. Pico pōo lē nnya pikei n yulu.

Ifaaci iyē mekériine ye mmé:

1. Pōoli ye Uléécaa pōnese re Tesaloniki pikó ye nfatene kémee papisi nnya. Uu kō mese ne mese Upíima welu re uké nηmóópú pi he liké ha ne ukepeemeyaa tu (1:1-12).
2. Pōoli ye Kirisi mepeme kecáá icélaa pa uu kō lelee n waine liké kelene lē n wa nkó símisi (2:1-12).
3. Ikari pikpáse ne iwelē (2:13-17).
4. Pōoli ye Kirisi pikó pise re piké Uléécaa n yáási. Uu kō pepee ápi pikei piwai ní la nkó kecáá icélaa pi pa (3:1-15).
5. Iyáhaa tōrō (3:16-18).

Iyáhaa

¹ Nē Pōoli ne Silasi ne Timotee, tōo nō Tesaloniki Uléécaa icápine pikó pē ke Urósáa Uléécaa ne Urópiima Yeesu Kirisi api n te ritelē wóipō. ² Urósáa Uléécaa ne Urópiima Yeesu Kirisi piké ípeeléé nó nyíse api kō nkíninje nó he.

Kirisi ye wemele uké ne písoi túhaane

³ Pimárecō, li pise re toké mesére nō nnya Uléécaa n yáási re ne upikei. Li ne risále re toké li wa, likumúnjé re nónnéfatene ye pelule, lē kani n lákaane lin kō mesére kéyu-mē sí. ⁴ Lē nnya kari Uléécaa icápine pikó inipee-i nō nnya rikókāri wai re nípá ne íwe kani n le ne piwéékuse nnéi kani n yénaalē, nō riηmóópulé ani nfatene m má. ⁵ Kei ke Uléécaa uu ye nyíse re uketahai ye kecíre wele. Li lē wale re nōké ne pepee masí uiyōopi kémee n lonine mecō n we nnya. Uléécaa iyōopi iyē nnya kani nní íwe le. ⁶ Uléécaa ye aseí mále. U yé pepee nní íwe nó n wai íwe iyē ceéi. ⁷ Amá u yé kam uu tíyese tó ne nnó, tōo nní íwe n le, ari wéntē. Kumúnjé kpe-i ke Upíima Yeesu uú ha keyómecaa-pō n kpáfúmene nípá úye uké u yē ne upileecaatumē nanje-nanje kai lē waine. ⁸ Inalempi kecōpe kuu cépimene uké pepee ápi ní la piké Uléécaa céri ápi kō Urópiima Yeesu Nsímé Kecire pakarelē kpanii. ⁹ Akpanii kapi n yénune nyee ncaai teneciré, kei kapi yé Upíima ne Unnanje mule-mule ne ketaa ní we. ¹⁰ Kumúnjé kpe-i

kuú ha sónti re pē kuu n wée piké ríyu u waise, pepeε ne kefa n tene piké u nyáni. Nó ticuruu, nó ha písoi pē kunai kέmεε n wele, kani nsímé kari nó n símisi ne kefa n tenelē nnya. ¹¹ Lē nnya kari mesére nókenécáá keyóme yáási. Tó ne Uléécaá ténile re uké tíyese nóké pepeε nfáa mmē nnya kuu nó rí sée n yé meco n we. Tó ne u ténile re uké tíyese lē kani n hólē te nóké wa liké wa, uké kó lē ke nónnéfatenε nn piwai rí la kέmεε nó lē. ¹² Lin lē n wa, nó Urópiima Yeesu rinyiri ríyu waise, uyē uu kó nó tíyu waise. Uróléécaá ne Urópiima Yeesu Kirisi pikéi ye pē.

2

Leléε n wainε Uptima uké kelene ní kam

¹ Pimárecó, in te Urópiima Yeesu Kirisi mekame ne merócápine ukeyu-i nkó, ² áni kapε tíyese piké nónnéfasimé cókoi, áni kapε kó tíye piké iwame nó waise re Upiima kepeemeyaa ye tuime. In n la, unyine ye nó tárei re keyáa ye tu née uu Nléécaasimé picélaa kέmεε maa re keyáa ye tu. In kó n la, pi ye nó mále re tó tirótelé rinyine-i wóí re keyáa ye tu. ³ Mπά lin íye n we, áni kapε unyine kepole he uké nó kίraase. Keyáa kē keké kelene n tu, písoi yé Uléécaá ηmeriyε meyá. Uyεε Uléécaá ne n kέηene un mpoleceε tíkileε uu léeri api u yenu. ⁴ Uyεε uláaró yeε umεcireε rináaεε uu Uléécaá likó nnéí fómni, uu lē nnéí ke písoi api ye rinwúla api yáási n takulé. Ticuruu u yé Uléécaá keyó-i lompó uú tone yare uyεε Uléécaá. ⁵ Ani léise re ne liifaaci nó wailenle kumúnjé kpe-i kam nókenémεε ní wee? ⁶ Nó nkpéni nyule re linyine ye ncée u tápaalenle liké ha ne kumúnjé kpe-i kuu yé umεcireε ní lese uké nyíse rísonε n tu. ⁷ Mewai kópe nnaηε ye mpikéi korile rinmaha kέmεε. Mewai mē meké kelene n wa, li pise re uyεε rínaηε mmē m múlē uké tósi. ⁸ Uyεε Uléécaá ne n kέηene yé rikpáfúme. Amá Upiima Yeesu yé ne unnó u rifuu uu kópu, uu kó ne unnaηε kuú ne n weme u nam. ⁹ Usoi kópe yé kam ne Setani nnaηε, uu mewaisaηa ne linyíse-nyíse nómε ncápuri wapisi uú ne písoi kiraasente. ¹⁰ U yé mewai kópe ncápuri ne keisi uké ne pepeε m pólu kiraasente, kápi n ηmurei piké nsímései mee yé piriyu n ló n yósi piké kó n rí la nnya. ¹¹ Lē nnya ke Uléécaá uu rínaηε mme mee yé pi m póise pamene re piké ne nnóme kefa tene. ¹² Kai nní lē, pē nnéí pee ápi ne aseí kefa n tene, amá api péé ne mewai kópe kutu có, ápi yé Uléécaá ketahai-i le.

Uléécaá yeε nó wée re ani tasi

¹³ Pimárecó, li pise re toké ye mesére nó pē ke Uléécaá uu rí la nnya Uléécaá yáási re ne upikéi. Nó ke Uléécaá uu hái kékoraane-me sée re uké nórinéyu ló re Nfáasone ye nóinésói

rikpáiiεe ani kō nsímései ne kefa tene nnya. ¹⁴ Nsímé Kεcire kari nó n símisi ke Uléεcaa uú ne ritiki uú ne nó séi re ani Urópiima Yeesu Kirisi meyoopi kémee tone. ¹⁵ Lē nnya pimáρεcō, ani tasi nsōne ani icélaa iyē karí ne nnōw nēe átelé kémee nó n céesi múlu.

¹⁶ Asei kecáá, Urósáa Uléεcaa ye ró lalē, uú ne kefa ró fénne uu mesére ró n ημόópúselē tōn kō lē kuu n yekei re u yé ró wa mē. U ne Urópiima Yeesu Kirisi ricuruu ¹⁷ pee yé nóanékīη niηukuse api tíyese ani itisi meýá m má, api kō rínanje nó he nōké ne mewai ne nsímé kémee n nyamí.

3

Ani Pōoli kecáá we

¹ Pimáρεcō, tō ne metōrōw nó ténile re ani ne Uléεcaa ró we re unsímé nké mekeεkeε riyékaa nn kō ríyu yenu yare lē kai nókenémee n wa mecō. ² Ani kō ne Uléεcaa ró we re uké piwaikópεkōs ne pisoι kópe anipe-i ró lese. Likumúηé re ái pisoι nnéi pee ye ηmurei re piké ne Uléεcaa kefa tene.

³ Amá Uléεcaa ye nyamle. U yé rínanje nó he uú ne likópe nó tólu. ⁴ Tō kō ne kefa tenele ne Uléεcaa nnanje, tōn tálē te nō lē kari nó m pise waile nōn kō lipiwai nōrlē. ⁵ Upíima uké tíyese ani nósinéfa-i Uléεcaa nla ne isuúlu ke Kirisi uu ye n he m má.

Li pise re mpá úye uké ye keisi

⁶ Pimáρεcō, tō nó pise ne Urópiima Yeesu Kirisi rinyiri re ani ne pimáρεcō pē nnéi pee siká m má ápi kō isé kari nó m pa tikilē ketaa wa. ⁷ Nō ticuruu ye nyule nsōne lē kai m pise nōké wa nōké ne ntósē ncō n sōne. Karí pee nókenéméé rí we, ári pee pikánkō. ⁸ Ari riyá unyine uké faalaa ró kpínii, amá ró keisile ari mpōone kom. Ketúηé ne kesine kari keisi nó úka úu kape ne ró n topori nnya. ⁹ Ai re ári pee ncée má tōké melé nó pise. Amá tō lē waile tōn la re ani merófine ritiki. ¹⁰ Kumúηé kpe-i karí pee nókenémee rí we, tō pee nó céesi re: Úye unsá pikéi n la, ái pise re liute uké li.

¹¹ Ai líka nnya kari nní lē símisi, tō kō te pikánkō ye nókenémee wele ápi líka wai, amá picō nsímé-i kapí léeri. ¹² Tō pisoι pē mpuri ne Upíima Yeesu Kirisi rinyiri ημόópúselenle re piké ye ne piripōw keisi api pipikei likó le.

¹³ Amá nó áni kape pōone ne lisōne piwai. ¹⁴ In te unyine ye isé nnyí kari nní rítelē ntí-i nó m pa yē, ani liute ceri, úka úu kape ne u rikō, líké isei u wa nnya. ¹⁵ Mpá ne lē, áni kape u kpísi yare nóunélaarō, amá ani ye u céesi yare lē kai m pise re piké umáρεcō céesi.

Tinōw sōne pitikise ne iyáhaa

¹⁶ Upíima yee ye nkíηniηe n he uké uricuruu nkíηniηe nó he mpá píyei ne mpá yo-i. Uké kō nónnénéi kémee n we.

¹⁷ Νέ Ρωλι kunipe κρεε iyáhaa nnyí wói. Nní kam ye anétele
nnéi rinípetei rinyiki. Kunénipe iwói ye nnyí.

¹⁸ Upríma Yeesu Kirisi uké nónnénéí ípelee nyíse.

Titelé foi ke Pɔɔli uu Timotee n wói

Lelɛɛ rítelɛ ntí kɛmɛɛ ní we

Pɔɔli ye átélɛ até Timotee wɔilɛ. Timotee ye pɛɛ usuifinɔsi unyine yɛɛ m pansɛ Kirisi ukó kɛpipi lɛ. Usáa pɔ́ nɛ pɛɛ ukireki lɛ. Timotee uu pansɛ utumɛ Pɔɔli ukɛicɔ píima unyine. Uyɛɛ pɛɛ Uléɛcaa icápine yɛɛ Efɛɛsi-pɔ́ ní we kɛcáá paílɛ. Lɛ nnya kɛ Pɔɔli uu rítelɛ u wói rɛ uké nfatɛnɛ ikɛmɛɛ papukusɛ. Icɛ́laa kɛ rítelɛ foi ntí ari Kirisi pikó nɛ icápine piyukɔ́s nɛ Timotee ricuruu palɛ (UPM 16:1-3).

Ifaaci iyɛ mɛkériine ye mmé:

1. Uléɛcaa icápine kɛcáá nkó (1-3): Lelɛɛ icɛ́laa kópe pikó kɛmɛɛ kuwure ní we (1). Piyómeyáhaa mɛcápine nɛ iwɛlɛ kɛcáá icɛ́laa (2). Isoi kai m pise rɛ Uléɛcaa icápine piwéɛsɛ piké n lɛ (3).
2. Lɛ kai Timotee m pise rɛ uké uricuruu pikɛi kɛcáá m paílɛ (4-6): Lɛ kai m pise rɛ piké ye lelɛɛ Uléɛcaa icápine picókɔi ní la wa (4). Lɛ kai m pise rɛ piké ye písoi anai akó akó nyɛɛ Uléɛcaa icápine-i we: piwéɛsɛ nɛ pinósi nɛ pikúmannɔsi nɛ icápine piwéɛsɛ nɛ pilási n wa (5). Yo kai pise rɛ piké ye icɛ́laa kópe wa? (6)

Pɔɔli ye Timotee rítelɛ wólu

¹⁻² Nɛ́ Pɔɔli kɛ Uróyulalɛ Uléɛcaa nɛ Kirisi Yeesu karí nɛ n tálɛ api ncée n hɛ rɛ kɛ Kirisi Yeesu utumɛ, nɛɛ rítelɛ ntí pɔ́ Timotee wɔipɔ. Kam n tíyɛ aa Kirisi Yeesu nɛ kɛfa tɛnɛ nnya, pɔ́ kɛnépipi sei lɛ. Urósáa Uléɛcaa nɛ Urópíima Kirisi Yeesu piké ípɛlɛɛ nɛ nfanarɛ pɔ́ nyíɛɛ api nkínɛnɛ pɔ́ hɛ.

Icɛ́laa kópe pikaasɛ

³ Yarɛ kam pɛɛ mɛkɛɛ pɔ́ m ma nɛn nɛ Masetuwaani tósu, a Efɛɛsi kɛmɛɛ mɛsũ. Písoi ye kei wɛlɛ pɛɛ icɛ́laa féɛ picɔ n céési. Li pise rɛ a rinóɔ pi hɛ rɛ piké lɛ tíyɛ. ⁴ A pi símisi rɛ piké siwómɛ nɛ pipikulã anyiri nyɛɛ áa kúkɛɛntɛnɛ ní we, an kɔ nɛ íkɛɛnɛ kɔ́rará sónaari nkó riyá. Lɛ ái ye pikɛi pɛ́ kɛ Uléɛcaa uu ní la uké wa kɛmɛɛ yóriyɛ. Nfatɛnɛ mɛɛ ye wa aí nɛ kɛ́yu sí. ⁵ Isé nnyí kam nní nó m pa ye la rɛ nɔkɛ́ níla mɛɛ mɛɛ kɛmúnjɛ sɔnɛ-i nɛ kɛfa kɛsɛ-i nɛ nfatɛnɛ yíkíyiki kɛmɛɛ n lééri m má. ⁶ Picɔ ye ncée kɛcírɛ mmɛ́ pitíki tíyɛlɛ api pɔlu api íniri kɛɛnɛ-i loni. ⁷ Pi lalɛ piké Moisi isé kɛmɛɛ picɛ́laa. Amá ápi kɔ pɛɛ pimɛnɔɔyu círɛ kómei. Api kɔ pɛɛ lɛ nɛ lɛ nsímé kapi nní nɛ itisi n símaankɛ kómei.

⁸ Tɔ́ nyulɛ rɛ isé ye nyamɛ, tɔn nɛ i n keisi yarɛ lɛ kai m pise. ⁹ Tóké léisɛ rɛ ái pɛpɛɛ lisɔnɛ n wai nnya kapi isé karii.

Amá piwaikópекάό ne pepee ápi ye rinkpé ne pepee ne Ulééca n kénene ne pepee ápi ye Ulééca ne lelee n kpáiiĩ n waise, ne pepee písáa née píni n kóni ne pisoikó ¹⁰ ne pepee méwoo méwoo n wai ne pitisi pee ye pipitísicō n káipi ne pepee pilási n yái ne pinóme ne pepee ye méwoo méwoo n wéeri née pepee mewai n wai ke icélaa kecire íi ne ró n yúlu. Pě nnéi nnya ke isé íi we. ¹¹ Nsímé Kecire kapi né rimmúise kémee ke icélaa iyē íi we. Ulééca, meyoopi ute yee ye usoi rinkpá Nsímé Kecire ye mu.

Pooli ye Ulééca pōnese

¹² Ne Urópiima Kirisi Yeesu yee rinaŋe né n he ké ne pinékei wa pōnese. Ne u pōnese kuú ne né ní yé te ne asei ute le uu né wée re ké u keisi. ¹³ Ne pee mekee unkové símaankeele, am u wéékuse am íwe u wai, am kō u lámisi. Amá uu íwe né tēni kám pee nfatene m má, ám kō pee lē kam n wai nyu nnya. ¹⁴ Urópiima ye meyansei uipeelé né nyísele. Nfatene ne ríla kam Kirisi Yeesu kupéneco kémee n yé kuú ne ritiki. ¹⁵ Nsímé mmú ye nsímé kecire le, n kō ne menyíne wele re mpá úye uké n yosí. Mme mee re Kirisi Yeesu ye ketē kecáa kale uké pikópекάó yóriye, née kō pee pikópекάó pē ufoí. ¹⁶ Amá lē nnya ke Ulééca uu íwe né tē uu tíyese Yeesu Kirisi uu né ukópекάó wéese akópe sárei líké ne pepee yé masí kefa ne u n tene piké nfáa teneciré n yé nyíse. ¹⁷ Mpá úye uké Uyóopi teneciré ne ukpōciré uyee úu kúyene ní we, Ulééca cireníŋe ríyu waise, umeyoopi meké n taálē mpá píyei! Amí.

¹⁸ Kenépipi Timotee, lē kam ní la ké pō céesi ye nní: A lē ke antepuye api kepócaá n símisi léise aa li múlú n̄sone aá ne atopi kecire topu. ¹⁹ A nfatene ne kemúnjé sone m múlū. Picō ápi kemúnjé sone kē timúlú, api pee nfatene fómni cáká-cáká. ²⁰ Písoi pē mpuri kunai kémee Imenee ne Alekisantiri ye wele. Setani kam pi risase re piké céri re ápi ye Ulééca lámisi.

2

Piwele nstmé

¹ Mmē kam nkpeni mefoí písoi m pise mee re piké ye písoi nnéi kecáa keyóme yáasi apí ne Ulééca pi tēni, api kō Ulééca pakare piiwele kémee. ² Ani ye piyoopi ne kuyu piwéese nnéi kecáa we líké ró n láárú toké kō ne nkíŋŋe m má, arí ne Ulééca kutu n colē n̄sone, tōn lelee ní nyamí wai. ³ Lelee Uróyulale Ulééca ripóó ní we lin kō u nyamí ye lē. ⁴ U lale uké písoi nnéi yóriye piké fe piké asei ceri. ⁵ Ulééca ye use le. Uyee Ulééca ne sisoipipi kecōpe nsímé n nyōnse ye kō use le, uyee Kirisi Yeesu. ⁶ U unfaa kpísile uú ne hééle re líké sisoipipi akópe ilasi kémee lese. Kumúnjé kpe-i kaí ne rinsá kuu lē wa uú ne nyíse re Ulééca ye lalē líké písoi nnéi yóriye. ⁷ Lē nnya ke Ulééca uu iyóó ne itume

né tí te ké mpuri sãne pikó nfatene nkó ne aseí nsímé céési. Am kiraase, aseí kam símisi.

⁸ Ne lalẽ písoi piké ye nípá yei we, piké ye anípe risíka api welu ne nfa kpáii, kuwóí ne pitele ápi kape písifa-i n we.

⁹ Ne kó lalẽ re pinósi piké ye lapisi ne kumúnjé liké n nyamí, ápi kape ye ipahaa cerémpwone paasi. Ápi kape ye wura ikólé ne itéweé ne ilú néíkóó lékaanke. ¹⁰ Amá piké ye mewai sone lékaankee yare kai m pise re pinósi pee Uléécaa n wuru piké n we. ¹¹ Li pise re pinósi piké ye icélaa yósi riséé kémee, api pimécire n kpélẽ. ¹² Am unósi ncée he re uké ye céési née uké ula kecáá n tũ. Li pise re unósi uké ye n séélẽ. ¹³ Ai líka nnya, Atam ke Uléécaa uu mefoí wa uu limemáá Efa wai. ¹⁴ Ai kó Atam yee tíye kuníri aku u kiraase, amá unósi yee riyá aku u kiraase uu Uléécaa isé háikusẽ. ¹⁵ Mpá ne lẽ, unósi un ne kefa Uléécaa n tene un pisoicó nla m má, uisoí in n kpáii, un nípá yo n wai ne kemúnjé, Uléécaa yé u yoriye uu siwá maru.

3

Uléécaa icápine piwéese

¹ Asei kam nní nó símisi: Uye un n la re uké Uléécaa icápine kecáá m paílẽ, liute ye pikéi kecire wéle. ² Li pise re ápi kape ncaai nka uyee Uléécaa icápine kecáá m paílẽ kémee yé. Uké unósi use ula, uké ye nípá yo n wai ne kemúnjé, uké nfasímé sone m má, uké pisoicó kupéneco n la, uké písáne piyóó n nyu, uké ye fe uu Nléécaasímé céési, ³ úu kape útaniré née utelewélaa, amá uké ménye n ninjú un kó isoi sone má, piwóówélaa ápi kape kó ukemúnjé nnéi n yóólẽ. ⁴ Li kó pise re uké ukéyo pimulé fe nsonẽ, uké tíyese usiwá síké ye pakare nsonẽ asi ye kó waise. ⁵ Likumúnjé re usoi unsá ukéyo pimulé n nyu, íye ke uyẽ uu yé fe uu ne Uléécaa icápine kecáá paí? ⁶ Ai kó pise re uké Kirisi ukó fale. Insá lẽ, u yé fui ne rikókõri Setani uu u lóise. ⁷ Li kó pise re ketahai pikó piké Uléécaa icápine uwéese isoi sone yé api u n waiselẽ. Ai kape wa re pi uisoí lómiise, uu pee ntórõsei Setani ripine-i lóipõ.

Pẽ kapi n lése re piké ye písoi lẽ

⁸ Lẽ cire, li pise re pepepe ye n lé piké písoi kapi ye m pakare, pin kó aseí tikilẽ. Ápi kape pítaniré née pepepe mekópe kewóó n wéési. ⁹ Li pise re piké aseí nyẽ ke Uléécaa uu upikó n céreise m múlilẽ nsonẽ ne kefa kese. ¹⁰ Li pise re piké ye pi peẽ piké yé. Mepeẽ-maá, pinsá nka n yé pi yé fe api pilé piké pi pa. ¹¹ Li kó pise re pinósi ricurruu piké isoi iyee yé n tíye api pi n waiselẽ m má. Ápi kape pepepe ne isímé n koonii. Li pise re piké nípá yo n wai ne kemúnjé, piké kó kecire n we nípá yo-i. ¹² Li pise re uyee ye

n lē uké unósi use ula, uké kō ukēyo ne usiwā pimulé fe n̄sone. ¹³ Piye pin kō pilē pikēi n̄sone n keisi, pi ye p̄soi kecōpe r̄iyu yenle, pi yé kō fe ap̄i n̄fatene mee tō ne Kirisi Yeesu m p̄neselē nsímé símisi ap̄i rikīn pepu.

Menyuwe ke n̄fatene nn ye ró n he

¹⁴ Ne rítelē ntí pō w̄oipole nen kō músu re ké nf̄aani hapō ké pō yé. ¹⁵ Mpá nen kō n n̄ñai ké kelene hapō, títelē ntí tee yé t̄yese aa céru lē kai m p̄ise re p̄oké Uléécaā keyō-i n s̄one. Uléécaā, nf̄aa ute icápine yee aseī ilérí ne aketaa. ¹⁶ Asei kecáá, úka úu kúkeñe n we. M̄me mee m p̄ekaalē ke Uléécaā uu ró n nyíse ye mmáamaa ne ncírenīñe le. Lelē Kirisi.

U ró rikpáfúmele yare kesoiipi, Nf̄aasone nn tō u nyíse re u aseī ute le.

Pilécaatumē ap̄i u yenu uu isoipuri mpehē mpehē kémēē

Nsímé Kēcire símisi,

p̄soi ap̄i ketē kecáá mpá yei ne kefa n tene,

Uléécaā uu umeyōpi kémēē u taásepo.

4

Pepee inóme célaa n céesi

¹ Uléécaā Nfaa ye símisile cáká-cáká re amúnē t̄oōo kémēē, p̄soi picō yé n̄fatene kep̄ire ritō ap̄i an̄iri nnōome ne aicélaa tiki.

² Pi yé t̄yē kecáá kecáá mewai pikó ne pinóome ap̄i icée kōpe pi tikise. Pisimúnē ási pikēi wai icélaa kōpe nnya, yare nweni kapi ηmási nn w̄ñōō ap̄i ne nw̄oi pi wai. ³ P̄soi p̄ee céesi re ái nyam̄ te sisoipipi siké s̄ōonne, ái kō nyam̄ te siké liluke-luke nnéi n le. Amá Uléécaā ye iluke iyē nnéi wa re pepee Kirisi ne kefa n tenelē pin aseī nyu piké ye u p̄ōneēse ap̄i p̄ee i le. ⁴ Lē nnéi ke Uléécaā uu n wap̄isi ye nyamle. Líka ái kufóm we, amá t̄oké ye Uléécaā p̄ōneēse ari kelene li le. ⁵ Likumúnē re Uléécaā Nsímé ne iwele ye t̄yesele ai Uléécaā inipeē-i n nyam̄.

Yeesu ukéikó kecire

⁶ P̄ōn icélaa nnyí pimáreco rintóse, pō p̄ee wa Kirisi Yeesu ukéikó kecire. Pō nyíse re pō ripócúruu t̄yesele n̄fatene nsímé nn pō loni p̄ōn nsímé s̄one mmē kapi pō n céesi tikilē. ⁷ Amá a mekpure isímé ke síniyaha asi ye n símisi yare siwómé kep̄ire ritō. A riñm̄ópú aa ye Uléécaā likó waise. ⁸ Usoi un uip̄iñe ne linyine m mainse, nkárip̄i kai kuláa má. Amá usoi un tinñm̄ópú uu Uléécaā likó waise, mpá yo kémēē kai ye yoriye. Li ye neni mewee mmē-i nf̄aa ró hele ne masí kep̄ire-po. ⁹ Nsímé mmē ye aseī kecire le kai m p̄ise re mpá úye uké n̄ yosí cáká-cáká. ¹⁰ Karí ne Uléécaā yee nf̄aa m má n tálē nnya kari keisi t̄ōn náasi k̄éyu áke we: Uyee ye p̄soi nnéi r̄iyu lō, ái ne t̄ōsu pepee ne kefa u n tenelē.

11 A lē nnéi pi símisi aa pi céési re piké lē wa. 12 Kapē riyá unyine uké pó lómiise re pō kewá ηmánēpi nnya, amá a tíyese mepówee meké pō waise uyē ke Kirisi pikó api ye ní paílē mpósímé ne ipósoi ne níla kaa m má ne mpófatene ne mepókperinkpe kucírē kέmεε. 13 Kέ kelenε ní hapō, a ne Nléécaasimé pikeē pisoi kecape ne ikari pikpáse ne mpicélaa riηmóópú. 14 Kapē ihεε ke Nfáasone nn pó n he lómiise. Li pó i hele kumúhē kpe-i ke pepεε ne Uléécaa rinyiri n símisi api kepócaá nsímé n símisi, Uléécaa icápine piwéése api anípe kepócaá láa. 15 A mepócíre kpísi aa pikēi pē pa aá ne rísone pi wai nípá úye uké kepóyu pihape yē. 16 A ripócúruu ne ipócélaa kecáá m paílē. A n ηmóópúlē pōn lē nnéi múílē ne aseí, pōn lē n wa, pō pεε ripócúruu ne pepεε kutu pó n cólε yoriyele.

5

1 Kapē ye ne kesáyaha cési, amá a ye ne ke n símisi yare kaa ye ne upósáa n símisi. Aa ye pináηe-naηe pó kpísi yare pipómáreco. 2 A ye síniyaha ne símisi yare pipóni, aá ne pikpérefaa pó símisi yare pipóyēi. Kapē ye úka kecáá kemúhē kópe kenyine m má.

Pikúmannōsi kecáá nsímé

3 A pikúmannōsi yíkíyiki kecáá m paílē pōn pi pakarelē. 4 Amá in te ukúmannōsi úye ye siwá née siyáse má, li pise re pē piké pisiyo-i nyíse re pi Uléécaa pakarelenle kelene. Lελεε re pē kaí ne tu re piké pipikó kecáá m paílē yare ke pē apí pεε pi n wa meco. Méwee mē ne ye Uléécaa ripóo wale. 5 Unósi nkó yeε ukúmannōsi sei, úu kō pεε úka má re uké ukecáá ripaí yeε ne Uléécaa n tálenle, un ketúhē ne kesine ne Uléécaa téni re uké u lē. 6 Amá ukúmannōsi uyεε méwoo méwoo n wai ye nkpō masile, nípá un n fafai. 7 Lē kai m pise re a pi léise ápi kapē ne ncaai níka pikecáá n yē ye lē. 8 Uye unsá ukumare pikó kecáá rimpá, aí ne tósu ukeyō pikó, liute ye nfatene kepíre ritole, uncaai ye kō pεε uyómeyáhaaciré nkó tōsile.

9 Póké ne ukúmannōsi n kέē, li pise re uké aηmē kuwóo ne kefi n fe. Li pise re liké n we re mεse kuu sóonlē. 10 Piké kō u n nyu re u usiwá rísone múílenle uu ye kō pisáne rísone yósu. Uké kō Uléécaa pikó ana n heεrelē, uu pinárei n lénaalē. Uké mεwai sone ncōpuri n wailē.

11 Kapē ηmurei re póké pikúmannōsi pεε ne rínaηe n tiselē, pikúmannōsi kέmεε kέē. Insá lē, pin píyēi n káipi re piké ula féé sóo, pilikáipi-káipi yeε tíyesele api Kirisi nkó kepíre waise, 12 ai pεε wai re kápi pirinōo kapi mefoi n yekei rintíki nnya, pi Kirisi ne riwóme mále. 13 Kai nní n wa re ápi likei-kei má, pi pεε kέyu mále piké síyo síyo n kóónúlē pin kusímé yárikeε, pin picō isímé kέmεε táhankeε, pin mme mεε rín kusímé ní we símaankeε. 14 Lē

nnya kamí la re pikpérefaa kumannəsi piké pila sóonkee api siwá márei api pisiyo kecáa m paílē, piróláarə əpi kape ne kesímé n yé piké ró n lámankkee nnya. ¹⁵ Pikúmannəsi picə ye ncée pitiki riyále api Setani tiki. ¹⁶ Amá unəsi Kirisi ukó úye un ukeyə-i pikúmannəsi m má, uké pikecáa m paílē. Uu kape tíye piké Uléecaa icápine pikó ncəni, Uléecaa icápine pikó piké ne n fe piké pikúmannəsi pee piməcire n we kecáa rinípaí nnya.

Pəoli ye icélaa ncəpuri Timotee palē

¹⁷ Uléecaa icápine piwéese pee nšəne pipikei n wai ye ne sá re piké ne nšəne kutu pi n cəlé, aí ne tósu pepere Nléecaasimé písoi n símisi pin kə n céəsi. ¹⁸ Mmē kecáa, Uléecaa Nsímé ritelé ye maa re: Ai pise re nəké ináa iyee melukeripi n cəpu nnə paasi. Li kə pise re ukeikó uké uihéé m má. ¹⁹ Piseérakó pinsá pité ne pitaani n tu, kape nsímé kapi yé ne Uléecaa icápine uwéese rinwáaná ηmurei. ²⁰ A ye písoi kecəpe pepere akópe n wa cési liké ne pitórə iwame n wa nnya.

²¹ Uléecaa ne Kirisi Yeesu ne piléecaatumə ke Uléecaa uu n wée keyu-i kam pə ηmóópúselē te a inécélaa nnyí ritiki nšəne kape úka inipere wuri. Kape ye lē nnéi kaa n wai kémee písoi n tési pən ne li wai. ²² Kape ye písoi kecáa anípe piláa ne yəəne re piké Uléecaa icápine pikei keisi. Kape píka lē piakópe kémee. A mepócire tí ne mékperinkpe likó.

²³ A lē míni ηmanə pinírə tíye, amá a ye pinyine-i feé nkáripri riwuhú, kepófa itoi nnya. Tipócúruu ye yē te mesére kaa káhaankee.

²⁴ Pinyine akópe ye nyánile cáká-cáká piké kelene n túhaane, amá picə pđ akó, kepire kaa yé léeme aa a céru. ²⁵ Lē cire ye ni, mewai səne áme ye kə pesí, nípá memee áme kekéripri kúyene n we, áme ye nípá píyei m pékaalē.

6

Pikeikó ne pipiyəsaa

¹ Li pise re pilási nnéi piké pipite waise api pi m pakarelē nšəne, unyine uu kape ne Uléecaa ne irócélaa nkópe ní ma nnya. ² Ai pise re pilási pee pite m má pin Kirisi pikó piké pipite háikuse re pi pimárecə n-yómeyáhaacee-i nnya. Nkpéni kai meníηe pise re piké nšəne pi keisi re pipite ye Kirisi pikó ke Uléecaa uu n la nnya.

Lē kai m pise re pəké písoi símisi aá ne pi n céəsi ye lē:

Icélaa kópe ne memá kecire

³ Uye un inóəmecélaa n céəsi un kə Urópiima Yeesu Kirisi aseí n yulu, un kə piróyómeyáhaa icélaa n yulu, ⁴ tikókəri tee liute we, uu kə líka nyu. U nákíflenle ne inóəsimé kecáa ikeηene un pitele wéəsi. Lelee ye ne kufatoi ne ikeηene ne alé ne piwaanai

ka. ⁵ Lelee ye ko ne ikenene teneciré pepere nfasimé kópe m má ne pepere ápi ko asei picére ní la kecópe ka. Pi músule re Ulééca ncee pitiki ye memá keyene le.

⁶ Mesei ye me, Ulééca pitiki ye kesoi pipi memá píima le, in te ke ηmurei keké lē kake m má ηmane ne n tálē. ⁷ Tóké musí re kapi ró m mári, ána kefi, anípe kefi kari ketē kecáá ka. Lē cire ye ní kari ko pelene ári ne líka pénene. ⁸ Kai nní lē, tōn liluke-luke ne lē kari yé n tā m má, li wale. ⁹ Amá píye pin n la piké memá yé, li ye pi peikele api pikáipinkē kópe kulúí kémee lomwō, aí ne kelólémē pi sí, pinkó nn tene cáká-cáká. ¹⁰ Nwóónaapí píima ye likópe nnéi keleeme le. Picō ye ripó wale re piké si yē, aí ne mpolecēmē pi sí api Ulééca ncee pitiki pōone apí ne piricuruu ntóosi meyā wéési.

Lē ke Pōoli uu Timotee n céesi re uké wa

¹¹ Amá pō Ulééca usoi, a lē nnéi káase. A kecire n sōne aa Ulééca n tikilē nōone pōn ko nfatene má. A usoico nla m má, aa ko isoi n ninjū pōn ko láárú. ¹² A nfatene atōpi kecire tō aa nfáa teneciré yénu. Mmē nnya ke Ulééca uu pō sée aa píseérakō meyā keyu-i símisi re pō ne kefa u tenele. ¹³ Ulééca yee ye mpá yo nfáa n he ne Kirisi Yeesu yee Pōnsi Pilati keyu-i aseéra kecire n lése keyu-i kam pikei mpí pō forii re: ¹⁴ A isé kaa n yōsí rimúlú nōone aá ne mékperinkpe kaase, hái ne keyáa kē ke Upiima Yeesu Kirisi uu m pēerine. ¹⁵ Kumúnjé kpē ke Ulééca uu n karií kun n tu, u yé tíyese uu pēeri. Ulééca mecire kōj yee Uyóopi kecire ne mpōōnare ute ne nnanje nnéi ute. Uyee piyóopi nnéi Uyóopi, uyee ko pipiima nnéi Upiima. ¹⁶ Umecire yee úu píkaí kpine. U metéi mále ke úka úu ye n fe uké ne rińkō. Úka úu u yēnaalē, úka úu ko u yenune. Uyee ríyu ne nnanje teneciré. Amí.

¹⁷ A pepere ketē nké kecáá likó m má rinóo he re ápi kape rikókōri n wai. A pi maa re ápi kape ne memá mee méwoo n waine n tálē. Amá piké ne Ulééca yee ye mpá yo meyā tō n he re liké ró n láárú ne n tálē. ¹⁸ A pi maa re piké ye lisōne wa, api mewai sōne m má meyá, piké kefa n láárú api ye ko lē kapi m maamaalē picō he. ¹⁹ Pin lē n wa, memá mee áme ye n caai kapi lē pimecire cápine pin yekei kóso-pō nnya. Lē kémee kapi yé ko nfáa yíkíyiki yē.

²⁰ Timotee, a lē ke Ulééca uu pō rimmúise rimúlú nōone. Kape isímé yee íi ye líka n yóriye íi ye ko tíyese usoi uké Ulééca céri kémee tahampō. A íkenene kpárá ke pisoí api m músu re menyuwe kaase. ²¹ Picō ye li kpísile pipikei, api lē nnya nfatene kepire tō. Ulééca uké ípeelée nó nyíse!

Τίτλε λῖρῦ κε Ρῶλι uu Timotee n wói

Lelee rítelē ntí kέmee ní we

Ρῶλι γεε ρίτελέ λῖρῦ ntí Timotee wói. Róm kuyu-i κε Ρῶλι uu kukpaniilee-i we un ne rítelē ntí wólú (1:8). Amá uakpanii ye nkpéni páápúle ai tósu mefoí (2:9). Ai u wai γεε ní pá úye ye u ημεριυέλε (1:15-4:10). Luki ημανε γεε ukekúrí tónε (4:11). Ρῶλι uú ne Timotee téni re uké mekeε u λερω (4:9). Un n sónερω, uké ne Mariki ne ilú γεε pεε Turowaasi-pῶ m mésū tipénερω. Ú músu re unkpῶ itunε ye tule (4:6) amá úu pεε pakare re u yé piyéne u rikpá. Piwéékuse pεε n tíyεse Ρῶλι uú ne kukpaniilee loni ne icélaa kópe γεε n náasi iké Uléécaá icápine kpu nnya, Ρῶλι uu Timotee itisi kpá re uké aseí atῶpi n tῶpu (2:14).

Ifaaci iyē mekériine ye mmé:

1. Nsímé Kεcire kapi Timotee rimmúise (1:6-2:13) Isoi sone kai m pise re uyεε Nsímé Kεcire ne n keisi uké m má: Pikei nla ne ikari ne ηηmóópú (1:6-18). Lē ke ukeikó uu mewai m má, aí ne tósu lē kuu yé Nsímé Kεcire kecáá íwe n li (2:1-13).
2. Timotee pikei Uléécaá icápine kέmee (2:14-4:5) Lē kuu yé picélaa nῶme keyu-i n wa (2:14-26) Lē kuu yé amúhē tῶrῶ kέmee n wa (3:1-17) Nléécaasimé picélaa (4:1-5)
3. Timotee ne Ρῶλι metone (4:6-18)

Iyáhaa

¹ Nē Ρῶλι γεε Kirisi Yeesu utume le Uléécaá mela kέmee. U né forii re kέ nfáa kari Kirisi Yeesu kupénεcῶ kέmee n yé pisoí riyóó. Uléécaá γεε rinóó lē tó yekei. ² Née kenépipi kecire Timotee wῶipῶ: Urósáa Uléécaá ne Urópiima Kirisi Yeesu piké ípeeléε ne nfanare pó nyíse api nkíηniηε pó he.

Ρῶλι γεε Uléécaá pῶnεse

³ Ne Uléécaá kam n keisi ne kefa keσε γεε pinésáayaha mecῶ yáasi. Ne ye u yásile ní pá píyei kam γεε kepócaá n welu ketúnē ne kesine. ⁴ Ne ye mepónini kecáá léisele aí pεε meýánsei ripóó né wai re kέ piyéne pó rikpá, mpῶnare nké pεε meýá né lῶ. ⁵ Ne mpófatene mee rín kecáá kecáá mewai m má léisele. Nfatene mmē ke upóniyaha Loisi ne upóni Enisi apí pεε má. Ne ne kefa tenelē te pῶ nfatene mmē ncῶ mále. ⁶ Lē nnya kam pó léise re a ihεε iyē ke Uléécaá uu pó n he kumúnē kpe-i kam anípe kepócaá rinláa yóηse. ⁷ Likumúnē re Uléécaá úu nfáa ró he re nké tó rifuróóse, amá rínanε ne ríla ne mewéesesῶhῶ knn ye ró he.

⁸ Lē nnya, isei íi kape pó wa ne Urópiima nsímé pikóónú. Née kῶ nní kukpaniilee-i ní we Urópiima nnya, nnékó rín kape isei pó

n we. Amá a tíyese tóké kesé Nsímé Kεcire iwe li, pɔn ne rínanje mmē ke Uléεcaá uu pó n he tálē. ⁹ Uyee ró yóriye uu ró séi re tóké ripóló umpuri, ái re lirówaiwai linyine nnya, amá uké kelene ketē n wa, u pεe yekei re uké ne Kirisi Yeesu ritiki uké ne ípεelée ró nyíse. ¹⁰ Amá Uróyulale Yeesu Kirisi mekame ketē kecáá ye nkpeni ípεelée iyē tipérésεle lin nyáni. Li we re u tíyεεle nkpo rín nkpeni rínanje ríka má, uu pεe Nsímé Kεcire ne tiki uú ne nfáa kpaciré ró nyíse.

¹¹ Ké ne Nsímé Kεcire mmē tinkóónú nnya ke Uléεcaá uu tíyεε am utume ne ucélaa. ¹² Liiwe kam kɔ nní le, nípá ne lē, ái kɔ isei né we, likumúnjé re ne nyule uyē kamí ne kefa n tene. Ne kɔ nyu re u yé fe uu lē kuu né rimmúise kecáá paí hái ne ketúhaaneyaa-pɔ.

¹³ A tíyεε anóo kεcire nyē kam pó n céesi ne ríla mmē kaa nó ne Yeesu kupéneco kémee n yé liké mpócée kaa nfatene kémee n tíkile. ¹⁴ A icélaa sɔne iyē ke Uléεcaá uú ne Nfáasɔne mee kepómee ní we rintiki uú ne pó múise rísɔne rimúlú.

¹⁵ Yare kaa nní ní nyu, Asii ketē pikó nnéi ye né ηmeriyεle. Pē ne pē pεe kepire né rírto kémee, Fiseeli ne Erimoseeni ye wele. ¹⁶ Upíima yé kusoi Onesifóo keyo wa. U nnóo kulúí itisi né hele, úu nkpani né ukpaniikó isei wa. ¹⁷ Amá kuu Rɔm-i ní ka, u né wélaankεele meyíkíyiki uú ha ne né yénu. ¹⁸ Upíima uké tíyεε Uléεcaá uké ketúhaaneyaa ketúnjé kusoi u wa. Pɔ kɔ nyule rísɔne re pikei pē nnéi kuu hái Efeesi-pɔ né n wa ápi kumúnjé má.

2

Yeesu Kirisi usóoca kεcire mεwee

¹ Pó kenépipi, a ípεelée ke Uléεcaá uu tó ne Kirisi Yeesu kupéneco kémee ró n nyíse ne ritiki aá ne itisi mepócíre n heelē. ² Mmē nnéi kaa nnénóo-i n kó píseérakóo kulúí keyu-i, a písoi kaá ne ripóo n láarú pεe yé n fe api picó céési ritóse.

³ Póóké kɔ ηmurei, tó ne mpó tóké íwe li yare Kirisi Yeesu usóoca kεcire. ⁴ Usóoca un upikei-i n we, un n la umεwai meké ne uuwéése n sá, úu ye pεpεe ápi isóoca n wai likó ne kutu n cólē. ⁵ Ukáhamεwure uké ne ní kpasi, li pise re uké itóó isé rimúlú. ⁶ Ulame yee n ló ai u toru yee yé ufoíé uiwe piluke li. ⁷ A lē kam nní pó n símisi kó, Upíima yé nípá yo-i mesɔhɔ pó he.

⁸ A Yeesu Kirisi yee nkpo-i n yisi uu nfáa yenu kecáá léise. U Tafiti keyase le yare lē ke Nsímé Kεcire kam nó n símisi nn n tee. ⁹ Nsímé Kεcire mmē nnya kam nní íwe le, ticuruu api akpanii né wai yare uwaikópekóo. Amá ápi Uléεcaá nsímé pó akpanii wa. ¹⁰ Lē nnya kam íwe iyē nnéi ηmurei pē ke Uléεcaá uu n wée nnya, Kirisi Yeesu uké ne pē ticuruu riyu n lɔ api kɔ umεyɔɔpi

teneciré yénu. ¹¹ Nsímé mmē kam nní nó n símisi ye nsímései
 lē re

tó ne uyē tōn kesé n kpu,
 ne uyē kari kō kesé nfáa yēnune.

¹² Tōn ikari n wa,
 tó ne uyē yé kesé iyóopi li.

Tōn u n ηmeriye, uyē ticurru yé ró ηmeriye.

¹³ Tōnsá asei n tikilē,
 uyē ne mḗpá píyei asei tikilenle,
 likumúnjē re úu yé fe uké umecire kepire ritō.

Ukeikó sone kapi m pakarente

¹⁴ Ne la re a nsone pi léise re piké Uléécaā ripaí ápi kape
 inóosimé kecáá n cén̄aankēe. Pitele pē mpuri ápi ye líka yoriye,
 amá pepēe nní kutu n cólē kai ye caai. ¹⁵ A rinmóópú aa wai
 Uléécaā uké pō pakare yare ukeikó uyē ke upikei ápi yé isei n wa,
 uyēe asei n símisi lin kecíre we. ¹⁶ A íkēne kpará iyēe íi líka n
 yóriye íi kō Uléécaā kēmeē léeri kaase. Pepēe íkēne iyē mpuri-
 i pimēcire n tanaalē yēe ne Uléécaā ketaa n waille nnánári.
¹⁷ Piicélaa yēe n we yare kúcapáá kpēe ipiñe n le. PISOI pē mpuri
 pēe nní Imenee ne Filēti. ¹⁸ Pi asei pitíki riyále api pISOI n tee re
 Uléécaā ye nkpō-i piyukuse ró masile. Leleē tíyese ke pISOI meyā
 api nfatene fóm. ¹⁹ Mḗpá ne lē, tikúí kecire ke Uléécaā uu n yekei
 ye ne kariilenle. Li rikēcáá wólaalē te: Upíima ye upikó nyule.
 Li kō wólaalē te: Usoi nkó yēe Upíima rinyiri n sélei, uké mēwai
 kōpe kepire ritō.

²⁰ Ai wura asónlū ne nwóoweni asónlū ηmane nyēe kēyo
 maa kēmeē we. Sihee ne apérécaripi pō ye kō wele. Kenyáyaa
 kapi ye ne acáripí kecire pikei wa. Mḗpá keyáa kēye kapi ye ne
 acáripí fake-fake pō pikei wa. ²¹ Limēcō kai kō pISOI kēmeē we:
 Uye un mékperinkpe mēwai n tíye, u yé n we yare kusónlū kpē
 kapí ne anyá kēmeē n keisi. Pi yé ilúkē u yekei uu panse ukeikó,
 uu ye uukeisaa yoriye. Api ye péé ne mḗpá pikei sone píye u wai.

²² A inmánē likáipi-káipi ne ketaa wa, nó ne pē nōo Upíima
 n sélei ne kefa kesē, ani mēwai sone ncee ne nfatene ne íla ne
 nkínñiñe wéési. ²³ Amá a inírisimé yēe íi kuláa kúka m má
 pipásaine kesí. Pō ticurru ye nyu re pitele kii ye ne tene. ²⁴ Ai
 kō pēe pise re Upíima ukeikó uké ye pitele wéési. Li pise re uké
 mḗpá úye n la, un yé fe uu ye pISOI céési un kō ísuúlu má. ²⁵ Li kō
 pise re uké ye pepēe ye unsímé n kési céési rñiñe kēmeē. In n la,
 Uléécaā yé tíyese api pimēfine conse api asei ceru ²⁶ api nfasimé
 sone tiki, api kuníri kpēe pi n tí pin kumela wai ripine kēmeē
 lelu.

3

¹ A ceri re itunje pape-pape inyine ye sánti siyáa tərəə kémee. ² PISOI yé masí piməcire lisəne n wéésile, pin siwóó tíkilē, pin piməcire taáselē, pin tikókəri má, pin Uléécaā nkópe símisi, ápi yéé pipimare waise, ápi yéé pakare re pi lisəne pi wa, api ye Uléécaā lisəne nnéi háikuse. ³ Piakin yé n taká, ápi usoicə iwe má, pin iwóhó má, pin tikpákára má, api ye piməcire pimúlú pəone api kə lisəne pilaarə. ⁴ Pi yéé picə kəpire le, pi yéé nípá yo-i rinákúise api kə rikókəri ne n fulaalē. Pi yé pilikáipi-káipi kecáá m músu ai tósu Uléécaā kecáá. ⁵ Amá pən pi n yē, pi ye n we yare pi Uléécaā likó pakarelenle, amá api pēe lelee nfatene nnaŋe n te n yulu. A pISOI pē mpuri kaase. ⁶ Pipinyine yee síyú-i léerile api ye pinósi soi kpára pēe méwoo méwoo n wai túi-túise. Mpá yo ke lipinəsi pē api káipinke. ⁷ Pinósi pēe náásile piké céri, amá ápi yé píkaí fe piké aseí ceri. ⁸ Yare ke Yaneesi ne Yampireesi api Moisi rinkápáá mecə ke pISOI pē api aseí kápáálē. PISOI pē kemúnjé ye caailenle. Pi ye pin pi m peenu, pinfatene n n ye tasi. ⁹ Amá pinŋmóópú n n tíka tuine. Li yé Yaneesi ne Yampireesi mecə pikepire fénnē, nípá úye uu pincaai ceru.

Lē kai m pi se re Timotee uké wa

¹⁰ Amá pó ne kə inécélaa ne menéfine ne lē kam piwai n la ne nnéfatenē ne inésuúlu ne nnéla ne inékari ritikile. ¹¹ Pi kə pó wéékusele aa kə menécə iwe le. Pə nyule lē nnéi kam n yé Antiyóosi ne Ikoniyəm ne Lisitiri-pə. Pə iwe iyē kam nfatene ncee kémee n li yenle. Amá Upíima ye innéi kémee né lésele. ¹² Ticuruu pepēe n la piké Kirisi Yeesu ne kefa ke se ritiki ye piwéékuse yenune. ¹³ Amá pISOI kópe ne pinóome yé mewai kópe-i n ŋmóópúlē. Pi yé picə fóm api kə piməcire fómni. ¹⁴ Amá póoké icélaa kaa n yosí pən ne kefa i tenelē m múlē n səne. Tipócuruu ye picélaa pepēe pó i n céesi nyule. ¹⁵ Háí ipówá-me kaa Uléécaā ritelé nsímé nyu. N yé fe nn mesəhə pó he áa ne Kirisi Yeesu kefa tene uu ripóyu ləlu. ¹⁶ Uléécaā Nsímé atelé nnéi ye Uléécaā kémee léerile. N ye yoriyele. N ye céesile, n ye usoi akópe nyísele nn kə tíyese usoi uu uakópe nyóonse, nn kə aseí ncee kémee usoi céesi. ¹⁷ Li lē wale re Uléécaā usoi uké ne n səne m pi uké kə ne nípá mewai səne méye mpuri n wai nnya.

4

¹ Kirisi Yeesu ye sántile uké pinyánnyá ne pikpəkpə túhaane. Uyee kə sánti uké iyóopi tone. Ne la ké u ne Uléécaā keyu-i pó símisi re ² a Nléécaasimé riyóó ne ŋmóópú, ncee ye wee n n wee, a n símisi, aa tíyese pISOI piké ŋmurei aa pincaai pi nyíse aa itisi pi kpá, pən pi céesi ne ísuúlu. ³ Kumúnjé kunyine ye sántile ke pISOI ápi yé n la piké icélaa səne kutu ricə, amá pilipóokó kapi yé n tikilē, api lē nnya picélaa kulúí cápine pēe yé lē kapi pikóme n la pi n símisi. ⁴ Api yé aseí kutu picə rikpá. Pi aseí kəpire

τῶνε ἀπὶ πρὲς ἐν ὁμοσήμε νε κутυ ν ἐολῆ. ⁵ Ἀμὰ πρὸς κέ μερὸς κίρε μ μίλιε νήπα γο κέμεε. Ἀ ἴωε ἡμυρεὶ ἀά νε Νσίμῆ Κεκιρε πικῶνύ ν ἡμῶς πύλῆ, ἀα πικεὶ καὶ μ πῖσε ρε Ἰλέεσαα υκεῖκό υκέ wa ν wai νε κεφα κεσε.

⁶ Ἀμὰ ἐν νέε, ἰτυγε γε τυλε ρε κέ πανσε ἰνυῶσσεσεε. Ννέκρω ἰτυγε γε νυαἡμειλε. ⁷ Ἀτῶπὶ κεκιρε καμ τῶ, νε τῶλε ἡάι νε ἀτῶπὶ κετῶ-πῶ νεν κῶ νφαινε μίλιε. ⁸ Ἀτῶπὶ καμ ν φεριγε ἰηεε γε νέ γεκεἰλενε: ἰηεε ἰγέε ριγῶς πικῶη κε Ὀπίμα uu πῆ κuu ν λο μί πανε. Ὀτῦἡαane κεκιρε, Ὀπίμα γεε νέ ρι πανε κετῦἡαaneγaa τυγῆ. Αἰ κῶ νκρῶνὶ νέ ἡμανε καὶ νε πάνε. Ἀμὰ πῆ ννεί πρε υμεπεεμε μ μέ νε ἴλα γε γεnunε.

Πῶλι νκό κίρε κuu Timotee ρινκρά

⁹ Ἀ ρῖνμῶς πύ ἀα μεκεε νέ λειρι. ¹⁰ Τεμασι γε νέ ριγῶλε ρε u κετῆ ντέ λικό μεγῶ λα νnya. Ὀ Τεsaloniki τῶμπῶλε. Κῖρεσενσι γε Κalasia ἡale, Τῖιτι πῶς Τalimasi simpῶ. ¹¹ Λυκι μεκιρε γεε κενέμεε we. Νό νε Μariki ἀνὶ νσῆ τῖπένεμε, u γέ καμ uu Ἰλέεσαα πικεὶ κέμεε ἴσῶνε νέ λένι. ¹² Νε Τῖσιικὶ τυνλε Εφεσι-πῶ. ¹³ Πῶν πῖγυει ν σῶντι, ἀά νε κυνέτῦκanka σαααα καμ Κaripusi κευῶ-ἰ Τurowaasi-πῶ ν τῖγε νέ πένεμε, ἀα κῶ νε Νλέεσαασίμῆ ἀτελέ νέ πένεμε, ἀί νε τῶsu ἀσεκονε ἀκό.

¹⁴ Ὀγυ κapi γε ν σέε ρε Ἀλεκισαντιρι γε μεwai κόπε νέ πῖνειλε. Ὀπίμα γεε γέ λῆ κuu ννί νέ ν wa u ἡέελε. ¹⁵ Πῶς τῖcuruu, ἀ νε μερὸς κίρε u τῖ, ἀί λῖκα νnya, u ρῖνμῶς πύλε uu μμῆ ννεί κari ν σῖμισὶ κῶσε.

¹⁶ Κευῶα φοὶ κapi νέ ν τῦἡαane ὑκα ὑu νέ λῆ, πῖννεί κapi κενέπῖρε ἰε. Ἰλέεσαα ὑu κape πῖμεwai με πῖ κορί. ¹⁷ Ὀπίμα γε κενέπῖρε νυερελε uu ἴναηε νέ ἡε ἀμ fe ἀμ ὑνσίμῆ γῶς μpurι sane πικό ννεί ἀπὶ κόμ, uu κῶ κῦκῖναά νηῶ-ἰ νέ ἰεσε. ¹⁸ Ὀπίμα γέ λικόπε ννεί-ἰ νέ ἰεσε uu μεγῖκόγῖκὶ τῖγεσε ἀμ Ἰλέεσαα ἰγῶπῖ-ἰ ἰoni. Ὀμεγῶπὶ μεκέ ν ταῶλῆ νήπα πῖγυει-πῶ! Ἀμί.

Ἰγῶἡα τῶρῶ

¹⁹ Ἀ Πῖρισῖλι νε Ἀκῖλασι νέ γῶάσι ἀα κῶ Ὀnesifῶς κευῶ νέ γῶάσι. ²⁰ Εrasiti γε Κορέντι-ἰ μέsunλε, ἀμ Τοροφῖμ Μῖλετι-πῶ γῶπῶ ρε ἀί u ἰάάρῦ νnya. ²¹ Ἀ ρῖνμῶς πύ ἀά weρι νnyῖγε πῖμα κumῦἡῆ κυκέ κελene tu. Εpulusi νε Πutensi νε Λῖνusi νε Κulootiya νε πῖμῶρεσῶ τῶρῶ ννεί γε πῶ γῶἡααρῶ.

²² Ἰλέεσαα υκέ κεπῶπῖρε ν we! Ὀπίμα υκέ ἰπεελέε νό νyῖσε! Ἀμί.

Títelē ke Pōoli uu Tiiti n wói

Lelee rítelē ntí kémee ní we

Tiiti ye pēe Kirisi ukó le yee úu Pisuiifi mpuri kémee n léeri. U pēe Pōoli ukεicó le. U pēe meγá náásile kumúnjé kpe-i kaí pēe Pōoli ne Korenti pikó icápine kecōpe n caai. Míni kepáapáá ketē kapi ye n sée re Kirεeti-i kuú pēe kumúnjé kpe-i ke Pōoli uu rítelē ntí u n wóipō we. Kei kuú pēe Uléécaā icápine yee kei ní we léni, in ne imecire nyóonsente.

Ifaaci iyē mekériine ye mmé:

1. Pōoli ye méwee sōne kai m pise re Uléécaā icápine piwéése piké m má Tiiti léise (1:5-16).
2. U kō lē ke u ne pisoi anai mpehē mpehē nyee icápine kémee ní we api yé n tone kecáá icélaa u pa: piwéése ne pinósi ne pitisi nanje-nanje ne pilási (2:1-15).
3. Utume Pōoli ye pisoi ημόópúselē te piké isoi fale iyē ke Yeesu Kirisi uu Kirisi pikó n he n le (3:1-11).

Iyáhaa

¹ Nē Pōoli, Uléécaā ukεikó ne Yeesu Kirisi utume, née rítelē ntí wólu.

Pi pikei né rimúise re ké pē ke Uléécaā uu n wée piyómeyáhaa tā am kō piróyómeyáhaa aseí pi cereise piké ne kefa tene api nfáa teneciré yénu. ² Mpá yo liké kelene n kóri, Uléécaā ye pēe rinóo yekei re u unfaasone ró hene. Uléécaā úu kō unóome. ³ Ke likumúnjé aku n tu, uu n nyíse unsímé kuu né rimúise kémee. Nsímé mmē kam kō nní kónúsēlē yare lē ke Uróyulale Uléécaā uu m pise.

⁴ Tiiti kenépipi sei, nfatene mee ró m pénelē kémee kam títelē ntí pó wóipō. Sáa Uléécaā ne Uróyulale Kirisi Yeesu piké ípeeléé pó nyíse api kō nkíninje pó he.

Pikei pē ke Tiiti uu n wai Kirεeti-pō

⁵ Ne Kirεeti-pō pó týele re a lelee piwai n tiselē pinyóonse tenese aa mpá kuyu kúye-i Uléécaā icápine piwéése tonsente yare kam pó m pise. ⁶ Li pise re Uléécaā icápine uwéése uké usoi uyē kápi ne ncaai níka nyu. Li pise re uké unósi use ula. Li kō pise re usiwā síké nfatene m má, ápi kape kō méwoo méwoo mewai ne si n wóhōsi, ási kape kō iháikuse m má. ⁷ Uléécaā pikei ke uyee Uléécaā icápine kecáá ní pailē uu múílē. Lē nnya kái ne menyíne we re piké ncaai nnyine ukεcáá yé. Ai pise re uké utelewélaa née uké kuwói m má née uké útaniré née uyee mekópe kewóo n wéési. ⁸ Li pise re uké pisoi kusáne yósi nsōne uu ye lisōne n wai. Li pise re uké mewéesesōhō m má un aseí tikilē, un Uléécaā tíkilē

ne kefa kese, uu ye kə umecire pitine fe. ⁹ Li pise re uké Uléécaá Nsimé rimúlú yare lē kapi n céesi. Lin lē n wa, u yé fe uu picə céesi ne aseí icélaa. U yé kə fe uu pəpəe mekópe n céesi ncaai pi nyíse.

¹⁰ Likumúnjé re pi kulúí wele, aí ne tósu Pisuífi pəe Yeesu ncee rintíki kunai kémeé. Pi pituciré le pəe písoi n kírāsente ne piiniricélaa. ¹¹ A pi riséése. Síyə ne siriyu kpáráa kapi cókoi, pin lē kái m pise céesi piké ne mekópe siwóó n yé nnya. ¹² Piutare use, Kirəeti ukó yee maa re: Kirəeti pikó ye mesére pinóome le, pi isee kpákpára le, pi pikánkó le pəe piluke ηmanε nfasimé n wai. ¹³ Lē kuu kə nní ní ma ye aseí le. Lē nnya kai pise re a pi cési nsəne piké ne nfatene səne n yé. ¹⁴ Piké kə Pisuífi siwómé ne písoi pəe aseí kepire rińtə isé rin-yá nnya. ¹⁵ Píkperinkpəciré ye nńpá yo nyánile re aí mékperinkpε má. Píkperinkpεkóó ne pəpəe ápi Uléécaá m pakarelē pón n nyáni re nńpá yo ye mékperinkpε mále, ke piməsəhə ne pikemúnjé ake mékperinkpε m póriilenle nnya. ¹⁶ Pi símisile yare pi Uléécaá nyule, amá piməwai áme pəe lē nyíselē. Piməwee ye kuní wele, ápi ye picə ne nfasimé ripéne, ápi ye kə pikei səne pika wa.

2

Icélaa kecire

¹ Amá póké lē kai ne icélaa kecire menyíne ní we céesi. ² A pitisi wéése maa re piké piməcire tí api isoi səne m má pin nfasimé səne má, pin kə keyóme yáási ne kefa kese, pin pisoico nla ne ísuúlu má nsəne.

³ A kə pinósi wéése símisi re piké n səne yare lē kai m pise re Uléécaá písoi piké n səne. Ápi kape iwóhó m má, ápi kape kə pítaniré. Li pise re piké ye písoi nsəne mesəhə rikpá. ⁴ Kei kapi yéé ne pikpérefaa céesi re piké pipila ne pisiwā n la. ⁵ Piké kə ne pi céesi re piké ye piriyu kecáá musí api ye kelene linyine wai, piké kə isoi səne m má, piké piyaləkéi nsəne n wai pin pipila pakarelē, úka úu kape ne Uléécaá nsímé kecáá nkópe níka ní ma nnya.

⁶ Lē cire, nńpá lin íye n we, a ye písoi rinńdópúse re piké ye musí api kelene linyine wai. ⁷ Li pise re pó ticurru póké məwai səne n wai písoi piké yé. Nnóome rín kape ipócélaa-i n we. Ai kape kecáá kecáá ikó. ⁸ A ye anóo kecire nyee áa kúkeηe ní we rihaa pipóláarə piké ne isei n li kápi kerócaá nkópe níka n yé piké ní male nnya.

⁹ A pilási maa re li pise re piké ye pipikeisaa pakare, pin pimela pi wai nńpá yo kémeé. Ai pise re piké ye pinkó kési. ¹⁰ Ai kə pise re piké ye pi yáái. Amá li pise re piké ye nńpá píyei piísoi səne pi nyíse, pin pi tikilē ne kefa kese piké ne nńpá yo-i Uróyulale Uléécaá icélaa riyu waise.

¹¹ Likumúnġe re Uléecaa yee týese ke písoi nnéi api yé te u ípēelée pi nyísele. Kei ke písoi nnéi piyulale api yé fe api léeri. ¹² Uipeelée ye ró nyíse re tóké lēlēe ái Uléecaa ní nyamí ne ketē nté likáipi-káipi kepire ritō ari merócíre ketē kecáá m múlġe tōn aseí tikilē, tōn isoi sōne ke Uléecaa uu ní la le. ¹³ Lē kai m píse re tóké mpōnare keyaa kē m mé ye lē, keyáa kē ke Uróléecaa píima ne Uróyulale, Kirisi Yeesu meyoopi ame nyísenē. ¹⁴ Tó nnya kuu umecire he re uké likópe nnéi anipe-i ró ġmēherēese uu ró pólse umpuri ke uyē uu n te, nké n cáká-cákálē nn kō ne mewai sōne piwai ġmóópulē.

¹⁵ Lē kai m píse re póké céesi ye lē. A ye keyu kóosi aá ne písoi itisi kpáse aa ye kō pincaai pi nyíse. Kapē riyá unyine uké pó lómiise.

3

Uléecaa písoi mēfine

¹ A Uléecaa písoi léise re ái píse re piké kuyu piwéese ne piyōopi pipakare ye. Li píse re piké pi m pakarelē, piké kō mewai sōne piwai ne n ġmóópulē. ² Api kapē úka nkópe n símisi, piké isoi niġe-niġe m má, pi ne picō piké meséere n láárúne, api nípa úye ne isoi sōne n le. ³ Tó ticuruu ári pēe nyu karí ne wai. Tō pēe kupakareciré mále, tō pēe ncée pōle. Lirókáipi-káipi ne merópōla ye pēe ilási ró tónselenle tōn tikpákárá ne kufatoi má. Ari pēe nyamí. Tō pēe picō ipuri yulule, pē pin kō irókó yúlu. ⁴ Amá kumúnġe kpe-i ke Uróyulale Uléecaa uu kusoi ró n wa uu kō unla sisoipipi nyíse, ⁵ u ró yóriyele, ái re kari mewai kecire n wa nnya, amá kuu íwe ró n tē nnya. Nfáasōne nnaġe kuú ne míni piwole ritiki uú ne tiróyu lōlu re Nfáasōne nké týese tóké isoi fale yē ari kō mēfine conse. ⁶ Likumúnġe re Uléecaa ye ne Uróyulale Yeesu Kirisi ritikile uú ne Nfáasōne ró he yare u kerócáá n kōnule. ⁷ Uipeelée iké ne tó ripólse aseí pite Uléecaa keyu-i, ari pēe fe ari nfáa teneciré kari m mé yenu. ⁸ Nsímēsei ye mu. Ne la re a nsímé mmú pisímé riġmóópúse, pēpēe ne Uléecaa kēfa n tene piké ne mewai sōne piwai keyu mahā rísōne. Lēlēe ní nyamí, lin yé kō sisoipipi yoriye ye lē. ⁹ Amá a inírikenene ne pikúlā akēentelé nkó ne pitele ne Moisi isé kecáá pipasaine kaase. Lē nnéi ái ye yoriye, ái kō ríyu ríka má. ¹⁰ A ye ne uyēe Uléecaa icápine-i písoi n cēġse cési yare mēpehē meté. Liute unsá lē memáá n kō, aá ne u tōlu. ¹¹ Ai líka nnya, pō nyule rísōne re usoi un lē n we, li nyíselenle re u ncée kecire pitíki yele, akópe nyē kuu kō n wai an nyíselē te u umecire akópe palenle.

Icélaa tōrō

¹² Nen píyei Aritemasi née Tisiiki kepómee n tumpō, a riġmóópúme aá weri aa Nikopolisi-i né lēeri, likumúnġe re ne

rihó re kei kam nnyiye píima kumúnjé tonene. ¹³ A isé unyuwe Senasi ne Apoloosi kecáá ripáí nsone líka ái kape pi ripáí kumúnjé kpe-i kapi pincee n tósu. ¹⁴ Li pise re pirókó ricurru piké mewai sone piwai pinla ne pinnan̄e tã, n̄pá píyei lin ye úye meyíkíyiki rincón̄, api liute yoriye, ápi kape méwoo n we.

¹⁵ Pẽ nnéi pee kenémee ní we ye piyáhaa nó páaip̄. A pepe Kirisi ne kefa n tenel̄e pin k̄o pirósáne yáási.

Ulééca uké nónnénéí ípeelée nyíse!

¹² Ne pó u pesepole. Ne u lalɛ yarɛ tinécúruu. ¹³ Né pee n la re ké kumúnjé nkú-i kam nní Nsimé Kεcire nnya akpanii kέmεε ní we kenékúrí u riyá uké né n léni yarɛ kaa yé pee né ní lě mεcɔ. ¹⁴ Amá ám la ké linyine wa lee ái ne pó n sá. Ai pise re ké ne rínanɛ lisone nní pó waise, amá ne la re liké mepóla kέmεé kaá ne wa.

¹⁵ In n la, Onesim ye ne kumúnjé kunyine nkáripí pó ripasale re uké ha peeme noké pee n we ne mpa píyei-pɔ. ¹⁶ Úu kɔ neni nkpeni mesame ulási. U ulási fele. U neni umárecɔ lala kεcire le. Meyíkíyiki kam u la. Pó ticurruu yé kɔ u n la ai tósu né, te u kesoipipi le un kɔ Upiima kupéneɔ kέmεε upómárecɔ nnya.

¹⁷ In te pɔ né nyáni re ne upósáne le, a kusáne u yási yarɛ tinécúruu kaa yósu. ¹⁸ Mpa un ne pó m púnne née riwóme rinyine kuú ne pó má, a kpisi aa waise re née riwóme tē ne pó má. ¹⁹ Né Pɔli, née rinécúruu rítelé ntí wói: Ne re né pó hééle. Am la ké pó símisi re pɔ ne kɔ ne né tiwóme mále. Lεlee nní ripócúruu nfaa kaa n yé. ²⁰ Hói unémárecɔ, a Upiima nnya ηmurei aa pikei mpí né wai. A Kirisi kupéneɔ kέmεε rinékínj ninjukuse.

²¹ Ne tálɛ te pó lɛ kam pó m pise wa nnya kam títelé ntí pó wólu. Ticurruu pó wa ai lɛ tósu. ²² Ne kɔ re a kulee né wéési. Ne tálɛ te Uléecaa yé nónéyáhaa kɔ, am ncée yenu am nókenéméé hapɔ.

Iyáhaa tɔrɔ

²³ Tó ne unékεicɔ Epafiraasi, tó kesé Kirisi Yeesu nnya kukpaniilee-i ní we ye pó yáasi. ²⁴ Pinékεicɔ Mariki ne Arisitariki ne Temaasi ne Luki pɔ ne kɔ pó yáasi.

²⁵ Urópíima Yeesu Kirisi uké ípeeléé nó nyíse.

Títelé kapi Epiireeye n wói

Lelee ritelé ntí kémee ní we

Uyee ritelé ntí n wói ne pē kuu ri n wói nkó nka rín tikeméé we. In n la, li yé Italií ketē-pō kapi ritelé ntí pááime. Pisuífi pee Kirisi pikó m pansé pin kō Nléécaasimé ritelé nyu ke úteléwōle nkó uu ri wōlu. Kirisi pikó pē kuu nní ní wōlu apōo ye caailenle, picō ricuruu pin la piké nfatene kepire ritō. Uyee ritelé ntí ní wói ye ri wōile re uké Kirisi ne umewai pi nyíse uké ne ikari pi rikpáse piké nfatene kéméé tasi. Títelé ntí ye símisi re Yeesu Kirisi yee tíyese ke písoi api Uléécaá céri (1:1-3). Lē nnya ke Yeesu uu mpa yo fe.

Ifaaci iyē mekeriine ye mmé:

1. Kirisi ye mpa yo fele áí kumúnjé má (1:4-10:18): U antepuyé fele áí kumúnjé má (1:1-3) U pilécaatumé fele áí kumúnjé má (1:4-2:18) U pikpure fele áí kumúnjé má (3:1-4:13) Kuu nní Nkóméine Fale kémee Uléécaá usina nnya, u Nkóméine Kpure pisina fele áí kumúnjé má (4:14-7:28) U kō pee mekee Isirayeli pikó inyóonse fele áí kumúnjé má (8:1-10:18)
2. Li pise re písoi piké nfatene kémee n sōne (10:19-13:25): Úteléwōle ye písoi nmóópúselenle re piké nfatene kéméé n sōne (10:19-39). Pēpē pee Nkóméine Kpure kémee nfatene m má isoi kai nté nyíselē (11). Li pise re písoi piké Yeesu Kirisi inípee n tapaalē (12:1-11). Lē ke písoi api yé n sōne ne lē kapi yé pimécire m múlilē nkó (12:12-13:19). Tinó sōne pitikise ne iyáhaa (13:20-25).

Uléécaá ye Ukepípi ne ritiki uú ne nsmé písoi símisi

¹ Uléécaá ye pee háí mekee-me ne antepuyé ritikile uú ne méwee mpehē mpehē kémee nsímé pirósáayaha meséere símisi. ² Ukepípi kuu ne siyáa tōrōo nsí kémee ritiki uú ne ró símisi. Uyē kuu kō ne ritiki uú ne mpa yo wai. Lē nnya kuu kō u wée uu mpa yo uanipe-i wai re uké n te. ³ Uléécaá Kepípi kéméé ke Uléécaá meyoopi ame léemelē lin télu. Kēkee meyíkíyiki lē ke Uléécaá uu ní we nyíselē. Kēkee kensímé mee rínanje m má ne ketē nnéí múlilē mpa yo lin ne meséere we. Kake písoi akópe piheere ní masí, ake péé ha keyómēcaá-pō uyee n-yóopinaje píima m má kuluke-luke-mē kényukóstone-i tone.

Uléécaá Kepípi ye pilécaatumé ríyu fele

⁴ Uléécaá Kepípi ye pilécaatumé nnéí ríyu fele. Lē nnya kuu rinyíri tee pinnéí akó meyá n fe ke he. ⁵ Pikecōpe úye kuu ketume maalē te:

Ɔ Kεnépipi lε,
kaí ne neni n kpisi, née pó mári? Píkεcεpe úye kuu ketume
símaalē uú ne maa re:

Née yé ha Uusaa

uyē uké kó Kεnépipi? ⁶ Amá kumúnjé kpe-i ke Uléécaa uú pεε
Ukεpipi foí ketē kecáá ní tumme, u pεé maa re:

Piléécaatumε nnéí piké riwula piké ke yáási. ⁷ U pεε
piléécaatumε pó nkó maa re:

Uléécaa ye piléécaatumε pansesele kuyó

uu upikeikó waise yare inalempi. ⁸ Amá u Ukεpipi pó nkó maa
re:

Hóí Uléécaa, tipóyóopitū ne wele ne nípa píyeyi-pó.

Ɔ asei pansesele kupóyóopinaapi.

⁹ Ɔ lelee asei m má lale, pón mewai kópe kesu.

Hóí Uléécaa, lē nnya ke né Upóléécaa am pó wée

am mpóonare mekpó ripóyu kecáá kóoni *

am kó pipósácó kecεpe pó wée. ¹⁰ Uu kó kpá re:

Pó Upiima, póo hái kékoraane-me ketē wa

aa kó ne apónipe cire keyómecaa yóóni.

¹¹ Lē nnéí ye tenene tóké li paa.

Amá mesére ke póo yé n we.

Ketē ne keyómecaa ye kpurunine kóti-kóti yare melape.

¹² Pó kam aa li pílesi yare kapi ye kutúkanka caacaa m pílesi
meccó.

Pó kam aa pi conse yare kapi ye ketúkanka n conse meccó.

Amá mesére ke póo yé mese mmé n we.

Mpófáa anmē áa yé kutene wa. ¹³ Uléécaatumε úye kecire kuu
ketume maalē te:

A kunéluke-luke-mē kényukótonε-i tone.

Liké ha ne tu pεé uye-i kam yé pipóláaró kepónyále-i rinwúlase.

¹⁴ Piléécaatumε ye yo le? Pi ifáa inyine le yee Uléécaa
pikéi n wai. U pi tummele re piké pē ayu kai yé ní ló lē.

2

¹ Lē nnya kai pise re tóké meyansei mmē kari n kó ne kutu
n colē, ári kapε ne ncée m pó nnya. ² Nsímé ke Uléécaa uú ne
piléécaatumε nnóo n símisi ye mpikéi wale. Nkó yee úu kutu n
tirícó née úu m m pakare, ye akpanii nyee ne u n sá yénle. ³ In
lē, íye kari yé fe ari ηméherεε, in te ári ní-yulalesimé píima mmú

kpísi tóké waise linyine? Upiima ricurruu yee ní-yulalesimé mmē
písímé kóraane, pepεε n kó un símisi api ró maa re asei ye nye.

⁴ Uléécaa póo kó mewaisaηa ne mewai píima mpehē mpehē
wapisi uú ne nyíse re lē kapi ní ma ye asei le. Uu kó Unfaasone
liheεheε pi hōne yare kuu ní la uú ne lē pi símisi.

* 1:9 Luki 7:46

Uyee ye sisoipipi ayu n lo

⁵ Asei kecáá, áí pilécaatumε ke Ulécaá uu ketē keε masi kepire n weme pa re piké kekecáá m paílē. Kensímé kari nní we tōn símisi. ⁶ Amá unyine ye Nlécaasimé kelō kenyine-i maa re: Yo kapi ye sée re usoi póké ne ukecáá n léise?

Yo kapi ye sée re kesoi-pipi póké ne kekecáá m paílē?

⁷ Pō u wale aa tíyese un ituje keru inyine kémee pilécaatumε metene we nkáripí.

Pō ripóyōpikōn u rikipisele aa ríyu u waise.

[Pō u tonsese re uké lē kaa n wa kecáá m paílē.]

⁸ Pō mǐpá yo uanipe-i wale.

Ulécaá yé mǐpá yo uanipe-i n wailē, líka mpuri áí kō we kúu uanipe-i m múlē. Mǐpá ne lē, ári kahanε n yē te pi mǐpá yo uanipe-i wa. ⁹ Amá tō nképni yénle re Yeesu ke Ulécaá uu ituje keru inyine kémee n tíyese un pilécaatumε metene we ye nképni riyōpikōn tikipile uu kō ríyu yenu, nkpō kuú ne íwe n li uú ne kpi nnya. Kefa ke Ulécaá uú ne u n fénne nnya kuu lē písoi nnéi ríyu kecáá kpu.

¹⁰ Asei kecáá, Ulécaá yee mǐpá yo wa lin uanipe-i we. U kō la re sisoipipi kulú síké uiyōpí kémee lompo. Kai nní re Yeesu yee ye siriyu lō nnya, li ne risá re Ulécaá uké íwe u lukaise uké n nyamí ne kétō-pō uké ne sisoipipi kulú uiyōpí kémee n hapō nnya.

¹¹ Uyē Yeesu yee ye písoi akópe n heere ne pē akópe kuu n heere ye usáa use pikó le. Lē nnya kái ísei u we uké pi sée re upimarecō.

¹² Ticuruu u Ulécaá maa re:

Hóí Ulécaá! Né ripónyíri pinémárecō símisi.

Né piicápine kémee pō pakarente. ¹³ Uu kō pimáa kpá re:

Né Ulécaá ne ritá.

Uu kō kpá re:

Née nkó nté ne siwá sē ke Ulécaá uu né mǐ pa.

¹⁴ Siwá see sisoipipi le ne isoipinε ne mesoinye. Lē nnya ke Yeesu pō kō isoipinε ne mesoinye kpísi uu pimécō umecire pansese kesoi-pipi, uu kpi uú ne unkpō mmē Setani yee nkpō nnahe m múlē tékéé. ¹⁵ Lē kuú ne pepeε pee nkpō iwame nnya piisoi nnéi kémee ilási n tú akpanii tō. ¹⁶ Asei kecáá, áí pilécaatumε kuu pilé ka, amá Apiraham sipirē kuu pilé ka. ¹⁷ Lē nnya kai pise re uké meyíkíyiki ne upimarecō menyine n we. Lē kuu wa uú ne panse Ulécaá usina yee ye íwe n té un kō Ulécaá pikéi ne aseí wai re Ulécaá uké ne písoi akópe n sárei nnya. ¹⁸ Li uricuruu peikele uu íwe le. Lē nnya kuu yé kō fe uu pē kai umecō m peikeε pin íwe le come.

3

Yeesu ye Moisi fele

¹ Lē nnya pinémáreco, n̄ ne Uléecaa yee nó n sée pikó le. Lē nnya, ani Yeesu n nyáni. Uyē kari nyu re utume ne Uléecaa usina. Uyee nfatene nsímé kari n yóólē. ² Pi Moisi kecáá wói re: Moisi ye pee Uléecaa keyo nnéi kémee aseí ute le. Limeco ke Yeesu p̄o k̄o pee Uléecaa kémee aseí ute, uu u pansese usina. ³ Nkó yee k̄eyo m m̄s̄ ye ríyu mále ai k̄eyo k̄e feriyē. Lē nnya ke Yeesu uu ríyu yē ai Moisi rikó feriyē. ⁴ Unyine yee ye k̄eyo m̄s̄. Amá Uléecaa yee ye n̄pá yo m̄s̄. ⁵ Moisi ye pee Uléecaa keyo pikó nnéi kec̄ape ukeikó ne aseí ute le yee yé mm̄e ke Uléecaa uu ní maane kecáá ní símisi. ⁶ Amá Kirisi p̄s̄ ne Kepipi le kee Uléecaa pikó kecáá ní paílē n̄s̄one. Lē kémee kuu aseí ute. T̄o nní lē ukeyo pikó, in te ári iwame má, t̄on k̄o tálē in k̄o ró láárú.

Uléecaa pikó yé kam api wénte

⁷ Lē nnya ke Uléecaa Nfaas̄one n̄h̄ maa re:

N̄on neni keyaa nké urin̄o n k̄o,

⁸ áni kape n̄oanék̄in̄ takaase yare kumún̄jé kpe-i ke n̄opinésáayaha apí pee u n k̄esi api k̄o kucesi kóima-i u peikee meco.

⁹ Likumún̄jé kpe-i ke n̄opinésáayaha api rin̄o né wéesi api kucesi kóima kémee né peikee.

Pin k̄o ne pik̄ei p̄e kam āhm̄e af̄eena kémee n wa yē.

¹⁰ Lē nnya kam̄ p̄eé ne kunai kpe pikó w̄oosi am te pi pikemún̄jé kémee p̄olule, apí nnéc̄ee nyu.

¹¹ Kei kai kuw̄oi né wa am wéeri re aseí kecáá, apí p̄ikai kewénte k̄e kam n yekeilē kémee lonine.

¹² Lē nnya, ani n̄omenéc̄ire t̄i, pimáreco, ái kape wa re nó unyine ye rik̄in̄ k̄ope má úu ye k̄o Uléecaa pakare, ai tíyese uú ne Uléecaa yee nfáa n te kepire t̄o. ¹³ Lē nnya, ani ikari n kp̄ariisene n̄pá keyáa k̄eye kapi yé n fe api séi re: Neni kekó, akópe áa kape ne n̄okenéc̄ope úka rint̄ik̄í urik̄in̄ tiké tákasi nnya. ¹⁴ Asei kecáá, in te t̄o nfatene kari hái kékoraane-me m má n̄s̄one múílē ne keyáa t̄or̄o-p̄o, t̄o ne Kirisi ye pee lē p̄enelenle t̄on ne we.

¹⁵ Li w̄oalalē te:

N̄on neni keyaa nké urin̄o n k̄o, áni kape n̄oanék̄in̄ takaase yare kumún̄jé kpe-i ke n̄opinésáayaha apí pee u n k̄esi api kucesi kóima-i u peikee meco. ¹⁶ Píye pee Uléecaa rin̄o k̄o apí k̄o pee rin̄o u wéesi? Píye pic̄o, insá p̄e nnéi ke Moisi uú ne Esipiti ket̄e-p̄o n léeme? ¹⁷ Píye ke Uléecaa uú ne w̄oosi āhm̄e af̄eena? Píye pic̄o, insá pep̄ee akópe n wa apí kucesi kóima-i kp̄ín̄i? ¹⁸ Píye kuú ne wéeri re: Asei kecáá, apí p̄ikai kewénte k̄e kam n yekeilē kémee lonine? Píye pic̄o, insá pep̄ee kupakareciré u n nyíse. ¹⁹ Lē nnya, t̄o yē te nfatene k̄api m má nnya k̄api fe piké kewénte ke-i lomp̄o.

4

¹ Uléécaá ye piyekei masile re u yé tíyese ari kewénte kē kuu ró n yekeilē kēmee lompō. Lē nnya, aní nómenécíre tí r̄sone, ái kapē wa re li nó unyine púnēise uu pilompō p̄one. ² Pi Nsímé Kēcire ró símisile yarē kapí p̄e pirók̄pure n símisi mecō. Amá nsímé mmē kapí n kō r̄n líka pi yoriye. P̄epe p̄e n n kō ápi ne kefa n tene. ³ Tó mpí t̄o nni ne nsímé mmē kefa n tene, t̄ó ne kewénte kē kēmee lonine. Uléécaá ye kekecáá ma re:

Li kuwóí né wale am wéeri re aseí kecáá,
 ápi píkaí kewénte kē kam n yekeilē kēmee lonine. Uléécaá pikei
 ye kō p̄e hái ketē kekoraane-me tenelenle uu kō p̄é ne lē
 male. ⁴ U kelō Nléécaasimé kēmee keyáa sééi-sééi nkó ma re:

Ke Uléécaá uu upikei nnéi m̄ masí,
 uu p̄e keyáa sééi-sééi tunjé wénte. ⁵ Li kō kelō ke-i wólaalē te:
 Asei kecáá, ápi píkaí kewénte kē kam n yekeilē kēmee lonine.

⁶ P̄epe p̄e mefoí Nsímé Kēcire n kō ápi ne kefa n tene.
 Lē nnya kápi kewénte ke Uléécaá uu n yekeilē kēmee
 lompō. Picō yé nkp̄eni fe api kekemee lompō. ⁷ Lē nnya ke
 Uléécaá uu kō keyáa féé piyekei rikpá uu ke séi re “Neni”.
 K̄epire-pō kuu p̄e limemáá ne Tafiti ritiki uú ne male yarē
 kari kelō pikóme m̄ masí re:

N̄on neni keyaa nké Uléécaá rin̄o n kō,
 áni kapē n̄oanékin̄ takaase.

⁸ Asei kecáá, Yosuwee un p̄é ne kewénte ke-i pisoí n lompō,
 Uléécaá úu yé p̄e kō keyáa féé kecō nsímé n símisi. ⁹ Lē nnya,
 kewénte kenyine ye wele ke Uléécaá pikó ápi n yénune yarē ke
 Uléécaá uu keyáa sééi-sééi ketúnjé n wénte mecō. ¹⁰ Nkó yee
 kewénte ke-i n lompō ye wéntene. U yé kam uu wénte yarē
 ke Uléécaá uu n wénte mecō. ¹¹ Lē nnya, t̄oké ne kewénte ke-
 i pilone n ȳone. Ari kapē tíye t̄ó unyine uké kupakarecírē kp̄ē
 kucō nnya loó.

¹² Uléécaá rin̄o ye nfáa mále tin kō pikei wai. Ti láárúle ai
 meyele meté ritéhe t̄osu. Ti ye usoi lonle ne uisoi nnéi kemee-pō,
 ari m̄pá yo kóolene, ari kō ak̄oh̄o sitan̄ene ne amekp̄éré kóolene.
 Ti ye kō usoi mela ne usimúnjé c̄erile ari kóolene. ¹³ Líka mpuri
 ái ketē kecáá we ke Uléécaá úu n nyáni. M̄pá yo ye ukeyu-i
 yánaalenle lin nyáni cáí. Uyē kai pise re t̄oké ntónéí, lē kari n
 wa keē.

Yeesu yee Uléécaá usina

¹⁴ Tō Uléécaá usina mále. Uyee nní Uléécaá K̄epipi Yeesu.
 Uyee Uléécaá kekúrí ha. Lē nnya, t̄oké lē karí ne nní kefa u n
 tenelē r̄sone m̄ múílē. ¹⁵ Uléécaá usina uyē kari m̄ má úu usina
 yee úu yé n fe uké tirónárei kēmee ró lē. Amá li menínje m̄pá yo
 kēmee merócō u peikele, uyē úu p̄e akópe áka wa. ¹⁶ Lē nnya,

li pise re tóké kefa keese ne Ulééca riyōōpitū tikō. Kei kuu yé íwe ró tē uu kō ípēelée ró nyíse uu pēe kumúnjé kpe-i kaí ne n sá ró comē.

5

¹ Sisoipipi kecōpe kapi ye nḡpá Ulééca usina úye wée api pikei u pa re uké písoi lihēēhē Ulééca m pasii un kō piayu kecáá ne inyóōnse wai re Ulééca uké piakópe pi sárēi. ² Uricuruu ye kō urinarei cire mále. Lē nnya, u yé fe uu pinyuweciré ne pepēe ye m púnne nkó kóm. ³ Ke uricuruu uu nní rinárei m má nnya kai pise re uké ye uakópe kecáá inyóōnse wa uu kō umpuri pikó akó kecáá wai. ⁴ Úka úu ye umecire ríyu tē waise. Amá Ulééca ye ye usoi sée yare kuu Arō n sée mecō.

⁵ Limēcō, ái Kirisi ye ye umecire ríyu waise uké Ulééca usina. Amá Ulééca ye kumúnjé kunyine-i u maa re:

Póo Kenépipi.

Kaí ne neni rimpá, née upósáa. ⁶ U kō kelō kecō maa re:

Pō Melikisetēeki mecō usína le nḡpá píyēi.

⁷ Ke Kirisi uú pēe ketē nké kecáá ní we, u ye pēe sipupēila ne ménini ne Ulééca yáasile. U pēe Ulééca ne ténile re uyēe yé fe uu nkpō kēmēe u lese. Kuu aseí ne Ulééca n tíkilē nnya, Ulééca pōo kō ne kutu u cō. ⁸ Mḡpá kuu nní Ulééca Kepipi, íwe kuu n li ye ye tíyese kuu ipakare ceri. ⁹ Ulééca ye tíyesele uú n nyamí ne kēto-pō. Lē nnya kuú ne pē nnéi pēe ne kefa u n tenelē piyóriye teneciré ka. ¹⁰ Ulééca ye u wée re uké usína Melikisetēeki mecō.

Písoi piké pimēcire tí, ápi kape nfatene kapi m má fóm

¹¹ Tō likecáá nsímé kulúí mále tóké male. Káni ye mekēe n kō nnya, li ne ró páápúle re tóké liasei nó símisi. ¹² Kei kai nní ní tu, li pēé we yare nóké pēe nkpéni picélaa. Amá li kō pēe hái ne nkpéni-me písele re piké Nléécaasímé kekoraane-me picélaa nó rikpáme. Lē nnya, mēpe kai pise re nóké nyē, ái nkpáni iluke mule-mule kani yé li. ¹³ Nkó ye mēpe n nyeni ye kewá le. Úu kahanē mēwéésēyu mē kēmēe kapi ye lisōne ne líkópe n céri n kō. ¹⁴ Iluke mule-mule ke piwéése pōo ye li. Pē ne menyuwe mále, pin kō lisōne ne líkópe picere kēmēe pelaalē nísone.

6

¹ Lē nnya, tóké Kirisi kecáá icélaa ne kényu n sí, ári kape ikekoraane ke-i ḡmane n we. Tóké icélaa yōsí yare pepēe nfatene kēmēe m pelaalē. Ari la tóké kō kékoraane icélaa kēmēe n we yare nní mēwai mēe áme líka n yóriye piyá ne Ulééca kefa pitene nsímé ² ne píniwolē mpehē mpehē kulúí nsímé ne písoi kecáá anípe pilaa ne pikpōkpō meyíse ne ketúhaaneyaa tōrō kecáá nsímé. ³ Tóké ne kényu n sí. Ulééca un ncée n he, lē kari sónti tóké wa. ⁴ Pinyine ye wele ke Ulééca metéi ame rinkpáii, api

ihεε yeε keyómεcaα-pα n léeri lélé, Nfáasone nn kα pikεmεé we api kα ne piisoi kpure kέmεε pεεpα. ⁵ Pi kα pεε picére masile re Uléεcaα nsímé ye láárúle, api kα kom te keté fale keε n weme ye rínaηε mále. ⁶ Mπά ne lē, api pεε kα Uléεcaα fómni. Lipite pē ápi ye fe piké piakópe kepire pítα rikpá piké isoi conse. Liriyíkí re pi Uléεcaα Kepipi kunapéékα kεcáá pikarii kpálenle pin kα písoi keyu-i keriyu kopu.

⁷ Asei kεcáá, ikónε in kεcαre kenyine kέmεé n cuunkεε, iluke in rísone n wa, li ye pē nnya kapi ke n lum kuláa wale. Uléεcaα yèè ke rikpále. ⁸ Amá in te sinípeleépi ne mεwéé mεε kei le, áke pεε líka yoriye, Uléεcaα yé anó ke wa, api pεε mεse nna ke sé. ⁹ Pinésáne lala kεcire, mπά kari nní n símisi, tα tálē te ncée sone mme-i ke Uléεcaα uu yé nánéyu n lα kani tikilē. ¹⁰ Uléεcaα ye aseí tikilenle un ne túhaane. Uu nómenéwai sone paleine. Uu kα paleine re nα ríla u nyíse ani ríla mmē ne tiki aní ne upikó léni. Nα kα ne wele nαn pi léni. ¹¹ Tα la re mπά nó úye uké lē n ηmóópulé hái ne kέtα-pα, nαké ne lē nnéi kani m mé n yé nnya. ¹² Ari la nαké siká m má, amá ani pepεε Uléεcaα ne kefa n tene pin ne piripα we mεcα n we. Pepεε ye lē ke Uléεcaα uu ne pi m mé uké pi he yē.

Tinó ke Uléεcaα uu n yekei ári méwoo waine

¹³ Ke Uléεcaα uu Apiraham tinó n yekei, u pεε wéerile. Líka ái we leε u n fe kuu yé re u yé lirinyiri séε uu ne wéeri. Lē nnya kuú pεε mεse urinyiri cire séε uu ne wéeri. ¹⁴ U pεε re: Asei kεcáá, né meýá kunípe pα múlukuse, am kα pipópírē kulúí waise. ¹⁵ Apiraham uu mεsei ne uripα n we un lē ke Uléεcaα uu n yekei re u yé u wa mé uu ha ne li ye nu. ¹⁶ Usoi yèè leleε u n fe rinyiri séεle uu ne wéeri ai nyíse re aseí kuu símisi, ncée rín we re piké u kesi. ¹⁷ Uléεcaα ye pεε lalε uké pepεε urinα kuu n yekei m mé rísone nyíse re urinα kuu m ma ári kuonse we. Lē nnya kuu rinó yekei uu kα wéeri uu rikεcáá kpápα. ¹⁸ Mεwai mē keté áme kuonse we. Uléεcaα uu yé fe uké mekemεε nnóme wa. Lē ne tó mpí tα nní ukεmεε kepéké n yé meýá ikari kpáselenle tαn ne rinó kuu n yekei mé. ¹⁹ Lē kari n tálē tαn ne mé ke ntófáa ní ne saulé tαn ne we. Kesáu keε páápúle yare kúninoi kesau keε ku m múílē kun ne rísone nyenu. Kesáu keε kenírípi kapi kelθ sone ne kelθ sone riyíkí kεcαpe rinkéne lurile ake léepα. ²⁰ Kei ke Yeesu uu ne kekpeé tó wa uu tó nnya mefoi lompα uu pεε Melikisetεeki mεcα panse mπά píyei Uléεcaα usina.

7

Melikisetεeki ye uyóopi le un kα Uléεcaα inyóonse uwai

¹ Melikiseteeeki uyee pee Salem uyooɔpi le un ko Uléécaá yee nɔ́pá yo kecáá n tũ inyóɔnse wai. Ke Apiraham uu piyóɔpi piferiye ní masí un kulu, Melikiseteeeki ye ne u risánele uu rinóɔ sone u tikise. ² Apiraham uu pee lē nnéi kuu m má curii awélé kefi, uu kuwélé kuse u pa. Melikiseteeeki aseí nyee nsímései uyooɔpi. U ko pee Salem uyooɔpi le. Liasei re nkíhɔnɔnɔ uyooɔpi. ³ Uu ne usáá, úu ne úni, úu ko kumáre kúka kémee léeri. Api ríka ukemareyaa née unkpó nkó ríka símisi. Uléécaá Kepipi meco kuú we. Uléécaá inyóɔnse uwai lo nɔ́pá píyeyi-pó.

⁴ Ani yē te úu kusa ríyu má! Uyē ke urókpure Apiraham uu lē nnéi kuu atɔpi kémee n kpíikee curii awélé kefi, uu kuwélé kuse u pa. ⁵ Isé ye ncée hele re Lefi kumare pikó pee Uléécaá inyóɔnse n wai piké ye Isirayeli pikó picɔ pise piké pilikó nnéi curii awélé kefi, api kuse pi pa. Pipiyuco kapi lē wai, pin ko ne kesé Apiraham sipirē. ⁶ Melikiseteeeki uyē úu ko pee Lefi kumare ukó, amá Apiraham ye pee ulikó nnéi curii awélé kefi, Melikiseteeeki uu kuse kpísi uu ko pee Apiraham ke Uléécaá uu anóɔ n yekei re u yé linyine u wa, rinóɔ sone tikise. ⁷ Ai céreise re nɔ́pá úye ye nyule re uwéése yee ye usínsá rinóɔ sone ritikise. ⁸ Lefi sipirē see ye awélé kefi kémee kuse n kpísi pó ne sisoipipi le see ye n kpu. Amá Uléécaá Nsímé atelé ye maa re Melikiseteeeki pó ne usoi le yee úu ye n kpu. ⁹ Lefi sipirē ke Isirayeli pikó api ye neni nní nɔ́pá yo curii awélé kefi, asi kuwélé kuse kpísi. Lē nnya, pi yé fe apí maa re Lefi pó ne ko pee Apiraham ne ritikile uú ne ulikó curii awélé kefi, uu kuse pa. ¹⁰ Mɔ́pá kápi pee kahane nní Lefi m mári, u pee Apiraham menyé kémee wele, Apiraham ne Melikiseteeeki apí ne sáne.

¹¹ Uléécaá ye pee Lefi sipirē isína tonsele uu kei ne Isirayeli pikó isé pa, uu pi kúrúrusé. In pee re Lefi sipirē sē ye pee isína tone lin nyaní ne kété-pó, ái yé pee wa re usína féé uké Melikiseteeeki isina icɔ tone. Arɔɔ isina metone meco mee yé péé ne risá. ¹² Pi ye pin kumáre féé kunyine-i usína n tĩ, li pise re isé póóké ko conse. ¹³ Asei kecáá, uyē ke nsímé mmú nrí ne nté ní máne ye mpuri féé ukó le. Mpuri mmē ukó úka úu píkaí isína tonelē uké kenyóɔnse kémee pikei wa. ¹⁴ Yuta pikó mpuri kéméé kapi Urópíima mari. Mɔ́pá úye ye lē nyule. Ke Moisi uú pee pepere ye Uléécaá inyóɔnse n wa nsímé n símisi, úu pee pimpuri kéméé pepere ye inyóɔnse n wa nkó ríka ma.

Usína yee Melikiseteeeki meco ní we

¹⁵ Tó nkpéni nsímé mmē kapi ní ma aseí nsoné konle re usína yee Melikiseteeeki meco ní we ye leemele. ¹⁶ Ai isé ke písoi api n wa yee ncée u he re uké isína tone. Amá nfáa mee rín ye píkaí n nyere nnaɔe kuú ne isína tone. ¹⁷ Li Nléécaasímé kémee ukécáá wólaalē te:

Pɔ nɔ́pá p̄iyeyi-pɔ Melikiseteeeki meɔ usína ɛ. ¹⁸ Isé foí íi p̄é nyam̄ ne iketɔ-pɔ, íi kɔ líka yoriye. L̄ɛ nnya kapi i kpu. ¹⁹ Asei kecáá, Moisi isé íi fe iké Uléécaá inipee-i linyine sɔnukuse ne liketɔ-pɔ. Amá tɔ nkp̄eni ncée sɔne kari yé ne n tál̄ɛ yenle. Ncée sɔne mm̄ɛ ye kɔ tíyesele arí ne meýá Uléécaá kɔ.

²⁰ Limemáá, Yeesu isina ye kɔ ne impeh̄ɛ ɛ. Uléécaá yee símisi uu wéeri kuú ne isína tone. Ai pisína picɔ k̄émee l̄ɛ wa. ²¹ Amá Uléécaá ye Yeesu k̄émee símisile uu wéeri, uu u maa re: Up̄iima úu rinóɔ t̄ɛ mékenɛ má.

Pɔ nɔ́pá p̄iyeyi-pɔ usína ɛ. ²² L̄ɛ nnya ke Yeesu uu pansɛ nkóm̄eine fale mee nfoí n fe umúl̄ɛ.

²³ Ai kɔ yá, pisína picɔ p̄ɔ ne p̄ee kulúí wele re nkp̄ɔ ín yé tíye piké meséɛ isína n t̄ú nnya. ²⁴ Amá Yeesu p̄ɔ ne meséɛ wele. L̄ɛ nnya, isína kuu n t̄ú íi unyine ucɔ kúpa we. ²⁵ L̄ɛ nnya kuu yé fe uu p̄epeɛ ye ne u rintíki apí ne Uléécaá k̄émee sí ayu meýíkíyiki l̄olu. Kuu nní meséɛ nfáa m má nnya, u yé fe uu pikécáá Uléécaá n welu.

²⁶ Usína uȳɛ mpuri kaí ne sá re tóké m má, úu mékperinkpe p̄óriil̄ɛ, úu ncaai n̄ka wa, úu akópe áka wa, u ne pikópekɔ́ apí líka p̄enel̄ɛ. Uléécaá ye ketone cáca k̄ee sicɔ n fe kecáá u t̄onsele. ²⁷ Ai pise re uȳɛ uké ye pisína picɔ meɔ nɔ́pá keyáa k̄eye uakópe cire kecáá inyóɔnse wa uu p̄ee l̄ɛ memáá kuyu pikó akó kecáá wai. Mecíren̄ɛ kuu inyóɔnse iȳɛ wa uu másu, p̄é uye-i kuú p̄ee umecire n kp̄isi uu pisoí akópe nnya he. ²⁸ P̄ɛ ke Moisi isé íi isína n tónse ye p̄ee pisoí picɔ meɔ ntóh̄o mále. Amá rinóɔ t̄ɛ ke Uléécaá uu isé iȳɛ kep̄ire ní ma uu wéeri ye Ukep̄ipi k̄ee ní nyam̄ ne k̄etɔ-pɔ isína t̄onsele hái ne nɔ́pá p̄iyeyi-pɔ.

8

Yeesu yee Uróléécaá usina

¹ Nsímé mm̄ɛ kari pisímé ní la kefirírí ye nkp̄eni nké: Tɔ Usína mále yee keyóm̄ecaa-pɔ Uléécaá yee n̄nanɛ nnéí n te riyɔ́pit̄ú kuluke-luke-m̄é k̄eyukɔ́stone-i n t̄ú. ² Uyee kunyóɔnsecánj̄í k̄éméé kelɔ sɔne riyíkí-i isína p̄ikei wai. Ai kesoīp̄ipi k̄ee kucánj̄í kp̄ɛ wa, amá kucánj̄í yíkíyiki ye ku ke Up̄iima uu n wa.

³ Asei kecáá, nɔ́pá usína úye p̄ikei p̄ee uké ye lih̄eeheɛ ne l̄ɛ kapí ne n nyóɔnse Uléécaá pa. L̄ɛ nnya kai pise re Yeesu p̄óoké kɔ linyine ne hapɔ uké he. ⁴ Un p̄ee ket̄ɛ nté n we, úu yé p̄ee fe ricuruu uké isína tone. P̄isoí p̄ee isé kecáá isína p̄ikei n wai ye piwée máálenle. ⁵ P̄ikei p̄ɛ kapi kei n wai ye lelee keyóm̄ecaa-pɔ meýíkíyiki ní we iȳiraane ɛ lin kɔ likum̄írí. Pi waille yare p̄é uye-i ke Uléécaá uu p̄ee Moisi n nyíse l̄ɛ kuu yé kucánj̄í n wa meɔ. U p̄ee u maa re:

A ripaí, aa pikei pē wai yare kam nní riyópe kecáá pó n nyíse meɔ. ⁶ Amá Yeesu isina kuu n tū ye ketē kecáá pikó ikó fele. Uyee tíyeselē ke Uléecaa uú ne nkóméine yíkíyiki pisoí sée un kó pikeɔpe nsímé nyóonse. Lē ke Uléecaa uu n yekei re uké nkóméine mmē keɔpe wa ye fele.

⁷ Asei kecáá, nkóméine foí nn péé n nyamí ne kété-pə, áí yé pee nkpáni pise re piké kó melírū pikóméine rikpá. ⁸ Uléecaa ye péé ne upikó césile kuú ne maa re:

Né Upíima, ne maa re siyáa ye weme,
kam yé ne nkóméine fale ne Isirayeli pikó
ne Yuta pikó n sée.

⁹ Nkóméine mmē rín wene yare mmē kamí ne pipisaa n sée keyáa kē kam kunípe pi n tí amí ne Esipiti keteni-i pi lese. Upíima uu kó kpá re:

Ke piricuruu ápi n fe piké nkóméine mmē kecáá rí sóne nnya
ke né am kó ne kutu pi ricɔ.

¹⁰ Ani nyánii, nkóméine mmē kamí ne Isirayeli pikó n séine siyáa sē kepire ye mmú:

Né inésé pikemúnjé kémee wa,
am kó pisifa kémee i wolu.

Am pee piuleecaa,
api pee pansé pinékó.

¹¹ Piuka úu yé pee uuyucɔ céési.

Piuka úu yé kó uumareɔ símisi re:

A Upíima ceri!

Asei kecáá, pinnéí yé né céri.

Kai n kpísi pikeɔpe kewá sínsápi hái ne uwéése kéméé-pə.

¹² Liriyíkí re ne sóntile ké pincaai pi sárei,

ám yé kó lē kapí ne né m púnne léisente.

¹³ Ke Uléecaa uu nní nkóméine mmú n sée re nfále, li nyíse re nfoí mmē ne pikpurū masile. Yo in n kpurū, linkó nn n tene, li wele lin tósu.

9

Ketē nté ne keyómecaa-pə piyomeyáhaa

¹ Nkóméine foí pó ne kó pee inyékii mále kapi ye n wa apí ne ketē nté Uléecaa Keyə kémee u yáási. ² Pi pee kunyóonsecañí kariile api ku kéne meté. Kelō foí kapi ye sée re kelō sone. Kei ke sífiráa ketəsi ne kutaapili ne akpónó kapi Uléecaa n he aá we. ³ Kenírípi lírū kepire ke kelō keɔ aké we api ye kē séi re kelō sone riyíkí. ⁴ Kei ke wura ketunipi ke-i kapi ye tulaali n ηmaasi aké péé we ne nkóméine kutakai kpee kunnéí wura m póriilē. Kukeméé ke wura kulū kunyine akú péé we. Arəo kunaapi kpee pee n felesí ne nkóméine akpáncúkú ye kó pee kpē kéméé wele. Nkóméine arəo nyee pee akpáncúkú nyē kecáá

wólaalē. ⁵ Nkómēine kutakai kpē kecáa kapi piléécaatume pē ye m' merí amíri serí api nyeresē, lin nyíselē tē kei ke Ulééca uú we. Piamérí amíri ye pē kutákai iwúkí yárilēnle. Ai nkpéni kari yé mmē símisi nē nketō-pō.

⁶ Kapi lē n'pá yo n nyóonsente api yikikee, pēpē ye Ulééca inyóonse n wa api ye pē n'pá keyáa kéye kunyóonseacání kelō foí kēmee lompo api inyóonse wai. ⁷ Amá Ulééca Usina mecire yē ye kuñmē kēmee mese kóló kelō lírú kēmee lompo uu inyóonse wai. Isee kuú nē uricuruu akópe kecáa n nyóonse menye nē iyē kuú nē kuyu pikó akópe kapi n wa ápi la kecáa n nyóonse menye kuu ye nē kei lompo. ⁸ Lē ke Nfáasone n'í nē nyíse rē ke kunyóonseacání kelō foí ake kō nē n'í piwée n kpálē nnya, úka úu yé fe uké kelō sōne riyíki-i lompo. ⁹ Kumúnjé nkú kēmeé kari n'í nē we kumíri kai lē nyíse. Liasei rē lihēhēe kapi Ulééca m pásii nē isee kapi nē n nyóonsente ái ye fe liké pēpē lē n wai simúnjé kēmee nyíse rē pi Ulééca inipēe-i nyamle nē kētō-pō. ¹⁰ Lē nnéi ye sisoipipi ricuruu isé le yē iluke nē píta nē piniwole ke usoi uu ye nē uakópe n hēere kēmee n'í we. Isé iyēe pē n'nanje mále hái nē kumúnjé kpēi-pō ke Ulééca uu n'pá yo n conse.

¹¹ Amá Kirisi p'ó nē Ulééca Usina le yē n'ka uké memá mee n weme r'ó nyíse. U kunyóonseacání kunyine kēmee lompo le kpēe ríyu píima m má kun kō nyaní nē kuketō-pō. Ai písoi pē ku kari. Lēle rē áku ketē nté kukó. ¹² Mecireníne ke Kirisi uu kelō sōne riyíki-i lompo. Ai apoila nē ináa menye kuú nē lompo, amá uricuruu menye kuu hē uú nē hái nē n'pá píyei-pō tiróyu lōlu. ¹³ Pi ye apoila nē anáala menye kpísile apí nē kunáayaha kapi n tóroise nfurō péne apí nē usoi yē mékperinkpe m p'óriilē nínesi, uipíne ii funi. ¹⁴ In mesei lē, Kirisi menye p'ó ye n'nanje máne ai lē t'osu. Nfáa teneciré mee tíyese kuu umecire kpísi uu Ulééca hē yare inyóonseese yē ii ncaai n'ka m p'óriilē. Inyóonse iyē sirómúnjé kópe hēerele t'oké nē Ulééca yē ye nfáa n hē pikei n wai.

¹⁵ Lē nnya, Kirisi yē we un Ulééca nē sisoipipi kecōpe nkómēine fale wai. Pisíményóonse pē nnya ke sisoipipi sē ke Ulééca uu n sée asi yé keyómēca-pō nfaa yē. Kirisi ye sisoipipi akópe kasi nkómēine foí kēmee n wa nnya kpule uú nē akpanii kasi yé pē sikupakarēciré nnya n yé kēmee si lese.

¹⁶ Usói un n la piké umekpō-maá linyine wa, li pise rē piké yé tē u pikpō masile api kelene li wai. Piké kelene rítelē tē n wúkule, li pise rē piké nyíse rē uyēe ri n w'oi ye pikpō masile. ¹⁷ Uyēe rin'ó n yekei un nfáa m má, usói úu yé fe uké urin'ó tē nē pikei wa. Umekpō-maá nmanē ke urin'ó ari yé pikei wa. ¹⁸ Lē nnya kapi isee kpu apí nē nyóonse api ménye kōoni nkómēine foí ke Ulééca uú nē písoi n sée nn kelene korāne. ¹⁹ Moisi ye pē likumúnjé kpē-i n'pá isé íye kēenle písoi nnéi keyu-i yare

kai rítelē kέμεε n wólaalē. Uu pεε limemáá ináa menyε ne ipoi menyε kpisi uú ne míni cóhane uu kó mήμη weé ne kehíhípi kē kapi ye n sée re isōpi kpisi uú ne isé ritelē tē kecáá ne sisoipipi kecáá mepει. ²⁰ Uu pεε re: Mένυε mmé μεε yé nyíσε re Uléεcaá ye ne nkómειne nó séele re nóké n titiki. ²¹ Uu kó limεcō kunyóonsecánjī ne ilū iyē nnéi kapi ye ne kenyóonse-i pikει n wa kecáá ménυε mepει. ²² Li isé kέμεέ we re ménυε kapi ye ne likei meγā hεere cáká-cáká. Mένυε mensá akópe nnya n kōonu, áa ye kusárei wa.

Kirisi menyε ye akópe hεere

²³ Lē kai pise re piké lelee keyómεcaá-pō likó kumíri n nyíselē hεere. Amá li kó pise re piké keyómεcaá-pō likó ricuruu pō kó ne inyóonse yeε nśone n fe hεere. ²⁴ Lē nnya, ái kunyóonsecánjī ke pisoι api n karií kέμεέ ke Kirisi uu lompo. Ku keyómεcaá-pō kukó kuyíraane-yíraane le. Amá keyómεcaá ricuruu kέμεέ kuu lompo re uké Uléεcaá keyu-i tś nnya nyere liké ró lé. ²⁵ Uu kei lompo re uké umεcire kpisi uké ne nnóo kulúí nyóonse yare ke Uléεcaá usina uu ye mπά kuηmē kúye ne isee menyε n lompo mεcō. ²⁶ In pεε lē n we, hái ke Uléεcaá uú ne ketē ne keyóme n wa, li yé pεε pise re Kirisi uké íwe li nnóo kulúí. Amá mese kóló kuu nfáani ketē nké-i léeme, uu umεcire kpisi uú ne mecíreníηe nyóonse uú ne akópe lese. ²⁷ Mecíreníηe ke usoi uu má re uké kpu, Uléεcaá uu pεε limemáá ne u túhaane. ²⁸ Limεcō ke Kirisi uu umεcire kpisi uu mecíreníηe he apí ne pisoι kulúí akópe kecáá u nyóonse. Amá u ha melírū pεerile, ái pεε akópe pilese nnya. U ha pεerile uké pεpεe u m mé ayu lo.

10

¹ Asei kecáá, lisone lee kepire n weme kumíri ke isé ii lése ii nyíσε, ái loricuruu kii nyíselē. Lē nnya, mπά liké íye wa, íi yé fe iké mπά píyei inyóonse ise iyē kapi mπά kuηmē kúye meséρε n wai ne tíyεσε pεpεe lē Uléεcaá n yáási piké n nyamí ne kétō-pō. ² In pεε lē, ái yé pεε nní n we pin inyóonse iyē piwai tíyεε? Li yé pεε nní n wele pεpεe inyóonse iyē n wai pin mecíreníηe písōnaa masí, akópe áa yé pεε pikemúnjé-i pi pekεsi. ³ Amá inyóonse iyεe meníηe pisoι akópe mπά kuηmē kúye pi léisente. ⁴ Li we re anáala menyε ne apoila menyε áme yé fe meké akópe hεere.

⁵ Lē nnya ke Kirisi uu ketē kecáá ka uu Uléεcaá maa re: Aa inyóonse née lihεehεe la.

Amá ipinε kaa né mō.

⁶ Ai isee kapi n tóroise múkú-múkú née inyóonse kapi ye n wa apí ne usoi akópe u sárei kaá yōsí.

⁷ Kei kam pεé maa re: Néε nkó. Ne sónεpλε, Uléεcaá,

ké μερόλα wa yare lē kapi Isé ritelé kémee kenécáá n wói μεεε.
⁸ Kirisi ye nté male kelenε re:

Aa inyóonse née lihεεheε la, áa kó ηmurei póké inyóonse kapi ye n
 wa apí ne usoi akópe sárei yósi, in kó ne isé kecáá kapi lē
 wa. ⁹ Uu kó kpá re: Ne sónepole ké μερόλα wa. Inyóonse
 kpure kuu lē kpu uu iféé kpísi uu iripóhó wai. ¹⁰ Uléécaa
 mela mē ke Yeesu Kirisi uu n wa uu umεcireε kpísi uú ne
 mecíreníηe nyóonse nnya kari akópe kémee le.

¹¹ Mpá Uléécaa inyóonse uwai úye yèè nípá keweεsi kéye
 ukεkai kémee n wele un upikεi wai, un mesére inyóonse ise iyē
 wai, liinyóonse iyē íi ye kó píkaí fe iké akópe lese. ¹² Amá ke Kirisi
 póo mese ηmane inyóonse kapi ye n wa apí ne usoi akópe sárei
 n wa, uu peε limemáá Uléécaa kuluke-luke-mē káyukáδtone-i
 nípá píyei n tú. ¹³ Kei kuu nképni neni mē Uléécaa uké upilaaró
 ukenyale-i riwulase. ¹⁴ Inyóonse ise kuu mecíreníηe wa uú ne
 Uléécaa pikó pansese písoi peε nípá píyei-pó akópe kémee n
 lélaalē.

¹⁵ Lē ke Nfáasone póo kó tíyese ari céru. Li we re Nfáasone ye
 peé maa re: ¹⁶ Upríma ye maa re:

Ani yēε, nkómεine kamí ne pi n sée ye mmú:
 Siyáa sē metómpo-maá, né inésé piakíη kémee wa.
 Am kó pimεsóhó kémee i wólu amí meelúε.

¹⁷ Uu kó kpá re:

Am yé kó píkaí piakópe ne pincaai kecáá léise.

¹⁸ Asei kecáá, in te pi keló písoi akópe sárei, inyóonse kapi ye
 n wa apí ne usoi akópe sárei íi kó kei piwée kpálē.

Tóké ne Uléécaa riko

¹⁹ Lē nnya pimáρεε, tó tálenle re Yeesu menyε ye ncée ró hele
 tóké ye ne tirópóo keló sone riyíki-i lompó. ²⁰ Uipíηe yeε kusánjáá
 kapi kenyóonse-i rinkéne. Iyē kuú ne ritiki uú ne ncée fale mee
 ye nfáa n he ró yéu. ²¹ Lē nnya, tó Uléécaa usina mále yeε Uléécaa
 keyó iwéése n tú. ²² Lē nnya, tóké kefa keεε ne Uléécaa rikó ari
 kó nfatene meyá m má nké iníηí m má. Simúné kópe see sirófa
 kémee ní we siké n heεrelē así lelu, tóké kó irópíηe ne míni sone n
 wolélē. ²³ Tóké lē karí ne n tálē anípe keté rimúlú, irópíηe íi kape
 riyóo. Li we re uyεε rinóo n yekei ye aseí ute le. ²⁴ Ani tíye tóké n
 lénaane tóké ne níla ne mewai sone piwai kémee n ηmóópúsenelē
 nnya. ²⁵ Ari kape ye tó ne pē tóo ye n cápíne riyá tóké iyaa n we
 yare kai picó kémee inyékii m panse μεεε. Amá tóké ye meníηe
 ikari n kpáriisene, kani nní meyíkíyiki n yé te keyáa tóróo ye
 nyahaimεle nnya.

²⁶ Li we re kari nní nsímései picére ní masí nnya, tón kó ne n
 we tón ne μερόλα kémee akópe n wai, inyóonse íka íi peé we kari
 yé n wa piké ne akópe ró n sárei. ²⁷ Amá níterii ke usoi uu yé peé

ne n tū un ne Uléécaā ketahai kuú ne písoi n túhaanene ne nna mee pipakareciré ní torene kutoi mé. ²⁸ Usoi un Moisi isé rinlóó, písoi pité née pitaani pin m maa re mesei ye me, pi ye u kpule, ái pise re piké íwe u té. ²⁹ Nò yē te uyee Uléécaā Kepipi riintakári uu fóm̄p̄o ye ne akpanii nyē atóhē-tóhē sále re u nkóm̄eine menyee mee u m pansese Uléécaā ukó waise likpárákóó, uu kó Uléécaā Nfaasone mee ye Uléécaā nfanare usoi n nyise lámaankēe nnya. ³⁰ Li we re tó nyule uyee m̄ maa re: Né kaí ne sá re ké ye písoi mewai pi ceei, née yéé písoi ihéé pi pa. U kó maa re: Né Upiima, née ne nnépurí pikó túhaanene. ³¹ Ai kukaha we re usoi uké Uléécaā ye nfáa n te anipe-i lóip̄o.

³² Amá ani siyáa foí se-i ke metéi ame nó rinkpáii léise. Kai pikpáii nó m̄ masí, nò pee likumúnjé kpe-i íwe píima kémee ne pináa meyā tihmóópule: ³³ Api ye pinyine-i alé ne risoiwuí kémee isei nó n wapaase pin kó nó wéékuselē. Ani kó pinyine-i pepee íwe iyē icó kémee ní we kecáá kpá ani pi léni. ³⁴ Asei kecáá, nò ye pee pikpaniikó íwe ténle, ani ye kó ne mpóonare ηmurei re písoi piké nólinékó nó yosí, nòn nyu re nò memá píima mále mee lē n fe men kó m̄pá píyei we. ³⁵ Lē nnya, áni kape lē kaní ne n tálē fóm̄. Ihéé píima inyine ye likeméé wele. ³⁶ Asei kecáá, li nó pisele re nóké nhmóópú m̄ má, nòn Uléécaā mela piwai m̄ masí, nóké péé ne lē kani m̄ mé n yé. ³⁷ Nléécaasimé atelé ye maa re: Asei kecáá, li tise nkáripí, nkáripí fíi ηmaa, uyee n sónti uké ne n tuine. Uu yé nán̄aip̄o.

³⁸ Unékó ye inénipe-i asei n tikiilē yé unfatene nnya nfáa wa.

Amá un kepire-mē tintopi, ám yé pee uipuri n la. ³⁹ Amá in tóo, ái tóo pepee ye rintopi apí ne p̄olu. Amá tó ne pepee ye ne kefa n tene ai piriya lolu le.

11

Pirókpure Isirayeli pikó nfatene

¹ Nfatene ye pinmurei le re lē ke usoi uu n tálē ye piwai masile, te lē ke usoi úu n nyáni ye kó wele. ² Pikpure nfatene nnya kapí pee ipakare yē.

³ Nfatene mee tíyese kari nyu re rinlóó ke Uléécaā uú ne m̄pá yo wa. Ai pee wai re lē kari nní n nyáni ái lelee kúyene ní we kémee léeri.

⁴ Nfatene mee tíyese ke Apeeli uu Uléécaā inyóonse wa ii Kayee ikó ísone tósu. Mmē nnya kapi u sée re asei ute. Uléécaā ricuruu ye uinyóonse iyē pakare re i nyamle. Inyóonse iyē nnya, m̄pá kuu nní ní kpu, ukecáá nsímé ye ne wele tòn n kóm̄ei.

⁵ Nfatene mee tíyese ke Uléécaā uu Enóki kpiip̄o úu pee nkp̄o yē. Ke Uléécaā uu u n kpiip̄o nnya kúu nkp̄o yē. Uléécaā uké

kelene u n kpíipɔ, Nléécaasimé ye péé maa re uisoí ye ne Uléécaa sále. ⁶ Nfatene nnsá n we, úka isoí íi yé fe iké ne Uléécaa n sá. Li we re nkó ye Uléécaa n yáási uké ne kefa tene re Uléécaa ye wele. U ye pepe u n wéési ihéé pale.

⁷ Nfatene mee tíyese ke Nowee uu lē ke Uléécaa uu u n símisi re li yé wa ηmurei úu kɔ pee kahanē li n yē. Kuu Uléécaa riwure m má nnya, uu kutákai karií uú ne ukeyɔ pikó ayu lolu. Nfatene mmē nnya kuú ne ketē nnéi písoi akópe pa, uu pee kɔ mmē nnya pansē aseí ute.

⁸ Nfatene mee tíyese ke Apiraham uu Uléécaa iséi ηmurei uu ketē kē kapi n yekeilē te uké masí n te kémee sí. U pee tósule úu kɔ nyu yei kuu sí. ⁹ Nfatene mee tíyese kuú ka yare usáne uu ketē kē kapi n yekeilē te uké masí n te kémee tone un acání kémee sói. Isaaki ne Yakupu kapi umecɔ ketē kē n yekeilē ye kɔ pee kei sóile. ¹⁰ Apiraham ye pee kuyu kpee akúí pape-pape kecáá ní mómaalē ménle. Uléécaa ricuruu ye kuyu kpē umúnjé, uyee kɔ kuuməme.

¹¹ Nfatene mee kɔ tíyese ke Sara ricuruu uu kewá mari, aηmē nyē-i kuu yé pee m mári an kɔ pitómpɔ masí. U pee nyule re uyee rinóɔ n yekei ye aseí ute le. ¹² Lē nnya ke sipírē asi usoi use ye kekpɔ ne nnyaá piwai ní masí kémee léeme, sin kulúí we yare keléécaa awarepi ne mínimaa ritime nnyene mee ín kúkeē ní we.

¹³ Pinnéi ye pee nfatene múílenle apí weri apí ne kpíni apí lē kapi pi n yekeilē yósí, amá ketaa-pɔ kapi menípee li kpasi, ai pi larisi api háa re pi písáne ne picéetənjé le pee ketē kecáá ní cemélē. ¹⁴ Pepe nni lē n símisi ye meýíkíyiki nyíselenle re ketē kapi wéési. ¹⁵ In pee kei kapi n léeri ke pikumíiri akú wepɔ, pi yé ncée yē api kei pele. ¹⁶ Asei kecáá, ketē kee nké ní fe kapí ne náápɔ. Lēle keyómecaa-pɔ kekó. Lē nnya ke isei íi Uléécaa we re piké u sée re Piuleecaa, kuu nni kuyu n yekeilē uké pi pa nnya.

¹⁷ Nfatene mee tíyese ke Apiraham uu Isaaki kpísi re uké ne nyóonse péé uye-i kai u m peikee. Ukepípi cireníje kuú pee lē palē piké ne nyóonse, Uléécaa un kɔ péé ne anóɔ u yekei ¹⁸ uu u maa re: Isaaki kémee kaa siyáse yenune api ye ripónyíri si séi. ¹⁹ U pee tálē te Uléécaa ye ínəje mále hái un yé fe uu usoi pikpɔkpɔ kémee yukuse. Lē nnya ke Uléécaa uu ukepípi u pese ai wai yare nkpɔ kémee kuu ke yukuse.

²⁰ Nfatene mee tíyese ke Isaaki uu Yakupu ne Esau rinóɔ səne ritíkise un tálē te li kóso-pɔ lē waine.

²¹ Nfatene mee tíyese ke itunje ii tu re Yakupu uké kpu, uu Yosefi pinmáne keté nípa úye rinóɔ səne tíkise, uu ukusele kecáá nyíki uú ne Uléécaa ríyu waise.

²² Nfatene mee tyyese ke Yosefi uu pee kekpo nyahai, uu simisi re Isirayeli pikó yé kam api Esipiti keteni-i lelu, uu kó simisi lē kapi yé masí uakáho n wa.

²³ Nfatene mee tyyese ke Moisi usaa ne uuni api u mari api u pésu iware itaani. Kapi n yé te kewá ye pinyáni nyam nnya, ápi isé ke uyóopi uu ní pa iwame wa.

²⁴ Nfatene mee tyyese ke Moisi uu papisi, uu yúlu re ápi kape ye u see re Esipiti Uyóopi ukpére kepipi. ²⁵ Uu wée re piké u ne Ulééca pikó kesé íwe n wai ne kuu yé ituje keru inyine-i akópe kémee rínare n kómei. ²⁶ U pee yé te aseí kecáá, un Kirisi meco alé kémee n we, li memá píima le ai tósu Esipiti keté kecáá lisone nnéi. Liriyíki re ihée yee u m mémpo kuú pee nyáneipo.

²⁷ Nfatene mee tyyese kuu Esipiti keteni-i yisi úu kó uyóopi kuwói wuri. Liriyíki re u pee tásile yare u pee uyee úu kúyene ní we meyíkíyiki nyánile. ²⁸ Nfatene mee tyyese kuu nkpo meló anyá li, uu anóno ménye póriinkee re uyee n kóni úu kape ka uké Isirayeli pikó sipipi foí rica.

²⁹ Nfatene mee tyyese ke Isirayeli pikó api Míni-Wéé-Nkoi ritéj yare keté kóima. Amá ai Esipiti pikó pee pitéj ní peenu pó muuni.

³⁰ Nfatene mee tyyese ke Isirayeli pikó api Yeriko imele siyáa siseei pikóónú masí, ii lolési. ³¹ Nfatene mee tyyese ke unósi wásánkaí Rahapi uu rísoné pepere pimúnja n hápo yósi. Lē nnya kapi u ne pepere ápi Ulééca m pakarelé ripéne piké kó.

³² N-ye kam yé kó pisímé rikpá? Nen te ké Seteyo ne Paraaki ne Samsó ne Yefutee ne Tafiti ne Samuyeli ne antepuye nkó simisi ké tánene, ituje yé né ripári. ³³ Nfatene ye tyyesele picó api atopi wai api siyóopité feriyente api kó lelee aseí n tíkile wai, api Ulééca rinó kuu n yekei yenu, api kó ákinaá inó mójnise, ³⁴ api nna kutoi kopu, api nméherere ápi pi yé piké ne atéhe pi parií, api kufón fine api limemáá atopi kémee rikóho yenu api kó atópílee sané feriyé api lákase. ³⁵ Pinósi pinyine pikó pee n kpí, api pikpókpó kémee yisi api nfáa kpá.

Api pisoi picó pó íwe píima lukeise, api yúlu re ápi ikeméé lelu. Pikpókpó kémee meyise kapi lē la piké ha meyíkíyiki yisi nnya.

³⁶ Api picó pó kó nnyei nam, api iséi pi súúkee, hái ricurruu api pi pahaankee api kukpaniílee pi tani. ³⁷ Api apare pi tapisi api kóni, api pi peíkee, api pi sekerente api kériine, api atéhe ne pi kóni. Pi pee tóórinkeele pin asánkone ne apoikone tántilē, ápi líka má, pisoi pin pi wéékuselē pin íwe pi wai. ³⁸ Keté áke ne sá re pē piké kekeméé n we. Pi pee acesi kóima-i ne ayópe kecáá ne aparepoo-i ne atenhore-i tóórinkeele.

³⁹ Pinnéi mmē nfatene ye tyyesele api pikecáá nsímé sone simisi, amá ápi lē ke Ulééca uú pee n yekei yé. ⁴⁰ Ai líka nnya,

Uléécaá ye pee lisəne lee lē n fe ne ró lale, úu pee la pē ηmanε piké li yē, tō ári kapε kέμεε n we.

12

Uléécaá ye urósáa le

¹ Ke píseérakóó kulúí píima nkú api nní ró n kálaalē, tóké ncón ne akópe nyee ye ró n kálisi kekéripi fómpo, ari pee itóó kai m píse re tóké wa kέμεε ne kέyu pihápe n náasi, ² tən Yeesu inípee tapaalē. Uyee nfatene ute yee ye n tíyese nn pelu rísone ne kέtopo. Kuu yé pee mpóonare kapí ne u rí la rí yosí, uu meníηe ηmurei re u yé kunapéékóó kecáá nkpo wée, úu kó liisei ne kutu rico, úú ha nkpeni Uléécaá riyóopitū kuluke-luke-mē kέyukóótone-i n tū.

³ Ani uyē ke pikópekoó api ntóosi píima n wa úu kó pee ne lē sá kecáá musí. Lē kέμεé, áni yé pee tíye nóinépiηe iké riyóo.

⁴ Ani kahanε akópe n náasi liké ne ménye keleeme tu. ⁵ Nó lē ke Uléécaá uú ne Unsímé nó n ηmóópuselē yare usipipi paleilee? U maá re:

Kenépipi, kutu ke Upíima uu pó m pásalē

ái kapε pó n we yare akpéri.

Un ye kó ne pó n cési,

kapε ye ipópiηe riwéréese.

⁶ Li we re nkó ke Upíima uu rí la kuu ye kutu ripasa.

Kepipi kē kuu rí la kuu ye nséi wa.

⁷ Ani ye íwe ke Uléécaá uu ye n kpísi uú ne nó n céesi kέμεε rikáhá-káhá. Kani Usipipi nnya kuu lē nó wai. Liriyíkí re kepipi kέye ke usáa úu ye céesi? ⁸ Amá unsá ye usipipi nnéi icélaa icó nó n céesi, ani ceri re áni usipipi yíkíyiki. ⁹ Tó pee písoi mále pee pirósáa, api ye ró céesi ari pi pakare. Iye nnya kári yé pee urósáa yee keyómecca-pó rí we pakare tóké ne nfáa n yé? ¹⁰ Pirósáa yēē pee ró céesile lē kapi rí la, aí ne rinā kerí rinyine-i pá. Amá liké ne meyíkíyiki ró n sonesi nnya ke Uléécaá uu ye ró céesi re tóké ne umeco n kpáilē nnya. ¹¹ Asei kecáá, icélaa ye mpóocaaí le mefoí, aí mpóonare kelene. Amá kepire ke pepepe icélaa iyē n yosí api ye ikulaa li. Pi ye aseí m mále pin nkíηiηe kέμεé we.

Picélaa ne linyine kecáá piyakayakase

¹² Lē nnya, ani nóanénipe nyee rimméηele ne nóanénui nyee n tóηnente papukuse. ¹³ Ani ye ncée cire-cire nóanéna lō. In lē n wa, uyee n kósai úu yé n kpéηeinkeε, amá u yé péi.

¹⁴ Ani n wéesi re liké nó ne mpá úye kecōpe n niηú, ani kó isoi yee ne Uléécaá n sá n le. Isoi iyē insá n we, úka úu yé Upíima yē. ¹⁵ Ani wa úka úu kapε ípeelée ke Uléécaá uu u n nyíse likó paa. Úka úu kapε n we yare nníηí lonkó mee n fepe nn tíyese aí n cōηlē liké ne písoi kulúí ritérj. ¹⁶ Ani wa úka úu kapε iwásánkaí

n wai, úka úu kape ye kə Esau meco Uléécaá likó háikuse. U pɛe iluke ise kóló nnya uipipi foí keluke ημεριyελε. ¹⁷ Nə yē te u pɛe kepire kale un la re piké rinóo səne u ritikise, ápi ne kutu u ríco. Mπά kuu n wéési un ne téni, úu fe uké wa usáa uké lē kuu pimáa mí masí conse.

¹⁸ Kani Uléécaá kekúrí rinnyósopə, ái riyópe ke usoi uu yé n fe uú ca kaní ne rikə. Nna píima rín pɛé we, kuηmaha áku pɛé we, kesine áke pɛé we, meyo áme pɛé we. ¹⁹ Ai rináatəη itu née inóosimé nné kani kə. Isirayeli pikó pɛe nné mmē n kə ye pɛé yeλε re ápi la piké ríka ncə pikóme rikpá. ²⁰ Liriyíkí re rinóo tē kapi pi n he ye ne mɛpape pí təsile. Pi ríco pimáa rikpá re: Mπά isee, in tiyópe tē tinca, pi yé apare i tapisi api kópu. ²¹ Mɛwai memee kei n wa ye pɛe iwame wele hái, Moisi uú ne maa re: Iwame ye né sólelenle nen terii.

²² Amá Siyóo riyópe ne Uléécaá, nfáa ute kuyu kaní ne rikə. Keyómecaa-pə Yerusalem kémeé ke piléécaatumε kulúí kulúí api rí we. ²³ Uléécaá sipipi foí anyá icápine kaní ne rikə. Píanyiri nyee keyómecaa-pə wəlaalē. Uléécaá yee ye ne mɛpá úye n túhaane pisoi nnéi pɛe aseí m má pin nyamí ne kətə-pə kaní ne rikə. ²⁴ Yeesu yee nkómεine fale ne rí ka ne umenyε mee n kəonu kaní ne rikə. Ményε mee pikεi mále ai Apeeli mekó tósu.

²⁵ Lē nnya, ani nómenécíre tí! Ani kape ye n yulu re áni yé uyee ne nó n símisi kutu ríco. Pɛpɛe pɛe n yúlu re ápi yé uyee ne ketē kecáa pi n símisi re piké pinsē ceri kutu ríco ápi pɛe ηméherεε, pi pɛe kutu pi ripasale. Li nyísele re tən uyee hái keyómecaa-pə ró n símaari re təké nsé ceri kutu píco n yulu, ári yé fe təké ηméherεε. ²⁶ Uléécaá metē ye pɛe ketē yeηaasele. U kə nkɛpéni rinóo ntí ró yekeile uu re: Ai kə ketē ηmane, amá ne keyómecaa pđ kə yeηaasene. ²⁷ Anóo nnyé kuu nní mí ma ye nyíse re lē ke Uléécaá uu n wa lin yeηesi ye tenene liké pɛe lelee ái kúyeηaa rí we riyá liké n we.

²⁸ Lē nnya, kai nní re keyóopitē kē karí ha m máne áke kúyeηaa we, təké Uléécaá yáási yarε kuu rí la, ari kə upikei n wai tən ne u tálē tən kə u pakarelē. ²⁹ Liriyíkí re Uróléécaá ye kə nna le mee ye n tóre múkú-múkú.

13

Lē ke usoi uu ye ne Uléécaá rinsá

¹ Ani pimáreco nla ne n ηmósópúlē. ² Ani kape ye písáneyoó kecáa palei, li we re pinyine ye pikemee piléécaatumε pisiyo-i yosile ápi nyu. ³ Ani pikpaniikó kecáa n léiselē yarε kesé kani akpanii kémeε we. Ani kə pē kapi íwe n wai kecáa n léiselē te nó ne kə pimεco ipiηε mále nnya.

⁴ Μπά úye uké pisóonne ríyu n waise, mékperinkpewai áme kapε kulee mepéne kέmee n we. Uléécaα ye ne pikperinkpekεó nε piwásánkaí túhaanene.

⁵ Nwóónaapí nín kapε nóinésoi kέmee n we. Lē kani nní má líké nó n tulu, li we re Uléécaα ricuruu ye maa re: Am pó fómnine, ám kó kepíre pó tóne. ⁶ Lē nnya kari yé fe arí ne ikari maa re:

Upíima yee unécome, iwame lí né waine.

Yo ke kesoiipi ake yé né wa?

⁷ Ani ye nópinéwéese pεe nléécaasimé nó rin-yóó kecáá léise. Ani lē ke piisoi íf ne kέto n tene m paílē ani pimεcɔ nfatene m má.

⁸ Yeesu Kirisi ye sé-me ne neni-me ne nípá píyei-pɔ use uyē le.

⁹ Ani kapε tíye simúné sanε mpehē mpehē síké ncée nó paise. Uléécaα nfanare mee yé nóinésoi kemεe-pɔ tíyese ani papisi, ái iluke kέmee ikóhó yee yé tíyese ani papisi.

¹⁰ Tó kenyóonsetunipi mále, pεpεe kunyóonsecáñí kέmee inyóonse n wai ápi ncée má piké ye kei piiluke li. ¹¹ Li we re pi ye ísee iyē kapí ne n nyóonse kekále iyaa-pɔ toroísele. Imenyε ke Uléécaα usina uu ye ne kenyóonse riyíkí-i akópe pihεere kecáá inyóonse wa. ¹² Lē nnya ke Yeesu póo kó kuyu iyaa-pɔ íwe li uú ne umenyε círe písoi akópe hεere. ¹³ Lē nnya, tóké kekále-i léepɔ tóké ha u léepɔ, tón uisei topori. ¹⁴ Liriyíkí re ári nté kuyu má kpee yé mesére ní we, amá kpekpee masí kepíre n weme kari wéési. ¹⁵ Tóké ne Yeesu ritiki arí ne mesére ipakare siyome ne Uléécaα inyóonse n wai, liasei re lelee ntónóo-i n léenti lin urinyiri taáselē kari yé ne inyóonse u wa. ¹⁶ Amá áni kapε mewai sone ne nfanare ihεe palei, li we re inyóonse iyē mpuri yee ye ne Uléécaα risá.

¹⁷ Ani nópinéwéese m pakarelē, ani nómenécíre cepise ani pimεtene n we. Li we re pεpεe nónnéfatenε kecáá paílē piké kó símisi lē kapí pipikεi pē n wa. Ani tíyese piké mpóonare ne n keisi, ái kapε ne inmopi. In inmopi kapí ne wai, ái yé pεe nó tilaa.

¹⁸ Ani kerócáá keyóme yáási. Tó yē te tó kefa kpáiiilenle tón kó la re tóké nípá yei isoi sone n le. ¹⁹ Ne nó welu re ani lē wa ké ncée yē ké mekeε nókenémee pεepɔ.

Nsímé tərɔɔ ne iyáhaa

²⁰ Uléécaα yee nkíññine te. Uyee Urópíima Yeesu, usáñsé wéese yee umenyε n kóonu uú ne nkómeine tenεcírε weri pikpɔkpɔ kέmee yukuse. ²¹ Uké tíyese noké lē nnéi lee umela kέmee ní nyamí wa. Uké ne Yeesu Kirisi ritiki uú ne kerómeε lelee ne u n sá wai. Yeesu Kirisi yee nípá píyei-pɔ meyóopi te. Amí.

²² Pimáreco, ne nó welu re ani nsímé kaní ne nní nó n ηmóópúselē yósi ne suúlu. Nsímé kekéripi ye ke kam nó wóipɔ. ²³ Ani n nyu re pi urómáreco Timotee akpanii kέmee lésele. Un mekeε n tuime, né ne u ripénepɔ amí ne nó lóólú. ²⁴ Ani

νόρινέwέése nnéi ne Uléecaa pikó nnéi yáasi. Italii pikó ye nó yáasi.

²⁵ Uléecaa uké nónnénéi ípεελέε nyíse!

Títelē ke Yakupu uu n wói

Lelee rítelē ntí kémee ní we

Títelē ntí uwōle kapi ye sée re Yakupu, Uléécaā ne Yeesu Kirisi ukéikó. PISOI MEYĀ YE MŪSU RE LI YÉ YEE SU UWĀ (Matiyee 13:35). U pEE Yerusalem-pō Uléécaā pikó icápine kémee uwéése unyine le. Uléécaā pikó mpuri mee ketē kecáá n yekaalē kuú ne máne.

Nsímé mee rítelē ntí kémee ní we riyíkí yee nfatene. Ai kesoipipi mewai sōne. Ai re usoi uké kēfa ηmane ne Yeesu Nsímé Kεcιre n tenelē, amá uké kō uisoi kémee n wai liké n nyáni re u n tikilenle n̄sōne. Likumúnjé re "nfatene nnsá mewai sōne m má, n kpuwaalenle" (2:26). Pipeikee yee nyísele re li nfatene yíkíyiki nēe ái mmē.

Ifaaci iyē mekériine ye mmé:

1. Lē ke pipeikee api ye n wa (1:1-12).
2. Li pise re piké nfatene pipeikee kémee musí piké yé (1:13-18).
3. Lē kapi ye Nléécaasimé rintiki apí ne nfatene kémee n sōne (1:19-27).
4. Api kape ye nfatene kémee úka lómiise (2:1-13).
5. Li pise re nfatene nké mmewai ne mmecire nyíse (2:14-26).
6. Nké mmecire pitíne fe (3:1-18).
7. Lē knn yé ketē kecáá likó ne n sōne (4:1-5:12).
8. Lē knn mmecire piyómeyáhaa kémee m pālē (5:13-20).

Iyáhaa

¹ Nēe Yakupu. Ne Uléécaā ne Upíima Yeesu Kirisi ukéikó le. Nēe n̄ Uléécaā pikó isoipuri kefi ne ité iyee nní ketē nké nnéi kecáá n yekaalē rítelē ntí wólu. Ne nó yáasi!

Nfatene ne mewéesesohō nkó

² Pinémárecō, ani n kpiilē te mpōonare píima ye mu, in te li ye fe ai ye méwee mpehē mpehē kémee nó peikee. ³ Nō pinyuwe máalenle re lin nó m peikee re liké nónnéfatene yē, nōn tinkáhá-káhá ne kēto-pō, li ye tíyesele aní n ηmóópulē. ⁴ Amá ani pEE tíyese nónnéηmóópú kani m má nké nónnésoi kémee meyá wa ne nketō-pō, ani pEE meyíkíyiki m pelaalē líka ái yé pEE kō nó m párilē. ⁵ Mewéesesohō men nōkenécōpe úye m párilē uké Uléécaā me we, uké u he. Nfanare kuu ye ne nípa úye he. Úu ye cési. Un me u n we, u ye hele. ⁶ Amá li pise re uké nfatene m má uú ne welu, úu kape n tíru. Nkó yee n tíru ye we yarē ániwalé ke kuyō aku n síkai lin tánai. ⁷ Liute úu kape musí re u yé fe uu Upíima kémee linyine yenu. ⁸ Usoid unyine lo, ukemúnjé áke kelō kесе tū. Kéyu ne kepire kuu uicee nnéi kémee sōne.

Iwe ne memá kecáá nsmé

⁹ Nókeneécōpe unyine un íwe m má, uké mpóōnare-i n we ke Uléécaā uú ne u n taásene nnya. ¹⁰ Amá Kirisi ukó nkó yee m má, uké mpóōnare-i n we ke Uléécaā uú ne u n cépisene nnya. Asei kecáá, umámá isoi ye tenene kekéripi nní yare kuyú mefe. ¹¹ Ntuŋe ye leemele nn ηmákasi, nn meyú kólaase, mefe ame lólu, mensone nn tene. Limecō ke umámá isoi ii ye mekáikai tene, lē kuu n we un wai á ne kei pá.

Pipeikee nkó

¹² Nkó kai ye m peikee un kahari ye únarekome le. Lin pipeikee u m masí, kuu n feriyē nnya, Uléécaā yé nfáa u pa re ihéé. Mmē kuu yekeilē te uké pepee u n la pa.

¹³ Lin ye úye m peikee re liké akópe kémee u ritépō, úu kape ye maa re: “Uléécaā yee né peikee.” Mewai kópe áme yé fe meké Uléécaā peikee. Uricuruu úu ye kō úka peikee re uké mewai kópe wa. ¹⁴ Amá mpa úye likáipi-káipi cire lee ye u pasai ai akópe kémee u tēpō. ¹⁵ Likáipi-káipi lē lin m pi, lin meyā n wa, ai pee u pasai ai akópe kémee tēpō, akópe pōō pelu aa péé ne nkpō weri. ¹⁶ Ani kape nómenécire n kiraasente, pinémárecō lala kecire. ¹⁷ Lē nnéi lee ái kusa n nyamí kai ye usoi n he ye Uléécaā yee keyómecaa-pō n we kémee léerile. Uyee keyómecaa-pō metéi likó nnéi wa. Úu ye conse. Kuŋmaha áku ukeméé we. ¹⁸ Uricuruu yee la uké ne unsímé ritiki uké ne nfáa ró he toké ne lē nnéi kuu n wapisi kecōpe lifoi nnya. Unsímé mmee asele.

Uléécaā nsmé kutu picō ne mpitiki

¹⁹ Pinémárecō lala kecire, ani kō te mpa úye uké ye n welu re uké uucō kutu ricō, úu kape ye ne nsímé n yōone, úu kape ye kō kuwói n wélú. ²⁰ Usoi kuwói áku ye lelee Uléécaā inipee-i asele n tókilē wa. ²¹ Lē nnya, ani lē nnéi lee ye usoi mékperinkpe n waise riyá, ani kō rikpákará píima yá, ani kō nómenécire cepise aní ne nsímé mmē ke Uléécaā uu nósinefa-i n wa yósu. N yé fe nn nóaneyu lólu.

²² Ani kape nómenécire n kiraasente ne Uléécaā nsímé kutu picō ηmane. Amá ani ye kō lē knn m ma ritiki. ²³ Uye un ye nsímé kutu rincō, unsá ye kō pee lē knn m ma rintiki, u we yare usoi nkó yee ye kenípeenyáni kémee lē ηmaa ke ukeyu áke n we n yé. ²⁴ Un umecire pinyáni m masí, uu tómpō uu mese ne mese paleipō lē kuu n we. ²⁵ Uléécaā isé ye nyamle ne iketō-pō, ii ye kō usoi ilási kémee lese. Nkó yee i n kéeni un mesere ikécáá ukemúné wailē ye ne umpehé le. Úu ye kutu i ricō uu mese ne mese i paleipō, amá lē kii m ma kuu ye pitiki ne kényu m mahanlē. Uléécaā ye liute uyē kpálenle un lē kuu n wai kémee mpóōnare-i we.

²⁶ Uye un m músu re u uyómeyáhaa le kúu pee unnōō pitine nyu, un umecire kiraasente, upiyomeyáhaa ye méwoo le.

27 Piyómeyáhaa kecire p̄ee ápi ncaai níka m p̄óriilē ke Uléécaā uu ye n ηmurei ye mpí: Usoi uké ye sikúmampipi ne pikúmannāsi ncón̄h k̄émee picome ha, uu k̄o ketē nké kecáá mékperinkpe likó ne umecire kaase.

2

Ai pise re piké p̄isoi ne pic̄o kec̄ape n t̄ési

¹ Pinémárec̄o, n̄óo nní Urópiima Yeesu Kirisi yee Uléécaā meȳōpi m má ne kefa n tenelē, ái ne sá re n̄oké p̄isoi ne pic̄o kec̄ape n t̄ési. ² T̄oké kp̄isi re Uléécaā ic̄ápin̄e-i karí we, umámá unyine uu lom̄p̄o, un wura kepale ne melape néik̄ōo tanaalē, úwek̄ōo unyine p̄ōo k̄o lom̄p̄o, un ilū k̄ope tanaalē. ³ N̄on uyee melape néik̄ōo n tanaalē riyu n waise, aní u maa re: P̄ōoké kam a k̄eyuk̄ōoston̄e nké-i tone, ani k̄o úwek̄ōo maa re: P̄ōoké nyere née a kam a keteni-i aróna metene nté tone, ⁴ ái pit̄én̄j̄ kemún̄j̄ kee lē nó wee? Ai n̄o lē wale yare p̄ep̄ee ye p̄isoi siyu-i rim̄paí api kelene nsímé túhaan̄ee?

⁵ Pinémárec̄o lala kecire, ani kutu ric̄o ani kóm: Uléécaā úu p̄ē ke p̄isoi api ketē nté ní nyáni re píwek̄ōo w̄ee uu pinfatene nnya pi pansese pimámáa? Pi Uléécaā iȳōpi kuú ne p̄ep̄ee u ní la m mé k̄émee lonine. ⁶ Amá n̄óo áni ye p̄ee úwek̄ōo waise! Ai pimámá p̄ee íwe nó wai pin k̄o sitahai nó séleii? ⁷ Ai p̄ep̄ee rinyíri s̄one tē ke Uléécaā uu nó ní sélei caaii?

⁸ Uléécaā Nsímé ritelē ye maa re: A up̄ōc̄o n la yare kaa rip̄ōc̄úruu ní la. Uléécaā iȳōpi isé ye iȳē. Asei kecáá, n̄on i n tikilē, li nyamle. ⁹ Amá n̄on p̄isoi siyu-i m p̄ailē n̄oké ne pi n t̄ési, ak̄ope kani lē wai. Li nyísele re áni lē ke isé ii ní ma ritiki. ¹⁰ Usoi un m m̄usu re isé nn̄éi kuu t̄ikilē kuu p̄ee ise ril̄ōo, isé nn̄éi kuu lē til̄ōo. ¹¹ Uyee ní maa re: kape iwásá wa, uyē cire yee k̄o maa re: kape usoi kpu. Lē nnya p̄ansá iwásá n wa, kaa p̄ee usoi kpu, isé nn̄éi kaa lē til̄ōo. ¹² Ani n s̄imisi n̄on k̄o wai yare p̄isoi p̄ee n nyu re Uléécaā yé keyáa ne uisé pi túhaan̄ene. Isé yee íi ye usoi ak̄ope ní pa ye nyi. ¹³ Ketahai k̄ē ketúhaane k̄émee, Uléécaā úu úka íwe t̄enine yee úu ye uc̄o íwe n t̄é. Lē nnya, nkó yee ye uc̄o íwe n t̄é yé nsímé k̄émee le.

Usoi nfatene ne uliwaiwai kecáá nsímé

¹⁴ Pinémárec̄o, usoi un n kp̄arál̄ē te u nfatene mále, ke uliwaiwai áli k̄o p̄ee lē nyíselē, nfatene mm̄ē mpuri yé fe nn usoi riyu l̄aluu? ¹⁵ In te n̄ounémárec̄o Kirisi ukó, utisi née un̄osi unyine ye we, úu ye mp̄á keyáa k̄eye yē uké tā née uké li, ¹⁶ nó unyine uu p̄ee u maa re: A ne rip̄ōp̄ōo n ηme a ha ilū tā aa k̄o le, kúu p̄ee l̄eleē u m p̄áril̄ē u pa, likulaa ye p̄ee kúye? ¹⁷ Lim̄ec̄o kai nfatene k̄éméé we. Usoi un n kp̄arál̄ē te u nfatene mále ke uliwaiwai áli p̄ee k̄o lē nyíselē, unfatene ye kpuwaalenle.

18 Amá in n la, unyine pǎ né maa re: Pǎ ne nfatene mále, néen mewai sǎne má. Né u pesē re: Iye kaa yé nfatene m má, lipówaiwai ali kǎ pēē lē nyíselē! Né né linéwaiwai ne pó nyíse re ne nfatene mále. 19 Pǎ ne kefa tenelenle re Uléécaā ye ucíreníne le, née yo? Pǎ alari mále. Aníri pǎ ne kǎ lē nyule, aa ye n terii ne iwame mepehē. 20 Pǎ uníri nkó! Aa la pǎké kǎ te usoi unsá ne uliwaiwai n nyíselē te u nfatene mále, unfatene nín kuláa kúka máa? 21 Ke urósáayaha Apiraham uu uliwaiwai ne n nyíse re u ne Uléécaā kefa tenelenle uu ukepípi Isaaki kpísi re uké ne nyóonse nnya ke Uléécaā uu u sée re aseí ute. 22 Aa yē te unfatene ne uliwaiwai ye pēē pénélenle lin ne kesé keisi aí ne nyíse re u meyíkíyiki Uléécaā ne kefa tenelenle? Uliwaiwai ye tíyesele unfatene nn pelu. 23 Lelēē Uléécaā Nsímé ritelé kémēē n wólaalē kai lē wa re: Apiraham ye Uléécaā ne kefa tenele, Uléécaā uu lē nnya u séi re aseí ute, uu kǎ uu séi re uusanē. 24 Nǎ yē te usoi liwaiwai kémēē ke Uléécaā uu ye ne yē te aseí ute lo, aí unfatene kémēē nmanē.

25 Uléécaā ye limēcǎ unósi wásánkaí Rahapi pansesele aseí ute uliwaiwai nnya. U pēē Isirayēli pikó pitumē yǎsile, uu wai uu pi lēni api nwahacee tiki apí ne tǎmpǎ. Mēwai mē kémēē ke Uléécaā uu yé te u aseí ute le. 26 Yare ke ipíne yeē íi nfáa m má íi n kpuwaalenle mecǎ ke nfatene mēē nín ye nliwaiwai ne n nyíse re n wele pǎo kǎ kpuwaalē.

3

Tilémpi pitine

1 Pinémárecǎ, áni kape n la nǎké nónnéneí Nléécaasimé n céesi. Nǎ nyule nǎone nmaa re Uléécaā yé kam uu ne tǎ mpí tǎo nní n céesi túhaane aí picǎ tǎsu. 2 Tǎ ye ntónéí mmú méwee kulúí kémēē meyá púnnele. In te unyine ye fe úu ye mémaa púnne, liute ye pipele masile. U yé fe uu umēcire tini. 3 Tǎ ye isǎ nnǎo-i ákpaláa wale íi ne kom ii ró m pakarelē in tǎ tíkilē. 4 Ani kǎ áninǎi ripaí nké: Mpá ne ampiye mmú, kuyǎ pape-pape kun a n kpáulē kun ne n tǎsu, ketíkíí sínsápi kenyine ke autíkíí uu ye n carii un ne ncée a tikiselē. 5 Limēcǎ ke rilémpi arí we. Isoipíne kelǎ sínsápi kenyine ye ke, amá ke ye pēē mewai píima wale.

Ani ripaí lē ke kenakpéréé ake ye n fe ake kuhópe píima nmaasi! 6 Tilémpi pǎ ne kǎ nna ncǎ le. Kei ye mewai kǎpe kelǎ kee irópine kémēē ní we. Nna teneciré kémēē-pǎ kake léeri ken irósoi nnéí kémēē irópine silǎ tǎwǎ mékperinkpe pǎrii ne ntǎkpǎ keyaa-pǎ. 7 Asei ye nye re iyúisee ne sinúipi ne liyúikó lee m múnui ne míni kémēē ikpintomé nnéí ke kesoi pipi ake feriyē aké tini. 8 Amá usoi úka úu rilémpi feriyē uké tǎ. Likópe linyine ye

ni lee ái kútine ní we. Melò mee ye ní kpu mee rikemee yipaalē.
 9 Tē kari ye ne Urósáa Upíima rinóo sone ritikise, tē cire kari ye
 kò ne sisoipipi kuu n wa sin umeco we anóo wa. 10 Nnóo nse
 mme-i ke rinóo sone ne anóo kópe aa ye leeme. Pinémáreco, áni
 kapere ye lē wa. 11 Míni lari-lari ne metule-tule yé fe ame ripiye
 nhai nse-i n léentii? 12 Pinémáreco, kúfikiyee yé fe aku Olifiyee
 apipi maruu? Fiinyi kuléé yé fe aku afiiki maruu? Kenyásilò
 nnihai nín yé kò fe nké míni lari leseme.

Mewéesesəho mee Uléecaa kémee n léeri

13 In te nókenécəpe unyine ye nyáni re u mewéesesəho ne
 menyuwe má, uké tíyese piké uisoi sone ne umewai sone
 kémee lē yē. Uliwawai liké n nyíselē te uisoi ye niñule un kò
 mewéesesəho má. 14 Amá in te nósínéfa ye túlúle, non íkeñene
 nósínéfa-i wailē, áni kapere nkpráni nómenécíre n taáselē non
 nómenécíre kiraasente, non nsíméseí yalē. 15 Mewéesesəho mē
 áme keyómecaa-pò léeri. Ketē nté mekó ye me. Kuníri kémee
 kame léeri. 16 Kei ke kufatoi ne íkeñene ii ní we, méwoo méwoo
 mewai ne mewai kópe ncəpuri yèè kò kei n wele. 17 Mewéesesəho
 mee Uléecaa kémee-pò n léeri mewee foí yee meké n nyaní ne
 meketə-pò. Lē memáá, áme kò pitele má. Me ye kò mpá yo n
 waille ne kemúnjé. Me ye kò tíyesele usoi ne uco api kóméine, ame
 kò uco meýá íwe téní ame kò mewai sone wai. Ame pikóólentene
 ne kecáá kecáá mewai má. 18 Pəpəe rinóo rise n wéési yèè
 nkíñinje kémee ne picə nkíñinje kale. Pikulaa yee re pi ye
 panselē aseí pite.

4

Usoi un ketē nté likó usane, u Uléecaa ulaarə le

1 Yei ke pitele ne pinákaankee apí ne nókenémee leeri, insá
 nólnékáipi-káipi lee nó ní lémaalē kémee? 2 Nə ye linyine káipile,
 amá áni ye fe nəké li yē. Ani ye picə likó inípəe n tapaalē
 yare nəké pi kò, amá áni ye kò líka yē. Nə pitele waille non kò
 nákaankee, amá káni ye Uléecaa m pise re uké nó he nnya, áni
 líka má. 3 Mpá non kò Uléecaa m pise re uké nó he, káni pipise n
 nyu nnya, úu ye nó he. Lē kani ní la nəké ne nólnékáipi-káipi n
 wa kani ye pise. 4 Nó mpí nóo áni nní Uléecaa ηmanē ne kefa n
 tenelē, áni nyu re usoi un ketē nté likó n la, u Uléecaa ulaarə lee?
 Nkó yee ketē nté likó ní la ye panselē Uléecaa ulaarə. 5 Nə nyu re
 nsímé mee Uléecaa Nsímé ritelē kémee ní we ye méwoo nkó lee?
 Mmee mmú re: Uléecaa ye nfáa kuu kerómee n wa lalē ne kefa
 kesē, hái un nkecáá ilaarə wai. 6 U kò ípəelée píima ró nyísele.
 N ye maa re: Uléecaa yèè píyuwélaa ncée tápisile uu mpí pəe
 ye pimécire rincépise ípəelée nyíse. 7 Lē nnya, ani nómenécíre
 ricepise ani Uléecaa metene n we, ani tasi ani kuníri ncée
 tápisi, ku yé wuri ne ketaa-pò aku nó yá. 8 Ani ne Uléecaa rikə,

uyē uké kō ne nō tikō. Nō pikópékōó mpí, ani nōanénipe nale aké fū, ani kō nōsinéfa hēere, nō inōó ité ité pikó mpí! ⁹ Ani yē te iwe kémee kaní we, ani n téní nōn nkpō tū. Ani nnyei riyá ani ikpōtu téní, nōnnépōōnare nké pansē mpōōcaai. ¹⁰ Ani nōmenécíre Upiima keyu-i ricepise, u yé ppe nō ritaáse.

Ani kape ye picō akópe m palē

¹¹ Pimárecō, áni kape nōmenécōpēcire kecáá nkópe n símaane. Nkó yee umárecō kecáá nkópe n símisi née nkó yee akópe u m palē ye kō isé akópe palenle. In te pō isé kecáá nkópe símisi áa kō ppe i tikilē, pō ppe lē iutúhaane le. ¹² In kō ne Uléécaā mecire kóló yee isé wa. Uyee yé kō fe uu itúhaane i le. Umecire yee yé fe uu usoi riyu lōlu née uu tīyese usoi uu pōlu. Amá pōō nní picō akópe m palē, pō mūsu re pōō úye?

Ani kape áyu n wéési

¹³ Nō mpí kamí ne máne, nōō ye nní mí maa re: Tó neni née kōso kuyu nkú-i ha ari kei kuñmē kuse tone ari kpéense ari kuláa yenu. ¹⁴ Nōō ye áni n nyu ricuruu re iye kai kōso nō weesine. Nō we yare meléné mee n léeme áme ye kō nánai amé ne tenepō api me paapō. ¹⁵ Li ne sá re nōké ye maa re: Upiima un n la, tō nfáa m má ari nní née licō nní wai. ¹⁶ Pēé ke nōō we nōn áyu wéési nōn nōmenécíre taáselē. Lipiyuwélaa pē mpuri ápi nyamí. ¹⁷ Usoi un lelee ne n sá re uké n wa n nyu, unsá li n wa, akópe kuu wa.

5

Pimámá piké pimecire tí

¹ Nō pimámá kam nkpēni ne máne: Ani ntóosi mee nō n leerine nnya tē ani sipupeila kōni. ² Nōlinékó ye fōnile, nsepi nn nōmenélappe fulu. ³ Ncámé ye nōunéwura ne nōnnéwóōweni lonle. Ncámé mme mee nyíse re nōlinéwaiwai ái nyamí, nké ppe kō nō li yare nna mee tore. Nō memá kóóile ani curii, in kō ne siyáa tōōō kémee karí we. ⁴ Nō pikeikó ppe nōsinécare-i n keisi rísonē pihééle ye, liitu ii keyómecaa-pō tulu. Nōpinékeikó ye ténile, piitu ii Upiima, rínanje nnéi ute atu-i lompō. ⁵ Nō nōinésōi kémee ketē nké kecáá rínare konle ani kō nōmenéla wai, ani le ani mékpō wai yare isee kapí ne keyáa pikópe n sí. ⁶ Nō ye aseí ute akópe pale ani kō u kopu úu ye ne nō náasi.

Isoi niñe-niñe piluke ne piyómeyáhaa kecáá nstmé

⁷ Lē nnya pimárecō, ani n kahari nōn ne mé Upiima uké ha ne ppeeme. Ani yē lē ke ulame uu ye n kahari ikónē foí ne itōōō íí ne cuuni, un mé te u yé kam uu ukécare-i iluke sōne kpasi. ⁸ Nōōké kō limecō n kahari nōn taalē, Upiima mekame ye nnyáā wale.

⁹ Pimárecō, áni kapε ne nómenécōpecire n ténaaane, insá lē Uléecaa yé ne nó túhaane uu akópe nó pa. Utúhaane ye rinānō-i pinyere masile. ¹⁰ Pinémárecō, ani antepuye pεε ne Upiima rinyiri n símisi iwε ne pinniηe m paílē, aní n niηú nōn ne pimεcō íwe kémεé we. ¹¹ Ani yē te tō ye pεpεε pimεcire pimulé ní fe maa re pi pínareskomε le. Nō Yōōpu kecáá nsimé kónle re u pεε ikari wale, ani kō yenu lē ke Upiima uu kétō-pō u n he. Upiima yēē pisoí íwe píima ténle uú ne kefa pi fénnε.

¹² Pinémárecō, mǵá lin íye n we, áni kapε ye ne keyómecaa née ketē née líka mpuri ritá nōké ne wéeri. Nōn te “εεε”, líké “εεε” nōn te “eehei”, líké “eehei”. Uléecaa úu kapε ne nó n túhaane uké akópe nó mí pa nnya.

Pitōikó kecáá piyomeyáhaa

¹³ Nó unyine ye íwe kémεε we, née yo? Liute uké keyómε yáasi. Nó unyine ye mpōōnare kémεε we, née yo? Liute uké ipakare siyomε ne Upiima pakare. ¹⁴ Nó unyine ye pōólú, née yo? Liute uké Uléecaa icápine piwéése sée api Upiima rinyiri ne mékpō u n níηesi pin ukεcáá Uléecaa yáasi. ¹⁵ Nfatene piyomeyáhaa yé utōikó riyu lō, Upiima uu u pōise. In te akópe anyine kuu wa, Upiima uu u sárei. ¹⁶ Lē nnya, mǵá úye uké ye uakópe uucō yámne, mǵá úye uu ye kō uucō kecáá Uléecaa yáasi nōké ne mí peí nnya. Nkó yeε Uléecaa keyu-i asei n tíkile piyomeyáhaa yēē pikéi píima wale. ¹⁷ Elii ye pεε kesoi pipi le merócō mmé. Uú ne Uléecaa tēni re ikónε íi kapε cuū. Ikónε ii mesei picuū yá aηmē ataani ne iwáre ikpuulū. ¹⁸ Uu kō limemáá yáasi re iké cuū, Uléecaa uu ikónε cuunse, iluke ii ketē kecáá wai.

¹⁹ Pinémárecō, nó úye un asei ncee n tíye un m pō, nó unyine un kei u m pesepō, ²⁰ ani n nyu re nkó yeε ukópekōd ncee mmē kuu n tíye uu pōlu kémεε m pesepō, ye usoi nkpō-i lésele Uléecaa uu kō lē nnya akópe meyā tinne.

Títelé foí ke Piyee uu n wói

Lelee rítelé ntí kémee ní we

Yeesu Kirisi utumε kapi ye n sée re Piyee yee rítelé ntí wói. Kirisi pikó pεe pεe mekkeε Asii awélé anupú anyine kémee n yekaalē ke Piyee uu rítelé ntí wólu. Piyee ye ró símisi re Silasi kuú ne ritiki uú ne rítelé ntí wólu (5:12). U ri wói re piké ne ti rikóónú. Papilōni-i kuu ri wói, lelee re Rōm-pō. Kirisi pikó fale pεe Asii ketē kecáá ní we kuu ri wóipō (2:2). Kapi Kirisi pikó nnya kapi kei we yare písáne. Pi ye ne isímé pi kparaile, pin kō piwéékuse ne pi lémaalē. Lē nnya ke Pōoli uu pi ηmóópúsélē te piké ikari ne kényu mahā pin Yeesu Kirisi inípreε tapaalē. Pi ne uyē pεe nkpréni kesé íwe ise le.

Ifaaci iyē mekériine ye mmé:

1. Piyee ye ipakare ne iwele wale uú ne pεpεe uritelé ntí ní kēē léise lē ke Uléécaá uu piayu n lō uu kō ne Yeesu Kirisi nkpō ne umeyise tiki uú ne tíyese apí n tálē (1:3-12).
2. U pi ηmóópúselenle re ápi kape lōpile, piké isoi yee n kpáíilē Kirisi kupéneεó kéméé n le (1:13-2:10).
3. Piké ne Kirisi m paílē, api pεe piisoi kapi yé pipeikεε kémee n le ne nyíse re pi unsímé ne aseí tikilenle. Uu kō icélaa pi pasii yee yé pipiyupipikei kapi yé n wai kémee pi n yóriye. Uu kō pisihúú kémee metone ne piicápine kéméé ne pi ne pεpεe ápi Uléécaá n nyu metone kémee icélaa pi pasii (2:11-4:19).
4. Títelé ntí uwōle ye nté Kirisi pikó icélaa palenle re piké ye píweluke kémee ikari m má pin ne lē ke Uléécaá uu pi n yekeilē tálē (5).

Iyáhaa

¹ Née Piyee. Ne Yeesu Kirisi utumε le. Née nó ke Uléécaá uu n wée re ani panse upikó rítelé ntí wólu. Nō písáne le nōn Pōnti ne Kalasii ne Kapatōosi ne Asii ne Pitinii sitē kecáá yekaalē. ² Sáa Uléécaá ye nó wée yare kuu mekkeε-me ní ma. U Nfáasone ne ritikile uú ne nó wéle uu iyaa yekei re ani Yeesu Kirisi m pakarelē ani kō umenyε wole ani funi.

Uléécaá uké ípεelée ne nkíηniηe meyá nó he.

Tóké meyíkíyiki n tálē te Uléécaá lisone ye wemele

³ Tō Urópíima Yeesu Kirisi usaa Uléécaá pakare. U íwe meyá tó ténle uu Yeesu Kirisi meyise pikpōkpō kémee ne tiki uú ne nfáa fale ró he. Lē nnya kari tálē te tō nfáa yē. ⁴ U kō nfáa fale ró hele re tóké lisone lē yē. Ai ye fōni, ái ye mékperinkpe wa, ái ye kō caai.

⁵ Nó kecáá ke Uléécaá uú ne unnaηe ní paílē, un nó múílē te nō

ne kefa u tene uké ne nórinéyu lo nnya. Siyáa tərəw kémee kuu lē waine liké nyíse.

6 Μπά και neni nní m pise re liké ncóη mpehē mpehē kémee nó m peikee re nóanépów aké n caailē, ani ne mpóonare n cōpisi.

7 Li lē wale re liké yé te íye ke nónnéfatenē nsəne nn sá. Wura yèè caaile. Μπά ne lē, pi ye uyē ticurruu nna kémee wale piké unsəne yē. Nónnéfatenē ye wura ríyu fele. Limecō ke Uléécaā uu ye nónnéfatenē musí uké nnsəne yē. Lelēe yé tíyese aní ha keyáa kē ke Yeesu Kirisi uu umecire ní lesene uké nó n nyíse, písoi iyáhaa ne ipakare ne ríyu yenu. 8 Nə u lalē áni kahanē u n yē. Ne nkpénime áni kahanē u n yē, amá nə kō pēé ne kefa u tenelenle, nən kō mpóonare ne cōpisi ái kumúnjé má, lin kō ríyu má. 9 Ke Uléécaā uu nóanéyu n lo nnya kani lē ne mpóonare cōpisi. Kani Yeesu ne kefa n tene kulaa ye kpē kani n yē.

10 Antepuye ye pee mekee wéesile piké píyulale pē kumúnjé yé. Pi pee mekee-me liheehēe lē kani n yósune nsímé símisile.

11 Kirisi Nfaasəne ye pee pikeméé wele nn hái mekee-me pi símisi íwe iyē ke Kirisi uu meluke m má ne ríyu tē kuu n sónti uké ní yé. Lē nnya kapi wéesi api perei rísəne piké yé te kumúnjé kúye-i ne íye kai sónti liké lē wa. 12 Ai pi nyíse api yenu re ái pircurruu ke nsímé mmē kapi n símisi nrí ne mánē, amá nó knrí ne mánē. Mmē ke pepēe Nsímé Kēcire nó n yóólē api kō neni nní nó símisi. Nfáasəne mee keyómecaa n léeri nnaηe kapí ne nó símisi. Piléecaatume ricurruu ye lalē piké nsímé mmē ceri.

Mefine mee ne Uléécaā n sá

13 Lē nnya, ani lē kani yé n wa kecáá nókenémúnjé n wailē. Ani nípá yo n wai ne kemúnjé, ani meýíkíyiki n tálē te Uléécaā yé ne kefa nó fénne uu Yeesu Kirisi mekamē kémee ihēe nó pa. 14 Nə siwá le see ye m pakare. Lē nnya, áni kape nómenéla n tikilē yare kaní pee ní we áni méka nyu. 15 Ani Uléécaā mecō n we nən líkópe kaase. Uyee nó sée. Ani nómenéwee nnéi kémee n kpáiiilē yare ke Uléécaā yee nó ní sée uu n kpáiiilē mecō. 16 Li wəlaalē te: Ani n kpáiiilē yare ke née n kpáiiilē mecō.

17 Nə ye nən Uléécaā n yáasi, nə ye u sée re Sáa. Uu ye úka keyu ripaí uké kelenē uməwai kecáá u túhaane. Lē nnya, li ne sá re nóké lē nnéi kani nóinésóí kémee n wai kémee u n wuru. 18 Nə kō meýíkíyiki nyule re ái linyine lee ye n caai yare nní nwóóweni née wura kapi kpísi apí ne nóanéyu lolu apí ne nópinékpure mēwee mee áme kuláa kúka m má kapi nó rintéηse kémee nó lese. 19 Amá Kirisi menye səne mee ríyu m má kapí ne ró lése. U we yare inyóonsesəη yee íi ríka n caailē, íi kō ríka tēηlē kapí ne ró nyóonsē. 20 Uyē ke Uléécaā uu hái mekee-me wée uu kelenē nípá

yo wai re uké písoi ayu ló. Uu kó nkpeni nń nnya siyáa tóró nsí-
i u leseri re liké nó yóriye. ²¹ Uyē kani ritiki aní ne Uléécaá kefa
tene. Uléécaá uyee pikpókpo kémee u yukuse uu ríyu u waise re
nóké ne Uléécaá kefa tene ani kó ne u n tálē nnya.

²² Nó nkpeni nsímései mee ye usoi riyu n ló pakarelenle ani
pé ne fe ani meyíkíyiki n lakaane rísonē. Lē nnya, aní ne
nósinéfa nnéi n lakaane, ái kape kecáá kecáá. ²³ Uléécaá Nsímé ye
tíyesele ani nfáa fale yenu. Ani nfáa fale yē yare kapi ye kesoi pipi
kee ye n kpu m mári. Uléécaá Nsímé rín we yare nlukepuri mee
ye n caai. Nn ye caai. Mesére kní we ne nnfaa.

²⁴ Kesoi pipi ye we yare meyúí.

Keriyu kake ye n yē yare meyúí mefele.

Meyúí yee kóósile mefele ame súrii.

²⁵ Amá mesére ke Upíima Nsímé Kεcire póo ye n we.

Nsímé mmē kapi nní Nsímé Kεcire kémee nó riyóó.

2

¹ Lē nnya, ani rikpákára nnéi mpuri ne nnóome ne kecáá kecáá
mewai ne kufatoi ne iwóhó riyá. ² Ani Uléécaá nsímé n la yare
ke siwá fenféi asi ye nní mepē sone ní la, liké tíyese nóké rísonē
papisi, liké kó nóanéyu ló nnya. ³ Nó Upíima isoi sone pilélé
masile.

Kirisi pikó ye Uléécaá mpuri pikó le

⁴ Ani ne u rikó, uyee ripare kεcire tee ye nfáa n he ke písoi
api n kési, Uléécaá póo ri wée re tetee uinipee-i rinéíkóó. ⁵ Nń
ticuruu, nóké kó n we yare apare nyee nfáa m má. Nyē ke
Uléécaá uu kpísi, uu tíyese Unfaasone nní ne ukeyo u móm. Kei
kaní yé piléékóó icápine n wai, piléékóó pee pinfaa n kpísi pin ne
inyóonse kuu ní la u wai, uyē un kó Yeesu Kirisi nnya i pakarente.
Uléécaá Nfaasone kémee ke liinyóonse iyē ii léeri. ⁶ Li Uléécaá
Nsímé ritelé kémee wólaalē te:

Ne ripare ke Uléécaá uu n wée tin nnéi má kpísile

ké Siyóo-pó karii riké panse kenui ripare.

Uye un ne ri n tálē, úu isei meluke má. ⁷ Tipare tee nó mpí nń
nní ne kefa n tenelē kémee kuláa píima mále. Amá ri pepēe
ápi Uléécaá ne kefa n tenelē kéméé wele yare lē kapi nní
Uléécaá Nsímé ritelé-i n wói re:

Tipare ke pimóme api n fómpo tee nkpeni panse

tikεcire tee kenui-i ní we. Li kó wólaalē te:

Tipare rinyine ye ri ke písoi api ye rinkpóu,

kuparecaṅaa kunyine ye ku kpee ye písoi n lóise. ⁸ Ke písoi pē
api Uléécaá nsímé pipakare ní ye nnya kapi ti rikpou. Lē
kai kó hái mekee-me we re liké pi wa.

⁹ Amá nń ne mpuri mmē ke Uléécaá uu n wée le. Nó piléékóó
icápine le pee uyóopi inyóonse n wa. Nó Uléécaá pikó le. U

νόανέϋυ ləle uu metéi kémee nó yekei re ani umewai píima písoi riyóó. ¹⁰ Ani pree mekee Uléecaa mpuri pikó, amá nó nkpeni umpuri pikó le. Uléecaa úu pree mekee íwe nó tē, amá u nkpeni íwe nó ténle.

Isoi kai m pise re Uléecaa ukéikó uké li

¹¹ Pinésáne lala kecire, nó ketē nté písáne le pree pincee n tósu. Ne la ké nó riηmóópúse re ani nómenécire tí, áni kapε likáipi-káipi lee ne nó n tōpu n tikilē. ¹² Nónínsói kani n le nōn ne pepεe ápi Uléecaa n wuru kéméé we iké n nyamí. Lin lē n wa, kei kapi yé pree nó rí wóhosi re nó mewai kópe wai, api kei nómenéwai sōne yenu api Uléecaa ríyu waise keyáa kē kuu n sōnti.

¹³ Ani Upíima nnya sisoipipi iyōopi nnéi yee ketē kecáá rí we m pakarelē. Ufoi yee uyōopi yee ketē nnéi kecáá rínaηe n te. ¹⁴ Ani kō pepεe umetene rí we m pakarelē. Pē kuu túmει re piké ye piwaikópekó kutu ripasa, piké kō pepεe lisōne n wai ríyu waise. ¹⁵ Lē ke Uléecaa uu rí la lee re ani lisōne n wai, piniri pree ne nó n kēηene piké ne rinséé nnya. ¹⁶ Ani n we yare písoi pree ápi úka kecáá n tú, amá áni kapε pree re káni nní úka kecáá rí tú nnya, nó rikpákárá mewai m má nōn mekecáá yáriilē. Ani n we yare Uléecaa pikéikó. ¹⁷ Ani ye mpa úye m pakarelē. Ani nópinémárecō n la, ani Uléecaa n wuru, ani kō uyōopi ríyu n waiselē.

Kirisi iwe kari yé m pallē tōn ne irókó le

¹⁸ Nō pikéikó, li pise re nōké nómenécire ricepise ani nópinékéisaa n wuru. Ai pē isoi yee rí nyamí pin kefa láarú ηmane, amá ne pē mekó mee m páápú kani yé m pakarelē. ¹⁹ Li nyamle re mpa pin usoi íwe n lukeise kái peé ne n sá re uké n le, li ríyu mále re uké Uléecaa kuú ne aseí n tíkilē nnya n kahari. ²⁰ Asei kecáá, tíyu ríye kai má re usoi uké uncaai nnya íwe n yenaalē. Amá in te usoi ye lisōne wai un kō peé ne íwe kahari, li Uléecaa inipee-i lisōne le. ²¹ Lē ke Uléecaa uú ne nó n sée re ani ye wa ye lē. Kirisi pō ne kō nókenécáá íwe lile uú ne nó nyíse re ani uncee n tikilē. ²² Uyē úu akópe áka wailē, nnōme ríka rín ketume unnō-i léeme. ²³ Pi u lámaankeele, amá úu úka alé ceei, api íwe u lukeise, amá úu úka sisikee, amá umecire kuu kpísi uu Uléecaa yee aseí ne n túhaane anipe-i wai. ²⁴ Arókópe kuu kpísi uu ukεcáá wai apí ne kunapéékó kecáá u karií re akópe aké kerócáá le, tóké pree lelee rí nyamí Uléecaa inipee-i n wai nnya. Uakpē nyee tíyese ke tōo ne peí. ²⁵ Nō pree mekee-me nyéεile yare sípoipipi see m pō. Amá nó nkpeni useesé ne uyee nókenécáá ní pallē kémee pelele.

3

Pinósi ne pipila kecáá nsímé

¹ Limεcɔ kaí we ne nɔ́ pinósi kέmεε, ani nómenécíre ricepise, mpa nó úye uké uula m pakarelē. Lelee yé tíyese pē pila pεe ápi nókenécɔpe Uléεcaa nsímé ne kefa n tenelē api nóinésɔi sɔne yenu. Mpa nɔnsá nsímé mmē n símisi, pi yé pεé ne Uléεcaa kefa tene ² re pi nóinésɔi sɔne kani n le nyáni nnya. ³ Ani kape ne ipiŋe kecáá melape lekaa-lekaa kutu n cɔlē, yare nní pinyúpipahaa ne wura ikólé ne ilū sɔne pitánti. ⁴ Amá lelee Uléεcaa kέmεε ríyu m má lee nní melape lekaa-lekaa mee usoi kefa-i m pékaalē. Ame ye caai, áme ye kɔ fɔni. Lelee nónnéfanae ne nóinésɔi niŋe-niŋe kani n le. ⁵ Limεcɔ ke pεe mekeε pinósi pεe Uléεcaa ne kefa n tenelē pin pipila pakarelē pin kɔ ne Uléεcaa tálē api ye pεe lapisi. ⁶ Piuse ye nní Sara yeε pεe ula Apiraham m pakarelē hái uu ye ne u séi re uusaa. Nɔn lisɔne n wai, nɔnsá líka n wuru, nɔ pansεle ukepire pikó.

⁷ Limεcɔ nɔ́ pitisi, ani ne nópinénósi n we nɔn rísɔne pi naresi re ápi páápú nnya. Nfáa mmē ke Uléεcaa uu nó n he faalaa, nó ne pē kuu kesé n he. Lē nnya, ani ríyu pi n waiselē. Lin lē n we, líka ái yé pεe nópinéyómeyáhaa kέmεε nó púnεise.

Li pise re Kirisi pikó piké n lakaane

⁸ Ntórɔɔ kam nó n símisine ye mmú re ani kemúnjé kesε m má nɔn kefa pénélē. Umáreɔ nla nké nókenémeé n we, ani ye kɔ ucɔ íwe ténɔ ani kɔ nómenécíre n cepiselē. ⁹ Ani kape ye mewai kópe n ceikeεne, áni kape ye kɔ alé n ceikeεne, amá ani ye rinóɔ sɔne usoi ritikise. Lē nnya kuu nó sée re ani ye lē wa, rinóɔ sɔne riké kɔ ne nɔ́ n tikilē yare kuu ní ma. ¹⁰ Li Uléεcaa Nsímé ritelé kέmεε wólaalē te:

Usoi un meyíkíyiki n la uké isoi sɔne li liké kɔ siyáa nnéi u n láárú,

li pise re uké urilempi ne nsímé kópe tí.

Uu kɔ unnɔɔ ne nnóɔmesimé káase.

¹¹ Uké umεcire ne mewai kópe tɔ. Uu lisɔne n wai.

Uké nkíŋniŋe piwélaa ne kέyu m mahanlē.

¹² Upíima ye pεpεε aseɔi n tíkile inípeε tapaalenle.

Un kɔ pipiyómeyáhaa kutu cɔlē.

Amá u ye pεpεε mewai kópe n wai kepire ritɔle.

¹³ In te lisɔne piwai kaní ne kέyu mahanlē, wóo yé pεe íwe nó n wai? ¹⁴ Ticuruu in te lisɔne kani wai nnya kani íwe le, liké nó n láárú. Ani kape pisoɔi n wuru, líka ái kape ye kɔ nfasimé nó tā. ¹⁵ Amá ani nósinéfa-i n nyu re Kirisi yeε Upíima, ani kɔ ríyu u n waise. Ani ye nómenécíre n cápinelē nɔn ne mé te pin nó m pise re yo nnya kani nní meyá ne u tálē ¹⁶ nɔké rinóɔ rísɔne yɔsí ne ipakare. Ani kefa n kpáuilē, pεpεε ne nó n náási re piké nórinéyu kpu pin nó lámisi re nɔ Kirisi tikilē nnya, piké isei li. ¹⁷ In Uléεcaa mela, li kutɔsi we nɔké lisɔne n wai nɔn ne

ίωε le ne kani yé νόμενέwai κόπε κεκάά nnya ίωε n le. ¹⁸ Asei κεκάά, nkρo cirenίηe kóló ke Kirisi uu pisoι akópe κεκάά kpu. Uricuruu úu akópe áka má, amá uu pikópekáo κεκάά kpi re uké ne Uléécaá kέmee pi ha nnya. Pi u kpule uu kpi yare ke kesoiπipi ake ye n kpu meco, amá Uléécaá Nfaasone nn u yukuse, ¹⁹ hái uú ne pepee nkρo kuhore-i n kpaniilē Nléécaasimé yóó. ²⁰ Pē ápi pee Uléécaá pakare kumúnjé kpe-i kuú péé ne pi n kahari úu la uké ukuwói yukuse. Péé uye-i ke Nowee uú pee ukutakai kari. Pisoι nkáripι, pipaha ηmane pee kukemee lompo, aku míni κεκάά n tasilē Uléécaá uú ne piayu lolu. ²¹ Limeni mē ye míni kani ye neni nní ní wóle ai nóanēyu lolu kumíiri le. Api míni nó wóle re liké nóinēpiηe κεκάά mékperinkpe heere. Pi míni nó wóle re liké nyise re nō ne Uléécaá ténile re uké ne Yeesu Kirisi meyise pikpōkpō kέmee ritiki uké ne nókenémúnjé sonukuse. ²² Uyee keyómecaa ritaá uú ha Uléécaá kuluke-luke-i kέyukáoσtone-i tone. Uanipe-i ke Uléécaá uu piléécaatumē ne lē nnéi lee kei ríyu ne rínanjē m má wa un likεκάά tū.

4

Lē kapi ye Kirisi kέmee isoi fale n li

¹ Kirisi ye uipiηe kέmee ntóosi konle. Lē nnya, ani ukemúnjé kē keco m múilē nōn ne mé te nóké ίωε li. Nkó yee uipiηe kέmee ntóosi n kó yèè fele uu akópe piwai yá. ² Lē nnya, kaí ne neni n kpísi, ái pise re nóké Uléécaá mela n tikilē nōn kō ne ituηe tōrōo nnyí kai nní ketē κεκάά nó n tise nóinésoi le. Ani kapē lē ke nóinēpiηe ii n káipinkee n tikilē. ³ Asei κεκάά, nō pee mekee pepee ápi Uléécaá n wuru mela meyá wale, nōn mékperinkpewai ne pikáipinkee ne pítaniré ne iluke picaaínkee ne pítaniré ikenene wai nōn piléé nyóōnse. ⁴ Li nkpeni lipite pē nnōo yile re áni ye kō mewai kópe mē piwai rikpá pimeco. Lē nnya kapi nó lámisi. ⁵ Pi yé kam api pimewai Uléécaá kέénkee. Uyee umecire cápinelenle uké ne pinyánnyá ne pikpōkpō nnéi túhaane. ⁶ Lē nnya ke Kirisi uu Nsíme Kεcire riyóó uú ne pikpōkpō ricuruu péne. Pi pimewai κεκάά ne pi túhaanele yare mípá kesoiπipi kέye meco. Amá Nfáasone nnya, pi yé nkpeni fe api Uléécaá kέmee nfáa m má.

Lē kapi ye Uléécaá lihēheē rimmúlu

⁷ Mpá yo keto ye nnyáā wale. Lē nnya, ani mesōhō m má nōn mípá yo wai ne kemúnjé, nóké ne piyómeyáhaa n fe nnya. ⁸ Lē nnya, lē kani yé n wa lee re ani mesére ríσone n lakaane. Nla yèè akópe meyā tinnēle. ⁹ Ani kusáne n wapaane. Ani kapē ye kefa-i n ηmōpu nōn ne písáne yósu. ¹⁰ Uléécaá ye mípá nó úye linyine hele ne limpehē. Lē nnya, mípá úye uké ulihēheē kpísi uú ne picō n léni. Nōn lē n wai, nō pee lē pisoι le pee Uléécaá lihēheē

ńsone m múílē. ¹¹ Lin úye n he re uké ye nsímé riyóó, liute uké ye ne Ulééca nnaó símisi. Lin úye n he re uké ye picó lē, liute uké ńnanje mmē ke Ulééca uu u n he ne picó n lēni Ulééca uké ne ńpá yo kēme Yeosu Kirisi rinyiri nnya ríyu yē. Yeosu Kirisi uyee ńpá piyei-pō meýóopi ne ńnanje te! Amí.

Kirisi iwe icō piluke

¹² Pinésáne lala kecire, nókenéwuú áke kapē tō ne lē kai nńi ne ńpapē nó m peikee yare nna mee nókenécáá kōonu. Ai kapē nó n we yare lisáŋa linyine ye ni. ¹³ Amá liké meýá nó n láárú re Kirisi iwe icō kani le nnya. Limēcō kai sńnti liké nó n láárú, kumúnjé kpe-i kuú ha umeyóopi ní lesene uké písoi nyíse. ¹⁴ Písoi pin Kirisi nnya nó n lámisi, liké nó n láárú re Ulééca Nfaasone, Nfáayukóó ye nókenéméé wele. ¹⁵ Nó úka úu kapē íwe n le re u usoi kpu née u linyine yáai née u mewai kópe menyine wa née u picó nsímé nnyine kēmee táhankēe nnya. ¹⁶ Amá in te unyine ye íwe le re u Kirisi ukó nnya, ái kapē isei u n we. Amá uké meníje rinyiri tē nnya Ulééca ríyu waise. ¹⁷ Ituje ye tule re Ulééca uké ne písoi túhaane. Upikó kuú ne koraanene. In te tń kai ne koraanene, íye kai yé ha pēe kētō-pō pepēe ápi ní la piké Ulééca Nsímé Kecire kutu rińcō wa? ¹⁸ Li Ulééca Nsímé ritelē kēmee wólaalē te:

In te aseí ute ríyu pilale ye papisi,

íye kai yé ha pēe kētō-pō pepēe ápi Ulééca m pakarelē ne pikópekóó wa? ¹⁹ Lē nnya, pepēe Ulééca mēla kēmee íwe n le piké ne lisone piwai n nńjlē, api Ulééca, aseí ute yee pi n wa anipe-i pimēcire wai.

5

Lē ke Ulééca icápine piwéese api yé Kirisi pikó kecáá rimpat

¹ Lē nnya, Ulééca icápine piwéese kam nkpeni ne símisi. Né ne kō pimēcō Ulééca icápine uwéese le. Ne Kirisi iwe kuu n li ne inénípee yenle. Ne kō meýóopi mee nfáani n léerine kēmee ketóne mále. ² Lē nnya, ne la ké nó riŋmóópuse re ani píseesē mecō písoi ke Ulééca uu nó rimmúise kecáá ńsone m páilē. Ai kapē tlasí, amá liké ne nńrinépóó yare ke Ulééca uu ní la. Ai kapē kō re piluke tńjé-tńjé pinyine kani kēmee wéesi, amá ani pikécáá m páilē ne kefa keše. ³ Ai re nóké pē ke Ulééca uu nńanénípe-i n wa ne kēyu m páápú, amá ani ńsone n wai piké nó n nyáni pin nómenécō wai. ⁴ Nńn lē n wa, uwéese yee písoi kecáá ní páilē yare useesē un ha n ka, u yé riyóópikōŋ tee ári ye pí kai n caai nó rikípise ani pēe ríyu m má.

⁵ Limēcō, nó pikpēre ne piŋmáne, ani nómenécíre ricepise ani piwéese metene n we. Nńnnénéí, úka úu kapē ye u ne picó kusencō kēmee umēcire n taáselē. Li Ulééca Nsímé ritelē kēmee

wólaalē te: Uléécaá yèè píyuwélaa ncée tápisile uu mpí ppe ye pimécire rincépise ne kefa fénne. ⁶ Lē nnya, ani nómenécíre ricépise ani Uléécaá rínanje nnéi ute metene n we uké itunje iyē kuu n yekei kémee nó ritaáse. ⁷ Ani nónnécóh nnéi ukecáá topile. U nókenécáá paílenle.

⁸ Ani mpá yo n wai ne kemúnjé. Ani kape lópilē! Nóunélaaro Setani ye kooniile yare kúkinaá kpee n senkee, un wéési uké unyine céériine. ⁹ Ani ncée u tápisi ani kó nfatene kémee n taalē. Ani n nyu re íwe kani nní n le icó ke nópinémárecó api ketē nnéi kecáá le. ¹⁰ Uléécaá ye riyále re nóké nképéni íwe li ái kape náhai. Amá u Kirisi ne ritikile uú ne nó séi re ani mesére umeyóopi kéméé n we. U yé unfanare píima kémee rínanje nó he nónnéfatenē nn papisi líka ái yé ppe nó ritiŋa-tiŋa nóké loó. ¹¹ Uyee mpá píyēi rínanje ute! Amí!

Iyáhaa tərə

¹² Silasi kam n nyu re u aseí tikilenle yee né lé amí ne kétélepí nké nó wólu ké ne nó riŋmóópúse, ké kó ne nó nyíse re Uléécaá ye meyíkíyiki ípeeléé nó nyísele. Nó ípeeléé kuu nó rí nyíse kémee rísonē wele. ¹³ Kirisi pikó ke Uléécaá uu nómenécó n wée pin Papilōni nté we ne unéŋmáne Mariki ye nó yáhaapo. ¹⁴ Ani ripirane ani yáhaane líké nyíse re nó lakaanele.

Nó mpí nnéi nóo Kirisi pikó, Uléécaá uké nkíŋniŋe nó he!

Títelé lírũ ke Piyee uu n wói

Lelee ritelé ntí kémee ní we

Mpá Kirisi pikó piye kapi ritelé ntí wóipá. Timewe ye nkpáni yare rinóo ke usoi uu ye ní ma uu kelene ncée kpisi uu keló tómpá. Utéléwále nkó ye maa re unkpá itunje ye nyahaimela. U ri wáile re Kirisi pikó piké ye ne uicélaa léise (1:13).

Ifaaci iyē mekériine ye mmé:

1. Utéléwále nkó ye nsímé kecáá nyerele uu símisi re piké méwee sone mee pinfatene kémee ní we m múlĩ, piké ká icélaa kapi ní yósi ne aseí n tikilē (1).
2. Uu ká lē memáá picélaa nōome pee nnóomesimé n céesi pin ká méwoo méwoo wápi si ne tópu (2).
3. Uu ká lē memáá Upíima Yeesu kepeemeyaa nkó símisi. Títelé ntí ye ripérése re Upíima mepeme men n nánaise, Ulééca nniñe kuú ne ró n niñú kémee kai léeri. Písoi meyā kuu ká la piké ncée piyéne rikpá piké píyulale ñmurei (3).

Iyáhaa

¹ Née Simóo Piyee. Ne Yeesu Kirisi ukeikó le nen ká uutume. Pē nnéí pee meróo Urólééca n Uróyulale Yeesu Kirisi nfanare nnya nfatene kecire m má kam títelé ntí wólu. ² Ne nó yáasi. Ulééca uké lē kani nní meyíkíyiki u ne Urópíima n nyu nnya meyá ípeelée nó nyíse uu ká nkíññe meyá nó he.

Pepee Yeesu Kirisi ne kefa n tene piké Ulééca mela n wai

³ Ulééca nnañe ke Yeesu Kirisi uu m má kuú ne mpá yo kai ró m píse ró he tóké ne nfáa m má tón ne Ulééca mela wai. Uyee tíyese kari céri re u ne umeyópi ne unnañe ró séele. ⁴ Lelee tíyese ke Ulééca uu lisone píima lē kuu n yekei re uké ró he ró pa, líké kei ne ritiki tóké pee Ulééca sipipi, tón ketē kecáá líkáipi-káipi le ye ne ncaai ní ka kaase. ⁵ Lē nnya, ani riñmóópú ani nónnéfatene kecáá isoi sone kpápá, ani isoi sone kecáá menyuwe kpápá, ⁶ ani menyuwe kecáá nómenécíre pímulé kpápá, ani nómenécíre pímulé kecáá ñmóópú kpápá, ani ñmóópú kecáá Ulééca líkó nla kpápá, ⁷ ani Ulééca líkó nla kecáá kumáre piwai kpápá, ani kumáre piwai kecáá nla kpápá. ⁸ Asei kecáá, lē nnéí lin nókenéméé n we, lin ká meyá n wai, ái yé ñmurei nóké méwoo n we áni líka wai. Nópinékei ápi yé pee kuláa paa. Li yé ká tíyese ani Urópíima Yeesu Kirisi nsonne ceru. ⁹ Amá nkó yee úu lílika m má, úu nsonne nyáni, u we yare unyíye. U paleile re pí akópe kuú pee mekee n wai u tinnele.

¹⁰ Lē nnya pimárecɔ, Yeesu Kirisi ye nó wéele uu kɔ ne pikɛi nó séi. Ani riŋmóópú ani pikewai kémee nyíse re nɔ ne sá re nɔké pi wa. Ani yé pee lē kémee píakai rikpɔu. ¹¹ Kei kani yé pee ísɔne ncée yē aní ne nórínépɔó Urópiima ne Uróyulale Yeesu Kirisi iyɔpi teneciré kémee lompɔ.

¹² Lē nnya kam la ké isímé iyē nó n léisente, nípá kani nní nsímései n nyu nɔn kɔ nkemee iníjí kariilē. ¹³ Ne yē te li nyam te ké kumúnjé nkú-i kam nní nfáa m má kémee isímé iyē nó n léisente, áni kape ne m palei nnya. ¹⁴ Urópiima ye né símisile nen nyu re ám nkpéni ketē nké kecáá siyáa kulúí kpáne. Kenétónjéyaa ye nnyaá wale. ¹⁵ Lē nnya kam ŋmóópúlē te nɔké masí menétónjé-maá nsímé mmē n léiselē, nípá lin íye n we.

Peppee Kirisi meyoopi n yé nstmé

¹⁶ Ai siwómé ke písoi apí ní musí apí ne pimésɔhɔ wai kari ritiki arí ne nó símisi re Urópiima ne Uróyulale Yeesu Kirisi ye rínanje ne wemele. Amá irónípee karí ne ummule yē. ¹⁷ U Sáa Uléécaa kémee ríyu ne rínanje yenle. Likumúnjé kpe-i ke Uléécaa, nímule ne rínanje píima ute uu símaame re: Nkó yee Kenépipi lala kee nnépónare nnéi n te. ¹⁸ Pée uye-i karí pee kesé Uléécaa riyope kecáá n we ne Yeesu, tɔ pee metē mē konle men keyómecaa-pɔ leeri.

¹⁹ Lē kari nní n yé ye tíyesele ari meyíkíyiki n tálē te lē ke antepuye apí n símisi ye aseí le. Nɔ alari mále nɔké n n waiselē. Pínsímé ye nó we yare kéfíráa kee kuŋmaha kémee ní torɛ liké ha ne weesi, Kirisi yee ní we yare rimarɛwarepi uké pee léeme uké nó n kpáiiilē ne nósínéfa kémee-pɔ. ²⁰ Li pise re nɔké ísɔne kɔ te úka úu ye fe uké mmē ke antepuye apí Nléécaasímé kémee ní ma ne ukemúnjé cire fe uké kɔ. ²¹ Ai písoi pee piricuruu musí apí ne n símisi, amá Uléécaa Nfaasɔne mee ye pi lɔ, apí pée ne Uléécaa rinyiri n símisi.

2

Picélaa nɔome

¹ Antepuye nɔome ye pee mekee Isirayeli pikó kecɔpe leemele. Limeɔ ke picélaa nɔome pɔɔ kɔ meyaá nókénécɔpe lontine. Inóomécélaa yee ye ne ncaai ní ka kapi tantine apí kɔ Ucélaa yee piriyu n lɔ fómni ai pee ásáláú kaikai anyine pi wai. ² Písoi meyā yé méwoo méwoo piwai kémee pi ritiki, pē nnya aseí ncee riyu ari kpi. ³ Pi yé nwóónaapí nnya nnóɔlari kémee nnóome wa apí ne nó fe apí le. Amá hái mekee-me ke Uléécaa úu ne pi túhaane apí akópe yenu. Pikelólé áke neni ketaa wepɔ.

⁴ Uléécaa úu piléécaatumɛ pee ne u m púnne kaŋne. Amá kuŋmaha kuhore-i kuu pi riláupɔ re piké kei m pahaalē liké ha ne ketúhaaneyaa tu. ⁵ Úu kɔ pee kekpuretē písoi kaŋne. Amá

u pee týesele míni ame yipu ame pikópékáó nnéí kóóí. Písoi pipaha ñmane kuú pee kañne. Nowee yee pee n yóólē te písoi piké aseí ritiki ye pikécøpe wele. ⁶ Uu kó Sotom ne Komøari ayu ne túhaane uu a tékéé aa pansè nfúrō. Lē kuú ne pepere ápi u m pakarelē nyíse re limécø kai kó pē waine. ⁷ Amá usoi use riyu kuu lo. Uyee nní Loti yee aseí m má. Unfaa kémeē pikó ye pee méwoo méwoo wapisile lin meýíkíyiki mpóøcaai u tanaalē hái. ⁸ Uyee pee aseí tikilenle un ne pikécøpe we. Mpá keyáa kéye kuú pee pimewai kópe nyáni un kó kómeyi, lin pee ukumíiri yóókuselē. ⁹ Li nyísele re Upíima ye nyule lē kuu yé pipeikee kémeē pepere u m pakarelē ní lese ne lē kuu yé kó pipakareciré pō kó ketúhaaneyaa kutu rimpása. ¹⁰ Pepere mékperinkpewai ne piripō n wai ápi kó Upíima nnañe waiselē kuu meýá kutu pañane.

Picélaa nōome pē ye akín kópe ne píyuwélaa mále. Api ye pimécire tí ne keyómecaa-pō lináñe-nañe piháikuse. ¹¹ Piléecaatumē ricuruu pee rñañe m má pin lē fe ápi ye Upíima keyu-i keyómecaa-pō lináñe-nañe lē nkópe rka símisi. ¹² Amá picélaa nōome pē ápi ye musí, pi we yare isee ke písoi api n cópii piké keyáa kō. Lē kápi n nyu kapi ye lámaankēe. Isee mecø kai kó pi kónine. ¹³ Pi kó pē tikpákará waine liké ne pirikpákará kapi picø n wai pi ceéi. Pimela mee re piké ye metuñetēi ne mewai kópe kapi n káipinkee n wai. Mékperinkpe ne nseiciré ye pi póriilenle. Nó ne pē non n tú non kesē n le, ai pi n láarú re pi ye nnōome nó wa. ¹⁴ Iwásankaí ye piinipēe-i wele, ápi ye kó akópe piwai kecáa kō. Pepere ápi Uléecaa ncee kémeē iníñí m má kapi ye kéyu rikéraase. Memá nnáápi ye ne pi mainule. Uléecaa ye anōo pi wale. ¹⁵ Pi ncée sone týele api ncée kópe tiki api polu. Ncée mmē ke Peyōo uñmáne Palam úu pee rintíki kapi tikilē. U ye pee mewai kópe wale api u héele. ¹⁶ Amá Uléecaa ye peé ne umewai kópe kecáa u césile. Isee íi ye símisi, amá keminaayaha ye peé ne mesoitē símisile ake týese antepu Palam úu pee pinírikei rikpá.

¹⁷ Písoi pee wele yare rñihai mee rñn míni m má née ahope ke kuyō aku ye rinkpíise. Kesine píima kuñmaha-i ke Uléecaa uu ketóne pi he. ¹⁸ Pi nsímé nyule hái, amá ápi pee aseí má. Písoi pinyine ye pepere nní ncée kópe n tikilē anípe-i ñméherēele aí kahane n nāñai. Pinōome pē ne ye fele api méwoo méwoo isoi kapi n le ne lipite pē kéyu kéraase. ¹⁹ Pi ye pi maa re pi yé týese api ilási kémeé lelu, amá pē ñmaa ricuruu pin pee kó mewai mee ye ne nkpō ní ka ilasi le. Lēlee re mpá úye ye lēlee u n feriyē ilasi tunle. ²⁰ Upíima Yeesu Kirisi yee Uróyulale. Asei kecáa, in te pinyine ye u ceri api ketē nté mékperinkpe piwai ne pimécire tōlu, api kó limemáa mekemee pepē, lipite pē mewee fale mee caailenle ame mefoí tōsu. ²¹ Li pee kutōsi we re ápi kape pikai

nsímései n ceraalē ne kapi yé n n céri api pēe kō isé ke Uléécaā uú pēe pi ní pa pitíki yá. ²² Lē kai nní pi n wa ye nyíse re meyu mmé kapi ní ma ye aseí le re: Kēpōpi ye kúukee ake pansē ake le nēe kúfōn ye mēwōle-maā apéré-i pínjiri.

3

Upiima mēpēeme nsímé

¹ Pinésáne kēcīre, títelé lírū ye ntí kam nní nó wólu. Ne aketē kēmēe lalē ké lē kani pinyuwe m máálē nó léisente nōké ne kemúnjē sōne n wailē nnya. ² Ne la re ani nsímé ke antepuyē pēe Uléécaā rinyiri ne n símisi apí pēe mēkēe-me ní ma ne isé ke Urópiima ne Uróyulale uu ní pa, pitume api tó n téjse kecáá léise. ³ Ani kō te pisoí ye siyáa tōwō kēmēe sōntile piké pilipōkō n wai pin nó sēnnyi ⁴ api ye re: U maā re u sōnti, yei kuu pēe we? Háí ke pirósáa apí ne n kpi, nípá yo ye wele yare kái pēe ketē kekoraane-me ní we. ⁵ Amá pi nyule pin ne kesu re háí aí neni-me ke Uléécaā uu urinōw ne ketē ne keyóme wa. Míni kēmēe kuu ketē leseme uu kō míni ne ke wai. ⁶ Limēcō kuu kō pēe tíyese míni amē yipu amē ketē fe uú ne kekēcáá likó nnéí tékéé. ⁷ Uléécaā rinōw tē cīre tēe kō nfáani ketē ne keyómēcaā múílē uké ha ne nna kēmēe si ritékéé. Keyáa kē kuu pēpēe apí ye Uléécaā m pakare ne túhaanene uké kesé pi ritékéé.

⁸ Amá pinésáne kēcīre, nsímé nse ye we kái ne n sá re nōké palei. Mmēe mmú re: Keyáa kesē ye Uléécaā inipēe-i aḡmē kúkotokú kuse le. Aḡmē kúkotokú kuse pō ne kō keyáa kesē le. ⁹ Upiima úu nánjaise uké kelenē lē kuu ní ma wa yare ke pinyine api m músu. Nó kuu ne lē niñú re úu la nó unyine nfaa nké pō nnya. Amá u la re ani nónnénéí fe ani isoí conse.

¹⁰ Upiima kekameyaa ye ha sōntile yare uyaa. Nné píima nnyine nn wai keyómēcaā ake pōlupō. Nna nn keyómēcaā-pō likó nnéí torē, ketē ne kelikó nnéí aí torē. ¹¹ Kai nní ní we re lē ke nípá yo aí sééne nnya, li pise re nónnésē ne nóinēsoi kani n le iké aseí n tikilē in kō ne Uléécaā sá! ¹² Lē nnya, ani nómenécīre nyóōnse aní ne m mé te Uléécaā uké mēkēe kam. Keyáa kē ke keyómēcaā ake nna yósune keké torē múkú-múkú, lē nnéí lēe kekēme ní we aí nna kutoi kēmēe wólente. ¹³ Amá Uléécaā ye ró maā re u yé keyómēcaā fale ne ketē fale wa. Nsímései mēe yé ha kei n we. Ketē kē kari mé.

¹⁴ Lē nnya pinésáne kēcīre, lē kani nní m mé nnya, ani riñmóópú ani uinipēe-i n we áni ncaai níka má, nkópe níka rín kō nó terjē. Ani kō nkíññiñe kēmēé n we. ¹⁵ Ani kō te Urópiima nñiñe ye tiróyu lōle, yare ke urósáne lala ne urómáreco Pōli uu n wói. Uléécaā yeē likēme mēwéēsēsōho u he. ¹⁶ Atelé nyē nnéí kēmēe kuu linsímé ní wólu kuu ye lē símisi. Pisoí apí ye nsímé

mmẽ silõ sinyine asei fe piké kɔ. Pɛpɛɛ ápi líka kumúnjé ní nyu ápi kɔ pelaalẽ api ye pɛɛ n kɛnɛ́ɛ́ɛɛ, asei aá ne pi pɔlu. Ticuruu lɛ kapi kɔ Uléécɔa Nsímé atelé tɔrɔɔ nnéi kɛmɛɛ wai. Pimɛcɛɛ kapi ne nkɔrɔ wéési.

¹⁷ Lɛ nnya, nɔ́ pinésáne lala mpí, nɔɔ nní lɛ pinyuwe m máálɛ, ani nómenécíɛ tí. Insá lɛ, pɛpɛɛ ápi Uléécɔa n wuru mɛwai kópe yé tíyɛɛ ani pi tiki ai nó lóise. ¹⁸ Amá li pise re nɔ́kɛ́ ncée mme-i kɛ Uléécɔa uu ípɛélee nɔ́ n nyíɛ n tikilɛ nɔn ne kɛ́yu sí, ani kɔ Urópiima ne Uróyulale Yeesu Kirisi ceru. Uyɛɛ neni ne nɔ́pá píyɛi-pɔ mɛyɔ́pi te! Amí.

Τίτλε φοί κε Yohani uu n wói

Lelɛɛ rítelɛ ntí kɛmɛɛ ní wɛ

Kirisi pikó pɛ nfasimé kapi nɛ icélaa kópe n cókai ke Yohani uu rítelɛ foí ntí wóipɔ. U icélaa kópe pikó pɛ tinyíri hɛ rɛ Kirisi pilaarɔ. Pi kɛsilɛ rɛ Kirisi úu kesoipipi, ápi akópe ncaai kpílɛ tɛ linyinɛ, ápi lɛ kɛ akópe aa yɛ tó nɛ Uléécɛa kɛcɔpɛ n caai kpílɛ tɛ linyinɛ. Ai pɛɛ wai rɛ ái cóɲɛ tɛ Kirisi ukó uké isoi sɔnɛ n lɛ. Piyómeyáhaa féɛ pinyinɛ pɛɛ icélaa iyɛ céesi.

Lɛ nnya kɛ Yohani uu n wói yɛ nní: U lalɛ icélaa iké kɛcírɛ n wɛ uké kɔ aseɪ ripérése. Lɛ nnya kuu pi léise rɛ piké icélaa iyɛ kapi kékoraanɛ-mɛ n kɔ timúlú rísɔnɛ (2:24).

Ifaaci iyɛ mekériinɛ yɛ mmé:

1. Úteléwɔlɛ yɛ nyíselɛ rɛ u Yeesu useérakó lɛ (1:1-4).
2. Yohani yɛ rɛ písoi piké metéi kɛmɛɛ isoi n lɛ. Likumúnɛ rɛ Uléécɛa yɛ metéi lɛ. Lɛ kɛmɛɛ, li píse rɛ Kirisi pikó piké ríla isé n tikilɛ (1:5-2:17).
3. Kirisi pilaarɔ píima mekamɛ nkó kɛ úteléwɔlɛ uu nté símisi (2:18-29).
4. Uu kɔ Kirisi ukó mɛwɛɛ léise (3:1-24).
5. Iyɛ kapi yɛ nnóɔmesimé nɛ nsímései ceri api kóólɛnɛ (4:1-6).
6. Nala kɛ usoi uu yɛ nɛ nyíse rɛ u Kirisi ukó lɛ (4:7-21).
7. Tó fe ari nfatɛnɛ kpísi arí nɛ akópe feriyɛ (5:1-21).

Nsímé mɛɛ yɛ nfáa n hɛ

¹ Lelɛɛ pɛɛ nípa yo kɛ Uléécɛa uu n wa kekoraanɛ-mɛ ní wɛ, ari linsímé kóm, ari kɔ nɛ irónípeɛ li yɛnu ari li nyánei, ari kɔ nɛ arónípe li ca, lɛɛ nní rinóɔ tɛɛ yɛ nfáa n hɛ. ² Sáa kɛmɛɛ kari pɛɛ wɛpɔ. Li nfáa mmɛ tó nyíselɛ ari n yɛnu. Lɛ nnya kari nfáa tenecírɛ mmɛ nsímé símisi, tɔn kɔ nó n yóólɛ. ³ Lɛ kari n yɛ́ ari kɔ kom kari kɔ nɔ́ yóólɛ tɛ tó nɛ nnó́ tóké ripéne tɔn nɛ kɛsé tó nɛ Sáa nɛ Ukepípi Yeesu Kirisi kupénɛcɔ kɛmɛɛ wɛ. ⁴ Tóké nɛ mpóɔnɛ m má nɛ kɛtɔ-pɔ nnya kari tiróúruu lɛ wói.

Uléécɛa yɛ metéi lɛ

⁵ Nsímé kɛ Yeesu Kirisi uu ní ma ari n kóm tɔn kɔ n yóólɛ yɛ mmú rɛ: Uléécɛa yɛ metéi lɛ, kuɲmaha kúka áku ukeméɛ wɛ. ⁶ Tɔn m maa rɛ tó nɛ Uléécɛa yɛ pénelɛ, tɔn kɔ pɛɛ kuɲmaha pikei wai, tɔ pinóɔmɛ lɛ, ári nsímései tikilɛ. ⁷ Amá in tɛ metéi kɛmɛɛ kari sɔnɛ, yarɛ kɛ Uléécɛa uu nní metéi kɛmɛɛ ní wɛ, li yé tíyɛse tó nɛ pírócɔ arí m pénelɛ, Ukepípi Yeesu mɛnyɛ amɛ pɛɛ nípa arókópe áyɛ ró hɛɛɛ.

⁸ Tɔn yɛ m maa rɛ ári akópe má, mɛrócírɛ kari fómni, nsímései rín kɛrómɛɛ wɛ. ⁹ Tɔn yɛ arókópe n yámne, u yé ró a sárei, uu

κὸ ντόσσαι ννεί ρὸ ἡερε. Likumúnjé re Uléécaá ye aseí ute le. U ye nípá yo wale lin kecíre we. ¹⁰ Tón ye n kesi re ári akópe áka wailē, τὸ Uléécaá kpísile yare unóome, ai ppe nyíse re unsímé rín keróméé we.

2

¹ Sinéwá! Ne rítelé ntí nó wólule re áni kape akópe n wai. Amá in te unyine ye akópe wa, uké n nyu re τὸ Sáa Uléécaá kέμεε-pᵔ usíméyᵔᵔ mále. Uyee aseí ute Yeesu Kirisi. ² Uyee uricuruu kpísi uu arókópe kecáá he yare inyóonsesee re Uléécaá uké arókópe ρὸ sárei uu ne ketē nnéi písoi akó pene uu sárei.

Isé fale

³ Tón Uléécaá isé rísone m múílē, li nyíse re τὸ u nyule. ⁴ Usoi nkó yee ye ní maa re: “Ne u cerile” úu ye kᵔ ppe uisé rimúlú ye unóome le, nsímései rín ukeméé we. ⁵ Amá usoi nkó yee unsímé ní múílē ye nyísele re u u lale ne kefa kee. Lelēe ye nyíse re τὸ ne Uléécaá ye pénélenle. ⁶ Li pise re usoi nkó yee ye ní maa re τὸ ne Uléécaá ye pénélenle, unsē nké kᵔ n nyaní yare ke Yeesu nsē ní ppe ní nyaní meᵔ.

⁷ Pinésáne lala kecire, ái isé fale kam nó wólú, amá isé kpure ye nyi kani kékoraane-me ní yᵔsí. Isé kpure iyee nní rinᵔᵔ kani pikóme ní masí. ⁸ Mᵔá ne lē, li kᵔ ppe isé fale le yee Kirisi kέμεε ne nókenéme n nyíselē te aseí ye nye. Lelēe re kuᵔmaha ye tᵔmpole, metéi sei pᵔ ne kᵔ pilomme masile.

⁹ Nkó yee m músu re metéi kέmeé kuú we, un kᵔ ppe uucᵔ ipuri yulu ye kᵔ kuᵔmaha kέmeé wele. ¹⁰ Nkó yee uucᵔ ní la ye metéi kέmeé wele, líka ái ye u lóise. ¹¹ Amá nkó yee uucᵔ ipuri n yúlu ye kuᵔmaha kέmeé wele. Kuᵔmaha kέmeé kuu sᵔne aku n nyiinse úu ppe nyu méye kuu sí.

¹² Nᵔ sinéwá! Ne rítelé ntí nó wólule kέ nó léise re Uléécaá ye Yeesu Kirisi rinyiri nnya nóanékópe nó sáreile. ¹³ Nᵔ pinésáa! Ne nó léisele re nᵔ uyee hái kékoraane-me ní we nyule. Nᵔ pikpére ne piᵔmáne, ne nᵔ léisele re nᵔ ukpááree Setani feriyēle. ¹⁴ Nᵔ sinépipi! Ne nó léisele re nó Sáa nyule. Nᵔ pinésáa, ne nó léisele re nᵔ uyee hái kékoraane-me ní we nyule. Nᵔ pikpére ne piᵔmáne, ne nó léisele re nᵔ páápúle. Uléécaá Nsímé ye nókenémeé wele, ani kᵔ ukpááree Setani feriyē.

¹⁵ Ani kape ketē nké nēe kelikᵔ n la. Uye un ke n la, úu yé kᵔ fe uké ppe Sáa n la. ¹⁶ Ketē kecáá likᵔ ye nní: pikáipinkēe ke usoi uu m má ne lē ke uinipee ii n nyáni kuu ní la uké m má, nēe lē kuu m má un ne rikókari wai. Lē nnéi ye ketē nté likᵔ le, ái Sáa kέμεε kai léeri. ¹⁷ Ketē ye tᵔsule, limeᵔᵔ ke kelikᵔ ke písoi api n káipinkēe pᵔᵔ kᵔ tᵔsu. Amá nkó yee Uléécaá mela n wai ye nípá piyei nfáa mále.

Kirisi ulaarɔ

¹⁸ Nɔ́ sinépipi! Itunɛ tɔrɔɔ yɛ tɔlɛ. Nɔ kɔ tɛ Kirisi ulaarɔ yɛ wemɛlɛ. Kirisi pilaarɔ yɛ nkprɛni kulúí leemɛlɛ, nɔn kɔ nyu rɛ itunɛ tɔrɔɔ yɛ tɔlɛ. ¹⁹ Keróɔpɛ kɛ lipite pɛ api léemɛ, amá ápi pɛɛ pirókó. Pin pɛɛ pirókó, pi yé pɛɛ kerómɛé tonɛ. Amá kapi nní n tɔmpɔ nnya, li nyísele rɛ pinnéí mmɛ kɛmɛɛ úka úu pɛɛ urókó.

²⁰ Amá Uléécɛa yɛ nɔ́ Nfáasɔnɛ hɛlɛ yarɛ kapi yɛ usoi riyu kɛcáá mékpɔ n kɔɔnu *, ani pɛɛ nónnénéí nsímései n nyu. ²¹ Lɛ nnya, áí rɛ nsímései káni nyu nnya kam nó wólú, amá nɛ meýíkíyiki nó wólú rɛ nɔ nsímései nyu nnya. Nɔ kɔ nyulɛ rɛ nnóɔmɛ nka rín yɛ nsímései kɛmɛɛ léemɛ.

²² Wóo unóɔmɛ, kái pɛɛ uyɛɛ n kɛsu rɛ áí Yeesu kɛ Uléécɛa uu wéɛ? Kirisi ulaarɔ lo. Sáa nɛ Ukepípi keté kuu yúlu. ²³ Asei kɛcáá, nkó yɛɛ Uléécɛa Kepípi n yé úu kɔ Sáa Uléécɛa nyu. Nkó yɛɛ Uléécɛa Kepípi n nɛmureí yɛ kɔ Sáa Uléécɛa nɛmureíle.

²⁴ Lɛ nnya, ani tíyɛ nsímé mmɛ kani háí kékoraanɛ-mɛ n kɔ nké nókenémɛɛ n we. In tɛ nsímé mmɛ kani háí kékoraanɛ-mɛ n kɔ yɛ nókenémɛé we, nó nɛ Uléécɛa Kepípi nɛ Sáa Uléécɛa yé ripɛnɛ aní n we píse. ²⁵ Lɛ kɛ Kirisi uu n yekei rɛ u yé ró hɛ lɛɛ nní nfáa tenɛciré. ²⁶ Pɛpɛɛ n náási piké nó fóm kɛcáá nsímé kam nó wólú. ²⁷ Nfáasɔnɛ mmɛ kɛ Uléécɛa uu nɔ́ n hɛ yɛ nókenémɛɛ welɛ. Lɛ nnya, áí nkpráni píse rɛ piké kɔ nɔ́ picélaa rikpá. N yé nípá yo nó céési yarɛ kai m píse, nnóɔmɛ rín keméɛ we. Lɛ nnya, ani lɛ kɛ Nfáasɔnɛ nn nó n céési wa, lelɛɛ rɛ ani Kirisi kupénɛcɔ kɛmɛé n we. ²⁸ Nɔ́ sinépipi! Ani Kirisi kupénɛcɔ kɛmɛé n we. Un píyɛi n ka ari pɛé nɛ tirópóɔ n we, isei fí yé ró wa. ²⁹ Nɔn n nyu rɛ Kirisi yɛ aseí ute lɛ, ani kɔ n nyu rɛ nkó yɛɛ nsímései n tíkílɛ yɛ Uléécɛa kepípi lɛ.

3*Uléécɛa sipípi kɛcáá nstmé*

¹ Ani yɛ lɛ kɛ Sáa Uléécɛa uu meýíkíyiki ró n la api yɛ nɛ ró séi rɛ Uléécɛa sipípi! Tɔ kɔ mɛsei lɛ lɛ. Keté nté pikó ápi Uléécɛa céri. Lɛ nnya kápi kɔ tó nyu. ² Pinésáne lala kɛcirɛ! Tɔ nkprɛni Uléécɛa sipípi lɛ. Ai kahane isoi iyɛ karí masí kepíre n wɛnɛ n nyíse. Amá nse kari pɛɛ nyu rɛ Yeesu Kirisi un píyɛi m pɛɛmɛ, tó ha nɛ menýíne u n we ari pɛɛ u yɛnu yarɛ kuu meýíkíyiki n we. ³ Nkó yɛɛ lɛ nɛ kɛfa kɛsɛ n tálɛ yèè umɛcirɛ n cápínɛle uú wole cáká-cáká yarɛ kɛ uyɛ Upíima uu n we cáká-cáká mɛcɔ.

⁴ Nkó yɛɛ akópe n wáí úu Uléécɛa isé tíkílɛ. Lɛ nnya, akópe píwai yɛ isé píló lɛ. ⁵ Nɔ kɔ pɛɛ nyu rɛ Yeesu Kirisi yɛ ka rɛ uké písoi akópe-i lese, uricuruu úu akópe áka má. ⁶ Lɛ nnya, nkó nɛ

* 2:20 Luki 7:46

Yeesu Kirisi pɛɛ m pɛnelɛ́ úu ye akópe n wai. Nkó yee akópe n wai úu u yenaalɛ́, úu kɔ u nyu.

⁷ Nɔ́ sinépipi, áni kapɛ tíyɛ unyine uké nɔ́ fóm. Nkó yee n wai yarɛ kai m pise ye aseɪ tikilenle yarɛ ke Yeesu Kirisi pɔ́ kɔ aseɪ n tɪkilɛ́ mɛcɔ́. ⁸ Nkó yee akópe piwai ne kɛ́yu m mahani ye kuníri ukó le. Kuníri kpɛɛ háɪ kékoraane-me akópe wairi. Lɛ́ nnya ke Uléecaa Kepipi ake ketɛ́ kecáá ka re keké kuníri liwai-wai ritékéé.

⁹ Nkó yee m pansɛ Uléecaa kepipi yèè akópe piwai riyáɛ re Uléecaa Nfaa ye ukeméé we nnya. Kuu Uléecaa kepipi nnya, úu yé fe uké akópe piwai n nɔ́jlɛ́. ¹⁰ Nkó yee úu aseɪ n tɪkilɛ́ néɛ úu umárecɔ́ ní la úu Uléecaa ukó. Kei kapi ye ne Uléecaa kepipi ne kuníri kepipi ceri api kóolene.

Uléecaa sipipi mɛcɔ́pɛcirɛ pilakaane nsímé

¹¹ Tinɔ́ tɛ́ kani háɪ kékoraane-me n kɔ́ ye ntí re: Tóké mɛrɔ́cɔ́pɛcirɛ n lakaane. ¹² Ari kapɛ Kayɛɛ mɛcɔ́ n we. U pɛɛ ukpááree Setani ukó le, uu uumarecɔ́ pá. Yo nnya kuu u ripá? Kayɛɛ ricuruu liwai-wai áɪ pɛ́ɛ nyamí, amá uumarecɔ́ líkɔ́ pɔ́on n nyamí.

¹³ Pimárecɔ́, áɪ kapɛ pírí nɔ́ wa re ketɛ́ nté písoi ye nɔ́inɛ́puri yulu nnya. ¹⁴ Tɔ́ nyule re tɔ́ pɛɛ kpuwaalenle, ari nkɛ́pɛni nfáa yenu. Kari pirómárecɔ́ ní la nnya kari lɛ́ nyu. Nkó yee úu umárecɔ́ ní la ye kpuwaalenle. ¹⁵ Usoi nkó yee umárecɔ́ ipuri n yúlu ye usoi kɔ́ le. Nɔ́ kɔ́ pɛɛ nyu re usoi kɔ́ úka úu uisoɪ kɛ́mɛɛ ketónɛ má uké ne nfáa tenɛciré yé. ¹⁶ Yeesu Kirisi ye unfaa kpísile uu tɔ́ nnya he arí ne ceru re lɛ́ kapi ye séɛ re níla. Li pise re tóké kɔ́ ntɔ́fáa kpísi ari pirómárecɔ́ nnya he. ¹⁷ Usoi nkó yee m má, un nkɛ́pɛni umárecɔ́ n yé úu líka má, uu ne ukɛfa u pɛsu, íyɛ kuu yé pɛ́ɛ maa re uyɛ ye Uléecaa lalɛ́? ¹⁸ Nɔ́ sinéwá, ári kapɛ ye nnɔ́osimé ñmanɛ ne níla nyíse. Amá tóké ye meyíkíyiki mɛwai wa ne aseɪ líké nyíse re tɔ́ níla mále.

Tóké ne nkɛ́pɛniye Uléecaa keyu-i n we

¹⁹ Kei kari yé ne n céri re tɔ́ nsímései pite le ye lɛ́. Lɛɛɛ yé kɔ́ tíyɛɛ arí ne tirɔ́pɔ́ Uléecaa keyu-i n we. ²⁰ Aseɪ kecáá, nɛ́pá lin ne sirófa kɛ́mɛɛ ró n túhaane re tɔ́ akópe wale, Uléecaa ye sirófa fele un kɔ́ nɛ́pá yo nyu. ²¹ Pinésáne, in te líka áɪ ne sirófa kɛ́mɛɛ ró túhaane re tɔ́ akópe wa, tirɔ́pɔ́ kari ne Uléecaa keyu-i we. ²² Kari uisé ḿ múlɛ́ tɔ́n kɔ́ lɛɛɛ ne u n sá wai nnya, tɔ́ ye tɔ́n yo mpuri u m pise, tɔ́ ye ukemɛɛ li yenle. ²³ Uisé iyɛɛ nnyí re tóké ne Ukepipi Yeesu Kirisi kefa tɛne ari kɔ́ n lakaane yarɛ kuu isé ró ḿ pa. ²⁴ Nkó yee uisé iyɛ́ n tɪkilɛ́ ne Uléecaa ye pɛnelenle un ne we, Uléecaa pɔ́on kɔ́ ukeméé we. Unfaasɔ́ne kuu ró ní he mɛɛ ró nyíselɛ́ tɛ́ tɔ́ pɛnelenle tɔ́n ne we.

4

Iye kapi ye ne Ulééca Nfaasone ceri?

¹ Pinésáne lala kecire, áni kape ye mese ne mese pē nnéi pēe ye m pólólē te Ulééca Nfaasone ye pikeméé wele nkó ηmurēi. Amá ani ye pi peē kelene ani yenu re li nsímései née ái nsímései. Asei kecáá, antepuye nōome ye ketē kecáá kulúí lemele. ² Lē kani yéé ne n céri re Ulééca Nfaasone ye unyine kéméé we ye nní: Uye un tinhaa re Yeesu Kirisi ye pansela kesoipipi uú ne ketē nté weri, li nyíse re Nfáasone ye ukeméé wele. ³ Nkó yee úu ye lē tinhaa ye nyísele re Nfáasone nín ukeméé we, amá Kirisi ulaarō yee u te. Nō kō te u weme. Ticuruu u ketē kecáá pikáme masile.

⁴ Amá nō sinéwā, nō ne Ulééca pikó le, nō kō antepuye nōome feriyele. Nfáasone mee nōkenémee ní we ye Kirisi ulaarō fele. ⁵ Pinóome pēe ketē nté pikó le. Lē nnya kapi ketē nté pikó meco símisi, pē pin kō kutu pi cōlē. ⁶ Amá tō ne Ulééca pikó le. Nkó yee Ulééca n nyu yee ye kutu tó rico. Amá nkó yee úu Ulééca ukó, úu ye kutu tó rico. Lē kari ye ne ceri kei ke nsímései Nfaasone nn ní we ne kei ke nnóome nn ní we.

Ulééca ye ríla le

⁷ Pinésáne lala kecire, Ulééca kémee ke ríla nn léeri. Lē nnya, li pise re tóké n lakaane. Usoi nkó yee uucō ní la ye Ulééca ukó le un kō Ulééca nyu. ⁸ Ulééca ye ríla le. Nkó yee úu uucō ní la úu Ulééca céri. ⁹ Ulééca ye Ukepipi cireníηe ketē kecáá tummele re keké nfáa fale ró he. Lē kuú ne nyíse re u ró lalē. ¹⁰ Nla mmē ne ne mmpehē le. Ai tōo Ulééca la, amá uyee tó la uu pēe Ukepipi tumti ake kemecire kpísi ake arókpōe kecáá he yare inyóonseseē aké ne arókpōe ró sárei.

¹¹ Pinésáne lala kecire, in te lē ke Ulééca uu ró la, li pise re tóké kō n lakaane. ¹² Uka úu Ulééca yénaalē. Amá tōn n lakaane, tó ne Ulééca ye pénelenle un keróméé we, unla nn kō kerómee yipaalē.

¹³ Ulééca ye Unfaasone ró hele. Lelee ye nyíse re tō ukeméé wele uyē un kō tó kéméé we. ¹⁴ Tó ne yenle ari kō n símisi re Sáa ye Kepipi ketē kecáá tummele re keké písoi ayu lō. ¹⁵ Uye un n ceri un tinhaa re Yeesu ye Ulééca Kepipi le, li nyísele re liute uyē ne Ulééca ye pénelenle un ne Ulééca kéméé we Ulééca pōon kō ukeméé we. ¹⁶ Tó ne yenle ari céro re Ulééca ye ró lalē arí ne kefa tene.

Ulééca ye ríla le. Nkó yee ríla m má ne Ulééca ye pénelenle pin ne we, Ulééca un ukeméé we, uyē un kō Ulééca kéméé we. ¹⁷ Tōn ríla m má ne nketo-pō, tó fe arí ha keyáa kē ke Ulééca uú ne ró ní túhaanene ne tirópōo n we, ke irósoi kari ketē nté ní le ii Kirisi ikó meco ní we nnya. ¹⁸ Nkó yee ríla m má úu ye iwame n wai. Nla mee ní we ne nketo-pō yēē iwame lakasele. Iwame yēē

nyísele re usoi kewuu ye túúni re pi yé kutu u ripasa. Lē nnya, nkó ke iwame ii ní we nla rín nyamí ne nketo-pò.

¹⁹ Amá in tǒ, tǒ Uléécaá lalē re uyee mefoi ró la nnya. ²⁰ Uye un m maa re: “Ne Uléécaá lalē”, un kǒ pēe uusoicǒ ipuri yulu, liute ye unǒome le. Nkó yee úu usoicǒ kuu n nyáni ní la úu yé fe uké Uléécaá kúu n nyáni n la. ²¹ Kirisi ye kǒ pēe isé ró hēle re nkó yee Uléécaá ní la uké kǒ uusoicǒ n la.

5

Nfatene mee rnanje kapi ye ne n feriyē

¹ Nkó yee ne kefa n tene re Yeesu ke Uléécaá uu wée ye Uléécaá kepipi le. Nkó yee usáa ní la yèè kǒ usáa siwā n lalē. ² Tǒn Uléécaá n la, tǒn kǒ uisé n tikilē kai yé nyíse re tǒ Uléécaá siwā lalē. ³ Uléécaá isé pimúlé kémee kai ye nyíse re usoi ye Uléécaá lalē. Uisé íi kǒ pēe páápú. ⁴ Mǒá Uléécaá kepipi kéye ye ketē kecáá likó rnanje feriyēle. Ntǒfatene nnya kake ye feriyē. ⁵ Wóo ye fe uu ketē kecáá likó feriyē, insá uyee ne kefa n tene re Yeesu yee Uléécaá Kepipi?

Yeesu kecáá aseéra piles nstmé

⁶ Yeesu Kirisi yee ketē kecáá ka ne míni ne ménye. Ai míni ηmane kuú ne ka, amá míni ne ménye kuú ne ka. Nfáasone mee lē símisi. Nfáasone mee nsímései ute. ⁷ Lē nnya, píseérakǒó ye pitaani le: ⁸ Pēpēe nní Nfáasone ne míni ne ménye. Piketaani ye kǒ ηmureile re nsímései ye mu. ⁹ PISOI yèè aseéra lesele ari ηmurei. Uléécaá rinǒo kuu rinháa ye kǒ pēe lē fele. Uyee Ukepipi kecáá aseéra lese. ¹⁰ Nkó yee Uléécaá Kepipi ne kefa n tenelē ye aseéra nyē ukefa-i yekeilenle. Nkó yee úu ne kefa n tene ye waise re Uléécaá ye unǒome le, kúu rinǒo tē ke Uléécaá uu Ukepipi kecáá rinháa ne kefa n tene nnya. ¹¹ Uléécaá ye nfáa teneciré ró hēle. Ukepipi kémee ke nfáa mmē ní we. ¹² Nkó yee Uléécaá Kepipi kē n nyu ye nfáa teneciré mále. Nkó yee úu Kepipi kē n má úu kǒ nfáa teneciré má.

Nfáa teneciré kecáá nstmé

¹³ Nǒ mpí nǒo nní Uléécaá Kepipi ne kefa n tenelē, nǒ kam titelé tē wǒipǒ re ani ceri re nǒ nfáa teneciré mále. ¹⁴ Tǒn ne Uléécaá n tálē, tǒn yo umela kémee u m pise, u ye ne ró kónle. ¹⁵ Tǒn n nyu re mǒá yo kari u pise u ye ne ró kónle, tǒ kǒ nyule re tǒ lē kari u m pise piyéne masile.

¹⁶ Usoi un umárecǒ n yē un akópe nyee áa ye ne nkǒó ní ka n wai, uké ukecáá Uléécaá yáási uké nfáa u hē. Pēpēe ye akópe nyee áa ye ne nkǒó ní ka n wa ηmane kecáá kam te piké ye Uléécaá yáási. Akópe anyine yèè ne nkǒó kale. Ai pēpēe ye akópe nyee ye ne nkǒó ní ka n wa kecáá kam te ani ye yáási.

¹⁷ Μπά μεwai κόπε μέye ye akópe le. Amá ai akópe nnéi nyee ye ne nkpo ka.

¹⁸ Το nyule re usoi nkó yee Uléécaā kewā úu ye akópe n wai. Uléécaā Kepipi yèè kericuruu kecáá m paílenle, ukpááree Setani úu ye ke rica. ¹⁹ Το nyule re tó ne Uléécaā pikó le, ketē nnéi pikó pón ukpááree Setani nnañe-i pansente.

²⁰ Το kó nyule re Uléécaā Kepipi ye kale ake mesohó ró he tóké ye ne Uléécaā yíkíyiki céri. Úkepipi Yeesu Kirisi kee tó ne Uléécaā yíkíyiki uyē tipéne tón ne we. Yeesu Kirisi uyee Uléécaā yíkíyiki. Uyee nfáa teneciré. ²¹ Nó sinéwá, ani nómenécíre ne piléé ti.

Títelé lírū ke Yohani uu n wói

Lelee rítelé ntí kémee ní we

Títelé lírū ke Yohani uu n wói ye rítelé le ke Yohani uu "Unósi" ke Uléécaá uu n wée ne usipipi n wólu. Píco ye músu re li ye Uléécaá icápine ne ikemee pikó kuú ne máne. Li rikemee nyísele lē kapi yé ne picélaa nōome n sōne.

Ifaaci iyē mekériine ye mmé:

1. Úteléwale ye pepere rítelé ntí n kéeeni símisile re piké nsímesei ne níla kémee isoi n le (1-6).
2. U re písoi piké ne pepere Uléécaá icélaa memíi n céesi pimécire tí (7-11).
3. Uléécaá icápine inyine pikó iyáhaa kuu pē kuu nté n wólu palē (12-13).

Iyáhaa

¹ Nē Yeesu Uléécaá icápine uwéése, née pō Kiriya ke Uléécaá uu n wée ne sipópipi kam ní la ne kefa keese rítelé ntí wólu. Ai menécíre née nó la, amá mpí nnéi pē nnésímesei n nyu ye kō nó lalē. ² Tō nó lalē re nsímesei ye keróméé we nnya. Mesére knn yé kō keróméé n we. Ne nó yáasi!

³ Sáa Uléécaá ne Ukepípi Yeesu Kiriya yé ípēelée ró nyíse, api nfanare ró nyíse api kō nkínjine ró he tóké ne aseí ne níla kémee m pénelē.

Nsímesei ne níla kecáá nsímé

⁴ Kam n yé te sipówá kecōpe sinyine ye nsímesei tikilenle yare ke Sáa Uléécaá uu rinóó ró n he mecō, li meýánsei né larisile. ⁵ Ne nkpéni pō Kiriya pise re tóké n lakaane. Ai isé fale kam wólu nen pō pápōlē. Isé iyē kari hái kékoraane-me ní yósi ye nyi. ⁶ Nla ye pise re tóké Uléécaá isé n tikilē tōn ne sōne. Kei ye isé iyē kari yé n tíkilē tōn ne sōne yare kuu kékoraane-me ró n céesi. ⁷ Pinóome kulúí ye ketē kecáá lonaalenle pin kesu re Yeesu Kiriya úu panse kesoi pipi yíkíyiki uú ne ketē kecáá weri. Kei kapi ye ne ceri re uyee lē n wai ye unóome le un kō Kiriya ulaarō. ⁸ Lē nnya, ani nómenécíre tí nsōne, ani kape ne pírókei nnéi kari n wa kulaa m paa nnya. Amá ani liihēe nnéi yósi.

⁹ Nkó yee úu Kiriya icélaa m múlilē uké iketō ηmane ne m pālē, un pē fáauselē, úu Uléécaá kupénecō kéméé we. Nkó yee Kiriya icélaa m múlilē ye Sáa Uléécaá ne Ukepípi ηmureile. ¹⁰ Uye un nókenéméé n ka unsá icélaa iyē ne n hapō, ani kape nókenéyo-i u yósi, ani kape kō u yáasi ricuruu. ¹¹ Uye un u n yáasi, li wa yare u ne uyē pē kesé umewai kōpe mē kéméé we.

Nsímé tōrō

¹² Ne nsímé meyǎ́ mále ké nó símisi, amá ám la ké neni rítelé ne kéwǎle ne lě wa. Ne lale ké nókenémeé hapǎ ari peé n nyáneine nen ne nó símisi tǎké ne mpóonare m má ne kětǎ-pǎ nnya.

¹³ Upóyéinǎsi ke Ulééca uu n wée siwǎ pǎ́ ne kǎ pǎ́ yáhaapǎ.

Títelē táánũ ke Yohani uu n wói

Lelee ritelē ntí kēmee ní we

Utisi unyine kapi ye n sée re Kayusi ke Yohani uu ritelē ntí wói. Ari ukεcáá nkó ríka nyu, insá kuu Nléécaasimé ne asei n tíkile ḡmanε. Umεwee ye ne Tiyotirefu mekó kóólelenle. Tiyotirefu ye icápine kēmee úyukóó unyine le ke Yohani uu n kési.

Ifaaci iyε mekériine ye mmé:

1. Uteléwale ye Kayusi pakarente, asei kuu n tíkile ne pikei kuu Kirisi pikó n wapisi nnya (1-8).
2. Tiyotirefu nsé ye nfasimé u tanaalenle (9-10).
3. U Temetiriisi isoi sone nkó símisile (11-12).
4. U símaapó re u yé pi rilóólú uu kó iyáhaa pi papó (13-15).

Iyáhaa

¹ Né Uléécaá icápine uwéése, née pó Kayusi kam ní la ne kefa kesε ritelē ntí wólu.

² Unésáne lala kecire, ne welu re póké mpa yo kēmee kéyu n sí póké kó isare n láarú yare kaa nní Uléécaá ncee kēmee kéyu n sí meco. ³ Pirómáreco pinyine ye nté kale api né símisi re nsímései ye kepóméé wele, pón kó nsone n tíkile. Li rinékín ninjukusele meýíkíyiki. ⁴ Líka ái ye rinékín ninjukuse ai tósu kam yé ní kó te sinéwá ye asei tíkile.

Kayusi ye asei tikilenle

⁵ Unésáne lala kecire, pó ye pón yo n yekei re pó wa, pó ye nyísele re pó asei ute le aá ne Kirisi pikó li wai, mpa pin kucóyu pikó. ⁶ Pi Uléécaá icápine pikó keyu-i ríla kaa pi n nyíse kecáá símisile. Pón n fe pón pi n lé yare kai Uléécaá kēmee m pise piké ne pincee rinóh, li nyamlε. ⁷ Upíima pikei nnya kapi ncée tíkile. Api pepεε ápi Uléécaá n nyu anipe-i líka yósi. ⁸ Lε nnya kai pise re tóké lipite pε lé, tó ne pε tóké ne kesé nsímései n yóólε nnya.

Tiyotirefu ne Temetiriisi

⁹ Ne Uléécaá icápine pikó kételēpi wóile. Amá Tiyotirefu yeε iyukóó picó kecōpe ní la úu ró yósi. ¹⁰ Lε nnya, nen ha píyei n hapó, ne mewai kuu n wapisi un kó kerócaá nsímé kópe símaankεε keenkεene. Lε ái nkpani u tu. Uu ye kusáne pimáreco pεe n sónaapó wa, úu ye kó ḡmurei re pepεε piwai ní la piké wa, uu kó pεε Uléécaá icápine-i pi lese.

¹¹ Unésáne lala kecire, kape ye ne likópe piwai yíraane, amá a ye ne lisone yíraane. Nkó yeε lisone n wai ye Uléécaá ukó le, nkó yeε akópe n wai úu Uléécaá nyu.

¹² Mpá úye ye símisi re Temetiriisi ye isoi sone lele, háí ricuruu nsímései mee ukeméé ní we ye nyísele re u isoi sone lele. Tó ne ko ukecáá lè símisile. Pó ko nyu re lè kari ukecáá ní símisi ye asele.

Iyáhaa tərəə

¹³ Ne nsímé meýá mále ké pó wóipə, amá am la ké rítelé ne kéwəle ne lè wa. ¹⁴ Ne lalé ké nfáani pó yé, ari peé n nyáneine tən ne símisi.

¹⁵ A ne nkíninje n we.

Pipósáne re ké pó yáási. A pirósáne yáási, aa pinnéí nípá úye uiyáhaa u pa.

Titelé ke Yuuti uu n wói

Lelée ritelé ntí kémee ní we

Kirisi pikó nnéi ke Yuuti ritelé ntí arí ne mánε. Tinsímé ne Piyee ritelé lírū nkó ye lalε nké nse. Pεpee icélaa nōome n céési pin nsé kópe sónε kuú ne atōpi wai.

Ifaaci iyē mekériine ye mmé:

1. Lelée ritelé ntí kémee ní we (1-2).
2. Pεpee icélaa nōome m pásii nkó (3-16).
3. U Kirisi pikó ikari kpáselenle re piké níla ne nfatene kéméé n ημόςpύλῆ (17-23).
4. Uléécaá yeε ipakare te (24-25).

Iyáhaa

¹ Née Yeesu Kirisi ukeikó ne Yakupu uwā kapi ye n sée re Yuuti. Nó mpí ke Sáa Uléécaá uu nní ní sée kam titelé wólu. U nó lalε uu Yeesu Kirisi anipe-i nó wai re uké nókenécáá m paílῆ. ² Uléécaá uké nfanare nó nyíse uu kō nkínḡnḡe nó he uu kō meýá nó n la.

Pεpee nnōomesimé n céési kecáá nkó

³ Pinésáne lala kecire, ne peé lalε ké lῆ ke Uléécaá uu kesé tó ne nnó ayu n lo kecáá ritelé nó wóipō. Ne nkpéni yῆ te li meýíkíyiki pise re ké nní nó wói ké ne nfatene atōpi kémee nó n ημόςpύselῆ. Uléécaá ye mecírenḡe nsímé mmῆ ke upikó apí ne kefa n tene pamele.

⁴ Ai líka nnya kam lῆ símisi, simúnḡé kópe písoi pinyine ye riséé ne nó cóhḡnelenle. Pi Uléécaá ipεelée waisele yare ncée kuu pi he re piké mewai kópe ne piripō n wai. Urócélaa cirenḡe ne Urópiima Yeesu Kirisi kapi lῆ yulu. Háí mekee-me kai wólaalῆ te akpanii nyee pilikó.

⁵ Mpá kani nní pinyuwe m máálῆ, ne la ké nó léise re Upiima ye pεe mekee Isirayeli pikó riyu lōle Esipiti ketῆ kecáá, amá uu pεe limemáá tíyese pεpee apí pikecōpe ne kefa u n tenelῆ api kpíni.

⁶ Piléecaatume pinyine ye peé ne Uléécaá wóosile re ketóne ke-i kuu pi n tónse áke ne pí risá, api pεe pimεcire ketóne conse. U kō pῆ kuḡmaha kemεε-pō tonselenle pin mesére pahaalῆ liké ha ne keyáa ké kuu pitúhaane pi n sónti tu. ⁷ Aní Sotōm kuyu ne Komōori kukó ne ayu nyee ne a n kólῆ nkó léise. Piléecaatume mecō mmé ke kei pikó apí pεe méwoo méwoo wai. Apí n la pitisi ne pitisicō piké n sói. Lῆ nnya ke Uléécaá uu kutu pi ripasa uu nna tenεciré kémee pi sápo. U lῆ wale re mpá úye uké kei yῆ uké ne umεcire tí.

⁸ Lῆ ke pεpee nní ne nó n cóhḡnelῆ pōo kō we. Simúnḡé kópe sin pi n leeme, api pεe piipḡe lilala ne pimεcire mékperinkpe n wai,

ápi kɔ Upiima nnaŋe waiselē, pin keyómecaa-pɔ linaŋe-naŋe lámaankɛɛ. ⁹ Moisi ye pee kpule, Uléecaatumɛ wéése Misɛeli ne Setani api ukɛcáa cɛŋɛsi. Pi pee pásainɛle re wɔo yé u kpísi. Mpá ne lē, Uléecaatumɛ wéése Misɛeli ricuruu úu kaha uké Setani lámaankɛɛ. Amá nse kuu u maa re: Upiima uké kutu pɔ ripasa. ¹⁰ Amá písoi pē pɔɔ, lē aseí kápi n nyu kapi ye lámaankɛɛ. Lē kapi ísɛɛ mɛcɔ méwoo n nyu lɛɛ pi kopaalē. ¹¹ Iwe kapi topori! Kayɛɛ ncee ncɔ kapi tíkílē. Siwóó nnya kapi pimɛcírɛ kpísi api mpɔlɛɛɛ tikísɛ Palam mɛcɔ. Kápí ne Uléecaa n kɛŋɛne yare ke Koree uu n wa mɛcɔ nnya kai pi ritékéé. ¹² Kei kani ye n cápíne re nɔké memáreɛɔ iluke li, pepɛɛ ye nórínɛyuu kpu. Kei ke pē api ye pimɛla anyá súkɛi, ápi ne úka kutu colē. Pi we yare ahope ke kuyɔ aku n kpáúlē. Pi kɔ wele yare kuléé nkú kpɛɛ áku ye m mári, nípá lin kuimaretuŋɛ n tu. Pin ku n wehe, meté kaku pee lē kpu. ¹³ Mínimaa kémɛɛ ániwalé pape-pape kápí ne menyíne we. Pi ye pimɛwai kópe lesele api yánesi yare ke ániwalé aa ye míni kuwálé ní yánesi. Pi kɔ wele yare awárepi nyɛɛ méwoo n sónesi. Lē nnya ke Uléecaa uu kuŋmaha píima-i ketóne pi he re piké kei mesére n tū.

¹⁴ Pirókpure kémɛɛ, Enɔki ye Atam siyase kémɛɛ kunai sééi-sééi ukó le. U hái mɛkɛɛ-me písoi pē kɛcáa maa re: Upiima ye wemɛle ne upileecaatumɛ kulúí ¹⁵ piké ne písoi nnéi túhaane. U yé piwaikópɛkɔ́ akópe pa, mɛwai kópe nnéi kapi n wa nnya. U yé kɔ pikópɛkɔ́ pee áyu n wéési alē kapi u n lámaankɛɛ kɛcáa akópe pi pa. ¹⁶ Písoi pinyine ye pi pee mesére n ñmúlaankɛɛ. Ai píkaí pi láárú. Pilikáipi-káipi kapi ye wa. Pi ní-yuwélaasimé símaankɛɛle pin ne písoi kahaankɛɛ re piké linyine pikɛmɛɛ yé nnya.

Kirisi pikó nsē kɛcáa nsímé

¹⁷ Amá nŋ́ pinésáne lala kɛcírɛ, nɔ́kɛ́ ye nsímé ke Urópíima Yeesu Kirisi pitumɛ api mɛkɛɛ-me nó rin-yóó léise. ¹⁸ Pi ye pee nó n yóólē tɛ: Ituŋɛ tɔrɔɔ kumúŋɛ kun n tu, pinyine pee písoi n sɛnnyi yé kam, ápi yéé pilikáipi-káipi nnya Uléecaa wuri. ¹⁹ Pepɛɛ pikóólɛntɛne písoi kɛcɔpe tanaalē. Lē ke piricuruu api m músu ñmanɛ kapi wai. Uléecaa Nfaa rín pikɛmɛé we. ²⁰ Amá nŋ́ pinésáne lala kɛcírɛ, nɔ́kɛ́ nómenécírɛ n ñmóópúselē nɔn nfatɛne sɔne ke Nfáasɔne nn nó ní he nnaŋɛ ne keyóme yáási. ²¹ Ani Uléecaa nla kémɛé n we nɔn mé tɛ Urópíima Yeesu Kirisi yé unfanare nnya nfáa tenɛcírɛ nó he.

²² Ani ye pepɛɛ ne ní we pin tíru íwɛ té. ²³ Ani piayu lo ani nna tenɛcírɛ-i pi lese. Ani ye kɔ picɔ íwɛ té. Amá ani nómenécírɛ tí, áni kape ye pilikó líka ne rikɔ, aí ne pimɛlapɛ ke pimɛwai kópe ame m póriinkɛɛ péne.

Ipakare tɔrɔɔ

²⁴ Uléecaa ye hnanje mále uké ne nó n léraalẽ áni yé píkai loó, uké kə ne kei káni yé ha akópe m má nó ha, ai kə nó n láárú aní ha ne umeyóopi kéme u yenu. ²⁵ Uyee Uléecaa Cireníje, uyee ne Urópiima Yeesu Kirisi ritiki uú ne aróyu lolu. Kaí ne mpa píyei-me n kpiime ne neni-me ne mpa píyei-po, uyee mímule ne ríyu ne hnanje ne meyoopi meséte te! Amí!

Yohani Meyeɛ

Lelee ritelē ntí kēmee ní we

Yohani yee ritelē ntí wói. Kumúnjé kpe-i kuu ritelē ntí ní wólú, míni kepáápáá ketē kē kapi ye n sée re Patimōsi-i kuú pée we. Pee mekee Asii keteni-i, kuwélé kunyine-i kake ketunjeleeme-mē we. Kumúnjé kpe-i ke Róm uyōopi uú pee Kirisi pikó wéekuselē. Uléécaá icápine iseei inyine kuu ritelē wólú. Meyeɛ kulúí ke Yohani uu n yénti te Yeesu ne upikó ye mewai kópe linaɛe-naɛe feriyē ne kētō-pō nkó ke méyene mē ame símisi.

Ifaaci iyē mekériine ye mmé:

1. Yohani ye umecire lese uu nyíse re u Kirisi yee nkpō kēmee n yisi utume le (1:1-8).
2. Atelē aseei kapi Uléécaá icápine yee pee mekee Asii keteni-i ní we n wói (1-3).
3. Yeesu ye mewai kópe linaɛe-naɛe feriyē (4-20).
4. Ketē fale ke Uléécaá uu piléseme ní la kai áyu tōrōó kēmee ne mánē: lelee keyómecaa fale ne ketē fale ne Yerusalem fale (21-22).

Yeesu ye umecire Yohani nyíse

¹ Meyeɛ ke Uléécaá uu Yeesu Kirisi n yéneise re uké upikeikó lelee nfáani n sónti nyíse. Lē kuú ne uutume n tumme re uké uukeikó Yohani nyíse. ² Yohani ye lē nnéi ke Yeesu Kirisi uu u n nyíse yenle uu kō yóó re Uléécaá Nsímé ye mu. ³ Uyee nsímé mmú ní kééni ne pepee anóó nnyé nyee lelee masí kepire-pō n waine nkó kutu n cólē pin kō lelee nkemee n wólaalē múílē ye pínarekome le! Li we re itunje ye tule.

Pi Uléécaá icápine iseei yáasi

⁴ Né Yohani, née Uléécaá icápine iseei iyee Asii kuwéé-mē ní we wólú nen i yáási. Uyee ní we, un kō pee mekee-me we, un kō weme, ne ifáa iseei iyee uriyōopitū keyu-i n tū piké ípeelé ne nkínɛɛnɛ nó nyíse. ⁵ Yeesu Kirisi ye úseérakóó le yee nsímései m má. Uyee pikpōkpō kecōpe mefoí nfáa yē. Uyee ketē nté piyōopi uwéése.

Uyee ró la uu umenye ne arókópe heere. ⁶ Uu tíyese ari pansē mpuri mee Usáa Uléécaá inyóonse n wai. Uyee ríyu ne nyóopinaje te nípa píyei-pō. Amí.

⁷ Uyee nkó ahope kēmee weme. Mpá úye ye u yenune, aí ne pepee uilúkē n luri péne. Ketē nnéi isoipuri yé uyē nnya nkpō tone. Eee, lee ni, amí!

⁸ Upíima, Uléécaá ye maa re:

Née Úfoi ne Utōrōó, uyee ní we un kō pee mekee-me we, un kō weme,

ήναηε nnεί Ute.

Lē ke Kirisi uu Yohani n nyīse

⁹ Nē, nōunémáρεσ Yohani, tó ne nnó tóo kesē Uléécaā iyōōpi kémee ní we, tó ne nnó ye íwe lele tōn ne Kirisi kupénεσ kémee ημόópυλē. Míni κεπάάπάά ketē kapi ye n sée re Patimōsi kémee kapí ne ήναηε né ha re ne Nléécaasimé yóólē nen kō Yeesu kecáá aseéra lese nnya. ¹⁰ Nfáasane nn Upíima keyaa ketúnē kenécáá súiri, am ppe kenépire-mē metē menyine kom men cālē yare rináátōη metē, ¹¹ men tee re: A lē kaa nní ní nyáni rítelē rinyine kémee wōi aa Uléécaā icápine iseei iyē papō. Iyee nní Efeesi ne Simirini ne Perikam ne Tiyatiiri ne Sariteesi ne Filatelifi ne Lawutisee ikó.

¹² Am ήμεελύ ké uyee ne né n símisi yē. Kam tirήμεελύ, am sífiráa sitōsi siseei kapí ne wura n wa yenu. ¹³ Unyine yee kesoi pipi ne menyine ní we un sífiráa sitōsi sē kecōpe we. Kutúkanka caacaa kuú ppe tanaalē un tikíη kecáá kútampalá kapi ne wura n wa télē. ¹⁴ Uriyu ne unnyúpi ye wariyele yare nkume tomé, née yare mpáhamε. Uinipee ye we yare inalempi, ¹⁵ uana an we yare nweni ηmōhō mee n wa yare n nna kémee riwōhōle, umetē póon we yare míni píima menyine iwōō. ¹⁶ U ppe ukunipe luke-luke ne awárepi aseei múilenle, titéhe ne kenóopi píη-píη ne meyele meté tin unnōō-i léeri. Ukeyu ye péé wele yare ntūηe mee tore. ¹⁷ Kam u n yē, am uana metene lólu yare ne kpule. Uu ppe ukunipe luke-luke kenécáá láa uu re: Iwame íi kape pó wa! Née Ufoi ne Utóōō, ¹⁸ nen kō nfáa má. Ne ppe kpule, amá née nkó ne nnéfáa nípá píyeyi-pō. Ne nkpō ne pikpōkpō kelō kehánne múilenle. ¹⁹ Lē nnya, a lē kaa n yē wōi, lelee ní we ne lelee masí kepire n sōnti. ²⁰ Awárepi aseei nyē kaa kunénipe luke-luke kémee n yē ne sífiráa siseei sitōsi sē kapí ne wura n wa aseeyee m pékaalē ye nnyé: Awárepi aseeyee piléécaatumε le ppe Uléécaā icápine iseei iyē kecáá ní paílē. Sífiráa siseei sitōsi sē pó ne Uléécaā icápine iseei le.

2

Nsimé kapi Uléécaā icápine iyee Efeesi-pō ní we n wóipō

¹ A uléécaatumε yee Efeesi-pō Uléécaā icápine kecáá ní paílē wōipō re uyee awárepi aseeyee ukunipe luke-luke kémee m múilē, uyee sífiráa sitōsi siseei sē kapí ne wura n wa kecōpe n sōne ye maa re: ² Ne mepōwai ne pipókei ne pipōηmóópύ nyule. Ne nyule re áa ye pikpááree kecáá rikpá. Pō ppe n tee re pi pitume le ápi kō ppe pitume penule aa yénu re pinóōme ye pi. ³ Pō ημόópυlenle. Pō rinényiri nnya íwe lile ái kō ppe pó feriyε. ⁴ Amá mmē kamí ne pó n cési yee re áa nkpeni níla foí kaá ppe m má kénécáá má. ⁵ A léise kei kaa n loó, aa apókōpe kepire tō, aa

μερώwai φοί piwai pele. Insá lē, né κερόμεέ kam am κέροφίραα κετσί κκετονε-i yukuse, in τε άα απόκóπε κεπíρε ritó. ⁶ Amá lēlee κερόμεε ní nyamí γεε re pō Nikolayitiye mēwai kesule yare κε νέε κó με n késu μεεó.

⁷ Uye un ukóme, uké lē κε Nfáasone nn Uléécaá icápíne n símisi kutu ricó. Nkó γεε n feriyε kam kuléé κπεε ye nfáa n he kun Uléécaá kέμεε-pō we apipi pane uké li.

Nsímé kapi Uléécaá icápíne iyεε Simirini-pō ní we n wóipō

⁸ A uléécaatumε γεε Simirini-pō Uléécaá icápíne κεcáá ní paílē wóipō re Ufoi ne Utóρω, uyεε pεε n kpu uu nkpéni pεeri un nfáa má ye maa re: ⁹ Ne mpótóosi píuma-i kaa ní we ne ipówe kaa m má nyule, pōn kō ne umámá. Ne kō nkópe κε pεpεε n tee re pi Pisuífi le api κερócaá n símaankeε nyule. Pi kō pεε Setani icápíne pikó le. ¹⁰ Kape íwe iyē kaa n lenε κewuu n túúni. A kō τε kuníri yé nóκεnécōpe pinyine kukpaniilee tā kuké ne nó m peikeε nnya. Li yé kō siyáa κefi kέμεε nó wéékuse. A aseí ritiki, nípa lin nkpō ye mu, ké pεε nfáa pō he re pō feriyε nnya. ¹¹ Uye un ukóme, uké lē κε Nfáasone nn Uléécaá icápíne n símisi kutu ricó. Nkpō lírū ní n uyεε n feriyε líka waine.

Nsímé kapi Uléécaá icápíne iyεε Perikam-pō ní we n wóipō

¹² A uléécaatumε γεε Perikam-pō Uléécaá icápíne κεcáá ní paílē wóipō re uyεε ritéhe ne κenóopi píj-píj ne meyele μεté m má ye maa re: ¹³ Ne nyule kei kaa ní we. Kei κε Setani riyópitū pōó kō we. Aa rinényíri kesi, áa kō kefa kaá ne né n tenelē fóm, nípa siyáa se-i kapi unékeikó Antipaasi γεε aseí n tíkilē nóκεnéμεε kei κε Setani uu ní we ní kpu. ¹⁴ Amá mmē kamí ne pō n cési ye kō pεε mmú re: Písoi ye kei we, pin Palam icélaa múflē. U Palaki cési re uké ripíne wa Isirayeli sipipi síké inyóonsesare li síké kō iwásánkaí n wai líké ne kelólé-mē si ha. ¹⁵ Limεcō κε pōó kō písoi má pεε Nikolayitiye icélaa n tíkilē. ¹⁶ Lē nnya, a απόκóπε κεπíρε ritó, insá lē né κερόμεε hapō am titéhe kam nnó-i n wailē ne atōpi pō wai. ¹⁷ Uye un ukóme, uké lē κε Nfáasone nn Uléécaá icápíne n símisi kutu ricó!

Nkó γεε n feriyε kam Uléécaá iluke * γεε m pékaalē ne ripare tomé hene. Tinyíri fale rinyine tee ripare tē κεcáá wólaalē. Uka úu ri nyu, insá uyē kapi ri n he.

Nsímé kapi Uléécaá icápíne iyεε Tiyatiiri-pō ní we n wóipō

¹⁸ A uléécaatumε γεε Tiyatiiri-pō Uléécaá icápíne κεcáá ní paílē wóipō re Uléécaá Kεpípi inípeε γεε ní we yare inalempi, κεana an kō we yare nweni ηmōho sone ye maa re: ¹⁹ Ne μερώwai ne mpóla ne mpófatenε ne pipókei ne pipóηmóspú ne μερώwai tōρω μεε mefoi kulúí n fe nyule. ²⁰ Amá mmē kamí ne pō

* **2:17** Uléécaá iluke: Iyē kapi ye pεε sée re maani Méleepō ritelé kέμεε: Méleepō 16:32-34.

n cési yee re po unósi Yesapeeli yee n tee re u antepu le riyá un pinékeikó kúraasente re piké méwoo méwoo n wai pin kó inyóansesare le. ²¹ Ne u yálenle kelene re uké uakópe kepire rito, amá úu la uké uiwásankaí mewai mē kepire rito. ²² Aa yē! Ne nní lē u ne pepeē kesē iwásá n wai kefine kecáá sáne piké íwe píima li, in te ápi pimewai mē kepire rito. ²³ Né tíyese api usiwā kóni. Uléécaá icápine nnéi yé pee céri re née ye usoi kemúnjé ne ulilala lee m pékaalē pereí am céru. Ne kó mpá úye mewai kecáá ulikó u pane.

²⁴ Amá nō Tiyatiiri pikó picō mpí, nōo ye áni nní icélaa iyē n tikilē, áni kó lē kapi n tee re Setani líkó lee m pékaalē ceri, ne ma re am nō ncōni nka ncō cōsene. ²⁵ Amá ani lē kani nní ní má anípe keté m múllē ké ha ne pepeē.

²⁶ Uyee n feriyē, uyee menéwai rimmúlú ne kété-po kam rinahe kam unésáa kémeē m má pane. Uyē kam isoipuri kecáá rinahe pane. ²⁷ Uyee keweninaapi ne isoipuri iyē sénine, uu kó i foresi yare sipérétúhu. ²⁸ Né kó rimarewarepi u he. ²⁹ Uye un ukóme, uké lē ke Nfáasone nn Uléécaá icápine n símisi kutu rico!

3

Nsímé kapi Uléécaá icápine iyee Sariteesi-po ní we n wóipo

¹ A uléécaatumē yee Sariteesi-po Uléécaá icápine kecáá m páilē wóipo re uyee Uléécaá yee ifáa iseei ne awárepi aseēi n te ye ma re: Ne mpówai nyule. Po rinyiri yenle re po nfáa má, ném pákane po kpuwaalenle. ² A nnōni kémeē yisi aa pepeē ní we pin kpi ikari waise ápi kape ne n kpi nnya. Am mpówai yē men Unéléécaá inipeē-i nyamí ne meketō-po. ³ Lē nnya, a lē kaa nsímé ní yosí ne lē kaa n kó léise aa akópe kepire tō. Ponsá n nyáni, ne sántile yare uyaa, áa yé pee céri itunje iye-i kam yé pó rinkáikai. ⁴ Mpá ne lē, po kó pee Sariteesi kei pisoí mále pee ápi piilū mékperinkpe m póriinkēē. Pi yé ilū tomé tā, tó ne pē arí ne n sōne re pi ne lē sá nnya.

⁵ Lē nnya, uyee n feriyē yé ilū tomé tā, am yé urinyiri nfáa ritelē * kémeē tinnē. Né Unésáa ne pilécaatumē keyu-i u ceri re u unékó le. ⁶ Uye un ukóme, uké lē ke Nfáasone nn Uléécaá icápine n símisi kutu rico!

Nsímé kapi Uléécaá icápine iyee Filatelifii-po ní we n wóipo

⁷ A uléécaatumē yee Filatelifii-po Uléécaá icápine kecáá m páilē wóipo re Uléécaá ukó ne Uyíkíyiki yee Tafiti kehánne m múllē, Uyee ye n hánne úka úu yé ha pee n hánesi, Uyee ye n hánesi úka úu yé ha pee n hánne ye ma re: ⁸ Ne mpówai nyule. Aa yēē, ne kepóyu-i ihánaa hánnele ke úka úu yé n fe uké hánesi. Li we re mpónahe rín piye. Po kó nnésímé rimúlúle áa kó

* 3:5 Filipu 4.3

rinényiri kesi. ⁹ Aa yēe, ne Setani icápine pikó apónipe-i waine. Pi ye maa re pi Pisui fi le, ái kò pēe lē. Pi kiraasele. Aa yēe, né tíyese apí weri api kepónyále-i wúla api céru re ne pēe pò lalē.

¹⁰ Kaa nní nnésímé mee ye rinñmóópuse rimmúlú nnya, né né kò ipeiketunje iyee ketē nnéi kecáá n sánti iké ketē pikó peikee kémee pò rimúlú. ¹¹ Ne nfáani sántile. A lē kaa m má anípe ketē rimúlú úka úu kape ne lē kaa n feriyē api pò he pò ní yosí nnya.

¹² Né tíyese Uyee n feriyee uu Unélééca Kewo kémee pansē nléri cire-cire, úu yé pēe píkaí kei le. Né ukēcáá Unélééca rinyiri ne Unélééca kuyu rinyiri, Yerusalem fale yee keyómecaa-pò Unélééca kémee n léeri woi, am kò rinényiri fale wolu. ¹³ Uye un ukóme, uké lē ke Nfáasone nn Ulééca icápine n símisi kutu rico!

Nsímé kapi Ulééca icápine iyee Lawutisee-pò ní we n wóipò

¹⁴ A uléecaatumē yee Lawutisee-pò Ulééca icápine kecáá ní páilē wóipò re Amí, úseérakó yee aseí m má un kò uyíkíyiki, un kò lē nnéi ke Ulééca uu n wa kekoraane ye maa re: ¹⁵ Ne mepówai nyule. Aa niñú áa kò tolú. Amá pòn pēe n fe póké n niñú née póké n tolú! ¹⁶ Lē nnya, kaa nní ní páipailē, áa kò niñú áa kò tolú nnya, né kúúkee am nnénóo-i pò léseri. ¹⁷ Pò ye maa re: Ne umámá le, ne memá yénle, líka ái né párilē, áa kò pēe nyu re ipóco ye íwe wele, pòn wariye, pòn íwe má pòn nyiinlē pòn kò meñmane we. ¹⁸ Lē nnya kam mesòhò pò kpálē te a kenémee wura kapi n sáasi apí lole cáká-cáká lò aa pēe pansē umámá, aa kò ilū tomé lólu aa pēe n lapaalē, iseí íi kape ne pò ní wa re pò meñmane sòne nnya. Aa kò pite kapi ye inípee riñkemí lólu aa ipónípee kemí póké ne n nyáni nnya. ¹⁹ Né, ne ye ne pē nnéi kam ní la césile am kò kutu pi pasa. Lē nnya, kape siká wa, a apókópe kepíre ritò. ²⁰ Aa yēe, ne rinñnòo-i nyenule nen ihánaa pepu. Uye un menétē n kò, un tinñnòo n hánne, né ukewo-i lompo tó ne uyē ari kesé iluke le.

²¹ Uyee n feriyē kam tíyese ne ari tinéyóopitū kecáá kesé tone yare ke née n feriyē tó ne Unésáa tòn kesé uriyóopitū kecáá tū meco.

²² Uye un ukóme, uké lē ke Nfáasone nn Ulééca icápine n símisi kutu rico!

4

Ulééca meyoopi ke keyómecaa-pò pikó api yóm

¹ Lē memáá, am pēé paí, am ihánaa inyine keyómecaa-pò yenu in hánnele. Am metē foí memee pēe ne né n símisi kom men tee re: A nté ritaáme ké lelee masí kepíre n waine pò nyíse. ² Mese ne mese, Nfáasone nn kenécáá súiri am pēe riyóopitū tinyine keyómecaa-pò yenu, unyine un tikēcáá tū. ³ Uyee n tū mewee ye nkpáni yare ripare ñméis-ñmei née ríwéé meco, kuwameniri

póon riyóopitū tē kóónulē. Kumeweē ye nkpáni yare mehóle ripare. ⁴ Ayóopitū afereé ne ana nyee pee riyóopitū tē kóónulē, piwéése afereé ne pina pin akecáá tū, pin ilū tomé tántilē, pin ayóopikəŋ kapí ne wura n wa piayu kecáá kipiilē. ⁵ Sikónetéhe ne metē menyine ne ikóne pisenkee ye pee riyóopitū tē kémee léentile. Sífiráa siseei ye pee riyóopitū tē keyu-mē torele nyaii. Si Uléécaā ifaa iseei le. ⁶ Linyine ye pee riyóopitū tē metene wele yare sinípeenyáni-yelēpi see mínimaa mecə taŋelē.

Lifáakó lina linyine lee keyu-mē ne kepire-mē inípee nípá yei n tóraankeelē ye pee riyóopitū tē kecəpe ne riməkaneī wele. ⁷ Lifáakó foī ye wele yare kúkinaá. Lifáakó lírū ye kə wele yare rináapipi, lifáakó táánū p̄ ne nkpáni yare li kesoiyu mále. Lifáakó náii p̄ ne metuke maamaa mee n yóosilē ne menyine wele. ⁸ Lifáakó lē kena ye mále amérj akpuulū akpuulū, inípee in nípá yei tóraankeelē. Api keyu má ne pimáikēe ketúnjé ne kesine re:

Usəne círicírí, círicírí, círicírí yee Upiima, Uléécaā, Nnaŋe nnéi Ute.

Uyee p̄é we, Uyee we, Uyee kə masí sónti. ⁹ Mpá píyei ke lifáakó lē ai yé ha uyee riyóopitū kecáá ní tū un kə nípá píyei we ríyu n waise, api ye urinyiri taáse api kə u pəneese ¹⁰ piwéése afereé ne pina p̄ né ye pee uyee riyóopitū kecáá ní tū metene riwula api uyee nípá píyei ní we yáasi api pee riyóopitū keyu-i piayəopikəŋ sá api re: ¹¹ Urópiima ne Uróléécaā, pə ne sá re pəké ríyu ne rinyiri ne rinaŋe m má. Liriyíki re p̄ó nípá yo wa, pə lale liké n we. Lē nnya kai kə we.

5

Kesəŋpipi ye rítelē wúkule

¹ Am p̄é uyee riyóopitū kecáá ní tū kunipe luke-luke kémee rítelē rinyine yenu tin kepire ne keyu-mē wólaalē, api kə atópi aseēi rikécáá wai apí ne wúkesi re úka úu kape rica. ² Am kə uléécaatumē naŋe-naŋe unyine yenu un yóólē lin cálē te: Wóo tu re uké rítelē tē wúkule uké kə tiatəpi nyē fori?

³ Amá úka úu we keyómecaa-pə née ketē nté kecáá née ketē metene yee yé n fe uu ri wúkule née uu ri nyáni. ⁴ Kei kam pee meýá tē ŋmaa re úka úu tulaalē te uké rítelē tē wúkule née uké ri nyáni nnya. ⁵ Uwéése use uu pee né maa re: Kape n téní, a yē te Yuta pikó mpuri kémee kukinaá, Tafiti kepirē ye feriyele. Ke yé fe ake rítelē tē wúkule ake kə atópi aseēi nyē foru.

⁶ Am kə riyóopitū tē kecəpe ne lifáakó lina lē kecəpe ne piwéése p̄é kecəpe Risəŋpipi yenu tin nyenu yare pi ne ri nyóonsele. Akóle aseēi ne inípee iseei karí pee má. Lelēe Uléécaā ifaa iseei iyē kuu ketē nnéi kecáá ní túmei. ⁷ Arí hapə ari uyee riyóopitū kecáá ní

tū kunipe luke-luke kέmee rítelé tē yósu. ⁸ Kuu rítelé tē piyóó ní masí, lifáakó lina lē ne piwéése afereé ne pina pē api sí api ha Risánpipi keyu-i wúla, mǐpá úye un kekéné ne sinúnipi kapí ne wura n wa ne tulaali meyipе múlĕ. Uléécaа pikó keyome kapí n yáasi ye kē. ⁹ Api keyóme fale kenyine n yom te:

Pó tule re póké rítelé tē yosí póké atópi nyē fori, liriyíkí re pi ne pó nyóonsele aa mepónye ne mǐpá kumáre kúye ne mǐpá meyu méye

ne mǐpá ayu áye pisoí ne mǐpá nsoipuri ní-ye ayu lolu aa Uléécaа pa.

¹⁰ Pó pi pansesele n-yóopipuri pikó ne inyóonse piwai pee Uléécaа pikéi n wai. Pi sóntile piké ketē kecáа iyóopi n tū.

¹¹ Am péé weri am piléécaatumе kulúí pee riyóopitū ne lifáakó lē ne pikpure n kánēilē metē kom. Pinnéí ye lele píle píle ne kuwóó kuwóó ái kúkeentene we.

¹² Pi pee cááile re:

Tisánpipi kapí ne n nyóonse tee tulaalē te tiké nínanje ne memá ne mewéesesohó ne rikóhó ne ríyu ne akéhe ne ipakare yosí!

¹³ Am pee lē nnéí ke Uléécaа uu n wa lin keyómecaa-pó ne ketē kecáа ne ketē metene ne mínimaa kέméé we kom lin tee re:

Uyee riyóopitū kecáа ní tū ne Risánpipi pee akéhe ne ipakare ne ríyu ne n-yóopinanje te mǐpá píyei-pó!

¹⁴ Lifáakó lina lē ai ye pee re: Amí! Piwéése pē api ye pee wúla api yáasi.

6

Atópi akpuulū foi nyē mewúkule

¹ Amí paí, am yénu ke Risánpipi ari atópi aseéi nyē kέmee rise n wúkule, am pee lifáakó lina lē lise kom, lin metē ne símisi yare ikóne pisenkee re: A kam. ² Amí paí am isā tomé yénu. Uyee i n tū ye pee pitepe múlĕnle. Api piferiye ihēe u pa, uu yisi uú n tósu yare uyee n feriyе un kó tósu uké ha kó piferiye rikpá meco. ³ Ke Risánpipi ari ritópi lírū n wúkule, am lifáakó lírū kom ai semni re: A kam! ⁴ Isā icó yee n wóhne yare nna ii pee léeri. Uyee i n tū uu nínanje yenu re uké ketē kecáа nkíninje lese pisoí piké ne n kónaane nnya. Api kó kutéhe caacaa kunyine u pa. ⁵ Kari ritópi táánū n wúkule, am lifáakó táánū kom ai semni re: A kam! Amí paí, am isā ηmóhó yenu. Uyee i n tū ye pee kemúnjé múlĕnle. ⁶ Am lifáakó lina lē kecópe metē menyine kom, men tee re: Pi yé mesírēpipi menyine kemúnjécaripi kесе ne kekeiyaa kесе ihéé ló, api kó memúpipi simúnjécaripi sitaani ne kekeiyaa kесе ihéé lolu. Amá áni kapе mékpó ne píta pó tica.

⁷ Kari ritópi náii n wúkule, am lifáakó náii metē kom te: A kam! ⁸ Amí paí am isā inyine yenu ne mehóle ntóne ipinje. Pi ye

uyee i n tũ sée re nkpɔ. Nkpɔ kuhore ye pee u tikilenle. Api ketē awélé ana kémee kuse kecáá rínanje yenu apí ne atéhe ne nkũ ne itói ne licópii-cópii sisoipipi tékéé.

⁹ Kari ritópi núpũ n wúkule, am kenýóonsetunipi metene pē kapi Nléécaasimé ne aseéra kapi n lése nnya m parii amíri yenu, ¹⁰ pin pupukee lin cálē te: Sáa sone círicíri ne uyíkíyiki, hái ne keyo-pɔ kaa yé lē n nánjaise póké kelene túhaane póké nsímései yē póké pee ketē nké pisoí ntókpɔ kecáá kutu ripasa? ¹¹ Api pinnéí mmē mǐpá úye ketúkanka tomé pa, api kɔ pi maa re piké pee kɔ nkáripí n wéntelē, pipikeicɔ ne pipimarecɔ kapi pimécɔ n kónine piké ha pinnéí cápínerɔ.

¹² Kari ritópi kpúúlũ n wúkule, am paí ketē ake yénesi ne rikohɔ. Itunje ii pansé rinmóhɔ yare kukpɔsanjá, iwáre ii innéí pansé yare ménye. ¹³ Keléécaá awarepi aa pee keteni-i póroiri yare ke kúfikiyee aku ye kuyɔ píima kémee kuapipi n tíye aa póroi mecɔ. ¹⁴ Keléécaá ake wúkaapɔ yare rítelé kapi riwépi, ayópe nnéí ne míni kepáápáá sitē nnéí asi siketone-i yisikée. ¹⁵ Ketē nté piyɔpi ne piwéése ne atɔpi piwéése ne pimámá ne pináhe-nanje ne pilási nnéí ne pepée pimécire n te api ayópe kecáá aparépoó kémee ne aparécaŋaa sipáápáá pékesi. ¹⁶ Api ye pee ayópe ne aparécaŋaa maa re: Ani kerócaá lóime ani ró yárii táké uyee riyóopitũ kecáá ní tũ ne Risánjipi kuwɔi ne ketaa wa. ¹⁷ Li we re pikuwɔi keyaa píima ye tuimele. Wóo yé fe uú lelu?

7

Uléécaá pisoí ye ritii kecáá Uléécaá nwɔi yɔsi

¹ Lē memáá, am pee piléécaatumé pina pinyine yenu pin ketē awélé kena kémee nyenu. Ketē kecáá ayɔ ana kapí pee múlīlē te kuyɔ kúka áku kape ne ketē kecáá née mínimaa-i née kuléé kunyine kecáá ní pí nnya. ² Am kɔ uléécaatumé ucɔ yenu un ketunjeleeme-mē taámelē un Uléécaá yee nfáa n te nwɔi múlīlē. Uu cáái ai cá, uu piléécaatumé pina pepée ncée n yé te piké ketē ne mínimaa íwe wa maa re: ³ Ani kape ketē née mínimaa née aléé rica hái ne kumúnjé kpe-i kari yé Uróléécaá pikeikó atii nwɔi n wa. ⁴ Am pee pē kapi nwɔi n wa nnéí kóm. Pi lele pisoí ákotokú píle ne aféena ne ana (144.000) Isirayeli pikó amare nnéí kémee. ⁵ Yuta kumare kémee, pisoí ákotokú kefi ne até (12.000). Rupeni kumare kémee, pisoí ákotokú kefi ne até (12.000). Kaati kumare kémee, pisoí ákotokú kefi ne até (12.000). ⁶ Asee kumare kémee, pisoí ákotokú kefi ne até (12.000). Nefitalii kumare kémee, pisoí ákotokú kefi ne até (12.000). Manasee kumare kémee, pisoí ákotokú kefi ne até (12.000). ⁷ Simeyɔɔ kumare kémee, pisoí ákotokú kefi ne até (12.000) Lefi kumare kémee, pisoí ákotokú kefi ne até (12.000). Isakaa kumare kémee, pisoí ákotokú kefi ne até

(12.000). ⁸ Sapilɔɔ kumare kémee, pisi ákotokú kefi ne até (12.000) Yosefi kumare kémee, pisi ákotokú kefi ne até (12.000) Penyamee kumare kémee, pisi ákotokú kefi ne até (12.000) kapi nwóí wa.

Tisoiwul plima tee Uléecaa keyutri n cápinelē

⁹ Lē memáá arí paí, am tisoiwul plima rinyine yenu, tipisoi ápi kúkeentene we. Mpa nsoipuri ní-ye ne mpá kumáre kúye ne mpá ayu áye ne mpá meyu méye pikó ye pi. Tiyóɔpitū ne Risánpipi keyu-i kapi pee nyenu pin sitúkanka caacaa tomé tántilē pin atenepai muleilē. ¹⁰ Pi pee cááile lin cálē te: Uróléecaa yee riyóɔpitū kecáá ní tū ne Risánpipi pee tiróyu lɔ. ¹¹ Pilécaatumē nnéí ye pee riyóɔpitū ne piwéése ne lifáakó lina keyu nyenule. Api wúla api ketē kényu tuhu api Uléecaa yáasi ¹² pin tee re:

Amí, Uróléecaa yee ipakare ne akéhe ne mewéesesəhə ne ipənnese ne ríyu ne rínanje ne rikəhə mpá piyei-pə te. Amí!

¹³ Kei ke piwéése pē use uu rinóɔ yósi uu né maa re: Piye ye mpi pee nní sitúkanka tomé tántilē pin ne méye leeri? ¹⁴ Am u pese re: Unéplima, pɔɔ nyu. Uu pee né maa re: Pəpəe íwe plima kémee n léeri ye pi. Pi pisitukanka caacaa heerele api risánpipi menye kémee si wárarase. ¹⁵ Lē nnya kapi Uléecaa riyóɔpitū keyu-i we pin ukeyə-i ketúnjé ne kesine u yáasi. Uyee riyóɔpitū kecáá ní tū yé pikecáá m paílē. ¹⁶ Nkú rín yé kə piwai pi rikpá, nníré rín yé kə piwai pi rikpá, ntunje rín yé kə pinmákaa pi rikpá, kutói áku yé kə piwai pi rikpá. ¹⁷ Li we re Risánpipi tee riyóɔpitū kecəpe ní we yé ne pilúkei pi ha ari pi kpísi arí ne míni mee ye nfáa n he ihəi kémee pi sí, Uléecaa uu pee pimenini nnéí tinnē.

8

Titópi sééi-sééi mewúkule

¹ Ke Risánpipi ari ritópi sééi-sééi tē n wúkule, ai keyómecaa-pə séé léké-léké yare itunje nwəi mekóónú welé kumúnjé. ² Am pilécaatumē piseei pē yenu pin Uléecaa keyu-i nyenu. Api anáatəŋ aseí pi pa.

³ Ulécaatumē use uu pēé weri uu kenýóonsehúupi kecáá nyere. U pee wura kecaripi ke-i kapi ye tulaali n ηmaasi múilenle. Api tulaali kulúí ne Uléecaa pikó nnéí iyáhaa u pa re uké wura kenýóonsehúupi kee riyóɔpitū keyu-i ní we kecáá he. ⁴ Tulaali anyə ne Uléecaa pikó iyáhaa ii ulécaatumē anipe-i léeri ii Uléecaa keyu-i taá. ⁵ Ulécaatumē uu pee kecaripi ke-i kapi ye tulaali n ηmaasi kpísi uu kenýóonsehúupi kémee nna toru uu súuni meyipə uú ne ketē kecáá sáɔə, ikónə ii senkeə, metē amē léenti, ikónə ii yékurenəte, ketē aké yéjesi.

Anáatəŋ foi ana nyee n tē

⁶ Pilécaatumē piseei pēe anáatōj aseei m múlĭ api pēe pimēcire cāpine piké a ténse.

⁷ Ufoi uu rináatōj ténse, akónēparepi ne nna aí ne ménye cōhōne aí ne ketē kecáá lóiri. Ai ketē hōnēne metaani, ai kuwélé kuse torē múkú-múkú, ai kō aléé hōnēne metaani, ai kuwélé kuse torē múkú-múkú, ai kō meyúí ηmú nnéi torē múkú-múkú.

⁸ Ulécaatumē lírū uu rináatōj ténse. Ai riyópe ntōne rinyine tēe nna í torē mínimaa kēmeē sápw. Ai mínimaa hōnēne metaani, kuwélé kuse aku panse ménye. ⁹ Ai liwaiwai nnéi lēe mínimaa kēmeē í we lin fafai hōnēne awélé ataani, ai kuwélé kuse nam. Ai kō áninōi hōnēne awélé ataani, ai kuwélé kuse nam.

¹⁰ Ulécaatumē táánū uu rináatōj ténse. Tiwárepi maamaa tēe iyúipuke mecō í torē ari keyómēcaa-pō lóiri. Ikóí ne ínihōi kai hōnēne awélé ataani, ari kuwélé kuse kecáá lólu. ¹¹ Pi ye riwárepi tē sēe re apisenti. Ai míni hōnēne awélé ataani, kuwélé kuse aku panse apisenti, pisoi kulúí api míni mēe n tulesi nnya kpíni.

¹² Ulécaatumē náii uu rináatōj ténse. Ai itūje ne iwáre ne awárepi hōne awélé ataani ataani, ai mǐpá yo kuwélé kuse pepu re awélé ataani nyē kēmeē kuse kuké kuηmaha-i n we nnya, keyáa keké kemetéí awélé ataani kēmeē kuse paa, kesine keké kō kemetéí awélé ataani kēmeē kuse paa nnya.

¹³ Am weríí, am metuke maamaa menyine yenu men keléecaa-pō yósilē, men símisi lin cālē te: Iwe, íwe, íwe ke ketē kecáá pikó api anáatōj ke pilécaatumē pitaani tōrō mpí api n ténse nnya topori!

9

Anáatōj ataani tōrō meténse

¹ Ulécaatumē núpū uu rináatōj ténse. Am pēe riwárepi rinyine tēe pēe keléecaa-pō n lóime keteni-i yénu. Api mehóre menyine kehánne u pa. ² Uu mehóre mē wúkule. Anyō anyine yare kehúú maamaa anyō aa mehóre mē kēmeé léeri, itūje ne kuyō aku mehóre anyō nyē nnya kuηmaha cōni. ³ Apááni aa anyō nye-i léeri aa keteni-i n we, ai ketē kecáá inā nnaηe ncō a he. ⁴ Ai pēe a maa re áa kape meyúí née mēpéi née kuléé kunyine rica, amá pisoi pēe ápi atii kecáá Uléecaa nwoi m má ηmane kaa yé rica. ⁵ Api ncée a he re aké pi kō. Amá pi re aké pi fikiise iwáre inupū. Pifikiise pē mpōle ye we yare ke inā ii ye nní usoi n tori mpōle ncō. ⁶ Pisoi yé lisiyaa se-i nkpō wéési, ápi yé pēe n yē. Pi yé n la piké kpí, amá nkpō nn wuru nné ne ketaa pi wai.

⁷ Apááni nyee wele yare isā kapi n nyōnse piké ne atōpi ha. Linyine yare ayōpikōη kapi ne wura n wa ye pēe aayu kecáá wele, asiyu pōn sisoipipi ne menyíne we. ⁸ Annyúpi ye pēe

wele yare nnósinyúpi, aani yare ákinaá akó. ⁹ Aakin ye péé wele yare siwenitukanka kaa tanaalē, aaméŋ iwáa pón we yare sinópi ke isā kulúii n tóroi in ne itóo ne atopi sí. ¹⁰ Aasele ye péé sinópi mále yare anansele. Asele nyé-i ke annaŋe ní péé we aké ne písoi iwáre inupū kémee n fikiise. ¹¹ Auyóopi yee akékpeē ní we yee mehóre mē utumē. Urinyiri yee Me-epiree kémee Apató. Pi ye Mékireki kémee u sée re Apoló *

¹² Iwe meluke fói mee lē tómpó. Iwe meluke meté mee kó lē memáá pikáme kpáne.

¹³ Uléecaatumē kpúúlū uu rináatōŋ ténse. Am meté menyine kom men akóle ana nyee kenyóonsehúúpi kapí ne wura n wa ken Uléeca keyu-i we kémee-pó leeri. ¹⁴ Ame uléecaatumē kpúúlū uyee rináatōŋ m má maa re: A piléecaatumē pina pepē nkói maa kapi ye n sée re Efiraati kecáa m pahaalē fénnē. ¹⁵ Api péé piléecaatumē pina pē fénnē. Pi péé itunje iye-i ne keyáa ke-i ne iwáre iye-i ne kuŋmē kpe-i pimécire cápílenle piké ketē hōnēne metaani piké kuwélé kuse kpu. ¹⁶ Pisantonē kutópílee ye péé lele písoi afínáŋ píle píle meté (200.000.000). Ne linnéi mmē konle. ¹⁷ Ne péé menéyene kémee isā ne pepēe i n túntilē yenle. Pi péé siwenitukanka tántílenle sin wōŋne yare nna née yare rihúúhúupare née yare metuhuta. Isā ayu ye péé wele yare akinaá ayu. Nna ne ányó ne linyine yare nfúrō toi ye péé piinó-i léentíle. ¹⁸ Ai sisoipipi hōnēne metaani, ásáláú ataani aa kuwélé kuse kóni. Ásáláú ataani nye nyee nní nna ne ányó ne nfúrō toi mee péé piinó-i n léenti. ¹⁹ Isā iyē nnaŋe ye iinó-i ne iasele-i wele. Iasele ye iwáa mecó wele. A áyu mále aa ye ne nkópe wai.

²⁰ Písoi tóroo pē ke ásáláú nyē áa n kó ápi pimewai kópe kēpire rito. Api aníri ne piléé kapí ne wura ne nwóoweni ne nweni ŋmōhō ne apare ne ana ní serí ái ye kó fe liké yé, ái ye kó kó ai ye kó sónē piyáhaa tíye. ²¹ Api pipisoikó ne pimēsepewai ne pimēsoikpáráwai ne pipiyaa kēpire rito.

10

Kételépi kapi Yohani ní pa

¹ Am péé uléecaatumē ucó yenu un rínaŋe má, un keyómecaa-pó cepimelē ahóo an u yariilē. Kuwamenírí ye péé uriyu kecáa wele, ukeyu ken we yare itunje, uana pón we yare inalempi. ² U péé kételépi kenyine kunípe-i múúlenle ken wúkulelē. Uu kúna luke-luke mínimaa kecáa cōpu uu kumíi ntaai kecáa cōpu. ³ Uu péé meýá cáái ai cá yare kúkinaá kpeē senkeē. Kuu rincáái, ikónē ii semni mesēei, nné nn kóm. ⁴ Ke ikónē ii mesēei mē tinóo ní ma, am n la ké wói, am keyómecaa-pó rinóo rinyine komti re: A ikónē

* **9:11** Apató ne Apoló aseí re ucókoi, née ucaainkeē

m̄esemni m̄es̄ei m̄ē tin̄ō kefa-i rinyiki tiké m̄ pékaalē, kap̄e ri w̄oi.

⁵ Uléecaatume uyē kam̄ p̄ee n̄ yē un m̄ini kecáá ne ketē kecáá nyenu uu keyóm̄ecaa-m̄ē kunipe luk̄e-luk̄e síka. ⁶ Uu Uléecaa yee keyóm̄ecaa ne lelee kekem̄ee ní we ne ketē ne lelee kekem̄ee ní we ne m̄inimaa ne lelee mekem̄ee ní we n̄ wapisi rinyiri séi uú ne wéeri re itun̄e íi k̄o nk̄p̄eni we. ⁷ Keyáa k̄ē ke uléecaatume séi-séi uú ha urinaat̄oj̄ n̄ t̄ensene, Uléecaa kem̄uj̄é nn̄éi kee m̄ pékaalē ye ha waine yare kuú p̄ee meke-e-me linsím̄é upikeik̄o antepuye n̄ símisi.

⁸ Metē m̄ē kam̄ p̄ee n̄ k̄o men keyóm̄ecaa-p̄o né símaari, ame k̄o pimáa né kpá re: A n̄ ηme a ha kételēpi kee n̄ wúkulelē uléecaatume yee m̄inimaa kecáá ne ketē kecáá n̄ nyenu anipe-i ȳosi.

⁹ Am̄ p̄ee uléecaatume uyē kuw̄éé-m̄ē n̄ sí, nen u tee re uké kételēpi k̄ē né pa. Uu né maa re: A ke kp̄isi aa muuni. Ke yé r̄itule kefa súunu, amá ke yé mp̄ón̄ō-i n̄ láarú yare metē.

¹⁰ Am̄ uléecaatume kunipe-i kételēpi k̄ē ȳosu am̄ muuni. Ake nn̄én̄ō-i larisi yare metē, amá kam̄ piluke ke ní masí, ake r̄itule kenéfa súuni.

¹¹ Unyine uu p̄ee né maa re: Li pise re p̄oké ha k̄o ne Uléecaa rinyiri lē kuu ayu meyā ne isoipuri ne meyu ne piȳōopi kecáá n̄ símisi pi ritéj̄se.

11

Piseérak̄ō pitē p̄ē kecáá n̄stm̄é

¹ Api p̄ee kek̄p̄api kenyine né múise yare kem̄uj̄énaapi api né maa re: A yisi a Uléecaa keȳō ne ken̄ȳōn̄sehuúpi musí, aa pep̄ee kei n̄ yáasi keeni. ² Amá a k̄éyaála kee Uléecaa keȳō ketahai-m̄ē ní we riyá, kap̄e k̄ē musí. Pi k̄ē ne pep̄ee ápi ye Uléecaa m̄ pakare riyále re piké Uléecaa kuyu tel̄ise iwáre af̄ena ne it̄e.

³ Né pinéseérak̄ō pitē p̄ē he api Uléecaa rinyiri ne pisoí símisi pin̄ ik̄p̄olū tántilē siyáa k̄ukotokú ne píle píle meté ne kuw̄ōō ne kefi (1.260). ⁴ Piseérak̄ō pitē pep̄ee nn̄i Olifiyee aléé at̄é nyē ne sífiráa sit̄osi sit̄e seese ketē Upiima keyu-i n̄ nyenu. ⁵ Unyine un n̄ la uké pi caai, nna nn̄ piin̄ō-i léeri nn̄ pipilaar̄ō tore. Eee, unyine un n̄ la uké pi caai, li pise re piké lē u kpu. ⁶ Pi r̄inañe mále pin̄ yé keyóm̄ecaa tápisi re ik̄ón̄e íi kap̄e kem̄uj̄é kp̄ē nn̄éi kémee kap̄i ne Uléecaa rinyiri n̄ símisi cuunu. Pi k̄o r̄inañe mále pin̄ yé m̄ini rip̄ól̄ose ménye, pin̄ yé k̄o t̄iyese it̄oi nc̄opuri ii ketē kecáá léeri kem̄uj̄é kpe-i kapi ní la.

⁷ Pin̄ píȳei piaseéra pilése m̄ masí, ináme iyee meh̄ore-i n̄ léeri yé at̄opi pi wa ii pi feriȳe ii pi kóni. ⁸ Sisoik̄ópe asi p̄ee kuyu maa kec̄ape k̄éyaála-i n̄ laik̄eelē. Pi m̄uj̄eisen̄ele api ȳenu ap̄i ne kuyu kp̄ē séi re Sot̄am̄ née Esipiti. Kei kap̄i p̄ee Piupiima kunap̄éék̄ō

κεκάά kari. ⁹ Ayu nnéí kέmεε pisoι ne amáρε nnéí kέmεε pisoι ne meyu nnéí kέmεε pisoι ne isoipuri nnéí kέmεε pisoι yέ siyáa sitaani ne kuwélé kέmεε pi yέ pin kpuwaalē, amá ápi yέ ncée he piké nhóre nnyine kέmεε pi wa. ¹⁰ Lē kai nní pi n wa nnya, li yέ ketē κεκάά pisoι n láárú pin mpónare-i we, pin lihεεheε pasiine re antepuye pē keté ye pεε ketē κεκάά pisoι fikiisele nnya.

¹¹ Siyáa sitaani ne kewélé kē memáá, nfáa μεε Uléεcaα kέmεε n léeri nń weri nn pi loni, api yisi api piana κεκάά nyere. Iwame píima inyine ii pεε pεpεε pεε pi n nyáni loni. ¹² Antepuye pitē pē api pεε rinóó cáca rinyine keyómεcaα-pó komti tin pi tee re: Ani nté ritaáme! Api pεε ahóó kέmεε keyómεcaα n taálē, pipilaaró api pi yenu. ¹³ Ketē ake liitunε iye-i meyá yεηesi, ai kuyu hōnene awélé kefi, kuwélé kuse aku foru aku lolu, ai ketē piyεηaa pē kέmεε pisoι ákotokú aseí (7.000) kopu, ai picó kewuu taise api Uléεcaα yeε keyómεcaα-pó ní we ríyu waise. ¹⁴ Iwe meluke lírú μεε lē tómpó. Metáánū ye nfáani sóntile.

Tináatōη sééi-sééi

¹⁵ Uléεcaatumε sééi-sééi uu rináatōη ténse. Metē cáca menyine kulúí ame keyómεcaα-pó maari re: Ketē κεκάά iyōopi ye Urópíima ne uyé kuu n wée anipe-i lō. Mπά ne píyei-pó kuu ye iyōopi n tū! ¹⁶ Piwéése afεεré ne pina pεpεε Uléεcaα keyu-i piayōpitū κεκάά ní tū api wúla apí kpará api Uléεcaα ríyu waise, ¹⁷ Pin tee re: Upíima Uléεcaα, rínanε nnéí ute yeε neni ní we un kó meκεε-me we, tó pó pōnεse re pó mpónanε píima ne ipóyōopi tone nnya. ¹⁸ Isoipuri ye pεé ne kuwói yisile ii nyere. Amá kupówói ye nkpéni yisile. Itunε iye-i kaa pikpōkpó nnéí ní túhaanene ye nkpéni tule. Pipókeikó antepuye, pē nnéí kaa n te, pē nnéí pεε ye rinwúla api ríyu pó waise, piwéése née siwá yέ nkpéni piiheε yási. Li kó nkpéni tule re póké pεpεε ketē n kópu pó kó kó. ¹⁹ Uléεcaα keyó keε keyómεcaα-pó ní we ake hánne, nkómεine kuú ne pisoι n sée kutakai aku ukεyó-i léeri. Sikónetéhe ne metē ne pikónesenkeε ne ketē piyεηaa ne akónεparepi maamaa aa léeri.

12

Unósi unyine ne kúconcó

¹ Ai limáamaa linyine keyómεcaα-pó lese ai nyíse. Unósi unyine lo yeε ntunε n tanaalē un iwáρε uana metene wailē, un kó riyóopikōη rinyine ríyu κεκάά kípilē, awáρεpi kefi ne até an tikεκάá we. ² U pεε kefa mále, un pεε kέmare-i memárenlō ne pupukeε.

³ Ai kó linyine licó keyómεcaα-pó lese ai nyíse. Lē ne kúconcó maamaa wéé kunyine le yare nna. Ayu aseí ne akólé kefi kaku má. Ayóopikōη aseí nyεε áyu nyē κεκάά we. ⁴ Kurisele ari

keyómecaa-pò awárepi hōne metaani, ari kuwélé kuse keteni-i láume. Kúconcó aku unósi yee pimáre ní la keyu-i nyere, kun la re un kewá m mari, kuké ke muumpò. ⁵ Unósi uu kewántisi maru. Ketisi ye ke kee isoipuri nnéi ne n-yóopinaje yare nweni m múine. Ai ukewá kē Uléécaa ne uriyópitū-mē kpíipò. ⁶ Unósi uyē uu pee wuru uu kucesi kóima-i ke Uléécaa uu ketóne n nyóonse uu u yekei sí te piké kei u n kpínii siyáa kúkotokú ne píle píle meté ne kuwóó ne kefi (1.260).

⁷ Atòpi aa keyómecaa-pò wai, Miseli ne pilécaatumē picò api kúconcó atòpi wai, kúconcó ne kupitumē pòò kò atòpi leeri. ⁸ Amá ái kpekpee pee feriyē, api pee keyómecaa-pò piketone paa. ⁹ Api ketē mmé ku láume. Kúconcó píima kpekpee iwáa kpure kapi ye n sée re kunírillā ne Setani. Kpekpee ketē nnéi kecáá písoi kiraasente. Api ketē mmé ku láume api kupitumē pò kò láuliri.

¹⁰ Am pee keyómecaa-pò meté caca menyine komti, men tee re: Píyulale ne Uróléécaa nnahe ne Uiyóopi itunje ye kò nkpeni tule. Uyē kuu n wée n-yóopinaje itunje pò ne kò nkpeni tule. Li we re pi unóome yee ketúnjé ne kesine Uróléécaa keyu-i pírómarécò kecáá nnóome n wa piláume masile. ¹¹ Tisánpipi menye ne pinsímé kapi ne rikécáá aseéra ní lese mee tíyese kapi u feriyē. Ai kò kpá, ápi pee pinfaa ne kutu cōlē liké ne wa re pi nkpo wuru. ¹² Lē nnya liké pò n láárú, keyómecaa. Liké kò nòò nní kekemeé ní we n láárú! Iwe ke pò ketē ne pò mínimaa ani topori! Li we re nókunéwéé-mē ke kuníri aku kuwóí ne wehepōlē, kun nyu re itunje kai ku n tise ii piye.

¹³ Ke kúconcó aku n yé te pi keteni-i piláume ku masile, aku pee unósi uyee kewántisi m mári n lakasente. ¹⁴ Kei kai pee metuke maamaa menyine amérj keté unósi uyē pa re uké ne yóosi uké kucesi kóima-i ha, kei kapi yé ha kumúnjé kuse ne amúnjé anyine ne kumúnjé welé * kémeé u kpínii un iwáa ne ketaa we. ¹⁵ Iwáa ii innò-i míni leseri yare nkóí, ii unósi uyē kepire tikise re nkóí mmē nké u rikpáú nké ne tómpò. ¹⁶ Ketē ake unósi uyē come. Ake nnòò haa ake nkóí ke kúconcó aku kunnòò-i n léseme muumpò. ¹⁷ Kúconcó akú ne unósi uyē wóosi aku pee yisi akú ha upipirē nnéi ne pē nnéi pee Uléécaa isé mí múilē pin kò aseéra ke Yeesu uu n lése tikilē atòpi wai.

¹⁸ Aku péé ha mínimaa ritime nnyene kecáá tasi.

13

Ináme ité inyine nkó

* **12:14** Kumúnjé kuse ne amúnjé anyine ne kumúnjé welé: Li we yare nnéi mmē kapi nté nní lē n sée ye lele aḡmē ataani ne kuwélé.

¹ Lē memáá, am p̄ee ináme inyine yenu ne akóle kefi ne áyu asēei in mínimaa-i léeri in taámelē. Akóropi kefi nyee akóle nyē kecáá we, Uléecaa alē p̄ōon p̄ee áyu nyē kecáá wólaalē te anyíri.

² Ináme iyē kam n yē ye p̄é ne kútoroó menyíne wele, iipái yare keyúip̄opi ikó, innō yare kúkinaá nnō. Kúconcó aku p̄ee kunnaje ne kuriyōpitū ne r̄naje píima nc̄o i pa. ³ Kei kam p̄ee iriyu rise yē yare pi ti rifapile api kópu. Amá tiitōi iyē karí p̄é ne n kpine ii pélu. Lē nnya, ketē nnéi pikó api p̄é n káipi pin kahaank̄ee apí ne ináme iyē tiki. ⁴ Api kúconcó yáasi api wúla re ku ináme iyē r̄naje he nnya. Api k̄o ináme iyē yáasi api wúla, api re: Wóo ináme mec̄o we, wóo yé k̄o fe uú ne i t̄opu?

⁵ Ai nnōo i he ii ye ne n tank̄ee in k̄o Uléecaa lámaank̄ee. Ai k̄o r̄naje i he re iké ne iwáre af̄ena ne ité k̄émee ipikei wa. ⁶ Ii nnōo wúkule ii Uléecaa lámaank̄ee. Ii k̄o Uléecaa rinyiri ne uk̄ēo ne pep̄ee keyómecaa-p̄o r̄i we lámaank̄ee. ⁷ Ai k̄o nc̄ee i he ricuruu re iké Uléecaa p̄isoi at̄opi wa iké pi feriyē. Ai k̄o m̄pá nsoipuri r̄ye ne m̄pá kuyu kúye ne m̄pá meyu méye ne m̄pá kumáre kúye kecáá r̄naje i he. ⁸ Ketē nnéi p̄isoi p̄ē anyiri nyee áa hái ketē kekoraane-me Risá̄npipi kapí ne n nyó̄onse nfaa ritelé k̄émee n wólaalē yé i yáasi apí wúla.

⁹ Uye un ukóme, uké k̄o! ¹⁰ Lin úye n waim̄e re uké akpanii k̄émé̄e n we, akpanii k̄émé̄e kuu yé ha. Lin úye n waine re piké ne rit̄he u kpu, rit̄he kapí ne u kopune. Lē nnya ke Uléecaa pikó api yé pīnm̄óp̄ú ne nfatene k̄eyu m mahani.

¹¹ Lē memáá, am k̄o ináme ic̄o yenu in ketē-m̄ē leeri. Akóle até kií p̄ee má. Iyē akole ye wele yare isá̄n akó in k̄o símisi yare kúconcó. ¹² Iyee p̄ee ináme f̄oi iyee mínimaa-i n léeme n-yō̄pinaje mále. Ináme f̄oi yé n wele, ilírū nnyí in k̄o ne innaje keisi. Ii ye p̄ee t̄iyese ketē ne kep̄isoi api ye ináme f̄oi iyē yáasi apí wúla. Iyee p̄ee it̄oi yō̄sí in yé p̄é̄ ne i kpu, amá ii pélu. ¹³ I m̄ewai píima waille hái íi ne keyómecaa-p̄o ketē kecáá nna súiseri p̄isoi nnéi inipee-i. ¹⁴ I m̄ewai píima kai i n he re iké wa wale íi ne ináme f̄oi iyē p̄ikei k̄émee fe ii ketē kecáá p̄isoi nnéi kuyu-i tani. I ye pi maa re piké ináme iyee p̄ee it̄oi n yō̄sí in yé p̄é̄ ne kpu, amá in k̄o ne nfaa má keyu serí piké ne r̄iyu i waise. ¹⁵ Ai k̄o r̄naje i he re iké ináme keyu kapi r̄i serí k̄émee nfaa wa keké ne n símisi, keké k̄o t̄iyese piké pep̄ee piyáhaa ke n yúlu k̄o. ¹⁶ Iyee wa ke p̄isoi nnéi, siwá ne piwéese ne pimámá ne píwek̄ō ne pep̄ee pim̄ecire n te ne pilási api kunípe n̄ee ritii kecáá nwóí má. ¹⁷ Úka úu ye fe uké linyine lo n̄ee uké yáá, unsá linw̄oi mm̄ē uk̄ecáá m má. Li yé fe ai ináme iyē tinyiri n̄ee nnéi mm̄ē kapi ye rinyiri t̄ē n s̄ee.

¹⁸ Nt̄e kai m̄ewéeses̄oh̄o pise. Uyee mes̄oh̄o m má uké k̄é̄e uu nnéi kapi ye ne ináme iyē n s̄ee ceru. Li we re nnéi mm̄ē ye usoi rinyiri le. M̄me mee nní p̄ile p̄ile mekp̄uulū ne kuwó̄o ne kefi ne mekp̄uulū (666).

14

Pē ayu ke Uléécaā uu n lō keyome

¹ Am pēé paí, am Tisáñpipi yenu tin Siyōō riyōpe kecáá nyenu, pisoí ákotokú píle ne afēena ne ana (144.000) nyē ne pē nnéí atii kecáá ke tirinyiri ne Tiusaa rinyiri ari n wólalē pōōn kō kei we. ² Am keyómēcaā-pō metē menyine komti yare míni píima menyine mee wólu née yare ikóne yee meýá semni. Nné mmē kam n kō ye we yare ke pikénépepe api ye sikéné ní pépu nné nco. ³ Pi pēe riyóōpitū ne lifáákó lina lē ne piwéése pē keyu-i keyóme fale kenyine yomle. Uka úu ye pēe fe uké keyóme kē peikee, insá pisoí ákotokú píle ne afēena ne pina (144.000) pē ayu ke Uléécaā uu ketē kecáá ní lō mecire pēe ye fe.

⁴ Pisoí pinyine ye pi pēe ápi pinósiwélaa ne pimēcire mékperinkpe m póriinkēe. Api pinósi nyu. Tisáñpipi kapi ye n tikilē nḗpá yei kari sí. Li pisoí kecōpe piayu lōle re piké n we yare melukepipi foí kapi ye Uléécaā ne Risáñpipi n laanse mecō. ⁵ Nnóōmesimé níka rín kō piinōō-i we. Nka rín we kapi yé ne pi n cési.

Piléécaatumē pitaani ye yóólē te Uléécaā ye ne pisoí túhaanene

⁶ Am kō uléécaatumē ucō yenu un keléécaā-pō yóósilē. Nsímé kecire teneciré kuú pēe má uké ketē kecáá pisoí ne nḗpá isoipuri íye ne nḗpá kumáre kúye ne nḗpá meyu méye ne nḗpá ayu áye riyóó. ⁷ Ú ye pēé male ai cá re: Ani Uléécaā n wuru ani ye kō ríyu u waise re itunje ye tule uké ne pisoí túhaane nnya. Lē nnya, ani ye uyee keyómēcaā ne ketē ne mínimaa ne ínihoi n wa yáási ani wúla!

⁸ Uléécaatumē ucō uu melírū tiki, uu re: Ku loole, kuyu maa Papilōōni ye loole. Kpekpe ayu nnéí kupita nírise. Kupita pinírē pēe kuiwásánkaí píima kaku pisoí n tā.

⁹ Uléécaatumē ucō uu metáánū pi tiki, uú male ai cá re: Uye un ínáme ne ikeyu kapi ní serí n yáasi uu wúla, api nwóí uritii kecáá née kunípe kecáá u wai, ¹⁰ pi yé kō uyē Uléécaā kuwói pita pēe ápi líka n cōhōnelē kepóripī-i u súunu uu níru aí ha pēe nna kémēe ne linyine yare nfúrō toi kémēe piléécaatumē pēe n cáká-cákálē ne Risáñpipi keyu-i u n wukei. ¹¹ Nna mee pi n wúkei anyō aa pēe nḗpá píyei meséere n likirelē, pepēe ínáme keyu-i ne ikeyu kapi ní serí n yáasi api wúla ne nkó yee ritii née kunípe kecáá irinyiri nwói m má, ápi pēe ketúnjé ne kesine mewénte má.

¹² Lē nnya ke Uléécaā pikó pēe Uléécaā isé ní múílē pin kō Yeesu ne kēfa tenelē api yé n ηmóópúlē.

¹³ Am pēe keyómēcaā-pō metē menyine komti men né tee re: A wói re: Kaí ne neni n kpísi, pepēe Upíima kupéneco kémēe n kpíni ye pínarekome le. Uléécaā Nfaasōne ye re lee ni mesei, li we re piiwe nnéí kapí ne nkpéni wénte re piké pimēwai ihéé yási nnya.

Pikpáa ne picáa nsmé ketē kecáá

¹⁴ Am pái, am ahóo tomé anyine yenu, unyine un ahóo nyē kecáá tū un ne Usoi kepipi menyíne we. U pree ríyu kecáá wura riyōpikōḅ kipilenē un kō kényale yelekó kunípe-i múílē. ¹⁵ Uléécaatumē ucō uu Uléécaā keyō-i léeri uu uyēē ahóo kecáá ní tū maapō ai cá rē: A kepónyale fō aá kpasi. Ikpáatuḅe ye tule, li we rē iluke ye ketē kecáá pipele masilē. ¹⁶ Uyēē pree ahóo kecáá ní tū uu pree kényale fom, ai ketē kecáá iluke kpasi.

¹⁷ Uléécaatumē ucō uu Uléécaā keyō kee keyómecaa-pō ní we kémēē léeri. Uyē ne pree kō kényale lari-lari múílenē.

¹⁸ Uléécaatumē ucō yeē nna kecáá nnaḅe m má pōo kenýōonse-i léeri uú ne uyēē kényale lari-lari m má símisi ai cá rē: A kepónyale yelekó kē fō aa ketē kecáá rēeseē sipúkípi túúni rē rēeseē ye pipele masi nnya. ¹⁹ Uléécaatumē uu ukényale ketē kecáá fóm, uu ketē kecáá rēeseē kecare apipi túúni uu kupóri maamaa kpe-i ke Uléécaā kuwōi aku ní we súúni. ²⁰ Ai kupóri kpē ne kuyu iyaa leepō ai ku pulu ai cérii, ménye amē kupóri kpe-i léeri amé taá hái ne isā akpaláa kecáá-pō, amē mecáa tóori yare kilomētiri píle píle metaani (300).

15*Piléécaatumē ne ásálatú tōrō*

¹ Am pree limemáá keyómecaa-pō limáamaa linyine kai n lése ai nyíse yenu ái kusímé we. Lelēē piléécaatumē píseēi pree ásálatú aseēi tōrō m múílē. Liriyíkí rē lelēē másune Uléécaā kuwōi aku pree níḅesi. ² Am kō linyine yenu yare sikáláúwélépi, lin taḅelē yare mínimaa, nna nn kō kémēē cōhōnelē. Pēpēē ináme ne ikēyu kapi ní serí ne irinyiri nkeenwōi n feriyē apí pree sikáláúwélépi seē n táḅelē yare mínimaa kecáá n nyenu, pin Uléécaā kekēḅé múílē. ³ Uléécaā ukeikó Moisi keyome kuú ne Uléécaā ríyu n waise ne Risáḅpípi keyome kapí pree yóm te:

Upíima Uléécaā, nnaḅe nnéi ute,
Lē nnéi kaa n wa ye píyēle, ái kō kusímé we.

Isoipuri nnéi uyōpi,
Kepómúnḅe ye kecíre wele

Ken kō nsíméseēi tikilē!

⁴ Upíima, wóo yé fe uu yúlu rē úu yé pō wuri,

Uu yé kō ripónyíri ritaáse? Li we rē mepócíre pōo cáká-cákálē.
Isoipuri nnéi písoi ye sóntile piké kepóyu-i riwula piké pō yáási,
Li we rē li sóntile liké nyíse rē mepówai ye kecíre wele.

⁵ Am pree lē memáá pái, am yénu Uléécaā keyō kémēē ke kunýōonsecaḅíí aku ní we ken keyómecaa-pō hánnelē.

⁶ Piléécaatumē píseēi pēpēē ásálatú aseēi m múílē apí kenýōonse-i léeri. Asáḅáá tomé sōne yíkíyiki nyēē n tēlu kapí pree lapaalē, pin kō rikíḅ kecáá wura atampála teriilē. ⁷ Lifáakó lína lē

lise ali pilécaatumē pisēei pē wura siporipi sisēei pa, Uléécaā yēē nīpá píyēi-pō ní we kuwōi píima kun sikemēē yipaaḗ. ⁸ Uléécaā mēyōōpi ne unnanē nnya, ányō aa kenýōōnse yarii, pilécaatumē pisēei pē ásáláú aseēi nyē aá ha ne piwai másu, úka úu fe uké kenýōōnse-i lompō.

16

Uléécaā kuwōi píima siporipi sisēei

¹ Am pēē metē cáca mēnyine kom men kenýōōnse-i léeri men pilécaatumē pisēei pē tee re: Ani n ηme ani ha Uléécaā kuwōi píima siporipi sisēei sē ketē kecáá kōōnu.

² Ufoi uu tōmpō uú ha ukeporipi ketē kecáá kōōni. Kúcapaá kōpe ne kupōle-pōle kunyine aku písoi pēē ináme nwōi pikēcáá ní má pin kō ikeyu kapi ní serí yáási wai.

³ Ulírū uú ha ukeporipi mínimaa kēmeē kōōni, amē pansē yare ukpōkpō mēnye, lifáakó nnéi léē mínimaa kēmeē ní we ai kpíni.

⁴ Utáánū uú ha ukeporipi ikói kēmeē ne inihōi kēmeē kōikēē. Linnéi ai pansē mēnye. ⁵ Kei kam pēē kō ulécaatumē yēē míni kecáá rínanē m má un tee re: Pō aseī tikilēnle, pōō nní ní we, pōn kō pēē mēkēē-me we, pōō nní n cáká-cákálē, kaa nní n túhaane nnya, pō aseī ute le. ⁶ Kapi pipókó ne antepuyē mēnye n kōikēē nnya ke pōō kō mēnye pi pa re piké n ntí. Lē kaí ne sá re piké pi wa!

⁷ Am pēē kóm lin kenýōōnse-i tee re: Pō Upíima, Uléécaā rínanē nnéi ute, pipótúhaane ye nyamle pin kō aseī tikilē!

⁸ Ulécaatumē náii uu ukeporipi itunē kecáá kōōni, ai ncée i he re iké nna wa iké ne písoi tore. ⁹ Kutói píima kunyine aku písoi tore api Uléécaā yēē ásáláú nyē kecáá rínanē m má lámaankēē, amá api yúlu re ápi yé ηmurei piké mēfine conse piké ríyu u waise.

¹⁰ Unúpū uu ukeporipi ináme iyē tiyōōpitū kecáá kōōni, ukeyōōpitē ake kunmaha cōni. Písoi api pēē ntóōsi ne aní n takai.

¹¹ Api pēē íwe kapi n le ne ácapaá kapi n yé nnya Uléécaā yēē keyómēcaā-pō ní we n lámaankēē, amá ápi pimēwai kōpe riyá.

¹² Ukpúúlū uu ukeporipi nkói maa kapi ye n sée re Efiraati kēmeē kōōni. Mmēni amē hōsu liké ne ketunjeleeme-mē piyōōpi pēē n weme ncée n tápilē nnya. ¹³ Am pēē kúconcō nnōō-i ne ináme nnōō-i ne antepu nōōme nnōō-i yénu, aníri kperinkpekōō ataani anyine nyēē ní we yare asahā an léenti. ¹⁴ Aníri anyine nyēē mēwai píima n wapisi ye nye ke Setani uu tumpō. Ketē nnéi kecáá piyōōpi kēmeē kaa sónesi re aké pi cápine piké ha ne Uléécaā, rínanē nnéi ute keyaa maa ketúnjē atōpi wa.

¹⁵ Ani yē te né Upíima ne sōnepōle yare uyaa. Uyēē n tú un nyáni un umelape ukecáá wailē te úu kape mēnmane sōne piké uisei yē ye únarekome le!

¹⁶ Aníri nyē aa piyóopi pē cápine kelō kē kapi ye Mé-epiree kēmee n sée re Harimaketō kēmee.

¹⁷ Uséíi-séíi uu ukeporipi kelééca yáá. Metē cáca menyine ame kenyóonse-i riyóopitū kēmee léeri, men tee re: Li piwai masile! ¹⁸ Ikónē ii yékurēnte, metē menyine ame léenti ne pikónesenkeē. Ketē ake yéjesi. Háí ke pisoí apí ne ketē kecáá ní weme, ketē áke píkai limēcō meyá yējaalē. ¹⁹ Ai kuyu maa hōnēne metaani, ketē kecáá ayu nnéí pō lólesi, Ulééca uu pē kuyu maa Papilōni kecáá léise uu ukuwōi píima pita keporipi ku pa. ²⁰ Míni kepáápáá sitē nnéí asi wúrunkēē, apí ayópe pō piyéne rikpá. ²¹ Akónēparepi kone-kone aa keyómēca-pō leeri aa pisoí kecáá lólaari, an mulú yare aparecaṅaa. Pisoí apí pē ásaláú ke akónēparepi aa pi n wai nnya Ulééca lámaankēē ke ntóosi nn meýíkíyiki ní tósi nnya.

17

Ketahai kapi ne Papilōni n túhaanene nkó

¹ Lē memáá, pilécaatumē pisēi pēpē sipóripi sisēi m múflē use uú weri uú ne né símisi, uu re: A kam ké ketahai kapi ne uwásánkaí píima n túhaanēne pō nyíse. Kuyu píima kunyine ye ku kpēé míni píima ritime ní we. ² Uyē ke ketē kecáá piyóopi apí ne iwásánkaí wapisi, ketē kecáá pikó pō kō umemare kpááree mē pita pomēsi.

³ Ulééca nfaa nn né loni, ulécaatumē uu né kpísi uú ne kucesi kóima-i sí. Kei kam pē unósi unyine yē, un ináme wēé yēe m péirente kecáá tū. Ulééca alē nyēe ikēcáá pōkōrelē te anyíri, in kō áyu aseēi ne akóle kefi má. ⁴ Unósi uyē ilū kuu n tanaalē ye íwéé nyaii le in kō peirente. U kō pēe wura ne apare sone ne ikólé nélkōó wailenle. U pēe kō wura keporipi kunípe-i múflenle, ncaai riyíkí ne mékperinkpe ncōpuri mee umēwai kpááree kēmee n léeri men ke yipaalē. ⁵ Tinyíri rinyine aseí nyēe m pékaalē ye pēe uritii kecáá wólaalenle re: Papilōni, kuyu maa píima, piwásánkaí ne ketē kecáá mēwai kpááree riyíkí uní. ⁶ Am unósi uyē yenu kuu Ulééca pikó menyē ne pēpē Yeesu kecáá aseéra n lése menyē ní ntí un pomaalē. Kam u n yē, ai meýánsei nnōó né yipu.

⁷ Ulécaatumē uu pēe né maa re: Yo nnya kai yé nnōó pō yí? Né unósi uyē ne ináme iyē kecáá kuu nní ní tū in áyu aseēi ne akóle kefi má aseí nyēe m pékaalē pō símisi. ⁸ Ináme iyē kaa nní ní yē ye péé wele, amá íi nkpéni we. I yé nfáani nkpō kuhore-i rikpáfúme íí ha ne méwoo séé. Ketē kecáá pisoí pē anyíri nyēe áa háí ketē kekoraane-me nfáa ritelé kēmee n wólaalē apí ináme iyē yenu, ai nnōó pi yipu re ináme iyēe péé we íi kō nkpéni we, in kō masí kpáfúmenē nnya.

⁹ Nté kai nkpéni pise re usoi uké mesòho ne mewéesesòho m pénelē un má: Ayu aseei nyee ayópe aseei kecáá ke unósi uyē uu n tū le. A kò piyóopi piseei le. ¹⁰ Pi pinupū iyóopi pilapile masile. Use ye ne iyóopi tunle. Uco úu kahane n ka. U sántile úu tonene líké nánai. ¹¹ Ináme iyee pee ní we íi kò pee nkpéni ní we pód ticurru ye kò uyóopi páha-paha le. Iyē ne kò piseei pē kémee wele, in tósu iké ha méwoo riséé. ¹² Akóle kefi nyē kaa n yé ye piyóopi kefi le, pee ápi kahane keyóopitē timmúlú. Amá itunje mekóónú mese kumúnjé ke akóle nyē aá ha ne ináme iyē kesé iyóopi tonene. ¹³ Likei lise kapi pinnéi lákasepò, pin pinnanje ne pin-yóopinaje kpísi pin ináme palē. ¹⁴ Pi yé Risánpipi atópi wa, Tisánpipi ari pi feriyee re ti pipíima Upiima le, tin kò piyóopi Uyóopi nnya. Tisánpipi ne tipikó ke Uléécaá uu n sée uu kò pi wée pin ne aseí ri tikilē pód né kò pi feriyee.

¹⁵ Uléécaatume uu kò pimáa né kpá re: Míni mē kaa nní ní yé, uwásánkaí uyē un meritime tū ye ayu ne asoiwuí ne isoipuri ne meyu le. ¹⁶ Akóle kefi nyē kaa nní ní yé ne ináme iyē yé uwásánkaí uyē ipuri yé, ai ulikó nnéi u yóoi ai meñmane u yá. Ai uisare takai ai kò nna u toroise múkú-múkú. ¹⁷ Li we re Uléécaá ye piakinj kémee wa re piké umela wa piké kesé likei lise n lakasepò piké kò pin-yóopinaje ináme pa, Uléécaá anòo kuu ní ma aá ha ne wai.

¹⁸ Unósi uyē kaa nní ní yé yee kuyu maa kpekpee ketē kecáá piyóopi kecáá n-yóopinaje m má.

18

Papilòni melólé

¹ Lē memáá, am uléécaatume uco yee rínanje píima m má yénu un keyómecaa-pò súiri. Uriyu kuu m má metéí ame ketē kecáá kpáii. ² Uu meýá cáai ai cá re: Ku loole, kuyu maa Papilòni ye loole! Ku pansеле aníri ketone ne nípá nfáa kperinkpekóó ní-ye ne nípá kenúipi kperinkpekóó kéye ke písoi ápi ní la ripòho. ³ Li we re ketē kecáá isoipuri nnéi ye kumemare kpááree mē pita n ntíle. Ku ne ketē kecáá piyóopi ye kesé mewai kpááree wapisile, pikpéense pód kò kulimámákóó píima kémee memá yénu.

⁴ Kei kam kò keyómecaa-pò metē mecò komme re: Pinésoi, ani kukemé le, áni kape ne kesé kuakópe kémee n lonaalē nòké ne ásáláú yé nnya. ⁵ Kuakópe ye ricúle aá ha ne keyómecaa kám, Uléécaá uu pee kumewai nnéi mee áme aseí m má kecáá léise. ⁶ Ani ku wa yare kaku ye picò n wa mecò. Ani kò kumewai kópe ku hééle meté. Ani kò píta pape-pape keporipi kaku ye picò n nírise api pom mpape mmē meté ku pa. ⁷ Yare kaku ríyu n wéési aku kumecire líkókòrikó kémee pòlo mecò kani yé mpódcaai ne íwe kémee ku ripòlo. Ku yé kukefa-i maa re: Inósiyóopi kam nté le, ám ukúmannósi. Káii, ám pí kai nkpò yenune! ⁸ Lē ñmaa

nnya ke ásáláú ase ase aa yé keyáa kесе kukecáá súime: Lelēe itói ne nkṛo ne nkū, nna nn kō ku tore múkú-múkú. Li we re Upíima, Uléécaá ye ne ku n túhaane ye unaje-naje le.

⁹ Ku ne ketē kecáá piyōopi nnéi pee kesē kumewai kpáree ne kulikōrikōó kémee n lonaalē yé kuitu tē, pin ha n yē te kpekpee tore ke ányo aa nní léeri. ¹⁰ Kumpōcaai píima yé iwame pi wa, api ketaa-pō nyere api ye pee tēni re: Iwe! Iwe! Kuyu maa Papilōni, kuyu naje-naje, ituje mekōónú mese kémee kapí ne pó túhaane ai máápō.

¹¹ Ketē kecáá pikpéense pō ne kō tēnile pin kō kpē nnya nkṛo tū te úka úu kō we yee yé piyaalū apehe n lō nnya. ¹² Iyáalū apehe nye nyee nní wura ne nwóoweni ne apare sone ne ikólé ne asánjáá kecire ne asánjáá wéé nyaii ne asánjáá nyee n tēlu ne áwéé nyee m péirente ne aléé nyee kekphápi m má ne nṛpá yo kapí ne ásuní n wapisi ne nṛpá yo kapí ne ana kecire née ne nweni ηmōhō née ne apare tomé n wapisi ¹³ ne likalei-kalei lee m mílú ne kekphápi líkō ne tulaali ne tulaali kapi ye n sée re miiri ne tulaali ηmaa-ηmaa ne píta ne mékpō ne ntō sone ne melukepipi ne ináa ne isán ne isā ne sisannōipi ne pilási ne sisōipipi sico. ¹⁴ Lē kaa n káipinkēe ye ne ketaa pō wale. Likōkōrikōó ne lē nnéi lee n tēlu ye ne pó pōle. Ai nkṛéni kúyene we! ¹⁵ Pikpéense pee kpē nnya memá ní yé yé kuiwe píima iwame n wai api ye pee ketaa-pō nyere api tēni, pin ne nkṛo tū. ¹⁶ Pi yé maa re: Iwe! Iwe! Kuyu maa kpee asánjáá kecire ilū ne ilū wéé nyaii in kō peirente n lapaalē, kun kō wura ne apare sone ne ikólé wailē ye íwe we kpa! ¹⁷ Ituje mekōónú mese kémee ke memá píima mē nnéi ame riséé.

Áninōi pitíkí nnéi ne picéetōjé nnéi ne áninōi pikēikō nnéi ne pepēe míni kémee n keisi nnéi api pee ketaa-pō n nyenu ¹⁸ pin pupukee, pin kumetore anyō nyáni, api ye pee re: Kuyu maa kúye kecire kpee pee nkú tulaalē? ¹⁹ Api ye ntaai piayu kecáá kōoni pin tēni, pin nkṛo tū pin cáai re: Iwe! Iwe! Kuyu maa kpē likōkōrikōó píima kémee ke áninōi pite nnéi pee mínimaa kémee áninōi m má api memá ní yé ye ituje mekōónú mese kémee pansēle kucesi kóima!

²⁰ Lē nnya, líké keyómēcaá pikó n láárú. Líké kō nō Uléécaá pikó ne pitume ne antepuye n láárú re Uléécaá ye ne ku túhaanele ani alari yenu nnya. ²¹ Kei ke uléécaatume naje-naje unyine uu ripare rinyine kpísi yare rináipare uu mínimaa kémee ri sápo, un tee re: Nní meco kai kuyu maa Papilōni mesóri láupōne, ári yé kō piyéne ku rikpá. ²² Api yé kō ketume kepōyō-i pikéjépepe ne inyánlū ncōpuri pikó ne pisunsímaa ne pináatōsímāa pikóme rikpá. Api yé kō kei unyine piyéne rikpá un pinípekei pinyine wai, ápi yé kō unyine pikóme rikpá un nam. ²³ Kéfíráa metéi áme kō kei pikpáii kpáne, ápi yé kō ula ne

unósi úka metē kō. Lē nnya kápi yé nka kepóyo-i pikóme rinkpá yee re pipókó ppe n kpeénsē ppe ppe ketē nnéi kecáa pináñe-nañe, aa kō ne mepósepewai isoipuri nnéi kírāsente nnya.

²⁴ Ai kō yá, pi kō antepuye ne Uléécaā pikó ne pē nnéi kapi ketē kecáa n kō menyē kepómee yénle.

19

Uléécaā yee ipakare te

¹ Lē memáá, am ppe linyine keyómecaa-pō komti lin cālē yare riwúí metē te: Alelúya! Uróléécaā yee píyulale ne ríyu ne ríñañe Ute! ² Upitúhaane ye nyamle pin kō aseí tikilē. Lē kai m pise re piké túhaane kuu ye túhaane. U uwásánkaí píima yee ppe mémare kpááree ne ketē n kópu túhaanele uu ne ukunipe upikéikó menyē mee n kōnu riwome hééle. ³ Api kō melírū pimáa kpá re: Alelúya! Kuyu maa kpee ní tore anyō aa yisi áá n taálē ne nḡpá píyei-pō. ⁴ Piwéése aféerē ne pina pē ne lifáakó lina lē ai yisi ai wúla ai Uléécaā yee riyóōpitū kecáa ní tū yáási ai re: Amí! Alelúya!

⁵ Metē menyine ame riyóōpitū kémee léeri re: Ani Uróléécaā pakare, nḡ upikéikó nnéi ne nḡo u n wuru, siwá ne piwéése! ⁶ Am ppe linyine kom yare risoiwúí metē, yare nkóí maa nnyine mee wólu nēe yare ikónē yee mesóri senkee, lin tee re: Alelúya! Upíima Uléécaā, ríñañe nnéi ute ye uiyōopi tunle. ⁷ Liké ró n láárú tóké mpóñare píima-i n we tóké ne ipakare píima u pa. Tísáñpipi pinósikpiké anyá ye tuimele, tiunōsi uu umecire cápine. ⁸ Asáñáá sōne melape mee n tēlu áme líka cōhōnelē kapi u pa re uké tã. Asáñáá sōne melape memee nní mewai sōne ke Uléécaā pikó api n wapisi.

⁹ Uléécaatume uu ppe né maa re: A woi re pē kapi Risáñpipi pinósikpiké anyá n sée ye pínarekome le! Uu ppe kō lē memáá né maa re: Uléécaā ricuruu anō ye nye!

¹⁰ Kei kam ppe uana metene loó ké ne u yáási, amá uu né maa re: A mepócíre tí, kape lē wa! Ne upókéico le nen kō pipómáreco ppe Yeesu iseérakó n le ukéico. A Uléécaā yáási aa wúla. Yeesu kecáa aseéra pilese yee re antepuye ye aseí símisile.

Usantone yee isā tomé kecáa ní tū

¹¹ Kei kam ppe keyómecaa yé ken wúkulelē, isā tomé inyine in nyenu. Pi ye Uyee i n tū sée re Asei ne Uyíkíyiki. Upitúhaane ne atōpi kuu n wai ye aseí tikilenle. ¹² Uinipee ye inalempi le. Ayóōpikōñ kulúí nyee Uriyu kecáa we. U rinyíri mále tee n wólaalē, amá umemáá úka ucō úu ri nyu. ¹³ Kutúkanka caacaa kapi ménye riñfe kuu tanaalē. Urinyiri tee Nléécaasimé. ¹⁴ Atōpilee nyee keyómecaa-pō ní we ye ppe isā tomé túntilenle an ne u tikilē an kō asáñáá sōne tomé melape tántilē áme

líka cóhanelē. ¹⁵ Titéhe rinyine ne meyele píj-píj ye unnoo-i léemelenle uké ne ketē kecáá písoi kō. N-yóopinaje yare nweni kuú ne pi múine uu kupóri maamaa kémee Ulééca, rínanje nnéi Ute kuwái píima pita pulu. ¹⁶ Tinyíri rinyine ye ukutukanka caaca kecáá ne uritaa kecáá wólaalenle re: Piyóopi Uyóopi ne pipíima Upiima.

¹⁷ Am pēe uléécaatumē unyine yenu un ntunje kémee nyenu. Uu cáái ai cá, uu sinúipi nnéi see kelééca-pō n yóosinke séi re: Ani kam ani Ulééca anyá píima kémee cápine, ¹⁸ ani piyóopi isare ne pitōpiwéése isare ne píyukōó isare ne isansare ne pisantone isare le, ani kō nḗpá píye, piyupipi ne pilási ne siwá ne piwéése isare le.

¹⁹ Am pēe ináme ne ketē kecáá piyóopi ne piatōpilee yenu pin cápinelē te piké ha uyee isā kecáá ní tū ne ukutōpilee atōpi wa. ²⁰ Kei ke pē api pēe ináme ne antepu nōome tī. U ye pēe ináme keyu-i mewai píima n wapisile apí ne pepēe inwái pikēcáá ní má pin kō ikeyu kapi ní serí yáási pin wulái kiraasente. Api piketé kpísi ne pinfaa api nna kuhore kpe-i ke linyine ai ní we yare nfúrō toi kémee sápo. ²¹ Api pitórōo ne ritéhe tee pēe uyee isā n tū nnoo-i n léemelē kóni. Sinúipi nnéi asi pēe piisare le ai si toru.

20

Aḡmē kúkotokú kuse iyóopi metone

¹ Kei kam pēe uléécaatumē unyine yē un keyómecaa-pō súiri un mehóre kehánne ne akpanii maamaa anyine kunípe-i mulēilē. ² Uu kúconcó, iwáa kpure iyē kapi ye n sée re kuníri ne Setani tini uu paasi, aku lē m pahaalē aḡmē kúkotokú kuse kémee. ³ Uu mehóre kémee ku sápo uu kukēcáá ká áku kape kō ne písoi n kiraasente hái ne aḡmē kúkotokú kuse kpē kuké ha ne tene nnya. Lē memáá, li pise re uké pēe nkáripí ku fénne.

⁴ Am pēe ayóopitū yenu. Ai pepēe akēcáá ní tū rínanje he re piké ye ne túhaane. Am kō pē kapi isō n corii re pi Yeesu ne nlécaasimé kecáá aseéra lese nnya amíri yenu. Am kō pepēe apí rinwúla piké ináme yáási, apí kō inwái piatii née pianipe-i má akó yenu. Apí nfáa pēeri, pi ne Kirisi api kesé iyóopi tone aḡmē kúkotokú kuse. ⁵ Píkōkpō picō apí nfáa pēeme hái aḡmē kúkotokú kuse kpē akú ha ne tene. Píkōkpō kémee meyise fói ye mē. ⁶ Pepēe píkōkpō meyise fói mē kémee n yisi ye nkínniye-i wele, pin kō Ulééca pikó! Nkpō lírū rín pikēcáá rínanje níka má. Amá pi pansene pepēe ye Ulééca ne Kirisi inyóonse n wa. U ne pē api aḡmē kúkotokú kuse kpē kémee kesé iyóopi tone.

Pi Setani feriyē

⁷ Aḡmē kúkotokú kuse kpē kun ha píyei n tómpō, api pēe Setani ukukpaniilee-i léseri. ⁸ Uu pēe léeri uu isoipuri nnyí

nnéi yee nḡpá ketē kuwélé kúye-i ní we cápine, lelee Kḡḡki ne Makḡḡki re iké ukecáá rikpá uké ne atḡpi wa. I kulúí wele yare mínimaa nnyene. ⁹ Ii ketē nnéi kecáá yipu ii Uléecaa pikó ketḡpikalē ne ukuyu lala kekále wai. Amá nna nnyine nn keyómecaa-pḡ súiri nn i tore. ¹⁰ Ai Setani yee pee i n kíraasente nna ne linyine yare nfúrḡ toi kupḡre-i sáḡḡ. Kei ke ináme ne antepu nḡome apí we. Ai pee i n fikiise ketúné ne kesine hái ne nḡpá píyei-pḡ.

Ketahai tḡḡḡ pitúhaane

¹¹ Am pee riyḡḡpitú ne uyee rikecáá ní tḡ yenu. Ketē ne keyóme asi ukuyu-i wuru asi pékesi apí siana yē. ¹² Am pee pikḡḡkpḡ yenu, piwéese ne siwá, pin tiyḡḡpitú keyu-i nyéirilē. Ai átelé perei ai kḡ ritelé ricḡ pére. Tere nfáa ritelé. Pikḡḡkpḡ mewai ye átelé nyē kémee wólaalenle. Ai nḡpá úye mewai kecáá ne u túhaane. ¹³ Mínimaa ame pikḡḡkpḡ pee mekemee ní we leseri. Nkpḡ ne pikḡḡkpḡ kelḡ pḡḡ kḡ pikḡḡkpḡ pee kei ní we leseri apí nḡpá úye mewai paí apí ne mekecáá u túhaane. ¹⁴ Ai nkpḡ ne pikḡḡkpḡ kelḡ kpísi ai nna kupḡre-i sáḡḡ. Nna kupḡre kpē, nkpḡ lírú ye mmē. ¹⁵ Ai nḡpá úye rinyiri tee ári nfáa ritelé kémee ní we kpísi ai nna kupḡre-i sáḡḡ.

21

Keyómecaa fale ne ketē fale

¹ Am pee keyómecaa fale ne ketē fale yenu, keyómecaa foí ne ketē foí ye pitḡné masile lē, mínimaa áme kḡ we. ² Am kḡ Uléecaa kuyu, Yerusalem fale yenu kun Uléecaa kémee-pḡ leeri kun súiri, kun kumecire cápinelē yare unḡsi fale yee ula m mé. ³ Am tiyḡḡpitú kémee metē cacá menyine komti, men tee re: Uléecaa kunyḡḡnsecáḡí ye nkpéni nkú sisoipipi kémee. U yé pikemé n we, apí pansē upisoi, pi ne Uléecaa ricuruu apí pee kesē n we. ⁴ U yé pimenini nnéi pi tinnente, nkpḡ nḡn yé kḡ piwée rikpá, nkpḡ pitone ne itu ne ntḡḡsi nḡn yé kḡ n we, ke mekee-me líkḡ ai pitḡné ní masí nnyá.

⁵ Uyee pee riyḡḡpitú kecáá ní tḡ uu pee né maa re: Pḡ yē, ne nḡpá yo pansesele lifále. Uu kḡ kpá re: A wḡi! Anḡḡ nyē ye nsímesei le, lē kai kḡ lenē.

⁶ Uu kḡ pimáa né kpá re: Li piwai masile! Néee Ufoí ne Utḡḡḡ, Kékoraane ne Kétḡ. Né nkḡ ke nnírē nn ní we míni mee ye nfáa n he nḡoi pa faalaa. ⁷ Uyee n feriyē líkḡ ye nní kuu n yénune: Néee yé Uuleecaa, uyē uu kḡ kenépipi. ⁸ Amá piwamei ne pepēe apí ase i n tikiilē ne pepēe icírí n wai ne pisoikḡ ne pepēe méwoo méwoo n wai ne menírihelaawai pikó ne pepēe pilé n nyḡḡnse ne pinḡme nnéi ncḡpuri pḡ ketone ye nna ne linyine yare nfúrḡ toi kupḡre kéméé wele. Nkpḡ lírú ye mmē.

Yerusalem fale

⁹ Lē memáá, piléecaatumē pisēei pēpēe pēe sipóripi sisēei m múlīl use uú weri uu né maa rē: A kam ké unósi fale pó nyíse, uyēe Risánpipi unósi.

¹⁰ Kei ke Nfáasōne nn kenécáá súime, Uléecaatumē uyē uu né kpísi uú ne riyópe maamaa ne ricácá rinyine taá. Uu pēe Uléecaa kuyu, Yerusalem yenu kun keyómecaa-pō Uléecaa kémēe léeri kun súiri. ¹¹ Uléecaa mmule ye pēe kukeméé wele, ku pēe télule yarē riparē sōne kecire née yarē riparē ημέι-ημεί kémēe ke usoi uu ye umecire n nyánei yarē kenípeenyánei yelēpi kémēe. ¹² Mmēle maamaa ne ncácá nnyine ye pēe ku kónúlenle, sipoo kefi ne sité kapi n luri, piléecaatumē kefi ne pité pin si mē. Isirayēeli pikó imarēpuri kefi ne ité iyē anyiri ye sikēcáá wólaalenle. ¹³ Sipoo sitaani sēe ketuñjeleeme-mē nyánei, sitaani ituñe kuluke-luke-mē, sitaani ituñe kumii-mē, sitaani kecōpe, sitaani ketuñelolē-mē. ¹⁴ Akuíparē kefi ne até kecáá ke kuyu mmēle mmē nń pēe tósilē, Tisánpipi pitume kefi ne pité pē anyiri kefi ne até an aparē nyē kecáá wólaalē.

¹⁵ Uyēe lē né n símisi ye wura kekápapi kapi ye ne ní musí múlilenle uké ne kuyu ne kusipoo ne kummele múñesi. ¹⁶ Kuyu awélé kena ye pēe mecáa sále. Kumecaa ne kumepéré ye pēe sále. Uu kekápapi kē ne kuyu músu aí lelu kilometiri ákotokú até. Kumecaa ne kumepéré ne kumecá ye pēe sále. ¹⁷ Uu mmēle pō kō músu, aí lelu apáha kuwóó ne afēeré ne até kumúnjé. Sisoípipi memúnjé ne uléecaatumē memúnjé ye mē. ¹⁸ Aparē ημέι-ημεί kapi ne mmēle mō api kuyu pō ne wura yíkíyiki ηmane mōm, lin pēé we yarē sinípeenyánei. ¹⁹ Aparē sōne nnéi ncōpuri kapi mmēle akuíparē kecáá karikēe rē liké pinyánei n nyaní. Tiparē ημέι-ημεί kapi rikuíparē fói kecáá wa, api kusópe rikó rilírū kecáá wai, api míni kulúii rikó ritáánū kecáá wai api kō mehóle rikó rináii kecáá wai. ²⁰ Api ríwēé yarē ménye rinúpū kecáá wai, api kō ríwēé rikpúúlū kecáá wai, api wura rikó risééi-sééi kecáá wai api risannye ntōne ripáha-paha kecáá wai, api metuhuta rikó ríléé-leé kecáá wai, api metuhuta ne mehóle cōhōne rikó rífifi kecáá wai, api ríwēé ntōne yarē rihúúhúúpare kefi ne mēse rikó kecáá wai, api mékólóota rikó kefi ne rilírū kecáá wai. ²¹ Sipoo kefi ne sité sē pō ne ikólé kefi ne ité le. Nkólé nse nse kapí ne nípá ihánaa íye wa. Kuyu ripōho pō ne wura ηmane le, lin peirente yarē kenípeenyánei.

²² Am kei kunyóonsēcánjí yé. Upíima, Uléecaa, rínanñe nnéi ute ricururu ne Risánpipi pēe kuyu kpē kunyóonsēcánjí. ²³ Ai nkpáni pise rē ituñe née iwáre iké kei metéi n wai. Li we rē Uléecaa meyoopi metéi ye ku kpáiiilenle, kuiyuipoke ye Risánpipi. ²⁴ Ayu písoi yé kumetéi kémēe sōne, ketē kecáá piyoopi

api kei ne pimeyɔɔpi hapɔ. ²⁵ Ke kesine áke yéé kei pí kai n wa nnya ke kusipoo ási yéé kɔ pí kai n hánaalē. ²⁶ Lē nné lēe isoipuri kémee meýɔɔpi ne rí yu m má kapí ne kei sónepɔ. ²⁷ Líkperinkpekɔ́ líka nēe usoi nkó yee ncaai riyíkí n wai un kɔ nnóme má úu kei melone má. Pē anyiri nyee Risánjipi nfaa ritelē kémee n wólaalē meciré pee yé kei lompɔ.

22

¹ Uléecaatumē uu kɔ nkói mmē-i ke nfáa nn í we né nyíse, nn we cáicái yare kenípeenyáni yelēpi, nn Uléecaa riyɔɔpitū ne Risánjipi kémee-pɔ leeri. ² Kuyu keɔpe kní pee wólu nn ne ncée maa tikilē, kuléé kpee ye nfáa n he kun nsipéé keɔpe nyenu. Kefi ne meté kaku ye mari, aku ye nípá iwáre íye kémee apipi toresi. Kuapei yèè písoi itói pɔisele. ³ Anóó áa kei líka kecáá we. Kuyu kémee ke Uléecaa riyɔɔpitū ne Risánjipi riyɔɔpitū ari yé n we upikeikó pin kei u yáasi. ⁴ Pi yé ukeyu yē, Urinyiri ari kɔ piatii kecáá n wólaalē. ⁵ Kesine áke wene, ái yé kɔ kei kéfiráa metéí nēe ituje metéí pise, ke Upíima Uléecaa uu pi n kpáailē nnya. Api pee iyóɔpi n tū ne nípá píyeyi-pɔ.

Yeesu mekame

⁶ Uléecaatumē uu pee né maa re: Inóosimé iyē ye nsímésele. Lē kai kɔ lenē. Upíima Uléecaa yee ye n tíyese antepuye api símisi ye uuleecaatumē tummele re uké upikeikó lelee nfáani n waine nyíse. ⁷ Yeesu uu re: Nɔ yēe, ne nfáani sónepɔle. Nkó yee kóso-pɔ nsímé mee ritelē ntí-i í we m múlīlē ye únarekome le.

⁸ Né Yohani, nēe mewai mē kɔ am kɔ yenu. Kam n yé am kɔ kom, am uléecaatumē uyee mewai né n nyisente ana-i lolu re ké u yáasi. ⁹ Amá uu pee né maa re: A mepócire tí, kape lē wa! Ne upókicɔ le nen kɔ pipómárecɔ antepuye ne pepee ritelē ntí nsímé m múlīlē ukeicɔ! A Uléecaa yáasi aa wúla!

¹⁰ Uu kɔ pimáa né kpá re: Kape lelee kóso-pɔ n waine nsímé ritelē ntí m pékaalē! Ituje ye tule re tinsímé mmē nké wa. ¹¹ Nkó yee úu lisone n wai uké n nɔjlē úu kape lisone n wai. Nkó yee mékperinkpe m póriilē uké umeciré mékperinkpe pipórii n kpáselē. Nkó yee lisone n wai uké lisone piwai ne kényu n sí, nkó yee í nyamí cáká-cáká uké n nyamí cáká-cáká un ne kényu sí.

¹² Yeesu uu re: Pɔ yēe, ne nfáani sónepɔle. Inéhéé kamí ne wepɔ ké nípá úye mewai kulaa u pa. ¹³ Nēe Ufoi ne Utóɔɔ, Ukpéé ne Upírē, nēe kɔ Kékoraane ne Kétɔ.

¹⁴ Mpi pee pisitukanka caacaa n heere piké ne kuléé kpee ye nfáa n he apipi n yé piké kɔ ne sipoo-mē tintíki piké ne kuyu-i lompɔ nnya ye pínarekome le! ¹⁵ Amá pepee meɔpi í we ne menírihélaawai pikó ne méwoo méwoo mewai pikó ne pisoikó ne pepee piléé n nyóonse ne nípá úye yee nnóme í la un kɔ n wai piké léepɔ!

16 Nĕ Yeesu, ne unĕléecaatumε tumpole re uké Uléecaa icápine kémee nó símisi re asei ye nye. Ne Tafiti kumarε kémee kewā pírĕ le. Néε rimarewarēpi tee n télu.

17 Nfáasone ne unósi fale ye maa re: A kam. Nkó yee lĕ n kō pōkĕ kō maa re: A kam. Nkó ke nnírĕ nn ní we uké kam. Nkó yee míni mee ye nfáa n he ní la uké me yōsí faalaa.

Tinóo tōrōo

18 Mpá úye yee koso-pō nsímé mee rítelé ntí-i ní we n kō kam símisi re asei ye nye. Uye un kei linyine rinkpápo, Uléecaa yé ásáláú nyĕ kecáá kapi rítelé ntí-i n símisi liute uyĕ isoi kémee rikpápo. 19 Uye un kō koso-pō nsímé mee rítelé ntí-i ní we kémee inóosimé inyine n lese, Uléecaa yé liute uyĕ likó lee kuléé kpēe ye nfáa n he kémee ne kuyu kémee ní we lese. Pi linsímé rítelé ntí-i símisile.

20 Úyee n símisi re likei lee asei le ye maa re: Eεε, ne nfáani sōnepole. Amí! A kam, Upíima Yeesu!

21 Upíima Yeesu uké nípá úye ípēléé nyíse!